STALE SALE STREET

AND NAMED AND ADDRESS.

LHEMORE MODULE

ESS SALES

RESIDENCE NAME

જૈન આગમ, જૈન શાસ્ત્ર અને પરંપરાને અનુસરતા

પર્વતિથિ નિર્ણય.

યાજક અને સંપાદકા મકતલાલ ઝવેરચંદ ગાંધી

ખેતરપાળની પાળ-**અમદાવાદ.**

પ્રકાશક :

શા. કાંતિલાલ લખમીચંદ.

મંત્રી: શ્રી જૈનધર્મ પ્રભાવક સમાજ.

ક્તાસાપાળ, હીરાભાઇની પાળ-**અમદાવાદ.**

કીં. રૂ. ૯-૦-૦

વિ. સં. ૨૦૦૧

વીર સં. **ર**૪૭૧

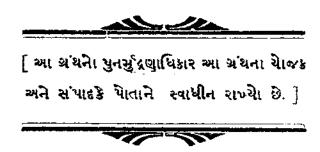

नम्र सुचन

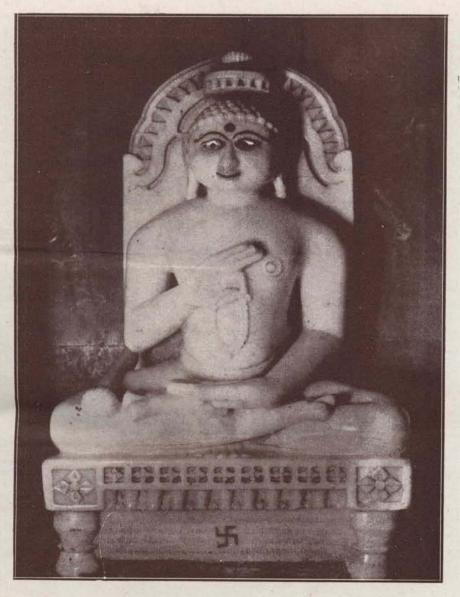
इस ग्रन्थ के अभ्यास का कार्य पूर्ण होते ही नियत समयाविध में शीघ्र वापस करने की क्या करें. जिससे अन्य याचकगण इसका उपयोग कर सकें. For Private & Personal Use Only

પ્રાપ્તિસ્થાન : **શ્રી જૈનધર્મ પ્રભાવક સમાજ.** ફતાસા પાળ, ઢીરાભાઇની પાળ **અમદાવાદ**.

પં. મફતલાલ ઝવેરચંદ ખેતરપાળની પાળ—અમકાવાદ

પરપક્ષખંડન ર-૩ પૃ૦ ૧૫૩ થી ૨૩૨ સુધી સલાપાસ કોસરાડ અમદાવાદના ધી વીરવિજય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસના માલીક પટેલ મગનલાલ છોટાભાઇ દેશાઇએ છાપ્યું. તથા ફાટા સિવાય બાકીનું સર્વ પુસ્તક "શ્રી શારદા મુદ્રણાલય" માં શાહ હીરાલાલ દેવચંદે છાપ્યું. પાનકાર નાકા-અમદાવાદ. (અમદાવાદના સંભવનાથના મંદિરના ભાંયરામાં રહેલ સં. ૧૭૧૩માં ગચ્છા-ધિપતિ विજયપ્રભસ રિછથી પ્રતિષ્ઠિત થયેલ પ્રતિમા ઉપરથી.)

विજयदेव सुरसंघ आद्यपुरुष युगप्रधान विजयदेव-सूरिक्ट भढ़ाराज.

જન્મ સં. ૧૬૩૪ દીક્ષા સં. ૧૬૪૩ ૧૬૫૫ આચાર્યપદ સં. ૧૬૫૬ નિર્વા**ણ સં. ૧**૭૧૨ पंडितपह सं. १६५५ विજयदेवसुरपट्टं:- 'पर्वतिथिनी क्षयदृद्धि न थाय' 'पूनभ अभासनी क्षय-વૃદ્ધિએ તેરસના ક્ષયવૃદ્ધિ થાય.'

पू. न्यायविशारह भढे।पाध्याय यशाविजयक भढाराजः-'विजयसेनस् रिक्ष भढ़ाराजनी पाटे सूर्य समान विजयदेवसृरिक्ष મહારાજ થયા. તેઓના પૂન્યના અનુમાદનને માટે આ ગ્રંથ વૃદ્ધિને પામા. સારા વિચારથી વિશિષ્ટ આ ગ્રંથ વિજયદેવસુરિજને સમર્પણ કર્ છું.' www.jainelibrary.org

યુગપ્રધાન વિજયદેવસુરસંઘ આઘ પુરૂષ પરમ પ્રભાવક વિજયદેવસૂરિ મહારાજ.

ન્યાયવિશાસ્દ ન્યાયાચાર્ય ઉ૦ યશાવિજયજી જેવા જૈન શાસનના પરમ પ્રસાવક પુરૂષા પોતાની કૃતિ જેમ્પોને સમર્પણ કરી કૃતાર્થ માનતા, પરગચ્છીય—ખરતરગચ્છીય ઉ૦ વલ્લભપાડક જેવા સમર્થ વિદ્રાના જેમાના ગુણગાનથી આત્મ ધન્ય માનતા, પૂર્વ પંત્ર રૂપવિજયજી केवा परम वैशञ्यवाही पुरुषा 'गच्छोऽपि यस्याह्वयो' अही જેઓના માહાત્મ્યને વર્ણ વતા તે–(વિઘમાન તપાગચ્છના સાધુ સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંધના વ્યાધપુરૂષ) આપને જૈન આગમ, જૈન શાસ્ત્ર અને પૂર્વાચાર્યોથી આચરિત, ત્યામ, વૈસગ્ય, જ્ઞાન, ધ્યાન અને સંઘ પ્રધાન પુરૂષપણાને લઇ ચ્યાપના નામે પ્રસિદ્ધ પામેલ, દેવસુર સમાચારીના સમર્થક 241 **ગ્રંથરત સમર્પી અમે** કતાર્થ થક્રીએ છીએ.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રભાવક સમાજ, ક્લાસા**પાળ–અમદાવાદ.**

વિ...ષ..ચા...નુ..કુ..મ...ણિ...કા.

વિષય	,ÁA	વિષય પૃષ્ટ
પ્રકાશકોય નિવેદન	٩	પૃ. આ. સાયરાન ં કસ્ રીશ્વર છએ
એ એાલ.	(રજીકરેલ નવ મુદ્દાઓનું નિરૂપણ
અમારા અભિપ્રાય	6-319	અને શાસ્ત્રીય પુરાવા ૫–૨૯
નિર્ણય ઉપરથી સમીક્ષા	₹2 ₹19	પૂ. ચ્યા. સાગરાનંદસુરીશ્વરછના નવ
પં. તુલાકૃષ્ણુઝાની સમીક્ષા	219-37	्रः चार्यसायवस्य स्थला स्थ भुद्दानी सार ३०-३२
ડા. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયપત્રની		
સંક્ષિપ્ત સમાલાેચના	3 &- -73	આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ રજા
શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરાતે અનુસરનાર		કરેલ પચ્ચીસ મુદ્દાએ ૩૩–૩૫
મુનિ સમુદ્રાયા	88-85	ચ્યા. વિજયરામ્ચંદ્રસૂરિજીએ રજાુકરેલ
વિદ્યમાન આચાર્યોના અભિપ્રાયા	84-43	પચીસ મુદ્દાએાનું નિરૂષણ તથા
•••		તેમના રજીકરેલ પાઠાની સમીક્ષા
 પ્રાક્ કથન 	२-११ १	કરતું ચાર કેાલમવાળું લખા ણ - ક ર –૧૨૩
. 60	•	પચ્ચીસ મુદ્દાના સાર અથવા આ.
પરિશિષ્ટ ૧. મીખિક પૃચ્છા		વિજયરામચંદ્રસૃરિ સંમત પચ્ચીસ
(જુષાની) ,		સુદ્દાસ બંધીમાન્યતા ૧૨૪–૧૨૯
પરિશિષ્ટ ૨. નિર્ણયના અસ્વીકાર		ચ્યા. વિજયરામચંદ્રસૃરિજીના
પરિશિષ્ટ ૩. પૂ. પં. કોર્તિમુનિગણિવરે		પ ^ર ચીસ મુદ્દાએાના પૂ. આ.
વૈદ્યતા શાસ્ત્રાભાસ માટે ઉપાડેલ ાંગ્રેલ	* 4 * * * * * * * * * * * * * * * * * *	સાગરાન દસ્ટિ સંમત સંક્ષિપ્ત
ુ કું એશ અનિક્ષ્યા પ્રાપ્ય અંદ હ્યા પ્રતિસ્થાન	₹₹ ~ 38	પ્રતિકાર … ૧૩૦∽૧૩૬
પરિશિષ્ટ ૪. પૂ. પં. લાતુવિજયજી		ચ્યા. વિજયરામચં દ્રસૃરિજીના
ગણિવરે વૈદ્યતી પાસે માગેલા અસ્તરા		પચ્ચીસ મુદ્દાની પૂ. આ. સાગરાન દ
્રખુલાસા પરિશિષ્ટ ૫. પૂ. આ સાગરાન દ	38-80	સૂરીશ્વરજીએ કરેલ સમાલાચના ૧૩૭–૧૫૨
સારાસ્ટ યે. યૂં. વ્યા. સાળરાય દ સુરીશ્વરજી મહારાજ અને ડો.		ચ્યા. વિજયરામચંદ્રસરિજીના
પી. એલ. વૈદ્યના પત્રવ્યવહાર	∪	શાસ્ત્રપાઠાની પૂ. આ. સાગરા-
પરિશિષ્ટ નં. ૬ તટસ્થભંગ અને	o f	ન દસરીશ્વરજીએ કરેલ
નિર્ણયમાં વાલમેલ	V3 /-Y	સમાલાયના ૧૫૬-૧૮૭
regime accord		આ. વિજયરામચંદ્રસરિજીના
શેક્શ્રી કસ્તુરભાઇના <mark>હાથે</mark> વડાયેલ		પચ્ચીસ મુદ્દા ઉપરના ગુજરાતી
ચર્ચાના મૂળભૂત મુસદ્દો (લવાદના મું)		વિવર્ણની અ સ ંગતતાના ખ્યાલ
પૂ. આ. સાગરાન દસ્રીશ્વરજીએ		માટે પૂ. આ. સાગરાન દસૂરી-
રજ્યુકરેલ મુદ્દાએ		^સ રજીએ રજુકરેલ સમાલાચના ૧૮૮–૨૩૦

(ડેમાઇમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાચીન હસ્તપ્રતિ ઉપરથી.)

ન્યાયવિશાર મહામહાપાધ્યાય યશાવિજયજી મહારાજ

or-भ सं. १६८०

विजयहेवसुरिक्षना स्वहरने वडी हीक्षा सं. १६८८

विजयदेवस्रिक्षिना पद्धर विजयप्रशास रिना इस्ते वायअपह सं. १७१८ स्वर्भभन सं. १७४३

ન્યાયવિશારદ મહામહોપાધ્યાય યશાવિજયજી મહારાજ પાતાને જ્ઞાનસારમાં વિજયદેવસુરમચ્છીય એાળખાવે છે.

गच्छे श्री विजयादिदेवसुगुराः......प्रितये॥

શ્રી વિજયદેવસૂરિ મહારાજના ગુણના સમુહથી પ્રાૈઢ સ્વચ્છગચ્છમાં જીતવિજય મહારાજ થયા, તેમના શિષ્ય યશાવિજયે આ કૃતિ બનાવી તે સજજનોની પ્રીતિ માટે થાંએો.

श्री देवसुरतपागव्छाधिपति परमपूज्य प'. ३५-विकथ्छ गिष्विर

પૂ. પં. મિલ્વિજયદાદા, પૂ. પં. રતનિજયછ, પૂ. બુહિવિજયછ (બુટેરાયછ), પૂ મુક્તિવિજયછ (મુલચંદછ). પૂ. વિજયાનંદસુરિછ (આતમારામછ મહારાજ) વિગેરેના અને વર્તમાન પૂ. આચાર્ય વિજયનેમિસુરી- ધરછ, પૂ. આ. નિહસુરીધરછ, પૂ. આ. વિજયધાનિસુરીક્ષરછ, પૂ. આ. વિજયવલભસુરીધરછ, પૂ. આ. વિજયનાનિસુરીક્ષરછ, પૂ. આ. વિજયવલભસુરીધરછ, પૂ. આ. વિજયનદાનસુરિછ આદિ વર્તમાન સાધુઓના દાદારૂફ વીસ સ્થાનક. પીસ્તાલીસ આગમ, પંચન્નાન વિગેરે અદ્દભુત પૂજાઓના રચયિતા પૂ. પં. રૂપવિજયછ મહિવર શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા પ્રમાણે ટીપપણાની પર્વક્ષયટહિએ પૂર્વ અપર્વ ક્ષયટિ કરતા હતા. સં. ૧૮૯૬ માં તેમણે કા. સુ. ૧૫ ના ક્ષયે કા. સુ. ૧૩ ના ક્ષયે તેરસના ક્ષય કર્યો હતા. અને વડાદરાના સંધ ઉપર લખનાં સ્વહસ્તાક્ષરે એક પત્રમાં જણાવ્યું હતું કે પરંપરાથી આ પ્રમાણે નહિંપણ 'ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે પણ કમજ કે'

ભગવાન શ્રી મહાવીર પરમાત્માના શાસનમાં પૂo સાધુ, સાધ્વી પ્રધાન શ્રી ચતુર્વિધ સંઘમાં પ્o સાધુ મહારાજોના શાસનની પ્રભાવના–સૌરભ અને ટકાવમાં અપૂર્વ કાળા છે તે નિર્વિવાદ છે. આ પૂo મુનિમહાત્માઓએ પાતાનું સમગ્ર પુલ્ય જીવન શાસનની પરમ વફાદારીપૂર્વક શાસનને ચરેલું ધરીને આવા દુષમકાળે પણ શાસન અને મુનિજીવનની પ્રતિષ્ઠાને ટકાવી છે. જૈન મુનિજીવન એટલે સ્વદેદેડિય નિરીદ્વા કેવું ઉચ્ચ કોટીનું આરાધ્ય જીવન!

એ મુનિજીવનને ત્રિકાલ ત્રિકરણયોગે નમન અને વંદન કરવાની સદ્ભાવનાથી પરિપૂર્ણ હૈયેજ પ્રસ્તુત વિષયમાં કહેવું પઉ છે કે-એ પાવન મુનિજીવન પણ કેઇ તેવા પ્રકારના તીલ પાપાદયે ઉત્સૂત્રપ્રરૂપણાદિથી સદાવ અની ગયું હોય છે ત્યારે તેનાથી થતા અનથોનાં મૃદયાંકન વચનાતિત હોય છે. આ નવા તિથિમતમાં પણ તેમ જ ખન્યું છે. નવાતિથિમતે શ્રી સંઘમાં પક્ષ્મી, ચામાસી અને સંવત્સરીપર્વને પણ જીદાં પાડીને શાસનને પારાવાર નુકશાન પહોંચાડ્યું છે, સ્વામિવાત્સલ્યો, પારણાં-અંતરવાયણાં અને નાકારશી જેવાં અમૂલાં ધર્માનુષ્ઠાના અટકાવ્યાં છે અથવા ખરાબે ચડાવ્યાં છે, સંઘમાન્ય પર્વતિથિએ ભદ્રિકાને છૂટે મુખે ખાતા કર્યા છે, આ જોઇને ક્યા ધર્મીનું હૈયુ ન કંપે ?

સં. ૧૯૯૨ ના શ્રાવણ માસમાં પૃ. આ. મ. શ્રી વિજયસમચંદ્રસૂરિજી મહારાજે બાર પર્વતિથિના પ્રચલિત આરાધન માર્ગમાં મતલેદ ઉભા કર્યો. અને એ તિથિના મતલેદે જૈન સમાજમાં તિથિ સિવાયનાં બીજાં પણ અનેક શાસન હિતસ્વી કાર્યોમાં ખલેલ પહોંચાડી અને સમાજમાં કુલેશનાં બીજ રાપ્યાં.

આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયરામચંદ્રસૂરિજએ એ તિથિના મતભેક ઉભાકરી વાવેલાં ક્લેશનાં બીજ પ્રત્યે સંગઠનના અભાવ આદિ કારણે સમાજના માટાભાગનું મૌન જોઇ એ મૌનના લાભ ઉઠાવી નવા તિથિમતાનુસારી કેટલીક વ્યક્તિએકએ તિથિના પહાને શાસનમાં અરાજકતા ફેલાવવા માંડી. આથી ભયંકર અનર્થ થતા જોઇ તેના રાેધ અર્થે આ સંસ્થા સ્થાપવાની રાજનગરના અનેક નામાંકિત સદ્ગૃહસ્થાને આવશ્યકતા સમજાણી. અને તેનું સં. ૧૯૯૮માં શુભ સ્થાપન કર્યું. આ સંસ્થાના મૂળ ઉદ્દેશ પણ મુખ્યત્વે એ નવા તિથિમત આદિ દ્વારા સમાજમાં વમન કરાતાં ક્લેશનાં બીજોની ભાવ અકારિતા સમજાવી સમાજને જાગૃત્ કરવાના અને અરાજકતા ફેલાવનારી

વ્યક્તિઓની અનશ'દાયી પ્રવૃત્તિઓને ખુલ્લી કરીને તેવી વ્યક્તિઓની અશુલ પ્રવૃત્તિઓના પ્રતિકાર કરવાના રાખવામાં આવ્યા હતા.

એ ઉદ્દેશને પારપાડવા સંસ્થાએ પાતાના ત્રણ વર્ષના બાળકાળમાં અવસરે અવસરે ચથાયાગ્ય પ્રયત્ન કર્યો છે. અને જે પ્રયત્નના કૃળ તરીકે સંસ્થા પૂર્વાચાર્યોએ શાસ્ત્રાનુસારે આચરેલ અવિચ્છિલ પરંપરાના દોહન સ્વરૂપ આ 'પર્વા**તિથિ નિર્ણય**' નામનું અતિ મહત્વનું પુસ્તકરત્ન એ વર્ષના સતલ પ્રયાસને અંતે આજે સમાજના પાવન ખાળે પીરસવા લાગ્યવાન બને છે.

સેંકડા વર્ષથી શાસ્ત્ર અને પરંપરા પ્રમાણે શ્રી જૈનશાસનમાં આરાધનામાં પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થતી ન્હાતી, બાલાતી ન્હાતી અને લખાતી પણ ન્હાતી. બીજ-પાંચમ-આઠમ-અગિયારશ-ચૌદશ-પ્નમ અને અમાસ મળીને મહિનામાં અખંડ બાર પર્વ તિથિ જ બાલાતી હતી-લખાતી હતી અને ત્યાર બાદ આરાધવામાં આવતી હતી. લોકિક પંચાંગમાં જ્યારે તેમાંની કાઇપણ એકવડી પર્વ-તિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ આવે ત્યારે સ્થેપૂર્વા અને મુદ્ધો उत्तरા ના પ્રધાય અનુસાર તે ક્ષીણ કે વૃદ્ધતિથિના 'પૂર્વની અપર્વતિથિને ખસેડીને કે બેવડાવીને' નિર્દેશ કરવામાં આવતા હતા હતો અને ચૌદશ પૂનમ, ચૌદશ અમાસ આદિ જોડીયાં પર્વતિથિમાંની ઉત્તરતિથિના ક્ષયે અને વૃદ્ધિએ પૂર્વતર અપર્વતિથિ તેરશ આદિની ક્ષય અને વૃદ્ધિ કરવામાં આવતી હતી.

સં. ૧૯૯૨ થી શ્રીસંઘથી વિર્દ્ધ જઇને આરાધનામાં પણ લોકિક પંચાંગ પ્રમાણેજ પર્વતિથનાં ક્ષય અને વૃદ્ધિ ઉભાં રાખવાના અને માનવાના સ્વ-કલ્પિત મત આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ અચાનક ઉભાે કર્યા એટલું જ નહિ પણ શાસનમાન્ય પ. પૃ. સૂરિસમ્રાટ આચાર્યદેવ શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજ અને બહુશ્રુતધર આગમાદ્ભારક ૫ પૂ. આચાર્ય દેવ શ્રી આનંદસાગરસૂરી ધરજી મહારાજે જેવા સંઘરથવિર-પ્રાહમતાપી અને શાસનના સર્વોત્તમ કીર્તિસ્થંભ સમા પૂ. આચાર્યદેવાની પણ સલાહથી એપરવા રડીને એ નવા મતને સમાજમાં વ્યાપકરૂપ આપવા માટે શાસ-નની અનેક હિતસ્વી સંસ્થાએાના કબને લઇ પૂર્વપણાલિકા અને શાસ્ત્રપાઠાને ઉલટાવવાની **યથે**ચ્છ પ્રવૃત્તિ હાથ ધરી આ વિષમ પ્રવૃત્તિને વેગવંત બના-માટે તેમણે પર્વતિથિપ્રકાશ, પર્વતિથિચર્ચા સંગ્રહ, તિથિસાહિત્ય દર્પણ, પ્રશ્નોત્તર ત્હેાંતેરી, હીરપ્રશ્નોત્તરાનુવાદ વિગેરે શાસ્ત્ર અને પરંપરાવિરૂદ્ધ ચાપડીએ પણ પ્રચારવા માંડી. આ રીતે કેવળ મતાગ્રહના કારણે ઉપજાવેલી આ પરિસ્થિતિને લાંબા વખત નિભાવી લેવામાં આવે તો શાસનને અસદ્ય ધારકો પહેાંચે. સન્માર્ગનું સ્થાન ઉન્માર્ગ મેળવે અને એથી આરાધક ભદ્રિક પુષ્યાત્માંઓ વિરાધક ભાવને પામે એ સહજ સમજાય તેવું છે.

' કેવળ મતાગ્રહ ખાતરજ આરાધનાના મુળ માર્ગને ખસેડી નાખવાનાં નવા તિથિમતવાદીઓની પ્રવૃત્તિ છે ' એમ વર્ષોભર અવિરત પ્રયાસ કરીને સમાજના લક્ષપટ ઉપર લાવનાર શ્રી સિદ્ધચક્ર પાક્ષિક અને શાસનસુધાકર પાક્ષિકના સમાજ ઉપર અનહદ ઉપકાર છે તે કહ્યા વિના ચાલી શકે તેમ નથી તેમજ જૈનધર્મ વિકાસ નામના માસિકના ' સુમર્શ' સંજ્ઞાંકિત પંડિતવર્થ શ્રી. મફ્તલાલા ઝવેરચંદના તિથિચર્ચા વિષયક આદર્શ લેખાએ પણ તિથિચર્ચા પ્રકરણમાં પાંડેલ વેધક પ્રકાશ પણ સમાજને ઓછા ઉપકારી નથી.

શાસન સુધાકર પત્ર અને તેના પ્રધાનલેખક પૂજ્ય સુનિશ્રી હંસ-સાગરજી મહારાજે જૈનશાસનને છિન્નલિલ કરનાર આ તિથિમત જતે દીવસે શાસનમાં ઘર ન કરીજાય તેવા શુભ આશયે તેના પ્રતિકાર કર્યો છે. અને આ પ્રતિકારમાં પાતાના પદ્મ તરફથી કડવા મીઠા ઉપાલંભ સાંભળી ધીરજ પૂર્વક આજે સફળ પામતા તેમને આપણે આજે પ્રત્યક્ષ અનુભવીએ છીએ.

સંવત ૧૯૬૮માં શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ પાલીતાણા વર્ષી તપના પારણા પ્રસંગે ગયેલા તે પ્રસંગે તિથ્ચિચાંની વાત ઉપસ્થિત થતાં એ વિખવાદની શાંતિ અર્થે તેઓએ સિક્રિય ભાગ લીધા. શરૂઆતમાં સમસ્ત સંઘની શાન્તિ અર્થે દરેક આચાર્યોની સહમતિ પૂર્વક આ ચર્ચાના નિકાલના વિચાર 'પૃ. આ. મ. શ્રી આનં દસાગરસૂરી ધરજી અને આ. મ. શ્રી વિજયરામઅંદ્રસૂરી ધરજી એની સહી પૂર્વક ' લિખિત ' નક્કી થયા. પરંતુ તે સહીને સામાપલ વફાદાર ન રહેતાં પાછળથી એક લવાદ દારા તે બે આચાર્ય મહારાજો વચ્ચેજ સમાધાન મેળવી નિહુંય લાવવાનું ઠયું.

નિર્ણય અર્થે શેઠશી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈએ ઘટેલા અને આ પુસ્તકમાં અન્યત્ર પ્રસિદ્ધ કરેલા મુરાદ્દા અનુસાર ખંને આચાર્યોએ શેઠશી કસ્તુરભાઇને માેકલાવેલાં સ્વ સ્વ મતાનુસારી લખાણા વાંચીને મોળિક પરીક્ષાર્થે ડા. પી. એલ. વૈદ્ય પાલીતાણે પધાર્યા ત્યાં સુધી તો મધ્યસ્થના નામની પણ જનતાને ખખર પડી નહોતી.

આથી સૌ કાઇને લાગ્યું કે-તિથિચર્ચાના નિર્ણય થઇને કલેશના અંત આવશે અને સમાજમાં શાંતિ સ્થપાશે. પરંતુ તે પહેલાં તા અશાંતિપ્રિય વર્ગે શેઠબ્રી કસ્તુરભાઇની જાણ અહાર ડાે. પી. એલ વેઘ સાથે ઘાલમેલ કરીને નિર્ણયને જેખમાવવા વડે હરહંમેશને માટે અશાંતિ પ્રગટાવી.

શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ સન્મુખ થએકાં લખાલુ મુજબ જે નિર્ણય આવે તે નિર્ણય પૂ. આ. મ. શ્રી આનંદસાગરસૂરીશ્વરજી અને આ. શ્રી વિજય-રામચંદ્રસૂરીશ્વરજીનેજ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈએ માકક્ષી આપવાના હતો તેને બદલે તે પહેલાંતા તે નિર્ણય ઘણાને પહોંચી ગયા હાવાના અને તે નિર્ણયનું લખાણ પણ ઘણાએ વાંચ્યું હાવાના ચાંકાવનારા સમાચારા મળવા લાગ્યા સેવક, મુંબઇ સમાચાર, વંદેમાતરમ, વીરશાસન વિગેર પત્રામાં એ નિર્ણયની અને એક તરપ્રી સંબંધીનાં લખાણા પ્રસિદ્ધ થવા લાગ્યાં. આથી અમાને તેજ વખતે મજબુત શંકા થઈ કે-નિર્ણયમાં જરૂર ગરબડ થઇ છે. અને તેને લઇને તે વખતે તા. ૧૮–૬–૪૩ વિગેરેના સંદેશ આદિ પત્રામાં અમારી આ સંસ્થાએ જનતાને ઉદ્દેશીને શંકાના સુર સાથે શાસનમાં અશાંતિ ન થાય તેવી જાહેર ચેતવણી આપી હતી.

અમારી ઉત્પન્ન થએલ એ શંકાને આજે તે અમે-આ પુસ્તકમાં રજુ કરેલા અનેક સાધના દ્વારા જનતાને ચાક્કસ નિર્ણયના સ્વરૂપમાં દેખાડવા ભાગ્યશાળી બન્યા છીએ. અર્થાત્ તે વખતે તે અમને નિર્ણયમાં 'ઘાલમેલ થઈ હશે,' એમ હતું. જ્યારે આજે અમે ખાત્રીપૂર્વક કહી શકીએ છીએ કે-તિથિ-ચર્ચાના નિર્ણય લાવવામાં આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ સ્વયં અને માણસા દ્વારા ઘાલમેલ કરી જ છે.

પૂ. આચાર્યશ્રી આનન્દસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજે તા. 3-૭-૪૩ના રાજ એક ચેતવણી બહાર પાડી નિર્ણુ યથો જનતાને ચેતતા રહેવા લાલખત્તી ધરી ત્યારથી અમારા શ્રી જૈનધર્મ પ્રભાવક સમાજે પણ જૈનસમાજ ગફલતના ભાગ ન બને એટલા માટે સમાજને ચેતવવા અવસરે અવસરે યથાયાં પ્રયત્ન આરંલી દીધા હતા.

તા. ૩-૭-૪૩ની પૃ. આગમાહારક આગાર્યશ્રીની એ ચેતવણી નિર્ણયને અમાન્ય કરવા સ્વરૂપ હોવા છતાં આ વિજયરામચંદ્રસ્ત્રીશ્વરજી તરફથી તા. ૧૭-૪૩ ના રોજ જાહેર થયેલા નિર્ણયની કાેપીઓ હજારાની સંખ્યામાં છૂટે હાથે જેંદેંચાઇ? એટલું જ નહિ પણ અનેક ગામે અનેક ભંડારામાં પણ કુનેહપૂર્વક ઘુસાડી દેવામાં આવી. આથી અમને લાગ્યું કે એ રીતે પ્રચારાયેલા એ ગરબડી નિર્ણય જનતા વાંચે તે સાથે બંને આચાર્યોએ ડા. પી. એલ. વૈદ્ય પાસે રુન્યુ કરેલ સાહિત્ય પણ જનતા વાંચે કે જેથી સારાસારના સ્વયં વિચાર કરી શકે. એ હેતુથી બંને આચાર્યીના લિખિત સાહિત્યરમ પુસ્તક પ્રગટ કરવાના અમે નિર્ણય કર્યા.

અમાને જણાવતાં અત્યંત દુઃખ થાય છે કે-આચાર્યશ્રી વિજયરામચંદ્ર-સૂરીશ્વરજીએ તિથિચર્ચાના નિર્ણય પોતાની તરફ લાવવા માટે ગામ-નામ-ડામ અને તારીખ વિનાની અનેક ચિઠ્ઠીએા લખીને જૈન સાધુસમાજની સર્વતામુખી પ્યાતિને-સર્વશ્રેષ્ઠ પ્રમાણુકતાને ભારે કલકિત કરી છે. અને તેમણે શાસનને કદી ન વિસરાય તેવી હાનિ પહેાંચાડનારૂં કૃત્ય કર્યું છે. આચાર્ય શ્રી વિજયરામ-ચંદ્રસ્ત્રીશ્વરજી મહારાજના હાથે લખાયેલી તે ચિડીઓમાંની થાડી ચીઠ્ઠીએ! પણ સમાજની જાણ માટે આ ગ્રંથમાં અમાએ રજ્તુ કરેલ છે.

તદુપરાંત તેઓ શ્રીને અનુલક્ષીને ચાલનાર કેટલાક સાધુ મહારાજો અને શ્રાવકોએ પણ નિર્ણયની ગરખડમાં સિકય ભાગ લીધા હોવાનું જણાવનારા તેવા સાધુ અને શ્રાવકાએ લખેલા પકડાયેલા પંત્રા પણ આ ગ્રંથમાં રજી કરવામાં આવ્યા છે. જે દરેક વસ્તુઓ વાચકને ખુલ્લું સમજાવે તેમ છે કે-નવા વર્ગે પૂર્વાચાર્યીએ આચરેલી પ્રચલિત આચરણાને ઉત્થાપવા માટે બની શકતાં અધાંજ કૃત્યા કરેલ છે.

પુનાના હા. પી. એલ. વૈદ્યે શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇએ સ્વહસ્તે ઘડેલા મુસદ્દા અનુસાર જૈન શાસ્ત્ર અનુસારેજ નિર્ણય આપવા ઘટતા હતા તે આપ્યા નથી અને બંને આચાર્યીની સહીવાળાં લખાણુ મુજબ, નિર્ણય પાતે તા છાપવાનાજ ન્હાતા અને શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઇનેજ માકલી આપવા ઘટતા હતા તેને બદલે સ્વયં હજારા કાપી છપાવીને શેઠશ્રીને માકલ્યા અગાઉ અનેકને પહાંચાડી દેવા સ્વરૂપ લિખિત વિધિના ભંગ કરવાનું પગલું ભરીને પાતાની કારકીદીને કલંકિત કરી તે વિગેર ખીના આ શ્રંથમાંથી વાચકને અખંડ અને આબાદ પૂરી પહે તેમ છે.

પરમ આરાધ્ય શ્રી ભગવતીજી સૂત્ર આદિ અનેક પ્રાથુપ્રિય આગમા અને જૈનશાસ્ત્રોને 'શાસ્ત્રાભાસ' કહેવાની અતિ અશુદ્ધવૃત્તિ પૂર્વંક ચેાજાયેલા તર્ક જળના પ્રજાના સ્વરૂપ નિર્ણયની જૈનશાસ્ત્ર અને પરંપરાથી સદંતર વિપર્સિત એવી અનેક કલ્પિત બીનાએાનું વિદ્ધદ્ધ શ્રી તુલાકૃષ્ણુઝા શર્માએ કરેગ વિદ્ધદ્ભોગ્ય, તલસ્પરી નિરસનનને સારભાગ આ પુસ્તકમાં આપવામાં આક્ર્યો છે જે વાંચકને સત્યવસ્તુ સ્હેલાઇથી સમજાવવામાં ખુબજ ઉપયોગી નિવડે તેમ છે.

લોકિક ટિપ્પણામાંના પર્વતિથિ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે આરાધ્ય પર્વતિથિના નિર્ણય માટેના અને પક્ષનાં વ્યવસ્થિત લખાણ્યુકત આ પુસ્તકરત્નને પ્રસિદ્ધ કરતાં અમારા સમાજ એટલાજ માટે પ્રકુદ્ધ અને છે કે–આ એકજ ગ્રંથરત્ન, સેંકડા વર્ષા પર્યંત સત્ય વસ્તુના નિર્ણય માટેના સેંકડા શાસ્ત્ર અને પુરાવાની ગરજ સારે તેમ છે.

નિર્ણુંચકાર શ્રી વૈદ્ય મહાશયના માનસના ખ્યાલ આ**પવા આવશ્યક** હાેવાથી અનેક સ્થળે થયેલ શ્રી વૈદ્ય સંઅંધીનો પત્રવ્યવહાર અને શ્રી વૈદ્યના પત્રો આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવેલ છે. તિથિચર્ચાના આવેલા કહેવાતા નિર્દાય અંગે શાસન માન્ય બીજા પૂ. આ. મહારાજો આદિ શું મત ધરાવે છે તે જણાવવા અનેક આચાર્ય મહારાજો આદિ તરફથી મળેલા અભિપ્રાયા આં પુસ્તકની અંદર દાખલ કર્યા છે.

ધર્મ નિષ્ઠ-ન્યાયપ્રિય-વચાેવૃદ્ધ શેઠ શ્રી સુરસંદભાઇ પી. અદાસી જજ સાહેળ અને શ્રો જૈન ^{દ્ર}વેતામ્બર મૂર્તિપૂજક કાેન્ફરન્સના પ્રસુખ છાેઠા-**લાલ ત્રીકમલાલ પારેખ** આદિનાં અમારી સંસ્થાને મળેલાં મનનીય અને માનનીય નિવેદનો આ ગ્રંથમાં પ્રગટ કરવામાં આવ્યાં છે. જે વાંચકની વિચારદિષ્ટ પર પ્રથમ તકે સુંદર વેષક પ્રકાશ પાડે તેમ છે.

પ્રથમ તો આ પુસ્તક – તિથિચર્ચા બાબતમાં જનતા પાતેજ સારાસારનો સ્વયં વિચાર કરી હૈ એટલા પુરતું જ આવશ્યક સાહિત્ય વસાવીને પ્રસિદ્ધ કરી દેવું ઉચિત માન્યું હતું, પરંતુ પાછળથી નિર્ણયકાર જોડે કરેલ ગરબડની સાબિતિ આપનારા અનેક વ્યક્તિના અનેક હસ્તલિખિત પત્રો, સાધનો અને પુરાવાએ! મળતાં એ મુળ આશયને ગૌણ કરીને 'નિર્ણયમાં ગરબડ થઇ જ છે' એમ ચાછસ આશય પુરઃસર આ અનુપમ પુસ્તક સમાજને ચરણે ધરીએ છીએ.

તિચિસાહિત્યના દોહન સમા પુસ્તકરતનને અમારી સંસ્થા, સંપૂર્ણ જવાબકારીના ખ્યાલ સાથે સેંકડા વર્ષથી પૂર્વાચાર્યોએ **આચરેલ અને પ્રચલિત** શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરાના **રક્ષ**ણ અર્થે શાસનમાન્ય પ્**ર આચાર્યદેવા અને મુનિ**-વરાના પૂર્ણ સહકાર પૂર્વકના ઉપકાર પામીને પ્રસિદ્ધ કરવા સમર્થ અની **છે**.

આ પુસ્તકમાં એકનિષ્ઠાથી તન–મન અને ધન સમર્પણ કરીને અખ્બે વર્ષ પર્યંત રાત દિવસ અવિરત જહેમત ઉઠાવનાર અમારી સંસ્થાના <mark>માનદ</mark> પ્રસુ**ખ રોઠ શ્રી ચીમનલાલ મંગળદાસ**ના અમે આભાર માનીએ છીએ.

શાસનની આ સમાચારીના રક્ષણ્યસિક કપડલંજ નિવાસી **રોઠ ચીમ**-ન**લાલ ડાહ્યાભાઈ જયંત મેટલવાળા આદિ** અનેક સુશ્રાવક શ્રીમ તવરાએ આ પુસ્તકરત્નની નિષ્પત્તિને માટે પાતાની પુષ્ય કમાઇનો જે સફ્બ્યય કર્યો છે તે સર્વ ખુબજ અનુમાદનીય છે.

આ પુસ્તકને સાદ્યંત તૈયાર કરવા માટે પાતાના ખુદ્ધિ વૈભવનો દીર્ધ-કાળ પર્યં ત પ્રસન્ન ચિત્તે ભાગ આપી પુસ્તકને સર્વાંગ સુંદર બનાવનાર પંડિતવર્ય શ્રી મફતલાલ ઝંવેરચંદનો આભાર કદિ વિસરી ન શકાય તેવા છે. આ પુસ્તકની અંદર રજા કરવામાં આવેલ દરેક સાહિત્ય અનેક સ્થાનેથી—અનેક પાસેથી અને અનેક શાસ્ત્રોમાંથી નિપુણ છુદ્ધિએ અને સતત કાળજી, લાગણી અને લાગવગ પૂર્વક મેળવવામાં તેઓશ્રીનો ફાળા અજોડ અને અપૂર્વ છે. શાસન વિડંબકજનાના ફ્રૂર હાથે થયેલ નિર્ણયની ગરબડને અંગે પારા- વાર નુકશાનમાં ઝડપાઇ જવાના જોખમમાં મુકાયલા શાસનને તેઓશ્રીની સવેળાન જાગૃતિએજ શાસનને ગક્લતનો ભાગ અનતું અટકાવી નુકશાનીમાં ઝંપલાતુ ખચાવ્યું છે, એમ કહેવામાં અમારા અનુભવ અતિશયોકિત જણાવતા નથી. કાઇ-પણ જાતની પરવા સિવાય મહિનાના મહિનાઓ પર્યંત તેઓએ ઉજાગર દશાએ આ પુસ્તક તૈયાર કરવાવડે અજાવેલ સવેત્તમ શાસન સેવાને સદાકાળ માટે હૈયામાં સ્થાપીને અમારી સંસ્થા તેઓને હાર્દિક અભિનંદન આપે છે.

આ ગ્રંથ સંપાદનના કાર્યની શરૂઆત સં. ૧૯૪૩ માં કરવામાં આવી હતી અને ગ્રંથ છપાવતી વખતેજ છ માત્રના ગાળામાં તે ગ્રંથ પ્રગટ કરવાની પૂર્ણ ઇચ્છા હતી પરંતુ કેટલાક અનિવાર્ય સંજોગોને લઇ વધુ પડતા વિલંખ થયા અને તે વિલંખમાં ખુબજ ઉપયાગી સાહિત્ય અમારે હાથ લાગ્યું. આ સાહિત્ય છપાયા વિના પ્રથમ ધારેલ ગ્રંથ છપાયા હોત તા બહુ ઉપયાગી નિવડત કે કેમ તેની અમને શંકા છે. ૩૦–૩૫ ફર્માના કદના ધારેલ ગ્રંથ આજે ૬૦ ફર્માથી ઉપર પહેાંચી ગયા છે અને જેમાં અનેક ઉપયાગી વસ્તુઓ દાખલ થવા પામી છે. વાંચકાએ રાખેલ ખુબજ ધીરજનું ફળ સમાજને સુંદર આવ્યું છે તેમ અમે હિંમતભેર કહીએ શકીએ છીએ.

આ ગ્રંથમાં આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ પૂ. આ. સાગરાનં દસૂરિજી મહા-રાજના મુદ્દાઓનું કરેલ નિરસન આપવાની અમારી પૂર્ણ ભાવના હતી પરંતુ તે લખાણ ન્યાયની રીતિએ ન લેવું જોઇએ માટે આ. સાગરાનં દસૂરિજીએ લીધું ન હાતું તેથી અને ત્યારપછી તે મેળવવા સિદ્ધચક્રના તંત્રીશ્રીએ આ. વિજય રામચંદ્રસૂરિજીને જણાવેલ પરંતુ તે તેમની પાસેથી નહિ મળી શકવાથી અહિં અમે આપી શકતા નથી માટે વાંચકા તે દરશુજર કરશે.

આ ગ્રંથના કાર્યમાં જો કાેઇ સ્પલના કે ઝુટિ હાય તાે તે બદલ વાંચકા સમક્ષ ક્ષમા યાચીએ છીએ.

પ્રાંતે આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસ્રીશ્વરજીને પ્રાર્થના સાથે વિનવીએ છીએ કે-પૂર્વાચાર્યોએ આચરેલ પ્રચલિત આચરણા ફેરવવામાં શાસ્ત્ર અને પૂર્વપુર્વા અંનેનું બહુમાન જળવાતું નથી અને આચરણાને સ્વીકારવામાં અંનેનું બહુમાન જળવાય છે. શાસનદેવ આપને શાસનને છિજ્ઞભિન્ન કરનાર નવા તિથિમતને છાડાવી શાસનમાં એકતા ફેલાવવની સન્મતિ આપે એજ અભ્યંતર પ્રાર્થના.

તા ૧૫–૨-૪૫ શ્રી જૈન ધર્મ પ્રભાવક સમાજ (અમદાવાદ) તરફથી મંત્રી શ્રી કાન્તિલાલ લક્ષ્મીચંદ.

ક્લાસાપાળ-**ગ્યમદાવાદ**.

બે બાલ.

જગતભરના સર્વ જીવનમાં શ્રેષ્ઠ જીવન તે મુનિજીયન છે. અને આ મુનિ જીવન જીવનાર મુનિ મહાત્માએાની પ્રસન્નતા પરિગય અને આશીર્વાદ કલ્યાણુકારી છે તે નિવિધાદ છે.

આ મુનિ મહાત્માઓની પ્રસન્નતા સો કાઇ સદાકાળ ઇચ્છે તેમાં શંકાને સ્થાનજ ન હાય. છતાં કાઇ પણનું દીલ દુભાવવાની દત્તિને સ્થાન આપ્યા વિના સાચું સમજાયા પછી સાચું કહેતાં કે જણાવતાં દીલ દુભાય તેને માટે નિરૂપાય થયા સિવાય શું ખને ? સં. ૧૯૯૨ અને સં. ૧૯૯૩ માં વર્તમાન તિથિમતભેદ ઉભા થયા ત્યારે હું પેપરાનાં આવતાં લખાણા છટાં છવાયાં વાંચતા હતા. પરંતુ તે વખતે સ્વતંત્ર કાઈ જતના વિચાર કરવાના પ્રસંગ કે વિચારણા નહાતી થઈ. તે વખતે તા માત્ર એટલાજ નિર્ણય ઉપર હતા કે જયાં આપણે રહેતા હાઇએ ત્યાં જે મુનિરાજ હાય તે પ્રમાણે આપણે પ્રતિક્રમણાદિ કરી લેવાં. આ છતાં ઉ ઉ પ્રાચીન પ્રણાલિકા વગર વિચારે શા માટે છાડવી તે દશા હાવાથી સં. ૧૯૯૬માં મેં મારા સ્વ. પિતાશ્રીના નામના પંચાંગા અસલ મુજબ જ છપાવ્યાં હતાં.

શરૂઆતમાં મેં સં. ૧૯૯૮ માં આ ચર્ચાની વસ્તુસ્થિતિને સમજવા આ ચર્ચામાં પ્રવેશ કર્યો હતો. પણ જતે દીવસે તો. તેની ત્યાં સુધી રહ લાગી કે એક્કિક સાહિત્ય અને સાધન એકઠું કરવાની અને જાણવાની તમન્ના થઇ અને જેને લઈ આ ગ્રંથ સંપાદનનું કાર્ય મારે શિરે આવ્યું.

ગ્યા થાંથ સંપાદનમાં મુનિશ્રી દર્શનવિજયજી (ત્રિપુટી) પૂર્વ આવ વિજય-ભક્તિસ્રીશ્વરજીના શિષ્ય મુનિશ્રી પ્રેમવિજયજી મહારાજ વિગેરેની સલાહ સૂચના અને **શેઠ શ્રી ચીમનભાઇ મંગળદાસ**ની પ્રત્યેક કાર્યની ધગશ ખુબજ ઉપયોગી નીવડયાં છે માટે તેના હું આભાર માનું છું.

દષ્ટિદ્રોષ, વધુ પડતા કાર્ય અને મહારગામની અવરજવરને કારણે આ શ્રંથમાં કેટલીક ક્ષતિએા રહી જવા પામી હાેય તે મદલ વાંચકાની ક્ષમા યાચું છું.

આ ગ્રંથના સાઘંત અધ્યયન ખાદ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રાચીન પરંપરામાં સ્થિર રહી પર્વારાધનમાં સો કાેઇ ઉદ્યત અને તે ભાવના સાથે આ ગ્રંથમાં કાંઇપણ છદ્મસ્થભાવને લઇ વિપરીત કે વધુ એાહું લખાયું હાેય તેની ક્ષમા યાચું હું.

<u> ૩</u>–૨-૪પ

પંડિત મફતલાલ ઝવેરચ'દ. ખેતરપાળની પાળ-અમકાવાદ.

અમારાે અભિપ્રાય.

- the space

(9)

- (૧) આચાર્ય શ્રી વિજયસમચંદ્રસૃરિ અને તેમના વિચારોને અનુસરનાર બીજા કેટલાક આચાર્યોએ ક્ષીણુ તથા વૃદ્ધા પર્વતિધિના સંબંધમાં ચાલુ પ્રશુલિકાથી ભિન્ન રીતિ કેટલાક વર્ષથી અંગીકાર કરેલ હાવાથી તેમજ તે વિચારની વિરદ્ધમાં અને ચાલુ પ્રશુલિકાની તરફેલુમાં બીજા ઘણુ આચાર્યોનું મ'તબ્ય હાવાથી હાલમાં કેટલાક વર્ષોથી એ સંબંધમાં શ્રી દેવસુર તપાગચ્છના સાધુ વર્ષમાં પર્વવ્યપદેશ, પર્વ આસાધન અને પર્વપરિસંખ્યાનમાં ઘણું મતલેક પડ્યો છે. અને તેને લીધે તે તે આચાર્યોના અનુયાયી ગૃહસ્થ વર્ષમાં અનેક પ્રકારની અનિચ્છનીય પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી છે.
- (૨) શ્રી દેવસુર તપાગચ્છમાં આ મતફેરી નીકળી તે પહેલાં જે એક્ય અને શાંતિ જોવામાં આવતાં હતાં તે આજે દુર્લભ થઇ ગયેલ છે. જેના પરિ-શુામે શ્રીસ ઘના સબ્યોની આધ્યાત્મિક તથા વ્યવહારિક ધાર્મિક ભાવનામાં શિથિલતા આવી છે તે આજે આપશે નજરે જોઇએ છીએ.
- (3) આથી આજે ઉપશમભાવ રાખવા તો દૂર રહ્યો પણ તેના અદલામાં પક્ષાપક્ષીનું સામર્થ્ય વિશેષ કૈલાઇ પાતપાતાના પક્ષના આડં ખર વિશેષ અતાનવા અને સામા પક્ષને ઉતારી પાડવા અનેક પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ થવા લાગી છે. પરિણામે કષાયભાવના ઉદ્દેક ધાર્મિક બાખતામાં પરિશુમતા હોવાથી અનેક જનાને જે ધાર્મિક બાબત સંવરના કારણુરૂપ છે તે કર્મ બંધના કારણુરૂપ થઇ પડે છે. આ સ્થિતિ ખરેખર અત્યંત દુ:ખદાયક છે.
- (૪) અમને તો ખરેખર જાણીને આશ્ચર્ય થાય છે કે શ્રીમદ્ વિજયરામચંદ્રસૂરિ જેવા માન્યવંત પૂજ્ય આચાર્યને કેટલા વર્ષોથી ચાલી આવતી પ્રણાલિકાની
 વિરુદ્ધ આચરણા કરવાના અને પ્રરૂપવાના વિચાર કેમ થયા ! અમને તો આ
 સંબંધમાં સમાજની કમનસીબીજ સમજાય છે. જૈન સમાજમાં પર્વક્ષયવૃદ્ધિ
 પ્રસંગે વ્યવસ્થા કરવાની ચાલતી આ પ્રણાલિકા આજ કાલની નથી પણ ઘણી
 જુની છે; કારણંકે સં. ૧૬૬૫ માં લખાયેલ ઉત્સૂત્ર ખંડન વિગેરમાં આ પ્રણાલિકાનું સમર્થન હાવાથી તે અગાઉની છે એટલું તો સ્પષ્ટ છે પણ તે અગાઉ
 કચારની છે તે સ્પષ્ટ કહી શકાય તેમ નથી. આ પ્રણાલિકા સમાજના વૃદ્ધમાં
 વૃદ્ધ પુરૂષા પાતાની સમજણી વયથી જેતા અને સાંભળતા આવ્યા છે, એટલે
 તેથી તેઓના જન્મ પહેલા ઘણા વર્ષ અગાઉની આ પ્રણાલિકા હાવી જોઇએ

તેમ નક્કી થાય છે. અહિં શાસ્ત્રીય બાબત સંખંધી શું મળે છે તે વસ્તુને હાલ તુર્ત બાજુએ રાખીએ છતાં હાલના હયાત પુરૂષ અને સ્ત્રીઓ પાતાના અનુભવ અને જાત માહિતીથી ચાલુ પ્રણાલિકાને અનુસરે છે તે તા ચાક્કસ જ છે.

(૫) આ ચાલી આવતી પ્રણાલિકામાં વિશેષ નાંખી તપાગચ્છીય સંઘના ઘણા ભાગને અસંમત જુદા ચીલા શાધવા એ અમારા નમ્ર અભિપ્રાય પ્રમાણે વ્યાજબી કે કાેઈ પ્રકારે લાભદાયક નયી. પરંતુ તેથી શ્રી સંઘમાં ફાટકુટ અને અનૈકય ઉત્પન્ન થાય એ સ્વાભાવિક છે. અને તેમ થયેલું આજે આપણે પ્રત્યક્ષ જોઇએ અને અનુભવીએ છીએ. આ વસ્તુ નિહાળી દરેક સમજી અને શાસનપ્રિય માણ્સનું દીલ અત્યંત દુભાય તે સ્વાભાવિક છે.

(२)

૧ પૂર્વ કાળમાં સિદ્ધાન્ત ટિપ્પણનાે જૈનસંઘમાં પ્રચાર હતાે. અને પર્વ-તિથિના આરાધન માટે તેના ઉપરજ આધાર રહેતા હતા. તે સિદ્ધાન્ત ટિપ્પણ પ્રમાશે એક યુગમાં-એટલે પાંચ વર્ષના કાળમાં ૧૮૩૦ દીનરાત અને ૧૮૬૦ તિથિએ આવે છે. એ યુગના હિસાબ એકસરખા અવિચ્છિનન ચાલતા, યુગની આદિ જ્યાંથી થાય છે ત્યાંથીજ વર્ષની આદિ શાય છે. શાસ્ત્રીય શ્રાવણ વદી ૧ થી (એટલે ગુજરાતી અષાડ વહી ૧ થી) સુગની આદિ ગણાય છે. સુગની આ . આદિથી દર એક્સઠમે દિવસે ખાસઠમી તિથિના (દરેક તિથિ ફૈટ્ટેફેટે≕ેફ્રફે અંશ-માન હેાવાથી) ક્ષય થાય છે. દર યુગે બે માસની વૃદ્ધિ થાય છે. જે વર્ષમાં અધિક માસ હાય તેને અભિવર્દ્ધિત સંવત્સર કહેવામાં આવે છે. તે વદ્ધમાસ યુગના મધ્યમાં પાેષ અને યુગના અંતમાં **અષા**ઠ હાેય છે. આ અષાઠ માસની પૂર્ણિમાના દરેક એક્સકમા દિવસે તિથિના ક્ષય થાય તે હિસાળે ક્ષય થાય છે. જૈનપંચાંગની ગણત્રીની રીતિ પ્રમાણે ક્ષીણ થતી આ પૃતમને પુત્રમ પર્વ તરીકે તે કાળે આ પુસ્તકના પૃ. ૧૧માં દર્શાવેલ આચારદશાચૃર્ણિ આચારપ્રકલ્પ ચૂર્**િુના આધારે અખંડ રાખી છે. પરંતુ ચૌદશ** પુનમ એકઠા કરવા તરીકે કે તે પૂનમના ક્ષય જણાવ્યા નથી. આથી જૈનશાસનના ગણિત મુજળના સિદ્ધાંત ટિપ્પણ પ્રમાણે કાઇ તિથિની વૃદ્ધિ તા ન જ આવે એવી સ્થિતિ સિદ્ધાંત ટિપ્પર્ણની હતી.

હવે લૌક્કિ દિપ્પણું કેમ છે તે જોઇએ.

ર. લોકિક પંચાંગમાં તિથિના ક્ષચની પેઠે તિથિની વૃદ્ધિ પણ આવે છે, દરેક વર્ષમાં આશરે દસ તિથિઓ ક્ષીણુ થાય છે અને આશરે પાંચ તિથિ-ઓની વૃદ્ધિ થાય છે. સિદ્ધાંતિક ટિપ્પણની પેઠે પેષ અને અપાઢજ નહિ પણ બીજા માસા પણ અધિકમાસ અને છે. આ પ્રમાણે લોકિક ટિપ્પણની ગણત્રીમાં ફેરફારા છે.

- 3. જૈન સિદ્ધાંત ટિપ્પણ પ્રમાણે જે પર્વતિથિ આવતી હોય તેનું જ આરાધન કરવાનું કારણ તે પર્વતિથિથી અવગાહાયેલા કાળ આરાધના માટે ખાસ ક્લાયક ગણાતા હોવા જોઈએ. કારણકે કાળ પણ પાંચ કારણમાંનું એક કારણ છે. આથી ગ્રાનીઓએ પાતાના ગ્રાનથી સિદ્ધાંત ટીપ્પણમાં આવતી અમુક તિથિઓના કાળ આરાધનાની સફળતા માટે ખાસ યાગ્યતાવાળા જાણી તે તે પર્વતિથિઓ આરાધવાનું આપણને સુચવ્યું હોનું જોઈએ.
- ૪. હવે સિહાંત ટિપ્પણુ અને લોકિક ટિપ્પણુની ગણત્રીમાં ઉપર પ્રમાણે જે ફેરફાર જેવા તે ધ્યાનમાં રાખી વિચારીએ તો સિહાંત ટિપ્પણુની ગણત્રી પ્રમાણે અષ્ટમી, ચતુદ'શી વિગેરે પર્વતિથિએ જે કાળે આવે છે તેજ કાળને અવગાહીને લોકિક ટિપ્પણુની ગણત્રીથી આવતી અષ્ટમી, ચતુદ'શી વિગેર તિથિએ પણુ આવે છે એમ આપણે કદાપિ કહી ન શકીએ. આ વસ્તુસ્થિતિને લઇ ચાલુ ટિપ્પણાની તિથિઓએ કરાતું આરાધન સિદ્ધાંત ટિપ્પણાના આધારે આવતી પર્વતિથિઓના આરાધનની માફક ચાગ્ય કાળે ન આવતું હોવાથી પર્વતિથિના વાસ્તવિક કાળમાં થતા આરાધન જેટલું કાળરૂપ કારણુની ફેરફારીને લીધે પ્રાચીન ગણિત પ્રમાણે કરાતા આરાધનના જેટલું સામર્ચ્યવાળું હાઇ શકશે નહિ. આ સંજોગામાં જૈન ટિપ્પણાના અભાવમાં લોકિક ટિપ્પણાની પૂર્વાચાર્યોએ કરેલ અને આચરેલ વ્યવસ્થાને તરછાંડી લોકિક પંચાંગમાં આવતા પર્વતિથન્ એના કાળ માટે આયહવાળા થવું એ અમને તો જરાપણ મુનાસીએ લાગતું નથી.

વિશેષે કરીને તેમ આગ્રહવાળા થવાથી પર્વારાધન તરીકેના જે અપૂર્વ લાભ યાગ્ય કાળના કારણુથી મેળવવાના હતા તેતા આજે મળી શકે તેમ નથી પણુ બીજી રીતની નવીન માન્યતા રજા કરવાથી ઉલદું શ્રી સંઘની ચાલુ પ્રણાલિકામાં રહેલી એકતા છિન્નભિન્ન થઇ અનેક પ્રકારના ક્યાયાના ઉદ્દલવ થવાનું કારણુ આપણે હાથે ઉભું થાય છે.

પ. સિદ્ધાંત ટિપ્પણ વિચ્છેદ જવાથી પૂર્વાચાર્યોએ ઘણીજ દીર્ઘદષ્ટ વાપરી આરાધના સંબંધી કાેંઇપણ પ્રકારના ટિપ્પણાના અવલંબનની આવશ્યકતા હોેલાથી લોકિક ટિપ્પણ પર આધાર રાખવાનું ફરમાવ્યું અને તે સાથજ લોકિક ટિપ્પણમાં આવતી પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પર્વતિથિને અખંડ રાખવા વ્યવસાસ્ત્ર્યક સંસ્કાર કર્યા. ટુંકમાં પ્રાચીન ટિપ્પણ પ્રમાણે પર્વતિથિઓનું પરિ-સંખ્યાન ચાલુ રાખી આપણી ભાવના પ્રાચીન ટિપ્પણાને અનુસરતુંજ આપણું આરાધન છે તેવી રહે તેટલા માટે લોકિક પંચાંગમાં આવતા પર્વતિથિના ક્ષય અને વૃદ્ધિ માટે નિયમ આંધ્યા અને તે નિયમના અમલ આજસુધી અવિચ્છિન્ન-પણે ચાલુ રહ્યો. આ નિયમ અંધાયા તે પહેલાં પણ વ્યવહારમાં તે

પ્રમાણુની પ્રવૃત્તિ ચાલુ હાવી જોઇએ અને તેને અનુસરતાજ નિયમ રચાયા હાવા જોઇએ.

દ ઉપર જણાવ્યું તેમ હાવા ઉપરાંત પ્રવૈતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગમાં વ્યવસ્થા કરનાર પ્રણાલિકા ભાભતમાં ઓછામાં ઓછા છેલા પંચાતેર વર્ષ (હાલ હયાત પુરૂષ કે સ્ત્રીની વય ધ્યાનમાં લેતાં) થયાં તા તે અમલ એકજ રીતે થતા આપણે જોઈ રહેલા છીએ. તા હવે તે મુજબ થતી આરાધનાની એકતામાં બીજો ફેરફાર સુચવી ભંગાણ પાડવાથી કશા પણ અર્થ સરતા નથી એટલુંજ નહિ પણ અનર્થ પરંપરા વધ્યા કરે છે અને શ્રી સંઘમાં એક્દીલીને બદલે બેદીલી થાય છે. જયારે બીજો કાઈ પણ વિશેષ લાભ મળે તેમ નથી તા સંઘની એકતાને જેખમમાં નાખવા જેવું કાઇપણ કૃત્ય કરવું તે વ્યાજબી ચાંગ્ય કે ડહાપણ ભરેલું નથી.

(3)

- (૧) શુષ્ક સત્યને વળગી રહેનાર કાઇપણ મહાશયના એવા પણ પ્રમાણિકપણે મત હાય કે પાતે પાતાની દક્ષિએ માનેલ સાચા અર્થ સંઘની એકતાના જોખમે પણ અમલમાં મુકાવાજ જોઇએ અને ચાલુ પ્રણાલિકામાં તેથી ફેરફાર થવાજ જોઇએ. પરંતુ આ પ્રમાણેના વિચાર આવે તે વખતેજ તેણે 'પૂર્વ પુરૂષ સિધુરથી લઘુતા લાવવી' એ પદ યાદ કરી પૂર્વ થઈ ગયેલા આચાર્યો અને મહાપુર્વાએ જે આચરણા આલવા દીધી છે તે સકારણ હોવી જોઇએ એ પ્રમાણે વિચારી આચારણાને માન્ય રાખવી જોઇએ. કાઇ પણ કારણે તેવી માન્યતા કદાચ ન થઈ શકે તો પાતે માનેલા અર્થ સા ટકા સાચાજ છે એવા આગ્રહ ન રાખતાં વિદ્વાન્ આચાર્યો અને ખીજા ખુદ્ધિમાન્ મહાશયોની સાથે પાતાથી કરાતા અર્થમાં કાંઇ દેવ છે કે નહિ તે જાણવા ખાતર મિત્રભાવે પુરેપુરી ચર્ચા કરી લેવી જોઇએ, અને તે ચર્ચાને અંતે જે અર્થ યોગ્ય જણાય તેના તેણે સ્વીકાર કરવા જોઇએ. આમ છતાં પણ કાંઇ પ્રકાર તેવી માન્યતા કદાચ ન થઇ શકે તો પાતાનું જ્ઞાન છત્કાસ્થિક હોવાથી પાતે માનેલ અર્થ સા ટકા સાચાજ છે એવા આગ્રહ પાતાના મનમાં ન રાખવો જોઇએ.
- (૨) આ ચર્ચા અને વિચારણા કર્યાળાદ પણ ચાલુ પ્રણાલિકાના અર્ધ ખે.ટેજ લાગે અને પાતાની માન્યતાના અર્ધ નિ:શંક અને પ્રામાણિક પણે ખરા લાગે તો પણ જ્યાં સુધી તે લગભગ સાર્વજનિક માન્યતાવાળા ન થાય ત્યાં સુધી તેને માટે યાગ્ય પ્રચારજ કરવા જોઇએ અને જનતાને શ્રાહ્મ થાય તે મુજબનાં શ્રી સંઘની એકતામાં ખલેલ ન પડે તે હેતુથી પગલાં લેવાં જોઇએ, પણુ એકદમ તેને જનતાને અમલમાં મુકવાનું ફરમાન કરી દઇ તેને

પ્રવર્તાવવાની પ્રવૃત્તિ કરવી એઇએ નહિ ટુંકમાં કાેઇપણ સંએગામાં શ્રી સંઘમાં ફૂટ ન પેસે અને એકતા કાયમ રહે તેની સાચવણીની ખાસ આવશ્યક્તા છે.

(3) સમાજના કમલાગ્યે સમાજશાંતિની આ પ્રકારની વિચારસરિશ્ ચાલી નહિ અને ચાલુ પ્રણાલિકા ખાતી અને અયોગ્ય છે એમ એક્દમ જનતા સમક્ષ જાહેર કરવામાં આવ્યું અને નવી પ્રણાલિકાને પાતાની દષ્ટિ અનુસારે પાતાને લાગ્યું હતું તે મુજબ ખરી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું. આ સર્વવસ્તુ સૌથી પ્રથમ સં. ૧૯૯૨ની સાલના પર્યુપણા લગભગ બન્યું. આને પરિણામે સંઘમાં પક્ષાપક્ષી થઇ અને દીવસે દીવસે તે વધુ ગાઢ અની.

(8)

- (૧) આ પ્રમાણેના અનુભવ પછી શ્રીસંઘના આગેવાના પૈકી કેટલાકને લાગ્યું કે આ પ્રમાણે ચાલુ રહેશે તો શ્રી સંઘની છિન્નભિન્નતા દીનપ્રતિદિન વિશેષ થતાં કુસંપનું સામ્રાજ્ય બળવત્તર થશે અને સમાજની ખુબજ ખરાબ દશા થશે. આને માટે શરૂઆતમાં ભિન્ન ભિન્ન મન્તવ્યવાળા આચાર્યોને ભેગા કરવાના પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યા પણ તેમાં સફળતા મળી નહિ.
- (૨) આચાર્ય શ્રી વિજયરામચંદ્રસૂરિજી દક્ષિણું દેશ તરફથી ગુજરાતમાં પાલીતાણા તીર્થ સ્થળે પધાર્યા અને આચાર્ય મહારાજશ્રી સાગરાન દસ્રિજી પણ ત્યાં બીરાજતા હતા તે અવસરના લાભ લઇ શ્રી સંઘમાં ઉત્પન્ન થયેલા ફ્લેશને શાંત કરવા ફરી શ્રી સંઘના આગેવાનપુરૂષાએ શાંતિ માટે પ્રયત્ન કર્યો. કરે રસ્તે શાંતિ થાય તે બાબતમાં વિગાર ચલાવ્યા. આખરે કેટલાક સમય પછી માનનીય શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ એ બાબતમાં સં. ૧૯૯૮ માં અથભાગ લીધા.
- (3) શરૂઆતમાં કાઇ જૈન પહિત મારફત નીકાલ કરાવવાની સૂચના થઇ પણ જૈના તો તમામ એક યા બીજા પક્ષમાં ભળેલા છે એટલે કે કાઇ નિષ્પક્ષ જૈન પહિત મળે નહિ એ સબબ આગળ ધરવામાં આવ્યા આથી તે સૂચના નિષ્ફળ ગઈ. ત્યાર પછી જૈનેતર પંડિત મારફત નિકાલ કરાવવાની સૂચના થઇ અને તે સૂચના મંજીર રાખવા અને જૈનપંડિતની સુચનાને ન વળગી રહેવા આગ્રહ પૂર્વેક વિનંતિ થઈ. આખરે તે વિનંતિના અસ્વીકાર ન થયા એથી એમ આસાસ થયા કે શ્રી સંઘમાં જણાતી પક્ષાપક્ષીના અંત આવી જશે.

(4)

(૧) પર્વક્ષયવૃદ્ધિ બાબતના મંતવ્યમાં મતભેદ કૃક્ત આચાર્યશ્રી સાગ-રાનદસૂરિ અને આચાર્ય શ્રીરામચંદ્રસૂરિ વશ્ચેનાજ ન હતા. બીજા પૂજ્ય આચાર્યો અને મુનિવરા તેઓના જેટલા જોકે આ મતફેરી સંબંધમાં લેખનદ્વારા વિશેષ પ્રવૃત્તિ કરતા ન હતા છતાં તેઓ પણ પાતે માન્ય રાખેલ માન્યતાને મજબૂત રીતે વળગી રહેલાજ હતા. અને પોતાની આચરહ્યા, તેમજ પોતાના અનુયા-ચિએાને અપાતા ઉપદેશ અને સલાહથી તેઓ પોતાના વિચારમાં સંપૂર્ણ પહોુ મક્કમ છે એમ દરેક સારી રીતે જાણી શકતું હતું.

- (ર) ઉપર પ્રમાણે ભિન્ન મંતન્યને અનુસરનાર બીજ ઘણા આચારી હોવા છતાં તેઓની સંમતિવગર ફક્ત બેજ આચાર્યા વચ્ચે મધ્યસ્થ મારફત કાઇ નીકાલ આવે તો તેઓ તે નીકાલને અનુસરે એવા જરાપણ ભાસ દેખાતો ન હતો. કારણકે બીજ આચાર્યોમાં કેટલાક તો મહાત્યાગી, વિદ્વાન અને બહાળા પ્રમાણમાં સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘમાં માન પામેલા એવા ધુરંધર આચાર્યો હતા. આ હકીકત ઉપરથી એમ નિશ્ચય કરવામાં આવ્યો કે મુખ્ય આઠ આચાર્યોની આ બાબતમાં સંમતિ લેવી અને તેઓને પણ આ સમાધાન માટે વાદવિવાદ અને ચર્ચા થાય ત્યારે હાજર રહી તેમાં સક્રિય ભાગ લેવા વિજ્ઞપ્તિ કરવી અને તેઓ કાઇપણ કારણસર હાજર નજ રહી શકે તો જે નિર્ણય આવે તે તેઓએ માન્ય રાખવો એવી કબલાત તેમની પાસેથી લેવી. આને માટે આ આઠ અચાર્યોને મળી આ મુજબ ચાક્કસ કરવા પાંચ ગહ-સ્થાની નિમણંક કરી અને તેઓને કાય' સોપાયું, આ નિક્ક થયા પછી શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇએ મધ્યસ્થ નિમવાને માટે પાતે માથે લીધું હતું અને તે નિમણંક કરવામાં બીજા કાઇને પુછવાનું રાખવામાં આવ્યું ન હતું.
- (3) શ્રી સંઘમાં પહેલી ફાટફૂટ મટી જાય તે જેવાને અધાંના દીલ તત્પર થઇ રહેલા હતા. પાંચે મહાશયાએ જુદા જુદા આચાર્ય શ્રીને મળવાનું શરૂ કહેં. ત્રણુ આચાર્ય શ્રીને મળવાનું શરૂ કહેં. ત્રણુ આચાર્ય શ્રીને મળવા, પણ તેમાં એમ જણાવ્યું કે કેાઇ આચાર્યના અનુભવી શિષ્ય દુર સ્થળે હાવાથી ચાતુર્માસની શરૂઆત પહેલાં સમાધાન માટેની ચર્ચામાં સો કાઇ હાજર રહી શકે તેમ ન હતું અને ચર્ચામાં હાજર રહી સકિય ભાગ લેવાના તેઓ પૈકી કેટલાકના ખાસ આગ્રહ હતા તેથા આ આખત ચાતુર્માસ પછી રાખવાનું કર્યું.

()

- (૧) પરંતુ ચાતુર્માસ બાદ કેાલુ જાણે શા સંજોગામાં આઠ આચાર્યી પાસે જવાની અને તેમને સમાધાની માટે ચર્ચામાં હાજર રહેવાની વાત ખારંભે પડી અને પાંચ ગૃહસ્થામાંના કેટલાકની જાલુ બહાર સમાધાન ફક્ત બે આચાર્યો વચ્ચે કરાવવાનું ઠર્શું અને આ પુસ્તકના બીજા પૃષ્ટપર આપેલ તા. ૬–૧૨-૪૨ ના મુસદ્દો તૈયાર થયા અને લખાલોની શરૂઆત થઈ.
- (૨) આ બધુ થયા બાદ બે આચાર્યોની મધ્યસ્થ સમક્ષ માૈખિક પૃચ્છા થઇ ત્યારે જનતાને બીજા આચાર્યોને આ બાબતમાં કાઈ પુછવામાં આવ્યું નથી કે સંમતિ લેવામાં આવી નથી તેની જાણુ થઇ. આ માહીતિ મળતાંજ

અનેકાનું માનલું હતું કે આમ થવાથી શ્રી સંઘમાં શાંતિ સ્થાપવાના હેતુ આ રીતે કઠી પણ પાર પડશે નહિ અને બે આચાર્યો વચનબદ્ધ હાવાથી જે નિર્ણય આવે તે કબુલ રાખશે પરંતુ બીજા આચાર્યો તેને કાઇ પ્રકારે બંધનકારક ગણશે નહિ. કારણ સ્પષ્ટ હતું કે તેઓને પાતાની હકીકત મધ્યસ્થ રૂખરૂ રજી કરવા માટે બીલકુલ કહેવામાં આવેલું નહાતું અને એ સઘળા કામકાજમાં તેમના કાઇ પ્રકારના અવાજ હતા જ નહિ.

3. આવી પરિસ્થિતિને અનુસરવાતું, સમાજ અને શાસનની દાઝ દીલમાં ધરાવનાર શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇને કેમ યાગ્ય લાગ્યું એ બીલકુલ સમજી શકાતું નથી, અને તેને માટે આજે કાંઇપણ અનુમાના કરવાં તે નિરર્થક છે. શેઠશ્રીની નિષ્ઠા તો એકજ હતી કે બે આચાર્યો પાલીતાણા છાડી બીજે વિહાર કરી જાય તે પહેલાં બધી તજવીજ થાય તા સારૂં. તેથી તેઓએ આ ઉતાવળીએ રસ્તા લીધા હાય તેમ માનવાનું રહે છે. અર્થાત્ ભાવિએ શેઠશ્રીને ભૂલથાપમાં નાખ્યા એમ કહીએ તા બાદું નથી.

(**9**)

(૧) પરંત વાત આટલેથીજ અટકતી નથી. બે આચાર્યીની પૃચ્છા કર્યા પછી મધ્યસ્થ મહાશયે નિર્ણય આપવા માટે ત્રારેક માસના લાંબા વખત લીધા. તે દરમ્યાનમાં અનેક ઘટનાએા ખતવા પામી અને જે ઉપરથી સાગરાન દસ્ત્રિજીને લાગ્સું કે મધ્યસ્થ મહાશયે મધ્યસ્થતાના ત્યાગ કરી એકતરપ્રી વલાયુ લીધું છે તેથી તેઓએ મધ્યસ્થ પાતાના નિર્ણય યાગ્ય રીતે પ્રગટ કરે તે અગાઉ શેઠશ્રીને જણાવી હીધું કે 'મધ્યસ્થની તટસ્થતા તુટી જ છે એ ૮લે તેનું ક્ષ ખાણ મારે માન્ય નથી.' આ હકીકતમાં જેમ એક જજ મારફત નીમાયેલા લવાદની વિરુદ્ધ આવા પ્રકારતું કથન કરવામાં આવે તે તે કથન સંબંધી જજ ચાેગ્ય તપાસ કરે અને તે કથન ખરૂં સાબોત થાય તેા તે લવાદના અધિકાર રદ કરી બીજો લવાદ નીમે અગર લવાદ મારફતે નિર્ણય કરાવવાતું જ અંધ કરે. તે મુજબ શેઠશ્રીએ નીમેલા મધ્યસ્થની મધ્યસ્થતા તુટવાનું કથન, નિર્ણય રીતસર બહાર પડે તે અગાઉ, શેઠશ્રોને જણાવવામાં . આવ્યું ત્યારે અમારા નમ્ન અભિપ્રાય પ્રમાણે એ નિર્ણયની બાબત તુર્લ બાંધ રાખી મધ્યસ્થ વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ કથનની તપાસ કરી તેના ખરા ખાટા-પણાના પ્રથમ નિશ્ચય કરવા જોઇતા હતા, અને તે કથન જો ખાહું માલુમ પહે તા નિર્ણયનું કાર્ય છેવટ સુધી પુરૂ કરવું હતું. પણ તેમ થયું નહિ અને મધ્યસ્થ વિરુદ્ધમાં કથન ઉભા હતા છતાં મધ્યસ્થે કરેલાે નિર્ણય થવા દેવામાં આવ્યા અને પ્રગટ કરાયા. આ પરિસ્થિતિ પણ કેમ ચલાવી લેવામાં આવી તે પણ સમજી શકાય તેમ નથી. અમે તેા અહિં પણ ભવિતબ્યતાનેજ કારણરૂપે માનીએ છીએ.

- (૨) આમ બધુ દ્વાવા છતાં નિર્ણય પ્રગટ થયા અને જનતાના વાંચવામાં આવ્યા એટલે તેની અંદરનું લખાણ જેમ જેમ ખારીકાઇથી તપાસવામાં આવ્યું તેમ તેમ તે નિર્ણય મધ્યસ્થતા સાચવીને અપાયા છે કે બીજી રીતે તે બાખત ઘણા ઉઢાપાઢ થયા અને જે હુજાપણ શસ્યા નથી. એ નિર્ણયની તરફેણમાં અથવા વિરૂદ્ધમાં આ સ્થળે વિશેષ કાંઇ જણાવવાની જરૂર નથી. છતાં નિર્ણયના સુજ્ઞ વાંચકાનું કહેવું છે તે મુજબ અને વાસ્તવિક રીતે પણ મધ્યસ્થ મહાશયે કલ્પેલા નવ વિવાદ પટેા પૈકી ૧–૨–૩ અને ૪ વિવાદ પદાના અવકાશ મુસદ્દાને અનુસરી પક્ષ કે પ્રતિપક્ષમાં કાેઈપણ પ્રકારના जेवामां આવતા નથી. (એટલે કે મજકુર વિવાદપદા સંબંધી બન્ને પક્ષાની વચ્ચે કાંઇ મતભેદ નથી) છતાં તે કેમ ઉઠાવવામાં આવ્યાં છે એ સમજાતું નથી. વાચક મુખ્ય ઉમાસ્વાતિજીના પ્રદેશષ તરીકે પ્રસિદ્ધ વચનરૂપ શાસ્ત્ર પક્ષ અને પ્રતિપક્ષ અન્નેએ સ્વીકારેલું છેજ તેથી તે સંગંધમાં પણ ચોક્કસ વિવાદપદ–મુદ્દો કાઢવાની જરૂર નથી. મ^દયસ્થ મહારાય એક બે સ્થળે જણાવે છે કે–^{શ્}લાકના પ્રથમ ચરણનું પ્રામાણ્ય ગ્યા. શ્રી સાગરાન દસ્રિજી સ્વીકારે છે, અને ખીજા ચરણ માટે સંશય દર્શાવે છે. શ્રી સાગરાન દસ્તરિજી તરફતું તમામ લખાણ જોતાં આ પ્રકારના સંશય તા કાે કાઇપણ **ઢેકા**થેું જણાતા નથી ઉલટું બન્ને ચર**ો**ા પાતાને કબુલ છે એમ સાક્ષ્સાક્ષ જણાય છે. કારણકે આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરિજી તરફથી બન્ને ચરણોને આધુનિક ચર્ચા માટે નવમા મુદ્દામાં માન્ય રખાયેલ છે અને તેનું સ્પષ્ટીકરણ કરેલ છે. આથી તે બાબતમાં વિવાદપદ કાઢવાની કાેઇ પ્રકારની જરૂર ન હવી.
 - ૩ આ ઉપરાંત નિર્ણ્યમાં હાલમાં.
- (અ) ચાલુ પ્રણાલિકા કઇ છે અને તે કેટલા વખતથી ચાલી આવે છે, અને તે પ્રણાલિકાને સંગત થાય તે મુજબ શાસ્ત્રોના અર્થો થઇ શકે તેમ નથી તેવું ખાસ વિવાદપદ ઉભું કરી પુરાવાના બાજે ચાલુ પ્રણાલિકાથી વિરૃદ્ધ વર્તન કરનાર પર રાખવા જેઇતા હતા. (એટલે ચાલુ પ્રણાલિકાથી વિરૃદ્ધ નવી પ્રણાલિકા રજા કરનાર આ. વિજય રામચંદ્રસ્રસ્છિ છે. અને હરહંમેશ નવી પ્રણાલિકા રજા કરનારે પ્રાચીન પ્રણાલિકા શાસ્ત્રસિદ્ધ નથી તે પુરાવા સાથે અતાવનું જોઇએ અને તેની સાથે નવીન પ્રણાલિકા શાસ્ત્રસિદ્ધ છે તે સાખીત કરનું જોઇએ. તેમ ન કરતાં જાુદીજ રીત અંગીકાર કરવામાં આવી છે.)
- (અ) જીતવ્યવહાર પ્રવર્તક આચાર્ય યુગપ્રધાન હતા તેવું.નિર્ણયમાં સ્વીકાર્યો છતાં તેમની પરંપરાના અવ્યાજળીપણાના કાઇપણ આધાર કે પુરાવા આપ્યા વિના તે પરંપરાને ઉડાવી તે વ્યાજળી નથી. જીતવ્યવહારના પ્રવર્તક યુગપ્રધાન હતા પણ તેના પ્રામાણ્ય માટે જોઇતા બીજા ત્રણ અંશા સિદ્ધ થતાં નથી તેથી તે વ્યવહારપરંપરા અસિદ્ધ જ રહે છે એટલું માઘમ જણાવી જીત-

વ્યવહારને ઉડાવી દીધા છે. વાસ્તવિક રીતે જેતાં યુગપ્રધાન જેવા સમર્થ આચાર્યે પ્રવર્તાવેલા વ્યવહારમાં ચારે અંશા સિદ્ધ થયેલા અંગીકાર કરવા જોઈએ પણ અહિં ગંગા ઉલડી વહેતી હોય એવા ભાસ થાય છે. (ક) નિર્ણયમાં આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિ તરફથી રજી થયેલા આધારા ાવલે તા કાંઇ વિશેષ ચર્ચા કે નિર્દેશ જ જણાતા નથી. આ સંજોગામાં જે હેતુ પાર પાડવા માટે મધ્યસ્થ નીમવાની કાેશિષ કરવામાં આવી હતી તે હેતુ પાર પડયા નહિ પણ મધ્યસ્થના નિર્ણય જ સમાજમાં વિશેષ અશાંતિનું કારણ થઇ પડયા.

(૪) આ તમામ હકીકતમાં હવે આ અશાંતિ લાંબા વખત ન ચાલે અને સર્વ કાઇ પાતાને જેમ યાગ્ય લાંગે તેમ વર્તન કરે અને તેથી ઉત્પન્ન થયેલ કષાય પરિભૂતિ સમી જાય અને નવી ઉત્પન્ન ન થાય તેના ઉપાય શું ? તે શાધવાના વિચાર કેટલાક સમજદાર ભાઇઓને આવ્યો. તેઓને એમ લાગ્યું કે-તમામ પ્રકરણ ળંને પક્ષાનું યથાસ્થિત જનતાથી સમજાય તેવા સ્વરૂપમાં જનતા સમક્ષ મુકનું અને તે અથથી ઇતિ સુધી વાંચનારે વાંચી પાતાના અભિપ્રાય બાંધવા અને તે પ્રમાણે તે વર્તે તેમાં વિરૃદ્ધ અભિપ્રાયવાળાઓએ કાઇ પ્રકારના કટાશ કરવા નહિં અને દરેક સજ્જને પાતાની પ્રામાણિક માન્યતા પ્રમાણે ચાલી હાલના ક્લેશમય વાતાવરણને દ્વર કરી પાતાની ધાર્મિક અને આધ્યાત્મિક પ્રગતિ સાધવી. આ હતુ પાર પાડવા માટે હાલનું પસ્તક તૈયાર કરી પ્રગટ કરવામાં આવ્યું હોય એમ જણાય છે. આ પ્રયાસ અમને ખુલજ પ્રશંસનીય લાગે છે. અને અમને ઉમેદ છે કે—વાંચક વર્ગ આ પુસ્તક વાંચી પાતાના સ્વતંત્ર અભિપ્રાય બાંધશે અને વિરૃદ્ધ અભિપ્રાય બાંધનારા લાઇઓ પ્રત્યે ઉપેક્ષા અને ઉદાર દીલની માન્યતા તેમજ પરમતસહિષ્ણતા રાખી પાતાના અને પરના આત્માની જેમ વિશેષ ઉન્નતિ થાય તેવે માર્ગ ચહેશે.

શાસનદેવ સર્વ ને સન્મતિ આપેા, અને આત્માનનતિ કરવાના કાર્યોમાં સહાયભૂત થાએો.......ૐ શાંતિ. એજ.

૧૧–૧–૪૫ - સુરચંદ પુરૂષાત્તમદાસ બદામી. સુરત વકીલ છાેટાલાલ ત્રીકમલાલ પારેખા અમદાવાદ

પંચના નિર્ણય ભૂલ ભરેલાે છે તેની નિર્ણુય ઉપરથી સમીક્ષા.

᠆᠆᠁ᠿᢁᡑᠫᢇᡧᡊᡷᡧᡄᡆᡧᢁ᠆᠆᠆

(૧) સં. ૧૯૯૨ માં ભાદરવા સુદી એ પાંચમ હતી.

સં. ૧૯૯૩ માં પણ ઉપર મુજબ ભાદરવા સુદી બે પાંચમ હતી. ચંડાશુચંડુ પ્રમાણે. આ સાગરાન દસ્ત્રરિજમહારાજ આ રામસ્રિજ મહારાજ

૧૯૯૨ ના	ભાુ.	સુ. ૩	શુક્ર હ	માં. સુ	3	શુક્રવાર	ભા. સુ. ૩ શુક્રવાર
	ભા.	સુ. ૪	શનિ	સુ.	3	શનિવાર	સુ. ૪ શનિવાર
	ભા.	સુ. પ	રવિ	괞.	ጸ	રવીવાર	સુ. ૫ રવીવાર
	ભા.	સુ. પ	સામ	괞.	પ	સામવાર	સુ. ૫ સાેમવાર
	ભા.	સુ. ૬	મગળ	궗.	ŧ	મંગળવાર	સુ. ६ મંગળવાર
૧૯૯૩ના	ભા.	સુ. ૩	મંગળ	ભા.સુ.	3	મગળવાર	ભા. સુ _. ૩ મંગળવાર
	ભા.	સુ. ૪	બુધ	સુ.	3	ઝુધવા ર	સુ. ૪ ઝુધવા ર
	ભા.	સુ. પ	શુરૂવાર	સુ.	X	ગુરૂવાર	સુ. ૫ ગુરૂવાર
	ભા.	સુ. પ	શુક્રવાર	괞.	ય	શુક્રવાર	સુ. ૫ શુક્રવાર
	ભા.	સુ. ૬	શનિવાર	સુ.	ķ	શનિવાર	સુ. ६ શનિવાર

- (૨) સંસ્કૃત જજમેન્ટમાં 'વિવાદપદ ' શબ્દ વાપરેલ છે તે જોતાં વિવાદપદ એટલે મતલેદવાળી આખતા તેમ ઘટે છે. આ વિવાદપદા નીચેની ચાર વસ્તુમાંથી તારવવામાં આવેલ છે.
 - (૧) નવ અને પચ્ચીસ મુદ્દાઓ
 - (૨) સ્વપક્ષ સમર્થન.
 - (૩) પ્રતિપક્ષનું ખંડન.
 - (૪) બન્ને આચાર્યીની જુળાનીએા.
- (3) પાને છઠ્ઠે સંસ્કૃતમાં અને ગુજરાતીમાં પાને બીજે (પ્રવચન પાના ૧૮ મે) પહેલા પેરાની બે લીટીઓ "તેમજ પંચના નિર્ણય બન્ને આચાર્યોએ નિખાલસપણે સ્વીકારશે એમ પણ તેમણે શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇની સમક્ષજ પાતાની સહીથી કહેલું હતું". આ શબ્દા બીનજરૂરી છે એટલું જ નહિં પણ ખુબજ સૂચક જણાય છે.
- (૪) પહેલા, બીજો, ત્રીજો અને ચાથા એ પ્રમાણેના ચારે મુદ્દાઓ ખરી રીતે મુસદ્દાને (પંચાતનામાને) અનુસરી ઉત્પન્ન થતા નથી કારણ કે તે આળતામાં બન્ને આચાર્યોની વચમાં મતભેદ નથી અને જે હડીકતના

સોંપવામાં આવેલ છે તે વસ્તુ આ મુદ્દામાં આપવામાં આવેલ નથી. અન્ને પક્ષાએ "ક્ષયે પૂર્વા તિથિઃ काર્યા વૃદ્ધો कાર્યા તથો ત્તરા" એ શાસ્ત્રને માન્ય રાખેલ છે. માત્ર મતલેદ આ ક્ષયે પૂર્વા પદના અર્થની વ્યવસ્થા શાસ્ત્ર અને પરંપરાથી કર્ક રીતે છે તેના નિર્ણય માટેના છે.

(૫) ગુજરાતી નિર્ણુયપત્ર પાને ૭ મેં (પ્રવ૦ પાને ૨૨ મેં) બીજો મુદ્દેા ચર્ચાયેલા છે તેની પદ્ધતિ અને ભાષા વાંચકના મગજ ઉપર ખુબજ ખાટી અસર ઉત્પન્ન કરે છે.

આ. સાગરાન દસ્રિજી સિદ્ધાંતટી પાણામાં કે જૈનેતર દીપણામાં પર્વતિથિના લય હોતો નથી તેલું કહેતાજ નથી પણ દીપપણામાં ક્ષય આવે તો પણ તેનો ક્ષય કરવાને બદલે તેની પહેલાંની અપર્વતિથિના ક્ષય કરવા એટલું જ તેમનું કહેલું છે. જયારે આ રામચંદ્રસ્રિજનું કહેલું છે કૈ–િતિથિના ક્ષય કાયમ રાખવા પણ તિથિની આરાધના ફકત આગલી અપર્વતિથિએ કરવી એટલે ક્ષયે પૂર્વા એ પદના અર્થ કયા બરાબર છે (એટલે કે અપર્વતિથિના ક્ષય કરી તેને પર્વતિથિ કરવી એ બરાબર છે કે ક્ષયતિથિ તરીકે રાખી ફક્ત આરાધના આગલી અપર્વતિથિએ કરવી એ બરાબર છે કે ક્ષયતિથિ તરીકે રાખી ફક્ત આરાધના આગલી અપર્વતિથિએ કરવી એ બરાબર છે તેટલું જ માત્ર વિચારવાનું રહે છે. તેના બદલે જે આ. સાગરાન દસ્ત્રિજી મહારાજ કહેતા નથી તેનું લખી તેનું ખંડન મંડન કરનું અને જણાવનું કે આ તેમના અર્થ ખાટા છે તે વ્યાજળી કે પ્રામાણિક નથી.

(६) ત્રીજા મુદ્દાની ચર્ચામાં પાને આઠમે (પ્રવચન પાના ૨૩મે) "આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસૂરિજી લોકોત્તર વિષયમાં તેતું પ્રામાણ્ય સ્વી-કારતા નથી."

આ લખવું પણ ખરાબર નથી કારણકે લાેકાત્તર વ્યવહાર માટે પર્વતિથિના ક્ષય અગર વૃદ્ધિ હાેય ત્યારે અમુક સંસ્કાર કરીને તે ટીપ્પણ પ્રામાણ્ય માને છે. અને તેજ મુદ્દામાં આગળ શ્રીપંચ લખે છે કે—

"ખંને આચાર્યા જોધપુરી ચંડાંશુચંડુ પંચાંગનું લાકવ્યવહારમાં પ્રામાણ્ય માને છે. આચાર્ય શ્રી વિજયરામચંદ્રસ્રિજી લાકાત્તર વ્યવહારમાં પણ તેનું પ્રામાણ્ય માને છે" તે પણ બરાબર નથી, કારણું લાકાત્તરમાટે આ રામ-ચંદ્રસ્રિજી પણ અમુક સંસ્કાર તા કરેજ છે. કેમકે તિથિ ક્ષય હાય તા તેની આરાધનાના ક્ષય કરતા નથી પણ આગલે દીવસે આરાધના કરવા માટે 'झचे पूર્વાં તેના સંસ્કાર કરે છે. જો સંપૂર્ણરીતે ચંડાંશુચંડુને લાકાત્તરમાં પ્રામાણ્ય માનવામાં આવે તા કાઇપણ સંસ્કાર વગર ચંડાંશુચંડુના ક્ષય પ્રસંગે પર્વાતિયનો ક્ષય કરી આરાધનાના પણ ક્ષય કરવા જોઇએ અને વૃદ્ધિ પ્રસંગે બેવડી આરાધના કરવી જોઇએ પણ તેમ તેઓ કરતા નથી કે માનતા નથી.

પાના ૮ (પ્ર. પાના ૨૩) ઉપરના ત્રીજા સુદ્દાની ચર્ચાના જે છેલ્લા પેરેગ્રાફ છે તે આખા પેરેગ્રાફ જે બાબતના નિર્ણય કરવાનું પંચને સાંપવામાં આવેલ છે તેનાથી તે તદ્દન અસંગત અને બીનજરૂરી છે.

ખરીરીતે ત્રીએ મુદ્દો છે તેના જવાળમાં તો ચંડાંશુચંડુ બન્ને પક્ષ લે છે એટલુંજ લખવું એઇએ પણ લોકિક લોકોત્તર વિગેરેનું લખાણુ બીનજરૂરી અને વધારે પડતું છે. ચર્ચાનો મુળ મુસદ્દો ધ્યાનમાં રાખતાં આ ત્રીજા મુદ્દાની જરૂજ નથી.

(૭) ચાથા મુદ્દો આ પ્રમાણે છે---

"તેમજ જૈન સાંઘે સ્વીકારેલા ટીપ્પણમાં તિથિઓની વૃદ્ધિ ક્ષય અને અધિક માસ આવે છે ?"

ખન્ને પક્ષને આ વાત કબુલ છે કે તિથિઓની વૃદ્ધિ ક્ષય અને અધિક માસ આવે છે. માટે આ મુદ્દો કાઢવાની જરૂરજ નથી. અને જો મુદ્દો કાઢવાજ હાય તો તેના નિર્ણયમાં ફક્ત હકારજ આવે. કારખુકે તેમાં મતભેદ નથી. તેમ છતાં પાના નવમા (પ્રવચન પાન ૨૩–૨૪ મા) ઉપર તેની ચર્ચા છે તે જોતાં એમ લાગે છે કે પંચે અધિક માસ આવે છે તે દલીલ આગળ ધરી તિથિઓની વૃદ્ધિ અને ક્ષય પણ ટીપ્પણમાં આવે છે તે એમનેમ (સંસ્કાર વગર) સ્વીકારવું જોઇએ, આવું જે લખાણમાં જણાવ્યું છે તે પ્રમાણ પુર:સ્સર નથી.

પહેલા, બીજો, ત્રીજો અને ચાંથા મુદ્દો એ ચારે મુદ્દા ઉપસ્થિત નહિ થતા હાવા છતાં ઉત્પન્ન કરીને તેની અર્ચામાં ખાટી રીતે આ સાગરાન દસ્ર્રિજી મહારાજના મંતવ્ય સંબંધમાં જે પંચે લખાણુ કર્યું છે તે પંચની મનાદશા બરાબર નથી તેમ સ્પષ્ટ જણાવે છે.

(૮) પાંચમા મુદ્દાના પહેલા ભાગ વાસ્તવિકરીતે ઉભા કરવા તદ્દન બીન-જરૂરી છે અને તેથી તેના નિર્ણય કરવાનું પણ પાંચને માટે જરૂરી નથી.

"આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્તરિજી 'આગમાહારક' એલું બિરૂદ યથાથ' રીતે ધારણુ કરે છે બીજાં શાસ્ત્રોમાં પણુ તેમની વિદ્વત્તા મહાન્ પહિતોને પણુ આશ્ચર્ય પમાં કે છે તેઓ શાસ્ત્ર તેમજ પર પરામાં પણુ પ્રમાણુન્ત છે તેમ છતાં અમે એ લીધેલી મોબિક જુળાનીમાં "ક્ષ્યમાં પૂર્વ તિથિ ગણુવી એવા પ્રથમ શ્લાક ચરણુનું પ્રામાણ્ય અમે માનીએ છીએ, તા પણ જૈનિદિષ્પણમાં તિથિની વૃદ્ધિ જ નથી. તેથી વૃદ્ધિમાં પાછલી તિથિ ગણુવી એવા બીજા ચરણુના પ્રામાણ્ય વિષે અમને સંશય છે" એમ જે તેમણે કહ્યું તેથી અમને ઘણા વિસ્મય થાય છે."

આ. સાગરાનંદસૂરિજી મહારાજે વાચકપ્રવર ઉમાસ્વાતિ મહારાજના બન્ને ચરણાને તેમણે રજી કરેલા ૯ મુદ્દાઓ પૈકીના નવમા મુદ્દામાં આધાર તરીકે જલા-વેલાં છે અને વાતાના પક્ષના સમર્થ નમાં ૯ મા મુદ્દાના વિવેચનમાં પણ સ્પષ્ટપણે સ્વીકારી સમર્થન કરેલ છે તેમ છતાં તેમની મુખ જુળાનીમાં 'ઉમાસ્વાતિવાચકના પ્રધાષના બીજ ચરાયુના પ્રામાણ્ય માટે સંશય છે' તેવું આ. સાગરાન દસ્તૃરિજી મહારાજે કહ્યાનું જે પંચનું લખવું છે તે 'ખરૂં કે માનવા લાયક નથી. પંચની તેમાં સ્પષ્ટ ભૂલ થયેલી જણાય છે. આવી સ્વયં ભૂલ કરી જજમેન્ટમાં ઉપર જણાવેલા પેરામાં આ. સાગરાન દસ્તૃરિજી મહારાજની વિક્રત્તાના વખાયું કરી જે ટીકા જેવું લખાયું કરેલ છે તે તદ્દન અવાસ્તિવક છે. આ. સાગરાન દસ્તૃરિજી મહારાજનું સમર્થન જેતાં પંચનું આ. સાગરાન દસ્તૃરિજીને બીજા ચરાયુમાં સંશય છે તેવું કથન પંચની અયેગ્ય મનાદશા સૂચવે છે અને માલમ પડે છે કે પંચ ગમે તે રીતે આચાર્ય સાગરાન દસ્તૃરિજી વિરુદ્ધ લખવાના પ્રથમથી જ નિર્ણય કર્યો હોય એમ લાગે છે. આ ઉપરાંત પંચે મુખજીયાની લખી નથી અને જજમેન્ટમાં ઇનવટે કે કામમાં શબ્દો લખ્યા છે તે કઇરીતે લખ્યા છે તે સમજ શકાતું નથી.

પાને ૨૫ મે ઉમાસ્વાતિના ચરાશુના અર્થ કરવામાં પંચે લખેલ છે "ટીપ્પણમાં કાઇ તિથિ ક્ષમ જણાય ત્યારે તેની જગ્યાએ આગલી તિથિ કરવી" આ લખલું ખરાબર છે અને તેના અર્થ આગલીતિથિના ક્ષય કરવા પણ ક્ષીણ તિથિએ કરવાનું આરાધન આગલી તિથિએ કરવાનું એવા અર્થ ખરાબર નથી. વૃદ્ધિની આઇતમાં 'કરવી' શખ્દના અદલે પાળવી અર્થ કરવા તે ખરાબર નથી.

" પાક્ષિક પ્રતિક્રમણના સાથે વિરાધ ન આવતાે હાય તાે " આ શખ્દા આરાધના અર્થ ઘટાવવામાં ઉપરથી લેવા પડે છે. માટે તે પણ વ્યાજળી નથી.

પાંચમા મુદ્દામાં 'कथं च तच्छास्त्रं व्याख्यायते व्यवहारे वा प्रयुज्यते ?' 'કઇ રીતે તે શાસ્ત્રના અર્થ કરાવવામાં આવે છે. અને વ્યવહારમાં તેનું પાલન કઇ રીતે કરવામાં આવે છે ?' આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે. પરંતુ પાંચમા મુદ્દાના વિવરણમાં મુદ્દાને અનુસયા સિવાય અસંગત લખાણ લખવામાં આવ્યું છે તે ખુબજ અયાગ્ય છે.

કઇ રીતે તે શાસ્ત્રના અર્થ ઠરાવવામાં આવે છે તેના અર્થ આ મતલેદ ઉલો થયા ત્યાર પહેલાં 'ક્ષયે पूર્વા 'ના અર્થ શું ઠરાવાતા હતા તે પ્રથમ જણાવતું જોમએ. ત્યારબાદ મતલેદ પડયા પછી બન્ને આચાર્યો અને બીજા જેનઆચાર્યો આના શું અર્થ કરે છે તે જણાવવા સાથે આ શાસ્ત્રની અર્થ- ઘડના મુજબ વ્યવહારમાં પહેલાં કૈવીરીતે અનુસરણુ થતું હતું અને થાય છે તે વસ્તુ રજી કરવી જોઇતી હતી પરંતુ આ સર્વ વસ્તુ મુદ્દાના વિવરણમાં દાખલ કરવામાં આવેલ નથી તે વ્યાજબી કે યાગ્ય નથી.

'બ્યવહારમાં તેનું પાલન કઇ રીતે કરવામાં આવે છે ? એટલે એ શાસ્ત્રના

અર્થ જેનસંઘ પાતાના આચરાયથી કેવી રીતે કરે છે તે જણાવવાની જરૂર હતી. પરંતુ તેના જવાળ નહિં રજા કરતાં જે ત્યાં પ્રસ્તુત નથી તેવું મનસ્વી વલણ અખત્યાર કર્યું છે. ખરી રીતે આ મુદ્દાના જવાળમાં સં. ૧૯૯૨ પહેલાં તપાગચ્છના તમામ આચાર્યો અને વળી આ રામસ્રિજી પણ આ સાગરાનંદ-સ્રિજી જે અર્થ કરે છે તે પ્રમાણે આચરાયાથી આ શાસ્ત્રના અર્થ કરતા હતા તેવું સ્પષ્ટ જણાવવું એઇએ પણ અહિં જણાવવામાં આવેલ નથી. આ પણ વ્યાજથી થયું નથી.

- (૯) પાને ૧૦ મે (પાને ૨૬ મે) છઠ્ઠા મુદ્દા સંબંધમાં પંચે જણાવેલ છે કે—
 "પર્વતિથિ કે અપર્વતિથિ સર્વને આ ક્ષયે पूર્વા તું ચરણુ લાગુ પંઢે છે"
 આ પ્રમાણું પંચતું લખતું તે બરાબર નથી. કારણું ઉપરતું ચરણુ પર્વતિથિની વ્યવસ્થા માટે પર્વતિથિના પ્રસંગ વપરાયેલ છે. તેમજ શાસ્ત્રકાર મહારાજાઓનું પર્વતિથિની પેઠે અપર્વતિથિઓ આરાધન કરવાતું કરમાન નથી. આમ છતાં પંચના કહેવા મુજબ પર્વ અપર્વતિથિ બન્નેની આરાધના માટે આ ચરણુંના ઉપયોગ કરવામાં આવે તો અપર્વતિથિના ક્ષયે આગલી તિથિએ અપર્વતિથિતું શું આરાધન કરતું તે નિણિત નથી. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે પંચ ક્ષયે પૂર્વાની વ્યાખ્યામાં આરાધના શબ્દના જે અધ્યાહાર કરેલ છે તે ઘટતા નથી પરંતુ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરામુજબ ક્ષય શબ્દ અધ્યાહાર કરેલ છે તે ઘટતા નથી પરંતુ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરામુજબ ક્ષય શબ્દ અધ્યાહારથી લેવા તે બધ બેસે છે.
- (૧૦) મુદ્દેા સાતમા—સાતમા મુદ્દામાં શ્રીપંચે ચોદશ અને સંવચ્છરી તિથિનિયત ગણાવ્યાં પણ શાસમાં આઠમ, ચોદશ પ્નમ અને અમાવાસ્યાને ક્રજીયાત તિથિઓ ગણાવવામાં આવેલ છે. અને તેનું આરાધન નહિ કરનારને પ્રાયચ્છિત્ત ગણાવ્યું છે. તેની સાથે તેમણે આ મુદ્દામાં લખેલ વાત સંગત થતી નથી.
- (११) मुद्दें आठमा-' क्षये पूर्वा तिथिः कार्या वृद्धी कार्या तथोत्तरा' ओ पहना अर्थ आयार्थ साजरानं हसूरिल के डरे छे ते जराजर छे डे निक्ष ? ते माटे आ विवाहपह ઉભુ' કरवामां आव्युं छे ने के आ आणी यर्थामां वधु ઉपयोगी मुद्दा तरीडे छे. पणु प्रामाणिड रीते जेतां आ यर्थाना निर्ण्य माटे आ मुद्दो के रीते मुक्तामां आव्यो छे ते व्याकणी नथी. प्रामाणिड निर्ण्य माटे मुद्दाने आ रीते मुक्ता व्याकणी गणाय.

"ક્ષવે પૂર્વા તિથિ कાર્યા થુદ્ધૌ काર્યા તથોત્તરા" આ ચરણુનાે અર્ધ સં. ૧૯૯૨ પહેલાં આ. સાગરાન દસૂરિજી કરે છે તે પ્રમાણે દેવ-સુરતપાગચ્છમાં આચરણુથી કરવામાં આવતાે હતાે કે આ. રામ-ચંદ્રસૂરિજી કરે છે તે પ્રમાણે કરવામાં આવતાે હતાે ? અને આ બેમાંથી કથા અર્થ બરાબર છે? આ પ્રમાણે મુદ્દાને રજી કર્યા બાદ તેની વિચારણા કરવી જોઇએ પરંતુ આ પ્રમાણે ન કરતાં મુદ્દાને વિકૃત સ્વરૂપમાં રજી કર્યો છે અને તેની વિચારણા પાંચે જે કરી છે તે અસ્પષ્ટ અને વિરાધી છે. તેનાં કારણા નીચે પ્રમાણે છે.

૧ ''આવા અર્થના સમ**ર્ય'**નમાં તેમણે જે શાસ્ત્રો રજી કર્યાં છે તેનું અમે પ્રામાણ્ય સ્વીકારતા નથી''

આ પંચનું વચન બરાળર નથી. કારણુકે નિર્ણ્યકારને નિર્ણ્ય શાસ્ત્રોને અનુસરીને આપવાનું સાંપાયેલ છે તે નિર્ણ્યકાર તેની પદ્ધતિસરની વિચારણા વગર આ પ્રમાણે લખે તે વ્યાજબી નથી.

ખરીરીતે નિર્ણયકારે આ. સાગરાનં દસ્ રિજી મહારાજે પાતાના 'ક્ષયેપૂર્વાં ના અર્થના સમર્થનમાં કયાં કયાં શાસ્ત્રો રજી કર્યાં છે તે તથા તે શાસ્ત્રોમાંથી કયા કયા આધારા મુકયા છે તે પ્રથમ રજી કરવા જેઇએ. અને ત્યારબાદ તેમણે રજી કરેલ પાઠાના અર્થની વિચારણા કરવી જેઇએ. પર'તુ આ પ્રમાણે શ્રીપ'ચ કરેલ નથી તેમાં પ'ચે ખુબજ ગં ભીર ભૂલ કરેલ છે. આ. સાગરાનં દસ્તરિજી મહારાજે ટાંકેલા શાસ્ત્રો અને તેના પદાનું પ્રામાણ્ય પંચ સ્વીકારતા નથી તેનું પંચના માલમ શબ્દોથી આ. સાગરાન'દસ્ત્રસ્જિ મહારાજે રજી કરેલા શાસ્ત્રોમાં ભગવતીસ્ત્ર, સુયગડાંગસ્ત્ર વિગેરે શ્રંથા આવે છે તેનું પણ અપ્રમાણ્ય થઈ જાય તે ત્યાજબી નથી કારણકે આ શાસ્ત્રો તેા ઉભયપક્ષ પૂર્ણ પણે માન્યજ રાખે છે.

આ સાગરાન દસ્ રિજી મહારાજે રજી કરેલા શાસ્ત્રોમાંથી પંચ અમુક શાસ્ત્રોને ન સ્વીકારતા હોય તો તે શાસ્ત્રોના નામના પંચે ઉલ્લેખ કરવા જોઇએ. તેમજ શાસ્ત્રોને પ્રામાણિક માનતા હાય પણ આ સાગરાન દસ્ત્રિજી મહારાજે મુકેલ તે શાસ્ત્રપાઠના અર્થને અપ્રમાણિક માનતા હોય તો તે પણ સ્પષ્ટ શખ્દામાં પાઠ અને તેના અર્થ લખી જણાવતું જોઇએ. પણ આમ ન જણાવતાં "આવા અર્થના સમર્થનમાં તેમણે જે શાસ્ત્રો રજી કર્યાં છે તેનું અમે પ્રામાણ્ય સ્વીકારતા નથી" આ પ્રમાણેના પંચે જે માલમ શખ્દા લખ્યા છે તે sweeping statement સ્વરૂપના હોઇ ખુબ જ અનર્થકારક છે.

(ર) પાના ૨૭ મે 'विधिरत्यन्तमप्राप्ते' ''આ નિયમ પ્રમાણે અપૂર્વ વિધિનું વિધાન કરનાર **સચે પૂર્વા તિથિઃ कાર્યા** શાસ્ત્રની મદદથી આઠમ વગેરે તિથિના સાતમ વગેરે તિથિમાં વિધિ થાય છે. નહિતર ઉદયની તિથિ ન હોવાથી આરાધના વિનાશના દોષ શ્રાહને સ્પર્શે. ત્યાં આ અપૂર્વ વિધિનું વિધાન કરનાર શાસ્ત્ર આઠમનું આરાધન શક્ય અને તેની ખાતર જ સાતમનું સાતમપાશું

રાૈક કરીને સાતમમાં આઠમપણ સ્થાપે છે, એવીરીતે લીકિક ટીપ્પણમા આવતી ઉદયની સાતમ આઠમના આરાધન વિષયમાં ઉદયની આઠમ અને છે"

''नियमः पाक्षिके सित' એમ કહેલું છે તેથી અહિં वृद्धौ कार्या तथोत्तरा એવું નિયમવિધિ કરનારું શાસ્ત્ર છે તે નિયમ વિધિ કરનાર શાસ્ત્ર વહે તિર્થિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે બીજી તિથિનેજ ઉદયની તિથિ ગણવી એમ નક્કી થાય છે આ શાસ્ત્રથી નક્કી થયેલી બીજી તિથિજ આરાધના માટે ઉપયોગમાં લેવી એમ ફેલિત થાય છે."

ઉપર પ્રમાણે પંચે ક્ષરો पૂર્વાં નો જે અર્થ કર્યો છે તેજ પ્રમાણેના અર્થ આ. સાગરાનં દસ્રિજી મહારાજ કરે છે અને જૈનસંઘ તેજ પ્રમાણેના અર્થ ઘટાવી પર્વતિથિની વ્યવસ્થા કરે છે. છતાં આ. સાગરાનં દસ્રિજીની અર્થ કરવાની પદ્ધતિને પ્યાલમાં લોધા વિના તેમની રીતિ બરાબર નથી કે સંગત નથી તેવું જે શ્રી પંચે જણાવ્યું છે તે પ્રામાણિક નથી. ખરીરીતે નૈયાયિક શૈલી પ્રમાણે શ્રી પંચે ક્ષરો પૂર્વાં બેને કરેલ અર્થ આ. સાગરાનં દસ્રિજી મ. ના કરેલ અર્થને પૂર્ણપણે ડેકા આપે છે. આમ સ્પષ્ટ એકતા છતાં આ. સાગરાનં દસ્ર્રિજી મહારાજના અર્થ બરાબર નથી તેવું કથન સદંતર અવ્યાજબી અને ખાડું છે.

ર 'तृद्धौ कार्या तथोत्तरा' આ પદમાં આ. સાગરાન દસ્ત્રિજીને શંકા છે તેવું આ મુદ્દામાં પંચે જણાવ્યું છે તે વ્યાજબી નથી કારણુંકે આ ચરણુંને આ. સાગરાન દસ્ત્રુરિજી મહારાજે પાતાના સમર્થનમાં ઠેરઠેર રજ્ય કરેલ છે. આનેમાટે છદા મુદ્દામાં અમે જણાવી ગયા છીએ અને ફરી જણાવીએ છીએ કે આ પંચનું લખવું જેમણે જે કહ્યું નથી તેમના નામે તેને રજ્ય કરવું અને પછી તેનું ખંડન કરવું તે પ્રામાણિક પુરુષને શાલે તેવું નથી.

3 આ. સાગરાનં દસ્ रिજ એ આ ચર્ચામાં ૪૧ શાસ્ત્ર કર્યો છે. તેમાં શ્રીપંચ આ આઠમા વિવાદપદમાં ૧ હીરપ્રશ્ન ર વિજયદેવસ્ પદ્દક એ બેનો વિચાર કર્યો છે. તેમાં શ્રીપંચ હીરપ્રશ્નને પ્રમાણિક તરીકે સ્વીકાર કરે છે અને દેવસુરપદ્ધને અપ્રમાણિક ગણે છે. પંચે હીરપ્રશ્નના પાઠના આ. સાગરાનં દસ્ રિજ મહારાજના અર્થને અવ્યાજળી ઠરાવ્યો છે તે ભૂલભરેલ છે. ખરી રીતે આ સાગરાનં દસ્ રિજ મહારાજે કરેલ અર્થને જ તે પાઠમાં રહેલ ત્રયોદ્દશી चतुर्दश्योः પદ સમર્થન આપે છે. તેમજ હીરપ્રશ્નના પાઠને રજી કરતાં સમજપૂર્વક પાઠમાં રહેલ 'विस्मृतौ तु' એ પદ પંચ રજી કરતા નથી કે તેની અર્થ ઘટના વખતે ધ્યાનમાં ક્ષેતા નથી તે વ્યાજળી નથી. વિજયદેવસુરપદ્ધને એકદમ અપ્રમાણિક કહેવા તે પણ વ્યાજળી નથી કારણ કે વિજયદેવસુરપદ્ધને અનુર્પજ વિજયદેવસુર સમાચારી છે.

૪૧ શાસ્ત્ર ગ્રાંથામાંથી ૩૯ શાસ્ત્ર ગ્રાંથાનો (કે જેમાં આગમ ગ્રંથા અને આ. સાગરાનંદસૂરિજીની વસ્તુને સ્પષ્ટ સિદ્ધ કરતા પત્રાનો) મુદ્દલ વિગાર કર્યા વિના તે ગ્રંથામાં ભગવતીસૂત્ર જેવા ગ્રંથા હોવા છતાં તે સર્વ માટે 'શ્રી સાગરાનંદસૂરિજીએ જે શાસ્ત્રો રજી કર્યાં છે તે શાસ્ત્રાસાસજ છે' એ મુજળનું દલીલ વિનાનું Sweeping Statement કરવું તે તદ્દન અપ્રમાણિક અને અન્યાયી છે.

શ્રી પંચના જણાવેલ આ વચન ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પંચતું માનસ જોઇએ તેવું કરેલ ન્યાયી સમજવાળું કે ચાેગ્ય નથી અને આથી તેમનો નિર્ણય ભૂલભરેલ છે તે સ્પષ્ટ થાય છે અને તેથી સાચા નિર્ણયના અપેક્ષિત કાેઇપણ પુરૂષને સુદ્દલ આધાર રાખવા લાયક નથી.

આચાર્ય સાગરાન દસ્ત્રિજીના ૪૧ શાસોના આધારા અને સેંકડા વર્ષની પરંપરા હોવા છતાં તેને નહિ સ્વીકારનાર પંચની પ્રથમ ક્રજ છે કે, વિજયરામચંદ્રસ્ત્રિજી ક્ષ્મે पૂર્વાંગ્ના જે અર્થ કરે છે તે અને તે અર્થના શા શા શાસાધારા છે તે સર્વ આ નિર્ણયપત્રમાં રજી કરવા જેઈએ. આ રજી કર્યા આદ તેની ચર્ચા કરી નિર્ણય ઉપર આવવું જોઈએ પણ આમાંનું કાંઇપણ પંચે કરેલ નથી તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પંચના નિર્ણય પાકળ અને ખાટે છે.

આ રીતે આખા નિર્ણુયમાં આઠમા મુદ્દો અતિ મહત્ત્વના અને ઉપયોગી છે અને તેના નિર્ણય બે વિભાગા ઉપર આધાર રાખે છે.

- (૧) શાસ્ત્રપ્રમાણ.
- (ર) વ્યવહાર પરંપરા-જીતાચાર

શાસ્ત્રપ્રમાણમાં શાસ્ત્રોને શાસાભાસ અને અપ્રમાણ પંચે જણાવ્યાં છે, પણ શાસાભાસ અને અપ્રમાણ ઠરાવવાના પંચે મુદલ કારણા કે આધારા આપેલા નથી. તે પરથી પંચના તે નિર્ણય કેવલ ભૂલ ભરેલા છે તે દેખીતું છે.

- (૪) હવે બીજો વિભાગ વ્યવહાર પરંપરા-જીતાચાર છે આ વ્યવહાર-પરંપરાને વિજય દેવસ્ત્રસ્થિ પ્રસિદ્ધ પામેલ અને ત્રણુસા વરસથી વિના મતલોદે આચરેલ છે તેમ અને પદ્માએ અને પાંચે પણ કબુલ રાખેલ છે. છતાં આટલા લાંબા વખતની વ્યવહાર પરંપરાને જીતાચાર ન હાેવાનું પાંચ જે જણાવે છે તેમાં પાંચની ગંભીર ભૂલ છે તે નીચેના કારણાથી સ્પષ્ટ માલમ પહે છે.
- (૧) જીતાચાર માટે ચાર અંશા જોઇએ તેલું પંચ નિર્ણયમાં જણાવી ચાર અંશા પૈકીના પ્રથમ અંશ " યુગપ્રધાન જેવા આચાર્યનું પ્રવર્તકપહ્યું"

ચાલુ વ્યવહાર પરંપરામાં છે તેવું પંચે ઠરાવેલ છે તે બરાબર છે પણુ બાકીના ત્રણ અંશા ચાલુ વ્યવહાર પરંપરામાં નથી તેવું પંચે જણાવ્યું છે તે ખરું નથી, કારણુ કે યુગપ્રધાન પુરૂષ, (૧) કારણુ વીના પ્રવર્તન (૨) ધર્મશાસ્ત્ર સાથે વિરાધ, કે (૩) સંવિજ્ઞ ગીતાર્થ પુરૂષા જેના નિષેધ કરે તે રૂપ વીપરિત ત્રણ અંશાવાળી પ્રવૃત્તિ કદાપિ કરેજ નહીં. અને જે આવી પ્રવૃત્તિ કરે તે યુગ પ્રધાન કહેવાય જ નહિં. માટે વિજયદેવસૂરિજીને યુગપ્રધાન સ્વીકારનાર પંચે તેમનાથી નીકળેલ વ્યવહાર પરંપરામાં બીજા ત્રણ અંશા (૧) ત્યાય અને પુરાવાની રીતિએ સ્વીકારી (Presume કરી) ચાલુ વ્યવહાર પરંપરાને જતાન્ ચાર ગણવી જોઇલી હતી.

- (ર) આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી આ *ત્રણુ અંશા ચાલુ વ્યવહારપરંપરામાં નથી તેવું કહેતા (Allege કરતા) હાય તા ન્યાય અને પુરાવાની રીતિએ તેવું સાબીત કરવાના બાંજો આ. વિજયરામસૂરિજી ઊપર પંચે નાખવા જોઇએ. પણ પંચે તેવું કરેલ નથી. જેમાં તેમણે ભારે બૂલ કરેલી છે.
- (૩) તેમજ વળી ત્રણ અંશા ચાલુ વ્યવહારપરંપરામાં નથી તેવું પંચ જણાવે છે પણ તેનાં કાંઇપણ કારણા પંચ તેમના નિર્ણયમાં જણાવતા નથી તે ઊપરથી પણ નિર્ણય ભૂલવાળા છે તેવું નિકળે છે.
- (૪) આવી ત્રાણુસા વરસાનો (Long practice of 800 years) અને વલી તે યુગપ્રધાન પુરૂષથી પ્રવર્તેલ ચાલુ પ્રણાલિકાને ફેરવલા કે તે વ્યાજળી નથી તેમ ઠરાવવા માટે ઘણાજ સબલ કારણા જણાવવા જોઇયે પણ પાંચે તેવું કાંઇપણ જણાવેલ નથી.

ઊપરના કારણાથી પંચે જે ચાલુ વ્યવહાર પરંપરાને-જતાચાર નથી તેવું ઠરાવેલું છે તે દેખીતું ગેરવ્યાજબી અને ખાતું છે તેવું રહેજમાં જણાઇ આવે છે.

(૧૨) નવમું વિવાદપદ ખરી રીતે બીનજરૂરી છે કારણકે **સચે પૂર્વા**ં ને અર્થ શ્રી પંચે કરેલા છે તે રીતે કરવામાં આવે તે બારપર્વની અખંડિતતા જળવાઇ રહેતી નથી. બારપર્વની અખંડિતતાને ખંડિત કરવી અને તે ખંડિત્તાનામાં શા દાષ છે તે શાસમાંથી બતાવા તેમ પ્રશ્નપૂર્વક પંચનું જણાવવું તે 'ચાર કાેટલાળને દંદે', તેના સમાન છે. તેમજ સેંકડા વર્વથી ચાલેલ આચાર

^{* (}Because according to the principle of the logic and of the law ennuncieated even in the Indian Evidence Act Section 114 (three anshas-বৰ্ স্থান) must be presumed to exist unless proved otherwise by the party so alleging.)

પ્રણાલિકાને ફેરવવાથી કાઇપણ જાતના વિશિષ્ટ લાભ કે સમર્થન નિર્ણયમાં આપવામાં આવેલ નથી તેમજ તેના કાઇપણ આધાર નિર્ણયમાં જણાવવામાં આવ્યા નથી.

શાસ્ત્રની વિચારણા બાદ તિથિચર્ચાના નિર્ણય કાઇ ચાગ્ય પુરૂષ દ્વારા લાવી સ'ઘમાં શાંતિ સ્થાપવાનો જે શુભ આશય હતો તે શુભ આશય તો દ્વર રહ્યો પણ નિર્ણયની જેમ જેમ વિચારણા કરવામાં આવે તેમ તે નિર્ણય તિથિ ચર્ચાના ઉઠેલને તા લાવી શકતા નથી પરંતુ બીજાં અનેક ક્લેશા રજા કરે છે.

અમદાવાદ. તા, **૧૫–૧**–૪૫ વકીલ છેાટાલાલ ત્રીકમલાલ પારેખ. સમેતશિખરની પેલા–અમદાવાદ.

#પ્રસિદ્ધ પંડિત તુલાકૃષ્ણઝા શાસ્ત્રીની નિર્ણયઉપર કરેલ સમીક્ષા

cect XX 30 22-

રા. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયની પ્રસિદ્ધ વિદ્રાન તુલાકૃષ્ણઝાએ (શમાં) (ન્યાય-વ્યાકરણાચાર્ય સાહિત્ય શાસ્ત્રીએ) ખુબજ દલીલ અને તુલના પૂર્વક સંસ્કૃતમાં સુંદર સમીક્ષા કરી છે અને તેના ગુજરાતી અનુવાદ પ્રસિદ્ધ સંશાધક પં. લાલચંદ ભગવાનદાસ ગાંધીએ [અર્ધ માગધીના સુંખઈ યુનિ-વર્સિટીના પાષ્ટ લેજયુએટ અધ્યાપકે] કરેલ છે. જે તટસ્થ વાંચકને નિર્ણયની પાકળતા અને શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરાની સત્યતાને સુંદર રીતે સમજાવે છે માટે તેનું સંક્ષિપ્ત અત્રતરણ નીચે આપવામાં આવે છે.

૧ ડા. પી. એલ વૈદાની ક્ષયે પૂર્વાની કરેલ વ્યાખ્યા મતાનુજ્ઞાનિગ્રહ ૨ પૂર્વાપર વિરુદ્ધતા, ૩શખ્દાનનુગણ્ય ૪ આગમાનુસારિ મતપ્રવેશ સ્વસિદ્ધાંત ભંગ વિગેરે દોષોવાળી છે.

આ લખાણ લખવામાં આવ્યું છે તે વીરશાસન અને આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના માનસને જણાવે છે. માણસતી કિંમત પગાર અને દેખાવ કરતાં તેની આવડત ઉપર રહેલ છે. આજે ૧૦૦-૧૫૦ ના પગારદાર પંડિતા આગળ માસિક ૧૦૦૦ થી વધુ મેળવનાર ગ્રેન્યુએટ વિદ્રાનો અમદાવાદમાં પ્રદ્રાચારિનીવાડી અને કાશીવિશ્વનાથ વિદ્યાલયમાં અભ્યાસ કરે છે. ખરેખર દુઃખ થાય છે કે પંડિતજીયી ૧૦૦મા ભાગની યાગ્યતા પણ ન ધરાવનાર પંડિતજીની યાગ્યાયાગ્યતાના વિચાર કરવા ખેસે છે જે ખુખ શરમ જનક છે.

ર ક્ષરેપૂર્વાં વચન પર્વતિથિનું વિધાન કરનાર છે આરધનાનું વિધાન કરનાર નથી તે વાત પ્રકરણથી સિદ્ધ થાય છે.

વાક્ય અર્થના નિર્ણયમાં પ્રકરણ દુર્ભળ પ્રમાણ છે એ મધ્યસ્થનું વચન અજ્ઞાનરૂપ છે. 'સૈંધવ લાવ' વિગેરમાં પ્રકરણથી જ ઘાડા કે મીઠા વિગેરના તે તે પ્રકારના અર્થના નિર્ણય કરવામાં આવે છે.

3 ' પર્વ અપર્વ તરીકે કરાતા પ્રવિભાગ પ્રાયે મુળનાજ ક્ષય કરનારી અનવસ્થાને ઉત્પન્ન કરે ' આ મધ્યસ્થનું કહેલું કથન સ્થુલવિચાર મૂલક છે. અધિક પર્વતિથિઓ અને તેને પ્રતિપાદન કરનારી કલ્પનાઓ મધ્યસ્થ દર્શાવી નથી જેથી કલ્પનાનિલજ્ઞપણું છે. જો કહેવામાં આવે કે કલ્પનાઓ નથી તા અનવસ્થા શી રીતે ઘટે. માટે અનવસ્થા દેશની વાત સમજ વિનાની છે.

४ ' सये पूर्वा तिथिः कार्या बुद्धौ कार्या तथोत्तरा 'नी आगमानुसारि व्याण्या निर्दोष अने शास्त्रसिद्ध है। छतां ' मध्यस्थे शास्त्रीय अने क्षीिष्ठि मर्यादानुं उद्धांधन इरीने सर्वंत्र स्वेच्छायारीपणाथी शास्त्रधार दर्शाव्या विनाक 'अमारे। सिद्धांत छे' 'अमारे। मत छे' 'अम्हारे। निर्णुय छे' विगेरे वाड्ये। हारा अ वयननुं व्याण्यान इर्थुं छे के अप्रमाण्डिक छे

ક્ષયે 'પૂર્વાં ના વ્યાપ્યાન માટેના આગમાનુસારિ મતને પૂર્ણું પણે સમર્થન આપનાર તત્ત્વતર'ગિણી, હીરપ્રક્ષ, સેનપ્રક્ષ, ધર્મ'સ'ગ્રહ, સંબાધપ્રકરણ વિગેર ગ્રંથા છે.

પ ટિપ્પણાની પૂર્ણિમા કે અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ નિશીય હીરપ્રશ્ન વિગેરે શંથાથી શુદ્ધ અને સત્ય છે અને પૂર્ણિમાના ક્ષય અંગે મધ્યસ્થે સૂચવેલ વ્યવસ્થા શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ સ્વસિદ્ધાંતિવિરૂદ્ધ, પૂર્વાપરવિરૂદ્ધ યુક્તિવિરૂદ્ધ અને પર'પરા વ્યવહારવિરૂદ્ધ છે જે માટે અનેક દલીલપૂર્વકના આધારા રજી કરવામાં આવ્યા છે.

ર વિજયદેવસુરના મતપત્રક માટે મધ્યસ્થે કરેલાે વિરાધ એક પક્ષીય અને અજ્ઞાનમૂલક છે. છતાં તેનાે વિચાર નીચે આપીએ છીએ.

મતપત્રકના અપ્રાહ્યતું નિરસન.

"હવે શ્રીવિજયદેવના એ મતપત્રકના પ્રામાણ્ય તરફ મધ્યસ્થ જે સંશય કરે છે, તે અત્યંત સાહસ જ છે, એથી પહેલાં તેના અપ્રામાણ્યને સાધનાર ઈપ્ટ હેતુઓના નિદે'શ કરી, તે હેતુઓને અસિદ્ધ ઠરાવી તેમના ચિત્તમાં રહેલ શંકારૂપી ખીલાઓનું મૂળ સાથે જ ઉન્મૂલન કરીએ છીએ.–એ ગ્રંથને અપ્રામાણિક કયા હેતુથી માનવામાં આવે છે? શું ચારપત્રવાળા હાવાથી? ૧, તેના કત્તા જાહ્યુવામાં ન આવેલ હાવાથી? ૨, પરસ્પર વિરુદ્ધ કથનની

બહુલતાવાળા હાવાથી ? ૩, ચુક્તિ-રહિત હાવાથી ? ૪, બીજાના અભીષ્ટ પક્ષની અભ્યનુજ્ઞાવાળા હાવાથી ? ૫, શાપને પ્રતિપાદન કરનાર હાવાથી ? ૬, અથવા પાતે સ્વીકારેલ વસ્તુથી વિરુદ્ધ હાવાથી ?, માનવામાં આવે છે.

તેમાંના પહેલા હેતુ અસિદ્ધ છે, કેમકે-આગમમાં અથવા શાસમાં પ્રત્યેક વાકયને પ્રામાણિક તરીકે જો નિ:શંકપણે અનુમાદન કરવામાં આવે છે, તો ચારપત્રવાળા ગ્રંથનું પ્રામાણ્ય ન જ હાઇ શકે, તો મધ્યસ્થે અવશ્ય પ્રમાણ સાથે એ કહેવું જોઇએ કે-સા પત્રવાળા, હજારપત્રવાળા અથવા તેનાથી ન્યૂન કે અધિક કેટલા પત્રાના પ્રમાણુવાળા ગ્રંથનું પ્રામાણ્ય થઇ શકે? તે પ્રત્યેકમાં પણ વ્યભિચાર (દોષ) મસ્તક પર ધારવા જોઇએ જ-એમ અવશ્ય અનુસંધાન કરવું જોઈએ.

હવે બીજો હેતુ પણ અસિદ્ધ જ છે, કારણકે 'વિજયદેવીયાનામ્' એ પદવડે કર્તા જાણવામાં આવે છે. કદાચ એવી શંકા કરવામાં આવે કે-'ગ્રંથના મધ્યમાં અથવા ગ્રંથના અંતમાં 'વિજયદેવીયાનામ ' એવા નામના ઉલ્લેખ જોવામાં ન આવતા હાવાથી આદિમાં જોવામાં આવતું 'વિજયદેવીયાનામ્' એ પદ સંપાદકે જ જોડી દીધું છે;' તેા એમ કહેલું ગુકત નથી; એ માત્ર સાગનથી જ નિર્ણય કરી શકાય તેવું છે. કારણકે–શ્રીસેન (વિજયસેન)સુરિની પર પરામાંથી શ્રીવિજયદેવસૂરિછ અને વિજયાન દસૂરિજી પાતપાતાના નામના ગચ્છના પ્રવર્તકા થઈ ગયા છે. એ સમસ્ત તપાગચ્છવાળાઓને જાણીતું હાવાથી, અને આ ગ્રંથમાં વિજયાન દસૂરિજીના મતનું ખંડન પ્રાપ્ત થતું હાવાથી, વિરાધિપણાથી ' રામાર્જાન ' વગેરેની જેમ. અને વ્યવહાર-પર'પરાદ્વારા વિજયદેવ(સૂરિ)તું કર્તૃત્વ સિદ્ધ થાય છે. વિશેષમાં મધ્યસ્થથી એવી પ્રતિજ્ઞા કરી શકાય તેમ છે? કે સર્વ શ્રાંથામા ગાંધની આદિમાં, ગાંધની મધ્યમાં, અને ગાંધના ગાંતમાં ગાંધકારે પાતાનું નામ નિદેશ કરેલું જ હાય. જો 'હા' કહી એ સ્વીકારવામાં આવે તા પૂછી શકાય કે–મનુજી વગેરેએ પણુ મનુસ્મૃતિ વગેરે તે તે ગ્રાંથમાં પાતાનું નામ કેમ દર્શાવ્યું નથી ?, અથવા [મહાકવિ] કાલિદાસ વગેરેએ પાેતાનાં રચેલાં મહાકારુચામાં પણ ત્યાં ત્યાં પાતાનું નામ કેમ દર્શાવ્યું નથી ? બહુ કહેવાથી શું ? પ્રાચીન ગંથકારાએ સ્ચેલા કેટલાય બ્રંથામાં ગંથકારે નિર્દિષ્ટ કરેલ નામ પણ પ્રાયે જેવામાં આવતું નથી, અને પ્રામાણ્ય સ્વીકારવામાં આવે છે. હવે જો એમ કહેવામાં આવે કે-' બીજાં પ્રમાણાથી, અને પરંપરા-વ્યવ-હારથી ત્યાં નામ નિશ્ચિત છે.' તો તે અહિં પણ તે જ પરંપરા-વ્યવહાર પ્રમાણ –પદવીને શાહાવશે. એથી પ્રસ્તુત બ્રંથમાં તેને ન સ્ત્રીકારવું–એ દુરભિનિધેશ (દરાગ્રહ) ગણાય વિરોષમાં, આવશ્યકસૂત્ર વગેરેની ચૂર્ણિએાના કર્તા હજુસુધી અનિશ્ચિત હોવા છતાં પણ તેનું પ્રામાણ્ય શ્રીજૈનસંધ સ્વીકારેલું છે.

એવી રીતે **ત્રીજો હેતુ પણ અસિદ્ધ જ** છે, કારણકે-એક પણ વિરુદ્ધ ઉક્તિ જોવામાં ન આવતો હાેવાથી વિરુદ્ધ ઉક્તિની અહુલતાના સર્વથા અસંભવ છે. આથી જ કર્ષ વિરુદ્ધ ઉક્તિના પરિહાર અમ્હારે કરવા ? એથી તે હેતુ ઉપેક્ષણીય જ છે.

ચાયા હેતુ પણ તેવી જ રીતે અસિદ્ધ છે. કારણ કે–'બરાબર આગમને અનુસારે' ' પૂર્વાચાર્યની પરંપરા પ્રમાણે પ્રવર્ત નું જોઈએ' ' ઉત્સ્વૃત્રની પ્રરૂપણાથી અનંત સંસારની વૃદ્ધિ થતી હોવાથી 'એ વગેરે દ્વારા યુક્તિ જ દર્શાવી છે.

પાંચમા હેતુ પણ તેવી રીતે અસિદ્ધ છે, કારણ કે,-' દુજ'ન તુષ્ટ યાએ. ' એવા ન્યાયવડે બીજાના પક્ષ સ્વીકારીને પણ બીજું સમાધાન આપતું–એ શાસ્ત્રકારને સંમત છે.

છકો હેતુ પણ તેવી રીતે અસિદ્ધ છે, કારણ કે-શાસને અને પરંપશ -વ્યવહારને ન માનનારા તેવા પ્રકારના કદાગ્રહી શિષ્યને કેદખાનામાં નાખવામાં અશકત એવા ગુરુથી શાપ આપવા સિવાય બીજીં શું કરી શકાય? એ મનમાં વિચારવા જેલું હોવાથી, શાપ આપવા પણ દ્ભિત ન ગણાય-એ તો મધ્યસ્થના સંતોષ માટે જણાવાય છે. વાસ્તવિક રીતે તો પાપ આચરતા શિષ્યને ઉન્માર્ગથી અટકાવનારા ગુરુઓ જો એમ પ્રતિપાદન કરે કે-' પાપ કરીશ, તો તું નરકમાં પડીશ.' તો તે શાપ આપનારા ન કહેવાય, પરંતુ ઉપદેશ આપનારા જ કહેવાય. એથી પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં શાપ દેવાનું કહેવું તે અજ્ઞાન મૂલક છે,

એવી રીતે સાતમાં હેતુ પણ અસિક્દ જ છે, કારણકે અદમીની વૃદ્ધિમાં બીજી અપ્ટમીને ગ્રહ્કણ કરવી, અને પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે બીજી પૂર્ણિમાને ગ્રહ્કણ કરવી—એવું આ ગ્રંથમાં પાતાના અભિમત તરીકે કાઈ પણ સ્થળે સ્વીકાર્યું નથી. આથી જ ત્યાં હીરપ્રશ્નના બીજા પ્રકાશના વચનને ઉદ્ધત કરીને 'તેથી ઓદયિકી જ તિથિ સ્વીકારવી; બીજી નહિ, એ પ્રમાણે ઉપસંહાર કરીને 'તેથી ઓદયિકી જ તિથિ સ્વીકારવી; બીજી નહિ, એ પ્રમાણે ઉપસંહાર કરી છે. જે પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિમાં બીજી પૂર્ણિમાને ગ્રહ્કણ કરવી પાતાને અભીપ્ટ હોત તો 'બીજી જ તિથિ સ્વીકારવી' એવી રીતે જ ઉપસંહાર કરત. તથા સેનપ્રશ્નના ત્રીજા ઉદ્ધાસનું વચન ત્યાં જ આગળ ઉદ્ધત કરીને—આ કથનદ્વારા આ કહ્યું કે'—'સૂર્ય ઉગવાની વેળાએ તિથિ હોય, તે જ માનવી, બીજી નહિ.' એ પ્રમાણે ઉપસંહાર કરી છે; નહિ તો, અહિં પણ ' બીજી તિથિ માનવી' એવી રીતે જ ઉપસંહાર કરત. એ મધ્યસ્થ આંખા મીંચીને વિચારે.

જે કે કહેલી રીતે મધ્યસ્થને અભીષ્ટ એવા સાતે હેતુઓનું અસિદ્ધપણું દર્શાવ્યું, છતાં નિર્ણયપત્રના ૧૩ મા પૃષ્ઠમાં રહેલ–'આચાર્ય' શ્રીવિજયરામચંદ્ર-સુરિજી પણ આના પ્રામાણ્યની શંકા કરે છે.' આ આઠમા હે**તુનું અસિદ્ધ**પણું મે દર્શાવ્યું નથી; તો પણ તે (આઠમા હેતુ)નું અસિદ્ધપણું અમારી દર્શાવેલી દિશાએ મધ્યસ્થે પાતાની મેળે જ વિચારી લેવું જોઇએ. લેખના વિસ્તારના ભયથી વિસ્મવામાં આવે છે.

નિર્ણુયપત્રકની અપ્રમાણિકતાના હેતુએા

અહિં આ પણ નિર્દેશ કરવાના છે કે, શ્રીવિજયદેવના મતપત્રકને અપ્રા-માણિક ઠરાવવા માટે કલ્પેલા મધ્યસ્થના અભીષ્ટ હેતુઓમાંથી **ખી**જા અને છઠ્ઠા હેતુ સિવાયના આકીના પાંચે હેતુઓ **મધ્યસ્થના આ નિર્ણયપત્ર**માં વિદ્યમાન હેાવાથી તેનું જ અપ્રમાણિકપણું તે જ માર્ગે પ્રાપ્ત થાય છે. તે દર્શાવવામાં આવે છે—

જો ચારપત્રવાળા (ત્રંથ–લેખ)નું પ્રામાણ્ય ન જ થાય તેા અમુક પત્ર-વાળાનું જ પ્રામાણ્ય મ^{ધ્}યસ્થે સ્વીકારનું જોઇએ. તેમાં નિર્ણય કરનાર પ્રમાણના અભાવ હાેવાથી સાળ–પત્રવાળાનું પણ પ્રામાણ્ય ઘટી શકે નહિ. 'ચારપત્રવાળા હાેવાથી' એવા પહેલા હેતુ જેવા 'સાળપત્રવાળા હાેવાથી' એવા પહેલા હેતુ આમાં વિદ્યમાન છે.

તથા નિર્ણયપત્રના ૧૧ મા પૃષ્ઠમાં–⁴⁴તે તિથિ વૃદ્ધ ગણાય કે જે એવાર સૂર્યોદયને સ્પર્શે, એમ થતાં ઓદયિકી બે તિથિઓના સંભવ હાવાથી છે પક્ષાના સંભવ છે, બે પક્ષાના સંભવ હાવાથી તેમાંથી કઇ તિથિએ આરાધના કરવી **બેઇએ** ? એવા સંદેહ ચિત્તને આકુલ કરે છે." એવા ઉલ્લેખદારા આરાધન કરવા ચાેગ્ય તિથિ સંબંધમાં સંદેહ પહેલાં કહ્યો; ત્યારપછી ત્યાં જ ૧૫ મા પૃષ્ઠમાં જ વૃદ્ધિ તિથિ બેવાર ઉદયને સ્પર્શ કરે છે; એથી કઈ તિથિ ઓદયિકી છે ? એવા સંદેહ થતાં-એ વગેરે ઉલ્લેખવઉ ઔદયિકી તિથિ સંબંધમાં સંદેહ કહ્યો; એથી એવી ઉક્તિ સ્પષ્ટ જ પૂર્વાપર-વિરુદ્ધ છે. આ સંબંધમાં આ પ્રમાણે વિચારલું જોઇએ. 'વૃદ્ધ તિથિ બે વાર ઉદયને સ્પર્શ કરે છે'–એવા કથન વડે વૃદ્ધ તિથિ બંનેના ઔદયિકીપણાના નિશ્ચય થતાં તે જ તિથિમાં તેના જ ઔદયિકીપણાના નિશ્ચય, તે તિથિમાં તેના ઔદયિકીપ-ણાના સંશયના પ્રતિબંધક હેાવાથી તેવા પ્રકારના સંશયની ઉ_{ત્}પત્તિ ન થઇ શકે, છતાં 'કર્ષ ઐદયિકી તિથિ છે?' એવી સંદેહવાળી ઉક્તિ, મધ્યસ્થના જ સૂક્ષ્મ સંસ્કૃત અલ્યાસના અભાવને પ્રકાશિત કરે છે. એવી રીતે ક્ષીણુ અષ્ટમી પર્વતિથિનાં સ્થળમાં 'શ્રી જૈનસંઘ આરાધન માટે ઔદયિકી તિથિની અપેક્ષા રાખે છે.' એવા સિદ્ધાંત કર્યા પછી, પૂર્વ તિથિ સપ્તમીમાં ઔદયિકીપણ કરીને આરાધન કરવું જોઇએ.' એવી રીતે પહેલાં કહ્યા પછી પૃર્ણિમા પર્વાતિથિના ક્ષય–પ્રસંગમાં 'યથારુચિ અનુષ્ઠાન કરવું જોઇએ.' એવી ઉક્તિથી

પૂર્વાપર-વિરુદ્ધ છે. એવી રીતે પરસ્પર-વિરુદ્ધ ઉક્તિઓની અહુલતા હોવાથી ત્રીજો હેતુ પહું આમાં છે.

એવી રીતે પંચમીનું સામાન્ય પર્વતિથિપણું વિનષ્ટ કરવામાં, તથા શ્રી વિજયદેવસૂરિજીમાં જીતવ્યવહારના પ્રવર્ત્ત તરીકેની સિદ્ધિ માટે અપેક્ષિત એવા આકીના ત્રણ અંશા ન હોવામાં, અને બીજાં પણ અનેક સ્થળામાં યુક્તિ ન દર્શાવેલી હોવાથી **યુક્તિ-રિક્ત** નામના ચાથા હેતુ પણ આમાં છે જ.

એવી રીતે 'क्षये पूर्वा तिथिः कार्या' એ શાસની 'ક્ષય હાય ત્યારે પૂર્વ-તિથિ કરવી-પૂર્વ તિથિમાં આરાધન કરવું જેઇએ.' પહેલાં વ્યાપ્યા કર્યા પછી, આ શાસવડે પૂર્વમાં રહેલી સપ્તમી વગેરેમાં અષ્ટમી કરવામાં આવે છે.' એવી રીતે કથન કરવાથી 'આ શાસ્ત્ર પર્વ તિથિનું વિધાન કરનાર છે.' એવા પ્રકારના આગમાનુસારિ પક્ષના સ્વીકાર કર્યો હાવાથી પરાભિમત-પક્ષા ભ્યનુફા નામના પાંચમા હેતુ પણ આમાં ઘટે છે.

તથા 'શ્રી જૈનસંઘ આરાધન માટે ઔદયિકી તિથિની અપેક્ષા રાખે છે.' એવી રીતે પાતે સ્વીકાર્યા પછી પૂર્ણિમાના ક્ષય–પ્રસંગમાં 'રુચિ પ્રમાણે અનુ-ધ્કાન કરી શકાય' એવું કથન કરવાથી સ્વાભ્યુપગમ–વિરુદ્ધ નામના સાતમા હેતુ પણ આમાં ઘટે છે.

એવી જ રીતે 'આચાર્ય શ્રીવિજયરામચંદ્રસ્રિજી પણ આના પ્રામાણ્યની શંકા કરે છે' એવા આઠમાં હેતુના સ્થાનમાં પણ શાસ્ત્ર અને પર પરા–વ્યવહારને અનુસરનારા સર્વે આચાર્યો આ નિર્ણયપત્રના પ્રામાણ્ય તરફ શંકા કરે છે. એવા પ્રકારના જ હેતુ ગ્રહણ કરવા તેઇએ એવી રીતે સર્વ પ્રકારે શાલે છે.

એ પ્રમાણે વિજયદેવના મતપત્રકનું અપ્રામાણ્ય દ્વર કરીને, તેનું પ્રામાણ્ય વ્યવસ્થાપિત કરી, "પર્વતિથિની વૃદ્ધિ ટીપણા દ્વારા જોવામાં આવતાં વાસ્તવિક રીતે અપર્વતિથિની જ વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ." એ વિષયમાં સાક્ષાત જ પ્રમાણુ દર્શાવવામાં આવેલ છે. તેથી "ટીપણામાં પર્વતિથિના ક્ષય અથવા વૃદ્ધિ જેવામાં આવતાં વાસ્તવિક રીતે અપર્વતિથિઓના જ ક્ષય અથવા વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ." એવા અર્થ, પૂર્વે કહેલાં અનેક શાસ્ત્રોથી સાક્ષાત્ અથવા અર્થાપત્તિદ્વારા સિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે.

૭ 'વેदः स्मृतिः सदाचारः स्वस्य च प्रियमात्मनः' એ પ્રમાણે મતુએ સ્થાપેલ સદાચારતું પ્રામાણિકપણું જીતાચારને ઉડાવવા મથતા મધ્યસ્થે ઉડાવ્યું છે. વિજયદેવસૂરિની સમાચારી જીતવ્યવહાર સિદ્ધ છે અને તે ધર્મશાસ્ત્ર અને વ્યવહારથી પરિપુષ્ટ છે.

ઉપસંહાર.

અનેક શાસ્ત્રોવડે અને જીતવ્યવહારવડે પર્વાતિથિઓની વૃદ્ધિ અને ક્ષયના પ્રસંગે વાસ્તવિક રીતે તેની પહેલાની અપર્વાતિથિઓની જ વૃદ્ધિ અને ક્ષય કરવા જોઇએ; પર્વાતિથિઓને આરાધન કરવા માટે જેમ હાય તેમજ (વૃદ્ધિ કે ક્ષય કર્યા વિના–અખેડિત) રહેવા દેવી જોઈએ. એ આગમને અનુસરનાર મતની વ્યવસ્થા છે.

તથા 'સંયે पूર્વા તિથિઃ काર્યા' એ વાચક-મુખ્ય ઉમાસ્વાતિજીના પ્રદેશ તરીકે પ્રસિદ્ધ વચનની શાસ્ત્ર અને જીતવ્યવહારથી સિદ્ધ વ્યાપ્યા આગમાન્ તસારે મતમાં આ પ્રમાણે સિદ્ધ થાય છે-"પર્વતિથિઓના ક્ષય પ્રાપ્ત થાય ત્યારે પૂર્વા=તિથિ, તિથિ:=પર્વતિથિ, કાર્યા=કરત્રી જોઇએ. અર્થાત્ દીપણા (પંચાંગ)માં જે પૂર્વતિથિ ઔદયિકી હાય, તેના સ્થાનમાં ક્ષયરૂપ પર્વતિથિને ઔદયિકી કરવી જોઇએ."

આ શાસ્ત્રવહે સપ્તમીને અષ્ટમી કરતાં મધ્યસ્થે પણ આ વ્યાખ્યા જ સ્વીકારી છે, એટલું જ કહેવાનું અહિં નથી, પરંતુ પર્વતિથિના ક્ષયવાળા સ્થળમાં આ શાસ્ત્રવહે ક્ષયરૂપ પર્વતિથિને પૂર્વતિથિમાં ઐાદયિકી કરીને, પૂર્વ-તિથિનું અનાદયિકીપણું જ સાધ્યું છે, એ રીતે 'આરાધન માટે પર્વતિથિના અક્ષય, અને વાસ્તવિક રીતે પહેલાની અપર્વતિથિના ક્ષય કરવા એઇએ.'-એ પ્રમાણે આગમાનુસારિ મતને જ સ્થાપિત કર્યો છે. એથી 'શ્રીવિજયરામચંદ્ર-સ્રિજીના મત મધ્યસ્થે સ્થાપિત કર્યો છે.' એવા પ્રવાદ વિદ્રાનાની મંડળીઓમાં અથથાર્થ જ છે, એ સાસું છે.—એ પણ [કહેવાનું છે]

એવી જ રીતે 'दुद्धौ कार्या तथोत्तरा' એ અંશના પણ અર્થ આવા કરવા જોઇએ-''ટીપણા (પંચાંગ)માં કાઇપણ પત'તિથિની વૃદ્ધિ જોવામાં આવતાં, ઉત્તરા=ખીજી તિથિને જ તથા=પર્વતિથિ કરવી જોઇએ.''–ટીપણાને અનુસારે અંને સ્થળે પર્વતિથિ પ્રાપ્ત થતાં નિયમન કરનાર આ શાસ્ત્ર છે-એમ સિદ્ધ થાય છે.

ટોપણા(પંચાંગ)માં પર્વતિથિ અષ્ટમીના ક્ષય પ્રાપ્ત થતાં, તેની પહેલાની સપ્તમીમાં તે શાસ્ત્રવેડ, ક્ષયરૂપ પણ અષ્ટમીના ઐાદયિકીપણાનું વિધાન કરવાથી, સપ્તમીનું જ અનાદયિકીપણું થતાં વાસ્તિવિક રીતે એ સપ્તમીના જ ક્ષય સિદ્ધ થયા, એવી રીતે જ ટોપણા(પંચાંગ)માં અષ્ટમીની વૃદ્ધિ જોવામાં આવતાં બીજી જ પર્વતિથિ હાવાથી, અને પહેલી અપર્વતિથિ હાવાથી, તેમાં અપર્વ સપ્તમી તિથિનું જ ઐાદયિકીપણું હાવાથી વાસ્તવિક રીતે સપ્તમીની જ વૃદ્ધિ સિદ્ધ થઈ. એવીરીતે બીજી પર્વતિથિ સંબંધમાં પણ સમજનું જોઇએ.

તથા પર્વ પછી તરત જ આવતી પર્વતિથિએ પૃર્ણિમા વગેરે ક્ષય પામેલી પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે તે તિથિએ પણ પર્વતિથિ હોઈ નિયત આરાદ્ય હોવાથી, દીપણામાં આવેલી પહેલાં રહેલી અતુર્દશીએ તે જ શાસ્ત્રવડે પૂર્ણિમાને એદ-થિકી કરી આરાદ્યન કરવું જોઈએ, અને ટીપણામાં આવેલી ત્રયાદશીએ (તેરશે) તે જ શાસ્ત્રવડે અતુર્દશીને એંદિયકી કરી તેનું આરાદ્યન કરવું જોઈએ.

એવી રીતે પૃષ્કિમા વગેરેની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પાછળની તિથિએ પૃષ્કિમાનું અને પહેલી તિથિએ અતુર્દશીનું આરાધન કરવું જોઇએ. તેમ કરતાં વાસ્તિવિક રીતે ત્રયોદશીનીજ વૃદ્ધિ થઇ. એવી જ રીતે ભાદપદ શુકલપંચમીને પશુ પર્વ પછી તરતજ આવેલી પર્વતિથિરૂપે સ્વીકારવી જોઇએ, એથી તેના ક્ષય કે વૃદ્ધિ આવે તો વાસ્તિવિક રીતે તૃતીયાના જ ક્ષય કે વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ. તેથી પર્વ પછી તરતજ આવતી પર્વતિથિની ક્ષય કે વૃદ્ધિ જોવામાં આવે ત્યારે ખરીરીતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની જ ક્ષય અને વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ—આ તા આ શાસ્ત્રના તાત્પર્થાર્થ છે. કલ્યાલુકતિથિએ પર્વતિથિ હોવા છતાં પણ તેની વૃદ્ધિ કે ક્ષયના પ્રસંગે સર્વત્ર આ શાસ્ત્રના ઉપયોગ ન જ કરવા જોઇએ, પરંતુ અહુ વ્યવહારમાં આવેલી પર્વતિથિમાં જ ઉપયોગ કરવા જોઇએ.

શાસ્ત્ર-સિદ્ધ અને આથી જ આજ સુધી અનેક મહાપુરુષાએ આચરેલી શ્રીદેવસ્વિની સમાચારીનું જીતબ્યવહારથી સિદ્ધ પ્રમાણિકપણું અવશ્ય શ્રીસંઘે સ્વીકારલું-માનલું જેઇએ. લાેકાત્તર વિષયમાં, ચંડાંશુચંડુ પંચાંગનું પ્રમાણ શ્રીસંઘને અનુમત ન હાેવાથી, તેનું પ્રામાણિકપણું જીતબ્યવહારથી સિદ્ધ થતું નથી-મત્સરરહિત સુદ્રા એ વિચારણાની સમાલાેચના કરે.

ડાં. પી. એલ. વૈદ્ય મધ્યસ્થજ નથી.

ખંને પક્ષ અને પ્રતિપક્ષનું સ્વરૂપ જાણી લીધા પછી પર્વતિથિયાના અથવા પર્વ પછી તરત જ આવતી પર્વતિથિના વૃદ્ધિ અને ક્ષય પ્રસંગે શ્રીજૈનાગમને અનુસારે તેની આરાધના માટે કઇ તિથિ સ્વીકારવી જોઇએ ? તથા તેને પર્વતિથિ તરીકે સ્વીકારીને કે ન સ્વીકારીને તે આરાધવી જોઇએ ? એના નિર્ણય માટે જ મધ્યસ્થના સ્વીકાર કર્યો હતા.

મધ્યસ્થે પણ નિર્ણયપત્રના પહેલા પત્રમાં જ તે કથન કટ્યું" છે કે—'જ્યારે જોધપુરના શ્વાડાંશુચંડુ પંચાંગમાં તિથિયાના, ખાસ કરીને પર્વતિથિયાના ક્ષય અથવા વૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે આરાધના માટે કઇ તિથિ સ્વીકારવી જોઇએ ?" આ વિષયને ઉદ્દેશી ઉપર જણાવેલા ખંને આચાર્યા (શ્રી સાગરાનંદસૂરિજી અને વિજયરામચંદ્રસૂરિજી)નું જાૂદા પ્રકારનું જ પ્રસ્થાન પ્રકટ થશું, તેથી આ વિષ-

યમાં આગમ વગેરે શાસ્ત્રોના પર્યાલાેચન દ્વારા અને જીતવ્યવહારના સમાલાે-ચન દ્વારા એ ળંનેમાંનું કયું પ્રસ્થાન (માર્ગ) પ્રામાણિક અને શાસ્ત્ર-સિદ્ધ છે શે પ્રશ્નના નિર્ણુય માટે અમે પ્રવૃત્ત થયા છીએ."

એ પ્રમાણે પૂર્વોકત વિષયના નિર્ણય માટે પ્રવૃત્ત થયેલા મધ્યસ્થે કલ્પેલાં ૧ થી ૪ વિવાદ પદ્દેાના અવકાશ પક્ષ કે પ્રતિપક્ષમાં <mark>જોવામાં આવતાે નથી</mark>. કાર**ણકે–'જોધપુરી ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં'** એ પ્રમાણે કથન કરેલા પ્રશ્નવચન દ્વારા જ આગમ-પરંપરાથી પ્રાપ્ત જૈન ટીપણા (પંચાંગ)ના સતત પર પરાથી સંઘવડે ઉપયોગ કરાતા નથી.–એ સિદ્ધ જ છે; જો તેવા પ્રકારના જૈન પંચાંગના ઉપયોગ કરવામાં આવતા હાત. તા **ચાં**ડા-શુચંડુ પંચાંગની વાત પણ શા માટે કરત ? એ મધ્યસ્થ સિવાય કાેેેે નથી જાણતું ? આથી પ્રથમ વિવાદપદને અવકાશ નથી. એવી રીતે હોવાથી 'તેવા પ્રકારનાં જૈન પાંચાંગ છે ? એવા પ્રશ્ન પણ મધ્યસ્થ સિવાય કાઇને પણ સંભ-વતાે નથી. એથી બીજા વિવાદપદને પણ અવકાશ નથી. એ જ પ્રમાણે 'ચંડાંશ-ચંડુ પંચાંગમાં' આવા કથનવંડે જ **ચાં**ડાંશુચંડુ પંચાંગના જ કંઇક ઉપયોગ હાલ શ્રીસંઘદારા કરાય છે. એ પણ સિદ્ધ છે-એથી એ પ્રશ્ન પણ તેવા જ પ્રકારના હાેવાથી ત્રીજા વિવાદપદને પણ અવકાશ નથી. તથા 'ચાંડાંશચાંડ પંચાંગમાં તિથિઓના ખાસ કરીને પર્વતિથિઓના વૃદ્ધિ કે ક્ષય પ્રાપ્ત થાય'-એ કથનવડે એ પંચાંગમાં તિથિના વૃદ્ધિ અને ક્ષય સિદ્ધ જ છે. એથી ચાયા વિવાદપદને પણ અવકાશ નથી.

તિથિઓની વૃદ્ધિ અને ક્ષયના પ્રસંગે તેના આરાધન વગેરે માટે નિર્ણય કરનાર "ક્ષયે पूર્વા તિથિઃ काર्यા, वृद्धौ कार्या तथोत्तरा।" વાચક-મુખ્ય ઉમા-સ્વાતિજીના પ્રદેશિષ તરીકે પ્રસિદ્ધ વચનરૂપ એ શાસ્ત્ર સર્વ પક્ષવાળાઓએ અને પ્રતિપક્ષીએએ સ્વીકર્યું છે જ. એથી પાંચમા વિવાદ પદમાં કરેલ પ્રથમ પ્રશ્નને અવકાશ નથી. એવી રીતે આ પાંચમા વિવાદ પદમાં બીજા ત્રીજા પ્રશ્ન વિષયમાં પહ્યુ; જો કે તે વચનના પ્રથમ ચરહ્યુની વ્યાપ્યા—" ક્ષય હાય ત્યારે પૂર્વ તિથિ કરવી—પૂર્વ તિથિમાં તેનું આરાધન કરનું જોઇએ "—એવી નિર્ણયાત્મિકા વ્યાપ્યા દર્શાવી છે; તા પણ તે વ્યાપ્યા, 'અપૂર્વ વિધિનુ' વિધાન કરનાર " ક્ષયે પૂર્વા તિથિઃ कાર્યા" આ શાસ્ત્રવહે ક્ષીહ્યુ અષ્ટમી વગેરે તિથિ પૂર્વે— સપ્તમી વગેરેમાં કરાય છે.'—એવા પ્રકારના મધ્યસ્થે આગળ જણાવેલા મંતન્યને અનુકૂળ થતી નથી. કારહ્યું કે—' જો આ વચન પર્વતિથિનું વિધાન કરનાર છે' એનું મધ્યસ્થને અલીષ્ટ હાય તો ' પૂર્વતિથિએ તેનું આરાધન કરનું જોઇએ' એનું મધ્યસ્થને અલીષ્ટ હાય તો ' પૂર્વતિથિએ તેનું આરાધન કરનું જોઇએ' એની રીતે કરાયેલી એ વચનની વ્યાપ્યાદારા આરાધનના જ વિધાનની પ્રાપ્તિ થતી હોવાથી તેનું પર્વતિથિનું વિધાયકપહ્યું ઘટી શકતું નથી. હવે પર્વતિથિનું ધર્મા હોવાથી તેનું પર્વતિથિનું વિધાયકપહ્યું ઘટી શકતું નથી. હવે પર્વતિથિનું

વિધાન કરનાર છે—એવા અભિપાયથી "પૂર્વ તિથિને પર્વતિથિ કરવી એઇએ." એવી રીતે જો વ્યાખ્યા કરવામાં આવે તો 'પૂર્વ તિથિમાં તેનું આરાધન કરતું જોઇએ.' એવીરીતે મધ્યસ્થ કરેલી પહેલી વ્યાખ્યા સાથે વિરાધ થાય છે.— એ રીતે મધ્યસ્થે પહેલાં કહેલ બે પ્રકારના વાકયદ્વારા એક પણ વ્યાખ્યા નિશ્ચિત કરવી અશક્ય જ થાય છે. એવી રીતે ' ઉમાસ્વાતિજીના વચન તરીકે પ્રસિદ્ધ ઉપર્શુક્ત અર્ધા શ્લોકને ઉદ્દેશી ઉપર્શુક્ત ખંને આચાર્યોને તિથિ—ક્ષય— વૃદ્ધિ વિષયમાં માટા મતલેદ પ્રકટ થયા. ' એવું મધ્યસ્થ પ્રથમ કથન કરી, એ વચનને ઉદ્દેશી ઉત્પન્ન થયેલા બે મતમાં કરી તાત્વિક રીતે શ્રેષ્ઠ છે ? એના નિર્ણય પણ, મધ્યસ્થ તે વચનની વ્યાખ્યાના નિર્ણય કરે ત્યારે સંભવે છે, પરંતુ ઉપર કહેલી રીતે તેના નિર્ણય ન થતાં મધ્યસ્થમાં નિર્ણયકપણ નથી—એ વિદ્યાયી વિશુદ્ધ હૃદયવાળા વિદ્વાના વિવેચન કરા.

તે કારણથી, આ શાસ્ત્રવહે 'સપ્તમી વગેરેમાં ક્ષીણ અપ્ટમી વગેરે તિથિ કરાય છે.' એવા મધ્યસ્થના વાકય વહે પર્વતિથિને સ્વીકારીને અને ' ક્ષય હાય ત્યારે પૂર્વતિથિમાં તેનું આરાધન કરવું જોઇએ.' એવા વચનથી મધ્યસ્થે કરેલી વ્યાખ્યાદ્વારા પર્વતિથિને સ્વીકાર્યા સિવાય, એવી રીતે અને વિષયની પ્રાપ્તિ થવાથી 'પર્વતિથિને સ્વીકારીને કે ન સ્વીકારીને તેનું આરાધન કરતું જોઇએ ?' એ વિષયમાં મધ્યસ્થને પણ સંમાહ જ છે. એમ સિદ્ધ થાય છે.

એવી રીતે છઠ્ઠો વિવાદ વિષય-"જૈનાગમાં અને જૈનશાસ્ત્રીમાં આ શાસને ઉદ્દેશી તિથિઓના પર્વ, અપર્વરૂપ વિભાગ નથી જ"–એવા મધ્યસ્થના નિર્ણય પણ પાતાના મંતવ્યને અનુકળ થ**તે**। નથી; કારણ કે મધ્યસ્થના આ निर्शय वडे 'पर्व अने अपर्व साधारेख तिथिना वृद्धि अने क्षयना प्रसंगे આના ઉપયોગ કરવા જોઇએ. 'એ જ સિદ્ધ થાય છે, પરંતુ તેની આગળ પર્વ પછીની પર્વતિચિએક પૃર્ણિમા વગેરે ક્ષીણ થતાં, તેની પહેલાં રહેલી ચતુઈશી પાક્ષિક માટે ઉપયોગી હાવાથી, તેનું (પૃર્ણિમાનું) આરાધન-અનુષ્ઠાન ત્રયો-દર્શીએ અથવા પડવે યથારુચિ કરવું જોઇએ." એવા કથનવડે એ શાસના તે તે પર્વતિથિએામાં પણ ઉપયોગ જ નથી-એલું મધ્યસ્થે સિદ્ધ કર્યું, તો પછી સાધારણ તિથિએાની શી વાત ? અહ કહેવાથી શું ? "સંવત્સરો અને પાક્ષિકં પ્રતિક્રમણ એ છે આરાધનાએ જ તિથિ–નિયત છે." એવા મધ્યસ્થના આગ-ળના નિર્ણય વડે સાદ્રપદ શુકલ ચતુર્ધી અને ચતુર્દશી બે જ પર્વતિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ હાય ત્યારે તે બે નિયત આરાધ્ય હોવાથી પૂર્વતિથિમાં, અને હત્તરતિથિમાં જ તેના આરાધન માટે એ શાસ્ત્રના ઉપયોગ છે. બીજી તિથિએ! ક્ષીણ હાય કે વૃદ્ધિ પામેલી હાય, અને પર્વતિથિ હાય કે અપર્વતિથિ હાય. તા પણ તે અનિયત આરા^દવ હાેવાથી, રુચિ પ્રમા**ણે અનુષ્ઠાન** કરવા **ચાે**ગ્ય

હોવાથી, તે સર્વ તિથિયામાં એ શાસ્ત્રના ઉપયોગ નથી." એ જ મધ્યસ્થને અનુમત હોવાથી સાધારણ પર્વ અને અપર્વતિથિ વિષયવાળું આ વચન બે પર્વતિથિ વિષયના મધ્યસ્થના માંતવ્યને અનુકૂળ છે, એવા નિર્ણય કઈ રીતે થઇ શકે ? એ પણ વિચારવા જેવું જ છે.

શ્રીજૈનાગમને અનુસારે જે નિયત આરાધન કરવા યાગ્ય તિથિએ ન હાય તો અનિયત આરાધવા યાગ્ય હાવાથી, રુચિ પ્રમાણે અનુષ્ઠાન કરવા યાગ્ય હોવાથી, તિથિઓની વૃદ્ધિ અને તેના ક્ષય–પ્રસંગ તેની આરાધના માટે કઇ તિથિ સ્વીકારવી જોઇએ ? એ વિષયમાં ભિન્ન પ્રસ્થાન-જાદું પ્રયાણ જ ન સંભવે, તા પછી તેવા પ્રકારના મધ્યસ્થના નિર્ણયના અવસર જ કેવા ? એથી સાતમા વિવાદ પદને પણ અવકાશ નથી.

એવી રીતે કહેલાં વિવાદપદાને અને તેના કેટલાક નિર્ણયોને અવકાશ નથી, અને પોતાના મંતબ્યને પણુ અનુકૂળ નથી—એ બ્યવસ્થાપિત કરવામાં આવ્યું. નિર્ણય કરવા યાગ્ય વિષય સાથે સંખંધ ધરાવતું બીજાં પણ, અંને પદ્માને જે વિવાદાસ્પદ હોય, તેનો જ મધ્યસ્થે નિર્ણય કરવા જોઇએ. એથી મધ્યસ્થે કરપેલાં તે તે વિવાદ પદાના વિષયમાં અંને પક્ષવાળાને વિવાદ નથી, અને પૂર્વે કહેલા જે ત્રણુ વિષયોમાં વિવાદ છે, તેનો પ્રધાનપણે નિર્દેશ અને નિર્ણય મધ્યસ્થે ન જ કર્યો, એથી અન્ય વિષયના નિર્ણય માટે પ્રવૃત્ત થયેલા. 'ગાય લાવવા કહેવાયેલા મનુષ્ય થાય છે.' તેવી રીતે ઉપેક્ષા કરવા યોગ્ય મધ્યસ્થ મધ્યસ્થપણાને તજે છે જ. તેથી નિર્ણયપત્રની પત્ર—સંખ્યા પૂરી કરવા માટે, પોતાનું સંસ્કૃત ભાષાનું અભિજ્ઞ-પણું દર્શાવવા માટે મધ્યસ્થનો આટલા લેખનો આડંબર થયે৷ છે—એ સાચું છે.

વિશેષમાં શ્રીજૈનાગમાને અનુસારે નિર્ણય કરવાના છે-એ રીતે નિયમિત શ્રયેલ મધ્યસ્ય, તે જ શ્રીજૈનાગમાનું અથવા જૈનશાસ્ત્રોનું અપ્રમાણિકપણું અને શાસ્ત્રાભાસપણું ઉચ્ચારતાં મધ્યસ્ય પાતાની મર્યાદાનું ઉદ્યાંઘન કરે છે. મધ્યસ્ય માત્ર વિજયદેવ સંખંધી મત્ર-પત્રક વગેરમાં જ સંશય કરીને તેનું અથવા તેના જેવા બીજાનું અપ્રમાણિકપણું અથવા શાસ્ત્રાભાસપણું પ્રતિપાદિત કર્યું છે. બીજાં આગમાનું નિર્દા,' એમ કહી શકાય તેમ નથી. હાલમાં એમનું કથન 'હું કલિંગમાં ગયા જ ન હતા.' એ વગેરેની જેમ અપલાપમાત્ર ગણાય. નિર્ણયપત્રના ૧૩ મા પૃષ્ઠમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે-"એવી રીતે આચાર્ય શ્રીસાગરાનંદસ્રિજ્એ ઉમાસ્વાતિજીના વચનના પાતાને અભીષ્ટ અર્થ સિદ્ધ કરવા માટે જે શાસ્ત્રો ઉપસ્થિત કર્યાં, તે શાસાન્ ભાસ જ છે." એમ મધ્યસ્ય કહ્યું છે. અને એવી રીતે આમાં ઉમાસ્વાતિજીના વચનની વ્યાખ્યા માટે પ્રમાણુભૂત જે બીજી કાઇ પણ છાપેલી ચાપડીઓ જોઇ,

તે તો આચાર્ય શ્રીસાગરાન દસ્તરિજ એ ઉપસ્થિત કરી ન હતી જ. એમ મન્યસ્થે પોતે સ્લીકાર્યું હાલાથી, ઉમાસ્વાતિજીના વચનના પોતાને અબીષ્ટ અર્થ સિદ્ધ કરવા માટે જે શાસ્ત્રો ઉપસ્થિત કર્યાં' એવો રોતે કથન કરતાં અહુવચન વહે મતપત્રક સિવાય કયાં શાસ્ત્રો વિવક્ષિત છે? એ વિચાર કરતાં ઉમાસ્વાતિજીના વચનના સાક્ષાત્ અને પરંપરાથી પોતાના ઇષ્ટ અર્થને સાધનાર નિશીશ-ચૂર્ણિ, તત્ત્વતર ગિર્ણી, હીરપ્રસ, સેનપ્રસ, સ્થાનાંગ, જીતકલ્પભાષ્ય એ વગેરે જ પહેલાં ઉપસ્થિત કરેલાં શાસ્ત્રો ગ્રહણ કરવાં જોઇએ. એથી તે સર્વ શાસ્ત્રોનું શાસ્ત્રાભાસપાર્શ પ્રાપ્ત થયું જ!!

ખીજું, જે પહેલાં ઉપસ્થિત કરેલાં શાસ્ત્રોનું શાસાભાસપણું મધ્યસ્થે ન કહ્યું હાય, તો તે તે શાસ્ત્રોના ઉદ્ધૃત કરેલા પાઠાનું સમાધાન અથવા તેના સ્વીકાર કંઇપણ કરેલું જોઇ શકાત; પરંતુ તે તો પદે પદ અવલાકન કરવા છતાં પણ આ નિર્ણયપત્રમાં જોવામાં આવતું નથી. આ કારણથી પણ તે સર્વ શાસ્ત્રોનું શાસાભાસપણું. અથવા અપ્રમાણિકપણું મધ્યસ્થે અવશ્ય કહ્યું છે.

એવીજરોતે નિર્ણુયયત્રના ૧૪ મા પૃષ્ઠમાં જણાવ્યું છે કે—

"જે પ્રમાણા, આચાર્ય શ્રીસાગરાન દસૂરિજીએ પોતાના મતની સિદ્ધિ માટે સારી રીતે ઉપસ્થિત કર્યા છે, તે પ્રમાણભાસ જ છે." એવી રીતે મધ્યસ્થના કથનના અહુવચન વહે તે સર્વ પ્રમાણા(શાસ્ત્રો)નું અપ્રમાણિકપણું પ્રાપ્ત થયું જ. હવે પાતાના દાષનું પ્રમાર્જન કરવામાં અશક્ત, અને ન્યાયાલયને અનુસરતા માર્જ દર્શાવનાર મધ્યસ્થ 'અપરાધ કરનાર પાતે જ શંકિત થાય છે.' એવી લોકોકિતને સાર્થક કરે છે.

એવી રીતે નિર્ણુય માેકલવાના નિયમને ન પાળવા, પક્ષ અને પ્રતિપક્ષના નિર્દેશ ન કરવા, વિદ્વાનોએ ન આચરેલા અપશબ્દો પ્રયોગના કરવા-એ વગેરે તટસ્થતાનો ભંગ કરનારા કેટલાય દાષા મધ્યસ્થમાં પ્રાપ્ત થયેલા છે, અને તે અન્યત્ર પ્રકાશિત થયેલા છે જ; એથી અધિક દાષા અનેકવાર દર્શાવવાની અહિં આવશ્યકતા નથી.

સ'સ્કૃત નિર્ભાધ કર્તા : **પ'ડિત શ્રી તુલાકૃષ્ણુઝા શાસ્ત્રી** (ન્યાય–વ્યાકરણુચાર્ય, સાહિત્યશાસ્ત્રી)

ય્યનુવાદક :

લાલચંદ્ર લગવાનુ ગાંધી. (અર્ધ માગધીના મુંળઇ યુનિવર્સિટીના પાેષ્ટ-ત્રેજયુએટ અધ્યાપક, જૈન પંડિત પ્રાચ્ય વિદ્યા મંદિર-વડાદરા.)

ડાે. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયપત્રની સંક્ષિપ્ત સમાક્ષાચના

" ^१तिथिक्षयवृद्धिमुद्दिश्याचार्यश्रीलागरानन्दस्रीणां^{२ ३}तथा आचार्यश्री विजयरामचन्द्रस्रीणां ^४विवादे ^५मध्यस्थस्यनिर्णयपत्रम् " (सं३६७ टार्धटक्ष)

"તિથિ ક્ષય વૃદ્ધિ ખાબતમાં આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરિજી તથા આચાર્યશ્રી વિજય રામચન્દ્રસૂરિજીના વિવાદમાં "પંચના ઠરાવ " (ગુજરાતી ટાઇટલ)

૧ પ્રથમ તે આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્ રિજ અને આચાર્ય વિજયરામચંદ્ર-સૂરિજી બન્નેએ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ સાથે મળી તિથિત્રર્ચાના બીજક તરીકે ' ચંડાંશુચંડુપંચાંગમાં......કહેવી અને માનવી ' આ પ્રમાણે મુસફો તૈયાર કર્યો હતો.

જે શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇના હાથના લખેલા છે. આ મુસદ્દાને અનુસરી ખરી રીતે 'કઇ તિથિને પર્વતિથિ તરીકે કહેવી અને માનવી' એ શબ્દદ્વારા પર્વતિથિ અંગે મતભેદ હતા છતાં નિર્ણયપત્ર પર્વતિથિ ક્ષય વૃદ્ધિના નિરાકરણનું આપવાને બદલે ' તિથિક્ષય વૃદ્ધિ' નું નામ રાખી આપ્યા છે.

વૃદ્ધિ અને ક્ષય શબ્દના 'એક્શેષ' સમાસ ન થાય છતાં અહિં 'એક્શેષ' સમાસ કરવામાં આવ્યા છે, તે પણ ગુજરાતી ઉપરથી આ લખાયેલ હાય તેમ જણાવે છે.

ર 'स्रीणां' પરસ્પર વિવાદમાં સંસ્કૃતભાષામાં એકને ત્રીજી વિભક્તિ અને એકને છઠ્ઠી વિભક્તિ વાપરવી જોઇએ. પરંતુ આ નિર્ણયપત્રમાં આ સાગરાનંદ સ્રિજી અને આચાર્ય રામચંદ્રસ્ર્રિજી એ બન્ને શબ્દો આગળ છઠ્ઠી વાપરી છે. તે ગુજરાતીભાષાનું અનુકરણુ છે અર્થાત્ 'આચાર્ય' સાગરાનંદસ્ર્રિજી તથા રામચંદ્રસ્ર્રિજીના વિવાદમાં મધ્યસ્થના નિર્ણય' આવું ગુજરાતી લખી માકલેલ તેના સીધે સીધા આ સ'સ્કૃત અનુવાદ છે. તેથી અન્નેના નામ આગળ છઠ્ઠી વાપરી છે

3 તથા-ગુજરાતી ભાષામાં સમુચ્ચયને જણાવનાર 'તથા' શખ્દ છે પણ સંસ્કૃતમાં તે પ્રમાણે 'તથા' શખ્દ નથી છતાં અહિં 'તથા' શખ્દ નિર્ણયમત્રના હેડીંગમાં વપરાયા છે તે સીધું સંસ્કૃત નહિ લખતાં ગુજરાતી લખાણના અનુ-વાદ કરવાથી થયું હાય તેમ જણાવે છે ' નીજં च तथा च उत्पर्छ च' એવા સમુચ્યયમાં વિશ્વહ થતા નથી.

४ विवादे आગળ ઉપર નિર્ણયપત્રમાં નિર્ણયકાર લખે છે કે 'અન્ને જિજ્ઞાસુ છે' અને અહિં હેડીંગમાં 'विवाद' પદ વાપર્શું છે તે પણ ગુજરાતી ઉપરથી આ લખાણ લખાયું છે તેમ જણાવે છે. કારણકે લાદ-વિવાદ વિગેરે પદાના સંસ્કૃતમાં સ્પષ્ટ ભિન્ન અર્થ છે તે સ્પષ્ટ વાત પ્રથમથી સંસ્કૃત લખ્યું હાય તો હેડીંગમાં 'વિવાદ' શખ્દ ન વપરાત. પરંતુ ગુજરાતી ભાલીમાં વાદ-વિવાદ કેટલીકવાર એક અર્થમાં લેખાય છે તેથી ગુજરાતી લખી આપનારે 'વિવાદ' લખ્યું એટલે તેના અનુવાદકે 'વિવાદ' લખ્યું હાય તે પણ સંભવિત છે. જેનશાસ્ત્રની દબ્ટિએ વાદના ત્રણ ભેદમાં વિવાદનું સ્થાન ઘણંજ ઉતરતું છે એ વાત હરિભદ્રસ્રરિજીના વાદ અષ્ટકમાં સ્પષ્ટ જણાવેલ છે.

ય मध्यस्थस्य—પંચના' આ નિર્ણુ યપત્ર સ્વયં શ્રી પંચે લખ્યા હાય ता પાતે પાતાની જાતને મધ્યસ્થ કહી લખેજ નહિ. અહીં તો માત્ર 'अस्मित्तर्णय पत्रम्' લખ્યું હોત તો પણ સો કાઇ સમજત કે જેમને નીમવામાં આવ્યા હતા તેમના આ નિર્ણુય છે. પરંતુ કાઇએ ગુજરાતીમાં લખી આપ્યું કે—'મધ્યસ્થના નિર્ણુય' એટલે સંસ્કૃત અનુવાદ કે 'मध्यस्थस्य निर्णयपत्रम्' લખ્યું હોય તેમ જણાય છે. નહિતર કાઇપણ સમજદાર મધ્યસ્થ આ પ્રમાણે હેડીંગ ન આંધે. આ નિર્ણય પત્રમાં શરૂઆતના પાના સાત સુધી 'મધ્યસ્થ' શબ્દ વાપર્યો છે. પછી સમજ આવી કે આ ખરાખ દેખાશે એટલે આત્રળ 'अस्मत्' અમારા એવા શબ્દ વાપર્યો છે. એ ખરેખર મધ્યસ્થ પાતેજ નિર્ણય લેખક હોત તો તે 'अस्मत्' શબ્દજ વાપરત પણ 'મધ્યસ્થ' શબ્દ ન વાપરત.

ટાઈટલ પેજમાં મધ્યસ્થ પાતાના હાથે પાતાની ઉપાધિ અને મહત્તા પાતે લખે તે વ્યાજળી નથી. આ નિર્ણયપત્ર શેઠ શ્રી કસ્તુરલાઇ છપાવે કે બીજા છપાવે તાે તેમની ઉપાધિ કે મહત્તા લખે તેમાં વાંધા ન ગણાય પરંતુ અહિંશી વૈદ્ય સ્વપ્રશંસા પાતે ગાય છે.

ટાઇટલ પેજ સંખંધી કેટલું ક વિશેષ.

આ નિર્ણુયપત્રમાં ટાઇટલ પેજ ઉપર પ્રકાશકનું નામ, પ્રતિની સંખ્યા આપવામાં આવેલ નથી. તેમજ ટાઇટલ પેજ ઉપર પ્રકાશન વખતના સમય માટે સંવત્ કે સને જણાવવામાં આવે છે તે પણ અહિં જણાવવામાં આવેલ નથી.

૪૦ ૨ જા ની સમાલાેચના.

'તિથિચર્ચા અંગે અમે ખન્ને.....કરવામાં આવશે.'

- ૧٠ આ ૭-૩-૪૩ નાે કરાર ચર્ચાના નિષેધને જણાવે છે. તાે અહિં નિર્ણું ચપત્ર છપાવવાની જ જરૂરિયાત રહેતી નથી. છતાં નિર્ણું ચપત્ર છપાવવામાં આવ્યું તે વ્યાજબી થયું નથી.
- ર. કાેઇપણ કાેર્ટ હુકમની સાથે હુકમના ભંગની શિક્ષાના ઉલ્લેખ કરે તે વ્યાજગી નથી. અહિં, નિર્ણયપત્ર છપાવનાર ને તૈયાર કરનાર વૈદ્યને નિર્ણય આપતાં

જ રેપષ્ટ પ્યાલ હાવા જોઇએ કે મારા નિર્ણય જૈન સગાજમાં કાઇ માનવાતું નથી માટે તે મનાવવા નિર્ણયપત્રની શરૂઆતમાં 'આ નિર્ણયપત્ર માનવું જોઇએ' તેવા કરારને તેમણે રજ્ય કરેલા છે. ખરી રીતે તેમણે તેમના નિર્ણય આપવા જોઇએ અને તે નિર્ણય ન માને ત્યારે આ કરાર તા શેડશ્રી. કસ્તુરલાઇએ રજ્ય કરવા જોઇએ. પરંતુ નિર્ણય છાપતાંની સાથે જ આ કરારને શ્રી. ડા. પી. એલ. વૈદ્યે રજી કર્યો છે, તે તેમના નિર્ણય નહિ સ્વીકારાવાની પ્રતીતિના પ્રતીક સમાન છે.

3 આ કરાર મુજબ શ્રી વૈદ્ય બન્નેએ ઉપસ્થિત કરેલા મુદ્દાએ ઉપર વિચાર દર્શાવવા બંધાયેલા છે. છતાં આખા લખાણમાં પૂર્વ પક્ષ કે ઉત્તરપક્ષ તરફના મુદ્દાના ઉલ્લેખ, તેનું નિરૂપણ, પુરાવા, સમાધાન, દોષ કે ખંડન વિગેરમાંનું. કાંઇ પણ નિર્ણયપત્રમાં આપવામાં આવ્યું નથી.

૪ બન્ને પક્ષના આચાર્યીએ પાતાના સમર્ધનનું લખાળુ માેકલ્યું તેના આધારે લવાદે નિર્ણય આપવાના હતા. છતાં આ ઉા. વૈદ્યના નિર્ણયમાં મુદ્દાના સમર્થનના લખાળુને મુદ્દલ સ્થાન આપવામાં આવ્યું નથી.

(પૃ. ૩ ની સમાલાેેેગ્વના)

ડા. પી. એલ. વૈદો શરૂઆતમાં 'संक्षेपतो निर्णयः' એ હેડીંગ અંધી 3-૪ બે પાનામાં સંક્ષેપ નિર્ણય આપ્યા. પછી 'મધ્યસ્થતિર્णयपत्रम्' એ હેડીંબ આંધી વિસ્તારથી નિર્ણય પાના ૫-૨૨ સુધીમાં આપ્યા. અને સંક્ષેપતો નિર્णयબ્ર એ હેડીંગને બદલે 'નિગમનં નિર્णયશ્ચ' એ હેડીંગ અંધી 'સંક્ષેપતો નિર્णયઃ' નું અક્ષરે અક્ષર લખાણ પાના ૨૨-૨૩-૨૪માં આપ્યું છે.

આ. વિજયરામચંદ્રસૃરિજીએ સંક્ષેપ નિર્ણય નહિ છપાવ્યા તેનું કારણ.

આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ વૈદ્યના નિર્ણયને સ્વીકારી તેના પ્રચારાર્થે હજારાની સંખ્યામાં તેની નકલા છાપી ખુબ પ્રચાર કર્યા. પરંતુ તે નિર્ણય છપાવતાં શરૂઆતના 'સંક્ષેપ નિર્ણય' કે તેનું ભાષાન્તર ન છપાન્યું. સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી નહિ જેનારને એમજ લાગે કે આગળ પાછળનું લખાણુ એક હાવાથી પાછળનું લખાણુ છપાન્યું અને આગળનું નહિ છપાન્યું હાય પરંતુ જીણુવટથી તપાસતાં તે નહિ છપાવવામાં આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીની આ નિર્ણયમાં ઘાલમેલ છે તે સ્પષ્ટ જણાવે છે.

૧ શરૂઆતમાં 'સંક્ષેપ નિર્ણય' અને પછી વિસ્તારથી નિર્ણય આપ્યા પછી ફરી સંક્ષેપ નિર્ણય આપ્યા તેનું કારણુ આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીને લાગ્યું કે કલ્યાણક સંબંધીના મતભેદના ખુલાસા તા કાઇ જગ્યાએ થતા નથી માટે કલ્યાણકની વાત આવવી જોઇએ તેવા આશયથી ડા. પી. એલ વૈદ્યને દળાણ क्दी 'निश्मन निर्ध्यंना डिडींश तणे पाछण इरी संक्षेप नांण्ये। अने तेमां 'कल्याणकादीन्यपि सिद्धांतप्रोक्तायामेयानुष्ठेयानीति तक्कियेऽष्ययमेव न्यायः प्रयोक्त्यः' आ पंक्रित डिमेरी आशणना संक्षेपनुं अक्षरे अक्षरे सभाषा नांण्युं अभारं तो ६६पे भानतुं छे हे पाना २२ सुधी प्रथम निर्ध्य छपाये। डेतो, परंतु आ विलयसमयंद्रसूरिक्ष्ये पेतानी धासमेदनी अधुसंश टाणवा पानुं २२-२३-२४ नुं सभाषा हाभस करवा पाना २१-२२-२३-२४ छपान्यां आ वात संस्कृत निर्ध्यना पाना २० ना क्षाणण टाध्य छपार्ध अने पाना २१-२२ ना क्षाणण अने टार्ध्य छपार्ध विशेरेना अ'तस्थी स्पष्ट सम्बाय तेम छे.

ર 'पापाः सर्वत्र शिक्कताः' એ ન્યાયે આં વિજયરામચંદ્રસૂરિએ છપા-વેલ પ્રવચનના નિર્ણયપત્રમાં આગળના 'સંક્ષેપ નિર્ણય' નથી આપ્યા તેજ પુરવાર કરે છે કે 'સં'ક્ષેપ નિર્ણય'ની ત્રુટિ ટાળવા 'નિગમન નિર્ણય' ના નામે કલ્યાણકની પંક્તિ ઉમેરાવી સંક્ષેપ નિર્ણય કરી રજી કરનાર આં વિજયરામચંદ્ર-સૂરિષ્ટિ પાતિજ છે.

3 વીરશાસન પત્રમાં 'સંક્ષેપ નિર્ણય' રજી કરતાં કલ્યાણકની વાતને રજી કરાય છે. તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ લેદ તેમની સમજપૂર્વકના છે.

૪ ઇંગ્લીશ કાેપી જે સંસ્કૃત ઉપરથી ઇંગ્લીશમાં શ્રી વૈદ્યે કરેલ છે. તેમાં અને સંસ્કૃતમાં અનેક ફેરફારા છે એ પણ જણાવે છે કે વિજયરામચંદ્રસૂરિ-જીએ પાછળથી કરેલ ઘાલમેલ ઇંગ્લીશ ભાષાંતરમાં ઉમેરાવા પામી નથી.

સંક્ષેપ કાને કહેવા ? ત્રણ વાર સંક્ષેપ રજી કરવાનાં કારણા.

વૈદ્ય મહાશયે આ સંસ્કૃત નિર્ણયના પૃ. ૭ ઉપર દરા વિવાદપદાના મંસ્રેપ નિર્ણય આપ્યા છે તેમાં ૧૫ પંદિતએમ રાકી છે જ્યારે આ સંક્ષેપ નિર્ણયમાં ૭૦ લીઠીએમ રાકવામાં આવેલ છે, તો ૧૫ લીઠીને સંક્ષેપ કહેવા કે આ ૭૦ લીઠીના લખાશુને સંક્ષેપ કહેવું !

વિવાદની વિગત અગર સમાહોચના કર્યા વિના શરૂઆતમાં સંક્ષેપ નિર્ણય આપવા તે અહાગ્રહતા વિના ન અને. અથવા કાેઇની પ્રેરણાએ સ્વયં બુદ્ધિ ન ગ્રહાવવાની હાેય ત્યારેજ આહું અને. પાતાના પક્ષમાં નિર્ણય લાવવા મથનાર માણુમે નિર્ણયકારને પાતાના કર્યા પછી એવડે તેવડે દાેરે પાકું કરવા આવા ત્રણ ત્રણ સંક્ષેપ નિર્ણય વિસ્તૃત નિર્ણય અને કાેઇપણ વસ્તુ કે પુરાવા રજી કર્યા વિના નિર્ણય આપવાનું સ્ત્ર્યવેલ છે. આ પ્રમાણે કરવાનાં કારણા નીચે પ્રમાણે છે—

૧ પક્ષ પ્રતિપક્ષ રજી કરવાપૂર્વક અને તેની દલીલા રજી કરવાપૂર્વક પાતાની માન્યતાનું સમર્થન કરવું તેલું નિર્જુયકારને જણાવવામાં ફાેડનાર વ્યક્તિને ભય લાગ્યા છે. તેને લાગ્યું છે કે વસ્તુ અસત્ય હાેવાથી તેનું જોરદાર નિરસન નહિં થાય અને તેથી આપાસાપ નિર્ણયનું લખાણુજ પાકળતા બતાવશે માટે પક્ષ પ્રતિપક્ષ આપવાની જરૂર નથી તેમ જણાવી નિર્ણયકાર પાસે પક્ષ પ્રતિપક્ષની કલીલા સુકાવી નથી.

ર ગમે તેવું કરવામાં આવ્યું છતાં સખાણ દ્વેધીભાવવાળું થયું છે તેથી આમાં કયા પક્ષના જય અને પરાજય તેવું સ્પષ્ટ થાય માટે દુંકાણમાં પણ જણાવવું કે જેથી કહી શકાય કે આ પ્રમાણે અમારા જય છે.

૩ લાંબી લાંબી ચર્ચા કેરણ જુએ છે માટે જનતામાં પ્રચારવા થાય આથી સંક્ષેપ નિર્ણય લખાબ્યાે છે. આ ઉપરાંત બીજાં પણ ઘણાં કારણા સંભવે છે.

ડા. વૈદો રજા કરેલ દસ મુદ્દા અને તેના સંક્ષેપ જવાબ 'મધ્યસ્થનિર્णयपत्रम' એ હેડીંગતળે બાંધેલા વિસ્તૃત નિર્ણુયમાં રજુ કરવામાં આવ્યા છે. જ્યારે સંક્ષેપ નિર્ણુયમાં નિર્ણુય આઠના આપવામાં આવ્યા છે. હવે અહિં શ્રી વૈદો ૩૪ મુદ્દા ઉપરથી તારવેલ દસ વિવાદપદા, આ વિવાદપદાના મધ્યસ્થે આપેલ અતિ સંક્ષિપ્ત જવાબ અને સંક્ષેપ નિર્ણય. આ ત્રેશે પરસ્પર કેટલા બધા અસંગત છે તે નીચે દર્શાવીએ છીએ.

૩૪ મુદ્દા ઉપરથી મધ્યસ્થે રેજા કરેલ દશ વિવાદયદ.	મધ્યસ્થેનૈયં નિર્ળીયતે કક્કી તેમના આપેલ સંક્ષેપ નિર્ણય.	વાસ્તવિક વિવાદ પ દ છે કે નહિં
૧ અસારસુધીની પરંપરાથી બળી આવતું જૈન ઢિપ્પણ છે ખરૂં? અને જેના અતુઢ પરંપરાથા સંઘ ઉપયાગ કરે છે?	જૈન સંઘમાં સિહાંત ટિપ્પ્યુના પ્રચાર નથી. એ ટિપ્પ્યુ વ્યુચ્છિત્ર છે.	આમાં બન્ને આચાર્યોને વિવાદજ નથી. બન્ને માને છે કે જૈન ડિપ્પણું વિચ્છેદ થયું છે.

સંક્ષેપ નિર્ણુયમાં મધ્યરથે રજી કરેલ વિગત.	વિશેષ
જૈન સંધે લોકિક ક્ષેકિતરમાં	જૈન સંઘે તેમને નિર્ણુથ
ચંડાંશુચંકુના ઉપયોગ કરવા.	કરવાનું સોંપ્યું નથી કે જૈન
જૈન ડિપ્પણ પ્રવર્તાવવાનું શકય	સંઘે શું કરલું ! નિર્ણુથ
ન હાવાથી જૈન સંધ અત્યારે	કરવાનું કાર્ય છે ચ્યાચાર્યે
સ્વીકારો શકે તેમ નથી.	સોંપેલ છે.

આ રીતે હા. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણુયપત્રમાં અનેક હાથ કરેલા હાવાથી પરસ્પર અસંગત ત્રણ ત્રણ સંક્ષેપ નિર્ણુયા દાખલ થયા છે. તેમજ જે વસ્તુમાં કાેઈને મુદલ વિવાદ નથી તેવી વસ્તુનું પિષ્ઠ પેષણ કરાશું છે.

(તૈયાર થઇ રહેલ ગુજરાતી સંક્ષિપ્ત સમાલાેચનામાંથી)

શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરાને અનુસરનાર મુનિસમુદાયા,

⇔

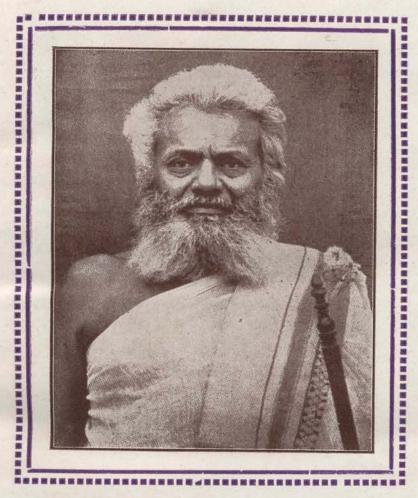
સાધુ સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધસંઘમાં સાધુ મહારાજ અગાલક છે. આ સાધુ મહરાજો ધર્મના પ્રેરક નિયામક અને રક્ષક હોવાથી તેમને અનુસરી ળીજા ત્રણુવર્ગ ધર્મારાધન કરે છે, વિઘમાન મુનિ સંસ્થામાં 'વિજય ' 'સાગર ' અને 'મુનિ ' નામથી અંકિત મુનિએન છે. આ ગારે નામથી અંકિત મુનિએન તેઓના પૂર્વપુર્ધા દીપણાની બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિયારસ અને ચૌદસની ક્ષયવૃદ્ધિએ એકમ ચાથ સાતમ દસમ અને તેરસની તેમજ પ્રનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ જૈન આગમ જૈનશાસ અને પર પરાથી કરતા હતા તે પ્રમાણે સેકડા વર્ષથી કરે છે. સં. ૧૯૯૨ ની માલ પછીથી 'વિજય' નામથી અંકિત સાધુઓના ૪૪ સમુદાયોમાંથી પૃ. આ સિદ્ધિ-સ્વિએ મહારાજના સમુદાય, પ્. આ લિબ્ધિસ્રીધરજી મહારાજના સમુદાય અને પૃ. આચાર્ય વિજયદાનસ્રિજી મહારાજના સમુદાય અને પૃ. આચાર્ય વિજયદાનસ્રિજી મહારાજના સમુદાય શાસ્ત્રવિહિત પૂર્વ પુર્ધાના આચરણાથી વિજદા આરાધનાના પંચાંગમાં પણ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરે છે.

આથી હાલના વિદ્યમાન 'સાગર' 'વિમળ' અને 'મુનિ' નામથી અ'કિત સર્વ' સાધુએા અને વિજય નામથી અ'કિત સાધુએાના ત્રણ સિવાય ૪૧ મુનિ સમુદાયા શાસાનુલક્ષી 'પર'પરા પ્રમાણે આરાધન કરે છે.

આજના વિજય, વિમળ અને સાગર નામના સર્વ સાધુઓ તપાગચ્છની પક્ષી પાટે પરમ પુજ્ય આચાર્યક્રી આનંદવિમળસ્ત્રીશ્વરજી મહારાજે મળે છે. આ. પૂ **આ. આનંદવિમળસ્ત્રિજી મહારાજ પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા તેના અનેક આધારા શાસ્ત્રોમાં મળે છે. તેમજ આજના સર્વ સનિ સમુદ્રાયા 'દેવસુર તપાગચ્છ સમાચારી'ને પાળનારા છે. અને દેવસુર સમાચારી પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની છે તે ખુજ પ્રસિદ્ધ છે.

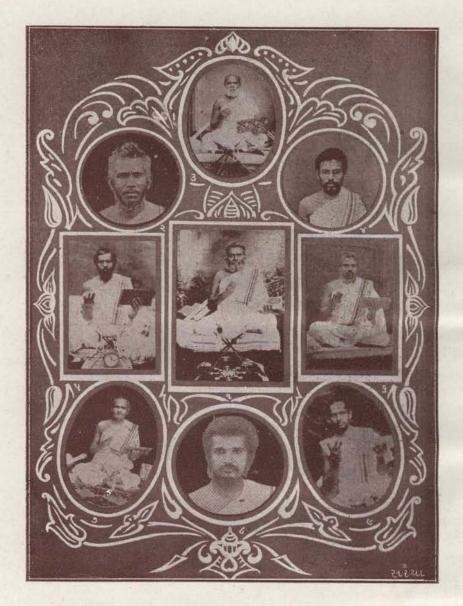
શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરા પ્રમાણે આરાધનાર પૂર્વ અને વિદ્યમાન મુનિ સમુદાયા

^{&#}x27;સં. ૧૫૭६ માં આતન્ક વિમળસગશ્ચરછ મહારાજે શ્રાવણ સુદ ૧૫ ની વૃદ્ધિએ ૧૩ ની વૃદ્ધિ કરી હતો, અને અમાને આના આપી હતી'. (શસ્ત્રીય પુગવા પૃષ્ક ૪ દેવવાયક શિધ્ય યરાવિજ્યછ)

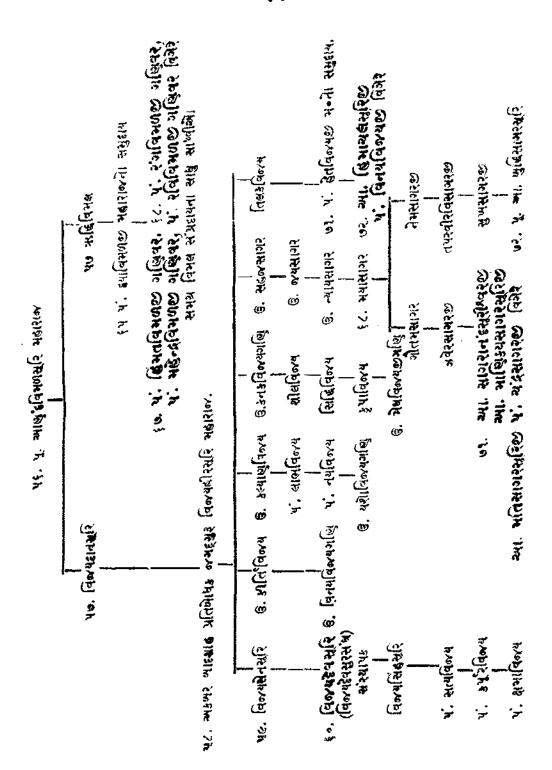
परभपूज्य सुरिसमार् आयायं देव विजयनेभिसूरी धरळ महाराज

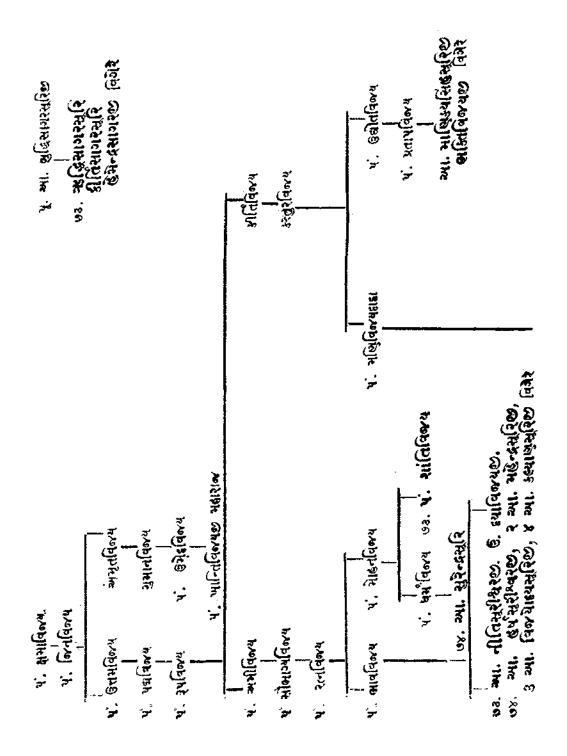
જેઓની કુનેહલરી દ્રષ્ટિથી સ. ૧૯૯૨ માં પૂ. આચાર્ય વિજયસિહિસુરીશ્વરજી મહારાજ આદિ સહિત સમગ્ર રાજનગરે લા. સુ. ૪ ને રવીવારે સંવચ્છરી કરી શાસ્ત્રા- નુલક્ષી પરંપરા સાચવી હતી. સં. ૧૯૯૩ માં જેઓએ વિજયરામચંદ્રસુરિજીએ ઉભા કરેલ પર્વાક્ષય પ્રદેશના ઝઘડાના નિકાલ માટે પૂર્ણ જહેમત ઉઠાવી જામનગરથા વર્ણ્યળી વિદાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે 'એક પક્ષ તરફથી મુખ્ય સામરાનંદસુરિજી અને તેમના મદદગાર નંદનસૂરિ તથા લાવણ્યસૂરિ રહેશે.' પરંતુ ચર્ચા માટે ઘડાયેલ મુસદ્દા ઉપર આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી આદિની સહીઓ નહિ આવી શકવાથી તે ચર્ચાની પતાવટ થઈ શકી નહોતી સમાજશાંતિની પૂર્ણ ઝંખના રાખનાર આ વચાવદ પ્રભાવક સુરીશ્વરજી મહારાજ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા મુજબ બીજ પાંચમ વિગેરે પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ તિથિની અને પૂતમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરે અને શાસનની શાંતિમાટે કાલપરિણૃતિની પ્રતીક્ષા કરી રહ્યા છે. આજના દિશ્વ-મિત્રતાને મિટાવવા ખંભાતમાં પણ તેમણે હદયલયોં કાળા આપ્યો હતો પરંતુ આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના આયદ્ધે પરિણામ આવી શક્યું નથી.

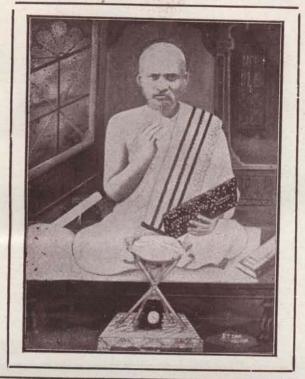
પરમપૂજય પ્રાતઃસ્મરણીય આચાય દેવ વિજય નેમિસ્રીશ્વર છ મહારાજ અને તેઓના સમુદાય.

- १. ५. ५. आयायदिव विजयनेभिस्रीश्वरण महाराज.
- ર. પૂ. આ. વિજય દર્શનસ્રિજી મહારાજ.
- પૃ. આ. વિજયોદયસૃરિજી મહારાજ.
- ४. पू. आ. विकथ नं हनसूरिक महाराज.
- प. पू. आ. विजय विज्ञानसृश्कि भहाराज.
- ६. पू. आ. विकय पद्मसरिक महाराज.
- ૭. પૂ. આ. વિજયઅમૃતસૃરિજી મહારાજ.
- ८. पू. आ. विजय सावस्यसिन्छ महाराज
- e. પૂ. ઉ. કસ્તુરવિજયજ ગણિવર.

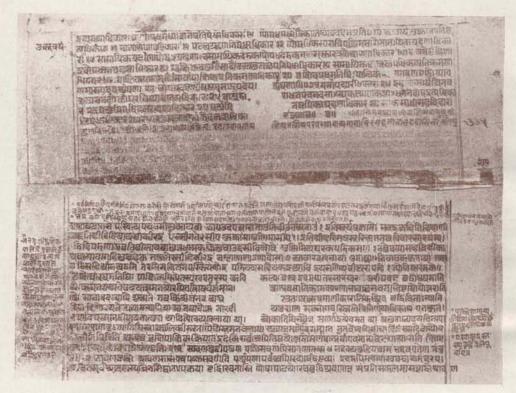

પરમપૂજય આગમાહારક આચાર્ય દેવ સાગરાન દ સૂરીશ્વરજ મહારાજ

જૈનશાસન ઉપર થતા આક્રમણના હરહંમેશ પ્રથમ સામના કરનાર ત્રાતા આ. આગમાહારક આચાર્યદેવ આગમશાસ્ત્રના અજોડ સં ૧૯૯૨ માં વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ જૈનશાસનમાં ઉભા કરેલ નવાતિથિ– મતને ઠેરડેર ખાટા જાહેર કરવામાં અગ્ર અને મૃખ્ય રહ્યા છે. શેઠશ્રી કરતુરભાઈ લાલભાઇ દ્વારા નિમાએલ ડા. પી એલ વૈદ્યના નિર્ણયમાં આ. વિજયરામચંદ્રસરિજીની ધાલમેલ થઇ છે તે જાણ થતાં અપૂર્વ नैतिक हिंभत वापरी ते निर्ध्य मान्य करवा क्षायक नथी तेम चेतव्सी નં-૧-૨ વહાર પાડી જૈનજનતા ઉપર ખુબજ ઉપકાર કર્યો છે. જેઓના અપૂર્વ શ્રુતત્મળ અને હિંમતથી આજે નવીન તિથિમતવાળા જૈનસ ધમાં સ્થાનભ્રષ્ટ અને શંકાસ્પદ ખની રહ્યા છે તેમજ શાસ્ત્રાનુકક્ષી પર પરાના સમર્થનમાં સેંકડા જૈનશાસ્ત્રના આધારા રજી કરી આ પરંપરા પૂર્વપુરૂષ આચરિત સાથે અપૂર્વ શાસ્ત્ર બળવાળી છે તે સિદ્ધ કર્યું છે. તેમણે રજ<u>્</u>ય ક**રે**લ શાસ્ત્રપાઠ પૈકી સ**ં ૧**૬૬૫ માં રચાયેલ અને લખાયેલ ઉત્સત્ર ખંડનના પાઠ નીચે આપ્યા છે જેમાં સં. ૧૬૬૫ માં તપાગચ્છમાં પૂનમના क्षये तेरसने। क्षय धता बता तेम क्रांच्युं छे.

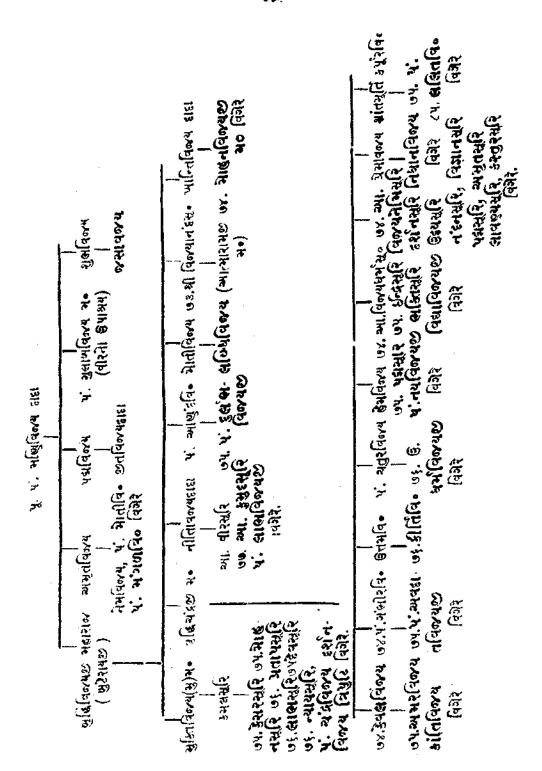

સં. ૧૬૬૫ માં રચાયેલ હસ્તલિખિત ઉત્સૂત્રખંડનની પ્રતિના ખ્લાક.

परम पूज्य पं. यं इसागर्छ गिष्वर

ડા. પી. એલ. વૈદ્ય માખિક પૃચ્છા અર્થે પાલીતાણે પધાર્યા ત્યારે જેઓએ થયેલ પૃચ્છાની નોંધ રાખી હતી જે પરિશિષ્ટ નં. ૧ માં છપાઈ છે. આ તાધથી ૨૫૪ સમજ્યય છે કે વૈદ્યે નિર્ણયમાં માખિક પૃચ્છાના નામે જે ન કહેવામાં આવ્યું હાય તેવું લખ્યું છે.

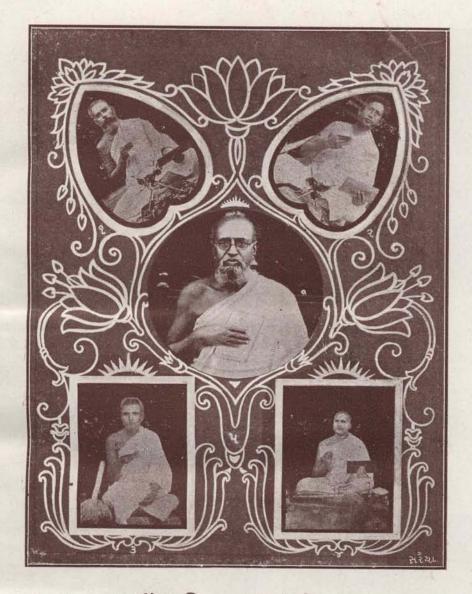

यतुर्विष्य विभेरे अभ्रतिकथ ગુણાવિજય, કપુ રવિજય क्यविक्यंध ૭૮. સૌભાગ્યસારે ઉ. વિવેકવિજય વિગરે. હાં. પં. તેમવિજય - હા. પં. સંપત્રવિજય હા.આ. વિજયવદ્ધભારાષ્ટિ પં. સુદાવિજય ઝ્ય. સ્થા. કેસ્તુરસૂરિ હપ. સ્થા. વિજયદાનસૂરિ હક: **પુષ્ટ્યવિજય,** પદાવિજયજી વિગેરે. કુલ**ેભાવિજય,** પ્રદાવિજય વિગેરે प्र अन्तिविक्रम् <u> इमुह्मिल</u>स આ. ઉમ'ગસુરિ આ. વિદ્યાસુરિષ્ટ તરેન્દ્રવિજય વિગેરે भूलय मुनिराज भाइनवाबछ महाराज. આ લિલતગ્રિરિ 8. वीर्यक्रय हुम_्जित्र्य्य ૭૭. પં. ઉત્તમવિજય ૭૭. કુમુમસર્ **डिद्योति**त्रिक्य ७४. मा. इमझस्टि ७५ ६ सिविज्यक ७४. बहुभोषिक्य

તા. કઃ- ઉપર જણાવેલ પૂર્વ અને આજના વિલમાન સમુદાયા શાસ અને પરંપરામુજબ દિપ્પણાના પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્ં અપવં ક્ષયગ્રદ્ધિરૂપ દેવસુર સમાચાર્મ મુજખ પર્વાશયન કરતારા છે.

જયસિંહસારે, ક્યાન્તિસારે, ઉ. ચિલ્લામાં, દ્વીરમાન, શ્રીતિમાન વિગર.

હક, આ. વિજયાન'દર્સાંજ (આભ્યાસમજી) મહારાજ

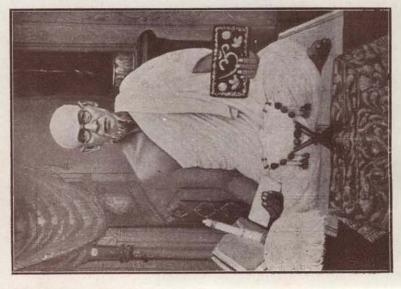

પ. પૂ. આચાર્ય દેવ વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ તથા તેઓના સમુદાય.

સં. ૧૯૯૨માં સા પ્રથમ જૈન પત્રમાં જેઓએ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર'પરા મુજબ રવીવારે સંવ-છરી કરવાનું અને જૈનરાતિ મુજબ પર્વદ્ધયવૃદ્ધિ ન થાય તે જાહેર કરી પર્વદ્ધયવૃદ્ધિ કરનાર વિજયરામચંદ્રસૃરિજીને અલગ પાડ્યા છે.

વચ્ચે. પરમપૂજય આ. વિજય વલ્લભસુનીશ્વરજી મહારાજ.

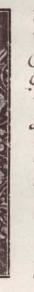
- २. पूज्य आ विजय उमंगस्रिक महाराज.
- १. पू आ. विजय सितस्रिक भहाराज.
- 3. पू. आ. विजय **ક**श्तुरसृश्चि भदाराज.
- ४. पू. आ. विकयविद्यासूरिक महाराज.

स्व. परमपूर्य शांतमूति ६ सविरुष्ट भिर्धाराक

स्व. परमपूर्ण प्रवर्तं डांतिविक्यल महाशक

केओओ पीताना होर्घ होसाडाणमां यास् प्रशासिडानु पासन डच्चें ६तुं अने व्याप्तक डिभरे पार्ध्यमां प्राथीन प्रशासिडाना रक्षणु माटे सतत् डिपहेश स्थापी रक्षणु डच्चें ६तुं.

પરમ**પ્**જ્ય, આ. ભગવ'તાના પવ'તિથિની વ્યવસ્થા માટેના અ…. ભિ….પા…ચ,

(9)

સુરિસમાઢ્ આચાર્ય દેવવિજયનેમિસુરીજ મહારાજ

જેઓ જૈનઆગમ, જૈનશાસ્ત્ર અને પરંપરા મુજબ ટિપ્પણામાં બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ અને ચઉદસની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો એકમ, ચાલ, સાતમ, દસમ અને તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ તેમજ પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી રહ્યા છે. અને ચતુર્વિધસંઘને તે પ્રમાણે પર્વવ્યવસ્થા પૂર્વક અનુષ્ઠાત કરાવી પદ આરાધવાનું ક્રમાવે છે.

(2)

આગમાનારક આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ર સાગરાનંદસૂરીશ્વરજ મંહારાજ.

"લોકિક પંચાંગમાં જ્યારે પર્વતિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ હાય ત્યારે ત્યારે તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે જેમકે અષ્ટમી વિગેરેની ક્ષય કે વૃદ્ધિ હાય ત્યારે સપ્તમી વિગેરેની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે અને પૃર્ણિમા કે અમાવાસ્યા જેવાની ક્ષયવૃદ્ધિ હાય ત્યારે તેરસ જેવાની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે.

આ સમાચારી શાસ્ત્ર અને પરંપરા અનેથી શુદ્ધ છે અને તેને માટેના અનેક પુરાવાઓ શાસ્ત્રોમાં છે ને જે આજસુધીમાં ઘણીવાર જાહેર થયા છે. તેમજ જૈન સમાજ આ આચાર સેંકડા વર્ષથી આચરે છે છતાં નવા વર્ષ તે શાસ્ત્ર અને પરંપરા અંન્નેને ઉઠાવનાર થઇ પર્વતિથિઓને હાર્નિ અને વૃદ્ધિ કહેવા-માનવા લાગ્યા છે"

આનંદસાગરના ધર્મલાબ

(ε)

પૂ. પંજાબકેસરી વિજયવસ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજ.

" તપગચ્છની પરંપરા મુજળ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ નજ થઇ શકે. " વિજયવલ્લભસૂરિ. (8)

પરમપૂજ્ય તીર્થોહારક આશાર્યદેવ વિજયનીતિસૂરીશ્વરજ મહારાજના શિષ્ય વિજયહર્ષસૂરીશ્વરજ મહારાજના અભિપ્રાય

આગાર શ્રી આનંદ વિમળસૂરિ મહારાજાએ તેમજ એમની પહેલાંના ગચ્છ-નાયકાએ પર્વતિથિના ક્ષય માનેલ નથી. પર્વતિથિ પહેલાંની તિથિ છે માનેલી છે અને ક્ષય પણ પર્વતિથિ પહેલાંની અપર્વતિથિના જ માનેલ છે. દાખલા તરીકે ચોદશના ક્ષય હાય તા તેરસના ક્ષય સ્વીકારાય છે.

ધૂળીયાથી બહાર પહેલ અર્જુંન પતાકામાં ગચ્છનાયક વિજયપ્રભસ્રરિના શિષ્ય મહામહાપાધ્યાય મેઘવિજયગિષ્ણએ આઠમના ક્ષયે સાતમના ક્ષય માની સાતમને જ આઠમ માની આઠમનું કાર્ય કરવાનું ખતાવેલું છે. ગચ્છનાયકાનું ફરમાન કાર્ડના ફેસલા કરતાં વધુ ગણાય એટલે ગચ્છનાયકાના કાર્યથી પ્રામાણિક સિદ્ધાંત પ્રમાણ વિના જુદા પડાયજ નહિં.

મહાકિયોદ્ધારક પૃ. પં. સત્યવિજયજીગણિવર આદિ પૂર્વ પુરૂષાની શાસાનુલ પરંપરા મુજબ દીપણામાં બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસ અને ચૌદ-શની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે એકમ, ચાથ, સાતમ, દસમ અને તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ તેમજ દીપપણામાં પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ હાય તા તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રવેવ્યવસ્થાની દારવણી સેંકડા વર્ષથી ડહેલાના ઉપાશ્રયે આપવામાં આવે છે અને તે મુજબ અવિચ્છિન્ન રીતે જૈનસંઘમાં પર્વવ્યવસ્થા થતી હતી. સં. ૧૯૯૨ પછી નવીન તિથિમતવાળા જૈનેતર પંચાંગ પ્રમાણે પક્ષ્મીમાં દીવસની સંખ્યા અને ચઉમાસિમાં તથા સંવચ્છરીમાં માસ તથા પક્ષની સંખ્યા મિચ્ચાશ્રુતના કારણે બાલતા માનતા નથી. તે રીતે પંચાંગમાં બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ અને ચઉદસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે મિચ્ચાશ્રુતને કારણે બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી ન જેઇએ છતાં તેઓ કરે છે. આ રીતે મિચ્યાશ્રુતને અવલંબી પંચાંગ પ્રમાણે પર્વક્ષય વૃદ્ધિ કરનાર નવીન તિથિમતવાળાઓને જૈન આગમ અને જૈનશઃઅના આદર શી રીતે રહેલા ગણાય?

જાવાલ.

\$ 4% 40 AP

સં. ૨૦૦૦ અસો વદ ૧૧

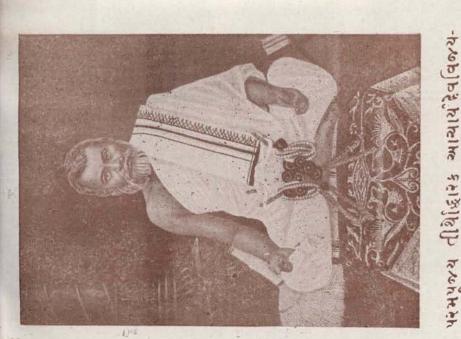

५. ५. आयायहिय विक्यं ६र्षं सूरीक्षरेष्ट महाराज

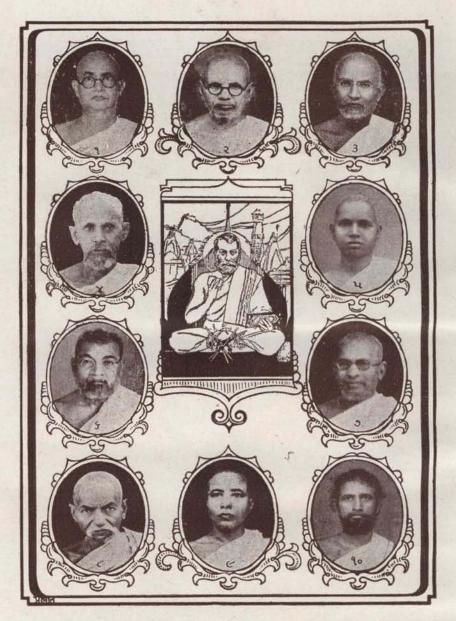
'नवीतिथिमत कैनआगम, कैनशास्त्र अने परंषराने अनु सन्ता ने नथील परंतु कैनेतर पंथागने पश्च अनुसरता नथी.

रोमाम प्राचीन परंपराना समर्थंड आधारी हैरहैर प्रयारी तेमक नवातिधिमतने 'सांवत्सरिङ पर्वातिधि वियार' रोनी पुस्तिडा अगट डरावी साहा तरीडे लाहेर ड्यों हता.

नीनिसूरीश्वर्थ महागान

For Private & Personal Use Only

પરમ પૂજ્ય પાતઃસ્મરણીય સ્વ. આચાર્ય વિજય નીતિસૂરીશ્વરછ મહારાજ અને તેઓનો સમુદાય.

જેઓએ નવાતિથિમતના અનેક પ્રાચીન પુરાવા રજા કરી સત્યળ રીતે પિરાધ કર્યો છે અને તેઓના શિષ્યા અદ્યાપિ નવાતિથિમતના વિરાધ પ્રત્યળ રીતે કરી રહ્યા છે

વચ્ચે. રત્ત પૂજયપાદ આચાર્યદેવ વિજય નીતિસુરીશ્વરજી મહારાજ. ૧ પરમપૂજય આચાર્યદેવ વિજયહર્ષસુરીશ્વરજી મહારાજ. ૨. પૂ. ઉ. દયાવિજયજી મહારાજ. ૩ પૂ પં દાનવિજયજી મહારાજ. ૪. પૂ. પં. મુક્તિવિજયજી મહારાજ. ૫. પૂ. આ. વિજયમહેન્દ્રસુરિજી મહારાજ. ૬. પૂ. આ વિજયકલ્યાણસુરિજી મહારાજ. ૭. પૂ. આ. વિજયકલ્યાણસુરિજી મહારાજ. ૮. પૂ. પં. મનહરવિ-જયજી મહાવર. ૧. પૂ. પં. મનહરવિ-જયજી મહાવર. ૧. પૂ. પં. સંપાવિજયજી મહાવર.

(4)

જેનાના તિથિચર્ચાના ઝઘડા. શ્રી જયસિંહસૂરી મહારાજ શું કહે છે?

માસરરાેડ

તિથિચર્ચાના અંગે પ્રત્યેક પૂજ્ય આચાર્યાની સંમતિ શ્રીમાન્ શેઠ કસ્તુર-લાઈ લાલલાઇએ લીધી હોય તેવું દેખાતું નથી. કારણકે અંત્રે બીરાજતા જૈનાચાર્ય જૈનશલ્પ, જિયોતિલવિદ્યા મહાદધિ શાસ્ત્રવિશારદ્ તત્વજ્ઞાની શ્રીમાન જૈનાચાર્યશ્રી ૧૦૦૮ શ્રી જયસિંહસૂરીધરજી મહારાજને રૂખરૂમાં પુછતાં તેઓ પણ કહે છે કે અમારી સંમતિ કાઇએ લીધી નથી જેથી તિથિચર્ચાના અંગે ગમે તે વ્યક્તિગત નિવેદન બહાર પાંડે પણ પુરાણી પરંપરા ચાલતી આવે છે અને પૂર્વાચાર્યો કરતા આવેલ છે તે જ તિથિ અમા તો માન્ય કરવાના છીએ કારણ જે આ પંચમકાળમાં કાઇ એવા જ્ઞાની પુરૂષ નથી કે સત્ય ખુલાસો આપી શકે.

તિથિચર્ચાના અંગે કેલ્કને પણ રૂબરૂમાં વાદવિવાદ કરવા હાય અથવા કાંઇપણ પુછતું હાય તો અત્રે બિરાજતા જૈનાચાર્ય આચાર્ય મહારાજશ્રી જયન્ સિંહસ્ર્રીશ્વરજી મહારાજ તૈયાર છે. વિશેષમાં આચાર્ય મહારાજશ્રી કહે છે કે જયાં સુધી સકલ સંઘ ભેગા થઇ કાઇપણ ખુલાસા કરે નહિ ત્યાં સુધી વ્યક્તિગત કરેલું કંઇ પણ કાઇ માન્ય રાખશા નહિં.

(મુંબઈ સમાચાર. તા. ૯ એાગસ્ટ ૧૯૪૩ પાનું ૫)

(;)

મહાનુ તપસ્વી રવિસાગરજી મહારાજની પર પરામાં થયેલ. પૂ. ચાર્ગાનષ્ઠ સુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજના શિષ્ય પૂ. આચાર્યદેવ ઋદ્ધિસાગરસૂરિજીના અભિપ્રાય.

શ્રી જૈન તપાગચ્છ સંઘ સેંકડા વર્ષથી જૈનશાસ્ત્રો અને તેને અનુસરતી જૈન પર'પરા પ્રમાણે બાર પર્વતિથિની અખંડ આરાધના કરે છે. જ્યારે ટીપ્પણામાં બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિયારશ અને ચૌદશની ક્ષયવૃદ્ધિ આવે ત્યારે એકમ, ચાથ, સાતમ, દશમ અને તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે, અને પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે. આ પ્રમાણેની આરાધનાની રીતિને અનુસરી આપણાં જૈનપ'ચાંગા તૈયાર કરવામાં આવે છે, તેમાં કાઇ દિવસ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ હોતી નથી. પરમપૃજ્ય કિયાદારક નેમસાગરજ મહારાજ તથા પરમપૃજય મહાન

For Private & Personal Use Only

તપસ્વી રિવિસાગરેજ મેં તથા પરમપૂજ્ય પરમક્રિયાયાંથી સુખસાગરેજ મેં તથા પરમપૂજ્ય અધ્યાત્મદિવાકર યાગિનિષ્ઠ બુદ્ધિસાગરેજ મેં એ સર્વ અમારા પરમપૂજ્ય ગુરૂઓ તથા પરમપૂજ્ય મિણવિજયજી, પરમ પૂજ્ય પં. પદ્મવિજયજી, પરમપૂજ્ય પં. વીરિવિજયજી વિગેરે પૂર્વપુર્વા જે પરમ સુવિહિત અને જ્ઞાની હતા તે મહાપુરૂષા જૈનશાસ્ત્રો અને તદનુસારી પૂર્વકાલીન પરંપરાના શુદ્ધ આરાધક હતા અને તેઓ જે રીતે પર્વારાધન કરતા હતા તે પ્રમાણેની અખંડ પર્વારાધનની રીતિ આજે પણ ચાલી આવે છે. તેજ પ્રાચીન રીતિમુજબ પર્વારાધન કરતું તે સકળસંધાને બ્રેયસ્કર છે. એમ અમારૂં દઢ માનનું છે.

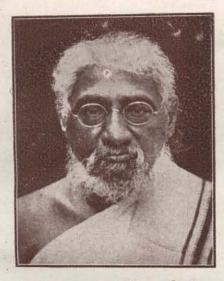
મા**ણુસા.** તા. ૧૭-૯–૪૩, ક્ષી. **ઋહિસાગર** દઃ પાેતે.

(७)

પૂ. વૃદ્ધિવિજયછ (વૃદ્ધિચંદ્રછ મહારાજ) મહારાજ, પૂ. વિજય-ધર્મ સૂરીશ્વરજ મહારાજ, વિગેરે પર્વારાધન શી રીતે કરતા હતા તે જણાવવા પૂર્વ કના વિજય લકિતસુરીશ્વરજ મહારાજના અભિપાય

દેવગુરૂ લક્તિકારક, ધર્માનુરાગી, સુધ્રાવક પં. મક્તલાલ ઝવેરચંદ જોગ ધર્મલાભ વાંચશાે.

પર્વતિથિ વિષ્યક અમારા અભિપ્રાય નીચે મુજબ છે. તે જાણશા. પૂર્વા-ચાર્યાની રીતિ પ્રમાણે પરમપૂજ્ય સૌરાષ્ટ્ર દેશોહારક મહા પ્રતાપી પ્રાત:સ્મર-ણીય **વ્રહ્કિવિજય**છ (વૃદ્ધિચંદ્રછ) મહારાજ સાહેળ તથા અમારા પૃજ્ય ગુરૂ મહારાજ **શ્રી વિજયધર્મ સુરી ધર**જી મહારાજ સાહેળ જૈન આગમ. જૈનશાસ્ત્ર અને પરંપરા મુજળ " થીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસ અને ચૌદશરૂપ એક-વડી પર્વતિથિની ટીપણાની ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગે આરાધનાના પંચાંગમાં એકમ ચાચ સાતમ દશમ અને તેરસની હ્યયવૃદ્ધિ તેમજ પુનમ અમાસ આદિ જોડીયા પર્વતિથિના ટીપણાની ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગે આરાધનાના પંચાંગમાં તેરસની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરતા હતા. તેજ પ્રમાણે અમે કરીએ છીએ અને કરવું તેવા અમારા અભિપ્રાય છે. પ્રભુ આગ્રાધારી શ્રી ચતુર્વિધ સંઘે જેમ આપણા પૂર્વાચાર્યો બાર પવ તિશ્વિને અખંડ રાખીને આરાધના કરતા આવ્યા છે તેમ શાસ્ત્ર અને પરં-પરા અનુસાર બાર પર્વતિથિએાને અખંડ રાખીને તેનું આરાધન કરવું અને અમે સકળ શ્રી સંઘતે પણ જણાવીએ છીએ કે તેજ કરવું સર્વ રીતે શ્રેયસ્કર છે. અમદાવાદ. શાહુપુર, મંગળપારેખના ઉપાક્ષય વિજયભક્તિસરિના વિ. સું. ૨૦૦૧ ના પ્રથમ ચેત્ર સુદ્ર ૧૩ ધર્મ લાળ

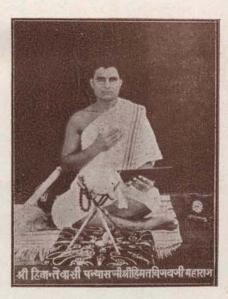
પ. પૂ. આચાય દેવ વિજય-માહનસૂરિજી મહારાજ

પ. પૂ. આચાર્ય દેવ વિજય-પ્રતાપસૂરિજી મહારાજ

સં ૧૯૯૩ માં રાજકાટથી સંવચ્છરી પર્વાની વ્યવસ્થા માટે હેન્ડામીલ મહાર પાડેયું હતું જે પ્રાક્રકથન પૃષ્ઠ ૮૮-૮૯ માં આપવામાં આવ્યું છે. તદુપરાંત અદ્યાપિ પર્વાત નવીન તિથિમતના વિરોધ આચારણા અને ઉપદેશ દ્વારા સતત રીતે કરી રહ્યા છે.

प. पू. हेतविकयक महाराक. प. पू. आ. हिमायणसूरिक महाराक

જગદ્દગુરૂ વિજયહીરસ્ રિજીના શિષ્ય તિલકવિજયજીની પદ્દપર પરામાં થયેલ પૂ. પં. હેતવિજયજી મહારાજના શિષ્ય પૂ. આ. હિમાઅળસ્ર્રિજી મહારાજ પાતાના ગુરૂદેવની પેઠે મારવાડમાં શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરા મુજબ ટીપણાની પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરી કરાવી શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરાનું રક્ષણ કરી રહ્યા છે.

विकथे-इसू रीश्वरक सहाराक पूर्व अने अंगाण विगेर देशामां विचरता आ अतिहास महादिध आचार्थ टिग्पणानी पर्वक्षय-दक्षिओ अपर्वक्षयदृद्धि इसी शास्त्रानुह्यसी परंपरान्न रक्षण इसे रहा। छं.

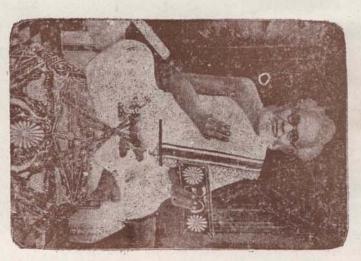
क्रान्य के स्टब्स् के स्टब्स के स्टब

अतिकास महोहिं परमपुरुय आयार्थ

शास्त्रविशारह ५. ५. आयायहिन विश्य धर्भभूरीश्वरळ भक्षाराक

પ. પ. આચાર્યાર્ટવ વિજયભક્તિ-સૂરીશ્વર મહારાજ જેઓએ પાટણમાં પૂ. આચાર્યવિજય-પ્રેમસરિજને તિથિ નિર્ણય માનવા લાયક નહિં દ્વાનું સાકસાક જણાવ્યું છે અને જણાવ્યું છે કે 'તમારી નવી મા-યતામાં પ્રૃષ્ણિમાક્ષયે કાર્તિક પૂનમની યાત્રા વિગેરેની વ્યવસ્થા થતી નથી આવી શાસ્ત્ર અને પર પરા વિરુદ્ધ તમારી મા-યતા માનવા લાયક નથી.'

For Private & Personal Use Only

(2)

પરમ પૂર્વ નીતિવિજયજદાદા વિગેરે શું કરતા હતા તે જણાવના પૂર્વ ક પર્વાતિથિની વ્યવસ્થા માટેના પરમ પૃત્રય આચાર્ય દેવ વિજયકુમુદસૂરીશ્વરજના અભિપ્રાય.

વિજયકુમુદ્દસ્રિ, મેરૂ વિ૦, નિપુણ વિ૦ સાંદિ ઠા૦ ૪. પાલનપુર તા. ૧૧–૩–૪૫ શ્રી અમદાવાદ દેવગુરૂ લક્તિકારક સુશ્રાવક મક્તલાલ યાગ્ય ધર્મલાલ પત્ર મળ્યા. તિથિવિષયક અમારા અભિપાય નીચે મુજબ છે.

પરમપૂજ્ય પ્રાત:સ્મરણીય મહામુનિરાજ ગુરફાદા શ્રીનિતિવિજયજ મળ આદિ અમારા પૂર્વ પુરૂષા લોકિક ટીપ્પણામાંની પર્વતિથિના ક્ષયે અને વૃદ્ધિએ પૂર્વ તિથિના ક્ષય અને વૃદ્ધિ કરતા તથા પૂનમ અમાસ આદિ જોડીયા પર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે તેરશ આદિનીજ ક્ષય અને વૃદ્ધિ કરતા તેવી પૂષાચાર્યો આચ-રિત અવિવિછન્ન પરંપરા છે. અને શાસ્ત્રો તથા પર્કો આદિ પણ એજ પરંપરાને આજે પણ પુષ્ટિ આપી રહ્યાં છે. તેથી વિરુદ્ધ જઈ સં. ૧૯૯૨ શી નીકળેલ નવા તિથિમત તદ્દન જીઠ્ઠો છે.

અમા ચાલી આવતી અવિચ્છિજ્ઞ પર પરા પ્રમાણે અમારા પૂજ્ય પુરૂષાના ચાલ્યા આવતા માર્ગે વર્તી રહ્યા છીએ. અને તેજ સત્ય છે. તે અમારા અસિ-પ્રાય છે તે જાણશા.

ધર્મ કરણીમાં તત્પર રહેશા સાધુઓ સુખશાતામાં છે એજ.

વિજયકુમુદસૂરિ.

(e)

પૂ. આચાર્ય વિજયમાહનસુરીશ્વરજના શિબ્ય પૂજ્ય આચાર્યદેવ વિજયપ્રતાપસૂરિજ મહારાજના અભિપાય.

પૂનમ અમાસના ક્ષયે તેરસના ક્ષય તેમજ પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ તેમજ ભાદ્રપદ સુદિ પાંચમની ક્ષયવૃદ્ધિમાં ભાદ્રપદ સુદી ત્રોજની ક્ષયવૃદ્ધિ માટે સેંકડા વર્ષી પહેલાંના નીચે મુજળ પ્રામાણિક પાઠા છે.

પર્વ… મળિયં… વિગેરે આ પ્રમાણું સેંકડા વર્ષાથી ચાલી આવતી શાસ્ત્રીય પ્રણાલિકા હોવા છતાં અને ઉપર જણાવેલા સ્પષ્ટ દીવા જેવા પાઠા જાણવા છતાં પોતાના પરમગુરૂદેવાની ભૂલા ખતાવનાર તરીકે પોતાને ઓળખાવનાર ચારસા વર્ષ પહેલાંના પ્રમાાણુક પાઠાને પણ પોતાના મત સ્થાપવા માટે ખનાવટી પાઠા કહેવા તૈયાર થયેલ અને તપામચ્છની એક સરખી પ્રણાલિકામાં વિશેષ પાઠનાર એક નજીવા નવા વર્ષ આજે ઉભા થયા છે કે જે ઉદયતિથિના નામે જૈન સમાજને ભ્રમણામાં નાંખી ચાલી આવતી તપાગચ્છની શાસ્ત્રીય અવિ-ચ્છિન્ન પરંપસના લાેપ કરી રહ્યો છે. તેથી જૈનજનતાએ સાવધ રહેવું.

વિજયપ્રતાપસૂરિ

(%)

પુ. બુદ્ધિવિજયજ [બુટેરાયજ મહારાજ] પરમપૂજય વિજયા-નંદસુરીશ્વરજ મહારાજ વિગેરે પવેલિયિની આરાધના શીરીતે કરતા હતા તે જણાવવા સાથેના પરમપૂજય આચાર્યદેવ વિજય વલ્લભસુરિજી મહારાજના શિષ્ય વિજયામંગસુરિજીના અભિપ્રાય

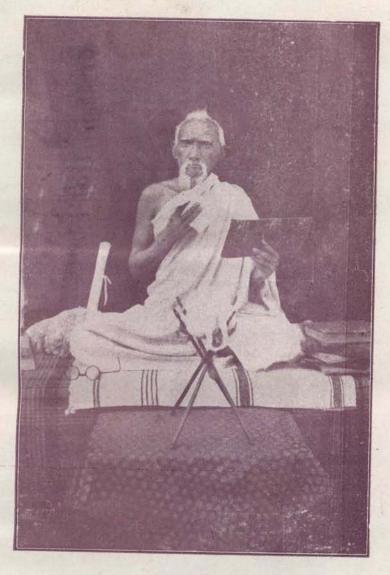
મુ. અમહાવાદ શાહપુર મંગલપારેખના ખાંચા, જૈન ઉપાશ્રય તા. ૧૫–૩-૪૫ અમારા પરમપૂજ્ય યાગીરાજ શ્રી ખુક્વિજયજ મહારાજ (ખુડેરાયછ મુ) તથા શ્રીમદ્ વિજયાનંદસ્રી ધરે અહારાજ સાહેખના પરિવાર તથા તેમના પટ્ધર આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયાનંદસ્રી ધરે અહારાજ મહારાજ આદિ પર્વતિશિનું આરાધન જૈનઆગમ, જૈનશાસ્ત્ર અને પૂર્વાચાર્યની પર પરાનુસારે દિપણામાં બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ અને ચઉદસની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો એકમ, ચાથ, સાતમ, દસમ અને તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ અને પૃનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા આવ્યા છે. પર્વતિથિના ક્ષય તથા વૃદ્ધિ આજ સુધી કોઇપણ આચાર્યે કરી નથી. અમા પણ આ શાસ્ત્રોક્ત શુદ્ધ પર પરાથી પર્વતિથિનું આરાધન કરીયે છીયે. એજ શાસ્ત્રસમ્મત છે, અમા સર્વસાને આ પ્રમાણે પર્વતિથિ આરાધન કરીયે છીયે. એજ શાસ્ત્રસમ્મત છે, અમા સર્વસાને આ પ્રમાણે પર્વતિથિ આરાધન કરવા માટે બલામણ કરીયે છીયે. એ અમારા અભિપ્રાય છે.

(19)

પરમપૂજ્ય પં. ધર્મવિજજી મહારાજના (ડહેલાવાળાના) શિષ્ય પરમ પૂજ્ય આચાર્યદેવ વિજયસૂરેન્દ્રસૂરિજીના અભિપ્રાય

જૈન આગમ, શાસ્ત્ર અને પરંપરા મુજબ બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆ-રશ અને ચૌદરાની ટીપ્પણામાં ક્ષય વૃદ્ધિ હોય ત્યારે એકમ ચાથ સાતમ દશમ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ અને પૃનમ અમાસની ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરશની ક્ષય વૃદ્ધિ જૈન સંઘમાં સેંક્ડો વર્ષથી થાય છે.

પૂ. પં. સત્યવિજયગિલવર, પં. કર્પુરવિજયજી ગણિવર, પં. ક્ષમા-વિજયજી ગણિવર, પં. જીનવિજયજી ગણિવર, પં. ઉત્તમવિજયજી ગણિવર, પં. પદ્મવિજયજી ગણિવર, પં. રૂપવિજયજી ગણિવર, પં. અમીવિજયજી

परमपूर्य आयार्य देव ऋदिसागरसूरिक महाराज

અમારા પૂર્વપુરૂષ પૂ. શાંતમૃર્તિ રવિસામરજ મહારાજ પૂ. ખુલ્સાગરસ રિજી મહારાજ, પૂ. આત્મારામજી મહારાજ, તથા પૂ. મુલચંદજી મહારાજ વિગેરે પુર્યા વિદાન અને શાસનદાઝવાળા હતા, તેઓએ ટીપણાની પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વની અપર્વ-તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી છે તેને આજે બદલવાની કાંઈપણ જરૂર નથી. क्री शास्त्रानुक्षक्षी पर पराने व्यनुसर्था. केमा विद्वान व्याण्याता अने योगनिष्ट छतां पाताना समग्र हीक्षाआणमां टीपणुनी पर्व क्षयदृक्षिण पूर्व अपर्व तिथिनी क्षयदृद्धि स्त्र. ५. ५. योगिनिष्ड आयार्थहेव अधिसागरस्रिक्षरळ महाराज

स्व. ५. ५. आयार्थहेव अष्टतसागर-सूरिष्ट भक्षाराल

ગણિવર, પં. સોભાગ્યવિજયજ ગણિવર, પં. રત્નવિજયજ ગણિવર, પં. મેહનજ ગણિવર, તથા અમારા ગુરુ મહારાજ પં. ધર્મ વિજયજ ગણિવર, વિગેરે સંઘ માન્ય પૂર્વ પુરૂષો ઉપર પ્રમાણે કરતા આવ્યા છે. તે સર્વ મહા પુરૂષો શાસ્ત્રના વિદ્વાન અને પરંપરાના જાણ હતા. આજે પણ ડહેલાના ઉપાશ્રયે તે પૂર્વ પુરૂષોની રીતિ મુજળ પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરી પર્વતિથિની જનતાને જાણ કરવામાં આવે છે. આજે જેઓ પૂર્વ પુરૂષોની આચરણા, આગમ અને શાસ્ત્રના સેંકઠો આધારા છતાં પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરી જૈન શાસનમાં જે નવીન તિથિ માન્યતા રજી કરી પર્વારાધનમાં મતભેદ ઉભા કરી છે તે વ્યાજબી યાગ્ય કે હિતકર નથી. માટે જૈન જનતાને અમારી ભલામણ છે કે નવા તિથિમતથી મુદ્દલ ભાળવાનું નહિ. કારણકે નવા તિથિમત જાફો અને શાસ્ત્રને ઉત્થાપનાર છે.

આચાર્ય દેવ શ્રીમદ્દ વિજયસુરેન્દ્રસૂરી ધરની આજ્ઞાથી દ. સુનિ રાજેન્દ્રવિજયજી.

અમદાવાદ, **ડહેલાના ઉપાશ્રય.** મિતિ સ[ે]. ૨૦૦૧ ના કામણ વદ ૧૩ સામ

(१२)

પરમપુજ્ય યેાગનિષ્ઠ આચાર્ય વિજયકેસરસૂરિજી મહારાજના શિષ્ય વિજયન્યાયસૂરિજીનાે અભિપ્રાય

પરમપૂજય પ્રતાપી મુક્તિવિજયજ ગણીવર્ષ (મુળચંદજ) મહારાજ પૂજ્ય આચાર્ય દેવ કેમલસૂરી શ્વરજ માન તથા પરમપૃજય આચાર્ય દેવ શ્રી કેશરસૂરી શ્વરજ મહારાજ વિગેરે અમારા પૂજ્ય પૂર્વ પુરૂષા દીપ્પણામાં બીજ પાંચમ અષ્ટમી એકાદશી ચતુર્દ શીની ક્ષયવૃદ્ધિએ એકમ, ચાથ, સાતમ, દશમ, તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા અને પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્થાની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા અને એજ પ્રમાણે શાસ્ત્ર અને પરંપરાથી કરવું વ્યાજબી છે. આજે જેઓ જીદી રીતે કરે છે. તે પરંપરા અને શાસ્ત્રને ઉત્થાપે છે અને તેઓ તદ્દન ખાટા છે.

અમદાવાદ, ઝ**વેરીવા**ડ. ઉજમફાઇના ઉપાશ્રય સ. ૨૦૦૧ ફા. વ. ૧૦

લી. આલખ્રદ્યાચારી યાેગનિષ્ઠ આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયકેશરસૂરી-શ્વરજીના શિષ્ય વિજયન્યાયસરિ. (63)

પૂજ્ય માહનલાલછ મહારાજના શિષ્ય પૂ. હરખમુનિજીમહારાજના શિષ્ય સિદ્ધિમુનિજી મહારાજના અભિપ્રાય

સં. ૨૦૦૧ પ્રથમ ચૈત્ર શુક્લ તૃતીયા.

સુશ્રાલક શ્રીયુત પં. મક્તલાલ યાગ્ય ધર્મલાલ.

તમાંએ પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ સંગંધી મારી શ્રદ્ધા અને પ્રવૃત્તિ કેવી છે તે વિષે જાણવા જે પત્ર લખ્યા તેના પ્રત્યુત્તર તરીકે જણાવવાનું કૈ:—

મારા સં. ૧૯૫૯ થી આજ સુધીના ચારિત્રિજીવન દરમિયાન પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે મહાન્ અને અતીવ શ્રેયસ્કર શ્રી જૈન શાસન જેમ અપર્વ-તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિની સામાચારી કરી રહ્યું હતું, તેવીજ સામાચારીમાં મારી શ્રદ્ધા છે, અને મારી પ્રવૃત્તિ પણ તેવીજ છે.

આ વિષેના મારા વિચારા શા છે એ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે:— સમગ્ર જૈન શાસન પોતાની સાર્વદિક વ્યવસ્થાપૂર્વક કાેઇ અન્ય વિચારણા કરવાના પ્રસંગ ઉપસ્થિત ન કરે અથવા તાે સર્વ ગીતાથાથી અવિરુદ્ધ કાેઇ ગીતાર્થના ભિન્ન સમાચારને આખુય જૈન શાસન વધાવી લઇ આચરણાગત ન કરે ત્યાં સુધી મને મારી સમાચારી શ્રદ્ધામાં પરિવર્તન તાે શું, કિન્તુ વિચારણા કરવાના પણ કાેઇ અવસર નથી.

લી.

શ્રમણ સંઘતા સેવક સિ**ન્દ્રિમૃતિ**.

(१४)

વચાેવૃદ્ધ અતિદીઘ[°] દીક્ષાપર્યાયવાળા પૂ. પં. હિમતવિમલજી ગણિવરનાે અભિપ્રાય

આપણા તપાગચ્છમાં આગમ અને ગુરૂ પરંપરા મુજબ ટીપણામાં બીજ પાંચમ આઠમ, અગિઆરસ અને ચૌદશની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો એકમ, ચાય, સાતમ, દસમ અને તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય છે અને પૃનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ શયા છે અને પૃનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે. એજ પ્રમાણે અમારી વિમળ શાખામાં ઉપરાક્ત શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા પ્રમાણે પૃ. આચાર્ય દેવ આણું દવિમળ સૂરીધરજીના વખતમાં થતું હતું તેવા ઉલ્લેખા મળે છે અને તે પ્રમાણે અમારા પૂર્વ પુરૂષા આચરતા આવ્યા છે. અને આજે અમા પણ તેજ પ્રમાણે આચરણ કરીએ છીએ અમારા પાંચાતેર વર્ષના દીક્ષાકાળના અનુભવ પ્રમાણે પણ તેમજ છે.

ંખાનપુર. માગસર શુ પ પં હિમતવિમળજી ગૃહ્યુવરની આગ્રાથી ક્ર. પં. શાંતિવિમળના ધર્મલાભ

યુ. પં. રંગવિમળજી ગણિવર

पू. प' ह्याविभण्ड अधिवर

"विमणशाणाना अभ्रभव्य आ महात्मा पासे पू. प्. मुडितविक्य्य भाषुवरे थोगीद्रहन ड्याँ हता. तेमध्रे टिप्पश्नाती पर्वक्षयद्धिओ पूर्व अपव् क्षयद्धि डरी हती. अने तेमती आयार्खानुसारे आने तेमना शिष्मा

યુ. યં. હિંમતવિમળજ ગણિવર

'अतिहाध' पशीया आ महाराजना अनुभव डहे छे डे पर्वतिथिता स्नयदृक्षि कैत पंथांगमां डाध हायस थध नथी,'

. આ. જયસિંહસૂરિજી મહારાજ ૫. આ. માણિકચર્સિહસૂરિજી મહારાજ

પં વિકાસવિજ-યજી મહારાજ

ષૂ. આ. જ્ઞાનસું દરસૂરિ જ મહારાજ

પૂ. પં. ભાનુવિજ-યજી મહારાજ

सूरीश्वरक महाराज क्रेमाम माज मगा मिराघ न्यीत तिथमतता क्षेमा मते हण्हेशदारा विशेष अ्थे छ.

परमपूज्य आयायिहेव विकयहुमुह

स्व. पू पं. मधीविक्यक महाराक

२३. परमपूर्य पं. धर्मविक्यक अधिवर उद्धेताना उपाश्रयवाणा)

वानी यतवधी आभी छे मं. १८८८ना पंथांगमां अभं पर्वतिथि मानवानी यहार प्रधाना समायार सांभणतांक तेने न मान-पातानी भान्यता २५४ डरी छ, अने वैद्यते। हें सबी परभूक्य आयार्थहेब विकयसुरेन्द्र-रेओे भाताना गुड़मकाराकना है। यथी सूपित अरीश्वरक महाराज

ા શ્રી પાર્શ્વનાથાય નમ: : ા

પ્રાક્ ક્થન

મતલેદ પ્રશ સાપાત્ર અને વિચારશીલતા સુચવે છે.

જગતમાં આદર્શમાં આદર્શજીવન જો કાેઇનું હાેય તાે તે શ્રી વીતરાગ પરમાત્માના માર્ગને વહન કરનારા મુનિએાનું છવન છે. આ **મુનિછવન છવ**ન નાર સુનિ મહાત્માએાને શિરે પાેેેેેેેેેે છવનને ઉન્નત અનાવવા સાથે પરના જીવનને પણ યથાશકય ઉન્નત અનાવવાની જવાઅદારી છે. **આથી સ્વશ્રેય** સાધતા મુનિએા જ્યારે કાેઇપણુ આત્મા સખલના પામે કે માર્ગચ્<mark>યુત અને</mark> ત્યારે તેને કરૂણાબુદ્ધિથી યાગ્ય માર્ગ ખતાવે તે ખુખ આવશ્યક છે, ન્યાય-વિશારદ ઉ. શ્રી. યશાવિજયજી મહારાજ તેમાં દર્ષાન્ત સ્વરૂપ છે, તેએા ત્યાગી વૈરાગી અને જ્ઞાની હાેવા છતાં માર્ગ²યુત અનનારાએાને–જેન સિ**હાંતની આ**ડે જૈન સિદ્ધાંતથી વિપરીત કહેનાર અને કરનારાએાને શાસ્ત્રનિ**દે'શ દલીહા** અને ઉપદેશ આપવામાં તેઓએ જરાપણ કમીના નથી રાખી. ત્યાગી માહાત્મા-ચોના ત્યાગ ત્રાનની ગવેષણા વિચારણા અને મનતદ્વારા શાેભે છે **આથી તેના** ઉંડા અભ્યાસથી કાઇકવાર ત્યાગ પ્રધાન પુરૂષોમાં પણ પ્રમાણિક રીતે મતલોક પઉ એ સહજ છે, આ મતભેદ વખતે પાતાના વિચાર રજી કરવામાં લજ્જા કે શંકાને સ્થાન જરાપણ ન હાય. મતલેદ મનલેદનું સ્થાન લઇ કદાગઢરૂપ ન અને અને વિચારણાના શુદ્ધ ત_{ત્}વમાં રહે ત્યાં સુધી તો તે મતભેદ જરૂર પ્રશંસા પાત્ર ગણાય અને આવા મતલેદ જૈનશાસનમાં ખનતા હાય તા તે તેની સાચી શ્રદ્ધાસાથે વિચારશીલતા સચવે છે.

મતલે દમાંથી મનલે દ ઉલે થાય તો તે દીઈ દિલ્ડ પહાનો અલાવ જણાવે છે. પરંતુ આ મતલે દ મતલે દમાંથી મનલે દ પણ પરિષ્ઠુમે અને તેમાંથી ઇર્ષ્યા અહંભાવ જાંગે ત્યારે તે ખૂબજ અનિષ્ઠ પરિષ્ઠુામ લાવી મુકે છે. વિચારણાથી ઉત્પન્ન થયેલ મતલે દ શરૂઆતમાં તેના સમાધાનદારા શ્રદ્ધા અને ધર્મની દઢતા માટે હોય છે તે તેની દિશા બુલાવાથી ધર્મમાં દઢતા લાવવાને અદલે ધર્મના આરાધક પુરૂષોમાં શિથિલતા શંકા અને છિન્ન- લિન્નતા લાવી મુકે છે, તે વખતે આવા મતલે દમાંથી થયેલ મનલે દ દીષ્ટ દિશિપણાના અભાવ સૂચવે છે.

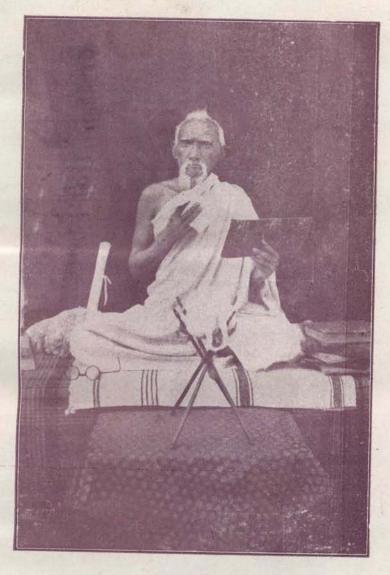
મત**લેદ** મનલેદ બને ત્યારે મતલેદને ચર્ચાના ક્ષેત્રમાંથી દુર કરવા જોઇએ.

દરેક સમાજમાં અને જૈન સમાજમાં પણ મતલેદની સિદ્ધાંતિક ચર્ચા છોડીને વ્યક્તિના ગુણ દોષ તેમજ બીજી આડી અવળી બાળતોથી તે મતલેદની દીશા પલટાવી મનલેદા કમનસીએ બને છે, જે સમાજના આજમ્ અને પ્રતિષ્ઠાને દિનપ્રતિદિન હીનહીનતર બનાવે છે. માટે મનલેદરૂપે મતલેદ ન પરીણમે તેનું સમાજના દીઈ દિષ્ટાળા પુરૂષોએ ખુબ ધ્યાન રાખલું જોઇએ અને જયારે મતલેદ મનલેદપણું પરિણમે ત્યારે એકપક્ષે—સમજીમાણસોએ પાતાનું દૃષ્ટિ બિન્દુ પહિતસર રજી કરી તેને ચર્ચાના ક્ષેત્રમાંથી દ્વર કરી સમાજમાં શાંતિ સ્થાપવી જોઇએ.

તિથિચર્ચાના મતભેદ કચારે દ્વર થાય ?

જૈનસમાજમાં દીક્ષા દેવદ્રવ્ય વિગેરે મતલે દો કે ચર્ચાઓ આવાજ પ્રકારે મતલે દમાંથી મનલે દ રૂપે પરિલુમેલાં. પણ તે તે ચર્ચાઓ કાળના વ્હેલે શાંતપડી અને તેથી સમાજ ક્ષુષ્ધ થતા અટકયા પરંતુ જૈન સમાજમાં ઉત્પન્ન થયેલ કાઇ પણ ચર્ચા આ તિથિચર્ચા જેટલી લાંબી વ્યાપક અને ગુંચલરી ચર્ચા થવા પામી નથી કારણકે બીજી બીજી ચર્ચાઓ નિયત દિવસાના આચારા સાથે લેદ વિના વિચારલેદથી થયેલી હોવાથી તે તે પ્રસંગે ઉપસ્થિત થયેલું વિચારલેદનું માનું કે વેગ ઓસરી જતાં કાળે કરીને તે તે ચર્ચાઓ બંધ થઇ ગઇ, જયારે આ તિથિચર્ચા વિચાર લેદ સાથે આચાર લેદવાળી અને તે પણ ધર્મનું આચરણા કરનાર સૌની સાથે નિયતપણે એકસરખા સંબંધ રાખનારી હોવાથી કેટલાંક વર્ષા ગયાં અને હજી ઘણા વર્ષા જાય તો પણ એક બીજો વર્ગ પોતાને પૃથક્માની કે પરસ્પર સમન્યુતિથી સહમત બની સંતોષ ન માને ત્યાં સુધી આ ચર્ચાની શાંતિ સંભવતી નથી. પરસ્પર સમન્યુતિથી સહમત બની સંતોષ ન માને ત્યાં સુધી આ ચર્ચાની શાંતિ સંભવતી નથી. પરસ્પર સમન્યુતિથી સહમત બની સંતોષ ન માને ત્યાં સુધી આ ચર્ચાની શાંતિ સંભવતી નથી. પરસ્પર સમન્યુતિથી સહમત માર્ગ છે પણ આ ચર્ચાના ઉકેલ લાવવા તે અતિ ઉત્તમ માર્ગ છે પણ આ ચર્ચાના ઉકેલ લાવવા તે અતિ ઉત્તમ માર્ગ છે પણ આ ચર્ચાના ઉકેલમાં તે માર્ગથી ઉકેલ આવે તેમ આજના સંજોગા જણાતા નથી.

આ મતભેદ પુરતા મતભેદરાખી શાસનના બીજા કાર્યમાં સહમત જોડા-વાની દીઈ દૃષ્ટિ આવશ્યક હાવા છતાં એ બનવું આજે સંભવિત જણાતું નથી કારણુંકે જનસ્વભાવપ્રિય સ્વમતરાગ કાલપરિણતિ ન થાય ત્યાં સુધી તેની આહે આવ્યા વિના રહી શકે તેમ નગી. આથી સાચી શાંતિના ઇચ્છક સજ્જ-નાએ પ્રથમ તકે તા આ ચર્ચાનું સ્વરૂપ સમજવું જોઇએ અને સમજ તેને અનુસરી પાતાના નિર્ણય ખાંધવા જોઇએ. અને આની સપૂર્ણ સમજ ન ધરાવી શકે તે પુરૂષોએ શ્રદ્ધાશીલ પુરૂષના આશરા કે પાતાની જીની પ્રણાલિકાને વળગી રહેવું જોઇએ.

परमपूर्य आयार्य देव ऋदिसागरसूरिक महाराज

અમારા પૂર્વપુરૂષ પૂ. શાંતમૃર્તિ રવિસામરજ મહારાજ પૂ. ખુલ્સાગરસ રિજી મહારાજ, પૂ. આત્મારામજી મહારાજ, તથા પૂ. મુલચંદજી મહારાજ વિગેરે પુર્યા વિદાન અને શાસનદાઝવાળા હતા, તેઓએ ટીપણાની પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વની અપર્વ-તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી છે તેને આજે બદલવાની કાંઈપણ જરૂર નથી.

पू. पं. डीतिभितळ अख़िवर

रा भी. मेख. वैद्यंना निष्धंमां रहेव 'शास्त्राक्षास' प'डितने जनता समक्ष रुकु करी वैद्यने। निष्धंय जैनशास्त्राने वशावनार छ ते काहेर करना पूर्वक नवातिधिमतथी सावध रहेवानुं 'कैन जनता सावध रहे' में हेन्डभीब द्वारा

अल्याट्य छे.

पू. पं. शांतिविक्यक अधिवर

कोमांभे यातु वर्षमां (वि. सं २०००) उहेबाता हिपाअये यातुर्मास रही तथा तिथिमतेना प्रणणारीत हर्-हंभेश पू. पं. इपविलय्ध अधिवस्ती न्यायार्खाता स्थाधार स्थापी विरोध क्षी छे. દેખીલી રીતે સરલ દેખાલી આ ચચા શાસપાઠ તેના અર્થ ભેદ અને આચરણાના આધારાથી એટલી ખધી ગુંચવાયેલ છે કે જેની યોગ્ય સમજ વગરના પુરૂષો તેની સાચી સમજ પામી શકે તેમ નથી. આ મતભેદ આચરણા સાથે સંબંધ રાખનાર હોવાથી આ મતભેદનો સંબંધ તે મતભેદની સમજવાળા વર્ગ સાથે ન રહેતાં ધાર્મિક ક્રિયાકાંડ કરનાર આખા સંઘની સાથે સંકળાયેલ છે. તેથી જ કહેવામાં આવ્યું છે કે દરેક સમજદાર માણુસે તેને સમજવા પ્રયત્ન કરવા બેઇએ અને તેને સમજ યોગ્યા–યોગ્યના નિર્ણય કરી તે પ્રમાણુ પર્વ- તિથિનું આરાધન કરવું બેઇએ.

આ ચર્ચામાં બન્ને પક્ષનાે મતભેદઃ ૧ શાસ્ત્રાનુક્ષક્ષી પ્રાચીન પ્રણાલિકાઃ–

ટીપ્પણામાં ખીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિયારસ, ચૌદસ, પર્વાતિશ્રઓની ટીપ્પણાની રીતે ક્ષય કે વૃદ્ધિ આવે તો તેની પૂર્વ અપર્વ એકમ, ચાય, સાતમ, દસમ, તેરસ વિગેરેની ક્ષય વૃદ્ધિ કરવી અને ટીપ્પણામાં પૂનમ અમાસ પર્વાન્તર પર્વાતિશ્ચિની ટીપ્પણાની રીતે ક્ષયવૃદ્ધિ આવે તો પૂર્વ અપર્વ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી. આ કરવાની રીતિ આજે નવિન જણાવવામાં આવતી નથી, પરંતુ સેંક્ડા વર્ષથી ચાલી આવતી આચરણા મુજબની આ રીતિ છે એટલુંજ નહિ પણ બન્ને પક્ષના પૂર્વ જોએ પણ આજ સુધી એ રીતિનું જ અનુસરણ કરેલ છે. આ વિજયરામચંદ્રસ્થિજી પણ સંવત-૧૯૯૨ સુધી પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની રીતિને અનુસર્યો છે. અને આ રીતિને શાસ્ત્રપાઠાનું પણ સંપૂર્ણ સમર્થન છે. ટુંકમાં પર્વતિથિને આશ્રયિને જ આરાધના કરાતી હોવાથી પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય નહિ.

ર શાસાધારે પ્રણાલિકા બદલવી જોઇએ તેવા કથનપૂર્વક રજી થતી રીતિ:—

ટી'પાણામાં બીજ, પાંચમ; આઠમ, અગિયારસ, ચૌદરા વિગેરે પર્વતિથિ-એાની ક્ષય કે વૃદ્ધિ હોય તો આરાધનાના પંચાંગમાં પણ બીજના ક્ષય છે બીજ વિગેરે કરી લખી પર્વતિથિઓની ક્ષયવૃદ્ધિ એમજ ઉભી રાખવી, અને બીજ વિગેરે ક્ષીણુ પર્વતિથિની આરાધના પૂર્વના એકમ વિગેરે અપર્વ દીવસે 'એકમ બીજ' એમ બે તિથિ સાથે કહેલા લખવા પૂર્વ'ક કરવી, પર્વવૃદ્ધિ વખતે બે બીજ વિગેરે બે તિથિ બાલવા પૂર્વ'ક બીજી પર્વ તિથિના દિવસે તેની આરાધના કરવી. પર્વાન્તર પર્વ-પૃનમ અમાસના ક્ષય પ્રસંગે તેની આરાધના ચૌદરામાં સમાઇ જાય, પૃનમ અમાસની વૃદ્ધિએ ચૌદરા પછીની પ્રથમ પૂર્ણિમાને કૃદગુગણવી અને બીજી પૂનમને પૂનમ કરવી, દુંકમાં પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય અને તેને શાસપાઠાનું સમર્થન છે તેમ તેમનું માનવું છે.

આ તિથિ ચર્ચાના સમય.

સં. ૧૯૯૨ માં ચંડાશુચંડુ પંચાગમાં પંચાગની ગણતરી મુજબ ભા. સુ. ૪ પછી એ પાંચમ આવી. ' ગાદશ પર્વ પછી આવનાર પ્રૃતમ પર્વની જેમ લા. શુ. પાંચમ પણુ પર્વાનન્તર પર્વતિથિ છે. આથી પર્વાનન્તર પર્વતિથિએ પ્ર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરવાની પ્રાચિન પ્રણાલિકાને લક્ષમાં રાખીને અને પૃર્શિમાની વૃદ્ધિએ ટીપ્પણાની પ્રથમ પૃર્શિમાએ ચૈદશના વ્યપદેશપૂર્વક ચૌદશ કરવાની રીતિના પણ વિચાર કરી ટીપ્પણાની પ્રથમ પંચમીને ચતુર્થી કરીને લા. શુ. ૪ ના રવિવારના દિને સંવચ્છરી કરવાનું જાહેર થયું. અને 'પ્. આચાર્યદેવ નેમિસ્ફરીશ્વરજ મ. પૃ. આ. સાગરાન દસ્ફરીશ્વરજ મહારાજ, પ્. આ. સિદ્ધિસ્ફરીશ્વરજ મહારાજ પ્. આ. વિજયનીતિસ્ફરીશ્વરજ મહારાજ પ્. આ. વિજયનીતિસ્ફરીશ્વરજ સંઘના માટા વિજયવદ્ધભસ્ફરીશ્વરજ મહારાજ વિગેર શ્રી વિજયદેવસ્ફર તપાગચ્છ સંઘના માટા ભાગે (આ. રામચંદ્રસફરિ સિવાય) માન્ય રાખી સંવચ્છરી પર્વ કર્યું. અને ' મુંબઇ

મ્યાથી સ્પષ્ટ છે કે રવીવારે સંવચ્છરી કરવાનું પ્રથમ જાહેર થયું હતું.

- ર. **ભાદરવા સદ પહેલી** પાંચમને ચાયમાની સ્વીવારે શ્રી સંવચ્છરી કરનારાએના વર્તમાનઃ—
- ૧. પૂ. **આ. સિહિસ્**રિજી મહારાજ. ૨. પૂ. આ. વિજયતેમિસ્રરિજી. ૩. પૂ. આ. **સાગરાનંદસરિજી મહારાજ. ૪**. પૂ. આ. શ્રીવિજયવલભસ્ર્રિજી.

(वीरशास। वर्ष १४, अंड ४७, ५. ८२८)

૩.. "મેનેજીંગ દ્રસ્ટીએા દ્વારા પુછાવવામાં આવ્યું કે 'તેએા કયા દિવસે સ'વચ્છરી કરનાર **હતા** ?" (વીરશાસન, તા. ૬ નવેમ્ખર ૧૯૩૬ પૃ• ૧૧૪)

આ પ્રક્ષ કાર્ને પૂછવામાં આવ્યા ?

દેવસુર સંધના મેનેજીંગ ડ્રસ્ટીઓએ આ વખતે સ્વીકાર કર્યો હતા તે કમિટી નીચલા નવ સુનિરાજોની હતી (સાધુ સંમેલને સકલ સંઘના પ્રતાિનધિ તરીકે પસંદ કરેલ નવ આચાર્યવર્યોની હતી.)

આગાર્ય શ્રીવિજયનેમસરિજી. આચાર્ય જ્યસિંહસરિજી આચાર્ય શ્રીવિજયસિદ્ધિસરિજી.

,, શ્રીસાગરાન'દસ્**રિજી.** ,, શ્રીવિજયવક્ષભસ્**રિજી. ,, શ્રીવિજયદાનસ્**રિજી. " શ્રીવિજયનિતિસ્**રિજી. ,,** શ્રીવિજયભૂપેન્દ્રસ્**રિજી. મૃતિસાગરચંદ્ર**જી.

(વીરશાસન પુસ્તક ૧૫, અંક ૬–૭ તા. ૬ તવેમ્બર ૧૯૩૬ ૫૦ ૧૧૪) "તેમાંના પાંચ આચાર્યો તપાગચ્છના છે અને તેએા રવીવારે સંવચ્છરી કરનાર છે."

(वीरशासन ता. १ नवेम्भर १८३६ ५० ११४)

આ ઉપરથી ૨૫૬૫ છે કે, સાધુ સંમેલને નિયુક્ત કરેલ તપાગચ્છના સૌ આચાર્ય

^{1. &}quot;શ્રીવક્ષભસરિજીએ જૈન પત્રમાં રવિવારે સંવચ્છરી કરવાના પ્રાગ્રામ બહાર પાડયા અને તે પછી થાહાજ વખતમાં મુંબઇ ખાતે થ્રી. રામચંદ્રસૂરિજી તરફથી શ્રનિવારે સંવચ્છરી કરવાતું જાહેર થયું." [પર્વ ચર્ચા, પૃ• હર.]

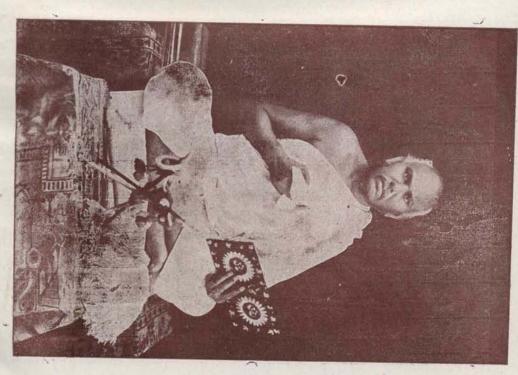

પ. પૂ. મુક્તિવિજયજી ગણિવર(પૂ મુલચ'રજી મહારાજ) જેઓ પ્રતાપી વિદ્દાન અને પ્રતિભાસ'પન્ન હતા. તેમણે પાતાની જીંદગી પર્ય'ત પર્વાક્ષયદક્ષિ કરી નથી.

પ. પૂ. શાંતસૂર્તિ' આ. વિજય– કમલસૂરિજી મહારાજ

જેઓ શાંતમૂર્તિ અને પ્રતિષ્ઠા સાંપન્ન હતા તેમણે પાતાના જીવન પર્યાત શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા મુજળ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરી છે.

For Private & Personal Use Only

थू. आ. विम्यहेनसूरिष्ट महाराज

छ, अने ६२६ मेश नवातिधिमतना हैस्टेर प्रमण शत

विशेष अरी रखा छे.

मुकल टीपखानी पर्यक्षयद्धिओ पूर्व आपव क्षयद्धि करे यंद्रियम्थ महाराज. या सर्व शास्त्रानुबद्धी परंपरा આચાર્ય લાભસૃરિછ, પૂ. આ. ન્યાયસૃરિછ, પૂ.

मं. आयायहिव विकथन्यायसूरिक महाराज

पु. आयार्थ विक्यडेसरस्रिटना शिष्य पू.

ગાહીજી પાર્શ્વનાથના મંદિરની વિજયદેરસૂરસંઘની પેઢીને પણુ ટીપ્પણાની પ્ર. લા. શુ. પ મે લા. શુ. ૪ માની રવીવારે સંવચ્છરી કરવાનું (ચાર આચાર્યોએ) જણાવ્યું.

આ રીતે ટીપ્પણાની પ્રથમ પંચમીને ચાથના બ્લપદેશ આપી ચાથને રવિવારે સંવચ્છરી કરવાનું જાહેર થયા પછી તે વખતે સં. ૧૯૯૨માં મુંબઇમાં ચાતુર્માસ રહેલ. આ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ ^૪શરૂઆતમાં માસખમણ વિગેરેનાં રવીવારે સંવચ્છરી કરનાર હતા. સાધ સંતેશનની ક્રિપ્રીમાં તહિ એવા સમ્પ્રસંદ્યનિજ

રવીવારે <mark>સંવ</mark>ચ્છરી કરનાર હતા, સાધુ સંમેલનની ક્રમિટીમાં નહિ એવા રામચંદ્રસૂરિજી માત્ર શનિવા**રે** સંવચ્છરી કરનાર હતા.

૪. આ રામસરિજીએ પ્રથમ રવીવારની સંવચ્છરીના હીસાબે માસખમણ કરાવ્યાં હતાં. 'મુંબર્ક સમાચાર'ના પ્રતિનિધિ: સવાલ—"પરંતુ શ્રી મોતીચંદ મજકર આચાર્યના મતમાં થયેલા ફેરફારની પુષ્ટિમાં પ્રમાણુ આપે છે. એમણે મહીનાના ઉપવાસના પચ્ચ-ફખાણ તેના છેલ્લા દીવસ રવીવાર આવે છે તે હીસાબેજ તેમણે કરાવ્યાં હતાં.''

(ક્ષમાભદ્રસૂરિજીના) જવાય—એતા તમે પચ્ચકખાણ કરવાવાળા છે તેમને જઇને પૂછા તા સત્વર ખુલાસા મળી જશે. આચાર્યશ્રીએ તેમને જણાવી દીધું હતું કે-૨૯ ઉપવાસ અને ૩૦ ઉપવાસ પણ કરવા પડશે કારણુંકે અમારે તા અમાઉથી ચાકસી રાખવાની હતી જો શાસ્ત્ર પ્રમાણે રવીવારની સૂચના મળે તાે તે સ્વીકારવાની અમને કરજ પડે.
(વીરશાસન વર્ષ ૧૫, અંક, ૭. ૫૦ ૪૦)

આ ઉપરથી ૨૫૦૮ છે કે માસખમણના પચ્ચક્ષ્માણ આપ્યા ત્યારે શનિવારનો નિર્ણય ન હતો તેમજ તેમને જે સચના મળે તે પ્રમાણે કરવાનું હતું તેમાં પણ વજીદ નહોતું. કારણકે આચાર્ય સિહિસરિજી પાતે રવીવારે સવચ્છરી કરે અને સ્થના શનિવારે આપે તે બનવા જોગ નથી તે માટે તેમણે લખેલ પત્ર નીચે પ્રમાણે છે.

સિદ્ધિસરિજીના નામે ગપ. તેઓ સ્વીવારેજ સ'વત્સરી માને છે તે બાયતમાં તેમના પત્રથી ખુલાસા—

આ અંગે ખુલાસા માત્રનારા એક પત્ર તેમના પર જતાં તેએ!શ્રી નીચે મુજબ તેના ખુલાસા લખા માકલે છે.

---ધત્યુત્તર--

અમદાવાદથી લી૦ પૂજ્યપાદ પરમાેપકારી પરમ આરાધ્ય આચાર્યદેવ શ્રીવિજયસિ-હિસ્**રી**શ્વરછ મહારાજ તરફથી,

તત્ર મુંખાઈ મધ્યે દેવગુર બક્તિકારક પુરયપ્રભાવક સુશ્રાવક ઝવેરી હીરાલાલ લલ્લુ-ભાઈ જોગ,—તમારા પત્ર મળ્યા, વાંચી ખીના જાણી. તમા લખા છે તે ખાખતમાં અમે કંઈ જાણતા નથી, વિશેષ ખુલાસા રૂખર થશે.

અમારી આતા કે પત્ર નથી. અને હોય તેા તેમની પાસેથી કહાવીને વાંચશા. એજ ધર્મ સાધનમાં ઉદ્યમ રાખશા. મુનિ શ્રીપ્રકાશવિજયજીએ ધર્મ લાભ જહ્યુવ્યા છે. એજ, લી૦ કુમુદ્દવિજયજી.

છેલા સમાચાર મુજબ અમદાવાદમાં રવીવારની સ'વચ્છરી માનવાના નિર્ણ<mark>ાય થયો</mark> છે અને તે મુજબ પાખી વગેરે પળાશે. મુંબઈમાં પણ મોટા ભાગ આ પક્ષમાં **હોવાથી** પશ્ચક્ષાણા રિવવારની સંવચ્છરીના હિસાએ ઓપેલ હોવા છતાં પાછળથી પૂ. આ સિહિસ્ટ્રીશ્રરજી મહારાજના નામે દીપ્પણાની ભા. સુ. ૪ને શનિવારે સંવચ્છરી કરવાનું જણાવ્યું અને દીપ્પણા મુજબજ ભાદરવા સુદ એ પાંચમ પણ કરવાનું જણાવીને " આરાધનામાં પર્વ તિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ નજ થાય". તેવી શાસાનુ-લક્ષી દેવસુર તપાગચ્છની માન્યતાને તેઓએ સેંક્ડા વર્ષમાં સાથી પ્રથમ અવ ગણી આ ઉપરાંત પસં. ૧૯૯૩ પછી છેડેચાક બીંતિયાં પંચાંગા કાઢી તેમાં છે બીજ, બે પાંચમ, બે આઠમ, બે અગીયારસ, બે ચાદરા વિગેરે તેમજ બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિયારસ આદિ પર્વતિથિના ક્ષયે કુ ક્રે—૯—ફેફ લખવાનું શરૂ કરી પર્વતિથિઓની ક્ષયવૃદ્ધિ લખવાનું અને બાલવાનું શરૂ કરી પર્વતિથિઓની ક્ષયવૃદ્ધિ લખવાનું અને બાલવાનું શરૂ કર્યુ. અને શ્રી તત્ત્વતર ગિણી આદિ પરમ પ્રમાણિક અન્યના આચારણાને જ સાચા તરીકે સિદ્ધ કરનારા અનેક શાસ્ત્ર પાઠોના અર્થા પણ તેઓએ પાતાના એ મતને અનુસરતા કર્યા અને તેને 'પર્વતિથિ પ્રકાશ' 'તિથિસાહિત્ય દર્પ છુ' વિગેરે નામની ચાપ-કરીઓદારા બહાર પાડીને મુબ પ્રચાર કર્યા.

સં. ૧૯૯૨માં આ. વિજયરામચંદ્રસુરિજી મહારાજને શનિવારે સંવચ્છરી જાહેર કરવાતું કારણુ અને બીજા પૂ. આચાર્ય લગવં-તાેને તેમ નહિ કરવાતું કારણુઃ—

સં. ૧૮૮૯ માં ચંડાંશુચંડુમાં ભા. સુ. ૫ ક્ષય હતો. ત્યારે પાંચમના ક્ષય કરવાને બદલે બીજા પંચાંગોના આધાર લઇને છઠ્ઠના ક્ષય કરી દીપપણની ભા. શુ. ૪ તું પરાવર્તન કર્યું ન હતું તેમ સં. ૧૯૯૨માં પણ બનવું જોઇએ તેમ પાછળથી આ. રામચંદ્રસ્રિજીને સ્જયું અને ભા. સુ. ૪ને શનિવારે સંવત્સરી કરવાનું જાહેર કર્યું. પરંતુ આ. રામચંદ્રસ્રિજીએ એ ન વિચાર્યું કે સં. ૧૯૮૯માં જેઓએ ચંડાંશુચંડુ પંચાંગ છાડીને બીજા દીપ્પણાનો આધાર લઇ જમાલતી માના જુદા માતરાંતી ભાવનાવાળા મુનિ રામવિજય પાછા પદ્યા છે અર્થાત્ સં. ૧૯૯૨ માં શનિવારે સંવચ્છરી કરવાની સિદ્ધિપરિજી મહારાજ આ. રામચંદ્રસરિજીને જણાવ્યું નથી તેમના નામે તેમણે જે પ્રચાર કરેલા તે ખાટા હતા.

(कैन ज्याति वधारा नं. १६. ता. १२-६-३६)

પ. આ વર્ષે બીંતીયા પંચાંગા તૈયાર કરવામાં અમે સુ**યા**ગ્ય ફે**રફા**ર કર્યો છે.

(વીરશાસન પુરતક ૧૫. અંક ૯ ૫૦ ૧૪૬)

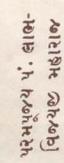
અમારા લી'તીયાં પંચાંગમાં કુંટ્ર ભામ એમ લખ્યું છે.

(વીરશાસન પુસ્તક ૧૫ અંક ૯ સ્વીવાર ૫૦ ૧૫૮)

અમારા બી'તીયા પ'ચાંગમાં ૨×રવિ એમ લખ્યું છે બીજ સામે ચાકડી મુકાતે તે આરાષ્ય તરીકે લેવાની નથી એમ સુચવ્યું છે અને ૨ સામ બ્લેક કરેલ છે.

(वीर पुरतक १५, व्यंक ६ ५० १५८)

निरम्भय नहां कर्मा प्राप्त प्राप्त कामान महत्व व्यवना क्ष्म माणान प्राप्त न प्राप्त माणान प्राप्त माणान प्राप्त माणान प्राप्त माणान प्राप्त माणान प्राप्त माणान माणान प्राप्त माणान

्या दितप्तितिष्यं गह्ये प्रतिज्ञीयित्तिन्यार्था स्वार्था स्वर्था स्वार्था स्वर्था स्वर्था स्वार्था स्वार्या स्वार्था स् िविया एनमा खुआप इतिध्वनिष्यात्रात्रात्रात्रात्रात्रात्राद्रात्रा देवेचा चलना इतारं वर्गतिष्यनिष्यः प्रवेकित्वतम्प्रात्ता वैत्रवेत्र श्रीक्तं न पुरुष्यितिषा भाषिण वर्षना वर्षात्रात् (विन मार्थ्य पेन ह्या राज्ञात्र विव क्या विक क्षे

nal (m

For Private & Personal Use O

Jain Education International

५ सितराभिश्री ज्ञानिकथण महाराक. पू. मुनिराकश्री हर्शनिविकथण पू. मुनिराकश्री भक्षाराक. न्यायविकथण भक्षाराक.

नरीन तिथिभतना पूर्णभणे विरोध क्यों छ ज्यट्युंकर निंह भण् भाशीताष्ट्रामां क्यहेर ज्याण्यानमां 'संध लहारकर गथाय ' डडी अद्यापि नवीन तिथिमतना पूर्धिपछ् निरोध डरी रखा छे. આ નિયુટિ મુનિએ 'પંચાંગ પદ્ધતિ' 'નિકાસ' 'જૈન' 'જૈન જયોતિ' નિગેરે પત્રોમાં સતત્ લેખા દારા

બા. શ. **ર તે** ક્ષય કરી ચંડાંશચંડુ ટિપ્પણાની **બા**. સુ. ૪ ફેરવી ન હતી તેમાં તેમણે ટિપ્પણ અદલ્સું હતું પણ પર્વતિયિના ક્ષય કરી ન હતા. તેમજ સં. ૧૯૮૯ માં ચંડાશચંડુમાં ભા. શ. ૫ ના ક્ષય હતા ત્યારે તેમણે ભા. શ. રના ક્ષય માટે જે બીજા ટિપ્પણાના આધાર લીધા હતા તેમાં સં. ૧૯૫૨ માં હોવાથી બીજા ટીપ્પણાના આધાર લઇ લા શુ. ૬ ક્ષય માન્યા હતા તેના પુરાવા હતા. લા. શુ. ૫ની વૃદ્ધિએ પહેલાં શું કરવામાં આવ્યું હતું તેવા કાેઈ આધાર સ્પષ્ટપણે ન હાેવાથી સં. ૧૯૮૯ માં ભા. શ્. ૫ ના ક્ષયે ભા. શુ. ૬ ક્ષય કરી ભા. શુ. ૪ ને નહિ ફેરવનાર વર્ગને સં. ૧૯૯૨ માં પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ કરવારૂપ નિયમનું અનુસરણ કરલું વ્યાજબી લાગ્યું, અને તેથી પૃ. આચાર્ય વિજયનેમિ-સુરીશ્વરજી મહારાજ, પૂ. આચાર્ય વિજયનીતિસૂરીશ્વરજી મહારાજ, પૂ. આચાર્ય વિજયવદ્મભસરીશ્વરજી મહારાજ વિગેરે સવે એ ટિપ્પણાની સા. સુ. પ્રથમ પંચમીને લા. શુ. ૪ ના વ્યપદેશપૂર્વક લા. શુ. ૪ના દિને સંવચ્છરી પર્વ કર્યું, પૂ. આચાર્ય સાગરાનંદસૂરિજી મહારાજ તાે પ્રથમથી સં. ૧૯૫૨ થી પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિને વળગી રહેલા હતા તેથી તેમને તા આ વખતે પણ બીજું કાંઈ વિચારવાનું હતું નહિ. હવે આ પ્રસંગે ખરીરીતે આચાર્ય રામચંદ્રસરિજી મહારાજની પ્રથમ ક્રજ તાે એજ હતી કે વચાવદા, જ્ઞાની અને પ્રભાવશાળી પૂ આ. વિજયનેમિસુરીશ્વરજી મહારાજ વિગેરના માર્ગને તેમણે અનુસરલું જોઇતં હતું. કારણકે તેઆએ જે સં. ૧૯૯૨માં આ માર્ગ લીધા હતા હતા તે દેવસુર જૈન તપાગચ્છના ધારી માર્ગના રક્ષણ માટે લીધા હતા. તેમજ સં. ૧૯૮૯માં જે ટિપ્પણાની લા. શુ. ૪નું પરાવર્તન નહેાતું કર્યું તેમાં પાતાના વડીલાની આચરણાના આધાર હતા.

શનિવારે સ'વચ્છરી કર્યા છતાં આ. રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજ તેમના ગુરૂ આદિકને અનુસર્યા હોત તો આ ચર્ચા આગળ ન ચાલત.

પૂ. આ. વિજયરામચંદ્રસ્ર્રિજી મહારાજે સં. ૧૯૯૨માં (તેમના ગુરૂ આદિ કે 'સં. ૧૯૮૯માં બીજા પંચાંગના આસરા લઇ ભા. શુ. ૬ ના ક્ષય કરોો

દ **પર્વાધિરાજને અગ્ગ**ક્ષય પાંચમના કે છદ્દના ? શ્રીક્રદયસ્ત્રતું વાંચન ક્યારે ?

પૂજ્યપાદ પરમ ગીતાર્થ આચાર્ય દેવ શ્રીમદ વિજયદાનસ્રીધરજીના ખુલાસો. ૧. પ્રશ્ન—સં. ૧૯૮૯ ના ભાદરવાં શુદી પ તે ક્ષય છે, તો સંવત્સરી કઇ તિથિએ કરવી !

ઉત્તર—ભાદરવા શુદી ૫ તેં ક્ષય ચંકુ પંચાંગમાં છે, પહ્યુ બીજા ઘણાં પંચાંત્રામાં

હતા તેવા આ વખતે) બીજ પંચાગના આશરા લઇ લા શુ. દની વૃદ્ધિ કરી સંવત્સરી શનિવારે કરી હાતતા સં. ૧૯૯૨ અને સં. ૧૯૯૩ પુરતી આ ચર્ચા ચાલુ રહેત, પણ તેથી આગળ આ ચર્ચા લાંબી ચાલત કે વાતાવરણ કાળાત નહિ અને નિર્ભયપણે જણાવી શકત કે સં. ૧૯૮૯ માં અમારા વહીં લાંએ લા. સુ. પ પાંચમના ક્ષય પ્રસંગે ખીજ બીજા પંચાંગના આશરારા લઇ છઠ્ઠના ક્ષય કર્યો હતા. તે મુજબ આ બે સાલમાં અમે પણ બીજા પંચાંગના આશરારા લઇ લા. સુ. દ ની વૃદ્ધિ કરી છે.

સં. ૧૯૯૨ સં. ૧૯૯૩ ની સંવચ્છરી ગયા છતાં તિથિ**ચ**ર્ચા કાયમ રહેવાના હેતુઓ.

પરંતુ એમ ન કરતાં 'સં. ૧૯૫૨, સં. ૧૯૬**૧ અને સં**. ૧૯૮૯ના પર્વક્ષયવૃદ્ધિ નહિ કરવાના પોતાના વડીલાેના આશરાને છાેડીને પર્વતિથિના

ભાદરવા શુદી ક તે ક્ષય થાય છે તેથી શુદ ક તો ક્ષય માનવાથી પર્યુ પણમાં તિથિતી વધલટ કરવા જરૂર રહેશે નહિ. સં ૧૯૫૨ ની સાલમાં પણ આ પ્રમાણે હતું. અને શ્રી તપાગચ્છના મ્હાટા લાગે ભાદરવા શુદી ક તો ક્ષય માની ભાદરવા શુદી ૪ ની સંવત્સરી કરી હતી. સં. ૧૯૬૧ માં પણ ભાદરવા શુદી ૫ તો ક્ષય ચંદુ પંચાંમમાં હતા પણ પ્રાયઃ સવે સંધે છઠ્ઠનાજ ક્ષય માન્યા હતા. માટે અદાઇધર શ્રાવણ વદી ૧૨ શુક્રવાર અને સંવત્સરી ભાદરવા શુદી ૪ શુક્રવારે કરવી એજ શ્રેયકારી લાગે છે.

(વીરશાસન વર્ષ ૧૧ અંક ૪૧ સંવત ૧૯૮૯ અવાઢ વદી ૧૪) પર્વાધિરાજ શ્રી પર્યુ પણા પર્વના નિર્ણય.

પૂજ્યપાદ સકલાગમ રહસ્યવેદી આચાર્ય દેવ શ્રીમદ વિજયદાનસૂરીધરછ મહારાજાએ કરેલું સ્પષ્ઠીકરણ.

આગામી શ્રી પર્યુ વધ્યા પર્વને અંગે લક્ષા અમારા અભિપ્રાય જાણવાની ઉતકંઠા લખી જથ્યું છે. અગાઉ તા. ૨૧ એક્કેટામ્બર ૧૯૩૨ ને રાજ આ વિષેતા એક પ્રશ્નોત્તર અમા જણાવી ચૂક્યા હતા. તા. ૨૧ જુલાઇ ૧૯૩૩ ના અંકમાં શ્રી વીરશાસન પત્રે તેના ઉતારા કરીથી પ્રગટ કર્યો હતા. આ પછી જે કાંઈ ઉહાપાહ થયા છે. તેના ઉપર ખારીક ખાન આપતાં અમને જણાયું છે કે—

શ્રી સંધના વિચારશીલ વૃદ્ધો અમારી સાથે એકમત છે. જિત્રાસુઓની જાણ માટે અમારા અભિપ્રાય પુનઃ જણાવવાને અમને હરકત નથી. તે આ રહ્યા—

વર્તમાન ૧૯૮૯ ના વર્ષમાં ચંકુ પંચાંગમાં ભાદરવા શુદી પાંચમના ક્ષય લખ્યા છે, અને બીજાં પંજાબી, શુજરાતી વિગેરે પંચાંગમાં શુદ છઠના ક્ષય લખ્યા છે. આ પ્રમાણે સંવત ૧૯૫૨ તથા ૧૯૬૧ માં પણ હતું અને તે સમયે શિષ્ટ જનાએ છઠના ક્ષય અંગીકાર કરીને સુદી ચાથની સંવત્સરી આરાધી હતી તે અનુસારે આ વખતે પણ માવણ વદી બારસને શુક્રવારે અલાઇવર તથા ભાદરવા શુદ ચાય ને શુક્રવારે સંવત્સરી એટલે વાર્ષિક પર્વ ઉજવનું જોઇએ.

(वीरशासन वर्ष ११ मांड ४४ संवत १६८६ श्रा. व. ७ शुक्रवार ५० ५८५)

ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાનું તદ્દન નવીનજ જણાવ્યું, અને જે પાતાના વડીલાએ સ્પષ્ટ રીતે ભા. શુ. પાંચમરૂપ પર્વતિથિના ક્ષય ન કરતાં ચંડાશુચંડુ સિવાયના બીજાજ પંચાંગમાંની ભા. શુ. છઠ્ઠના ક્ષય કર્યો હતા તેમાં પણ શંકાશીલ ભાવ અતાવવા માંડયાે. તેમજ પુનમ-અમાસ જેવી પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિપ્રસંગે પૂર્વતર અપર્વતિથિ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ જે જૈન સમાજમાં સેંકડા વર્ષથા થતા હતી; અને તે તેમણે તથા તેમના દાદાગુરૂ આદિ સર્વ એ આજપર્યંત માન્ય રાખી હવી તેની પ્રમાણિકતામાં પણ સંદેહ અતાવવા માંડયા. કારણકે પ્રમાણિક અને વ્યાજળી માનવામાં આવે તેા સંવચ્છરી પછી આવનાર પર્વીનન્તર પવ[ે] પાંચમની ક્ષયવૃદ્ધિએ ત્રીજની ક્ષયવૃદ્ધિને કેમ રાષ્ટ્રી શકાય*ે આ*થી તે વખતે એમણે પાતાના આગ્રહ પાષવા જાહેર કર્યું કે '**પૂનમ અમાસની** ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની પ્રથા ખાટી છે શાસ્ત્રનું તેને ભળ નથી'! ડુંકમાં સં. ૧૯૯૨ અને સં. ૧૯૯૩માં ચંડાશું ચંડુ ટિપ્પણાની પાંચમની વૃદ્ધિને બદલે છઠ્ઠની વૃદ્ધિ કરી**ને** તે**એ!શ્રીએ સંવચ્છરી પુરતા પ્રશ્ન રા**ખ્યા હાત તા ૧૯**૯**૨–૯૩ના આ એ વર્ષ પછી આપા આપ તિથિચર્ચાથી હાળાયેલ વાતાવરણ શાંત થાત. પરાંત સમાજના કમભાગ્યે તેમ **ન અન્<u>સં</u> અને** કેવળ શનિવારની સંવચ્છરીના આગ્રહ**ે** કુઠ કરવા જેમાં કાઈ દીવસ આજ સુધી મતલેદ કે વિસંવાદ નહોતો એવી કેટલીએ નવીન વાતો ઉત્તરાત્તર રજ્ કરવામાં આવી. <mark>જેને લઇ સ</mark>ંવચ્છરી ગયા <mark>પછી પણ ડાળાયેલ વાતાવરણ શાંત</mark> થયું નહિ. તે નવીન વસ્તુએા નીચે મુજબ છે—

૧ પર્વતિથિની ક્ષચવૃદ્ધિએ અપર્વતિથિની ક્ષચવૃદ્ધિ કરવાની પ્રણાલિકા માન્ય રાખવામાં આવે તે**ા શનિવાર કે બુધવાર** સવચ્છરી તરીકે ન આવે

શ્રી પર્ચુષણા પર્વને અંગે

"આ વર્ષે બ્રાવણ વદ અમાસને દિવસે ઝદ્રાણ હોવાથી તેમજ ચંદ્ર પંચાંગમાં ભાદ-રવા શુદ પાંચમના ક્ષય હોવાથી, સમાજમાં અનેક પ્રકારની ચર્ચાઓ ફેલ ઇ છે. પરંતુ આજના અંકમાં અમે પૂ. પા. વિજયદાનસ્રીશ્વરજી મહારાજના બીજો ખુલાસા પ્રમટ કરીએ છીએ. શાસ્ત્રાનુસારી પૂજ્ય બ્રમણા અને બ્રહ્મસંપન્ન બ્રાવક વર્ગ બ્રી આગામી પર્યુષણમાં નીચે મુજબ વર્તાલું એમ પૂ• સુવિહિત આચાર્યદેવા કરમાવે છે;—

શ્રાવણ વદ બીજી બારસ, શુક્રવાર, પર્વાધિરાજના પ્રથમ દિવસ શ્રાવણ વદ અમાવાસ્યા, સામવાર, શ્રીકલ્પસ્ત્રવાંચન શરૂ ભાદરવા શુદ્દ એકમ, મંગળવાર, શ્રી મહાવીર જન્મ વાંચન ભાદરવા શુદ્દ ચતુર્થી શુક્રવાર, શ્રી સંવત્સરી પર્વ ભાદરવા શુદ્દ જીઠ, રવીવાર, ક્ષયતિથિ.

આ સંબંધમાં ઘણા ઉદ્ધાપાદ થયેલા હાઇને અત્રાન આત્માંએા ઉત્માગે દારાઇ જાય નહિ, તે માટે આ ખુલાસા કર્યા છે. પણ રવિવાર અને ગુરૂવાર આવે. આથી શનિવાર અને બુધવાર કાયમ રાખવા પર્વાતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કાયમ રાખવી તેવું જણાવ્યું .

ર પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કાયમ રાખવામાં આવે તા પાંચમની ક્ષયવૃદ્ધિએ ત્રીજની ક્ષયવૃદ્ધિ આપાઆપ કરવી પઉં. આથી શનિવાર અને બુધવારની સંવચ્છરી કાયમ રાખવા વ્યૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી એ અપ્રમાણિક છે એમ જણાવ્યું.

3 જૈન સમાજના પંચાંગા પ્રમાણે તિથિની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે તા શનિવાર અને ભુધવારની સંવચ્છરી ન રહે. આથી શનિવાર ભુધવારની સંવચ્છરી કાયમ રાખવા સં. ૧૯૯૩થી પંચાંગા બદલ્યાં.

આ ઉપરાંત કલ્યાણકતિથિએ ષડ્પવી જેવી બણાય વિગેરે વિગેરે અનેક નવીન વસ્તુએ રજી કરી અને આની સાબિતી માટે શાસ્ત્રાધાર શાધવાના પ્રયાસ શરૂ કર્યો. અને તે પ્રયાસમાં ખરતરગચ્છની સાથેની ચર્ચા પ્રસંગા અને બીજ પ્રસ્તુત અપ્રસ્તુત પ્રસંગાની કલ્પનાએ દ્વારા તેની પૃષ્ટિના શાસ્ત્રાધારા પાતાના સમર્થન માટે તેમણે મનગમતી રીતે રજી કર્યા.

જૈનસમાજને જૈનશાસ્ત્રો ઉપર અનહુદ ભક્તિ અને લાગણી હાવાથી આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી તરફથી સંસ્કૃત અક્ષરાની લીટીઓની લીટીઓ પાતાના સમર્થન

---વધુમાં ---

અમદાવાદમાં બીરાજતા પૂ. પા. વિજયસિહિસ્રીશ્વરજી મહારાજ, પૂ. પા. વિજય-નીતિસ્રીશ્વરજી મહારાજ. પૂ. પા. વિજયમેઘસ્રીશ્વરજી મહારાજ. પૂ. પા. ઉપાધ્યાય શ્રી મતોહરવિજયજી મ. પૂ પા. ઉ. શ્રી વિજ્ઞાનવિજયજી મ અને પૂ. પા ઉ. શ્રી પ્રેમવિજયજી મ. ભાવનગરમાં બીરાજતા પૂ. પા. વિજયનેમિસ્રીશ્વરજી મ, ખંભાતમાં બીરાજતા પૂ. પા. વિજયદાનસ્રીશ્વરજી મ. પાટખુમાં ખીરાજતા પૂ. પા. વિજયલબ્ધસ્રીશ્વરજી મ. રતલામમાં બીરાજતા પૂ. પા. વિજયદર્શનસ્રીશ્વરજી મ. રાધનપુરમાં ખીરાજતા પૂ. પા. વિજયકનક્સરીશ્વરજી મ. અને પૂ. પા. વિજયબદ્રસ્રીશ્વરજી મ મુંબઇમાં ખીરાજતા પૂ. પા. પં. બક્તિવિજયજી મ. પાલીતાબામાં બીરાજતા હેલેલાવાળા પૂ. પા. પં. શ્રી ધર્મવિજયજી મ. કપડવંજમાં બીરાજતા પૂ. પા. પંત્યાસ શ્રી કુમુદ્દવિજયજી મ. આદિ

(વીર. વર્ષ ૧૧ અંક ૪૪ શ્રા વદ ૬)

આ ઉપરથી પૂ. આ. દાનસરિજીએ કે જૈન સમાજમાં કાઇએ પણ પાંચમ પર્વ-તિથિના ક્ષય કર્યો ન હતા આમ સ્પષ્ટ હોવા છતાં આજે તેએ। દારા સં. ૧૯૮૯ માં પાંચમના ક્ષય થયા હતા તેવું ખુબજ જાુકું પ્રચારવામાં આવે છે. તે વ્યાજળી નથી.

૭. ટિપ્પણી નંખર પાંચ જાએો.

૮. 'એ પૂનમ હૈાય ત્યારે એ તેરસ કરવી જોઇએ નહિ. કદાચ તેમ કરાતું હૈાય તે।
 તે એાદું છે.' (વીરશાસન પુસ્તક ૧૫, અંક ૪)

માટે રજી કરવામાં આવી. આ સ'સ્કૃતઅક્ષરા દેખી કેટલાક ભદ્રિક માણુસાની ડામડાળ સ્થિતિ જોઇ તેઓના કલ્યાણ માટે ^૯સં. ૧૯૯૩માં આના યાગ્ય

૯. સંવત્સરી શાસ્ત્રાર્થ બંધ રહેવા માટે કેાલુ જોખમદાર ! શેક પ્રતાપસિંહ માહનલાલભાઇનું નિવેદન

આચાર્ય શ્રીવિજયરામચંદ્રસૂરિજી અને શ્રી જીવતલાલ પ્રતાપસિંહના સળભેજ શાસ્ત્રાર્થ પડી ભાગ્યા છે.

"પૂ. શ્રી નેમિસ્રીશ્વરજીએ તે! જણાવ્યું હતું કે–તેએ પેતિ વિહાર કરવાને તદ્દેન અશક્ત હાઈ ચર્ચાના સ્થળ આવશે નહિ પણ શ્રી સાગરાન દસ્રિતી સાથેની ચર્ચાનું જે કાંઈ પરિણામ આવશે તેને સહમત થઇ તે પ્રમાણે વર્તશે."

"આ બાજુના સાધુઓ રૂળરમાં થયેલ ચર્ચાનુસાર સંવત્સરીના નિર્ણય લાવવાની સૂચનાઓના સ્વીકાર કરે છે. ખંભાત બાજા વિહાર કરાવવા ગાઠવણ કરા, કાગળ આવે છે"

"શેઠ શ્રી પાપટલાલભાઇને ઉપર પ્રમાણેના તાર મળતાં અને તેઓએ પૂજ્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરિજીને જણાવતાં તેઓશ્રીએ તરતજ વિહારની તૈયારી કરી અને જો કે પૂ, શ્રી વિજયનેમિસ્ફરી વરજીની ખંભાત પધારવાની જરાપણ ઇચ્છા ન હતી છતાં શ્રી સાગ-રાનંદસૂરિજી તથા તેમના પાતાના શિષ્ય સમુદાયના આશ્રહ અને તેઓશ્રીના પધારવાથી સંધમાં શાંતિ ફેલાશે એવી વિનવણી વ્યાજખી લાગતાં તેમજ પાપટભાઇ ઉપરના તાર તે ખંને શેઠીયાઓ સાથે થયેલ ચર્ચાનુસાર વર્તવાની ખાત્રી આપતા ઘણા રપષ્ટ હોવાથી કાગળની રાહ જેયા સિવાય પાતાની વહ ઉંમર—પત્રમાં દર્દ વિગેરે કારણે પાત્ર લાંભા વિહાર કરવા અશક્ત હોવા છતાં પૂ. શ્રી વિજયનેમિસ્ફરી વરજી તથા પૂ. શ્રી સાગરાનંદ- સૂરિજીએ પોતાના બ'ને સમુદાયના વહ—બાળ ગ્લાન વિગેરે તમામ ૪૭ સાધુઓ સાથે તેજ દીવસે બપારના ચાર વાગે જામનગર છોડી ખંભાત તરફ પ્રયાણ શરૂ કર્યું."

"પૂ. મહારાજબ્રીએ જણાવ્યું કે–આ બધાના આગ્રહને વશ થઇને ચલાતું નથી છતાં પણ તમારી શાંતિ માટે આવતું પડ્યું છે." (શેઠ પ્ર- નિવ્વીરક્ષાસન વર્ષ ૧૫ અંક ૩૭) આ ઉપરથી જાણી શકાશે કે પૂ. આ. નેમિસ્ટરિ મહારાજ સાહેબે વૃદ્ધ ઉમર છતાં વિહાર કરી તિથિચર્યાનો નિકાલ ઇચ્છયા હતા અને તે માટે પૂર્ણ જહેમત ઉઠાવી હતા.

"આ વખતે પૂજ્ય શ્રી વિજયતેમિસ્રીશ્વરજીએ જણાવ્યું કે-સંઘના પંદર આગેવાનોના નામ જે મેં તમને પ્રથમ કલા હતા તે તે પંદરની સમિતિ તમને વ્યહુ માડી જણાય તા તેના વ્યદલામાં નીચેના નવ ગૃહરથાની સમિતિ વ્યનાવવી.

૧ શેઠ છવતલાલ પ્રતાપશી, ર શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ. ૩ શેઠ ખકુભાઇ મણીલાલ. ૪ શેઠ મયાબાઇ સાંકળચંદ. ૫ શેઠ પોપ્ડલાલ ધારશીબાઈ દ શેઠ ગીરધરલાલ છોડાલાલ ૭ શેઠ બગુભાઇ સુનીલાલ. ૮ શેઠ પ્રતાપિસાંહ મોહોલાલબાઈ અને ૯ અમદાવાદના નમરશેઠ શ્રી કરતારભાઈ મણીબાઇ અને વધુમાં જણાવ્યું કે—આ નવ ગૃહરથાની ખનેલી સિમિતિ ચર્ચા માટેના ખે પંડિતા પંચાને નક્કી કરી આપે અને એ બે પંચા એકમત ન થાય તા સરપંચની નિમણુંક પણ એ સિમિતિજ કરે. ચર્ચા કરવા માટે એક પક્ષ તરફથી મૂખ્ય સાગરાન દસ્રિજી અને તેમના મદદગાર નંદનસ્રિ તથા લાવણ્યસ્રિ રહે અને ખીજા પક્ષ તરફથી ચર્ચા કરતાર તરીકે મુખ્ય લબ્ધિસ્રિજી અને તેમના મદદગાર જંમુવિજયજી મને કદયાણ્યુવિજયજી રહે. (શેઠ પ્ર• નિવેદન વીરશાસન વર્ષ ૧૫, અંક ૩૭)

નિર્ણય કરવા તેવા શુભ આશયે પૂ. આ વિજયનેમિસૂરીશ્વરજ મહારાજ તથા પૂ. આ સાગરાન દસૂરીશ્વરજ મહારાજ વિગેરે આચાર્યો અને સમાજના હિતસ્વી ગૃહસ્થાએ સહુદયે પ્રયત્ન કર્યા. પરંતુ તેનું ધાર્યું પરિણામ તૈયાર થયેલ યાગ્ય ઉત્તરની ઉપર આ રામસૂરિજ-શનીવારપક્ષની સહીઓ નહી

"પૂ આ નેમિસરિજીએ મને કહેલું કે-'સંવત્સરીની ચર્ચાને માટું રૂપ આપવાનું કાંઈ પણ કારણ નથી. જેમને ઠીક લાગે તેમ કરીલે. પરંતુ તે છતાં સમાધાનીથી તેના નિર્ણય કરવા હાર્ય તા આચાર્ય સાગરાનંદસરિજી અને આચાર્ય રામચંદ્રસરિજી એક સ્થળે ભેગા થાય અને પંડિતાને વચ્ચે રાખી નિર્ણય લાવે અને જે નિર્ણય આવે તે હું કસુલ રાખીશ. મને ઠીક લાગશે તો એ શાસ્ત્રાર્થમાં હું મારા પ્રતિનિધિને માકલીશ."

(શેઠ નગીનભાઈનું નિવેદન. વીરં વર્ષ ૧૫ અંક ૩৬)

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ જણારો કે પૂ. આ. િજયને મિશ્વરી ધર મહારાજે આ. રામચંદ્રસ્રિ-જીએ સમાજમાં ઉભા કરેલ ઝધડાને શાંત કરવા સં. ૧૯૯૩ માં અનેક પ્રકારે જહેમત ઉઠાવી હતી અને સુરવાર પક્ષે પૂ. આ. સાગરાનંદસ્રિજી સાથે પાતાના શિષ્યોને શાસ્ત્રાર્થ માટે માકલવા તત્પરતા બતાવી હતી.

૧૦ "શનિવારવાળા તરફથી પંડિત અને શિરપંચની ખાનગી ક્યુલાતથી સહી કરાવી લાવેલ મુસદ્દાની નક્કલ નહિ આવેલ હેલ્વાથી અહિં નકલ આપી નથી. વળી તેમાં શાસ્ત્રાર્થ કરનારનું નામ નથી તેમ પંડિતો અને શીરપંચને નીમનાર સદ્દગૃહરશા જણાવ્યા નથી માટે સુધારીને નીચે પ્રમાણેના મુસદ્દો બધા વચ્ચે તૈયાર કરાવ્યા એની ઉપર શનિવારવાળાની સહીએ આવેથી આચાર્યોએ સહી કરવા અને આગળ વિહાર લંખાવવા જણાવ્યું પશુ નગીનબાઇ અને જીવાબાઇએ તે લઇ જઈ સહીએ લાવવા માટે જવાની આનાકાની કરી અને તેથી શાસ્ત્રાર્થ અને આચાર્યોના આગળ વિહાર અટક્યો તે મુસદ્દાની નકલ અક્ષરે અક્ષર આ પ્રમાણે છે."

"यालु वर्षनी संवत्सरीना दिवस भाटे केम गया वर्षमां शनिवार रिववारने। भतिकेह पडेशे हते। तेवीक भतिकेह आ साल भुववार गुइवारने। है।वाथी तेने। निर्ध्य थवा पंकात सुकामे पूज्य सागरानंदस्रिक ओड पहा तरीड़ अने पूर विक्रयसिद्धिस्रिक पूज्य विक्रय प्रेमस्रिक तथा पूज्य विक्रयराभयंदस्रिक तरध्यी प्रतिनिधि तरीड़े नीभाओल पूज्य विक्रयसिधस्रिक साथ नियमित नामे। अपाओला पूज्य विक्रयनंदनस्रिक तथा पूज्य विक्रयलावश्यस्रिक तथा पूर्व विक्रयलावश्यस्य स्थिति विक्रयलावश्यस्य स्थालिक तथा पूर्व विक्रयलावश्यस्य स्थालिक तथा पूर्व विक्रयलावश्यस्य स्थित विक्रयलावश्यस्य स्थालिक तथा पूर्व विक्रयलावश्यस्य स्थालिक तथा पूर्य स्थालिक स्थालिक तथा प्रेसिक तथा पूर्व विक्रयलाव स्थालिक स्थालिक

"ઉપરાકત અપાએલ નામાવાલા બન્ને મહાશયા પૈકીના કાઇની પણ તે ક્ષેત્રમાં ગેર-હાજરી હશે તો પણ તેને બદલે બોજાને બાલવાના અધિકાર આપવામાં આવશે નહિ. આ શાક્રાર્થ કરતાં કદાચ કાઇ પણ એક પદ્મ પાતાની ભૂલ કછુલ કરી ક્ષેશે તા વિદ્રા-નાને ફે'મ્નલા આપવાના રહેશે નહિ. એકપરે પાતાની ભૂલ કછુલ કરવાથા બોજા પહ્મના મતનિર્ણય થયા મનાશે. તે નિર્ણય બન્ને પદ્મના સ્થાપિત થયેલા વાદી પ્રતિવાદી મહા-શયાને તથા તેમના મદદગાર બન્ને મહાશયાને તથા પૂ. વિજયસિહિસ્ રિજીને તથા પૂ. વિજયપ્રેમસરિજીને તથા પૂજ્ય વિજયરામચંદ્રસરિજીને માન્ય કરવાના રહેશે અને તે પ્રમાણે તેઓને વર્તન કરવાનું રહેશે. અને તેમાં કાઇથી યહિક ચિંત પણ આનાકાની નહિં આવી શકવાથી ન આવ્યું અને જતે દિવસે વધુને વધુ વાતાવરણ ડાળાયું.

કરાય અને તેમાં જે ફેંસતો શાય તે વગર આનાકાનીએ અમારે કેમુલ મંજીર છે અને તેજ પ્રમાણે અમારે વર્લવાનું છે તેમ કેમુલ કરનાર પૂજ્ય ત્રિજયનેમિસરિજીને પણ તેજ પ્રમાણે કેમુલ કરવાનું તથા વર્લવાનું રહેશે અને તેમની કેમુલાત પ્રમાણે ઉપરાક્ત સર્વેની સહીઓ થયા પછી તેઓ શ્રીએ તુરતજ સહી કરવી પડશે. કદાચ પોતાની મેળ એક પક્ષ પોતાનો ભૂલ કેમુલ ન કરે તો તેનો ફેંસન્નો નીએ જણાવેલા શ્રી સંઘના સંભાવિત ગૃહરે રથેાની કેમીટી સર્વાનું મતે યા બહુમતે ચર્ચાનો શરૂઆતથી ઠેઠ પરિણામ મુધીને માટે નોમેલા એ વિદ્રાનો એકમતે જે ફેંસન્નો આપશે તે વગર આનાકાનીએ ઉપરાક્ત સર્વને માન્ય રહેશે તથા તે પ્રમાણે વર્તન કરવાનું રહેશે. બન્ને વિદ્રાનોમાં એકમતિ ન થાય તો તે વખતે નીએ જણાવેલ શ્રી સંઘના સંભાવિત સદ્દગૃહરથેાની કેમીટી સર્વાનું મતે અને તેમ ન થાય તો બહુમતેજ એક વિદ્રાનને સરપંચ નીમશે તેઓ જે ફેંસન્નો કરશે તે ઉપરાદ્ભ સર્વને માન્ય રહેશે. અને તે પ્રમાણે વર્તને માન્ય રહેશે. અને વર્તવાનું રહેશે. અને તેજ પ્રમાણે પાતપાતાના આતાવર્તી સાધુ સાધ્યી શ્રાવક શ્રાવકાઓમાં પ્રરૂપણા કરશે અને તેજ પ્રમાણે પાતપાતાના આતાવર્તી સાધુ સાધ્યી શ્રાવક શ્રાવકાઓમાં પ્રરૂપણા કરશે અને તેજ પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ કરાવશે.

ઉપરાક્ત નિર્ણય શ્રાવણવિદ એકમ પહેલાં આવે તે પ્રમાણે શાસ્ત્રાર્થ કરી નક્કી કરવાનું છે. આ વર્ષમાં છુધવાર ગુરવારની સાંવત્સરીની ચર્ચામાં જો ગુરવારના નિર્ણય થશે તો કાયમ ચાલે છે તેમજ બારે માસની સર્વાતિથિના નિર્ણય રહેશે અને બુધવારના નિર્ણય થશે તો છુધવારવાળા કહે છે તે પ્રમાણે બારે માસની તિથિના નિર્ણય રહેશ તેજ પ્રમાણે સર્વાને માન્ય રહેશે અને વર્ષન પૃષ્ણુ તેમજ કરવાનું રહેશે.

કમીડિના નામા

૧ નગરશેઠ કરતુરભાઈ મહિલાઈ ૨ શેઠ પ્રતાપસીભાઈ મોહોલાલભાઇ ૩ શેઠ ભાગુલાઈ ચુનોલાલ ૪ શેઠ ગીરધરવાલ છેાટાલાલ ૫ શેઠ પાેષટલાલ ધારશાભાઇ ૬ શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપશી ૭ શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ ૮ શેઠ ભકુલાઈ મહિલાલ ૯ શેઠ મયાલાઈ સાંકળચંદ્ર તથા શેઠ પનાલાલ ઉમાભાઈ આ બેમાંથી એક—

> લી. પાનાચંદ રૂપચંદ ઝવેરી" (વીરશાસન વર્ષ-૧૫ અંક ૩૭)

આ મુસદો પૂ. આ. નેમિસ્ડિશ્વિરજી પૂ. આ. સાગરાનંદસ્ડિશ્વરજી અને અમદાવાદ મુંબઈ વિગેરના શ્રહસ્થાની હાજરીમાં સર્વવસ્તુનો વિચાર કરી કરવામાં આવ્યો હતો. આમાં 'સકલમાંલની શાંતિ'નો આશય હતો અને કરી આ ચર્ચા ઉપસ્થિત ન થાય તેની પૂર્ણું તકેદારી હતી. આ મુસદામાં સંવચ્છરીના નિકાલ અંગે સંવચ્છરીના મતભેદમાંથી ઉત્પન્ન કરેલ પર્વાલયવૃદ્ધિના મતભેદનો પણ નિકાલ કરવાનો હતો ('આ વર્ષમાં શુધવાર મુરવારની સંવત્સરીની ચર્ચામાં જો શુરવારનો નિર્ણય થશે તો કાયમ ચાલે છે તેમજ બારે માસની સર્વાનિચિના નિર્ણય રહેશે અને સુધવારના નિર્ણય માસની ત્રિચિના નિર્ણય રહેશે તેજ પ્રમાણે સર્વાને માન્ય રહેશે અને વર્તાન પણ ત્રેમજ કરવાનું રહેશે" આ પ્રમાણે મુસદામાં જણાવેલ હોવાથી) પરંતુ કમનસીયે આ યોગ્ય તેમજ કરવાનું રહેશે" આ પ્રમાણે મુસદામાં જણાવેલ હોવાથી) પરંતુ કમનસીયે આ યોગ્ય

અને છેવટે કેવળ પ્રામાણિકપણે પ્રયત્ન કરનાર ^{૧૧}પૂ. આચાર્ય વિજયનેમિસૂરી-ધરજી મહારાજ જેવા ક્લેશભીરૂ મહાત્માઓને જીદા જીદા શબ્દો દ્વારા જેમ તેમ કહેવામાં આવ્યું.

નવીન માન્યતાથી થયેલ અવ્યવસ્થા

^{૧૨}સં. ૧૯૫૨ અને તેને અનુસરી સં. ૧૯૮૯માં ચંડાંશું ચંડુ પંચાંગમાંના પાંચમના ક્ષય પ્રસંગે કર્યુ પંચાંગ લઇ સંવચ્છરીના નિર્ણય કરવા તે પુરતા મુસદા ઉપર આ. રામચંદ્રસૃરિજી વિગેરેની સહીએ ન થઈ શકી અને સં. ૧૯૯૩માં સંવચ્છરી અને તેને અંગે પર્વક્ષયદૃદ્ધિની તિથિયર્થાના નિકાલ ન આવી શક્યા.

આથી સ્પષ્ટ છે કે તપાગચ્છમાં ડિપ્પિણાની પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વક્ષયવૃદ્ધિ કરનાર શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રાચીનપ્રણિલિંકા પ્રમાણે એકપક્ષ પૂ. આચાર્ય વિજયનેમિસ્રીશ્વરજી પૂ. આ. સાગરાનંકસ્રીશ્વરજી પૂ. આ. વિજયવદ્યભસ્રીશ્વરજી વિગેરે ૪૦ આચાર્યોના મોટા સમુદાય છે. બીજા પક્ષે પૂ. આ. વિજયરામચંદ્રસ્રિજી પૂ. આ. વિજયસિદ્ધિસ્રિજી મહારાજ વિગેરેના નાના સમુદાય છે. ચાલુ ચર્ચામાં માટા સમુદાયમાં બીજા અનેક મત- બેદા છે તેવી પ્રચારવામાં આવતી વસ્તુ પાયાવિનાની છે. તે આ સં. ૧૯૯૩માં ઘડાયેલ મુસદ્દો સ્પષ્ટ જણાવે છે અને આજે પણ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ વિનાના પંચાંગાને વિના મતલે સ્વીકારી ૪૦ આચાર્યા એકજ સરખી રીતે પ્રવૃત્તિ કરે છે.

૧૧. ''શ્રી નેમિસ્ર્રિજીને જણાવવાનું કે આપ્યા સમાજમાં અને ગામેગામ બેદી રમત રમી ફ્લેશના દાવાનળ સળગાવી......લણુંજ શરમજનક છે."

(वीरशासन वर्ष १५ व्यं ५५)

''આ વખતે સાગરજીને મદહગારા મળી ગયા. ખાસ કરીને શ્રીનેમિસરિજીએ તેમના પક્ષ લીધા અને આમતેમ ં માણુસા માકલીને અન્ય આચાર્યાને પણ રવીવારે સંવત્સરી કરવાની માન્યતા તરફ ખેંચ્યા, તેઓને સમજાવ્યું કે આપણામાં પર્વાતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ કરવાના રિવાજ નથી.'' (તિથિ સાહિત્ય દર્પણ પૃ• ૨૩)

આ ઉપરથી સમજારો કે પૂ. આ. વિજયનેમિસ્ર્રીશ્વરજી મહારાજ પર્વાતિથિની હાનિવૃદ્ધિ માનતા નથી અને તે નહિં માનવાથી કેવળ સમાજની હીતભુદ્ધિ હૈંડે ધરનાર વૃદ્ધ અને જ્ઞાની આચાર્યદેવ પૂ વિજયનેમિસ્રીશ્વરજી મહારાજને જેમતેમ કહેવામાં આવ્યું.

૧૨ 'મરહુમ જૈન ધર્માચાર્ય શ્રી આત્મારામજી મહારાજે પાતાની હયાતીમાં છઠતા ક્ષય કરવા વિષે અિલપ્રાય જણાવ્યા હતા અને હાલ પણ ઘણા ખરા મુનિમહારાજા તથા લરૂચના શેઠ અનુપચંદ મલુકચંદ જેવા મહાશ્વયો છઠતા ક્ષય કરવાની સલાહ આપે છે. તે સર્વે તે માન્ય કરવા યાગ્ય છે. શ્રી જૈનમત સ્યાદાદથી ભરેલો છે આ લેખની અંદર આપેલા તિથિનિર્ણય સંબંધી ઉત્સર્ગ અપવાદના પાઠજ તેની અનેકાંતતા દેખાડી આપે છે. માટે જોધપુરી પંચાંગ જે સર્વદા કથિત નથી. અને જે એકલાનેજ માનવું એવા શાસ્ત્રાધાર નથી. તેના ઉપર જૈનલાઇઓએ એકાંત હઠ કરવા અને બીજા શાધને અંતે ખરાં માલમ પાડતાં પંચાંગોના અનાદર કરવા ઘટતા નથી." (સયાજિય, જૈના માટે ખાસ, વડાદરા સુધવાર તા. પ ઓમષ્ટ સને ૧૮૯૮ અલાડ વદી ૧૧ સંવત્ ૧૯૫૨)

મતલેદ હતો. સં. ૧૯૯૨માં પણ તેજ પ્રમાણું બીજા પંચાંગના આધાર લઇ છક્રની વૃદ્ધિ કરી સંવ²છરી શનિવારે કરવામાં આવી હોત તો તે પુરતા મતલેદ રહેત પણ સં. ૧૯૯૨માં આ રામચંદ્રસૂરિજીએ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ કરવાનું સ્વીકારી પર્વતિથિની નિયતતારૂપ વ્યવસ્થાના સિદ્ધાંતમાં કાયમી મતલેદ જૈન સમાજમાં હિલો કર્યો અને તેથી પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ દેખાડનારા તેમના મતના પંચાંગા અને પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અનુસરતાં ઘણા વખતથી ખહાર પડતાં હતા તે પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ વિનાનાં પંચાંગા એમ છે પ્રકારના પંચાંગા જૈન પંચાંગ તરીકે પ્રચારાવા માંડયાં. પૂનમ આદિની વૃદ્ધિએ જુદા જુદા દિવસે પકૃખી પ્રતિક્રમણાદિ પર્વાતુષ્ઠાનોની આરાધના થવા લાગી, લાકલજ્જા અને વડીલાની આમન્યાએ પર્વદિવસાએ સચિત્તત્યાગ વિગેરે કરનારા યુવકા જુદા જુદા બાનાતળે પર્વદિવસાએ સચિત્તત્યાગ વિગેરે કરનારા યુવકા જુદા જુદા બાનાતળે પર્વદિવસાએ સચિત્તત્યાગ વિગેરે કરનારા યુવકા જુદા જુદા બાનાતળે પર્વદિવસાએ સચિત્તાદિ વાપરનારા અન્યા, પૂનમ આદિના ક્ષયે બારપર્વની અખંડ આરાધનાની તેમની શ્રદ્ધાવાળાને સ્ખલના થવા લાગી, અર્થાત્ પર્વદિવસાની સેંકડા વર્ષથી ચાલતી નિયનવ્યવસ્થાને ઠેકાણે આરાધનામાં પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે હરહંમારા માટે સમાજમાં અવ્યવસ્થા અને ગરળડ આ નવીન વરતુ પર્વક્ષયવૃદ્ધિને રજી કરવાથી થઇ. (૨)

હવે આ પર્વાતિથિની નિયતતાની વ્યવસ્થાના સિદ્ધાંતને સમ-જવા સામાન્ય તિથિ કરતાં પર્વાતિથિ આરાધ્યપણાએ કેમ ? તે પ્રથમ સમજવું જોઈએ.

જૈન શાસનમાં દેવ મનુષ્ય નારક અને તિર્થચરૂપ ચારગતિમાં મનુષ્યભવને ધર્મારાધનની માસમરૂપ માનવામાં આવ્યા છે. આથી જૈન શાસન પામનાર આત્માઓને શ્રાદ્ધવિધિકાર અની શકે તો ^{૧૩}હરહંમેશ ધર્મારાધન કરવાની લલામણ કરે છે અને તે ધર્મારાધન હરહંમેશ ન અને તો દીવસ અને રાત્રિની

(श्राद्धविधि प्रधाश ३)

જો સર્વ દિવસામાં ધર્મક્રિયા પળાય તા સારૂં, પરંતુ જો તેમ ન કરી શકાય તો પર્વતા દિવસે તો અવશ્ય પાલા.

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે સ'. ૧૯૫૨માં સ્વ. પૂ. આત્મારામછ મહારાજે શ્રીઅનુપચંદભાઇએ અને બીજા માેડા ભાગે બીજા પંચાંગના આશરા લઇ ભાન સુ. છકુના ક્ષય કર્યા હતા. ઢુંકમાં સં. ૧૯૫૨ માં ચંડાંશુચંકને બદલે એકપક્ષે ભાન શુ. ૬ના ક્ષયવાળા પંચાંગને આધાર માટે લીધું હતું અને બીજા પક્ષે ચંડાંશુચંકને આધારરૂપે લઇ ભાન સુ. ૫ ક્ષયે ભાન સુ. ૩ ના ક્ષય કર્યા હતા. અર્થાત્ કયા પંચાંગને સં. ૧૯૫૨ ના વર્ષ પુરતું આધારરૂપે લેવું તેડલા મતભેદ હતા.

१३. जइ सब्वेसु दिणेसु पालह किरिशं तओ हवइ लहुं। जइ पुण तहा न सकह तहवि हु पलिज्ज पञ्चदिणं॥

ઘટમાળથી સર્વદીવસા એક છતાં ^{૧૪}વિશિષ્ટ પ્રકારના કાલયાં ગને લઇ અપર્વ દીવસા કરતાં પ્રધાન ગણાયેલ પર્વદીવસાએ અવશ્ય ધર્મારાધન કરવું જોઇએ તેવી ખાસ લલામણુ કરે છે, આને લઇનેજ હરહંમેશ ધાર્મિક અનુષ્ઠાન કરનાર પર્વદીવસામાં ધર્મારાધન માટે વધુ ઉદ્યુક્ત રહે છે. અને હરહંમેશ ધાર્મિક અનુષ્ઠાન નહિ કરી શકનાર પર્વ દીવસાએ તા અવશ્ય ચથાશિક્ત ધર્મારાધન કરવાની વૃત્તિ રાખે છે. આ પર્વદીવસાના વિશિષ્ટ પ્રકારના કાળયાંગ અને ^{૧૫}મહિમાને લઇ કેઇ નિર્ધર્મિ અને નિર્દય આત્માએ ધર્મ અને દયા પામી જાય છે.

જૈનશાસનમાં ચતુષ્પર્વી પંચપવી ષડ્પવી અને દ્વાદશપર્વી વિગેરેના ઉદ્ઘેખો મળે છે, ^{૧૬} આઠમ ચૌદશ પૂનમ અને અમાસ ચતુષ્પર્વી ગણાય છે. ^{૧૭} આ ચતુષ્પર્વી તે તે દીવસાએ પૌષધ વિગેરે ધર્મારાધનથી આરાધવામાં ન આવે તે પ્રાયચ્છિત્ત લાગે તેવા શાસ્ત્રમાં નિર્દેશ હાવાથી તે ફરજીયાત પર્વ ગણાય છે. આજ ચતુષ્પર્વી પ્રકારાંતરે ^{૧૯} ત્રિપર્વી અને ષડ્પવી તરીકે પણ ગણાય છે, આઠમ ચૌદસ પ્રનમ કે અમાસ પખવાડીયામાં ત્રણ આવવાથી પખવાડીયાની

१४. सन्त्रेसु कालपन्त्रेसु पसत्थो जिणमप हवइ जोगो।

अहमी चडहसीसु अ नियमेण हविज्ज पोसहिओ।। (શ્રાહવિધિ પ્રકાશ ૩) જિનેશ્વર ભગવાનના મતમાં સર્વ કાળપર્વમાં પ્રશસ્ત યાેગ કહ્યો છે. એમાં પછુ આઠમ ચાદસે નિયમે કરીને પૌષધ કરવાે.

१५. पर्वमहिम्ना च प्रायो निधर्मिणामिष धर्मे निर्द्यानामिष दयार्या (श्राह्मविधि प्रकाश ३)

પર્વાતા મહિમાવડે ઘણું કરીતે નિર્ધર્મીઓને ધર્મમાં અને નિર્દયોને ક્યામાં મતિ થાય છે.

- १६ अष्टमी-चतुर्दशी-पूर्णिमा-अमाचास्या-लक्षणचतुर्णा पर्वाणां समाहार: चतुरपर्वी. (वे।वशास्त्र ५. १७८)
 - આદમ ચૌદસ પૂનમ અમાવાસ્યા સ્વરૂપ ચાર પર્વોના સમૂહ તે ચતુષ્પર્વી.
- १७. पतेषु अष्टम्यादिदिवसेषु चैत्यानामन्यवसितगतसाधून् वाऽवंदने प्रत्येकं प्रायिक्षत्तं (२४वक्षारवृत्ति)

એ અષ્ટમા આદિ પર્વ દિવસામાં ચેત્ય અને અન્ય વસતિમાં રહેલા સુસાધુએાને વંદન ન કરાય તાે પ્રાયચ્છિત્ત આવે.

अटुमीचउदसीसु पिन्छतं जइ य न कुणइ चउत्थे चउमांसीप छट्टं तह अटुमं वासपव्वंमि (तत्त्वतरं निष्णी पत्र २)

આઠમ અને ચૌ**દશમાં જો ઉપવાસ ન કરે** તે! પ્રત્યવ્છિત્ત ચૌમાસીએ છઠ્ઠ ન કરે તથા સંવત્સરીએ અદ્રમ ન કરે તે! પ્રાયવ્છિત.

१८. मासिम पञ्चलकं तिण्णि अ पञ्चाइं पक्खिम.

(डीरप्रश्न प्र• १६ ५० २)

ત્રિપર્વી અને મહિનામાં છ આવવાથી મહિનાની ષટ્પર્વી લેખાય છે, ખીજ પાંચમ આઠમ અગિયારસ ચઉદસ આ પાંચ <u>શ્રુતતિ</u>થિ રૂપ પંચ**પ**ર્વ સાથે પુનમ અમાસ જોડતાં દરેક પખવાડીયામાં ઉત્કૃષ્ટ^{ે ૧૯}છ પર્વ**ં અને** મહિનામાં બાર પર્વ તિથિઓ કહેવાય છે. આ નિયત બાર રેળ્યુલ તિથિ પૌષધ, તપ, પ્રક્ષચર્ય[°], સચિત્તત્યાગ વિગેરે નિયમાથી <mark>આરાધવાની શાસ્ત્રમાં ભલામ</mark>ણ છે. આ નિયત બાર પર્વતિથિએા ઉપરાંત જિનેશ્વર લગવંતના કલ્યાણકા અને અઠ્ડાઇના દીવસાને પણ પર્વાતિથિઓ તરીકે જણાવવામાં આવેલ છે.

વિશિષ્ટ પ્રકારના કાળયાગને લઇ પર્વતિથિની આરાધના સવિશેષ કરવી જોઇએ આ પ્રમાણેના શાસકાર મહારાજના કરમાનથી દીવસ અ**ને રા**ત્રિની ઘટમાળવાળી સર્વતિથિમાં આજે પર્વતિથિ છે કે અપર્વતિથિ છે તે જાણવા માટે સૌ પ્રથમ ટિપ્પણાના જ્ઞાનની આવશ્યકતા ઉભી થાય છે. જૈન ટીપ્પાશું—

પ્રાચીન કાળમાં જૈન સમાજનું સ્વતંત્ર ટિપ્પર્શ જૈનપંચાંગ હતું. તેની માહિતી સૂર્ય પ્રવ્રપ્તિ, ચંદ્રપ્રવ્રપ્તિ, જ્યાતિષકરંડક વિગેરે ગ્રાંથાદારા મળે છે. તેમજ તે પંચાંગના ઉપયોગ જૈનશાસમાં થતા હતા તેની માહિલી ^{૨૧}૪૯૫-સત્ર વિગેરે શ્રંથામાં જૈનશાસ્ત્રવિહિત સંવત્સર, વાર વિગેરેના નામાના ઉપયોગ-

મહિતામાં છ અને પખવાડીયામાં ૮-૧૪-૧૫ એમ ૩ પર્વ હાય.

१५-१. वीआ पञ्चमी अद्मी इगारसी चडदसा पण तिहीओ पयाओ सुअतिहिओ गोअमगणहारिणा भणिआ। बीआ दुविहे धम्मे पञ्चमी नाणेसु भट्टमी कम्मे पगारसी अंगाणं चउदसी चउदपुष्वाणं ॥ पवं पञ्चपर्वी पूर्णिमामावास्याभ्यां षटपर्व्वा च प्रतिपक्षमुत्कृष्टतः स्यादिति श्राद्धविधौ प्रतिक्रमणसूत्रवृत्तौ चः

(સેનપ્રશ્ન ૫૦ ૪૩-૪૪)

બીજ, પાંચમ, આઠમ અગિમારસ ચઉદસ અ**ા પાંચ શ્રુત તિથિએ**। ગૌત**મ મ**હાધર ભગવંતે કહી છે. બે પ્રકારના ધર્મની આરાધનાને અનુસરી બીજ, પાંચ પ્રકારના જ્ઞાનની આરાધનાને અનુસરી પાંચમ, આઠ કર્મક્ષય નિમિત્તે આઠમ, અગિઆર અંગની આરાધન નાને અતુસરી અગિઆરસ અને ચૌદપૂર્વની આરાધનાને અનુસરી ચૌદસ આ પ્રમાણે પાંચપર્વી પૂત્રમ અમાવાસ્યા સાથે મેળવતાં દરેક પખવાડીએ વડ્પર્વી થાય છે. આ પ્રમાણે श्राद्धविधि अने प्रतिक्षमण सूत्रवृत्तिमां छे.

૧૯-૨ "એક મહીનામાં ૨-૫-૮-૧૧--૧૪-૧૫ એમ ૧૨ પર્વાતિથ્ટિઓ છે."

(સં. ૧૫૮૩ ના સાધુમર્યાદાપટ્ટ બાલ ૯)

२ -. पन्वेसु पोसहाइ वंभ अणारंभ तवविसेसाइ. (श्राद्धविधि प्रधाश उ) પર્વમાં પૌષધ વિગેરે કરવાં, હ્રહ્મચર્ય પાળવું, આર'બના ત્યાગ કરવા અને વિશેષે તપસ્થા વિ**ગેરે ક**રવાં.

२१. चंदे नाम से दोच्चे संवच्छरे.

(ક્લ્પસૂત્ર ૫૦ ૧૮૯)

ચંદ્ર નામના બીજો સંવત્સર.

દ્વારા જાણી શકાય છે, આ જૈનટિપ્પર્ણ કેવે પ્રકારે હતું તેના ડુંક ખ્યાલ નીચે પ્રમાણે આપીએ છીએ.

જૈનગણુનાએ શ્રાવણ વિદ (ગુજરાતી અષાડવિદ) એકમથી યુગની શરૂઆત શાય છે. અને આ યુગ ૧ ચાંદ્ર ૨ ચાંદ્ર, ૩ અભિવર્ધિત ૪ ચાંદ્ર અને અભિવર્ધિત નામના પાંચ સવત્સરોના અનેલ હાય છે. એક યુગમાં ૧૮૩૦ અહારાત્ર ૧૮૬૦ તિથિઓ હાય છે. એક સ્પૂર્યોદયથી બીજા સ્પૂર્યોદય સુધીના કાળને અહારાત્ર કહેવામાં આવે છે અને ચંદ્રચારની અપેક્ષાએ તિથિ ગણાય છે. ત્રીસ અહારાત્ર પ્રમાણના માસની ગણુત્રીવાળા ૬૦ સૂર્યમાસના અને ફ્રિફ અહારાત્ર પ્રમાણ તિથિ તે પ્રમાણેની ૩૦ તિથિના માસની ગણુનાવાળા ૬૨ ચંદ્રમાસે યુગ થાય છે, યુગની શરૂઆત વખતે તિથિ અને દીવસ સાથે શરૂ થાય છે પણ પછી દરરાજ તિથિ ફર્ફ પાછળ પડે છે. એ રીતે દર ૬૧મા દીવસે એક તિથિના ક્ષય આવે છે. આ રીતે વર્ષમાં ૬ તિથિના ક્ષય અને યુગમાં કુલ ૩૦ તિથિના ક્ષય આવે છે.

(અહારાત્ર ૩૦ મુહૂર્ત્તપ્રમાણુ અને તિથિ દૃર્ક અહારાત્ર પ્રમાણ અથવા રક્કુર મુહૂર્ત પ્રમાણ, યુગના ત્રીજ વર્ષે પાષમાસની અને પાંચમા વર્ષે અષાઠ માસની વૃદ્ધિ થાય છે. માસની વૃદ્ધિવાળા વર્ષને અભિવદ્ધિતવર્ષ કહેવામાં આવે છે. આ અભિવદ્ધિત વર્ષ ૩૮૩કૂર્ અહારાત્ર પ્રમાણ અને માસવૃદ્ધિ વિનાનું અંદ્ર વર્ષ ૩૫૪ફૂર્ અહારાત્ર પ્રમાણ છે. પક્ષ અને મહિનાના વ્યપદેશ ૧૫ તિથિ અને ૩૦ તિથિથી થતા હાવાથી અને તિથિ દૃષ્ અહારાત્ર પ્રમાણ હાવાથી કાઈ પખવાડીયું ૧૫–૧૪ દીવસનું અને મહિના ૨૯–૩૦ દીવસના પ્રાચીનકાળમાં અનેતા હતા.)

પ્રાચીન હિપ્પણા પ્રમાણે યુગમાં ૩૦ તિથિના ક્ષય કઇ રીતે આવતા ?

સુગની આદિમાં તિથિ અને અહારાત્ર બન્નેના પ્રારંભ થાય છે પરંતુ તિથિ અહારાત્રથી દૂર્ક ન્યૂન હોવાથી એકેક અહારાત્રે દૂર્ક પાછળ હઠતી જય અને તેથી પછીના દિવસે તિથિની અને અહારાત્રની આરંભ સમાપ્તિની સમાન્તા રહેતી નથી. યુગના આરંભના પ્રથમદિવસે દૂર્ક અહારાત્ર, સ્પેદિયથી તિથિ હોય, બીજા દિવસે દૂર્ક અહારાત્ર સ્પેદિયથી તિથિહાય, ત્રીજા દિવસે પૂર્ક અહારાત્ર સ્પેદિયથી તિથિ હોય, આમ કરતાં દ્વમા દિવસે દૂર્ક અહારાત્ર સ્પેદિયથી દ્વમા તિથિ હોય અને ત્યારપછી બાસકથી તિથિ દૂર્ક અહારાત્ર જેટલી હોય. આ બાસકમી તિથિ હોય અને ત્યારપછી બાસકથી તિથિ દૂર્ક અહારાત્ર જેટલી હોય. આ બાસકમી તિથિ હોય. આ ગાસકમા સ્પેદિયના પ્રારંભે ત્રેસકમી તિથિની શરૂઆત થાય અને તે દૂર્ક અહારાત્ર પ્રમાણ હાય. પ્રમાણ હોય. આમ દર એકસકમી દિવસે દરમી તિથિ ક્ષય પામે છે. આવી રીતે એક વર્ષમાં છ અને યુગમાં ૩૦ તિથિના ક્ષય થાય છે. તે નીચે પ્રમાણેન્

માંત્ર વિદ ૮ માત્ર શાહિ પ માત્ર વિદ ર માત્ર વિદ ૧૪ માત્ર શાહિ ૧૧ જેઠ વિદ ૧ જેઠ સુદિ ૧ જોલા સુદિ ૩ ખીજા અલાડશુદિ 'યુગાન્ત' ૧૫
--

સુર્યોદય વખતની અલ્પપણ તિથિ તે આખા દિવસની તિથિ તરીકે પ્રમાણ ગણુવી.

આ ઉપરથી આપણે જોયું કે યુગના આરંભથી કે ક્ષયતિથિ પછીના દીવસથી તિથિની શરૂઆત થાય છે, પરંતુ તિથિ કૃર્ક અંશ અહારાત્ર પ્રમાણ હાવાથી શરૂ-આતની 30 તિથિઓ ક્રમે ક્રમે ઘટતાં છેવટની રાત્રિપ્રારંભ સુધી હાય છે અને પછીની 30 તિથિઓ ક્રમે ક્રમે ઘટતાં છેવટની રાત્રિપ્રારંભ સુધી હાય છે અને પછીની 30 તિથિઓ તો પ્રતિક્રમણ કાલ પહેલાં પુરી થાય છે. અને દરમી તિથિ દેવમાં દિવસે કૃર્ક હાવા છતાં સ્પેક્ષિય વખતે નહિ હાવાથી ક્ષીણ-પતિત તરીકે શાસ્ત્રકારોએ જણાવેલ છે. તિથિઓ અહારાત્ર સાથે પૂર્ણપણે નહિ રહેતી હાવાથી અને ક્ષીણ પામનારી તિથિઓમાં પર્વતિથિઓના પણ ક્ષય આવતા હાવાથી પર્વતિથિઓના આરાયકાની નીચેની છે શંકાઓના શાસ્ત્રકાર મહારાજાઓએ વ્યવસ્થિત ખુલાસો આપ્યો છે.

- ૧. બીજ પાંચમ વિગેરે પર્વતિથિઓ તિથિના નામ સાથે સંબંધ રાખે છે અને તે તિથિઓ તો એક સૂર્યોદયથી બીજા સૂર્યોદય સુધી હોતી નથી જયારે પર્વતિથિઓની આરાધના કરવાનું જણાવતાં શાસ્ત્રમાં જણાવ્યું કે પૌષધ તપ પશ્ચક્ષાણ આદિથી આરાધન કરનું તો તેની શી વ્યવસ્થા કરની?
- ર. પર્વાતિથિની આરાધના કરવાનું જણાવ્યું પણ પ્રાચિન ગણિતની રીતિ-પ્રમાણે દર એકસઠમે દિવસે ૬૨મી તિથિ ક્ષીણુ–પતિત જણાવી એટલુંજ નહિ પણ ૬૧મા દીવસને ૬૨મી તિથિ તરીકે સંગાધવાનું પણ ન જણાવ્યું તેા ક્ષીણુપર્વતિથિમાટે શી વ્યવસ્થા કરવી ?

પહેલી શંકાનું સમાધાન આપતાં શાસ્ત્રકાર મહારાજે જણાવ્યું **કે**— ^{રર}સૂર્યોદય વખતે 🕫 તિથિ હાેયતા પણ દ^{ર્}ટ અંશ પ્રમાણવાળી તિથિના

२२. एकषष्टितमो अहोरात्रस्तस्मिक्षेकषष्टितमा द्वाषष्टितमा च तिथिनिधनमुपगतेति द्वाषष्टितमा तिथिलेंकि पतितेति व्यवह्रियते. (स्व प्रशिप्त ५७ २१७)
अक्षेत्रस्रो। के दीवस तेमां अक्षेत्रस्रभी अने व्यासह्यी तिथिकी। पुरी थाय छे तथा
व्यासह्यी तिथि बे।।।मां क्षेत्र पामेली केहेवाय छे.

નામે આખા દીવસના વ્યપદેશ રાખવા. એટલે પછી બીજી તિથિના ર્ક્ક જેટલાે માટા ભાગવટા હાય તા પણ બીજી તિથિ ગણાય નહિ. આથી ઉપવાસ પ્રતિ-ક્રમણ વિગેરે સર્વની વ્યવસ્થા થઇ જાય છે.

¹³બીજી શંકાનું સમાધાન પણ પૂર્વશાસ્ત્રોમાં મળે છે તે આ પ્રમાણે~ ઉપર જણાવેલા ચંત્રમાં બીજા અધાડ સુદિ ૧૫ ના ક્ષય આવે છે. યુગાન્ત દિવસે . દૃર્ધ ચઉદસ છે અને ફિર્ફ પૂનમ છે. સૂર્યોદયના સિદ્ધાંત સુજળ આખા દિવસને ચૌદશ કરવી જોઇએ. છતાં પ્રાચિન કાળમાં શાસ્ત્રની રીતિએ પૂનમ પર્વતિથિ હોવાથી તેના ક્ષય ન થઇ શકે તે કારણે ક્ષીણ પૂનમને ક્ષીણ પૂનમ ન ગણતાં ચઉદસને પૂનમની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે. અને પૂનમ ક્ષીણ હોવા છતાં પુનમથી વીસ દીવસ ગયા પછી અમે ચામાસું રહ્યા છીએ એમ સ્પષ્ટ શખ્દા-દ્વારા શાસ્ત્રોમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

આથી જૈનપંચાંગમાં પર્વતિથિના ક્ષય આવતા ત્યારે પણ તેના ક્ષય કરવામાં ન આવતા પણ પૂર્વ અપર્વ તિથિના ક્ષય કરવામાં આવતા હતા તેમ ઉપરના પ્રાચીન શાસ્ત્રપાઠ કહે છે. જૈન પંચાંગના હિસાબે વૃદ્ધિતિથિતા આવતીજ ન હાતી જેથી તે વખતે વૃદ્ધિતિથિ વખતે શું કરવું તેના પ્રશ્ન જ રહેતા ન હતા.

જૈનેતર દિખ્યાથું—

આ જૈન પંચાંગના વિશ્છેદ પછી સેંકડાેવર્ષથી જૈનેતર પંચાગના સંસ્કાર-પૂર્વક જૈનસમાજમાં ઉપયાગ થવા લાગ્યા, આ જૈનેતર પંચાંગમાં ક્ષય અને વૃદ્ધિ બન્ને અનિયમિત રીતે આવે છે. કારણુંકે જૈનેતર પંચાંગની હાલની ગણ-તરી મુજબ તિથિ વધારેમાં વધારે ૧૫ ઘડી અને એાછામાં એાછી ૫૪ ઘડી મુધીની હોય છે. બે સુર્યોદયને સ્પર્શનારી તિથિ વૃદ્ધાતિથિ કહેવાય છે. અને મુદ્દલ સુર્યોદયને નહિ સ્પર્શનારી તિથિ ક્ષીણતિથિ કહેવાય છે. વૃદ્ધિતિથિમાં તેના

રક. યુગના છેલા વર્ષ અબિવર્લિત સંવત્સરમાં પ્રાચીન જૈનજ્યોતિષ ગણિત પ્રમાણે અષાઢ માસની વૃદ્ધિ આવે છે. તેમજ પ્રાચીન જૈન ગણિત પ્રમાણે યુમના અંતમાં બીજા અષાઢની પૂર્ણિમાના ક્ષય હોય છે. અતુર્વ<mark>દ્યાં પશ્ચયગ્રી પક્કષષ્ટિતમે</mark> સુર્ધપ્રગ્રિતિ ૨૧૯ જ્યાતિષ્કરંડક ૬૮) વિગેરે પાઠથી ૨૫ષ્ટ છે કે અષાઢ શુદ્ધિ ૧૪ ના ફિવસે પૂર્ણિમા પતિત એટલે ક્ષીણ હાય છે છતાં કહે છે કે—

अभिवहितसंबच्छरे जत्थ अहिअमासो पडिततो अषाढपूरिणमाओ वीस-तिराते गते भण्णति द्वियामीत्ति । (आचार प्रकरणचणि उद्देशो १०)

અબિવર્દિત સંવત્સર કે જ્યાં અધિક માસ હોય છે ત્યાં અષાઠી પૂર્ણિમાથો વીસ દિવસ ગયા પછી કહે કે અમે રહ્યા છીએ અર્થાત્ પર્વાતિથિતા ક્ષય પ્રસંગે આગળની તિથિતે પર્વાતિથિ તરીકે કહેવી અને આરાધવી તેને આ પાઠ સમર્થન આપે છે.

ભાગવટા ત્રણ દીવસ-વારમાં હાય છે. શ્રીણિતિથિ વખતે એકવારમાં ત્રણ તિથિના લોગવટા હાય છે. જેમકે—સં. ૧૯૯૨ના ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં આસા વદ ર ના ક્ષય અને આસા વદ ૧૪, બે છે. એકમને શનિવારે શરૂઆતમાં એકમ પછી બોજ અને તેજ દિવસે તીજની ઘડીઓના પણ લાગવટા છે. રવીવારે સૂર્યોદય વખતે ત્રીજ છે આથી સૂર્યોદય વખતે બીજ ન હાવાથી બીજના ક્ષય ગણાય છે. ખુધવારને તેરસે છેલ્લે ચોદશની ઘડીના લાગવટા છે ગુરવારે ઉદયથી માંડીને ૧૦ ઘડી સુધી ચોદશ છે. અને શુક્રવારે સૂર્યોદયવખતે ચોદશ છે. આથી બે દીવસે સ્વર્યોદય વખતે ચોદશ હોવાથી ચાદશની વૃદ્ધિ કહેવાય છે. આ રીતે લાકિક પંચાંગમાં સામાન્ય રીતે દરવર્ષ ૭–૮ તિથિ વધે છે અને ૧૨–૧૪ તિથિ ઘટે છે. જેનેતર ડિપ્યાસાનો સંસ્કારપૂર્વક ઉપયોગ:—

જૈનિટિપ્પણં વિચ્છેદ પામ્યા પછી પૂર્વાચાર્ય મહારાજાઓએ પર્વતિશિની વ્યવસ્થા માટે જૈનેતર ટિપ્પણં સ્વીકાર્શ્વ. તે જૈનેતર ટિપ્પણમાં તેની ગણિતની રીતિ મુજબ ક્ષય સાથે તિથિની વૃદ્ધિ પણ આવવા લાગી. આથી પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે નિયત પર્વાતિથિએ બેવડાય કે એાછી થાય નહિ માટે તે તિથિ-એાને નિયત રાખવા માટે કેાઇપણ જાતના વિચાર કરવાની જરૂરિયાત ઉત્પન્ન-થઇ. આને લઇને ક્ષય વખતની પ્રાચીન વ્યવસ્થા હતી તે મુજબની વ્યવસ્થા સૂચક અને વૃદ્ધિની પણ વ્યવસ્થાને સંકલિત કરનાર 'ક્ષયે પૂર્વા તિથિ: કાર્યા વૃદ્ધા કાર્યા તથાત્તરા' પદ જૈનેતર દિષ્પણના સંસ્કાર માટે યાજાયાં. આ શ્લોકા-ર્ધને શ્રાહલિધિકાર વિગેરે ઉમાસ્વાતિ મહારાજના પ્રધાષવચન તરીકે ગણે છે એટલુંજ નહિ પણ તે પછીના સર્વ આચાર્યો જૈનેતર ટિપ્પણમાં પર્વતિશ્વિની વ્યવસ્થા માટે યાજાયેલ આ પદને ઉમાસ્વાતિ મહારાજના વચન તરીકે કબુલ રાખે છે. એટલે તે વચનને તપાગચ્છના આજસુધીના સર્વ આચાર્યોએ જૈનેતર ટિપ્પણના સંસ્કાર માટે વિના મતભેદે સ્વીકાર્યું છે તે સર્વસંમત છે. જેનેતર ટિપ્પણાના સ્વીકાર સાથે તેના સંસ્કાર માટે ચેાજાચેલ 'ક્ષયે પૂર્વા તિથિ: કાર્યા વૃદ્ધા કાર્યા તથાત્તરા' ઉપરથી આજસુધી તપાગચ્છમાં આચાર્યો મતભેદે જ્યારે જૈનેતર ટિપ્પલુમાં તેના ગણિતની રીત મુજબ બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ, ચાદસ વિગેરે પર્વતિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ આવતી પૂર્વની એકમ, ચાથ, સાતમ, દસમ, તેરસ વિગેરે અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા આવ્યા છે અને પૂનમ અમાસ વિગેરે જેડીયા પર્વતિથિની ક્ષય દદ્ધિ વખતે પૂર્વતર અપર્વ તિચિ તેરસ વિગેરેની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા આવ્યા છે.

ચંડાંશુચંડુના ઉપયાગ અને મુદ્રિત જૈનપંચાંગ

આ જૈનેતર ટિપ્પહ્યું શરૂઆતમાં કશું લેવામાં આવ્યું તે હાલ આપહ્યું ચાક્કસ કહી શકીએ તેમ નથી પરંતુ ૭૦–૭૫વર્ષથી વિના મતલેદે જૈન સમા-

જમાં ટિપ્પણા તરીકે [મુદ્રણની સગવડતાએ શ્રીધર :શીવલાલવાળું ચંડાંશુચંડુ પંચાંગ લેવામાં આવે છે અને તે પહેલા જોધપુરી ચંડુપંચાંગના જૈન સમાજ જૈનતર ટિપ્પણા તરીકે ઉપયોગ કરતા હતા. સુદ્રણકાળ પહેલાં આગેવાન મુનિઓ જૈનતર ટિપ્પર્શું રાખતા અને તેમાં પર્વક્ષય વૃદ્ધિ આવતી ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરી સંઘના માણસોની પર્વતિથિ સંબંધીની વ્યવસ્થાના ખ્યાલ વ્યાખ્યાન વિગેરમાં આપતા. (એ પદ્ધતિ આજે પણ સેંકડો વર્ષથી અમદાવાદ ડહેલાના ઉપાશ્રય આદિ સ્થળે જળવાઇ રહી છે પણ તે માટે જાદા પંચાંગ અનાવવાની પદ્ધતિ નહોતી. અર્થાત્ સૌ કાેઇ સમજદાર માણસ પર્વતિથિની વ્યવસ્થા માટે જૈનેતર ટિપ્પણાની પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વ તર અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી લેતા.) સુદ્રણની સગવડતા થતાં જૈન સમાજે જૈનેતર ટિપ્પણામાં શાસ્ત્ર વિહિત 'ક્ષયેપૂર્વાં૦' નાે સંસ્કાર કરી આરાધના માટેનું જૈન પંચાંગ તૈયાર કરી છપાવવાનું શરૂ કર્યું. જૈનેતર ટિપ્પણમાં પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ કર-વાનું જે પૂર્વ પુરૂષા વ્યાખ્યાનાદિમાં જણાવતા તેને આશ્રીને ^{૨૪}તે વખતના સુવિદ્ધિત મુનિઓની અનુરા લઇ પ્રસારક સભા આદિએ છપાવી જૈનય ચાંગ તરીકે સમાજમાં પ્રચાર્યું.

આવાં પંચાંગા જૈનધર્મ પ્રસારક સલા, આત્માન દ સલા, યશાવિજયજી જૈન ગુરૂકુલ, વીરશાસન, બાલાશ્રમ, મેઘજી હીરજી વિગેરે પચીશેક ઠેકાલુથી એક સરખી રીતે તપાગચ્છ જૈન સમાજમાંથી કાઢવામાં આવતાં અને તેમાં પર્વ કે પર્વાન્તર પર્વના ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વના ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા અને જેને માટે કાેઇએ પણ વાંધા લીધા ન હતા. બાળક પણ

ર૪. વયાેેે વર્ષાનિષ્ટ અભ્યાસી કુંવરજભાઇના પત્ર.

ता. २५-८-४४

ભાઇ.....અમદાવાદ.

તમારા પત્ર પહેંચ્યા હતા, પર્યુ પહુના કારહ્યા જવાળ લખાણા નથા. મિંતિયાં પંચાંગ પહેલ વહેલા સભા તરફથી છપાવ્યા ત્યાર અગાઉ છપાતા નહાતા. અમાને છપાવ્યાને લગભગ પચાસ વર્ષ થયાં હશે. મુનિરાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજ તથા પત્યાસ શ્રી ગંલારિવિજયજી મહારાજે જે લાઈન બતાવી તે લાઇને અમે ચાલ્યા કરીએ છીએ. ધર્મકાર્ય ફરમાવશા. સં. ૨૦૦૦ના લાદરવા શુદ્ધિ પતે શુરૂ.

આ ઉપરથી ૨૫ષ્ટ છે કે જૈનધર્મ પ્રસારક સભા જે પંચાંગ છપાવે છે તે પંચાંગમાં ડિપ્પણામાં આઠમ, ચઉદસ વિગેરેની ક્ષયદૃદ્ધિએ સાતમ તેરસ વિગેરેની ક્ષય-દૃદ્ધિ કરે છે અને પૂનમ અમાસની ક્ષયદૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયદૃદ્ધિ કરે છે. તે પૂ મુનિરાજ શ્રી દૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજના જણાવ્યા પ્રમાણે કરે છે અને આજે પણ તેજ પ્રમાણે છપાવે છે. ડુંકમાં ક્રોઇપણ વખત પર્વેતિથિની ક્ષયદૃદ્ધિ ક્રોઇપણ કરતું ન હતું. જે પંચાંગમાં પર્વતિથિની ક્ષય કે વૃદ્ધિ દેખે તે જૈન પંચાંગ નહિ એમ તુરતજ બાલી ઉઠતા.

ઇતરગચ્છીય પ્રાચીન મતભેદ ઉપરથી તપાગચ્છની માન્યતાના ખ્યાલઃ—

પર્વતિથિના જ્ઞાનમાટે ટિપ્પણની આવશ્યકતા અને પ્રાચીનકાળમાં જૈન ટિપ્પણું અને પછી જૈનેતર ટિપ્પણાંના કઇરીતે ઉપયોગ કરી જૈનસમાજ પર્વઃ જ્ઞાન મેળવી પર્વાશ્યન કરતા તેની પદ્ધતિ એઇ ગયા, પરંતુ જૈનેતર ટિપ્પણાંના જૈન શાસનમાં પ્રચાર થયા પછી ક્યારે પણ પર્વતિથિ વિષયક કાંઇપણ મતલેદ થયા કે કેમ તે વિચાર કરવા જરૂરી છે, કારણકે એ કાંઇપણ જાતના મતલેદ જ ન હાય તા આજે એ પ્રાથમિ આંચરણાંની સિદ્ધિમાટે શાસપાઠા કે આધારા આપી શકાય છે તે પણ મળી શકત નહિ. મતલેદ વિના પૂર્વપુર્ધા પાતાની આચરણાંની ચર્ચા પણ ન કરત. પરાપૂર્વથી મૂળ એ સંપ્રદાય ચાલ્યા આવતા તેના એક માટા લાગ કાળાન્તરે તપાગચ્છના નામથી પ્રસિદ્ધ પામ્યા અને આજે તે મૂળસંપ્રદાય દેવસૂર તપાગચ્છના નામથી પ્રસિદ્ધ છે. આ દેવસૂરતપાગચ્છની તિથિ વિષયક માન્યતા તપાગચ્છ કે દેવસૂર તપાગચ્છની શરૂઆતથી નવી બંધાયેલ નથી પણ પૂર્વકાળની જાૂની છે.

જૈનેતર ટિપ્પણના સ્વીકાર સાથે ખરતર, અંચળ, પોર્ણિમિયક વિગેરે ગ²છોમાં પ્રથમ મતલેંદ 'ઉદયતિથિ'ની માન્યતા માટે પડેયા ઇતરગ²ઇીઓએ ઔદિયક તિથિ માનવાનું કખુલ રાખ્યું પણ તેમણે ઉદયતિથિંની વ્યાપ્યા સ્વેદયકાલની તિથિને ખદલે પ્રવિષ્ટતિથિ કર્યો અને તેને લઇને પર્વતિથિના અનુષ્ઠાન–ક્રિયાકાલ વખતે તે તિથિ વર્તાતી હોવી જોઇએ એવા આગ્રહ રાખી લોકોને બ્રમણામાં નાંપ્યા. આથી સ્પષ્ટ પ્રાચીન શૈલિ પ્રમાણે 'ઉદયતિથિ' કોને કહેવી તેના સ્પષ્ટ કથના અને વાસ્તિવક ઉદયતિથિ ન માનનારાને શા દાવા લાગે તે જણાવનારાં વચના પૂર્વપુર્ષોએ રજી કર્યા જે આપણને શાહિવધિ વિગેરમાં જોવા મળે છે.

ताओ तिहीओ जासि उदेइ सूरो न अन्नाओ । केमां सूर्थ ९६४ पामे ते तिथि क प्रभाषु छे. थीश निर्हे. उदयंमि जा तिही सा पमाणमिअरीइ कीरमाणीप । आणामंगणवत्था मिच्छत्तविराहणं पावे ॥

સૂર્યોદયમાં જે તિથિ હાય તે પ્રમાણ બીજી તિથિને પ્રમાણ કરવામાં આવે તા આગાલંગ અનવસ્થા મિશ્યાત્વ અને વિરાધના લાગે.

ઉદય તિથિ નહિં માનવાથી અને ^{૨૫}પ્રવિષ્ટતિથિ માનવાથી અનેક અનર્થો ૨૫. 'સ્પ્રીંદય વખતે જે તિથિ દ્રાય તે પ્રમાણું' એ વચન ત માને અને પ્રવિષ્ટ થતા હૈાવાથી શાસ્ત્રકાર મહર્ષિંએાને 'ઉદયતિથિ'ની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા કરવી પડી છે અને તે 'ઉદયતિથિ' ન માનનારને મિથ્યાત્વ વિગેરે આકરા ઉપાલંભ આપવા પડ્યા છે.

ચ્યા ઉદયતિથિના મતભેદ પછી ખરતરગચ્છવાળા, શ્રાવણની વૃદ્ધિમાં **બીજા** શ્રાવણે અને ભાદરવાની વૃદ્ધિમાં પ્રથમ ભાદરવે પર્ધુષણ–સંવચ્છરી કરવા લાગ્યા તેથી 'માસવૃદ્ધિ' અંગે તપાગ^રછ સાથે ખરતર ગ^રછને મતભેદ પડયા **વિ**ચાર કલ્પસૂત્રાદિગ્રંથાની ટીકામાં ઉપલબ્ધ થાય છે. માસવૃદ્ધિ સાથે પર્વતિથિ વૃદ્ધિમાં પ્રથમ તિથિ વધુ ભાગવટાવાળી હાવાથી તે પ્રથમતિથિ પર્વતિથિ તરીકે કહેવાય તેમ ખરતરગચ્છવાળાએાએ માનવાનું શરૂ કર્યું. આથી 'વૃદ્ધો કાર્યા તથાત્તરા' પદને અનુસરી ઉત્તર તિચિને પર્વાતિથિ તરીકે માનનાર આપણા તપાગચ્છ સાથે તિથિવિષયક મતલેક પડયા, આ ઉપરાંત આઠમના ક્ષયે સાતમને ચાઠમ બનાવી ખરતરગચ્છવાળા 'ક્ષયેપૂર્વા' ને ચરિતાર્થ કરતા હતા. પરંતુ ચોદશના ક્ષર્ય પર્ણિમાને દીવસે પાક્ષિક કરવાનું તેઓએ રાખ્યું તેથી તેરસે ચૌદસ બનાવી ચૌદસ કરનાર તપાગચ્છ સાથે ચૌદસની આરાધના વખતે ખર તરગચ્છવાળ:એાને મતભેદ પડેયા. આવા અનેક મતભેદાની વિચારણા અને નિરસત તે વખતના પ્રસિદ્ધ પૂ. પા. જગદ્ગુરૂ હીરસૂરીશ્વરજી મહારાજના ગુરૂ વિજય દાનસૂરિજી મહારાજ વખતે થયેલ પૂ.ઉ. ધર્મસાગરજી મહારાજે પાતાના બનાવેલ તત્ત્વતરંગિણિ તથા પ્રવચનપરીક્ષા વિગેરે ગ્રંથામાં કર્યું તથા ખરતરગચ્છની માન્યતા સંખંધી થયેલ મતભેદને અંગે જિજ્ઞાસ મુનિએાએ પૃ. હીરસૂરિછ મહારાજ સાહેબ તથા પૃ. વિજયસેનસૂરિછ મહારાજ સાહેબને પૂછેલા પ્રક્ષેપના જવાબ હીરપ્રશ્ન અને સેનપ્રશ્નમાં પણ આપવામાં આવ્યા છે. આથી તેમાંના ચર્ચા પ્રસંગામાં ખરતરગચ્છની દક્ષીક્ષાના જવાબ આપતાં તપાગચ્છની તે વખતની માન્યતા કેવી હતી તેની સ્પષ્ટતાના સારા ખ્યાલ આવે છે. તથા આ ઉપરાંત ખરતરગચ્છવાળાએાએ પાતાની માન્યતા રજુ કરતાં તપાગચ્છની રિતિ પ્રત્યે જે શંકાએંગ ઉઠાવી તે અને તે શંકાએના તપાગચ્છવાળા તરકથી જે રદીયાએક આપવામાં આવ્યા તે એ ઉપરથી પણ તપાગચ્છની માન્યતા અને આચરણાની સારી સમજ મળે છે.

તિશ્વિતે માતે તેા વ્રત તપ વિગેરે સર્વાની અવ્યવસ્થા થાય. શુધવારે એ ઘડી પછી ચોદશ શરૂ થઇ અને ગુરૂવારે એક ઘડી પછી પૂતમ એઠી 'પ્રવિષ્ટ તિથિજ આરાધવી' તેવા આત્રહવાળા માણસ બુધવારે સૂર્યોદય પછી એ ઘડી સુધી હું છુટા છું એમ માની વ્રત નિયમા ન પાળે અને ગુરૂવારે એક ઘડી પછી બીજી તિથિ હાવાથી ચોદશના નિયમથી હું છુટા છું એમ માની ચોદશ પાળું છું એમ માનવા પૂર્વક ચોદશના નિયમથી છુટા વિચર તા અનેક અનર્ય થાય અને એમ કરતાં વ્રતાદિ વિગેરે સર્વામાં મુશ્કેલી આવી પડે. આ ઉપરાંત શ્રાહ્યવિધિકારે 'આદિત્યાદયવેલાયાં' વિગેરે પદા આપી ઉદયતિથિ કાને

કહેવી તેની સ્પષ્ટ ભાખ્યા કરી વ્રત નિયમાને પાળવાની વ્યવસ્થા કરી સ્થાપી છે.

મતસેદના નિરાકરણના સાધના-૧ આચારણા અને ૨ શાસ-

જૈનશાસનમાં કાઇપણ મતભેદ પડે ત્યારે તે મતભેદના વિચાર આચ-રહા અને શાસ્ત્ર એ બેથી કરવામાં આવે છે. મતભેદ વખતે ગીતાર્થ પૂર્વ-પુરુષાની આચરણા જે મળે તેા ભવભીરૂપુરૂષા પાતાની માન્યતા તરતજ છેાડી દે છે. આ આચરણાને આટલું બધુ મહત્ત્વ આપવા**નું કારણ પાતાના** પુરાગામી પુરુષા અહ્યુત, લવભીર અને પ્રામાણિક હતા તેમણે જે આ આચ-રણા ચાલવા દીધી કે પ્રવર્તાવી તે શાસ્ત્ર, શાસનની મર્યાદા અને શાસનની હિત્યુહિને ધ્યાનમાં રાખીનેજ હાેવી જોઇએ. ગીતાર્થ પૂર્વપુરૂષાની આચ-રણાને માન્ય રાખવામાં તેમની પ્રામાણિકતા, તેમનું જ્ઞાન, તેમના શ્રંથ અને તેમનું શાસનહિતલક્ષીપણું માન્ય થઈ જાય છે. ગીતાર્થપૂર્વપુરૂષાની આચરણાને માન્ય નહિ રાખવાથી તેમનું પ્રામાણિકપર્ણું, તેમના શ્રંથ અને તેમનું શાસન હિતલક્ષીપણું માન્ય થતું નથી. શાસ્ત્રમ^{ાં} ભા. શુ. ૫ ની સંવચ્છ**રી છતાં** પૂ. કાલિકસૂરિ મહારાજે ભા. શુ. ૫ ની સંવચ્છરીને બદ**લે ચાથે** સંવચ્છ**રી કરી,** તેને માન્ય રાખવામાં જૈનસંઘે કાલિકસુરિમહારાજનું <mark>ગીતાર્થપણું અને</mark> શાસન હિતલક્ષીપણું માન્ય રાખ્યું છે. તેજપ્રમાણે શાસમાં કંદારા નહિ માંધવાનું, ગાંઠ નહિં વાળવાનું વિધાન હોવા છતાં પૂર્વ પુરૂષાએ કંદારાને માંધવા વિગેરેની પ્રવૃત્તિ કરી તેને જૈનસંઘે પોતાના પૂર્વપુરૂષાની શાસ્ત્ર અને શાસન-હિતલક્ષીપણાની પ્રકૃષ્ટતાને માન્ય રાખી સ્વીકારેલ છે. આથી ગીતાર્થ પૂર્વપુરૂષાની આચરણા મળે ત્યારે ભવલીરૂ આત્માઓએ મુદ્દલ આગ્રહ રાખવા ન જોઇએ.

જે મતલેદમાં પૂર્વપુરૂષોની આચરણા ન મળે અને શાસ્ત્રપાઠ મળતો હોય તો તે શાસ્ત્રપાઠ જૈનસંઘ આગળ રજી કરી, જૈનસંઘનું હિત લક્ષ્યમાં રાખી, જૈનસંઘમાં છિલ્ન ભિન્નતા ન થાય તેવી રીતે પ્રથમ સર્વસંમત ખનાવી તેની પ્રવૃત્તિ કરવી એઇએ.

ર^ક દેવસુર તપાગચ્છની સર્વસંમત ચાલુ <mark>આચાર</mark>ણા– પ્રણાલિકાને સાબીત કરનાર ૩૦૦ વર્ષ સુધીના સ્પષ્ટ ઉલ્લેખાઃ—

વિજયદેવસૂર તપાગચ્છ કે જે ગચ્છમાં ટંકશાળી પ્રખર નૈયાયિક ઉ. યશેા-વિજયજી મહારાજ, અનેક ગ્રંથકર્તા પૂ. ઉ. મેઘવિજયજી મહારાજ, પૂ. આ. જ્ઞાનવિમલસૂરિજી, પૂ. પં. સત્યવિજયજીગણિ, પૃ. પં. પદ્મવિજયજીગણિ અને પૂ. પં. રૂપવિજયજી ગણિવર (જેઓ વિદ્યમાન સર્વ સાધુઓના પ્રપિતામ**હ છે)** તે સર્વ થયેલા છે. અને તે સર્વેએ પર્વ કે પર્વાનન્તરપર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે

ર ક. યુગપ્રધાન વિજયદેવસરિની વિશેષ હકોકત માટે જૈન ધર્મ વિકાસ પુસ્તક ૪ અંક ૨–૩ નાે 'તિથિચર્ચા પર્વ'બ્યપદેશ'ના મારા ક્ષેખ જીએા.

પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિશિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવારૂપ જે આચરણા આચરી છે. તે આચરણાની પ્રવૃત્તિના સં. ૧૬૬૫ થી આજદીન સુધી ઘણા સ્પષ્ટ ઉલ્લેખા મળે છે અને જે નીચે મુજબ છે—

૧ ^{૨૭}સં ૧૬૬૫ માં લખાયેલ અને રચાયેલ ઉત્સૂત્ર ખંડનમાં અન્ય**ચ ફઢો** પા**ક્ષિકં ક્રિયતે દ્**રં કિં?એ શબ્દ કહી ખરતરગચ્છનાળા તપાગચ્છવાળાને જણાવે છે કે પૂશ્ચિમાની કે અમાવાસ્થાની વૃદ્ધિ વખતે વૃદ્ધિમાં પહેલી પૂનમ કે અમાવાસ્થાએ પાખીપ્રતિક્રમણ-ચાદશ તમારા દ્વારા કરાય છે તેનું કેમ ?' આ પ્રશ્ન

ર૭-૧ પૂ. ધર્મસાગરજી મહારાજે ઇર્યાપશિકી સૂત્રાન્તર્ગત ઉત્સત્રોદ્ધાટનકુલક લખ્યું છે તેમાં ખરતરગચ્છવાળાએ ૩૦ વરતુઓ શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ કરે છે તે જણાવ્યું છે. પૂ. ઉ. ધર્મસાગરજીએ લખેલ ઉત્સત્રોદ્ધાટનકુલકના પ્રતિકારના પ્રયત સં. ૧૬૬૫ ની સાલમાં ખરતરગચ્છીય જિન્માંદ્રસૂરિ શિષ્ય મહાપાધ્યાય જયસામગ્રાણના શિષ્ય ઉપાધ્યાય ગુણ-વિનયગિશ્યુએ ધર્મસાગરીય ઉત્સત્રખંડન નામના પ્રાથદારા કર્યો છે. તે પ્રયત્ન સફળ હતા કે નિષ્ફળ તેના વિચાર અહિં પ્રકૃત નથી. અહિં તા આ પ્રસંગ એટલા માટે લીધા છે કે ઉત્સત્રખંડનકારના પ્રયત્નમાં તપાગચ્છની કેટલીક વાતાને તેમણે જણાવી છે તે વાતા કર્કી છે તે જાણાવવા માટે છે.

ખરતરત્રચ્છવાળાની ૩ • વસ્તુઓ શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ છે તેમાં ૨૧ મી વસ્તુ તરીકે પૂ. ધર્મ સાગરજી મહારાજે 'શુદ્ધીય પહારતિદ્ધિ' પર્વતિથિની દૃદ્ધિમાં પ્રથમ તિથિ પર્વતિથિ તરીકે કહેવી એ ખરતરગચ્છનો કૃવિકલ્પ છે. આના પ્રતિકાર કરતાં ખરતરગચ્છવાળાએ જણાવ્યું કે તમે તપાત્રચ્છવાળા પૂનમની દૃદ્ધિમાં પ્રથમ પૂનમે પક્ષિક કેમ કરા છે। તે વસ્તુ તેમણે નીચેના શબ્દો દારા જણાવી છે.

'अन्यच्य धृद्धौ वाक्षिकं कियते इदं किं ? सर्वा अपि तिथयो सृद्धौ पूर्ण-स्वाद पूर्वा पत्र मान्यत्वेन ब्राह्माः सन्ति किमेकदेशदृषणाय त्वेयं प्रसृतिः'

મ્મા વાક્ય જણાવી ખરતરગચ્છવાળા કહે છે કે પર્વે તિથિની વૃદ્ધિમાં પ્રથમ 'તિથિને પર્વ'તિથિ ન કહેવી તા પૂનમની વૃદ્ધિમાં પ્રથમ પૂનમે તમે પાક્ષિક કેમ કરા છે !? (પ્રથમ પૂનમે આપણે પાખી કરીએ છીએ તે પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરવાથી અને છે.)

ખરતરમચ્છવાળાઓની ૩٠ વસ્તુએત શાસ્ત્રથી વિરૂદ્ધ છે એમાં ચાથી બાબત.

રહ-ર 'मोकूण અડપર્લ્વ પોસદ્વપિકસેંદ્વળં च તસ્સ મવ' આઠમ ચૌદસ પૂનમ અને અમાસ ચાર પર્વ સિવાય પોષધ ન થાય તે ખરતરગચ્છના કુવિકલ્પ છે. આતો પ્રતિકાર કરતાં ખરતરગચ્છના ઉપાધ્યાય મુણ્વિનયગણિએ પૃ. ઉ. ધર્મસાગરજીથી આચરણ પામતી તપામચ્છની આચરણા ઉત્સત્ર છે તેમ ઉત્સત્ર ખંડનમાં નીચે પ્રમાણેના શબ્દો દ્વારા લખ્યું છે. તેથી પૃ. ઉ. ધર્મસાગરજી મહારાજના સમયમાં તપામચ્છની શી આચરણા હતી તેના સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવે છે.

यौषधिविधिप्रतिपादकेषु तदन्यिदनेषु च तिश्ववेधसाधकेषु शास्त्रेषु जाश्रत्सु ये पुनर्नियतिदनान्यदिनेषु यौषधं विधापयन्ति भवत्सदक्षास्त पवोतस्त्रत्रप्रवृत्ति ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે—તે વખતે તપાગચ્છવાળા પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ છે તેરસ કરતા હાય તો જ પૂછાય કે તમે પહેલી તિર્થિએ પાક્ષિક કરા છે! તેનું કેમ? નહિતર તે પ્રશ્નના સંભવજ ન હાય.

આથી સ્પષ્ટ છે કે-સં. ૧૬૬૫ માં તપાગ અવાળા પર્વ કે પર્વાનન્તરપર્વ તિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરતા ન હતા પણ પર્વ કે પર્વાન તરપર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા.

कत्तारः ×तदेवं तव काकारेरिव प्रतिनियतिवसप्राह्मपौषधवतधाम्नो ध्वान्तातमकतया तवन्यविनतव्श्रहणतमसः प्रकाशात्मकतया च प्रतिभानं विचार्यमाणं
कथं न व्याहतं भवति ।

×अन्यरुचेदं अमावास्यापूर्णिमानृद्धौ सूर्योदययुक्तामुदयस्तुर्दशी पर्वतिथिमिप महामिथ्याकस्पनया द्वितीयां त्रयोदशीं मत्वा अन्येभ्यः कथित्वा स तस्यामुद-यचतुर्दशीपर्वतिथाविप पौषधादि धर्मकृत्यानि ये निषेधयन्ति तदुत्सूत्रं स्पष्टमेवः (६८सूत्रभंऽन ४२ ६)

આ શ્રુષ્ટે દારા ખરતરગચ્છવાળા કહે છે કે-નિયત દિવસાએ પાષધ કરવાનું પ્રતિપાદન કરનારાં અને બીજા દીવસે પૌષધ નહિં કરવાની વાતને સમર્થન કરનારાં શાસ્ત્રો હોવા છતાં નિયત અને અનિયત બન્ને દિવસોએ પૌષધ જેઓ કરે છે તે તમારા સરિખાજ ઉત્સત્ર પ્રવૃત્તિ કરનારા છે. આ પ્રમાણે તમારે પ્રતિનિયત દિવસ શાહ્ય પૌષધ વતરૂપ પ્રકાશ અધારાપણે અને પ્રતિનિયત સિવાયના દીવસના પ્રહેશુરૂપ અધારાનું પ્રકાશ-પણે થતું લાન વિચારતાં શું ખોઢું નથી જશાતું?

આ વાતને ૨૫૧૮ કરવાના આશ્રયે સં. ૧૯૮૯ માં છપાવનાર જિન**દ**ત્ત જ્ઞાનભંડારે ટીપ્પણીમાં જણાવ્યું કે—

અમાવારયા અને પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિમાં સ્થેદિયયુક્ત ઉદયવાળી ચોદશ પર્વાતિયને પછુ મહામિથ્યા કલ્પનાએ બીજી તેરસ કરીને અને બીજાઓને બીજી તેરસ તરીકે જ**ણાવીને** તે ઉદયવાળી ચોદશ પર્વાતિયમાં પણ પૌષધાદિ ધર્માકૃત્યાના જેઓ નિષેધ કરે છે તે સ્પષ્ટજ ઉત્સત્ર છે.

આ ઉપરથી ઉત્સૂત્ર ખંડનકાર અને તેના હિષ્પણકાર એમ કહેવા માગે છે કે— તમે ઉ. ધર્મસામરજી અને તમારા તપામચ્છ જે પૂનમ અમાવાસ્યાદિની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરા છા તે વ્યાજળી નથી. કારણુંકે પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ સુર્યોદયવાળી ચીકશને બીજી તેરસ બનાવા છા ને તે દીવસે પોષધ આદિ કરતા નથી. (આને માટે જ—પ્રતિનિયતदिवसपोषधवतधाम्नो भ्वान्तात्मकतया વિગેરે લખ્યું.)

આતો જવાય તપાગચ્છના ગ્રંથામાં અનેક રીતે અપાયા છે. પરંતુ આ ખરતર-ગચ્છના ઉત્સત્ત્ર ખંડનના વચનધી એ તાે ચાક્કસ થાય છે કે આ ગ્રંથ રચાયા હા**રે અતે** તે પહેલાં ઘણા વર્ષો અગાઉ તપાગચ્છમાં પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ થતી હતી.

આથી સ્પષ્ટપણે સિદ્ધ થાય છે કે તે વખતે સં. ૧૬૬૫ માં તપાગચ્છમાં પૂનમ અમાસની ક્ષય વૃદ્ધિએ તપામચ્છમાં તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ થતી હતી. ર ^{ર૮}તેમજ વિજયદેવસુર પટ્ટમાં 'પૂર્ણિમાવૃદ્ધો. ત્રયેાદશીવદ્ધાંન' વિગે**રે** પ**દા** પણ પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે અપર્વક્ષયવૃદ્ધિને સૂચવે છે.

3 પૂજ્યપાદ પ્રશામમૂર્તિ પ્રવર્તક કાંતિવિજયજી મહારાજના પ્રશિષ્ય સાહિત્યપ્રેમી સુનિશ્રી પૂલ્યવિજયજી મહારાજ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ પં. રૂપવિજજી ગાંધુવરના સં. ૧૮૯૬માં વહાદરાના સંઘ ઉપર લખાયેલ કાગળ મળ્યા છે. કે જેમાં તેમણે સં. ૧૮૯૬માં કારતાક શુદ ૧૫ ના ક્ષય પ્રસંગે ટિપ્પણાની કા. શુ. ૧૪ ના દીવસે કા. શુ. ૧૫ નું પટદર્શન કરવાનું જણાવી પર્વાન-તર પર્વના ક્ષય પ્રસંગે પૂર્વતર અપર્વના ક્ષય કર્યો છે. તેમજ સં. ૧૮૯૬ ના ટિપ્પણમાં કા. વદ ૦)) બે હતી ત્યારે બે તેરસ કરી ટીપ્પણાની પ્રથમ અમાવસ્યાએ અઉદસ અને બીજી અમાન વાસ્યાએ અમાવાસ્યા કરી પર્વાન-તરપર્વની વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વતર અપર્વની વૃદ્ધિ કરવી તે રૂપ દેવસુરગચ્છના નિયમને યથાર્થ માન્યા છે. તેમજ તેજ સાલના પાય મહિનામાં ટિપ્પણામાં પાય શુદ ૧૪ ના ક્ષય છે ત્યાં ૧૩ના ક્ષય કરી ત્યાર પછી કરી પર્વના ક્ષય પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વના ક્ષય કરવો તે દેવસૂરગચ્છના નિયમ ચૌદશ સાચવ્યો છે. આ વસ્તુની વધુ સમજ માટે તે રૂપવિજયજી મહારાજના કાળળ તથા તેનું સુધારા વધારા સાથે વિવેચન વિકાસ પત્રમાંથી નીચે પ્રમાણે આપીએ છીએ.

સંઘમધાન પૂ. પં. રૂપવિજયજી ગણિવરના પત્ર.

॥प०॥ स्वस्तिश्रीपार्थ्वेशं नत्वा श्रीमदहम्मदावादनगरतः संविक्षमार्गी एं रूपविजयगणि लिखितं श्रो नरपति इयपति गजपति घरापति शतसंसेव्यमान पदपंकज श्रीसिद्दाजीराजाधिराजसंश्रिते श्री वटोदरमहानगरे सुधावक पून्य-प्रभावक देवगुरु भक्तिकारक संघमुख्य संघनायक संघलायक संघतिलकोपम अवेरी वीरचंद रुपचंद तथा झवेरी करमचंद कपुरचंद तथा झवेरी मूळचंद मंगलवास तथा झवेरी सोमचंद धरमचंद तथा झवेरी जयचंद लालचंद तथा सा ताराचंद जादवजी तथा सा अमरचंद पानाचंद तथा सा भगवानदास हावेर तथा सा वीरचंद फूलचंद प्रमुखसमस्तसंघसमवाय ज्योंग्य धर्मलाभ जाणवा क्षपरं चात्र श्रीदेवगुरुप्रसादे सुसाता छे तुमारी धर्मकरणी करवा पन्न आब्यो ते बांचीने समाचार सबै जाण्या हे. अपरं तुमे लायक ज्योग्य धर्मधुरंधर ज्योग्य गृहस्थ अमारे घणीज वात छे तुमारी अनुमोद्दं छोइं ते जाणवुजी. अपरं अत्र कार्तिक सुदि १४ चउदश मंग-लवारी करीं छे चोरासीई गच्छवालें स्नावकें ते जाणज्यो तथा बुधवारी पुनम करीं छे द्वधवारी पूनिमदिने चतुरविध थी संघ श्री सिद्धा (च) छजीना पटना दर्शन चतुरविध संघे करया छें ते जाणज्योजी एकलो विजयानंदस्रनो श्री पुज्य कार्तिक वदि पकम गुरुवारे भोजीकनो पट बांधीने एकछो गयो हतो

૨૮. માને માટે જુએ પર્વાતિથિ ક્ષમ્હિહિ પ્રદીપ સાથેના દેવસુર પદ્ધ વિજેરે.

वर्तभान पर्वाराधन अने ५ पं. ३५विकथळ गणिवर.

રૂપચંદ ઉપર લખાયેલ પાનાના હસ્તાક્ષરના પત્ર. ૧૪ ના ક્ષયે પાય સ. ૧૩ ના ક્ષયને સચવતો) પરમપૂજય **પ**ં રૂપવિજયજી ગણિયરના સં. ૧૮૯૬ માં વડાદરાના ઝવેરી વીરચંદ આપનાર (સ. ૧૮૯૬ માં કા. સુ. ૧૫ ના ક્ષયે કા. સુ. ૧૩ ના ક્ષય, કા. વ. ૦)) ની ટહિએ કા. વ. ૧૩ ની ટહિ અને પાય સુ ટિપ્પયાની પર્વ કે પર્વાન્તર પર્વાની ક્ષયદક્ષિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પ્રવંતર અપર્વ ક્ષયદક્ષિ કરવાની શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરાને

णाम्बन्धियोणं घरं तकावी नर्तम्म हा वारम्गरन् : क्षित्रमार्गी वे प्रपति ता ना देशार ने , मंस्त्रिमारी व प्रपीव स्वार शिक्षित मिनियमि वय ति ता ति मिस्स्य मिस्स्य मिस्स्य मान् प्रदेश में स्वार प्रदेश में स्वार स्वार प्रपाल के देश प्रदेश में स्वार स्वार प्रपाल के देश प्रदेश में स्वार स्वार प्रपाल के देश प्रदेश में स्वार स्वार के प्रमाल के स्वार के स्वार स्वार के स्वार में स्वार के स्वार स्वार के देश प्रदेश में प्रदेश स्वार के देश में स्वार के स्वार स्वार के देश में स्वार के स्वार स्वार के देश में स्वार के स्वार स्वार के स्वार के स्वार के स्वार के स्वार के स्वार स्वार के स्वर के स्वार के जयमुक्तस्याणुक्तात्रमात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम्यात्रम् यादवगुरु च मादेक रवमा नावे उमा त्रीधुमंकरणीकरवापूर्वक तायन्त्रा व्यातवान्नीत्रम्मा वारम्बनाण्या वे व्यवदेवम् जायकनायकन्याण्या धर्मकरधर्ज्याणस्य स्व अनार्य धर्मकरधर्ज्याणस्य स्व अनार्य धर्माजवावना वास्त्रमार्थिन स्व पर्श्वत्रकातिकसारिश्यक श्रीतात्रका करीवेकार्याद्वर गतिकार्व करी विवार भारता व वाले नावके ते स्थाप ज्या नाया नुध वारी प्रतिमक रीव विध्वारी एति मदिनवार विध्वारी महात्री नाप हे नाद बीनवानु रिवध में प्रक स्था वे ते के एप्योजी एक जोवन वाने दक्षर नीशी हो का जिस्सार एक मगुरु बोर नो जिस्सार की निर्माण की नामी घणी का घटी के ते का माजा नी की की प्रव र का विध्वार या वो स्थापन व र का विध्वार या वो स्थापन व ने मध्य कुक वारी अभवासामान वा जी मध्य विश्वार की सम्बद्ध माजा ने की सम्बद्ध वुआ के व्यक्ति सम्बद्ध माजा के साम वुआ के व्यक्ति सम्बद्ध माजा की सम्बद्ध माजा की स्व जायके वह श्री अप्रमाण के ते ताला वुजी ने यो के मस्मिर्शित अप्रदेश युक्त वारी या स्व वारस मेर प्रमाण या स्व ग्रमी वार्शित स्व श्री स्व ने जा ण वुजी अपरे प्रमाण के विक्रमाण पार एक क्षण पर विवश्योग स्व मान्य की स्व त्यार विज्ञान समाणा ग्रमाण के मानी का त्यार समाण वार्मी के द्रमण्य मानी का त्यार व्याप साव ना प्रमाण के मानी के विक्रमाण के स्व विज्ञान के 3

સાહિત્ય પ્રેમી મુનિશ્રી પુષ્યવિજયજી મહારાજ દ્વારા મળેલ અસલ કાગળના ફાટા ઉપરથી તૈયાર કરાવેલ ખ્લોક.

પૂ. મુનિરાજથી હ'સસાગરજ મહારાજ

क्रेओ ये यू आगमी द्वारक आयार्य हेव श्रीभह सागरानंह सूरीश्वरण महाराज ના આશિવાદ મેળવી કેવળ હૃદયમાં શાસન-हाज धरी शासनने छिन्निन करनार आ. विजयराभयं द्रस्रिरिक्टनी प्रवृत्तिओना परा-ભવ માટે ભદ્રિક પુરૂષોના ઉપાલ ભ સહીને પણ અપૂર્વ શક્તિ ફારવી છે. આજે જેઓ ना अविरत प्रयतना प्रतापे आ. विजय राभयंद्रसरिक्टनी नवीन भान्यता हेरहेर શાસ્ત્ર અને શાસન અમાન્ય બની રહી છે. તેમજ ડા. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયમાં આ. विजयराभयं द्रसूरिक्टना ढाये थयेल घाल-મેલના સેંકડા મજજીત આધારા મેળવનાર આ શ્રેષ્ટ મુનિવર છે તે કાંઇથી અગાત નથી તથા આ. વિજયરામચંદ્રસુરિજીની શાસન દ્રોહી પ્રવૃતિઓના અપૂર્વ સામના आ भृतिसिंहे डरी कैन शासनने शासन-होदनी प्रवृत्तिथी अयाववामां अपूर्व काला આ પ્યા છે જે સેંકડા વર્ષો સુધી ચિરંજીવ રહેશે. તાજેતરમાં રાજનગરના ચાતુર્માસ દરમિયાન તેમણે આજસુધી શાસનદોહીના કરેલ સામના પૂર્ણપણે સફળ થયા છે તે साने स्विहितक छे.

પૂ. આ. વિજયરામચ'દ્રસૂરિજી મહારાજ

क्रेओओ जैन आगम, जैन शास्त्र અને પૂર્વપુરૂષા આચરિત પ્રાચીન પરંપરા મુજયની પર્વાતિથિની આરાધનામાં સં. ૧૯૯૨ પછી વિરાધ ઉભા કર્યો છે. અને के नवीनिविधमतना प्रतापे आके कैन શાસનમાં ડેરડેર વૈમનસ્ય અને અરાજકતા પ્રવર્તા રહી છે. પૂર્વાચાર્યો અને શાસ્ત્ર**યા** विदित पर'पराने अथलावी नांभवा केमेशे નનામા બેદી કાગળા અને કાવત્રાં કર્યાં છે જે આ પુસ્તકમાં રજુ કરવામાં આવ્યા छे. तेथी वायक्रने भात्री थशे के वैद्यना નિર્ણય આ. વિજયરામચંદ્રસરિજની ઘાલ-મેલથી આવ્યા છે. આ ઉપરાંત તાજેતર ના ચાતુર્માસ પછી દૈનિક વર્તમાનપત્રોના समायारथी र जनगरने पूर्णपर्शे भात्री થઇ છે કે આ આચાર્ય શેન કરે તે કલ્પી શકાય તેમ નથી.

तेहनी हांसी घणीज थई छें ते जाणज्योजी ॥ अपरं कार्तिक विद समावास्या २ हती ते मध्ये शुक्रवारी अमावास्या मानवा ज्योग्य छे. पहेली अप्रमाण छे ते जाणवुंजी. तथा पोस सुदि १४ चउद्दिश श्रुक्रवारी थास्यें. बारस तेरस मेला थास्यें. घानीवारी पूनिम थास्ये ते जाणवुंजी. अपरं सरवत्र ठेकाणे पाटण पालनपुर सिद्धपुर खेरालु वडनगर बीसलनगर बीजापुर मेसाणा राधनपुर समी सातलपुर अमदावाद साणंद खेडा लींबडी वढवाण भावनगर घोषा प्रमुख सरवत्र मंगलवारी चडदश थई छैं.

बुधवार चोमासु उतर्युं छें ते जाणज्योजी धर्मशास्त्र प्रमाणे पण इमज छें ते जाणज्योजी भन्न तो विजयानंदस्राना गण्छना स्तिरीपूजे चरचा पण करी निह तिमसंघे पण पहनुं बचन प्रमाण कर्युं नथी. गहेंछो करीने उन्ने (स्ती) मूक्यो छें कोइ मानतुं पण नथी ते जाणज्योजी अन्नधी प अमीविजय प्रमुख ठाणु मातनो धर्मछाभ जाणबोजी तत्र संघ समवायने धर्मछाभ कहेवाजी मिति संवत् १८९६ ना मार्गसर सुदि ६ गुरुवासरे पाछो पत्र संभारीने छखवाजी इति संघमुख्य सवेरी वीरचंद रुपचंद प्रमुख समवाय योग्यश्री वडोदरा नगरे।

કાગળ તારવણી.

આ કાગળની વસ્તુ સમજવા પ્રથમ સં. ૧૮૯૬ ની સાલનું "લોકિક પંચાંબ કારતક સુદ ૧ થી ૦)) સુધીનું, મા. સુદ ૧ થી ૧૫ સુધીનું અને પાષ સુદ ૧ થી ૧૫ સુધીનું આપતું વધુ જરૂરી છે. કારહ્યુંકે—આ કાગળમાં સં. ૧૮૯૬ ની સાલમાં કા. સુદ ૧૪ મંગળવારી કરી છે શુક્રવારી કા. વદ અમાવારયા માનવા જ્યાંગ્ય છે અને પાષ શુદિ ૧૪ શુક્રવારી થશે તેવું જહ્યું વેલ છે. તેમજ કાગળ માગગ્ર શુદ ૬ ને ગુરૂવારે અમદાવાદથી લખવામાં આવ્યો છે. તેથી પ્રથમ સં. ૧૮૯૬ નું કારતક, માગશર અને પાષનું કાગળની વસ્તુ સ્પષ્ટ સમજાવવા તે વખતનું ટીપ્પહ્યું આપીએ છીએ. જે ટીપ્પહ્યું અમને અમદાવાદ ડહેલાના ઉપાશ્રય કે જ્યાંથી પૂ. ૫ં. રૂપવિજયજી ગહ્યુવર કાગળ લખ્યા છે ત્યાંથી ઉપલબ્ધ થયું છે. તે આ પ્રમાહ્યું—

સ'વત ૧૮૯ ૬		સને ૧૮૩૯	રવી	૧ ૧	20
વાર	કારતક સુદ	તા. નવેમ્બર	સામ	૧૨	1.
શુર	૧	Ŀ	મ'ગળ	૧ ૩	14
शुक्र	ર	4	ખુધ	98	२०
શની	3	ب	ઝુ ધ	૧૫ ક્ષય	
રવી	8	૧ •	વાર	કારતક વદ	તા. નવેમ્બર
સામ	ય	11	ગુર	٦	ર ૧
મ'ગળ	ę	૧૨	શુક્ર	ર	રર
યુધ	9	9.8	શ્વની	3	२३
ગુર	4	૧૪	રવી	x	રે૪
श्रीह	Ŀ	૧૫	સામ	ય	રપ
શની	10	95	મ ંચળ	ţ	₹ \$

ખુધ	6	ર 19	સાેમ	વ્ય	15			
ગુર	4	२८	સ્ ંગળ	૧ર	৭ ৩			
શુક્ર	હ	રહ	હુ ધ	૧ ઢ	14			
શની	9.0	30	ગુર	18	96			
રલી	9 %	ડીસેમ્બર ૧	શુક્ર	૧૫	₹•			
સામ	૧૧	२	વાર	શુદ્ર પાય	તા. જાન્યુ•			
મં ગળ	૧ઢ	ā	રવી	٩.	¥			
પુ ધ	18	¥	સાેમ	ર	\$			
ગુરૂ	•))	પ	મ ગળ	3	•			
शुक्र	•))	•	 ુધ	¥	(
વાર	માગશર શુદ	તા. ડીસેમ્બર	ગુર	ે પ્	Ŀ			
શની	٩	હ	શુક્ર	Ę	90			
રવી	ર	(શની	U	• •			
સામ	3	૯	રવી	4	૧૨			
મ ંચળ	X	9.0	સાેમ	Ŀ	13			
ગુ ધ	¥	99	મ ંગળ	9.	१४			
ગુર	\$	૧૨	ઝુધ	99	૧૫			
શુક્ર	· G	٩ ع	ચુર	૧૨	2 }			
શની	4	૧૪	શુક્ર	13	૧ે૭			
	નાેમના ક્ષય			ચૌદશના ક્ષય				
રવી	9.	૧૫	શ ની	૧્પ	14			
(4)								

સ. ૧૮૯૬ માં ટીપ્પણામાં કા. શુદ ૧૩ મ'ગળ, કા. શુ. ૧૪ પુધ, કા. શુ ૧૫ ક્ષય. કા. વ. ૧ ગુરુવાર છે.

જૈનશારત્રમાં અને તપાત્ર-હની સમાચારીમાં ટીપ્પણાની પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વની અપર્વતિથિની 'ક્ષસે पूર્વાં મો પ્રદેશ લગાડી ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે અને પૂનમ, અમાસ પર્વાનંતર પર્વની ક્ષયવૃદ્ધિએ ('ક્ષસે पૂર્વાં 'નો પ્રદેશ લગાડતાં ચાદશરૂપ પર્વનો ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાના પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તે પર્વ હોવાથી તેની ક્ષયવૃદ્ધિ કાઈ રીતે ઈન્દ નિહ હોવાથી 'ચાવત્સં મવસ્તાવૃદ્ધિ હાં' એ ન્યાયે 'ક્ષસે પૂર્વાં ગોધાવને તે સ્થળ બીજી વખત પ્રવર્તાવવા પડે) પૂર્વતર તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી પડે તે તદ્દન ન્યાયયુકતજ છે. આ પ્રસાણેની શાસ્ત્રની રીતિ અને પૂ. પં. રૂપવિજયજી પ્રવૃદ્ધ કરતા હોવાથી તેમણે ૧૮૯૬ કા. શુ. ૧૫ ના ટીપ્પણામાં ક્ષય હતા ત્યારે જૈન સંસ્કાર લગાડી તેરસના ક્ષય કરી કા. શુદ ૧૨ સોમ, કા. શુદ ૧૩ ક્ષય, કા. શુદ ૧૪ મંગળ, કા. શુદ ૧૫ શુધ કર્યો અને તેમ કરી પૂ. પં. રૂપવિજયજી પ્રિવૃદ્ધ અને સકલ સંઘે ૧૮૯૬ માં કા. શુદ ૧૪ મંગળવારે કરી. ચીમાસી પ્રતિક્રમણ કર્યું અને કા. શુદ ૧૫ શુધવારે કરી સકલ સંઘ સાથે શ્રત્રંજય પટદર્શન કર્યું.

પૂ. પં. રપવિજયજીગણિ અને સકલ સંધે પૂનમના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કરી ટીપ્પ-ણાની ઉદયવાળા મંગળવારી તેરશને (ટીપ્પણાની છુધવારી ઉદયવાળા ચોદશ હોવા છતાં) મંગળવારી ચોદશ ખનાવી અને ટીપ્પણાની ઉદયવાળા છુધવારી ચોદશ પૂનમ કરી છે અને તેમ કરી ચોદશ પૂનમનાં એ જોડીયાં પર્વ અને બારે પર્વને અખંડ રાખ્યાં છે. અને એજ પ્રમાણે આપણે સં. ૧૯૯૯ ના ટીપ્પણામાં કા. વ. ૧૩ રવિ, કા. વ ૧૪ સામ, કા. વ. ૧૫ ક્ષય હતા ત્યારે કા. વ. ૧૩ ના ક્ષય કરી ટીપ્પણાની ઉદયવાળા ચોદશ તેરસે તેરસના ક્ષય કરી રવીવારે કા. વ. ૧૪ કરી અને ટીપ્પણાની ઉદયવાળા ચોદશ સામવારી કા. વ. •)) કરી તે પૂ. પં. રૂપવિજયજી મહારાજના વખતે જે પ્રમાણે થતું હતું તે પ્રમાણેજ કરેલ છે.

આજે જેઓ ટીપ્પણાની ચીંદરો એક દિવસે એ પર્વ તું આરાધન અને એક દિવસે એ પર્વ ના વ્યપદેશ કહે છે અને સં. ૧૯૯૨ પછી તેમ કરી બાર પર્વ ને બદલે અગ્રીઆર પર્વ કરી કરાવી પર્વ ઢાપ કરે છે. તેમણે આ વસ્તુ વિચારવા યાગ્ય છે.

પૂ. પં. રૂપવિજયછ ગણિવરને આ કામળ લખવાનું શું પ્રયાજન હતું ?

પૂત્રમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ બધા એ તેરશજ કરતા હોત તો આ કાગળ લખવાની જરૂર નજ પડત એ વાત બરાબર છે પણ તે વખતે અણુસુર ગચ્છના શ્રીપૂજ્યાદિ પૂત્રમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ એકમની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હોવાથી તે વખતના જૈતો બીજ બ્યામાહમાં ન પડે તે માટે તે વખતે દેવસુર તપાગચ્છના મુખ્ય પં. રૂપવિજયજી શ્રુવરને પોતે શું કર્યું અને પાઢણ, ભાવન ત્રર, શ્રીંબડી, રાધતપુર, વઢવાણ વિગેર ડેકાણે શું થયું તે જણાવનું પડયું છે. અને જણાવ્યું કે—આપણે બધા પરંપરાથી કરીએ છીએ માટે આમ છે એમ નહિં પરંતુ તે સંબંધી પોતાનો અબિપ્રાય જણાવતાં કહ્યું છે કે—

''ધર્મશાસ પ્રમાણે પણ ઇમજ છે."

અણસુર ગચ્છવાળા પૂનમ અમાસાદિની ક્ષયવૃદ્ધિએ એકમની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા. તેથી સં. ૧૮૯૬ માં કા. શુદ ૧૫ ના ક્ષયે આણસુર ગચ્છવાળાએ કા. શુદ ૧૩ મંગ-ળવાર, કા. શુદ ૧૪ ખુધ, કા. શુદ્ધ ૧૫ ગુરૂ, કા. વ. ૧ તે ક્ષય. આ પ્રમાણે કર્યું. અને દીપ્પણાનો ઉદયવાળી ચૌદશને ખુધવારે ચૌદશ કરી અને ઉદયવાળો એકમે પૂનમ કરી પૂનમતું પર્વારાધન કર્યું.

અણસુર ગચ્છવાળાએ "ક્ષ્મે પૂર્વા o"ને શુદ્ધ રીતે નહિ પ્રવર્તાવ્યા એથી જુદા પછા. પણ "એક દિવસે બે પર્વનું આરાધન થાય" "એક દિવસે મુખ્ય ગૌણ બેંદે બે પર્વનો અપદેશ થાય" એ રીતે બાર પર્વને ખંડિત કરી અગીઆર પર્વની માન્યતા ધરાવી કે ચૌદશ પૂનમ જોહીયા પર્વ નથી તેમ જચ્ચાવ્યું નથી. માત્ર "ક્ષ્મે પૂર્વા •"ને તપાગચ્છની રીતિ મુજબ શુદ્ધ રીતે ન લગાડવાથી પર્વાની આરાધનાના દીવસમાં કેર પડ્યા. પણ બાર પર્વ અને ચૌદશ પૂનમને જોહીયાં પર્વ બનાવવા તેમણે એકમની ક્ષ્યવૃદ્ધિ કરવાના પ્રયત્ન સેવ્યો છે.

(આ. રામચ' કસૂરિષ્ટ સિવાય તપાગ જ યા સકલ જૈનસ' ઘમાં કાઇ મત, ગમ્છ કે આજ સુધી એવા કાઇ પણ ફિરકા નથી નીકળ્યા કે જે એક ક્લિસે એ પર્વાતા વ્યપદેશ કે એક દિવસે એ પર્વાતું આરાધન કરી અગીઆર પર્વાતે માનતા હોય.)

અષ્યુસર ગચ્છવાળાએ કા. શુદ ૧૪ **ઝુધવારી** અને કા. શુ. ૧૫ ગુરૂવારી કરી છે. અને દેવસુર ગચ્છવાળાએ)એ "ક્ષથે પૂર્વાં૦"ના નિયમને યથાર્થ રીતે સાચવી કા. શુ. ૧૪ મંગળવારી, કા. શુ. ૧૫ **ઝુધવારી કરી** છે.

(२)

સં. ૧૮૯૬ માં કા. વ. ૧૩ મંગળ, કા. વ. ૧૪ ભુધ, કા. વ. •)) ગુરૂ, કા. વ. •)) શુક્ર આ રીતે ટીપ્પણામાં અમાસની વૃદ્ધિ આવી. પરંતુ પર્વાતિથિની વૃદ્ધિએ જૈન શાસ્ત્રાનુલશ્લી પરંપરા પ્રમાણે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની વૃદ્ધિ કરવાની રીતિ મુજબ પૂ. પં. રૂપવિજયજી ગણિવરે કા. વદ ૧૩ મંગળ, કા. વ. ૧૩ ભુધ કા. વદ ૧૪ ગુરૂ, કા. વ. ૦)) શુક્ર એ પ્રમાણે તિથિઓનો વ્યવસ્થા કરી.

અણુસુર ગચ્છવાળા પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ એકમની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હૈાવાથી તેમણે કા. વદ ૧૩ મંગળ, કા. વદ ૧૪ ખુધ, કા વદ ૦)) શરૂ, મા. શુદ્ધ ૧ શુક્ર, માગશર શ. ૧ શનિ આ પ્રમાણે તિથિઓાની વ્યવસ્થા કરી.

અર્ણસુર ગચ્છવાળાની રીતિ મુજબ કા. વદ •)) ગુરવારે આવતી હતી અને દેવસુર ગચ્છની રીતિ મુજબ કા. વદ •)) શુક્રવારે આવતી હતી. આથી કાઈ દેવસુરગચ્છવાળા ભ્રમમાં પડી કા. વ. •)) ગુરવારે ન કરે તેટલા માટે દેવસુર ગચ્છના સંવેગીપ્રધાન પૂ. પં. રૂપવિજયજી પ્રસ્થિવર દેવસુર ગચ્છના વડાદરાના શ્રાવકાને જણાવ્યું. કે:—"કારતક વદી અમાવાસ્યા એ હતી તે મધ્યે શુક્રવારો માનવા જયાગ્ય છે."

દેવસૂર કે અણુસુર બન્તે ગચ્છે પુનમ અમાસતે જોડીયા પર્વ તરીકે આરાધનાર છે. આણુસુરે ચોદશ ખુધવારી અને અમાવાસ્યા ગુરૂવારા માની છે. દેવસુર ગચ્છે ચોદશ ગુરૂવારી અને અમાવાસ્યા શુક્રવારી માની છે. અમાવાસ્યા શુક્રવારી માનવા ચાગ્ય લખી એટલે તેના પર્વની ચોદશ આપે! આપ ગુરૂવારે માનવાની થઈ જાય છે.

અહિં પ્રશ્ન કરવામાં આવે કે:—જો ખે જોડીયાં પર્વજ આરાધવાનાં હોય તા ચોદશ મુક્લારી આરાધવા ઘેર્ગ્ય છે એમ લખ્યું હોત તો પણ આપોઆપ સમજત કે-મુક્લારે ચોદશ અને શુક્રવારે અમાવારયા જોડીયા પર્વ આરાધનાર દેવસુર ગચ્છવાળા આરાધત 'પણ અમાવારયા શુક્રવારે માનવા ઘેરાય છે' એમ કેમ લખ્યું ? આ પ્રશ્ન બરાબર નથી. કારણ કે—અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ દીપ્પણામાં છે અને તે વૃદ્ધિ વખતે આણસુરવાળા અમાસની વૃદ્ધિએ એકમની વૃદ્ધિ કરે છે. અને દેવસુરવાળા અમાસની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધિ કરે છે. એટલે મતબેઠ અમાસની વૃદ્ધિ અંગે છે. અમાસ કયા વારે માનવી આથી તેમણે જણાવ્યું કે શુક્રવારી અમાવાસ્યા માનવી.

અા રીતે પૂ. પ્રવર રૂપવિજયજીગણિવર પૂનમ •)) ની વૃદ્ધિ વખતે તેરશ્વની વૃદ્ધિ કરતા હતા અને આજે આપણે પણુ તે રીતે પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ આપ્રાચિત રીક કરીએ અને

અસ્પલિત રી**તે** કરીએ છોએ.

(3)

૧૮૯૬ માં ટીપ્પણામાં પાેષ શુ. ૧૨ ગુરૂ, શુ. ૧૩ શુક્ર, શુ. ૧૪ ક્ષય, શુ. ૧૫ શની છે. આ રીતે પાેષ શુ. ૧૪ ના ટીપ્પણામાં ક્ષય હતા ત્યારે પૂ. પં. રૂપવિજયજી ગબ્રિવરે કાગળમાં જહ્યુવ્યું કે— "पोस सुदि चउदस शुक्रवारी <mark>धास्यें बारस तेरस मेला धास्यें शनिवारि</mark> पूनम धास्यें ते जाणबुंजी"

પૂ. પં. રૂપવિજયજી ગણિવરે પર્વાતિથિના ક્ષયે પૂર્વ અપર્વાતિથિના ક્ષય કરવાની દેવસુર સંધની શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રણાલિકાને અનુસરીને ચૌદશ પર્વના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કરવાનું જણાવ્યું અને તેથી ટીપ્પણાની વ્યવસ્થા પોષ શુદ ૧૨ ગુરૂ, શુ. ૧૪ શુક્ર, પોષ શુ. ૧૫ શનિ આ રીતે થઇ. અને એજરીતે આપણે સર્વસમાન સંવત્ ૧૯૯૨ સુધી કરતા હતા. માત્ર સં. ૧૯૯૨ પછી વિજયરામચંદ્રસ્ટિએ તેમાં વિક્ષેપ ઉભા કર્યો છે.

આ. પૂ. પં. રૂપવિજયછ ગણિવરના પત્રમાં પર્વક્ષય પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વતિથિનો ક્ષય કરવા તેના માટે ટીપ્પણાના પાષ શકિ ૧૪ ના ક્ષયના પ્રસંગ છે, પર્વાનં તર પર્વક્ષય પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વતર તિથિના ક્ષય કરવા. તેને માટે ટીપ્પણાના કા. શુ. ૧૫ ના ક્ષયના પ્રસંગ છે અને પર્વાનં તરપર્વની વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વતર અપર્વતિથિની વૃદ્ધિ કરવી તેને માટે કા. વ. •)) ની વૃદ્ધિના પ્રસંગ છે. આ ત્રણેમાં પર્વક્ષયવૃદ્ધિ ન કરતાં પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી છે. જે આજની આપણી પ્રણાલિકાને સંપૂર્ણપણે સમર્ચન આપે છે.

પૂ. પં. રૂપવિજયજીમણિવર વિદાન, પ્રતિભા સંપન્ન, સંવેગી મુનિઓના અગેવાન અને આજના વિદ્યમાન પૂ. આ. નેમિસ્રીશ્વરજી મહારાજ, પૂ. આ. સિહિસ્રીશ્વરજી મહારાજ, પૂ. આ. વિજયનીતિસ્રીશ્વરજી મહારાજના સમુદાય પૂ. આ. વલભસ્રીશ્વરજી મહારાજ, લબ્ધિસ્રૂરિજી મહારાજ, દાનસરિજી મહારાજ, આ. પ્રેમસ્રિજી તથા રામસરિજી વિગેર તમામ આજના વિજયશાખાઓના મુનિઓના પ્રપિતામહ છે. તે પૂ. પં. રૂપવિજયજી- મિલ્લિસ ટીપ્પલ્લાની કા. શુ. ૧૫ ના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કરી ચોદશ પૂનમ જુદા જીદા જોડીયા પર્વ રાખે છે. તેની વિરદ્ધમાં આ. વિજયરામસરિજી જહાવે છે કે-

"કાર્તિક પૂચ્ચિમાના ક્ષયે કાર્તિક પૂર્ણિમાની યાત્રા ચતુર્દશીના ઉદયવાળા દિવસે થાય કે અન્ય ક્રાઇ દિવસે થાય ?"

''આ મુદ્દાના સંબંધી અમારં મંતવ્ય એવું છે કે–પૂર્ણિમાના ક્ષયે ચ**તુર્દ**શીએજ ચતુર્દશા અને પૂર્ણિમા વિદ્યમાન હાય છે. એટલે તે એકજ દિવસે બન્નેના આરાધક બનાય. પૂર્ણિમાની યાત્રા તે દિવસે કરવી એ વ્યાજબી ગણાય.'' (આ રા. સમર્થ'ન મુદ્દેા. ૨૫)

પૂ. પં. રૂપવિજયજી ગણિવરની સામે તેમના વડીકાેની આચરણાના આધાર છે અને પાતે પણ શાસ્ત્ર જાણ છે. તેમની પછી તેમના શિષ્ય ક્રોતિંવિજયજી. મ. કરતુરવિજયજી મ. મિણિવિજય દાદા, શુ2રાયજી મ. આત્મારામજી મ. ઉપાધ્યાય વીરવિજયજી અને દાનસરિજી મન વિગેર એ દાક્ષાથી લઈ જંદગી સુધી પૂનમ અમાસના ક્ષયે તેરસના ક્ષય કરી ૧૪–૧૫ પૃથક્ અને બે જોડીયા પર્વ તરીકે આરાધ્યાં. આ. રામવિજયજી મહારાજે પણ સં. ૧૯૯૨ સુધી જીદા જીદા પર્વ તરીકે આરાધ્યાં. હવે આ મહાતમા ચોદસના દિવસે પૂર્ણિમાની યાત્રા થાય તેમ જણાવે છે તેમણે જે આજમુધે પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી તેને આજે શા માટે બદલવાનું સુત્રે છે તે સમજાતું નથી.

આ નવી વાતના સમર્થનમાં નથી આપતા શાસ્ત્ર આધાર કે નથી **આપ**તાં કાઇ

પૂર્વ પુરૂષની આચરહ્યુના આધાર અને એ પહુ નથી વિચારતા કે-ચોંદશની સવારે પૂનમની યાત્રા કરનાર ૧ ચામાસામાં યાત્રા કરશે ? ર ચામાસા પડિક્રમણા પહેલાં પૂનમની યાત્રા કરશે ? ક મેવા બાજી પાલા વિગેરેની છૂટી ચામાસા પ્રતિક્રમણ પહેલાં કરશે ? આ બધાની શી વ્યવસ્થા થશે. ખરેખર શાસનનું કુલીવ્ય છે કે-શસ્ત્ર અને આચરણા-વિદીન આવી મતિ કલ્પનાએ સુત્રે છે. શાસનદેવ સન્મતિ આપા.

૪ શાસન પ્રભાવક પૃ. આચાર્ય વિજય નેમિસ્રીશ્વરજ મહારાજના શિષ્ય પૃ. આ૦ વિજયોદયસ્ર્રિજી તરફથી પ્રાપ્ત થયેલ કવિશ્વી રલ્દીપવિજયજીના પત્ર પણ દેવસુરતપાગચ્છમાં પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી તેને સમર્થન આપે છે.

પ આચાર્ય વિજય રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજની યોજનાબદ્ધ સંકલનાથી દારવાઇ ગયેલા પૂ. આચાર્ય વિજયસિદ્ધિસૂરિજી મહારાજ ભદ્રિકપણાએ સ્મૃતિના આનાતળે

'પૃતમ મમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિની રીતિ વિગેરે વિજય. ધરણેન્દ્રસ્રિજિના વખતથી નવીન થઈ છે' તેવું જે જણાવે છે તે ધરણેન્દ્રસ્રિવૃં હેન્ડબોલ જેતાં બરાબર નથી પૃ. આ. જંબુસ્ર્રીશ્વરજી મહારાજ તથા પૃ. પં. કલ્યાણવિજયજી મહારાજ તેમની પુસ્તિકામાં જણાવે છે કે-શ્રી પુજ્યોના આપખૂદી વર્તને આ તિથિ વિષયક માન્યતામાં શુંચવાડા ઉભા કર્યો છે, અને તેના સમર્થનમાં સં. ૧૯૨૮–૧૯૨૯ની સાલમાં ભા. શુ. ૧ની વૃદ્ધિના પ્રસંગ અને તે વખતનાં શ્રી પૂજ્યોનાં હેંડબીલા રજી કરે છે આ શ્રી પૂજ્યના આપ ખુદીની સત્તાના કિદ્યા તાેડવાનું પ્રથમ કાર્ય કરનાર (સં. ૧૯૨૮ અને સં. ૧૯૨૯માં ભા. શુ. ૧ની વૃદ્ધિએ શ્રાવણ વદી ૧૩ની વૃદ્ધિ કરી જેન સંઘમાં શ્રી પૂજ્ય ધરણેન્દ્રસ્ર્રીએ આપખૂદી ભરેલ આગ્રાપત્ર કરેલ અને જે આગ્રાપત્રને પૃ. મણિવિજયજી દાદા વિગેરે અનુસરેલ છતાં તેના વિરાધ

२६ स्वस्त भी भरुअंच सुरत कहांनम परगणे श्रीविजयानंदस्रिगच्छीया समस्त संप्रदायप्रति श्री वडोदरेशी छी. पं दीपविजयजीनी बंदना। बीजुं तिथि बाबतः तुमारा खेपीयो आब्यो हतो ते साथे पत्र मोकच्युं ते पहोतु हस्यै। वी। अमांस। पुंन्यम त्रुटती होइं ते उपर देवस्रिजीवाला तेरस घटाडे छे तमी पडवो घटाडों छो प तमारो कजीओ। एण बेहुं एक गुरुना शिष्यवाला छे॥ बेहुं जण हीरम्प्रस सेनम्झ उपर लडो छो अने मांहि विचार करीने योलता नथी ते प्रत्यक्ष गच्छ ममत्व जणाइ छे माटें विचारबुं, सां १८७१ आसो सुदि १ विना स्वार्थे इपानें विग्रह जोइइं। पाधरो न्याय छइ ते करजोज।

આ કવિશ્રી દીપવિજયજીના સં. ૧૮૭૧ માં લખાયેલ પત્ર પણ જણાવે જે કે દેવસુરતપાગમ્હમાં પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય જે વિદ્યમાન સર્વ મુનિપુંગવા પૂ. રામચંદ્રસરિજસહિત દેવસુરતપાગમ્હના છે. કરનાર) તરીકે શ્રી પૂ. શાંતિસાગર તથા પૂ. મૂળચ'દ**છ મહારાજ વિબેરે છે** એમ તેઓ જણાવે છે.

તે હેન્ડબીલામાં શ્રીપૂજ્ય ધરણેન્દ્રસૂરિનું એક હેન્ડબીલ લા. સુદ ૧નો વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરવાનું જણાવે છે. અને તેના વિરાધ કરનારું બીજાં હેન્ડબીલ જેમાં સુળચંદજી મહારાજ સમ્મત છે. તેમ પૂ. પં. કલ્યાણવિજયજી મહારાજ જણાવે છે તે હેન્ડબીલ લા. શુદ ૧ ની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ ન થઇ શકે તેમ જણાવે છે.

આ બન્ને હેન્ડબીલ તે પુસ્તકાના લેખકાને ઉપલબ્ધ છે છતાં તેમણે તે હેન્ડબીલના અમુક ભાગ છાપ્યા છે. અને બીજો ભાગ છાપ્યા નથી. તે ન છાપવાનું ગમે તે કારણ હાય તાપણ તે અન્ને હેન્ડબીલાને સ'પૂર્ણપણે છાય-વામાં આવે તો તે વખતની ભા. શુ. ૧ ની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરવાના મંડન અને ખંડનની ચર્ચા સાથે સકળ દેવસુર તપાગચ્છ સંમંત 'પર્વ' કે પર્વા-ન્તર પર્વના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરવાની' આચરશા સમર્થક વિગત બન્ને હેન્ડબીલામાંથી સારીરીતે ઉપલબ્ધ થઇ શકે તેમ છે. આ ઉપરાંત આ બે હેન્ડબીલા સંપૂર્ણપણે રજા કરવામાં આવે તો સ્પષ્ટ જણાશે કે તે વખતે પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ નહોતી થતી અને પર્વતિથિ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થતી હતી તે બીના સાથે આચાર્ય મહારોજ સિદ્ધિસુરીમહારાજની 'શ્રી ધરણેન્દ્રસૂરિથી પૂનમ અમાસના ક્ષયવૃદ્ધિ એ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય છે.' આ સ્મૃતિ બરાબર નહોતી તેના સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવે તેમ છે. પૂ. આ. જંબસુરિજી મહારાજે તથા પુ. પં. કલ્યાણવિજયજીએ પાતાની પુસ્તિકામાં આ ખન્તે હેન્ડબીલામાં પાતાને ઉપલબ્ધ હાવા છતાં એ વૃદ્ધ આચાર્ય મહા-રાજની સમજફેરની સ્મૃતિને અને જનતામાં તેમણે ઇરાદાપૂર્વંક ફેલાવેલા માટા ભ્રમને ટકાવવા અપૂર્ણું છાપ્યાં છે તે હિન્ડબીલાને અક્ષરશ: પૂર્ણ અમે નીચે પ્રમાણે આપીએ છીએ.

શ્રીપૂજ્ય વિજયધરણુેન્દ્રસૂરિતું હેન્ડેબીલ.—

१४।५-जीयात् जी(जि)नेस(श) सिद्धांतो मुक्तिकामप्रदीपनः । कुश्चत्यातपतपता(प्ता)नां, साद्रोमले(ल)यमास्तः ॥१॥

^{*} પૂ. આ, જ લસરિજી અને પં. કલ્યાબુવિજયજીએ તેમના પુસ્તકમાં આ છે કુલની અંદરતું હેન્ડબીલ આપ્યું છે.

તથા લીખવા કારણ એ છે જે પર્યૂ પણપર્વમાં પંચાંગ દેખતાં પડવા છે દેખાય છે તે ઉપરથી કેટલાક લોકોને સંદેહ પડે છે જે પયું પણમાં શી રીતે કરતું તેની ખબર નીચે લખ્યા પ્રમાણે જાણવી:–સંવત ૧૯૨૯ ના વર્ષમાં પશુપણમાં પંચાંગમાં એ પડવા દીઠા. તે ઉપર શ્રી શ્રી ૧૦૦૮ શ્રી વિજયધરે છેન્દ્રસરીશ્વરજીએ વિચાર્ય જે આપણે શ્રી દેવસુરગચ્છનો સમાચારી શી રોતે છે એમ વિચારીને ઠામઠામ દેશાંતરના ગીતારથાઉને કાગળ લખ્યા. તે જાણીને ઉદેપુરના આદેશીએ લખ્યું કે આપણી પરંપરામાં પર્શુષણમાં છે પડવા દ્વારા ત્યારે છે તેરશ કરવી. તેહેના પ્રમાણ, જ્યારે શ્રી ૧૦૮ શ્રી વિજયજીને દ્રસૂરીશ્વરજી વીરમગામ ચામાસું રહ્યા તે વર્ષમાં એ પડવે હતી. ત્યારે શ્રી રાજનગરથી પ'. રૂપવિજયજીએ કાગળ લખી ખેપીઓ માકલ્યા. તે કાગળ વાંચી શ્રીજીએ લખ્યું જે તમા છે તેરશ કરજો અને બે પડવે કરીએ તે તેા અન્ય ગચ્છની સમાચારી છે. ઇત્યાદિક ઘણા સમાચાર લખ્યા તે ઇહાં લખતા નથી. તે કાગળની નક્કલ જોઇને તથા મુંબઇના ચામાશી પાં. રૂપસાગરજીના સંમત લેઇને તથા ચરિતાનુવાદ ગ્રંથ જોઇને એ તેરશ કરી તથા આ વર્ષમાં પણ પડવે એ હતી તેની એ તેરશ કરી. વળી શ્રી રાજનગરમાં હેલાને ઉપાશરે પંન્યાસ રત્નવિજય ગા. તથા વિમળને ઉપાશ્રયમાં પંન્યાસ દયાવિમળ ગા. તથા વિરવિજયજના ઉપાશ્રયના મુક્ષ સંઘ તથા લહારની પાળમાં ×પાં મણીવિજયછ તથા સર્વસાંઘ એક્ઠા થઇને શ્રીછ સાહિઅની આજ્ઞાથી તેમજ ઠેરાવ કર્યો છે. તે એઇ ને કેટલાક પાતાની મત કલ્પનાના ચાલણુદ્ધાર તથા ખંડખંડ પંડિત થઇને તથા જે વર્તમાનકાળે જે ગુચ્છ વર્તે છે. તેહની પરંપરાની કશી પણ માલમ નહીં એવા લોકોના કહાથી તથા પ્રમાદના વશ થકી શાસ્ત્રના શ્રમ વ્યણ લીધાથી સાગરગચ્છના શ્રીજીએ તથા તે સંબંધી કેટલાક સંઘ મળીને બે પડવે કરી છે. પણ એ સમાચારી લકાગુચ્છ તથા વિજામતિ ગચ્છ તથા પાયચંદ ગચ્છ તથા કવળા ગચ્છ તથા ક્રાેર્સ્ટ ગુચ્છની છે. પણ શ્રી તપાગચ્છની સમાચારીતા બે તેરશ કરવી બક્ત છે. તે ઉપરથી હીરપ્રશ્નની શાખ છે. *તથા શ્રી હીરવિજયસુરિ મહારાજને પંડિત નગરીષીએ છક્તપ આસરી પ્રશ્ન કર્યું છે તે પાઠ લખીએ છીએ.

॥ तथा चतुर्दस्या (रथा)म् कल्पो वाच्यते अमावाश्यादि त्रिधौ (वृद्धौ) अमावास्यायाम(म्) प्रतिपदी(दि) वा कल्पो घाच्यते तदा सष्ट (षष्ठ) तपः क्व विधेयम् ॥

એના અર્થ કહે છે જે નગરીષીએ એમ પુછશું જે જ્યારે ચૌદશને દિવસે કલ્પવાંચીએ ત્યારે છઠ્ઠ તપ ક્યારે થાય, અને અમાવાસ્યાદિ વિધી (વૃદ્ધિ)

[×] અંદર આ પ્રમાણે પૂર્વમિશ્વિજયજીદાદાનું નામ ઢાવા છતાં પૂર્ચા. જ ભ્રુસરિજી અને પૂર્વ કરવાજુવિજયજીએ તે નામ હેન્ડળીલ છાપનાં ઉડાડી દીધું છે.

થાય ત્યારે અમાવાશ્યા તથા પ્રતિપદાય કલ્પવાંચીએ ત્યારે છકુ તપ કયારે થાય એવું પ્રશ્ન છે. તેના કેટલાક એમ અર્થ કરે છે. મનકલ્પનાથી જે અમાન્વાશ્યા ત્રિધી(વૃદ્ધિ) થાય ત્યારે અમાવાશ્યાએ કલ્પ વાંચવું અને છે પડવા થાય ત્યારે પડવાને દિવસે કલ્પવાંચવા એવા અર્થ કરે છે. તે પરંપરા શુન્ય અર્થ છે. ઇંહાં પ્રશ્ન કર્તાના આશ્ય એ છે જે પર્યુષણામાં તિશિક્ષય થાય ત્યારે ચોદશને કલ્પ વંચાય એમ સુચવ્યું, જયારે અમાવાશ્યા વિધિ (વૃદ્ધિ) થાય ત્યારે તેના બે તેરશ થાય જ છે. એ તો ધાક રસ્તો છે. તેહેની આશં કા હોયજ નહીં. વાસ્તે પ્રતિપદા એ થાય ત્યારે અમાવસે વાંચનું યુક્ત છે અને બીજ, ત્રીજ, ચાય, વિધિ (વૃદ્ધિ) થાય ત્યારે પ્રતિપદાય કલ્પ વાંચનું ઇહાં કાઇ એમ આશં કા કરે છે જે પડવા બે થઇ તેહેની બે તેરશ કેમ થાય, પક્ષાંતર થાય છે ઇહાં કેટલાક અજાણ લાક એમ કંહે છે જે માસ ફરી જાય છે તેતા અસત્ય છે. શાસની રીતે ભાદ્રવમાસજ છે. પણ પક્ષાંતર થાય છે તેથી બે તેરશ યુક્ત છે. કેમ જે ઉમાધાતિ વાચકે કહ્યું છે

^{શ્}લેાક—

क्षप (ये) पूर्वा तिथि प्राह्या (प्राह्या) वधौ (वृद्धौ) झेयास्त (त) थोत्तरा । श्री वि (घी)र झान निर्वाण कार्याम (यें) लोकानुं (कानु) गैरी (रि)ह ॥१॥

એહના અર્થ એમ છે જે તિથિક્ષય થાય ત્યારે પ્રથમ તિથિ શ્રહણ કરવી. અને તિથિની ત્રધી (વૃદ્ધિ) થાય ત્યારે ખીજી તિથિ ગ્રહણ કરવી, ઇહાં છે પડવે છે. માટે બીજી પડવાને પડવાપ**ણે ગ્રહણ કરી છે. પહેલી પડવા** લુણુ તિથિ છે. કાળચુળા છે માટે તે દિવસે પડવાના કત્ય ન થાય. અમાવશ્યાના કત્ય થાય ઇહાં કાેઇ પુછે જે અમાવશ બે કરવી જોઇએ તેહને એમ કહેવું જે અમાવશ બે થાય જ નહીં જ્યાં બે અમાવશ થાય ત્યારે બે તેરશ **કરીએ છીએ** માટે ઇહાં પણ એમ જ કરવું જીકત છે. ઇહાં કાેઇ શંકા ક**રે** છે જે પડવા બીજા પક્ષની છે એહમાં કેમ લેવી ઘટે છે. તેહના ઉત્તર સંદેહ ટાળવાને એહજ હીરપ્રશ્નમાં ચાેથા ઉદ્ઘાસમાં પ્રશ્ન કરેલું છે જે પુનમ તાટી હાેય ત્યારે તે તપ ક્યારે કરલું તેહેના ઉત્તર એ છે જે પુનમ તુટે તા તેર**રાને દિવસે દ્યાદશ કરવી અને** તેરશને દિવશે વિસ્મૃત થઇ હોય તે! પનમના કત્ય પડવાને દિવસે કરવા. એમ આળાયણને અધિકારે પડવા એ પક્ષને અનુઅંધ છે. વાસ્તે બે તેરશ કરવી એહેજ યુક્ત છે. તથા બે તેરશ કરવાથી કાઇક એમ કહેશે કે તિથિની વિરાધના થાય ઉદ્યાત તિ<mark>થિની વીરાધના ન</mark> કરવી કરે તેંહેને મિથ્યાત્વ લાગે, ઇત્યાદિક સેનપ્રશ્નમાં વિશેષથી અધિકાર–કહેલું છે. પણ તે ચાલતા દિવસના પાઠ છે કેમકે એજ સેનપ્રથમાં તથા હીર-પ્રશ્નમાં તથા તત્ત્વતર ગિણીમાં કહ્યું છે જે બે અમાવારયા તથા

એ પૂનમ થાય ત્યારે બે તેરશ કરવી એમ ન કરીએ તા આગળ પાછળ એજ ગ્રંથામાં વિરાધ આવે તથા શ્રાહ્મવિધિમાં કહ્યું છે જે નિત્યની સમાચારી સમાચારી કરતાં પર્વાની સમાચારી અધિક છે માટે પર્વાની સમાચારી કરતાં નિત્યની સમાચારીમાં ફેરફાર ઉપયાગથી પૂર્વાચાર્ય કરતા આવ્યા છે.

जै (जद्द) सन्वेसु दे(दि)जेसु पालह किरोयम (किरिअ) तम्रो हवद लट्टुं जै (जद्द) पुण तहा न सक्कह तहवि हु पालिज पन्यदिणं॥२॥

જે માટે પર્વ દિવસનું પ્રધાનપણે , ગહણ કર્યું છે તથા વળી કાઇ કહેશે જે આવશ્યક ખ્રિહદવૃત્તિજી બાવીશ હજારી ૨૨૦૦૦ા શ્રી હરિભદ્રસરિજી મહા-રાજની કરેલી તથા શ્રી ઠાણાંગજની ટીકા શ્રી અલયદેવસુરિજની કરેલી તેમાં એમ કહ્યું છે તેમાં પચ્ચકુખાણના લેદને અધિકારે અતીત અનાગત પચ્ચકુખાણ કહ્યું છે. માટે ચૌદશના ઉપવાસ આવા પાછા કરે તેના દાષ નથી. તેના ઉત્તર એ છે જે આ ગ્રંથમાં કહ્યું તેતા પશુંષણ પર્વાર્શને કાઇક સાધુ આચાર્ય તથા ઉપાધ્યાય તથા ગણી તથા ગણાવચ્છેદક તથા પ્રવર્તક તથા ગ્લાનસાધુની વૈચ્યા-વચ્ચ કરતાં પશુપાલમાં અઠ્ઠમ તપ કરતાં અંતરાય થાય તા તે અઠ્ઠમના તપ પેહેલાં કરવા તથા પર્યુષણ પછે કરવા એ આશ્રીને પાઠ છે. તથા શ્રી લગવતિજીની ઢીકા શ્રી અલયદેવસુરિજી મહારાજની કરેલી તેના પણ અભિપ્રાય પૂર્વ પશ્ચાત્ કરવાના છે. તથા પ્રવચન સારાદ્ધારમાં પણ પ^રચકૂખાણ પજુસણ આશ્રીને કહ્યું છે. જે એમ ન હાય તા શ્રી ઉમાસ્વાતી વાચકના વચનને વિરાધ આવે તેહેના વચનને વિરાધ કરતાં આણાલાંગ મિચ્ચાત્વ લાગે તથા પ્રવચન પરક્ષા ઉપાધ્યાય શ્રી ધર્મસાગરજીના કરેલા શ્રંથ તેને મતે પણ બીજી પડવાને પડવાપણે લેવી કહી છે તે ઉપર કહી છે. તથા શ્રી વિચારામૃતસંગ્રહ શ્રીકુલ માં કત સૂરિજીના કરલા તેમાં પણ એજ મત છે. તથા શ્રી પ્રદ્યુમ્નસૂરિજીએ કરેલા ચતર્દશીવિચારગ્રંથ તેના પણ એજ મત છે તથા સમાચારીમાં પણ એજ મત છે. ઇત્યાદિક કેટલાંક લખીએ તે માટે બે પડવાની બે તેરશ અમે ઘણાજ ખાર મહિના સુધી શ્રમ લેઇને તથા ઉપર કહેલા ગ્રંથાના અભિપાય જોઇને વળી તપાગચ્છના આચાર્ય તેઓની સમાચારી એજ છે તેશી કરી છે. જે હવણાંના લાેકા કેટલાક પાેતાના શુદ્ધ પ્રરુપકપણાના અભિમાન રાખે છે ને વળી એમ જાણે જે અમા સિદ્ધાંત પ્રમાણે ચાલીએ છિએ એવું મનમાં ધારે છે. અને વળી પાતાના પક્ષ રાખવાને તથા એક એકના દ્રેષ થકી એક એકના વચન ઉથાપવાને અનેક ખાટી જીક્તિયું કરીને તથા કુતરકા કરીને ઉઘાપે છે. પણુ તેલા ઉપર કાંઇ જરાક પણુ અમને <mark>દ્રેશ</mark> આવતા **નથી. શાથી**

જે શ્રીમુનિસુંદરસુર આચાર્ય ત્રીદરાતરંગીના શ્રંથને અંતે કહ્યું છે. જે આવતા દુષમ કાળને વિશે એટલે પાંચમા આરાયે ઘણાક જવા એહેવા થશે કે તેહોના મનના સંદેહ મટશેજ નહીં. ને સમાચારી સુવિહિતની કરેલી તેને દોષણ લગા- હશે એહેવું કહ્યું છે માટે એ કારણ હવણાં દેખાઇ આવે છે. માટે અમા હેશ કરતા નથી. એવા જવાની અમને અનુકંપા ઉપજે છે. માટે પરંપરાગમ સમા- ચારી પ્રકાશ કરી આ પત્ર છપાવ્યું છે તે છે તેરશ કરવી તે માટે લવ્યજવ શુદ્ધમાર્ગના ખપના કરનાર પુરૂષોને એ સમાચારી ન સંદેહ ધારવી. એ એમાણે અફાઇ તથા અફાઇનાં પારણાં તથા ચોદશ તથા ક્લપધર સર્વ મર્યાદા પ્રમાણે થાય છે.

માટે સંઘને આ મર્જાદા પ્રમાણ કરવી એજ શ્રેય છે.

અમદાવાદ સમશેર બાહાદુર છાપાખાનામાં સવાઇભાઇ રાયચંદે છાપ્યું. સંવત ૧૯૩૦ના વર્ષે તા. ૧૩મી અગષ્ટ સને ૧૮૭૩

શ્રી પૂજ્ય શાંતિસાગરજીનું હેન્હબીક્ષ—

"પજીસભ્ર વિધે ભાદવા સુદ્ર ૧ ંબે કરવાના શાસ્ત્ર પ્રમાણે નિર્ણયપત્ર છે તે આપ વાંચી પર્યુપણપર્વ થશાર્થ રીતિએ કરવાં.

* "સ્વસ્ત શ્રી પાર્ધા છન પ્રશુમ્ય, શ્રીમત્ લટારક શ્રી શાંતિસાગર સુરીધરજી માદેસાત લી. પં. વિમલસાગરજી. તત્ર. શ્રી

આ સાલમાં પણ એ દેવસુરના શ્રીજીએ અમદાવાદના નગરશેઠ પ્રેમાલાઇ હીમાલાઇ તથા તે શીવાય સંઘના માણસોને બાલાવ્યા વીના પાતાના અપાશરામાં રાજના માણસા આવતા જતા હશે. તેમની વીદમાણે એકદમ શ્રાવણ વદ ૧૩ બે મુકરર કરી. એ વાંત ઘણા લોકાના સાંલળવામાં આવી તેથી વિસમય પામ્યા કે આ અન્તુકતું ન કરવાનું કામ શું કર્યું કે ઉદીયાત ચઉદશ લાપી તેથી સંઘના ઘણાક માણસા સાગરગમ્છના શ્રીજી સાહેબ શાંતીસાગરજી.

સાહેબને ઘણી વીનંતી કરીકે-ગઇ સાલમાં ઉપર પ્રમાણે બે તેરશાની ગરમડ ચાલી હતી ને હાલ પણ તે વાતની ગરમડ ચાલે છે માટે તે વિશે આપે શાસ્ત્ર પ્રમાણે નિક્ક કરી આપનું જોઇએ, વળી આપ ઘણા વૃદ્ધ છો ને ઘણા શાસ્ત્ર જોયમાં આવ્યાં હશે માટે એ બાબત આપ સંઘની વીદમાંણે શાસ્ત્રથી નક્કી કરી આપા, એવી રીતે સંઘના ઘણા આગ્રહથી શ્રીજસાહેબે પાતાના ઉપાશ્રયમાં શેઠ પ્રેમાભાઇ હીમાભાઇ વિગેરે તથા તપગચ્છના તથા ખરતરગચ્છ તથા પાયચંદગચ્છ વિગેરેના સંઘના માણસા તથા તે ગચ્છાના ચામાસીઓ તે સવે ને વીદમાંણ સાગરગચ્છના શ્રીજી સાહેબે શાસ્ત્રમુજબ ભાદરવા શુદ ૧ બે હતી તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કાયમ રાખી છે. તે મુજબ સંઘ તથા સંઘના અધિપતિ વિગેરે કબલ રાખી છે.

ઉપરની ભાદરવા શુદ ૧ એ મુકરર થયાની વાત દેવસુર ગચ્છના શ્રીજીએ સાંભળી એ ચાર દિવસ સુધી વિચાર કરીને બીજીવાર પાતાના ઉપાસરામાં પાતાના પક્ષના માણુસા જીજની વિદમાણ શ્રાવણ વદ ૧૩ એ મુકરર કરીને પાતાના પક્ષને મલતા જે ઉપાશરાએ છે તે ચાર ઉપાશરાએ પાતાનું બાલ્યું કખૂલ રહે એવી જીકતીએ લખી કાગળ માકલ્યા છે પણ તે કાગળામાં હીરપ્રશ્ન વીગેરના જે અર્થા લખ્યા છે તે અર્થ ગીતારથની શીલી પ્રમાણે નથી. ફક્ત પાતાનું બાલ્યું મંજીર રહે એવા અર્થ કર્યો છે તે કારણ અમા નીચે અતાવીએ છીએ.

૧. દેવસુર–ગચ્છના વરતમાનના શ્રીજી પાતાના કાગળમાં લખે છે કે શ્રી વિજેજીનેન્દ્રસૂરિજી જે વરસમાં વીરમગામ ચામાસ હતા તે સાલમાં રાજનગરના પં. રૂપવિજેજીને કાગળ લખ્યા કે આ વરસના પજીસણુમાં ભાદરવા શુદ ૧ એ છે તેની તમા સાવણ વદ ૧૩ એ કરજી એવી રીતના કાગલ ઉપરથી દેવસુરના શ્રીજીએ એ તેરસા કરી પણ તે વાત અજીકત છે તેનું કારણ નીચે અતાવીએ છીએ.

તે વરસમાં ભાદરવા શુદ ૧ બે હતી એવી ખાતરી ભરેલી વાત સંભવતી નથી કારણ કે વીજે જોનેન્દ્રસ્રિજી સંવત ૧૮૪૧ ની સાલમાં શ્રીજપદને પામ્યા ને આશરે સં. ૧૮૮૪ની સાલમાં કાલ કર્યો છે, ને સંવત ૧૮૬૨ ની સાલમાં પં. પદમિવજે જીએ કાલ કર્યો છે પાટે તેમને માટે પં. રૂપવિજયજી તેજ સાલમાં થયા હશે ને સંવત ૧૮૬૨થી સંવત ૧૮૮૪ની સાલ સુધીના પંચાંગ જોયાં તો બે એકમા એકે સાલમાં નીકળતી નથી તા વિજે જોનેન્દ્રસ્ર્રીના કાગળ અતાવે છે. તે ઉપર ભરૂસા શી રીતે રાખવા વળી તે કાગળમાં સંવંત પણ અતાવતા નથી. ને વળી પં. રૂપવિજે જીએ વિજયજી ને દ્રસ્રુરી જીના કાગળથી ભાદરના શુદ ૧ બેની શ્રાવણ વદ ૧૩ બે કરી હોય તા સંવંત ૧૯૦૨ ની સાલમાં ભાદરવા શુદ ૧ બે કરી છે એવી ખાતરી અમને છે વળી તેઉના સંઘાડાના પં. ઉમેદવિજયજી તથા શ્રાવક વરજલાલ પાનાગંદ તથા પં. શ્રી વીરવિજે જીના

ઉપાશ્ચયના જનાર શ્રાવક ગુલાઅચંદ કુલચંદ વીગેરે ઘણા માણુસા ભાદરવા શુદ ૧ એ કરી કહે છે. ને વળી જે કાગળ અતાવતા નથી તેની નકલ અતાવે છે. વળી પં. રૂપવિજયજીએ તેરસા એ કબુલ કરી એવા કાગળ પણુ દેવસૂરના શ્રીજી તેમના લખેલા કાગળને વિષે અતાવતા નથી માટે પં. રૂપવિજયજીએ એ પડવેઓ કરી એ વાત સત્ય છે. તેથી વીરમગામના કાગળ ઉપર શ્રી સંઘને ભરૂસો રાખી એ તેરસા કરવી જુકત નથી. એ પડવેઓ કરવી તા હીરપ્રશ્ન વીગેરે શ્રન્થની શાખ અતાવીએ છીએ માટે શ્રી સંઘે એ પડવેઓ કરવામાં શંકા રાખવી નહિ".

શ્રી હીરસુરીજીને ગણી નગ રીખીજીએ પ્રશ્ન ૧૯ પૃછ્યા છે તે મધેતું પ્ર<mark>ક્</mark>ન ૭ મું આ છે કે—

यदा चतुई इथां कल्पो वाच्यते अमावास्यादि बुद्धौ वा अमावास्यायां प्रति-पदि वा कल्पो वाच्यते तदा षष्ट तपः क्व विधेयं । तदुत्तरम् यदा चतुर्दश्यां कल्पो बाच्यते इत्याद्यत्र षष्ट (ष्ठ) तपो विधाने दिननैयत्यं नास्तीति यथारुचि तद्विधीयतां इति कोऽत्राग्रहः—

એ પ્રક્ષના અર્થ દેવસૂર ગચ્છના શ્રીજી એવી રીતે કહે છે કે ભાદરવા શુદ ૧ બે થાય ત્યારે પેહલી એકમની અમાસ કરીને સાવણ વદ ૧૩ બે કરવી એ વીગેરે અર્થ કરે છે તે પ્રમાણે અર્થ થાય નહીં ને ખરા અર્થ નીચે લખ્યા પ્રમાણે છે.

નગરીશી. પ્રશ્નના કરતા એ હીરવીજેસુરીને પૃછ્યું જે ગ્રાલક્સને વીશે કલ્પસ્ત્ર વાંચીએ અથવા અમાવાસી આદિ તિથિની વૃદ્ધિ થયે અમાવાસીઆને વીશે વાંચીએ અથવા પડવેને દીવશે વાંચીએ તે વારે છઠના તપ કીએ દીવશે કરવા તેના ઉત્તર હીરશુરીજીએ આપ્યા કે ચઉદસને દીવશે અમાસને દીવસે કરવા તેના ઉત્તર હીરશુરીજીએ આપ્યા કે ચઉદસને દીવશે અમાસને દીવસે પડવાને દીવસે એ ત્રણ દીવશે કલપ શુતર વંચાય પણ છક તપ કરવાના દીવસનું નીશ્વેપણું નહીં જથારૂચીએ કરવું આ અર્થ ઉપરથી બુધીવાળા પુરૂસોને હઠ-કદાગ્ર મુકીને વીચાર કરવા કે વદી ૧૪ તથા વદ ૦)) તથા શુદ ૧ પેહેલીએ ત્રણે દીવશે કલપ શુતર વંચાય એવા અર્થ થયા ત્યારે ઉદીઆત ચોદસ લાગીને એ તેરસા કરવાનું કારણ રહ્યું નહી.

દેવસુરગચ્છના શ્રીજી પેહેલી શુદ ૧ ને અમાસ ઠરાવી તે પડવાને કાળ ચુલા તથા લુણ તિથિ ઠરાવી તે શનીવારના દીવસ છે. જે પડવે સાબિત રાખી છે તે પણ શનીવારના દીવસ છે. આ ઠેકાણે મધ્યસ્થપણું ધારીને વિચાર કરવે! કે શનીવારના દીવસ કર્યો કે એજ રહ્યો જ્યારે એના એ રહ્યો ત્યારે તો તે શ્રીજીને તે દીવસે કલ્પસુતર વાંચનું જોઇએ નહી ને કદાપી વાંચે તો કેનું થયું ક્રાઈ પુરૂષ રાત્રીના દીવસ માંની ખાય તો તેને રાત્રી ભાજનનું પાપ ના લાગે અર્થાત્ લાગેજ અથવા કાંઇ સારા માહુસ ખરને અશ્વ માની તે ઉપર સ્વારી કરે તો લાક તેની હાંસી ન કરે અરથાત કરેજ. તેમ દેવસુર ગચ્છના શ્રીજીએ એકમને કલ'ક આપી અમાસ નામ પાડી પાતાના મત રાખવા બે તેરશા કરી તે બે તેરશા વ્યાજબી નથી કરી. હીરપ્રક્ષના અર્થ મરડીને કર્યો છે તે વાત ઉપર જણાવી છે.

દેવસુરના શ્રીજી હીરપ્ર^થનના ચાેચા પ્રકાશમાં એક પ્ર^થન છે તેના પરમા-રથ સમજ્યાવિના તે ઉપરથી એકમને લગતા પક્ષમાં ગણીને એકમને ફેરવી અમાસ કરી વદ ૧૩ બે કરે છે. પણ તે શાસ્ત્ર વિરૂધ છે તેનું કારણ નિચે અતાવીએ છીએ.

ચાેથા પ્રકાશનું પ્રશ્ન.

भक्ष-तथा (यदा) पंचिम(मी) तिथिस्तु (स्त्र) दिता भवति तथा (दा) तत्तपः कस्यां तिथौ कियते, पूर्णिमायां च ब्रुटितायां कुत्रित उत्तर-अत्र पंचिम (मी) तिथिबु (स्त्रु) दिता भवति तदा तत्तपः पूर्वस्यां तिथौ कियते पूर्णिमायां ब्रुटितायां त्रयो-दशी चतुदश्यां (श्योः) कियते त्रयोदश्यां (श्यां) विस्मृतौ तु प्रतिद्यपीति इति उक्त स्थे प्रवेता अस्ता पृथ्यं छे हे पांच्यमना तप हरवा वाणाने पांच्यम दृशी होय ते। ते तप श्यारे हरवे। तथा पुनम दृशी होय ते। ते तप श्यारे हरवे। तेनी उत्तर आपा हे पांच्यम दृशी होय ते। तेरशने अविदश्त हरवी होय ते। तेरशने अविदश्त हरवी होयसे अविदश्त हरवी स्वरी या होय ते। तेरशने अविदश्त हरवी स्वरी पुनमने। हृत हरवी स्वरी पुनमने। हृत हरवे। स्वरी पुरमारथ छे.

આ ઉપરથી તે શ્રીજી આલવાલુની વાત ઠરાવી પડવા લગતા પક્ષમાં ગણી લાદરવા શુદ ૧ બેની શ્રાવણ વદ ૧૩ બે કરે છે. એ કરવું ખાડું છે. શાચી જે એ પ્રશ્નમાં સાર એવા છે કે જે પુર્શને તે તીથીના હરેકવાતનું વસ્ત હાય તેને તીથી ડુટે તથા લુલીગએ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તપ કરવાની વાત છે કાંઇ આલવાલુની વાત નથી આ ઉપરથી દેવસુરગછના શ્રીજી ઉદીઆત ચઉદરા લાપી તેરશ કરી પણ ઉદીઆત તીથી લાપનારને ગ્રાંથકાર ચાર પ્રકારના દુષણ લાગે એમ લખે છે. તે આ રીતે છે.

॥ श्राद्धविधौ ॥ यतः ॥ जइ सन्वेसु दिणेसु पालहिकरिअं तओ हवइ लडुं । जइ पुण तहा न सक्कह तहिवहु पालिका पव्यदिणं ॥१॥

पर्वाणि चैवमुचुः-अहमी चाउद्सी पूष्णिमाय तदमावसा हवइ पन्वं । मासम्मि पन्वछकं तिन्निअ पन्वाइं पक्संमि ॥१॥

तथा। वीआ पंचिम अट्टीम एगारसि चउदसी पण तिहीओ। एयाओ सुअतिहीओ गोअमगणहारिणा भणिआ ॥२॥ तिथिश्वप्रातः प्रत्याख्यान वेलायां यः स्यात् स प्रमाणं सूर्योद्यानुसारेणैव लाकेऽपि दिवसादि व्यवहारात् ।

आहुरपि—चाउम्मासिअ वरिसे पिश्विअ पंचट्टमीसु नायव्वा ॥१॥ ताओ तिहीओ जासि उदेइ स्रो न अण्णाओ । पूआ पच्चक्साणं, पडिकमणं तहय नियमगृहणं च ॥ जांप उदेइ तीइ तोही(ही)प उ कायव्वं ॥२॥

इति श्राद्धविधो अथ दशाश्चतस्कंध भाष्ये—

पजुसणे चडमासे पिक्खिए पंचहमीसु नायव्या ।

ताओ तिहीओ जार्सि उदेइ सुरो न अन्नाओ ॥

इति उद्यंमि जा तिही सा पमाणमिअरोइ कीरमाणीए आणाभंगणवत्था मिच्छत्तविराहुणं पावे ॥१॥

अस्यार्थः-जे तिथि सूर्य उदय समये होय ते तिथि प्रमाण छे पटले ते तिथि संपूर्ण मानवी ने उदियात विना बीजो तिथि तिथिमां गणे तो तेने चार दूपण लागे जिनआज्ञानो भंग पणी १ विपरीत भावपामे २ मिथ्यात्वने पामे ३ विराधकपणुं पामे ४

એવી રીતે ચારે પ્રકારના દુષણુ લાગે છે માટે ઉદીઆત તીથી લાપવી ન જોઇએ ને તે તીથી લાપીને તે વાતની ઘડતા (ઘટના) કરવાને તેમના કાગળમાં લખે છે કે ખે પૂનમાં હાય ત્યારે ઉદીઆત ચઉદશ ક્યાં રહી એ વાત શાસ્ત્ર જોઇને તેમણે લખી નથી શાસના અભિપ્રાય એવા છે કે પરવતીથી વૃદ્ધી થયે વૃદ્ધી તીથી સાખેત રાખવી તે ઉપરથી એમ સમજાય છે કે પાછલી ઉદીઆત તીથીને ફેરવતાં કાંઈ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ થતું નથી.

પણ ભાદરવા સુદ ૧ પરવતીથી નથી ને વળી અજિ પખવાડીઆની છે તેને ફેરવીને અંધારી પખવાડીઆની અમાસરૂપ ગણવી ને અમાસને ચઉદસ ગણુવી તે છતી ઉદીઆત ચઉદશની તેરશ કરવી એ રીતે કરતાં ત્રણે તિથિને ફેરવવા પણું થાય છે એ ઘણું શાસ્ત્ર વીરૂદ્ધ છે આ રીતે તેમને પાતાનું બાલ્યું કબુલ રાખવાને શાસ્ત્રને કલંક લગાડનું ને લાકને ભરમમાં પાડવા એ વાત ઘણી વીરૂધ કરી છે.

દેવસુર ગચ્છના શ્રીજી તેમના કાગળમાં લખે છે કે સાગરગચ્છના શ્રીજી એતા ખંડખાંડના પંડીતની વાતા સાંભળીને તથા પરમાદના વશથી તથા શાસ્ત્રની મેહેનત ન લીધાથી તથા તે સંખંધી કેટલાક સંઘ મળીને બે પડવેઓ કરી છે ને વળી લખે છે કે-એ સમાચારી લુંકાગચ્છ તથા બીજામતી તથા પાઅચંદ ગચ્છ તથા કવલા ગચ્છ તથા કારેટ ગચ્છની છે પણ તપગચ્છની નથી એવી રીતે લખ્યું છે. તે વાત સાંભળીને શ્રીજી શાંતીસાગરજી સાહિખને મોટો વીચાર થયા છે કે દેવસુર ગચ્છના વર્ત માનના શ્રીજીને પદ પામ્યાને આસરે વરસ ૮ થયાં છે તેમાં આટલી બધી બુદ્ધિ પહેાંચી કે સાગર ગચ્છના શ્રીજીએ પરગચ્છની સમાચારી કરી છે તે ખાટી આળ લગાવે છે તે તેમને લખલું વ્યાજળી નથી કારણુંકે તેમના ગુરૂ દેવેન્દ્રસૂરિજી હતા તે સાગર ગચ્છના શ્રીજી યાસે ભણ્યા છે ને સાગર ગચ્છના શ્રીજી સાહેખને ઉમર આશરે વરસ ૯૨ની થએલી છે. ને ઘણાં શાસ્ત્રો જેઆમાં આવ્યાં હશે એવા પાકી ઉમ્મરના વિદ્વાનને આવું જાતું પરમાદનું કલંક આપતાં કાંઈ વીચાર નહી કીધા કે આથી પાતાની લઘુતા કાગળ વાંચનારાઓ કરશે ને શ્રીજી સાહેખ તેા શાંતપણું રાખી તેમના અણુ વ્યાજળી લખવા ઉપર ધ્યાન ન રાખતાં લોકોને ભરમ મટાડવાને શાસ્ત્ર પ્રમાણે આ કાગળ લખી માલમ કરે છે કે પજીશણમાં અઠાઇના દીવસ નીચે પ્રમાણે કરવા.

શ્રાવણ વદ ૧૩ ભુધ, અઠાઇધર.

" વદ ૧૪ ગુરૂવારો

ભાદરવા શુદ્ર ૧ પહેલી શનીવારને દીવસે કલ્પસૂત્ર વાંચતું.

ભાદરવા શાદ બીજી પડવે રવીવારે મહાવીરસ્વામીના જન્મ વાંચવા.

ભાદરવા શુદ ૪ બુધવારે સંવચ્છરી પડિક્કમણું કરવું.

આ રીતે શાસ્ત્ર મર્યાદા પ્રમાણે સકળ સંઘે પર્યુષણ પર્વ કરવાં શ્રેય છે.

વળી એક વિચાર કરવાના છે કે દેવસુર ગચ્છના શ્રીજીએ આ વર્ષમાં પડવે ફેરવીને તેરશ કરી છે તે વિષે શ્રી સંઘે ધ્યાન પહોંચાડવું કે હરકાઇ સાલમાં ભાદરવા માસ બે આવે ત્યારે પ્રથમ માસ અપ્રમાણ છે, તો તે શ્રીજીએ અપ્રમાણુ માસની અમાસને દીવસે પ્રથમ કલ્પસ્ત્ર વાંચવા જોઇએ નહી ને તે વખતમાં એમ નહી ફેરવે તો એમ સમજાય છે કે આ પજ્યસણની ચૌદશે એમનું કંઇ અગાડ્યું જણાય છે, નહી તો ચૌદશ ફેરવી તેરશ કરે નહી.

સંવત ૧૯૨૯ ના શ્રાવણ શુંદ ૧૩ ખુધવારે આ કાગળ અમદાવાદ યુના-ઇટેડ પ્રીન્ટીંગ અને જનરલ એજન્સી કંપની લીગ્ના પ્રેસમાં રણુંછાડલાલ હીરાચંદ પાસે પં વિમળસાગરજીએ છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો.

૧ શ્રી પૂજ્ય ધરણેન્દ્રસૂરિજીના હેન્ડબીલની ઢુંક સમજ.

આ હેન્ડબીલ આપણુને 'પર્વતિથિના કે પર્વાનન્તરપર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની રીતિ પ્રથમથીજ હતી તેના સારા ખ્યાલ આપે છે. આ હેન્ડબીલ કહે છે કે–

- ૧ ''જ્યારે અમાવશ્યા વૃદ્ધિ થાય ત્યારે તો એ તેરસ <mark>થાય જ છે.</mark> એતો ધોક રસ્તો છે, તેહની આશંકા હાયજ નહિ''
- २ क्षरी पूर्वा तिथिप्रीह्या, बृद्धी कार्या तथीत्तरा श्रीवीरमोक्षकल्याणं, कार्यं लोकानुगैरिह એडने। अर्थ अम छ ने तिथिक्षय याय त्यारे प्रथम तिथि ब्रह्म् अर्थी अने तिथिनी वृद्धि याय सारे भीक्ष तिथि ब्रह्म्
- 3. ''ઇઢાં ઢાઈ પુછે જે અમાવશ બે કરવી જોઇએ તેઢને એમ કહેવું જે અમાવશ એ શાય જ નહિં જયાં બે અમાવશ થાય ત્યારે બે તેરશ કરીએ છીએ''
- ૪. "હીરપ્રશ્ન ચાેચા ઉદ્ઘાસમાં પ્રશ્ન કરેલું છે જે પુનમ તુટી દ્વાય ત્યારે તે તપ ક્યારે કરવું તેદ્દના ઉત્તર એ છે. જે પૂનમ તુટે તાે તેરશને દિવસે ચૌદશ કરવા અને તેર-શને દિવસે વિસ્મૃત થઇ હાેય તાે પૂનમના કૃત્ય પડવાને દીવસે કરવાે"
- પ. "તથા ખે તેરશ કરવાથી કાઇક એમ કહેશ કે તિથિની વિરાધના થાય, ઉદયાત્ તિથિની વિરાધના ન કરવી, કરે તેહને ખિથ્યાત્વ લાગે. ઇત્યાદિક સેનપ્રશ્નમાં વિશેષથી અધિકાર કહેલું છે પણ તે ચાલતા દિવસના પાડ છે કેમકે એજ સેનપ્રશ્નમાં તથા હીર-પ્રશ્નમાં તથા તત્ત્વતર ગિણીમાં કહ્યું છે જે ખે અમાવાશ્યા તથા ખે પૃનમ થાય ત્યારે ખે તેરશ કરવી એમ ન કરીએ તો આમળ પાછળ એ શ્રંથામાં વિરાધ આવે"

શ્રી પૂજ્ય ધરશેન્દ્રસ્રિજીએ સં, ૧૯૨૮ અને સં. ૧૯૨૯માં ભાદરવા સુદ એકમની વૃદ્ધિએ એ તેરશેા કરવાનું કરમાન અહાર પાહેલ. તેની સામે એકમ પર્વતિથિ નથી બીજા માસની તિથિ છે પક્ષાંતર છે. વિગેરે દલીલા ઉભી થયેલ તેના જવાબ આપતાં સાથે સાથે તેમણે તપાગચ્છની તે વખતની શાસ્ત્ર-સિદ્ધ વિના મતલેદવાળી વસ્તુઓ જણાવી તેમાં જણાવ્યું કે—

- ૧. પૃતમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય.
- ર. પર્વતિથિના ક્ષયે પૂર્વનીતિથિ **હે**વી અને વૃદ્ધિ વખતે ઉત્તરની તિથિ હેવી.
- 3. પર્વ'ક્ષચવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ તિથિની ક્ષચવૃદ્ધિ કરતાં ઉદયના આગ્રહ ન રાખવા.

આ ત્રણ વસ્તુના વાંધા કાઇએ લીધા નહિ. પરંતુ તે ત્રણે વસ્તુને તેમની સામે વાંધા લેનાર વર્ગે પણ સ્વીકારી. માત્ર વાંધા 'એકમ અપર્વતિથિ છે, તેથી તેની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધિ કરવી તે વ્યાજળી નથી 'એ રહ્યો. ટુંકમાં 'ધરણેન્દ્રસ્રિજીથી પૂનમ અમાશની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ વિગેરે શરૂ થયું અને પર્વતિથિમાં ગરબડ ગ્રાલી' તેલું કથન કરનાર પ્ આત્રિસ્રિજ્ મહારાજે આ હેન્ડબીલ પૂર્ણ જોયું નથી અને તેમના શિષ્ય પ્ પં. કલ્યાલ્યુવિજયજી મહારાજે અને આ. જં ખુસ્રીજી મહારાજે આ હેન્ડબીલ પાતાની પાસે પૂર્ણ હોવા છતાં તે વૃદ્ધ સરલ પરિણામી પુર્વને પાતાના આગ્રહમાં સ્થિર રાખવા અતાવ્યું નથી તેમજ જનતાંને સત્ય વસ્તુથી વંચિત રાખવા આ હેન્ડબીલને અપૂર્ણ છાપ્યું છે. આથી આ હેંડબીલ વાંચકને સત્ય વસ્તુના ખ્યાલ આવે તેટલા માટે અત્ર અસરશ: પૂર્ણ ઉપર પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે.

શાંતિસાગરજીના હેન્ડેબીલની દુંક સમજ.

આ, શ્રી પૂજ્ય શાંતિસાગરજનું હેન્ડબીલ લા. શુ. ૧ ની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધિ કરવાના શ્રી પૂજ્ય ધરે હેન્દ્રસ્તરિજના ફરમાનને વિરોધ કરનારં છે. છતાં તેમાં પણ તપાગચ્છની પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વ તિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની રીતિનું સમર્થન છે. તેઓ તે હેન્ડબીલમાં બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસ ચોદસ પર્વ તિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ એકમ ચાથ સાતમ દસમ અને તેરશની ક્ષય વૃદ્ધિ અને પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વતર અપર્વ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કબુલ કરે છે. માત્ર એકમની વૃદ્ધિ વખતે તેરસની વૃદ્ધિ કરવાની શ્રી પૂજ્ય ધરે હેન્દ્રસ્ત્ર રિજના ફરમાનને વ્યાજબી ગણતા નથી. અને તે અવ્યાજબી ફરમાન જતે દીવસે દઢન અની જાય તે માટે તે વૃદ્ધ શ્રીપૂજ્યે પાતાના વાંધા ઉઠાવ્યા છે. પૂ. પં. કલ્યા હ્યુવિજયજી તથા આ. વિજયજં ખુસ્ રિજીના પુસ્તકમાં આ હેંડબીલના ઉપયોગ જે ઉધી રીતે કરવામાં આવ્યા છે તે કાઇ પ્રકારે તેને પુરૂં જેયા પછી વ્યાજબી કરતો! નથી.

આ હેન્ડબીલમાં ટીપ્પણાની પર્વ કે પર્વાનન્તરપર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિપ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની વસ્તુનું સારૂં સમર્થન મળે છે તે તેમના નીચેના લખાણથી સમજાય છે.

- "પૂનમ ટૂટી હોય તો તેરશને ચઉદશ કરવી ને તેરશને દીવસે ચઉદસ કરવી ભૂલી ગયા હોયતા એકમને દીવસે પૂનમના કૃત્ય કરવા એ પરમારથ છે"
- ર. "તેમના કાગળમાં લખે છે કે બે પૂનમાં હોય ત્યારે ઉદીયાત ચઉદશ કયાં રહી એ વાત શાસ્ત્ર જોઇને તેમણે લખી નથી. શાસ્ત્રનો અનિપ્રાય એવા છે કે પરવિતિથિ વૃદ્ધિ થયે વૃદ્ધિતિથિ સાળિત રાખવો તે ઉપરથી એમ સમજ્ય છે કે પાછલી ઉદીઆત તિથિને ફેરવતાં કાંઇ શ્રાસ્ત્ર વિરુદ્ધ થતું નથી".
 - સં. ૧૯૨૯ની સાલમાં શ્રી પુજય શાંતિસાગરજીની ઉંમર ૯૨ વર્ષની છે

તે ૯૨ વર્ષના અનુભવી શ્રીપૂજ્ય પૂનમના ક્ષયે તેરસે ચૌદશ અને ચૌદશે પૂનમ કરવાનું જણાવે છે. ૨. શ્રી પુજ્ય ધરણેન્દ્રસૂરિજીએ લા. શુ. ૧ નો વૃદ્ધિએ બે તેરસા કરવાનું જણાવ્યું ત્યારે ૧ ઉદયવાળી ચઉદસ તેરસ થઇ. ૨. ઉદય-વાળી પૂત્રમે ચઉદસ થઇ અને અને પ્રથમ લા. સુ. ૧ અમાસ અની આ પ્રમાણે ત્રણ તિથિઓ પલટાણી. આથી ધરણેન્દ્રસૂરિજસામે 'કરવંમિ जा तिहि' ગાથા રજુ કરવા પૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું કે ઉદયવાળી તિથિ પલટનારને મિચ્ચાત્વ વિગેરે દેષો શાસકારાએ જણાવ્યા છે અને એકમની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધિ કરવાથી આ દેષો લાગશે તેનું શું ? ત્યારે તેમણે જણાવ્યું કે પૂનમ અમાવાસ્યાની ક્ષયવૃદ્ધિએ જ્યારે આપણે બે તેરશ કે તેરશના ક્ષય કરીએ છીએ ત્યારે 'ઉદય તિથિ' ક્યાં ઘટે છે ? (કારણ કે પૂનમના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કર-વાથી ઉદયવાળી તેરશે ચૌદરા અને ઉદયવાળી ચૌદરો પુનમ થાય છે તેમજ વૃદ્ધિ વખતે ઉદયવાળી ચૌદશ બોજી તેરશ ખને છે અને ટિપણાની પ્રથમ પૂર્ણિમાં કે અમાવાસ્યાએ ચૌદશ અને ટિપ્પણાની બીજ પૂનમ કે અમાવસ્યાએ પુનમ કે અમાવાસ્યા અને છે ત્યાં 'ઉદયતિથિ' ઘટતી નથી છતાં તમે ને અમે બન્ને તેમ કરીએ છીએ તેમ એકમની વૃદ્ધિએ ઉદયતિથિ ન ઘટે તે પણ કરવામાં વાંધા નહિ કારણકે પર્વ સમાચારી વખતે તિથિ સમાચારીમાં ફેરફાર પૂર્વાચાર્ય કરતા આવ્યા છે)

આના જવાબ શ્રી પૃત્ય શાંતિસાગરસૂરિ તરફથી આપતાં જણાવ્યું કે. ૧૪-૧૫ એ બે પર્વતિથિ છે, એકમ પર્વતિથિ નથી, પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વની અપર્વ ઉદયતિથિ કેરવતાં શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ થતું નથી અર્થાત્ પૃત્મની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે ચઉદસ અને પૃત્મ વખતે 'उदयंमि'ના સિદ્ધાંત નથી સચવાતા તે શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ નથી પણ શાસ્ત્રથીજ તે સિદ્ધ છે) કારણ કે પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે તેની વ્યવસ્થા માટે 'ક્ષયે પૂર્વા'ના પ્રદેશ અપવાદ વચન છે. માટે તેમણે લખ્યું કે—

'પાછળ ઉદીયાત તિથિને ફેરવતાં કાંઈ શાસ્ત્રવિરૃદ્ધ થતું નથી' પુનમની *ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં ઉદયના સિદ્ધાંત ન

[ં] સં. ૧૯૯૭ માં કા. શુ. પહેલી પુનમે ચામાસું બદલ્યું ત્યારે પૂ. આ. વિજયસિદ્ધિસ્તિર મહારાજને યોજના પૂર્વક પૂછાયેલ પ્રક્ષો.

પ્રશ્ન-૫ આપે પરંપરા બેલ્લી કહેવાય ?

ઉત્તર—પરંપન શાની ભાળી ? આ પરંપરા કહેવાતી હશે? શાસ્ત્રની આજ્ઞાની વિરાધના થાય એવી પરંપરા હોયજ નહિ જુઓ તમને કે કાચ યાદ નહિ હોય પણ મારા અનુભવની વાત છે. આ વાત, ૧૯૨૬ થી ૧૯૨૯ સુધીમાં ળની છે. દેવસુરના ઉપાશ્રયે નાગારીશાળામાં ધરણેન્દ્ર શ્રીપૂજ્ય હતા તે વખતે પર્વાનિથિઓની આવે ફેરફાર કરવાનું તેમણે કરેલું તે વખતે સુબાજી તેમની પાસે જતા પણ ત્યારથી તેમણે ત્યાં જવાનું બંધ

સચવાય તેમાં શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ નથી તે જણાવી પૃતમની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષય-વૃદ્ધિને તેમણે માન્ય રાખેલ છે.

ધરણેન્દ્રસૂરિજીના હેન્ડબીલમાં ભાગળ જણાવેલ પાંચ વસ્તુને શ્રીપૃજય શાંતિસાગરજીએ સંપૂર્ણપણે સ્વીકારી છે. માત્ર એકમની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરવી તે અયાગ્ય છે તેમ જણાવેલ છે.

આ હેન્ડબીલબાજમાં શ્રીપૃજ્ય શાંતિસાગરજનું હેન્ડબીલ શ્રીપૃજ્યોની સત્તાના કિલ્લાને તોડવારૂપે સં. ૧૮૭૦ પછી પ્રથમજ હતું અને જેને મૂળચંદજ મહારાજની અનુમતિ હતી તેલું આ જંબુસૂરિજી મહારાજ આદિ જણાવે છે. પૃનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ તે હેન્ડબીલમાંજ પ્રાપ્ત થાય છે. આમ સ્પષ્ટ છતાં તેમણે તેમના પુસ્તકામાં શ્રીપૃજ્યાના નામે શાસ્ત્રાનુલક્ષી દેવસુર સંઘની શાસ્ત્રસિદ્ધ પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરનારી સમાચારી ને અશાસ્ત્રીય બનાવવા નિષ્ફળ પ્રયત્ન કર્યા છે.

ડું કમાં સં. ૧૯૨૮ અને સં. ૧૯૨૯ માં પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની તથા પર્વક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની માન્યતા દેવસુર સંઘમાં સર્વ સંમત હતી. માત્ર એકમની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરવાના શ્રીપૃજય ધરણેન્દ્રસૂરિના ક્રેરમાનના તે વખતે વિરાધ હતા.

કર્યું એ ચાર વાર શ્રી. પ્રત્યના કાેટવાળાં તેડવા આવ્યા પણ તેમણે કહી દીધું કે અસત્ય પ્રરૂપણા થઈ માટે હું નહિ આવું તે વખતે શ્રી. મુલચંદ્રજી મહારાજા વિગેરેને પણ ઘણું કુઃખ થયું કે આ બહુ ખાેડું થાય છે. પણ તે વખતે સાધુઓ થાડા અને શ્રીપૂજયાનું અળ ઘણું, તે વખતે ઉદ્ઘાપાહ પણ થયેલા પણ ચાલી પડયું વિગેરે.

(તા. ૧૫–૯–૪ = વીરશાસન)

ઉપર પ્રમાણેના ઉદ્દગારાથી પૂ. આ. સિન્ડિસ્સિરિજી મહારાજ પર્વા તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પુર્વ અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની રીતિ સં ૧૯૨૬ થી સં. ૧૯૨૬ શુધીમાં ધરણેન્દ્રસરિના વખતમાં થઇ હતી તેવું સ્મરણ રજી કરે છે. અમારૂં માનવું છે કે આ ભદિક પરિણામી મહાત્માને એકમની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિના શ્રી. પુજ્ય ધરણેન્દ્રસરિના આદેશને ''પુનમની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ ત્યારથી થઇ" તેથી ઉલદી વાતવડે ધરણેન્દ્રસરિના નામથી કસાવવામાં આવેલા. અને તે બેસાડેલ ગેડ વિસરાય નહિ માટેજ પુ. ધરણેન્દ્રસરિનું તથા પુ. શાંતિસાગરનું હેન્ડબીલ પુરું તેમને વંચાવવામાં કે બતાવવામાં આવ્યું નથી. ધરણેન્દ્રસરિ અને શાંતિસાગરનાં હેન્ડબીલ જોવાથી એકની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરવાના મક્લેક હતા પરંતુ તે બનને હેન્ડબીલે સ્પષ્ટ જણાય છે કે તે વખતે જે. સં ૧૯૨૯–૧૯૩૦ માં છપાયેલાં છે તેમાં પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાનું તથા પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાનું સંપૂર્ણ સમર્થન છે.

શ્રીપૂજ્યોના ગમે તેવા જોરવખતે પણ જૈનશાસનમાં ગીતાર્થ પુરૂષોના તદ્દન અભાવ નથી જ થયા અને એને લઇનેજ જગદ્દગુરૂ વિજયહીરસૂરિ મહારાજ પછીથી આજ સુધી કાઇપણ અપ્રમાણિક વસ્તુ વિના મતભેદે જૈનસંઘે માન્ય તરીકે સ્વીકારી નથી. સં. ૧૮૭૦થી વીસમી સદીના પ્રથમ ચરણ સુધી શ્રીપૂજ્યોની સત્તાને લઇ પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિની પ્રથા ચાલી તેવું પ્રચારી તે ગાળામાં થયેલ પૂ પં. પદ્મવિજયજ ગણુ પૂ. પં. રાવિજયજ ગણુ પૂ. પં. રૂપવિજયજ ગણુ તથા પૂ. પં. વીરવિજયજ ગણુવર જેવા મહાત્માંઓને ગીતાર્થ તરીકે આળવી જૈનશાસનને ગીતાર્થ વિનાનું ગણાવવું તે તદ્દન ગેર૦યાજબી છે.

આ વીસમી સદીના પ્રથમ ચરેલુની હેન્હબીલળાજી પણ ખરી રીતે પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિને સાબિત કરે છે.

આથી સ્પષ્ટ છે કે સં. ૧૯૨૮-૧૯૨૯માં પર્વતિથિ ક્ષયવૃદ્ધિ નહેાતી થતી પરંતુ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થતી હતી. અને સં. ૧૯૨૮માં ૯૨ વર્ષના શ્રી પૃજ્ય શાંતિસાગરજના અનુભવ પણ તે પ્રમાણે હતા. પૂ વયાવૃદ્ધ આચાર્ય સિદ્ધિસ્ર્રીશ્વરજ મહારાજના ધરણેન્દ્ર-સ્રિના વખત પહેલાં પર્વક્ષયવૃદ્ધિ થતી હતી તેવા અત્યાજળી સ્મરણને આ રીતે અધુરા હેન્ડળીલોને છપાવી જાણીબુજ ટકાવી રાખવામાં આવ્યું હતું.

સં. ૧૯૫૨ માં ભા. સુદ ૫ પર્વ નાે ક્ષય કરવામાં આવ્યાે હતાે તેવા આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીનાે પ્રચાર ખાેટાે છે. પરંતુ સં. ૧૯૫૨ માં પંચાંગ બદલવા ન બદલવાનાે મતસેદ હતાે.

દ. સં. ૧૯૫૨ માં ચંડાંશુચંડુમાં ભા. સુ. ૫ ના ક્ષય હતા ત્યારે ઘણા મેડા ભાગે ચંડાંશુચંડુને આધાર રૂપે ન ક્ષેતાં બીજાં પંચાંગ પંજાબ વડાદરા વિગેરમાં છઠ્ઠના ક્ષય લખેલા હતા તેના આધાર લઇ છઠ્ઠના ક્ષય કર્યો હતા અને પૂર્વે ચંડાંશુચંડુ પંચાંગને ગ્રહણ કર્યું છે માટે વિના કારણે ન છાડનું તે આશ્યે આચાર્ય સાગરાન દસ્રિજીએ (તે વખતે મુનિશ્રી આનંદ સાગરજીએ) તે ચંડાંશુચંડુ પંચાંગને આધાર રૂપે લઇ ક્ષયે પૂર્વાન્ના સંસ્કાર લગાડી તીજના ક્ષય કર્યો હતા. અર્થાત્ તે વખતે જૈન સંઘમાં કાઇએ પણ પર્વતિથિ સુદ પાંચમના ક્ષય કર્યો નહાતો.

સં ૧૯૫૨ ના ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં ભા. સુદ ૪ શુક્રવારે ૫. ઘડી ૧૭ ૫ળ અને ત્યાર પછી ૫૪ ઘડી ૧૯ ૫ળ પાંચમ છે શનિવારે સ્પ્ર્યેદિયથી ૫૪ ઘડી ૨૧ ૫ળ ભા. શુ. ૬ છે. આથી ચંડાશુચંડુમાં ભા. શુ. ૫ ના ક્ષય છે વડાદરા વિગેરેના પંચાંગમાં ભા. શુ. ૪ શુકવારે સ્પીદયથી ૮-૧૯ પળ છે શનિવારે ભા. શુ. પ ર-૩૨ પળ છે અને ત્યાર પછી ભા. સુ. ૬ પ૪-૩૦ પળ છે. સ્વીવારે સ્પીદયથી ભા. શુ. ૭ છે. આથી વડાદરાના પંચાંગમાં ભા. સુ. ૬ ના ક્ષય છે.

સં. ૧૯૫૨ માં અને તે પહેલાં કેટલાંક વર્ષ અગાઉ જૈનસમાજ ચંડાંશુચંડુને પંચાંગ તરીકે ઉપયોગ કરતો હોવાથી ચંડાંશુચંડુના ભા. શુ. ૫ ના ક્ષય
પ્રસંગે શું કરતું ? તે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયા. પ્રથમ ભા. શુ. ૫ ના ક્ષય પ્રસંગે
કાંઈ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ તેના વિચાર કર્યા પણ તે વખતના વિઘમાન
વૃદ્ધમાં વૃદ્ધ પુરૂષાના કાળમાં ભા. શુ. ૫ ના ક્ષયના પ્રસંગ આવ્યા ન હતા.
પ્નમના ક્ષય પ્રસંગે તેરશના ક્ષયની આચરણા અને સીધા પાઠ દેખાતા
હતા તેમ પાંચમના ક્ષય પ્રસંગે તીજના ક્ષય કરવાની આચરણાના અનુભવ
ન હાવાથી તે વસ્તુના ઉકેલ લાવવા પાંચમને અદલે છઠ્ઠના ક્ષયવાળા
પંચાગને આધારરૂપે લઇ પર્યુષણ અને સંવચ્છરીની વધઘટ વિનાની વ્યવસ્થાના
નિર્ણય તરફ જતું એમ એક માટા ભાગને યાગ્ય લાગ્યું. અને એ કારણેજ
તે માટા ભાગે પાતાના સમર્થનમાં બીજું પંચાંગ અદલવાથી શાસ્ત્રથી કાંઇ વિપરીત થતું નથી તે જણાવ્યું. પણ તેમના સર્વ લખાણમાં કાેઇપણ જગ્યાએ પાંચમ તિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ થાય તેવું જણાવ્યું નથી એટલુંજ નહિ પણ પર્વતિથિની ક્ષય ન થાય તથા પૂનમ અમાસના ક્ષયે તેરસે ચૌદસ અને ચૌદસે પૂનમ કરવાનું જણાવ્યું છે.

આ બધી વસ્તુને સ્પેબ્ટ સમજવા સં. ૧૯૫૨ માં છપાયેલ સયાજવિજય અને જૈનધર્મ પ્રકાશના લેખને અહિં આપીએ છીએ.

૧ "ને ધપુરી પંચાંગમાં ભાદરવા સુદી ૪ શુક્રવાર ઉપર પાંચમના ક્ષય માનેલા છે પાંચમ એ પર્વતિથિ છે અને શ્રી ઉમાસ્વાતિ વાચક મુખ્યના વચનના પ્રધાષ એવા સંભળાય છે કે "ક્ષયે पूर्वा तिथिः कार्या वृद्धौ कार्या तथोत्तराः"

"(પર્વાતિથિના) ક્ષય હાય તા પહેલી (તિથિ પર્વ) તિથિ કરવી અને વૃદ્ધિ હાય તા પછીની કરવી." મતલળ કે પાંચમના ક્ષય હાવાથી ચાથના ક્ષય કરવાના પ્રસંગ આવે છે"

२. "पूणिमायां च ब्रिटितामां त्रयोदशीचतुर्दश्योः कियते त्रयोदश्यां विस्मृतौ तु प्रतिपद्यपि पूनम तुटी छाय ते। तेरश औहशने हछाउँ (औहश पूनमने।) छहु क्रिटें से उपवासना तप हरवा" (स्थाळविळय. क्रेना माटे भास. वडाहरा सुधवार ता. प क्रांगस्ट सने १८६६ अधाउ वहि ११ सं. १६५२)

ઉપરના લેખમાં પવ'તિથિના ક્ષય હાેય તાે પૂર્વ અપર્વ તિથિના ક્ષય

કરવાનું અને પૂનમના ક્ષય હાય તા તેરશના ક્ષય કરવાનું તેમજ પર્વતિથિનું અખંડપણું માન્ય રાખવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે.

સં. ૧૯૫૨ માં મુખ્ય ચર્ચા ટીપ્પણાને બદલવા ન બદલવાની હતી તે વાત સિયાજીવિજયના નીચેના લખાણથી સ્પેષ્ટ જણાશે માટે તે આપીએ છીએ.

"ગ્રહલાઘવના સિદ્ધાંત પૂર્વ પશ્ચિમના સર્વ' વિદ્ધાનાને માન્ય છે. હારા મકરંદના કત્તાં કાશીના મરહૂમ મહામહાપાં થાય બાપુદેવ શાસ્ત્રી પણ સૌર-પક્ષના સૂર્યચંદ્રથી પંચાંગ નીપજાવતા હતા અને તે યુરાપાદિ દેશામાં વજન-દાર ગણાતું હતું. મારવાડ સિવાય હિંદુસ્તાનના બીજા ભાગામાં સૌરપક્ષનું પંચાંગ ચાલે છે તેમાં આપેલા તિથિઓના ભાગ્યકાળ જેતાં ભાદરવા સુ. ૪ ને શકવાર ઉપર ભા. શુ. ૫ ના ક્ષય થતા નથી પણ શનિવારે સુદિ ૫ પહાંચી તેના ઉપર શુદિ ૬ ના ક્ષય થાય છે તે વાસ્તવિક મતને આ વખતે સ્વીકાર-વામાં આવે તા પજીસણના આઠે દહાડા ચાળા આવી સૂર્યોદય વખતે શુક્રવારે ચાય છે તેજ વારે બધે સંવચ્છરી થઈ શનિવારે પાંચમ કાયમ રહીને પારણાદિ થાય તેમ છે.

મરહૂમ જૈન ધર્માચાર્ય શ્રી આત્મારામજ મહારાજ અને બીજા મહાશયાના અભિપ્રાય તથા છેવઠના નિર્ણય.

મુંબઇથી અશાડ સુદિ ૬ નાે શ્રી ચંડુ પંચાંગના કર્તા પંડિત**છ શ્રીધર** શિવલાલનાે પત્ર આવ્યાે છે તેમાં તે પંડિત**છ લ**ખે **છે** કે---

आपने लिखा के भाद्रपद शुक्क पक्ष पंचमीका क्षय है की ६ का क्षय है? सो हमारा पंचांग जो है सो ब्रह्मपक्षकी गणितसे है। ओर अन्य पंचांग जो है सो सौरपक्षके गणितसे है सो १ दीनका फरक रहेता है इमारे पंचांग गका मान्य मारवाड देशमें है, आपके वहां बडोदामे गुजराती पंचांग सौरपक्षका चलन है सो आपकु पछीका क्षय मानना चाये।

ઉપર પ્રમાણે પ્રદ્યાપક્ષના ચંકુ પંચાંગના કર્ત્તા પાતે ગુજરાતમાં ભાદરવા સુદિ દના ક્ષય કરવા મત આપે છે. મરહૂમ જૈન ધર્માચાર્ય શ્રી આત્મારામછ મહારાજે પોતાની હયાતીમાં છઠના ક્ષય કરવા વિષે અભિપ્રાય જણાવ્યા હતો અને હાલ પણ ઘણાખરા સુનિમહારાજ તથા ભરૂચના શેઠ અનાપચંદ મહુક્યંદ જેવા મહાશયા છઠના ક્ષય કરવાની સલાહ આપે છે તે સવે ને માન્ય કરવા યાગ્ય છે. શ્રી જૈનમત સ્યાદાદથી ભરેલા છે, આ લેખની અંદર ઉપર આપેલા તિચિનિર્ણય સંખંધી ઉત્સર્ગ અપવાદના પાઠજ તેની અનેકાંતતા દેખાડી

આપે છે. માટે જેધપુરી પંચાંગ જે સર્વજ્ઞ કથિત નથી અને જે એકલાને જ માનવું એવા શાસાધાર નથી તેના ઉપર જૈન લાઇઓએ એકાંત હઠ કરવા અને બીજા શાધાને અંતે ખરાં પ્રાલમ પડતાં પંચાંગોના અનાદર કરવા ઘટતા નથી. પાટણના જૈનભંડારમાં બ્રહ્મ પક્ષના સિદ્ધાંત શિરામણિની સાથે સૌર પક્ષના બ્રહ્મલાવની પ્રતાે પણ જેવામાં આવી છે. તા આશા છે કે સર્વ જૈનભાઇએ આ વખતે મહાપુરૂષાના અલિપ્રાયને માન આપી શ્રાવણ વિદ ૧૨ શુક્રવારે પાળુષણીના પહેલા ઉપવાસ અને તે ઉપરાંત યથાશક્તિ તપ, જીનપૂજા પ્રભાવનાદિ સત્કાર્યો કરી ભાદરવા શુદિ ૪ શુક્રવારે સંવચ્છરી અને ભાદરવા શુદિ ૫ શુક્રવારે સ્વચ્છરી અને ભાદરવા શુદિ ૫ શુક્રવારે સ્વચ્છરી અને ભાદરવા શુદિ ૫ શુક્રવારે સ્વચ્છરી અને ભાદરવા શુદિ ૧ મે શનિવારે પારણાદ કરી એક્ય બનાવી આત્માનું કલ્યાણ સાધશે.

(તા. ૫ એાગસ્ટ સને ૧૮૯૬ અષાડ વર્દિ ૧૧ સં. ૧૯૫૨) સંવત્સરીના નિર્ણય

ચાલતા વર્ષના ભાદ્રપદ માસમાં જોધપુરી પંચાંગમાં શુદ પ ના ક્ષય હોવાથી તિથિના ક્ષય ન કરવાની સમાચારીને આધારે શુદ 3 ના કે શુદ ૪ ના ક્ષય કરવા ? એ વિષે વિવાદ બહુ દિવસથી ચાલે છે. અને કેટલાએક 'સચે પૂર્વો' એ વાક્યને આધારે શુદ ૪ ના ક્ષય ઉપલબ્ધ થાય છે. પણ તે દિવસ સાંવત્સ-રિક પર્વના હોવાથી તેના ક્ષય ન કરતાં શુદ 3ના ક્ષય કરવા એમ કહે છે અને કેટલા એકનું કહેલું એમ થાય છે કે-

શ્રીમાનુ કાલિકાચાર્યજએ ચતુર્થી'ની સંવત્સરી કરી તે પંચમીના રક્ષણાર્થે કરી છે. તેમ છતાં આ પ્રમાણે કરવાથી શુદ ૪ને શુદ્ર ૫ બંને મુકીને શુદ્ર ુ જે અપવે^ષ પૂર્યુષણા કરવા જેલું થશે. શુદ્ર ૩ નાે ક્ષય કરવા ઇચ્છનારા **શુદ્રી** ૧૫ ના ક્ષચે શુદ્દી ૧૩ નાે ક્ષચ કરવાની રીતિનાે દાખકાે આપે છે પરંતુ એનેમાટે ચાક્કસ શબ્દાે શાસ્ત્રોક્ત છે કે શુદ્ર ૧૫ ને ક્ષયે શુદ્ ૧૩ ના સાય કરવા. પરંતુ ભાદપદ શુદ પ ના ક્ષય હાય તા શું કરતું? એને માટે બીલકુલ શાસ્ત્રલેખ પૂર્વાચાર્યના લંધામાં કે સેનપ્રશ્ન હીરપ્રશ્નાદિ પ્રશ્નો-ત્તરના ગ્રન્થામાં નથી. તેમ કાઈ વૃદ્ધ પુરુષ પૂર્વે એવા પ્રસંગ આવ્યા હતા અને અસુક તિથિના ક્ષય કર્યો હતા એમ કહેતા નથી. આવી રીતના તરફના પૂર્વપક્ષા ચાલતા હતા. પણ કાેઇ પ્રકારે નિર્ણય થતા ન હતા. તેથી જરૂરને પ્રસંગે બીજો માર્ગ શાધવાના વિચાર પર લક્ષ દેાડાવીને અત્રે ચાતુ-ર્માસ સ્થિતિ કરીને રહેલા પંન્યાસ શ્રી ગંભીરવિજયજીએ શ્રી ઉજજૈન કે-જે હિંદુસ્થાનનું મધ્યળિંદુ છે. અને જ્યાંથી જ્યાતિષીએા ગણિતની રેખાએ લે છે. ત્યાંના વર્તારાનું, જયપુરના વર્તારાનું અને કાશીના વર્તારાનું એ ત્રણે પંચાંગા મંગાવ્યાં કે-તેમાં ક્ષય કઇ તિથિના છે. તે જેઇને પંચાંગાના અહુમતે નિર્ણય કરવા. એ ત્રણે પંચાંગા આવતાં તેમા નીચે પ્રમાણે છે.

શુદ્ધ ૪ શુક્રવાર શુદ્ધ ૫ શનિવાર–ઘડી ૩–૫૪ ઉજ્જૈન. શુદ્ધ ૪ શુક્રવાર શુદ્ધ ૫ શનિવાર–ઘડી ૩–૫૪ જેપુર. શુદ્ધ ૪ શુક્રવાર શુદ્ધ ૫ શનિવાર–ઘડી ૩–૪૫ કાશી.

ઉપરાંત એ ત્રણે પંચાંગામાં છઠના ક્ષય કરેલા છે. મુંબઇ વડાદરા અને લાહારના પંચાંગમાં પણ છઠના ક્ષય કરેલા છે આ બાબત ખાસ જોધપુરી ચંડુ પંચાંગના બનાવનાર પંડિત શ્રીધર શીવલાલને પૂછતાં તેઓ લખે છે કે "અમારૂં પંચાંગ પ્રક્ષાપક્ષનું છે. તે મારવાડ દેશમાં માન્ય છે. તમારા દેશમાં સૌરપક્ષ માન્ય છે. તો તે પ્રમાણે તમારે છઠના ક્ષય કરવા." આટલા તેના લખાણ ઉપરથી જે કે ગુજરાતમાં છઠના ક્ષય થઇ શકે પરંતુ સંવચ્છરી પર્વ કાંઇ ખાસ ગુજરાત માટે નથી એ તો આખા હિંદુસ્તાન માટે છે. તેથી માત્ર સૌરપક્ષના ગણિતના આશ્રય ગ્રહણ ન કરતાં જેપુર, ઉજ્જેણ અને કાશીના પંચાંગા મંગાવવામાં આવ્યાં કે–જેનું ગણિત પ્રક્ષ પક્ષનુંજ છે. છતાં તે પંચાંગામાં પણ છઠના ક્ષય છે. આવી રીતે ખંને પક્ષના ગણિત પ્રમાણે છઠના ક્ષય હોવાથી અને પંચાંગાના બહુમત એવા થવાથી અત્રે નીચે પ્રમાણે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો છે.

ભદ્રપદ શુદ્ધ ૪ શુક્રવાર......સંવચ્છરી. ,, ,, પ શનિવાર.....પારહ્યું. ,, ,, ફ ક્ષય.

આ પ્રમાણેનોજ નિર્ણય દેશાવરાથી જુદા જુદા વિદ્વાન મુનિ વિગેરેના અભિપ્રાય મંગાવીને શ્રી મુંબઇના શ્રી સંઘે મુનિરાજશ્રી માહનલાલજ સમક્ષ એક્ત્ર થઈને શાહા દિવસ પહેલાં કરેલા છે. વળી સ્વર્ગવાસી મુનિરાજ શ્રી આત્મારામજ મહારાજના પણ પાતાની હયાતિમાં એ પ્રમાણેજ મત હતો. વળી સર્વત્ર કથિત ક્રિયાઓ પણ પ્રમળ કારણે અન્યથા પ્રકારે કરવા જરૂર પડે છે, કારણકે—જેન સિદ્ધાંતસ્યાદાદ છે. તો આ જોધપુરી પંચાંત્ર કાંઇ સર્વત્ર કથિત નથી. જો કે–ઘણા વર્ષાથી આપણે એ પ્રમાણે માનીએ છીએ માટે માનવામાં અડચણ નથી. વળી જોધપુરી પંચાંત્ર પ્રમાણેજ તિથિ વિગેરે માનવા સંબધી અમારા મનમાં પણ આગ્રહ છે કેમકે અમારા વડિલ ધર્મ ગુરૂઓ:એ પ્રમાણે માનતા આવ્યા છે. પરંતુ એના વર્તારા કાંઇ જેનશાસ્ત્ર પ્રમાણે નથી. બીજા પ્રદ્યાપક્ષી પંચાંગોના વર્તારા કાંઇ ખાટા હોય એમ કહી શકાય નહિ. વળી અત્યારે એક તિથિ બીજા પંચાંગ પ્રમાણે માનવાથી હવે પછી એ પંચાંગ પ્રમાણે તિથિઓ માનવામાં વિરાધ નથી. કેમકે—એક વખત કોઇ કિયા સકારણ અન્યથા પ્રકારે કરવી પડે તો પછી પાછી ખરા

ખર ન કરાય એમ હાય નહિ. વળી આવા વાંધાનું કારણ કાંઈ વારંવાર હાતું નથી. બહુ વર્ષે આ વર્ષે ભાદ્રપદ શુદિ પ ના ક્ષય આવ્યા છે. બીજ તિથિઓ માટે તો નિર્ણયકારક લેખ શાસ્ત્રમાં હાલાથી વાંધા પડવાના કિંચિત પણ સંભવ નથી. પરંતુ અત્યારે આવા સાંવત્સરિક પર્વમાં ફેરફાર થવાના પ્રબળ કારણથી તેમજ તેજ પક્ષના વર્તારાના બીજા સર્વ પંચાંગા છઠના ક્ષયમાં સંમત હોવાથી છઠના ક્ષય કરવા એમાં કાંઈ પણ વિરોધ હાય એમ અમને લાગતું નથી. તેથી પંન્યાસશ્રી ગંભીરવિજયજીની સંમતિથી અમે ઉપર જણાવેલા નિર્ણય પ્રદર્શિત કર્યો છે. આશા છે કે-સર્વ જેન બન્ધુઓ આ લેખ ઉપર મધ્યસ્થ પણે વિચાર કરશે અને સર્વ સ્થાનક કેશઇપણ પ્રકારના આગ્રહ કે મતલેદ સિવાય શુક્રવારીજ સંવચ્છરી થશે.

(સં. ૧૯૫૨ શ્રા. શુ. ૧૫ નું શ્રી જૈન ધર્મ પ્રકાશ પુસ્તક, ૧૨ અંક ૫)

ઉપરના સં. ૧૯૫૨ ના શ્રાવણ માસના લેખ લા. સુ. ૫ ના ક્ષય કરવાનું જણાવતા નથી પરંતુ બીજા પંચાંગામાં લા. સુ. ૬ ના ક્ષય હાવાથી છઠના ક્ષય કરીએ તા પર્યુષણમાં ફેરફાર ન થાય અને સં. ૧૯૫૨ પુરતું બીજા પંચાંગના આસરા લેવાનું જણાવે છે. તેમજ તે લેખમાં 'સુદ ૧૫ ના ક્ષયે સુદ. ૧૩ ના ક્ષય કરવા' તેમ ૨૫૦૮ જણાવે છે.

સં. ૧૯૫૨ માં ભા. શુદ્દ. ૫ નાે ક્ષય કાેઇએ નહાેતાે કર્યાે પણ છઠ્ઠનાે ક્ષય કર્યાે હતાે તે સંબંધી પૂ. પાદ આત્મારામજ મહારાજના પરમ ગુરૂભક્ત પૂ. પાદ વિજયવદ્મભસ્ર્રિજી મહારાજનાે ખુલાસાે આત્માનંદપ્રકાશ પુસ્તક ક૪ અંક ૧૨ માં પ્રગટ થયાે છે. તે પણ અક્ષરશ: અમે નીચે આપીએ છીએ.

"જૈન સમાજમાં માનનીય ન્યાયાં ભાનિધ જૈના ચાર્ય ૧૦૮ શ્રીમદ્ વિજયાન દ સ્ર્રિક્રિસ્છ પ્રસિદ્ધનામ આત્મારામછ મહારાજના સંઘાડાના સુષ્રસિદ્ધ આચાર્ય શ્રી વિજયકમળસ્રિછ મહારાજ, ઉપાધ્યાય શ્રીવીરવિજયછ મહારાજ, પ્રવર્તક શ્રીકાંતિવિજયછ મહારાજ, શાંતમૂર્તિ શ્રીહંસવિજયછ મહારાજ આદિ સર્વ સાધુઓએ સ્વર્ગવાસી ગુરૂ દેવની આજ્ઞા મુજબ સંવત ૧૯૫૨ માં ભાદરવા સુદિ છઠેનાજ ક્ષય માન્યા હતા, પાંચમના ક્ષય કાઇએ પણ માન્યા હતા. તો સમયે અમાએ પાતે પણ એજ રીતે ભાદરવા સુદિ છઠેનાજ ક્ષય માન્યા હતા. પાંચમના નહિ, જૈનચર્ચાના લેખકે લખેલા આચાર્ય શ્રી વિજયનીતિસ્ર્રિછ, આચાર્ય શ્રી વિજયનીમસ્ર્રિછ, આચાર્ય શ્રી વિજયના સુદિ છઠેનાજ સ્રય માન્યા હતા. પાંચમના નહિ, જૈનચર્ચાના લેખકે લખેલા આચાર્ય શ્રી વિજયનીતિસ્ર્રિછ, આચાર્ય શ્રી વિજયના સ્રાપ્ટ શ્રી વિજયના સાથ્ય શ્રી વિજયોમસ્ર રિછ, આચાર્ય શ્રી વિજયાના સ્રાપ્ટ શ્રી વિજયોમસ્ર રિછ, આચાર્ય શ્રી વિજયાના સ્રાપ્ટ શ્રી વિજયોમસ્ર રિછ, આચાર્ય શ્રી વિજયાના સ્રાપ્ટ છે તેના સાથુ ઓએ સંવત ૧૯૮૯ માં પણ સંવત ૧૯૫૨ ની માફક ભાદરવા શર્દ છે કેનાજ ક્ષય માન્યા હતા. પાંચમના તો નહીં જ

મતલભ કે આજ સુધીમાં તપગચ્છના કાેઇપણુ આચાર્ય ઉપાધ્યાય પન્યાસ પ્રવર્તક ગણી કે સામાન્ય સાધુએ ભાદરવા શુદિ પાંચમના ક્ષય કાેઇ વખતે પણુ માન્યા નથી એ નિર્વિવાદ વાત છે. જે કે સં. ૧૯૫૨ માં જેધપુરી ચંડુ પંચાંગમાં ભાદરવા શુદિ પાંચમના ક્ષય હતાે પણુ તપગચ્છની પરંપરા મુજબ તિથિના ક્ષય નજ થઇ શકે આ કારણને લઇ કેટલીક ચર્ચા ઉપસ્થિત થઈ હતી. અંતે ઘણા બીજા અન્ય પંચાંગામાં છઠેના ક્ષય હાેવાથી એકલા ચંડુ પંચાંગને માન આપી સકળ શ્રી તપગચ્છના અનુયાયીઓએ અન્ય બીજા પંચાંગાના આધારે ભાદરવા શુદિ છઠેનાજ ક્ષય માન્યા હતા અને એજ પ્રમાણે સંવત ૧૯૮૯ માં પણ ચંડાંશુચંડુનેજ માન ન આપતાં બીજા અન્ય પંચાંગાને માન આપી બાદરવા શુદિ છઠેનાજ ક્ષય માનવામાં આવ્યા હતાે પાંચમના નહિં."

તા. ૧૮–૫–૩૭ ખંભાત અંખાલાલ પાનાચંદ જૈન ધર્મશાળા

विकय वस्सक्षसूरि "

આ ખધા ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે સં. ૧૯૫૨ માં કે સં. ૧૯૮૯ માં કાઇએ પણ લા. સ. પ ના ક્ષય કર્યા નહાતો, કારણુંકે પૂ. આ. વિજયવલ્લભસૂરિ મહારાજ પૂ. આ. વિજયદાનસૂરિજી મહારાજ વિગેરે સવે એ સં. ૧૯૫૨ માં દીક્ષિતપણે બીજા પંચાંગના આસરા લઇ છઠ્ઠના ક્ષય કર્યો હતો તેમ તેઓ સ્પષ્ટ શબ્દામાં કહે છે. આમ છતાં પૂ. આત્મરામજી મહારાજે લા. સુ. પ ના ક્ષય જણાવ્યા હતો તેલું તદ્ન જીઠુંજ પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે.

ઉપર મુજળ સ્પષ્ટ સં. ૧૯૫૨ માં પર્વતિથિ ભા. સુ. ૫ નાે ક્ષય ન કરવાનું જણાવ્યું હાેવા છતાં આ૦ રામસૂરિજી તરફથી તેઓના વીરશાસનપત્ર વિગેરેમાં

" આવાજ પ્રસંગ સં. ૧૯૫૨ માં પણ બન્યાે હતાે જે વખતે પંગંભીર વિજયજી મહારાજ આદિએ ચાથને કાયમ રાખવાની સલાહ આપવાથી સંથે ભાદરવા સુદ ચાથે સંવચ્છરી કરી હતી અને ભા. સુ. ૫ નાે ક્ષય માન્યાે હતાે"

(વીરશાસન. પૃ. ૨૦૫ તા. ૧૫ ડીસેમ્બર ૧૯૩૬)

"તે સાલ. (સં ૧૯૫૨) સમસ્ત સંઘે ભાદરવા સુદ ૫ નાે ક્ષય માન્ય રાખી ભાદરવા સુદ ૪ ની સંવચ્છરી કરી હતી પેટલાદ મુકામે શ્રી આનંદ-સાગરજીએ સંઘથો જીદા પડી ભા. સુ. ૩ ની સંવચ્છરી કરી હતી." (આ. જ'બુસ્રિકૃત તિથિ સાહિત્ય દર્પણ પૃ. ૧૬–૧૭)

ઉપર પ્રમાણે તદ્દન જીઠું સં. ૧૯૫૨ નામે પ્રચારવામાં આવે છે. તે જીઠી વાતને સં. ૧૯૫૨ ના સચાછવિજય અને જૈન્ધમ પ્રકાશના લેખ વિગેરે વાંચનાર સર્વ કાઈ આપાંઆપ સમછ શકશે. આ ઉપરાંત જે વીરશાસન પત્ર સં. ૧૯૯૩ ના અંકામાં સં. ૧૯૫૨ માં ભા. સુ. ૫ ના ક્ષય થયા હતા એમ જણાવે છે. તે વીરશાસન પત્રે સં. ૧૯૮૯ માં પાતાના અંકામાં વીરશાસન પત્રના સંચાલક આ. રામચંદ્રસ્રિજીના દાદાગુરૂ વિજયદાનસ્ર્રિજીના ખુલાસામાં ભા સુ. ६ ના ક્ષય કર્યો છે.

આ માટે જુએક ટિપ્પણી નં ૬ જેમાં સં. ૧૯૮૯ વીરશાસન અંક. ૪૦ ૪૪ માં વિજયદાનસૂરિજીએ જણાવ્યું છે કે 'સં. ૧૯૫૨ માં ચંડાશુચંડુમાં લા. શુ. ૫ નાે ક્ષય હતાે ત્યારે માેટા લાગે બીજા પંચાંગના આસરાે લઇ લા. શુ. ૬ નાે ક્ષય કર્યાે હતાે.'

આ સર્વ ઉપરથી સ્પન્દ થાય છે કે–સં. ૧૯૫૨ માં પંચાંગ બદલવા ન બદલવાના મતલેદ હતા અને તેને લઇ છક અને તીજના ક્ષયની માન્યતા હતી, જૈનસંઘમાં રામચંદ્રસૂરિજીએ સં. ૧૯૯૩ માં પંચાંગ બદલ્યાં ને અગાઉ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ મનાઈ નથી.

૭-ચંડાંશુચંડુ ટીપ્પણામાં ટીપ્પણાની ગણીતની રીતિ પ્રમાણે બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસ અને ચોદશની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો એકમ ચાય સાતમ દસમ અને તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાથી તેમજ પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય તો તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાથી જેન પંચાંગ અને છે. આ જૈન પંચાંગ આરાધનાની વ્યવસ્થા માટે બનાવાતું હોવાથી તેમાં ટીપ્પણાના ચાગ કરણ નક્ષત્ર વિગેરના કાંઠા ન આપતા માત્ર તિથિના કાંઠામાં જ્યાં પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ હાય ત્યાં પૂર્વ અપર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ (જનશાસ્ત્ર અને સેંકડા વર્ષની આચારણા પ્રમાણે) કરી તિથિવાર અને તારીખના કાંઠા પૂર્વક જૈન પંચાંગ બનાવવામાં આવે છે. આ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ વિનાનાં પંચાંગા જૈન પંચાંગ તરીકે જગતમાં પ્રસિદ્ધ છે.

જૈન ટીપ્પણાના વિચ્છેદ પછી પૂર્વ મુનિઓ જૈનેતર ટીપ્પણામાં પર્વ કે પર્વાનંતર પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ આવતી ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરી તિથિઓની વ્યવસ્થા જૈન સંઘને જણાવતા અને એ પ્રમાણે અસ્ખલિત રીતે જૈનસમાજમાં પ્રવૃત્તિ ચાલી આવતી હતી. પરંતુ મુદ્રણકાળની સગવડતાએ આરાધના માટે પૂર્વ પુરૂષોની રીતિ મુજબ જૈન પંચાંગા છપાવવાની શરૂઆત થઇ. તે કયારથી છપાવવાં શરૂ થયાં અને કાેણે કાેની સલાહથી છપાવવાની શરૂઆત કરી તે સંબંધી સં. ૧૯૫૨ ના જૈનધર્મ પ્રકાશના લેખ સારા પ્રકાશ પાઉ છે.

''અમારા તરફથી ગ્રાહકાેને દેશ વર્ષ થયા જૈન પંચાંગ ભેટ દાખલ આપ-વામાં આવે છે. તેના પ્રારંભ શ્રીમન્મુનિરાજશ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજની હયાતિમાં કરેલાે છે. તે વખતે તેઓ સાહેબે આપણા જૈન સમુદાયમાં તિથિના નિર્ણય માટે પંડીત શ્રીધર શીવલાલ તરફથી પ્રગટ થતું જોધપુરી ચંડુ પંચાંગ બતાવેલું હતું. જેના આધારે અદ્યાપિ પર્યંત અમે પંચાંગ તૈયાર કરીએ છીએ. તેમાં જયારે ખાર તિથિ માંહેની કાઇપણુ તિથિના ક્ષય હાય છે ત્યારે અથવા વૃદ્ધિ હાય છે ત્યારે આપણી તપગચ્છની સમાચારીને અનુસારે "स्यो पूर्वा वृद्धौ उत्तरा" એટલે જયારે ખાર તિથિ માંહેની કાઇપણુ તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે તેની પૂર્વની તિથિના ક્ષય લખીયે છીએ. અને વૃદ્ધિ હાય છે ત્યારે ઉત્તર તિથિને એટલે બીજા દિવસને તિથિ તરીકે માન્ય રાખીને પ્રથમના દીવસ ત્યાર અગાઉની તિથિમાં ભેળવીને તે આગલી તિથિતું દ્વિત્વ-એપણું કરીએ છીએ." (સં. ૧૯૫૨ જૈનધર્મ પ્રકાશ)

આ સં. ૧૯૫૨ ના જૈનધર્મ પ્રકાશના લેખ જહ્યાવે છે કે અમે દશ વર્ષથી પંચાંગ છપાવી લેટ આપીએ છીએ અને અમે ''क्षये पूर्वां' 'वृद्धौ उत्तरा.' ના વચનથી ભાર તિથિ માંહેની કાેઇપણ તિથિના ક્ષય હાેય ત્યારે તેની પર્વની તિથિના ક્ષય લખીએ છીએ અને વૃદ્ધિ હાય છે ત્યારે ઉદયતિથિ-**ને** એટલે બીજા દીવસને તે પર્વતિથિ તરીકે માન્ય રાખીને પ્રથમના દીવસ ત્યાર અગાઉની તિથિમાં ભેળવીને તે આગલી તિથિતું દિત્વ–એપણું કરીએ છીએ. આ સર્વ વૃદ્ધિચ'દ્રજી મહારાજની હયાતિમાં અમે તેમની અનુમતિને લઇ પંચાં-ગની શરૂઆત કરી ત્યારથી કરીએ છીએ આ ઉપરથી સં. ૧૯૪૨ ની સાલથી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા જૈન પંચાંગા છપાવી ખહાર પાઉ છે. અને જે આજે પણ પાતાની પૂર્વ પદ્ધતિ મુજબ છપાવે છે. તેમાં પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ આપવામાં આવતી નથી. આ ઉપરાંત સં. ૧૯૪૨ પછીથી મેઘછ હીરજી, વીરશાસન કાર્યાલય, જૈન, યશાવિજય ગુરૂકુલ, ખાલાશ્રમ વિગેરે અનેક સંસ્થાઓ જૈનપંચાંગા છપાવે છે તે પણ પ્રસારક સભા મુજબ. પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરતી નથી. માત્ર સં. ૧૯૯૩ની સાલથી રામચંદ્રસૂરિજીએ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ કરવાતું રાખ્યું ત્યારથી આ. રામચંદ્રસૂરિજી સંચાલિત વીરશાસન કાર્યાલય **પ**ર્વક્ષયવૃદ્ધિવાળાં પંચાંગાને જૈન પંચાંગ જણાવી છપાવે છે. અમે અહિ સં. ૧૯૪૧ થી ૧૯૯૨ સુધીની ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં કઇ કઇ તિથિઓની ક્ષયવૃદ્ધિ હતી તેનો માંધ આપીએ છીએ અને સાથે સાથે ચંડાં**શુ**ચંડુમાં કઇ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે જૈન સમાજ વિના મતલેકે કઈ પૂર્વની અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરતા હતા તેની પણ નાંધ આપીએ છીએ.

એ સર્વ ઉપરથી સૌ કાેઈને ખ્યાલ આવશે કે જૈનસમાજમાં સં. ૧૯૯૨ અગાઉ નીકળતાં અનેક પ્રકારનાં જૈન પંચાંગામાં કાેઈ પથુ પંચાંગામાં પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ લખાતી કે બાલાતી નહેાતી.

અપવે ક્ષયવૃદ્ધિ ચૈત્ર સુદ ૯ ક્ષય વૈશાખ સુદ ઢ ક્ષય અધિક જેઠ સુદ દ ક્ષય ,, જેઠ વિદ ઢ મે અશાહ વદ ૧૦ ક્ષય શ્રાવણુ વદ ૧૩ ક્ષય આદરવા વદ દ ક્ષય અસો વદ ૧૦ ક્ષય

ચંડાંશુચંક પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૧ ચૈત્ર વદ ૮ એ ૨ જેઠ વદ ૧૪ ક્ષય ૩ અશાડ સુદ ૨ ક્ષય ૧–૪ અશાડ સુદ ૧૫ એ ૫ ભાદરવા સુદ ૧૧ એ રાં. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગ જૈન પંચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ચૈત્ર વદ ૭ ભે જેઠ વદ ૧૩ ક્ષય અશાહ સદ ૧ ક્ષય ૧—અશાહ સદ ૧૭ ભે બાદરવાં સદ ૧૭ ભે

અપ્રવે ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક વદ ૪ ક્ષય સામસર સુદ ૧૨ ક્ષય પોષ વદ ઢ ક્ષય મહા સુદ ૧૨ ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૧૦ ક્ષય ત્ર વદ ૧૨ મે વૈશાખ સુદ ઢ ક્ષય અલ્લા સુદ ક ક્ષય ભાદરવા સુદ ક ક્ષય ભાદરવા સુદ ૧૦ મે ભાદરવા વદ ૧૭ ક્ષય સં. ૧૯૪૨ અંડાંશુઅં કુ પર્વ ક્ષચવૃદ્ધિ કુ કારતક સુદ પ એ ૭ માગશર સુદ ૮ એ ૨–૮ પોષ વદ •)) એ ૯ કાગણુ વદ ૨ ક્ષય ૧• કાગણુ વદ ૮ એ ૧૧ જેઠ વદ ૮ એ ૧૧ જેઠ વદ ૧૪ ક્ષય ૧૪ અશાદ સુદ ૧૪ એ ૧૫ શ્રાવણુ સુદ ૨ ક્ષય ૧૬ શ્રાવણુ વદ ૫ એ ૩–૧૭ આસો સુદ ૧૫ એ

જૈન પંચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક સુદ ૪ છે માગશર સુદ ૭ છે ર–પાલ વદ ૧૩ છે ધામણ વદ ૧ ક્ષય ધામણ વદ ૭ છે જેઠ વદ ૭ છે જેઠ વદ ૧૩ ક્ષય અસાડ સુદ ૧૦ ક્ષય

અસાડ સુદ ૧૩ બે

શ્વાવણ સુદ ૧ ક્ષય

a–આસો સુદ ૧૩ *ખે*

શ્રાવણા વદ ૪ મે

ચ'. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ગે

અષ્ય ક્ષિયવૃદ્ધિ પાંધ વદ ૧૦ ક્ષય માઢ વદ ૪ ક્ષય શાગણુ સુદ ૩ એ શાગણુ સુદ ૧૩ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૧૨ એ વૈશાખ સુદ ૧૦ ક્ષય સં. ૧૯૪૩ અડાંશુઅંક પર્વ ક્ષયછુદ્ધિ અંકુ પર્વ ક્ષયછૃદ્ધિ ૧૮ કારતક વદ ૧૧ ક્ષય ૧૯ માગસર સુદ ૮ બે ૨• માગસર વદ ૫ ક્ષય ૪–૨૧ પાષ વદ •)) બે ૨૨ ચૈત્ર વદ ૨ ક્ષય

ચં. પર્વાક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ગ જૈન પંચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક વદ ૧• ક્ષય માગશર સુદ ૭ બે

सागसर वह ४ क्ष्य

૪-પાષ વક ૧૩ બે

જેઠ વદ **૭** એ અશાડ સુદ્ધ દુ ક્ષય શ્રાવણ સુદ્ધ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૪ એ અાસો સુદ દુ ક્ષય ર૩ જેઠ સુદ ૧૪ ક્ષય ૨૪ બાદરવા સુદ ૨ ક્ષય ૫--૨૫ અપસા સુદ ૧૫ છે ૨૬ અપસા વદ ૧૪ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૧ ક્ષય જેઠ સુદ્ધ ૧૩ ક્ષય ભારત્વા સુદ ૧ ક્ષય ૫–મ્માસા સુદ ૧૩ બે મ્માસા વદ ૧૩ ક્ષય

સં. ૧૯૪૪

અપર્વ ક્ષયવૃત્કિ કારતક વદ ક શ્ય કારતક વદ ક ક્ષય માગસર સદ ક ક્ષય માગસર વદ ૧૨ ક્ષય પોષ વદ ૬ ક્ષય કાગણ સદ ૩ એ અધિક ચૈત્ર સદ ૬ એ અધિક ચૈત્ર સદ ૬ એ અસાડ સદ દ ક્ષય શ્રાવણ સદ દ ક્ષય ચાંડાંશુચંક પર્વ ક્ષયછિક રહ માગસર સુદ ૮ એ ૨૮ પાષ સુદ ૧૧ એ ૨૯ મહા વદ ૧૧ ક્ષય ૩• દ્રાગણ વદ પ ક્ષય ૩૧ બીજા ચૈત્ર વદ ર ક્ષય ૧–૩૨ ,, ,, વદ ૦)) એ ૩૩ વૈશાખ સુદ ૧૧ ક્ષય ૩૫ શ્રાવણ વદ ૮ એ ૩૬ ભાદરવા સુદ ર ક્ષય ૭–૩૭ માસા વદ •)) ક્ષય

સં ૧૯૪૫

ચ'-પર્વક્ષય વૃદ્ધિ 3૮ માગસર સુદ. ૧૧ છે ૮-૩૯ ચૈત્ર વદ ()) ૪૦ જેઠ સુદ. ૫ છે ૪૧ જેઠ વદ. ૧૧ છે ૪૨ અસાડ સુ. ૧૪ સ્થ ૪૩ શ્રાવણ સુદ. ૨ છે ૪૪ શ્રાવણ સુદ. ૫ સ્થ ૪૫ શ્રાવણ વદ. ૨ સ્થ ૪૬ શ્રાવણ વદ. ૨ સ્થ ૪૯ આસો સુદ. ૨ સ્થ ૪૮ આસો સુદ. ૨ સ્થ ૪૮ આસો સુદ. ૨ સ્થ ચં. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ગ જૈન પંચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ માગસર સુદ્ધ છ બે પાષ સુદ ૧૦ બે મહા વદ ૧૦ ક્ષય ધાગણ વદ ૪ ક્ષય બીજા ચૈત્ર વદ ૧ ક્ષય દુ-,, ,, વદ ૧૩ બે વૈશાખ સુદ ૧૦ ક્ષય

જેઠ સુદ ૧૩ ક્ષય

શ્રાવણ વદ ७ મે

ભાદરવા સુદ ૧ ક્ષય

૭−આસાે વદ ૧૩ ક્ષય

જૈન હિપ્પણમાં ભાગસર સુદ. ૧૦ છે ૮-ચૈત્ર વઠ. ૧૩ છે જેઠ સુદ. ૪ છે એઠ વદ. ૧૦ છે અસાડ સુદ. ૧૩ ક્ષય શ્રાવણ સુદ. ૧ છે શ્રાવણ વદ. ૧ ક્ષય શ્રાવણ વદ. ૧ ક્ષય

અપર્ધ્વ ક્ષય છુદ્ધિ માગસર સ. ૪ ક્ષય માગસર વદ. ૧૩ ક્ષય પાલ સુદ. ૧૩ એ પાલ વદ. ૭ ક્ષય મહા વદ. ૧૨ ક્ષય ધાગણ સુ. ૬ એ ધાગણ વદ. ૧ ક્ષય ચૈત્ર સુ. ૧૦ એ ચૈત્ર સુ. ૧૦ ક્ષય વૈશાક વદ. ૧ ક્ષય વૈશાક વદ. ૧ ક્ષય જેઠ વદ ૭ ક્ષય ભાદરવા સુદ્ર. ૧૦ ક્ષય ભાદરવા વદ ૧૩ એ આસા વદ્ર. ૩ એ

અપર્ધ ક્ષય છેલ્લિ કારતક સદ. હ ક્ષય કારતક વદ. દ ખે માલ વદ. ૧ ખે દાગણ વદ. ૧૩ ક્ષય ચૈત્ર સદ. ૯ ખે ચૈત્ર વદ. દ ક્ષય વૈશાખ વદ. ૧૦ ક્ષય એઠ સદ. ૪ ખે એઠ વદ. ૩ ક્ષય અશાહ વદ. દ ક્ષય આવણ સુ. ૧ ખે અધિક બાદરવા વદ.૧૨ ખે ખીજા બાદરવા સુ. ૧૦ ક્ષય આત્રા વદ. હ ખે

અપર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ કારતક સુ. ૭ ક્ષય કારતક વક. ૯ એ માગસર સુક ૧ ક્ષેય પાવ સુદ ૬ ક્ષય ફાગણ સુદ ૬ ક્ષય ફાત્રણ સુદ ૯ એ ફામણ વદ્ય ૧૩ ક્ષય ચૈત્ર સાદ ૧૩ બે ચૈત્ર વદ 😉 ક્ષય વૈશાખ વદ ૧ • ક્ષ્ય જેઠ સુદ & બે ने दे वह व क्षय મ્મશાડ વદ દુક્ષય **ઝાવણ સુ. ૧**૩ ક્ષય આસેહસુ. ૧ બે **આસાં સુ. ૧૦ ક્ષ્**ય

સં ૧૯૪૬

સ'-પર્વ ક્ષય છુક્કિ લ-૪૯ કારતક વદ. •)) ક્ષય પ૦ પેાષ સદ. ૫ ક્ષય પ૧ પેાષ સદ. ૧૪ એ પ૨ પેાષ વદ. ૧૪ ક્ષય પ૪ માધ વદ. ૮ ક્ષય પ૪ શ્રાવણ સ. ૧૪ ક્ષય ૫૫ અધિક ભાદરવા વદ. ૨ ક્ષય ૫૬ આસી સ. ૧૪ ક્ષય

જેન દિપ્પણમાં ૯—કારતક વદ. ૧૩ ક્ષય પાેષ સુદ્દ. ૪ ક્ષય પાેષ સુદ્દ. ૧૩ એ પાેષ વદ ૧૩ ક્ષય માદ વદ. ૭ ક્ષય શ્રાવણ સુદ્દ. ૧૩ ક્ષય અધિક ભાદરવા વદ. ૧ ક્ષય આસાે સુ. ૧૩ ક્ષય

સં. ૧૯૪૭

ચં. પર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ ૫૭ પાષ વદ ર બે ૧•–૫૮ પાષ વદ •)) ક્ષય ૫૯ મહા વદ પ બે ૬• મહા વદ ૮ ક્ષય ૬૧ શ્રાવસ્યુ સુદ પ બે ૬૨ સાદરવા વદ ર ક્ષય

જૈન હિપ્પા**લુમાં** પોષ વદ ૧ એ ૧--પોષ વદ ૧૩ ક્ષય મહા વદ ૪ એ મહા વદ ૭ ક્ષય શ્રાવણ સુદ ૪ એ બાદરવા વદ ૧ ક્ષય

11

સં. ૧૬૪૮

અપર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ કારતક વદ્ગ ૧٠ એ માગસર વદ. ૧૨ થે માેષ સદ ૧ ક્ષય મહા સુદ. ૭ ક્ષય શામણ સુદ્દ. ૧ ક્ષય ચૈત્ર સુદ. ૬ ક્ષય ચૈત્ર સુદ. ૧૩ બે વૈશાક વદ. ૬ ક્ષય જેઠ સુદ્દ. ક ક્ષય એઠ વદ. ૧૦ ક્ષય અસાડ વદ, ૧ ક્ષ્ય મ્મસાડ વદ. ૧૩ ક્ષય **આવસ્તુ વદ્દ. ૬ ક્ષ**ય બાદરવા વ. ૧٠ ક્ષય આસા સુ. ૧ બે

અ'-પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૧૧-૬૩ કારતક સુ. ૧૫ ક્ષય ૬૪ માગસર સુ. ૮ ક્ષય ૬૫ મહા વ. ૫ એ ૧૬ ચૈત્ર વ, ૧૪ ક્ષય ૬૭ વૈશાક વ. ૨ એ ૬૮ જેઠ સુ. ૮ એ ૬૯ અસાડ સુ. ૧૪ એ ૭૧ આસા સુ. ૧ ક્ષય જૈન દિશ્યણમાં ૧૧-કારતક સ. ૧૩ ક્ષય માગસર સુ. ૭ ક્ષય મહા વ. ૪ ખે ચૈત્ર વ. ૧૩ ક્ષય વૈશાક વ. ૧ ખે જેઠ સુ. ૭ ખે મસાડ સુ. ૧ઢખે શ્રાવણ સુદ ૪ ખે માસો વ. ૧ ક્ષય

સં. ૧૯૪૯

અપર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ કારતક સુદ ૪ એ માગસર વદ ૧૨ એ પેલ સુદ ૯ ક્ષમ મહા વદ ૫ એ દામણ વદ ૭ એ વૈશાખ સુદ ૬ ક્ષય પ્ર. અશાડ વદ ૧૦ ક્ષય થી. અશાડ વદ ૧૦ ક્ષય થી. અશાડ વદ ૧૦ ક્ષય માવણ સુ. ૯ એ શ્રાવણ વ. ૧ ક્ષય આત્મા વદ ૩ ક્ષય આત્મા વદ ૩ ક્ષય ચં. ધર્વ ક્ષય છુક્કિ ૭૨ કારતક સુ. ૧૧ ક્ષય ૧૨–૭૩ માગસર સુ. ૧૫ક્ષય ૧૩–૭૪ માઢ સુ. ૧૫ ક્ષય ૭૫ કાગણું સુ. ૮ ક્ષય ૭૬ ચૈત્ર સુ. ૨ ક્ષય ૭૭ વૈશાખ વદ ૨ એ ૭૮ વૈશાખ વદ ૧૪ ક્ષય ૭૯ પ્ર. અશાડ સુ. ૨ ક્ષય ૮૦ આસો સુ. ૫ એ

જૈન હિપ્પુષ્ટુમાં
કારતક સુદ ૧૦ ક્ષય
૧૨-માગસર સુ. ૧૩ ક્ષય
૧૩-માઢ સુ. ૧૩ ક્ષય
૧૩-માઢ સુ. ૧૩ ક્ષય
દાગણ સુ. ૭ ક્ષય
વૈશાખ વ. ૧ છે વૈશાખ વદ ૧૩ ક્ષય
અમસાડ સુદ ૧ ક્ષય
અમસા સુદ ૧ ક્ષય

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક વદ ૧૨ એ મામસર વદ ૧ ક્ષય પોષ સુદ ૧૦ ,, દ્રાપણ સુદ ૯ ,, વૈશાખ સુદ ૬ ,, ,, વદ ૬ એ અષાઢ વદ ૧૦ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૧૩ ,, ભાદરવા સુદ ૧૩ એ ભાદરવા વદ ૬ ક્ષય આસો વદ ૧૦ ,,

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક વદ ૪ ક્ષય માગસર વદ ૯ ,, પાેષ સુદ ૧ એ માહ સુદ ૩ એ ધામણુ વદ ૧ ક્ષય એત્ર સુદ ૧ • ક્ષય એઠ સુદ ૬ ,, અશાડ સુદ ૧ • ક્ષય બાદરવા સુદ ૧ ક્ષય બાદરવા સુદ ૧ ક્ષય બાદરવા સુદ ૧ ક્ષય

અપવ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક સુદ ક ક્ષય પાષ વદ ૯ ક્ષય માહ સુદ ૪ એ માહ વદ ક ક્ષય કાગણ સુદ ૬ એ કાગણ સુદ ૬ એ અ'. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૮૧ કારતક વદ ૮ ક્ષય ૧૪–૮૨ માગસર વદ •))મે ૧૫–૮૩ મહા સદ૧૫ ક્ષય ૮૪ મહા વદ ૮ એ ૮૫ ક્ષામણ વદ ૧૧ એ ૮૬ ચૈત્ર ક્ષદ ૨ ક્ષય ૮૭ વૈશાખ વદ૧૪ ક્ષય ૮૮ અષાડ સદ ૨ એ

> સં. ૧૯૫૧ મં. પવે ક્ષયવૃદ્ધિ ૯૦ કારતક સ. ૮ બે ૯૧ પાલ વદ ર ક્ષય ૯૨ મહા સુ. ૧૧ ,, ૯૩ કાગણ વદ ૧૧ બે ૯૪ વૈશાખ સુ. ૧૪ ક્ષય ૯૫ ,, વ. પ બે ૯૬ અશાહ સુ. ર ક્ષય ૯૭ શાવણ સુ. ર ક્ષય

ચ'. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૯૮ કારતક સુદ ૮ એ ૯૯ કારતક વદ ૧૧ ક્ષય ૧૦૦ માગસર સુ. ૧૧ એ ૧૦૧ માગસર વદ ૫ ક્ષય ૧૦૨ ચૈત્ર વદ ૨ ,,

સં. ૧૯૫૨

જૈન હિપ્પણમાં કારતક વદ હ ક્ષય ૧૪--માગસર વદ ૧૭ એ ૧૫-મહા સુદ ૧૩ ક્ષય મહા વદ હ એ દાગણ વદ ૧૦ એ ચૈત્ર સુદ ૧ ક્ષય વૈશાખ વદ ૧૩ ક્ષય અષાડ સુદ ૧ ,,

જેન હિપ્પ**ણમાં** કારતક સ. ૭ એ પોષ વદ ૧ ક્ષય માહ સ. ૧ • ,, ધાગણ વ. ૧ • એ વૈશાખ સુદ ૧૩ ક્ષય ,, વદ ૪ એ અશાહ વદ ૧ એ શાવણ સ. ૧ ક્ષય

જૈન દિષ્યણમાં કારતક સુદ ૭ એ કારતક વદ ૧• ક્ષય માગસર સુદ ૧• એ માગસર વદ ૪ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૧ ક્ષય ,, વદ ૧ક ખે વૈશાખ સુંદ ૧૦ ,, પ્ર. જેઠ વદ ૧૦ એ બીજા જેઠ સુંદ ૭ ક્ષય અશાડ સુંદ ૯ ,, અશાડ વદ ૬ એ શ્રાવણ સુંદ ૨ ક્ષય

અપર્વ ક્ષયવૃ હિ કારતક સુદ ક ક્ષય કારતક વદ ૧૨ ,, પેાવ વદ ૧• ક્ષય માહ સુદ ૬ ખે માહ વદ ૪ ક્ષય દ્દાગણ વદ ૧• ક્ષય વૈશાખ સુદ ૧• ક્ષય અશાડ સુદ ૧ ક્ષય અશાડ સુદ ૬ ,, શ્રાવણ સુદ ૯ ક્ષય ભાદરવા વદ ૧ ખે આસી સુદ ૬ ક્ષય આસી સુદ ૬ ક્ષય આસી વદ ૬ એ

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ. ગાગસર સુદ ૪ ક્ષય માગસર વદ ૧૩ ક્ષય દ્યાગણ સુદ ૯ એ ચૈત્ર વદ ૧• ક્ષય વૈશાખ વદ ૩ ક્ષય જેઠ વદ ૬ ક્ષય બાદરવા સુ. ૧• ક્ષય પ્ર. આસા સુદ ૬ ક્ષય ખીજા આસા સુદ ૬ ક્ષય આસા વદ ૯ એ ૧૦૪ પ્રથમ જેઠ શ્રુ. ૧૪ફ્ષય ૧૦૫ શ્રાવણ સુદ ૨ ફ્ષય ૧૦૬ ભાદરવા શ્રુદ ૫ ,, ૧૦૫ ભાદરવા વદ ૨ એ ૧૦૮ ભાદરવા વદ ૧૪ ફ્ષય

સં. ૧૯૫૫૩

શ. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ
૧ • ૯ કારતક સુદ ૧૧ એ
૧૧ • માગસર સુ. ૧૪ એ
૧૧૧ માગસર વદ ૫ ક્ષય
૧૧૨ ફાગણુ સુદ ૧૧ ,,
૧૧૩ ફાગણુ વદ ૧૪ એ
૧૧૪ ચૈત્ર વદ ૨ ક્ષય
૧૧૫ જેઠ સુદ ૧૪ ,,
૧૧૫ જેઠ વદ ૧૪ એ
૧૧૫ માવણુ વદ ૧૧ એ
૧૧૫ માદરવા સુદ ૧ ક્ષય
૧૧૯ ભાદરવા સુદ ૧ ક્ષય
૧૧૯ ભાદરવા સુદ ૧ ક્ષય

સં. ૧૯૫૪

ચાં. પર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ ૧૨૧ માગસર સુ. ૧૪ એ ૧૨૨ પાેલ વદ ૨ એ ૧૨૪ પાેલ વદ પ ક્ષય ૧૨૪ માહ વદ ૧૧ ક્ષય ૧૨૫ ફાગણ વદ પ ક્ષય ૧૨૬ એઠ વદ ૧૪ એ ૧૨૭ અશાહ સુ. ૧૪ ક્ષય ૧૨૮ શ્રાવણ વદ ૨ ક્ષય ૧૨૯ શ્રાવણ વદ ૧૧ એ ૧૩૦ અલો વદ ૧૪ ક્ષય પ્ર. જેઠે સુદ ૧૪ ક્ષય શ્રાવણ સુદ ૧ ક્ષય ***ભાદરવા સુદ ૩ એ અપથવા** •ભા**દરવા સુદ ૬ ક્ષય** •ભાદરવા વદ ૧ એ •ભાદરવા વદ ૧૩ ક્ષય

જેન દિપ્પણમાં કારતક સુદ ૧ • એ મામસર સુદ ૧ • એ મામસર સુદ ૧ • એ માગસર વદ ૪ ક્ષય ધાગણુ સુદ ૧ ૦ ,, કાગણુ વદ ૧ ક્ષય એ સુદ ૧ ક્ષય એ લદ ૧ ક એ સાવણુ વદ ૧ • એ માદરવા સુદ ૧ ક્ષય બાદરવા સુદ ૧ ક ,, આસો વદ ૧ ૩ ,,

જૈન હિપ્પણમાં માગસર સુદ ૧૩ એ પાલ વદ ૧ એ પાલ વદ ૪ ક્ષય માહ વદ ૪ ક્ષય ફામણ વદ ૪ ક્ષય એઠ વદ ૧૩ એ અશાક સુદ ૧૩ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૧ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૧૦ એ આસો. વદ ૧૩ ક્ષય

∗ સં. ૧૯૫૨ માં ચંદ્રાંશુચંડુ પંચાંગના ભા. સુ. ૫ ના ક્ષયે. ભા. સુ. ૩ અને ભા. સુ. ૬ ના ક્ષય માટે જાૐા આ પુસ્તક પ્રસ્તાવના પૃષ્ઠ ૪૯

48

સં. ૧૯૫૫

અપર્વ ક્ષય છિ હિ માં હ સુંદ ૯ મેં માં હ વદ ૧૨ ક્ષ્મ કાંગણ વદ ૧ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૧ ક્ષય વૈશાખ સુંદ ૭ એ વૈશાખ વદ ૩ ક્ષય એઠ વદ ૧ ક્ષય અશાં હ સુંદ ૩ એ ભાદરવા સું. ૧ લ્ક્ષય આસો સુંદ ૧ ક્ષય આસો સુંદ ૧ ક્ષય અં. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૧૩૧ માગસર સદ પ ક્ષય ૧૩૨ માગસર વદ ૨ એ ૧૩૩ માગસર વદ ૧૪ ક્ષય ૧૩૪ અશાડ સદ ૧૪ ક્ષય ૧૩૫ શ્રાવણ વદ ૨ ક્ષય ૧૩૬ શ્રાવણ વદ ૦)) એ જૈન હિપ્પણમાં માગસર સુદ ૪ ક્ષય માગસર વદ ૧ મે માગસર વદ ૧૩ ક્ષય મ્યશાહ સુદ ૧૩ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૧ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૧ ક્ષય

સં. ૧૯૫૬

ચ. પર્વ ક્ષય છુક્કિ ૧૩૭ માગસર વક ર બે ૧૩૮ પાલ વક પ બે ૧૬–૧૩૯ પાલ વદ •)) ક્ષય ૧૪• જેઠ સુદ ૧૧ બે ૧૭–૧૪૧ જેઠ વદ •)) ક્ષય ૧૪૨ અસાડ સુ. ર બે ૧૪૩ શ્રાવણ સુ. ૮ બે ૧૪૪ શ્રાવણ સુ. ૮ બે ૧૪૫ ભાદરવા વદ ર ક્ષય

જૈન હિપ્પંજુમાં મામસર વદ ૧ બે પોષ વદ ૪ બે ૧૬-પોષ વદ ૧૩ ક્ષય જેઠ સુદ ૧૦ બે ૧૭-જેઠ વદ ૧૩ ક્ષય અશાહ સુદ ૧ બે શ્રાવણ સુદ ૭ બે શ્રાવણ વદ ૧૩ બે ભાદરવા વદ ૧ ક્ષય

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ કારતક સુ. ૭ ક્ષય મામસર સુ. **૧**૨ ક્ષ્મ પાેળ સુદ કતા ક્ષય કાગણ સુ. ૪ ક્ષય ક્રાત્રણ ષદ ૧૨ બે ફાગણ વદ ૧૩ ક્ષય ચૈત્રવદ ૧ બે ચૈત્ર વદ ૬ ક્ષય વેશાખ સુ. ૪ ક્ષય વૈશાખસુ, કુ બે વૈશાખ વદ ૧૦ ક્ષય જેઠ વદ ૩ અશાહ વદ ક શ્રાવણ સુદ્ધ ૧૩ ,, શ્રાવ**શુ** વદ ૧૦ મ્માસા સુદ ૪ બે **આસા સુદ ૧**• ક્ષય

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

ક્રારતક વદ ૧૨ બે પાષ સુદ ૧૩ ક્ષય મહા સુદ ૭ ક્ષય મહાવદ ૭ છે ચૈત્ર વદ ૧ એ એક વદ ૧૦ ક્ષય મ્પસાડ વદ ૧૩,, પ્ર. શ્રાવણ સુદ ૭ બે ભાદરવા સુદ ૪ બે અમાસા વદ હક્ષય

પ્ર. શ્રાવણ વદ ૬ ક્ષય ખી ત્રાવણ વદ ૯ ક્ષેય આસા વદ ૧૩ છે

મ્મપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

માગસર સુદ ૯ ક્ષય મહાવદ ૧૦ છે કામણ સુદ ૧ ક્ષય येत्र सुह ६ ू " " વદ ૪ મે જેઠ વદ ૧ • ક્ષય અસાડ વદ ૧૩,, શ્રાવણ સુદ ૧૨ બે શ્રાવણ વદ ૬ ક્ષય બાદરવા વદ ૯ " **અાસાે** સદ ૭ એ આસા વદ ૩ ક્ષય

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક વદ ૭ ક્ષય માગસર સુદ ૧ બે મામસર વદ ૧ ક્ષય યાષ સદ 3 એ પાેષ સુદ ૯ સ્પય ધાગણ સુદ ૯ " ચૈત્ર સુદ ૧૩ " ,, વદ ૪ બે

સં. ૧૯૫૭

ચં. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ १४६ अरत्य सुद्ध १४ क्षय ૧૪૭ મામસર સુદ ૮ .. ૧૪૮ પાેેેલ વદ પ એ ૧૮–૧૪૯ માહ વદ •)) ક્ષય ૧૫• ચૈત્ર સુદ્દ પ ક્ષય 1 **પર ચૈત્ર વદ ૧૪** ક્ષય ૧૫૨ જેઠ સુદ્દ ર ક્ષય ૧૫૩ જેઠ સુદ ૧૧ એ ૧૫૪ ભાદરવા વદ ર ક્ષય

માગસરસુ ૭ ,, પાેષ વક્ક એ १८-भाद वह १३ क्ष्य ચૈત્ર સુદ ૪ ચૈત્ર વદ ૧૩ જેઠે સુ. ૧ જેઠસ. ૧૦ થે

साहरवा वह १ क्षय

शरता सु. १३ क्षय

જૈન દિપ્પણમાં

સં. ૧૯૫૮

ચાં પર્વક્ષયવૃદ્ધિ ૧૯-૧૫૫ કારતક સ.૧૫ક્ષય ર•-૧૫૬ કા. વદ ૦)) એ ૧૫૭ પાેષ સુદ ૧૪ ક્ષય ૧૫૮ પાેષ વદ ૮ બે ૧૫૯ મહાસુદ ૮ ખે ୩ (🌣 ସିମ ସର ୩୪ ଝାଏ ૧૬૧ જેઠ સુદ ર ક્ષય २१-१६२ 뤗 सह १५ थे

જૈન હિપ્પ્રણમાં

૧૯–કારતક સુદ ૧૩ ક્ષય ૨૦-કારતાક વદ ૧૩ બે પાય સુદ ૧૩ ક્ષય પાેેેલ વદ ૭ એ મહા સુદ છ બે ચૈત્ર વદ ૧૩ ક્ષય જેઠ સુદ ૧ ક્ષય ર૧-જેઠ સદ ૧૩ એ

સં. ૧૯૫૯

ચ'. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ રર–૧૬૩ મહાસુ ૧૫ ક્ષ્ય ૧૬૪ મહાવદ ૧૧ બે ૧૬૫ વશાખવદ ૮ એ ૧૬૬ ુ, વ.૧૪ ક્ષય १६७ केंद्रे सुद्र ११ " ૧૬૮ એક સુદ ૧૪ મે ૧૬૮ અશાહસુ. ર ક્ષય

જૈન દિપ્પણમાં રર-મહાસુદ ૧૩ ક્ષય મહા વદ ૧૦ એ વૈશાખ વદ ૭ એ ,, વદ ૧૩ ક્ષ્ય જેઠ સુદ ૧ • ક્ષમ 🔂 કસુદ ૧૩ એ न्मशाः सह १ क्ष्य

વૈશાખ સુદ કે ક્ષય અશાહ વદ & ક્ષય શ્રાવણ સુદ કે ,, શ્રાવણ વદ ૧૩ ,, ભાદરવા વદ ૧ એ આસા સુદ ૭ મે આસા વદ ૧૦ ક્ષય ૧૭• અશાહ વદ ૫એ ૧૦૧ શ્રાવણ સુદ્ધ ૧૧એ ૧૭૨ ભાદરવા વદ ૫ ક્ષય ૧૭૩ આસાે સુદ ૨ ,, અશાહ વદ ४ भे શ્રાવણ સુદ १• એ ભાદરવા વદ ४ ક્ષય આસે। સુદ ૧ ક્ષય

અપર્વક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક સુદ ૧૦ મે
કારતક વદ ૩ સ્થય
પાવ સુદ ૪ મે
મહા સુદ ૪ મે
મહા સુદ ૧૦ સ્થય
કાગણુ વદ ૧ સ્થય
વૈશાખ સુદ ૯ સ્થય
પ્ર. જેઠ સુદ ૭ ,,
ખા. જેઠ વદ ૧ મે
શ્રાવણુ વદ ૧ સ્થય

સં. ૧૯૬૦

ચં. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૧૭૪ માગસર વદ ૮ ક્ષય ૧૭૫ પેલ વદ ૨ ,, ૧૭૬ કાંત્રણ વદ ૧૪ ખે ૧૭૭ અસાડ સુદ ૨ ક્ષય ૧૭૮ શ્રાવણ સુ. ૫ ,, ૧૭૯ આસાે સુદ ૨ ,, ૧૮૦ આસાે સુદ ૧૧ ખે ૧૮૧ અસાે વદ ૧૧ ક્ષય

જૈન હિપ્પણમાં

માગસર વદ ७ ક્ષ્ય પોષ વદ ૧ ,, કાગણ વદ ૧૩ ખે અસાડ સુદ ૧ ક્ષય શ્રાવણ સુદ ૪ ,, આસા સુદ ૧ ,, આસા સુદ ૧ , આસા સુદ ૧ ,

સં. ૧૯૬૧

કારતક વદ ૪ ક્ષય માગસર વદ ૯ ક્ષય પાેષ સુદ ૧ એ પાેષ વદ ૩ ક્ષય શાગણ વદ ૧ ,, ચૈત્ર સુદ ૧ • ,, વૈશાખ વદ ૧૨ એ જેઢ સુદ ૭ ક્ષય અશાડ સુદ ૧ • ,, અશાડ સુદ ૧ • ,,

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

ચં. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૧૮૨ કારતક સુ. ૧૪ ખે ૧૮૩ મહા વદ ૮ ક્ષય ૧૮૪ મહા વદ ૧૪ ખે ૧૮૫ ચૈત્ર સુદ ૨ ખે ૧૮૬ વૈશાખ સુ.૧૪ ક્ષય ૧૮૭ શ્રાવણ સુ. ૨ ,, ૧૮૮ ભાદરવા સુદ ૫ ,, ૧૮૯ ,, વદ ૫ ખે ૧૯• ,, વદ ૧૪ ક્ષય

જૈત દિપ્પણમાં

કારતક સુદ ૧૩ બે મહા વદ ૭ ક્ષય મહા વદ ૧૩ બે ચૈત્ર સુદ ૧ એ વૈશાખ સુદ ૧૩ ક્ષય શ્રાવણ સુદ ૧ ,, *ભાદરવા વદ ૪ બે ભાદરવા વદ ૧૩ ક્ષય

ં સં. ૧૯૫૨ મુજબ છતાં વિશેષ માટે જુએા. સં. ૧૯૧૧ તા શ્રાવણ માસતે! જૈન ધર્મ પ્રકાશના અંક.

ચ'. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

 કारतं के सुंद 3 क्ष्य

 पेष सुंद ६ के

 पेष वह १० क्षय

 भांद वह ४ क्षय

 भांद वह ४ क्षय

 देशाण सुंद ६ के

 , सुंद ७ ,

 , सुंद ७ ,

 , सुंद ७ ,

 अावण सुंद १० क्षय

 भांदिया सुंद १० क्षय

 भांदी। सुंद ६ के

 भांदी। वह ६ के

 भांदी। वह ६ के

 भांदी। वह ६ के

૧૯૧ કારતક સુદ્દ ૧૪ એ ૧૯૨ કારતક વદ ૧૧ ક્ષ્ય ૧૯૩ પાેષ સુદ્ધ ૨ ક્ષય ૧૯૪ ચૈત્ર સુદ ૨ એ ૧૯૫ ચૈત્ર વદ ૨ ક્ષય ૧૯૬ જેઠ સુદ્ધ ૧૪ ક્ષય ૧૯૭ અશાડ સુદ્ધ ૨ એ ૧૯૮ અશાડ સુદ્ધ ૫ ક્ષય ૧૯૯ અશાડ સુદ્ધ ૧ ક્ષય

જૈન હિય્પણમાં કારતક સુદ ૧૩ એ કારતક વદ ૧૦ ક્ષય પાવ સુદ ૧ ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૧ એ એઠ સુદ ૧૩ ક્ષય અશાડ સુદ ૧ એ અશાડ સુદ ૧ ક્ષય અશાડ વદ ૧ ક્ષય

અપર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ

માગસર સુદ ૩ ક્ષય માગસર વદ ૧૨ ક્ષય માહા સુદ ૯ ખે ધામણું સુદ ૧૨ ખે ત્ર. ચૈત્ર વદ ૯ ક્ષય ખી. ચૈત્ર વદ ૩ ક્ષય વૈશાક વદ ૬ ક્ષય જેઠ સુદ ૧ ખે અશાડ વદ ૧૩ ખે

સં. ૧૯૬૩

૨૦૦ અશાહ વદ ૮ ખે

૨૦૧ ભાદરવા વદ પંખે

અં. પવે ક્ષયછું છે ર∘ર માગસર વદ ર છે ર∘૩ માહ સુદ ર ક્ષય ર∘૪ માહ વદ ૧૧ ,, ર∘૫ ફાગણ વદ ૫ ,, ર∘૬ જેઠ સુ. ૧૪ ,, ર∘૭ અશાડ વદ ર ,,

શ્રાવણુ સુ. ૧• ક્ષય બાદરવા સુ. ૧૩ ક્ષય

સં. ૧૯૬૪

અં. **યર્વ ક્ષયછ**િક્ર ૨૦૮ કારતક સુ. ૧૧ ક્ષય ૨૦૯ કારતક વદ ૨ બે ૨૧૦ માઝસર વદ ૫ બે ૨૩–૨૧૧ **દામ**હ્યુ સુદ ૧૫ બે

જૈન દિપ્પણમાં

માગસર વદ ૧ બે માહ સુદ ૧ ક્ષય માહ વદ ૧૦ ,, ફાગણુ વદ ૪ ,, જેઠ સુદ ૧૩ ,, અશાડ વદ ૧ ,,

ભાદરવા વદ ૯ બે આસો સુદ ૬ ક્ષય

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

માગસ**ર** સુદ ૪ ક્ષય માગસર વદ ૧૩ ,, માઢા સુદ ૩ ક્ષય માઢા સુદ **૧**૨ બે જૈન **હિય્પણમાં** કારતક સુદ ૧૦ ક્ષય કારતક વદ ૧ એ માગસર વદ ૪ એ ૨૩–ફાયણુ સુદ ૧ઢ એ માહા વદ ૧૨ ક્ષય વૈશાખ સદ ૧૦ ક્ષય વૈશાખ સદ ૯ એ વૈશાખ વદ ૩ ક્ષય જેઠ વદ ૬ ક્ષય અશાડ સદ ૬ એ બાદરવા સદ& ક્ષય આત્રો સદ ૧૩ ક્ષય

૨૧૨ **કાગણ વદ ૫** ક્ષય **૨૧**૩ અશા**ઠ** સુદ ૧૪ ક્ષય **૨૧૪ શ્રાવધા વદ ૨** દ્રય **૨૧૫ બ**ાદરવા સુદ ૨ ખે ફાગણું વદ ૪ ક્ષય અશાહ સુદ ૧૩,, શ્રાવણું વદ ૧ ક્ષય ભાદરવા સુદ ૧ બે

અપર્વ ક્ષય દૃદ્ધિ

કારતક સુદ હ ક્ષય કાગણુ સુદ ૪ ,, કાગણુ વદ ૧૩ ,, વૈશાખ સુદ ૯ બે વૈશાખ વદ ૧૦ ક્ષય જેઠ વદ ૧ ,, અશાડ વદ ૬ ,, બાદરવા વદ ૬ ,, બાદરવા વદ ૧૨ બે

અપર્ગ ક્ષય છે. ક કારતક સ. ૭ ક્ષય માગમર સ. ૧૨ ક્ષય પાત્ર સદ દ ક્ષય મહા સદ ૧૩ ક્ષય કાંગણ વદ ૭ છે. વૈશાખ વદ ૧૦ ક્ષય જેઠ વદ ૧૨ ,, અશાડ સદ ૧૦ થે અશાડ સદ ૧૦ થે આવણ વદ ૯ ,, ભાદરવા સદ દ ક્ષય આદરવા સદ દ ક્ષય

સં. ૧૯૬૫

પવ ફાય છે. દિ ર૧૬ મામ સુ. ૧૧ લ્રય ર૧૯ પાંષ સુદ પ લ્રય ર૧૯ પાંષ વદ ૮ એ ર૧૯ પાંષ વદ ૮ એ ર૨૦ પાંષ વદ ૧૪ લ્રય ૨૪–૨૨૧ કાગણ સુ. ૧૫ એ ૨૨૨ વૈશાખ સુદ ૨ લ્રય ૨૫–૨૨૩ જેઠ સુદ ૧૫ એ ૨૨૪ જેઠ વદ ૧૪ લ્રય ૨૨૫ અશાડ સુદ ૫ એ ૨૨૬ બી. શ્રાવણ સુ. ૨ એ ૨૨૯ બી. શ્રાવણ સુ. ૨ એ ૨૨૯ બી. શ્રાવણ સુ. ૨ લ્ય ૨૨૮ આસો સુ ૧૪ લ્રય ૨૬–૨૨૯ આસો વ. ૦)) એ

સં. ૧૯૬૬

શ્યે. **ધર્વ ક્ષય છેન્દ્રિ** ૨૩૦ માગમર વદ ૮ એ ૨૩૧ પાેષ વદ ૧૧ એ ૨**૩૨ પાેષ** વદ ૧૪ ક્ષય ૨**૩૩ મહા** સુદ ૧૪ એ ૨૩૪ **દાગણ** સુદ ૫ ક્ષય ૨૩૫ દાગણ વદ ૧૪ ક્ષય ૨૩૬ વૈશાખ સુ. ૨ ક્ષય ૨૩૭ બાદરવા વદ ૨ ક્ષય જૈન ડિપ્પણમાં
માગસર સુ. ૧૦ ક્ષ્મ માગસર વદ ૪ છે પાવ સુદ ૪ ક્ષમ પાવ વદ ૭ છે પાવ વદ ૧૩ ક્ષમ ૧૪–ફાગણુ સુદ ૧૩ છે વૈશાખ સુદ ૧ ક્ષમ ૧૫–જેઠ સુદ ૧૩ છે જેઠ વદ ૧૩ ક્ષમ આશાંડ સુદ ૪ છે ખી. શ્રાવણુ વદ ૧ ક્ષમ આસાં સુદ ૧૩ ક્ષમ રદ–અમાં વદ ૧૩ છે

જૈન હિધ્ધણમાં

માત્રસર વદ ૭ એ પાલ વદ ૧૦ એ પાલ વદ ૧૦ એ પાલ વદ ૧૩ ક્ષય મહા સુદ ૧૩ એ કાગણ સુદ ૪ ક્ષય ક્:મણ વદ ૧૩,, વૈશાખ સુદ ૧ ક્ષય બાદરવા વદ ૧ ક્ષય

અપર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ

કારતક સુદ ર છે

માગમર સુદ ૪ ખે

માગમર સુદ ૭ ક્ષય
પોષ સુદ ૧૩ ક્ષય

માઢ સુદ ૭ ક્ષય
કાંગણ સુ. ૧૨ ક્ષય
કાંગણ સુ. ૧૨ ક્ષય
કાંગણ વદ ૪ ખે
ચૈત્ર સુદ ૬ ક્ષય
એત્ર સુદ ૬ ક્ષય
અશાડ વદ ૧૭ ક્ષય
અશાડ વદ ૧૭ ક્ષય

અપર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ

કારતક વક. • સ્ય માગસર સુદ. ૪ એ માગસર વક ૧ ક્ષય પેલ વદ ૧ ક્ષય ચૈત્ર સુદ. ૧૩ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૭ એ વૈશાખ સુદ. ૧ ક્ષય જેઠ સુદ. ૧૦ ક્ષય પ્ર અસાડ સુદ. ઢ ક્ષય બી. અસાડ સુદ. ૧ ક્ષય બી. અસાડ સુદ. ૧ ક્ષય બાદરવા સુદ ૧ • એ ભાદરવા વદ ૧૦ ક્ષય

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

- કારત ક સુદ ઢ એ માગસર સુદ ૬ એ પાેષ વદ ૬ ક્ષય કામણ સુદ ૧ એ કામણ સુદ ૧ ક્ષય અં પર્જ ક્ષયભૃદ્ધિ રક-૨૩૮ કારતક સુદ ૧૫ ક્ષય ૨૩૯ પાેષ વદ ૧૧ એ ૨૪• ચૈત્ર વદ ૧૪ ક્ષય ૨૪૧ જેઠ સુ. ૨ ક્ષય ૨૪૨ જેઠ વદ ૨ એ ૨૪૩ શ્રાવણ સુદ ૧૪ એ ૨૪૪ શ્રાવણ વદ ૫ ક્ષય ૨૪૫ આસાે વદ ૨ ક્ષય

ભાદરવા **મુ**. ૩ ક્ષય ભાદરવા સુદ ૪ છે

સં. ૧૯૬૮

ચ'-પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૨૪૬ પાલ વદ ૧૧ બે ૨૪૭ મહા સદ ૧૪ ક્ષય ૨૪૮ મહા વદ ૧૪ બે ૨૪૯ કામણ સદ. ૮ ક્ષય ૨૫૦ જેઠ વદ. ૨ બે ૨૫૧ બાદરવા સુ. ૧૪ બે ૨૫૩ આસા સુ. ૧૪ બે ૨૫૪ આસા વ. ૨ ક્ષય ૨૫૪ આસા વ. ૨ ક્ષય જેન હિષ્ય**ણમાં** ૧૬–કારતક સુદ ૧૩ ક્ષય ધોષ વદ ૧• એ ઐત્ર વદ ૧૩ ક્ષય જેઠ સુદ ૧ ક્ષય જેઠ વદ ૧ એ શ્રાવણ સુદ ૧**ઢ એ**

ભાદરવા વદ ૯ ક્ષય આસાે સદ ૧૦ બે

आवश वह ४ क्ष्य

અાસા વદ ૧ ક્ષય

જૈન દિપ્પણમાં પોષ વદ ૧૦ એ મહા સુદ ૧૩ ક્ષય મહા વદ ૧૩ એ કાગણ સ. ૭ ક્ષય જેઠ વદ ૧ એ બાદરવા સુદ ૧ ક્ષય માસા સુદ ૧૩ એ આસા વદ ૧ ક્ષય ૨૭–આસા વદ ૧ ક્ષય ૨૭–આસા વદ ૧ ક્ષય

સં. ૧૯૬૯

ચં. પર્વ ક્ષય છેન્દ્રિ ૨૫૬ કારતક વદ ૮ ક્ષય ૨૫૭ માગસર વ. ૨ ક્ષય ૨૫૮ પાવ વ. ૧૪ એ ૨૮–૨૫૯ માહ **સુ. ૧**૫ ક્ષય

જૈન **ટિપ્યણમાં** કારતક વ**ઠ ૭ ક્ષય** માગસર વદ ૧ ક્ષય પાલ વ**ઠ ૧**૩ થે ૨૮–મા**ઠ સુદ ૧૩ ક્ષ**ય ચૈત્ર સુદ ૧૩ ક્ષુય વૈજ્ઞાખ સુદ ૭ ક્ષય જેઠ સુ. ૧૦ ક્ષય જેઠ વદ ૭ બે શ્રાવણ વદ ૩ બે આવણ વ. ૧૩ ક્ષય આસા સુદ ૧૭ બે આસા વદ ૧૦ ક્ષય

ર (• ચૈત્ર વદ ૧૧ મે ૨૬૧ અસાડ સુ. ૨ ક્ષય ૨૬૨ શ્રાવણ સુ. ૫ ક્ષય ૨૬૩ આસો સુ. ૨ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૧ • એ અશાડ સુદ ૧ ક્ષય શ્રાવણ સુદ ૪ ક્ષય આસો સુદ ૧ ક્ષય

અમર્પ ક્ષયવૃદ્ધિ માગસર સુદ ૭ છે માગસર વદ ૯ ક્ષય પોલ સુદ ૯ છે મહા વદ ૭ ક્ષય દાગણ વદ ૧ ક્ષય ત્રેત્ર સુદ ૧૦ ક્ષય ,, વદ ૧ છે જેઠ સુદ ૧ ક્ષય અશાડ સુદ ૧૦ ક્ષય બાદરવા સુદ ૬ ક્ષય બાદરવા વદ ૭ છે બાદરવા વદ ૧૩ ક્ષય આદરવા વદ ૧૩ ક્ષય સાં. ૧૯૭૦ અંડાંશુઅંક પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૨૯–૨૧૪ કારતક વદ૦)) ક્ષય ૨૧૫ પાલ વદ ૨ ક્ષય ૨૧૬ દ્રાગણ સુદ ૨ એ ૨૧૦ ચૈત્ર સુદ ૫ એ ૨૧૮ વૈશાખ સુદ ૧૪ ક્ષય ૨૦૦ અશાહ વદ ૧૧ એ ૨૭૧ શાવણ સુદ ૨ ક્ષય ૨૭૨ આસો સુદ ૧૧ ક્ષય

જૈન પંચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૨૯–કારતક વદ ૧૩ ક્ષય પાેષ વદ ૧ ક્ષય કાંગણ સુદ્ધ ૧ એ ચૈત્ર સુદ્ધ ૪ એ વૈશાખ સુદ્ધ ૧૩ ક્ષય ૩૦–વૈશાખ વદ્ધ ૧૩ એ અશાડ વદ ૧૦ મે

શ્વાવણ સુદ ૧ ક્ષય

અાસાે સુદ ૧૦ ક્ષય

ચ'. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ગે

અપવ[િ] ક્ષયવૃદ્ધિ

પોલ સદ ૧ ક્ષય
પોલ સદ ૧ • ખે
પોલ વદ ૧ • સ્ય
મહા સદ ૧ ૨ ખે
મહા વદ ૩ ક્ષય
વૈશાખ વદ ૬ ક્ષય
અશાહ સદ ૧ ૦ ક્ષય
શ્રાવણ સ. ૧૩ ક્ષય
શ્રાવણ સ. ૧૩ ક્ષય
આવણ સ. ૧૩ ક્ષય
આવણ સ. ૧૩ ક્ષય

સં. ૧૯૭૧ અંડાંશુઅંક પર્વ ક્ષયપ્રદિક્ષ્ટ ૨૭૩ કારતક સુદ ર ક્ષય ૨૭૪ કારતક વદ ર ખે ૨૭૫ કારતક વદ ૧૧ ક્ષય ૨૭૬ ધાગણ વદ ૮ ક્ષય ૨૭૭ ચૈત્ર સુદ ૫ ખે ૨૭૮ ચૈત્ર વદ ર ક્ષય ૨૭૯ વૈશાખ સુદ ૧૪ ખે ૨૮૦ વૈશાખ સુદ ૧૪ ક્ષય ૨૮૧ જેઠ વદ ર ક્ષય ૨૮૨ જેઠ વદ ર ક્ષય ૨૮૨ જેઠ વદ ર ક્ષય ૨૮૨ ઓઠા વદ ૨ ખે

ચં. પર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગ જૈન પંચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક સુદ ૧ ક્ષય કારતક વદ ૧ ક્ષે કારતક વદ ૧ ક્ષય ધ્રાંગણ વદ ૭ ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૪ છે ચૈત્ર લદ ૧ ક્ષય વૈશાખ વદ ૧ કે એ

ખી. વૈજ્ઞાય સ. ૧૩ ક્ષય જેઠ વદ ૧ ક્ષય જેઠ વદ ૧૦ એ આસો વદ ૧ એ

અપવે ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક સુ. ૩ ક્ષય કારતક વદ ૧૨ ક્ષય યાેષ સુદ ૧ ક્ષય યાેષ સુદ ૧ ક ભે નાહ વદ ૩ ક્ષય કાગણ સુદ ૪ છે કાગણ સુદ ૪ છે કાગણ સુદ ૪ છે કાગણ સુદ ૪ છે શ્રાભ વદ ૬ ક્ષય જેઠ સુદ ૩ છે શ્રાવણ સુદ ૧ ક્ષય ભાદરવા સુદ ૧ ક્ષય આસો સુદ ૧ ક્ષય

ચંડાંશુચંક પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૨૮૪ કારતક વદ ૫ એ ૨૮૫ પાલ વદ ૧૧ ક્ષય ૨૮૬ ફાગણ સુદ ૨ ક્ષય ૨૮૭ ચૈત્ર સુદ ૮ એ ૨૮૮ ચૈત્ર વદ ૨ ક્ષય ૨૮૯ જેઠ સુદ ૧૪ ક્ષય ૨૯૦ અશાડ વદ ૨ ક્ષય ૧૯૦ અશાડ વદ ૨ ક્ષય ૧૧–૨૯૧ અશાડ વદ ૦))એ ૨૯૨ લાદરવા વદ ૧૧ એ

ચં. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ંગ જૈન પ'ચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક વદ ૪ એ
પોલ વદ ૧૦ ક્ષય
ફાગણ સુદ ૧ ક્ષય
ઐત સુદ ૭ એ
ઐત વદ ૧ ક્ષય
જેઠ સુદ ૧૩ ક્ષય
અશાડ વદ ૧ ક્ષય
લાદરવા વદ ૧૦ એ

સં. ૧૯૭૩

ચંડાંશુચંક પર્વક્ષયવૃદ્ધિ

રલ્ક કારતક વદ પ ખે રહ્ય માગસર વદ ૮ ખે રહ્ય માઢ સુદ ર ક્ષય કર-રહૃદ માઢ સુદ ૧૫ ખે રહ્ય વૈશાખ વદ ૧૪ ક્ષય ૧૯૯ વૈશાખ વદ ૧૪ ક્ષય ૩૦૦ અશાડ સુદ ૮ ખે ૩૩–૩૦૧ અશાડ વદ ૦)) ખે ૩૦૨ શ્રાવણ વદ ૨ ક્ષય ૩૦૪ ,, ,, સુદ ૮ ક્ષય ૩૦૪ ,, ,, સુદ ૮ ક્ષય ઢ૦૫ ,, ,, વદ ૧૧ ખેં ઢ૪–૩૦૬ બી. ભા. વદ૦)) ખે

ચ'. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ગે જૈત પ'ચાંગમાં અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક વદ ૪ એ

માગસર વઠ ૭ એ

માહ સુદ ૧ હ્વય

૩૨—માહ સુદ ૧ હ્વય

વૈશાખ વદ ૧ ક્વય
વૈશાખ વદ ૧૩ હ્વય

૩૩--અશાડ સુદ ૭ એ

આશાડ વદ ૧૩ એ

આવણ વદ ૧ ક્વય

પ્ર. બાદરવા સુદ ૭ ક્વય

૫, બાદરવા સુદ ૭ ક્વય

૫, બાદરવા સુદ ૭ ક્વય

૧, બાદરવા સુદ ૭ ક્વય

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક સુદ ૧૦ ક્ષય
માગસર સુદ ૪ ક્ષય
માગસર વદ ૧૨ ક્ષય
મહા વદ ૧૨ ક્ષય
ચૈત્ર સુદ ૧ ક્ષય
વૈશાખ સુદ ૧૨ મે
જેઠ સુદ ૩ મે
જેઠ વદ ૧ ક્ષય
અશાડ સુદ ૧૩ ક્ષય
મશાડ સુદ ૧૩ ક્ષય
મ. ભાદરવા વદ ૧ ક્ષય
બી. ભાદરવા સુદ ૧૩ ક્ષય

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

પાલ સુદ. ૧૦ ક્ષય માઢ સુદ. ૪ ક્ષય માઢ વદ ૩ એ માઢ વદ ૧૨ ક્ષય ચૈત્ર સુ. ૧૨ એ ચૈત્ર વ. ૧• ક્ષય જેઠ વદ. ૧ઢ ક્ષય અશાઢ વદ ૯ ક્ષય બ્રાવણ સુદ ૪ એ

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક વક ૪ ક્ષ્ય માગસર સુદ ૧૨ ક્ષય પાવ સુદ ૧ ક્ષય માહ વદ ૩ એ દાગણ વદ ૧ ૭ ક્ષય વૈશાખ વદ ૧ એ વૈશાખ વદ ૧ ક્ષય અશાડ સુદ ૧૨ એ અશાડ સુદ ૧૨ એ આવણ વદ ૯ ક્ષય આતેશ વદ ૧ ક્ષય

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક સુદ 3 એ માગસર વદ ૪ ક્ષય પાંચ સુદ ૧૩ ક્ષય માહ સુદ ૧૩ ક્ષય માહ સુદ ૧૮ ક્ષય કાગણ વદ ૬ એ ચૈત્ર સુદ ૬ ક્ષય ચૈત્ર વદ ૧٠ એ

ચ'-પર્વક્ષય વૃદ્ધિ

3 • ७ કારતક સુદ ૧૧ ક્ષય 3 • ૮ કારતક વદ ૮ મે 3 • ૯ માગસર સુ. ૫ ક્ષય 3૫–3૧ • ધાષ સુદ. ૧૫મે 3૧ ચેત્ર સુદ ૨ ક્ષય 3૧૩ શ્રાવણ વદ ૨ ક્ષય 3૧૪ ભાદરવા વદ ૫ ક્ષય ૩૧–3૧૫ ભાદરવા વદ •))મે 3૧૬ શ્રાસો સુદ ૧૪ ક્ષય

સં ૧૯૭૫ ચ. પર્વક્ષય વૃદ્ધિ

31.6 કારતક વઢ ૮ મે 31.6 માગસર વ ૧૧ એ 31.6 માઢ સુદ ૧૧ ક્ષય 3૨.• ફાગણ સુદ ૫ ક્ષય 3૨.૧ વૈશાખ સુ. ૨ ક્ષય 3૨.૨ બાદરવા સુ. ૮ એ 3૨.૩ બાદરવા વદ ૨ ક્ષય

સં. ૧૯૭૬ ચ. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

૩૨૪ કારતક સુદ ૧૪ ક્ષય ૩૨૫ માગમાર વદ ૧૧ છે ૩૨૬ પાેષ વદ ૧૪ છે ૩૨૭ વૈશાખ સુદ ૧૧ ક્ષય ૩૭-૩૨૮ ,, સુદ ૧૫ છે ૩૨૯ જેઠ વદ ૫ છે ૩૩૦ અશાડ સુદ ૧૧ છે ૩૩૧ અશાડ સુદ ૧૧ છે

જૈન દિપ્પણમાં

કારતક સુદ ૧ • ક્ષય કારતક વદ ૭ એ માગસર સુદ ૪ ક્ષય ઢપ-પોષ સુદ ૧ ઢ એ ચેત્ર સુદ ૧ ક્ષય એઠ સુદ ૧ ક્ષય બાવણ વદ, ૧ ક્ષય ભાદરવા વદ ૪ ક્ષય આસો સુદ ૧૩ ક્ષય

જૈન દિપ્પણમાં

કારતક વદ ७ એ માગસર સુદ ૧૦ મે માહ સુદ ૧૦ ક્ષમ ફામણ સુદ ૪ ક્ષય વૈશાખ સુદ ૪ ક્ષય બાદરવા સુદ ૭ એ બાદરવા વદ ૧ ક્ષય

જૈન દિપ્પણમાં

કારતક સુદ ૧૩ ક્ષય માત્રસર સુદ ૧૦ બે પાષ વદ ૧૩ બે વૈશાખ સુદ ૧૦ ક્ષય ૩૭–વૈશાખ સુ. ૧૩ બે જેઠ વદ ૪ બે અશાડ સુ. ૧૦ બે અશાડ સુ. ૧૦ બે ર્ચૈંત્ર વ**દ ૧૩ ક્ષમ** એક સુદ ૩ ક્ષમ એક વદ ૧• ક્ષમ મ્મશાંડ સુદ **૭** ,, પ્ર. શ્રાવણ વદ ૧ ક્ષમ બી. શ્રાવણ વદ ૧• ક્ષમ ભાદરવા સુદ ૧૩ ળે મ્માસા સુદ ૨ ખે માસા વદ **૭** ક્ષય

સં. ૧૯૭૭

ચ'. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૩ક૭ માગસર વદ ૧૪ મે કારતક સુદ્ર ૬ એ ૪•-૩૩૮ પાેષ સુક્ર ૧૫ ક્ષય भारतभ वह १ क्ष्य ૩૩૯ માહ સુદ ૮ ક્ષય મામસર વદ કુ ક્ષય ३४० अथाउ वह १४ क्ष्य માહુસૂદ ૧ બે ૩૪૧ ભાદરવા સુદ ૨ ક્ષ્ય ફાગણ સુદ ૧૩ ક્ષય ૩૪૨ આસો વદ ૧૪ " ચૈત્ર સુદ ૭ ક્ષય વૈશાખ સુદ ૧૦ ક્ષ્ય ,, વદ ૪ બે

અપશાડ સુદ ૬ ક્ષય અપાડ વદ ૧ મે

સં. ૧૯૭૮

થ. પર્વ ક્ષયવૃશ્ચિ ava કારતક વદ (ક્ષય svy માગસર વદ ર ક્ષય svy મશા સુદ ર ક્ષય svy માવણ સુ. પ ક્ષય svo માસા સુ. ર ક્ષય

શ્રાવસાુ વદ ૧૩ ક્ષય ૄઆસોાઁુંવદ ૧ઁૂંએ આસોાઁુંવદ ૧∙ ક્ષય જૈન હિપ્પણમાં

માગસર વદ ૧૩ એ ૪૦-પાષ સુદ ૧૩ ક્ષ્ય મહા સુદ ૭ ક્ષય અશ્વાડ વદ ૧૩ ક્ષય ભાદરવા સુદ ૧ ક્ષય અાદરવા સુદ ૧ ક્ષય

ભાદરવા સુદ ૧૨ એ ભાદરવા વદ ૧૦ ક્ષય

જૈન દિપ્પણમાં

કારતક વદ ૭ ક્ષય માગસર વદ ૧ ક્ષય અશાડ સુદ ૧ ક્ષય શ્રાવણુ સુ. ૪ ક્ષય આસા સુદ ૧ ક્ષય

અપર્વક્ષયવૃદ્ધિ

જેઠ સુદ ૩ ક્ષય

કારત ક સુદ દ છે માગમર સુદ ૯,, પાંધ વદ ૭ ક્ષય માહ સુદ ૧ મે માહ વદ ૧ ક્ષય દ્રામણ સુદ ૪ છે દ્રામણ સુદ ૪ ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૧૩ છે વૈશાખ સુદ ૬ ક્ષય જેઠ સુદ ૧• ક્ષય જેઠ વદ ૬ ખે શાવણ વદ ૬ ખે

go

અપવ[¢] ક્ષયવૃદ્ધિ

માગસર સુદ ૧૦ એ પોષ સુદ ૧૩ એ પોષ વદ ૧ ક્ષય માહ સુદ ૧ એ માહ વદ ૭ ક્ષય માહ વદ ૭ ક્ષય સ્થય સ્થય વદ ૧૩ એ માહ વદ ૧૩ એ માહ તા ૧૩ કર્યા સુદ ૧૦ ક્ષય આશાંડ સુદ ૧૦ ક્ષય આશાંડ સુદ ૧૦ ક્ષય આદરવા સુદ ૯ ક્ષય આદરવા સુદ ૧૦ ક્ષય આદરવા સુદ ૧૦ ક્ષય આદેશ વદ ૧ એ આસો વદ ૧૦ ક્ષય

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

માગસર સુદ. ૧૭ મે ગાગસર વદ ૯ ક્ષય ચૈત્ર વદ. ૬ ક્ષય જેઠ વદ ૧૭ મે અશાડ સુદ ૧૦ ક્ષય શ્રાવણ સુ. ૧૭ ,, શ્રાવણ વદ ૧૦ મે બાદરવા સુદ ૬ ક્ષય આસો સુદ ૯ ,,

અપર્વ ક્ષય છુદ્ધિ કારતક સુ. ૩ ક્ષય માગસર સુદ ૧૩ છે પાલ સુદ ૧ ક્ષય પાલ વદ ૧૦ ક્ષય

સં. ૧૯૭૯

અ. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

5 ૪૮ કારત ક વદ ૧૪ ક્ષય

5 ૪૯ મામસર વ. ૮ ક્ષય

૪૧ – ૩૫૦ પાેષ વદ ૦)) ક્ષય

૩૫૧ કામણું સુદ પ એ

૩૫૨ ચૈત્ર વદ પ ક્ષય

૩૫૩ વૈશાખ સ. ૧૪ ક્ષય

૩૫૪ પ્ર. જેઠ વદ ૨ ,,

૩૫૬ અશાડ વદ પ એ

૩૫૮ આસો સુદ પ ક્ષય

૩૫૮ આસો સુદ પ ક્ષય

૩૫૮ આસો સુદ પ ક્ષય

સં. ૧૯૮૦

સં-પર્ભક્ષય છુદ્ધિ ૪૨-૩૬૦ કારત કવદ •)) ક્ષય ૩૬૧ પાલ વદ. ૧૪ ,, ૩૬૨ માહ સુદ પ એ ૩૬૩ માહ વદ ૮ ક્ષય ૩૬૪ કાગણ સુદ ૮ એ ૩૬૫ કાગણ વદ ૨ ક્ષય ૩૬૫ વૈશાખ સુદ ૧૪ ક્ષય ૩૬૯ વૈશાખ સુદ ૧૪ ક્ષય ૩૬૮ જેઠ વદ ૨ ક્ષય ૩૬૯ આસી વદ પ એ

સં ૧૯૮૧

ચાં. પર્વ ક્ષય છુદ્ધિ ઢ૭૰ માગસર સુદ ૮ ક્ષય ૪૩–૩૭૧ પાેલ સુ. ૧૫ બે ૪૪–૩૭૨ માહ વદ ∙)) ક્ષય ૩૭૩ ધાયણ સુદ ૮ બે

જૈત હિપ્પણમાં

કારતક વદ ૧ ક ક્ષય માગસર વદ ૭ ,, ૪૧-પોષ વદ ૧ ૩ ,, કાગણુ સુદ ૪ ખે ચૈત્ર વદ ૪ ક્ષય વૈશાખ સુદ ૧૩ ,, પ્ર. જેઠ સુ. ૪ ,, પ્ર. જેઠ વદ ૧ ,, અશાડ વદ ૪ ખે શાવણુ સુદ ૪ ક્ષય આસો સુ. ૧ ક્ષય આસો વદ ૪ ખે

જેન હિપ્પણમાં ૪૨-કારતક વદ ૧૩ ક્ષય પોષ વદ ૧૩ ક્ષય માઢ સુઢ ૪ એ માઢ વદ ૭ ક્ષય કાગણ સુદ ૭ એ કાગણ વદ ૧ ક્ષય વૈશાખ સુદ ૧ એ વૈશાખ સુદ ૧ એ અદે વદ ૧ ક્ષય અદે વદ ૧ ક્ષય

જૈન **દિપ્પણમાં** માગસર સુદ ૭ ક્ષમ ૪૩–પાેષ **સુદ ૧૩** એ ૪૪–માહ વ**ઠ ૧**૩ ક્ષય **ફા**ગણુ સુ**દ** ૭ એ ફાગણ વદ & ક્ષય વૈજ્ઞાખ વદ ૬ ક્ષય જેઠ સુદ ૬ એ શ્રાવણ સુ. ૩ એ શ્રાવણ સુદ & ક્ષય આવણ વદ ૭ ક્ષય આદરવા સુદ ૧૩ ક્ષય આત્રો સુ. ૬ ક્ષય

અપર્જ ક્ષય વૃદ્ધિ કારતક ક્ષક ૧ • ક્ષય માગસર સ. ૪ ,, પેલ વદ ૧ એ મહા વદ ૩ એ પ્ર. વદ ૯ ,, બી. ,, વદ ૧૩ ,, વૈશાખ સદ દ એ વૈશાખ વદ દ ક્ષય એઠ વદ ૯ ક્ષય ભાદરવા સદ ૧૩ ક્ષય આસો વદ ૩ ક્ષય

અપર્વ ક્ષયપ્ર હિ માગસર સદ ૪ ક્ષય પાેષ સદ ૯ ક્ષય પાેષ વદ ૪ એ માંહ સદ ૩ ક્ષય માંહ વદ ૬ એ વૈશાખ વદ ૧૩ ક્ષય જેઠ સદ ૧૦ એ જેઠ વદ ૬ ક્ષય અશાડ વદ ૯ ક્ષય આવણ સદ ૭ એ ખાસા સદ ૧ ક્ષય રૂહ્ય ચૈત્ર સુદ ૧૧ મે રૂહ્ય ચૈત્ર વદ ર ક્ષમ ૩૭૬ જેઠ સુદ ૧૪ ક્ષમ ૩૭૭ અશાડ વદ ર ક્ષય ૩૭૮ શાવણ વદ ૮ મે ૩૭૯ ભાદરવા વદ ૧૪ મે

સં. ૧૯૮૨

પર્જા ક્ષય વૃશ્કિ 3/0 કારતક વદ / બે 3/1 પાંધ સુદ / ક્ષય 3/2 માહ સુ. ર ક્ષય 8/3 માહ વદ ૧૧ ,, 3/4 પ્ર. ચૈંત્ર સુ. ૧૧ બે 3/4 અશાડ સુ. ૨ બે 3/4 અશાડ સુ. ૨ બે 3/4 અશાડ વદ ર ક્ષય 3/6 શ્રાવસ્તુ વદ ૧૪ બે 3/4 આવેસુ વદ ૧૪ બે

સં. ૧૯૮૩

અંડાંશુઅંક પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કહ્ય કારતક સુદ ૧૧ ક્ષય કહ્ય કારતર વદ ૧૧ બે કહ્ય માહ વદ ૧૧ ક્ષય કહ્ય ચૈત્ર સુદ ૨ ક્ષય કહ્ય ચૈત્ર સુદ ૧૪ બે કહ્ય શ્રાવણ વદ ૨ ક્ષય કહ્ય આદેશ વદ ૨ ક્ષય કહ્ય આદેશ વદ ૨ ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૧ • એ ચૈત્ર વદ ૧ ક્ષય જેઠ સુદ ૧૩ ક્ષય અશાદ વદ ૧ ,, શ્રાવણુ વદ ૭ એ ભાદરવા વદ ૧૩ એ

જૈન દિષ્યુણમાં કારતક વદ ૭ એ પોષ સુદ ૭ ક્ષય માઢ સુ. ૧ ક્ષય માઢ વદ ૧૦ ક્ષય પ્ર. ચૈત્ર સુદ ૧૦ એ અશાડ સુદ ૧ એ અશાડ સદ ૧ એ આવાલ વદ ૪ ક્ષય શાવણ વદ ૪ ક્ષય આવેલ વદ ૧ છે

જૈન હિષ્પણમાં કારતક સુદ ૧ • ક્ષય કારતર વદ ૧ • બે માહ વદ ૧ • ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૧ , ચૈત્ર સુદ ૧ ૩ બે શ્રાવણ વદ ૧ ક્ષય ભાદરવા વદ ૪ ,, આસો સુ ૧ બે

સં. ૧૯૮૪ ચ'ડાંશુચ'ઙ પવે ક્ષયવૃદ્ધિ

૩૯૮ કારતક વક ૧૧ ખે ૩૯૯ માગસર સુદ્ર ૧૧ ક્ષય ४०० भाभसर वह १४ भे ૪૦૧ પાેષ સુદ પ ક્ષય ૪૦૨ ચૈત્ર સુદ ૧૪ બે ૪૦૩ વૈશાખ સુદ ર ક્ષય ૪૦૪ અશાડ સુદ ૧૪ મે ૪•૫ બી. શ્રાવણુવ. ૧૧ બે ૪૦૬ બી. શ્રાવણ વ.૧૪ ક્ષય ૪•૭ ભાદરવા સદ ર એ ૪૦૮ આસા સુદ ૧૪ ક્ષય

જૈન હિય્યણમાં

કારતક વદ ૧૦ બે માગસર સુદ ૧૦ ક્ષય માગસર વદ ૧૩ બે પાેેેવસુદ ૪ ક્ષય ચૈત્ર સુદ ૧૩ મે વૈશાખ સુદ ૧ ક્ષય અશાડ સુદ ૧૩ બે **ળી. શ્રાવણ સુ. ૧**૦ છે ખી. શ્રાવણ વદ ૧૩ ક્ષય ભાદરવા સુદ્ર **૧** ગે અગસો સુદ ૧૩ ક્ષય

જેઠ વદ ૧ઢ અશાહ વદ્દ 🛊 પ્ર. શ્રાવણુ સુદ ૩ ,, પ્ર. શ્રાવણુ સુદ ૬ બે પ્ર. શ્રાવસ્ય વદ ૯ ક્ષય **બી. શ્રાવણ વદ ૧ ક્ષ**ય બાદરવા વદ દૃ ક્ષય આસા સુદ કુ બે અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

અપવ^ર ક્ષયવૃદ્ધિ

अरतक वह उक्षय

માહ સુદ ૧૦ ક્ષય

ફાગણ સુક ૪ ક્ષય ચૈત્ર સુદ 😢

વૈશાખ વદ ૩ બે

વૈશાખ વદ ૧૦ ક્ષય

માહાવદ કબે

आरतक वंद उ क्ष्य

મામસાર સુદ ૧૨,, પાલ વક ૪ પાલ વક કૃષ્યે મહાવદ કબે ચૈત્ર સુદ હ ક્ષ્ ુ,, વક કંબે એંકે સુદ્ધ ક્ષ્મ જેઠ વદ ૧૩ ક્ષય શ્રાવણ સુદ ૧ ક્ષય आवर्ष वह ६ क्षम ભાદરવા વદ ૧૩ ક્ષય **અ**ાસા સુદ્ધ કુ બે મ્યાસા વદ દુલય

ચ'ડાંશુચ'ડુ પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૪૦૯ કારતક વદ્દ ૧૪ બે ૪૧ • પાષ સુદ ર બે ૪૧૧ પાષ સુદ ૫ ક્ષય ૪૧૨ મહા સુદ ૧૧ ક્ષય ૪૧૩ ધાગણ સુદ પક્ષય ૪૧૪ વૈશાખ સુદ ર ક્ષય ૪૧૫ જેઠ સદ ૧૪ મે ૪૧૬ શ્રાવણ સુદ ૧૧ બે

સં. ૧૯૮૫

જૈન હિપ્પણમાં કારતક વદ ૧૩ બે યાેષ સુદ ૧ એ પાેષ સુદ ૪ ક્ષય મહા સુદ ૧ • ક્ષય **કામ**ણ સુદ્દ ૪ ક્ષય વૈશાખ સુદ ૧ ક્ષય જેઠ સદ ૧૩ બે શાવણ સુદ ૧ • બે

અપવે ક્ષયપ્રસ્ક્રિ કારતક સુદ ૧૦ મે

માગસર વદ ૪ ક્ષય માેષ સુદ ૧૩ ક્ષય

સં. ૧૯૮૬ ચ'ડાંશુઅ'ક પર્વક્ષયજી હિ ४१७ अरते सुद्द १४ क्षय ૪૧૮ પાેેેેલ સુદ ર છે ૪૫-૪૧૯ ભાદરવા સુ. ૧૫ છે

જૈન હિપ્પણમાં કારતક સુદ ૧૩ સ્થ પાેવ સુદ ૧ બે ૪૫-ભાદરવા સુ. ૧૩ ખે માહ વદ ૪ ક્ષ્ય માહ વદ ૯ એ કાગણ સુદ ૧૨ ક્ષય કાગણ વદ ૧૨ એ ચૈત્ર સુદ ૬ ક્ષય વૈશાખ સુદ હ , વૈશાખ વદ ૭ બે જેઠ સુદ ૩ ક્ષય અશાડ સુદ ૬ ,, અશાડ વદ ઢ બે અશાડ વક ૧૭ ક્ષય ભાદરવા સુક ૧ ક્ષય ભાદરવા વદ ૯ ,, આસા વદ ૧૭ ,,

सं. १६८७

ચં. પર્વક્રિયવૃદ્ધિ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૪૨૦ પાષ સુકર બે કારતક સુદ ૯ બે ૪૨૧ પાેષ વદ ૫ ક્ષય કારતક વદ ૭ ક્ષય ૪૨૨ માહ સુદ ૫ એ માગસર વદ ૧૨,, ૪૨૩ માહ સુદ ૧૪ ક્ષય ધાગણ વદ ૪ ,, ૪૨૪ વૈશાખ સુ. ૫ 🔒 કાગણ વદ ૧૩ મે ૪૨૫ જેઠ વદ ૧૧ એ ચૈત્ર સુદ ૧૩ ક્ષય ૪૨૬ પ્ર. અશહ સુ. ૨ ક્ષય વૈશાખ સદ ૧ એ ४२७ अ. ,, सु. १४ ,, વૈશાખ વદ ૩ ક્ષય ૪૨૮ શ્રાવણ સુદ ૧૪ બે ,, વદ કુએ ૪૨૯ ભાદરવા સુદ્ર ર ક્ષય જેઠ સુદ ૧૦ ક્ષય ૪૩૦ અગસો વદ ૧૪ 🔐 પ્ર. અશાડ વદ ૩ બે બી. અશાહ સુદ ૬ ક્ષય બી. ,, વદ૧૨ ક્ષય બી. "વદ ૯ મે શ્રાવણ સુ. ૯ ક્ષ્ય

जैन टिप्पण्मां
पेष स. १ भे
पेष स. १ भे
पेष वह ४ स्य
माढ सह ४ भे
माढ सह १३ स्य
वैशाण सह ४ ,,
केंद्र वह १० भे
प्र. अशांद्र स. १ स्य
,, ,, स. १३ ,,
शांवण् स. १३ भे
भाहरवा स. १ स्य
भासी वह १३ ,,
भाहरवा वह ४ भे
भाहरवा वह ४ भे

અધર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કારતક સુદ ૧૨ એ માગસર વદ ૧૩ ક્ષય પાેષ વદ ૬ ,, ચૈત્ર સુદ ૧ એ ચૈત્ર સુદ ૧૩ ક્ષય એક સુદ ૧૦ ,, અશાક સુદ ૧૩,, બાદરવા સુદ ૬ ,, ભાદરવા સુદ ૯ ,,

ચં. **પ**વે **ક્ષયવૃદ્ધિ**૪૩૧ કારતક વદ ૮ ક્ષય
૪૩૨ પાેષ સુદ પ એ
૪૩૩ માહ સુદ ૮ એ
૪૬–૪૩૪ માહસુદ ૧૫ ક્ષય
૪૩૫ કાગણુ વદ પ ,, ૪૩૬ વૈશાખ વદ ૨ ,, ૪૩૯ ,, વદ ૧૧ એ ૪૩૮ અશાડ વદ ૮ એ

સં. ૧૯૮૮

જૈત હિપ્પણમાં
કારતક વદ હ ક્ષમ
પોષ સદ ૪ એ
માહ સદ હ મે
૪૬–માહ સદ ૧૩ ક્ષમ
કાગણ વદ ૪ ક્ષમ
વૈશાખ વદ ૧ ,,
વૈશાખ વદ ૧ , એ
અક્ષાડ વદ હ એ
આસાડ વદ હ એ

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

કારતક સુંદ ક ક્ષય કારતક સુંદ ક ર શેય માગસર વદ હ ક્ષય પોષ વદ ૧૩ ,, માહ વદ છ એ કામણું વદ ૧ ક્ષય વૈશાખ સુંદ ૪ એ અવાડ સુંદ ૧૦ ક્ષય શ્રાવણું સુંદ ૩ ,, શ્રાવણું વદ ૧૨ એ આતો. સુંદ હ ક્ષય આતો. વદ ૭ એ

ચ'. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

૪૭–૪૪• કારતક વદ ૦))ક્ષય ૪૮–૪૪૧ માગસર સુદ ૧૫ બે ૪૪૨ મહા સુદ ૮ બે ૪૪૩ કાગણુ સુદ ૧૧ બે ૪૪૪ ચૈત્ર વદ ૫ ક્ષય ૪૪૫ વૈશાખ સુદ ૧૪,, ૪૪૬ જેઠ વદ ૨ ,, ૪૯–૪૪૭ જેઠ વદ ૦)) બે ૪૪૮ ભાદરવા સુદ ૫ ક્ષય

જૈન દિપ્પણમાં

૪૭-કારતક વદ ૧૩ ક્ષય ૪૮-માગસર સદ ૧૩ એ માહ સદ ૭ એ કામણ સદ ૧૦ એ ચૈત્ર વદ ૪ ક્ષય વૈશાખ સદ ૧૩ ક્ષય જેઠ વદ ૧ ,, ૪૯-જેઠ વદ ૧૩ એ ભાદરવા સદ ૬ ક્ષય અથવા

***भाहर**वा सुह उ क्ष्य

સં. ૧૯૯૦

અપર્વા ક્ષય છુદ્ધિ કારતક સદ ૩ ક્ષય

માગસર સુદ હ ,,
માગસર વદ ૧ છે
પાવ સુદ ૧ ક્ષય
પાવ વદ ૩ છે
પાવ વદ ૯ ક્ષય
ચૈત્ર વદ ૧૩ ,,
પ્ર. વૈશાખ સુદ ૪ છે
પ્ર. ,, વદ ૧ ક્ષય
થી. ,, સુદ ૧૩ ક્ષય
થી. ,, વદ ૧ ,,
અશાક સુદ ૬ છે

ચં. ૫વે ક્ષયપૃદ્ધિ

४४८ माढ वह १४ क्षय ४५० शम्बा सह ११ मे ४५१ शम्बा वह ८ क्षय ४५२ केंड वह रे ,, ४५३ म्पशांड सह ८ ,, ४५४ म्पशांड वह ५ ,, ४५५ मासे। वह ११ मे

અગ્રાહ વદ ૧૨ છે શ્રાવણ સુ. ૧૩ ક્ષય

જૈન હિપ્પણમાં

માહ વદ ૧૩ ક્ષય ફાગણુ સુદ ૧• ખે કાંગણુ વદ ૭ ક્ષય જેઠ વદ ૧ ક્ષય અશાડ સુદ ૭ ક્ષય અશાડ વદ ૪ ક્ષય બાદરવા વદ ૧ ક્ષય આસો વદ ૧૰ બે

ભાદરવા વદ ७ છે આસાે સુદ ૧૦ ક્ષય

* સં. ૧૯૮૯ માં પ્રસારક સભા, વીરશાસત, જૈન વિગેરે માટા ભાગના પંચાંગામાં ભા. સુ. ૬ ક્ષય કરવામાં આવ્યા છે અને જૈનગુરકુલ વિગેરેના પંચાંગામાં પૂનમના ક્ષયે તેરસના ક્ષય થાય છે તે રીતે ભા. સુ. ૩ ના ક્ષય કરવામાં આવ્યા છે. સં. ૧૯૮૯ માં ચંડાંશુચંડુના ભા. સુ. ૫ ના ક્ષયે જૈન પંચાંગમાં ભા. સુ. ૬ ક્ષય કરવા જોઇએ તે માટે સં. ૧૯૮૯ ના વીરશાસન, જૈનધર્મ પ્રકાશ વિગેરમાં સમર્થન કરવામાં આવ્યું છે. સિલ્ચક વિગેરમાં ભા. સુ. ૩ ના ક્ષયનું સમર્થન કર્યું છે. ભા. સુ. ૫ પર્વાલિથના ક્ષય કાઇપણ જગ્યાએ કરવામાં આવ્યા નથી.

અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ

કારત ક સુદ ૩ ક્ષય માગસર વદ ૪ એ પાેષ વદ ૭ એ પાેષ વદ ૯ ક્ષય માહ સુદ ૧૦ એ કાગજી વઢ ૯ ક્ષય વૈશાખ વદ ૬ ક્ષય જેઠે વદ ૯ ક્ષય બાદરવા સુદ ૧ એ બાદરવા સુદ ૧ કે ક્ષય

ચ'. પર્વક્ષયવૃદ્ધિ

૪૫૭ મામસર સુદ ૮ ક્ષય

૪૫૮ પાેષ સુદ ર ક્ષય

૪૫૯ માહ સુદ ૮ ક્ષય

૫•-૪૬૦,, વદ ૦)) ક્ષય

૪૬૧ કામણ સુદ ૧૪ મે

૪૬૨ વૈશાખ સુદ ૮ મે

૪૬૩ અશાડ સુદ ૫ મે

૪૬૪ અશાડ વદ ૨ ક્ષય

૪૬૫ શ્રાવણ વદ ૫ ક્ષય

૪૬૬ આસા વદ ૨ ,,

૪૬૭ આસા વદ ૧૧ મે

જૈન ડિપ્પણમા

માગસર સુંદ ૭ ક્ષય પાષ સુંદ ૧ ,, માહ સુંદ ૭ ,, ૧૦–માહ વદ ૧૩ ,, દામણ સુંદ ૧૩ મે વૈજ્ઞાખ સુંદ ૭ એ અશાંડ સુંદ ૪ એ અશાંડ વદ ૧ ક્ષય શ્રાવણ વદ ૪ ,, આસા વદ ૧ ક્ષય આસો વદ ૧ ક્ષય

અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ

કારતક સુ. ૧ • ક્ષય માગસર સુ. ૩ ક્ષય પાલ સુ. ૯ ક્ષય પાલ વ. ૧ એ માહ સુ. ૩ ક્ષય ચૈત્ર સુ. ૧ ક્ષય ચૈત્ર વ. ૧ • ક્ષય વૈશાખ વ. ૧૩ ક્ષય જેઠ સુ. ૧૨ એ જેઠ વ. ૧ ક્ષય શ્રાવણ સુ. ૯ એ બી. બાદરવા સુ. ૧૩ ક્ષય

સં. ૧૯૯૨*

પર્વ ક્ષશાવૃદ્ધિ ૪૬૮ કારતક વ. ૧૪ એ ૪૬૯ કામણ સ. ૮ ક્ષય ૪૭૦ કામણ સ. ૧૪ એ ૪૭૧ ચેત્ર વ ૨ એ ૪૭૨ શ્રાવણ વ. ૨ ક્ષય ૪૭૪ એ. ભાદરવા વ. ૫ ક્ષય ૪૭૪ એ. ભાદરવા સ. ૫ એ ૫૭૫ અમો વ. ૨ ક્ષય ૪૭૬ અમો વ. ૧૪ એ

જૈન દિપ્પણમાં

કારતક વદ ૧૩ એ કાગણ સુદ ૭ ક્ષય કાગણ સુદ ૧૩ એ ચૈત્ર વદ ૧ એ શ્ર:વણ વદ ૧ ક્ષય પ્ર. ભાદરવા વદ ૪,, ખી. ભાદરવા સુદ ૪ એ અથવા બી. ભા. સુદ ૭ એ આસા વદ ૧ ક્ષય આસા વદ ૧ ક્ષય

સં. ૧૯૯૨ માં ચંડાંશુચંડુમાં તિથિઓના કાળ આ પ્રમાણે છે. ભાદરવા સુ. ૪ શનિવારે ઘડી ૫૮. ભાદરવા સુ. ૫ રવીવાર ઘડી ૬૦ ભાદરવા સુ. ૫ સામવાર ઘડી ૨–૩૦

આરીતે પંચાંગની ગણુત્રીથી ચંડાંશુચંડુમાં રવી અને સામ એ બે

^{*} આ સં. ૧૯૯૨ સુધીના ચંડાંચંડુની પર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિની નોંધ મુનિશ્રી વિકાસવિજયજી મહારાજ તરફથી મળી છે તે પ્રમાણે છાપી છે.

વારે મે પાંચમ હતી. પરંતુ ભાદરવા સુદ પાંચમ પર્વતિથિ હોવાથી પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે "ક્ષયે पूर्वा तिथि कार्या वृद्धौ कार्या तथोत्तरા" પદના સંસ્કાર કરી ભાદરવા સુ. ૪ ને રવીવારે સંવચ્છરી પર્વ વસર્વ જેન પંચાંગામાં બહેર થયું હતું. અને ચ્આ રવીવારના હિસાએ તપાગચ્છ જેનસંઘના સર્વે વર્ગે માસખમણ વિગેરે કર્યાં હતાં. પજીસણુ એસવાના દસ દિવસ અગાઉ રવીવારે ભાદરવા શુ. ૪ ઉદયતિથિ નથી. (પૂનમ અમાસના ક્ષય પ્રસંગે તેરસે ચોદશ થાય છે તે વખતે ચોદશ ઉદયતિથિ ન હોવા છતાં પર્વતિથિની અખંહિતતા માટે જેનસંઘમાં સર્વ સંમત સ્વીકારેલ વ્યવસ્થાના વિચાર કર્યાવિના) એ વસ્તુ સમાજ આગળ રજી કરી આ. વિજયરામચંદ્રસ્રિજ્એ શનિવારે સંવચ્છરી પર્વ થવું બોઇએ એમ બહેર કર્યું. સં. ૧૯૯૨માં આ પ્રશ્ન પર્યુષણુ નજીકના દીવસામાં રજી થયેલ હોવાથી બહુ ચર્ચાયા નહિં પરંતુ પર્યુષણુ બેસતાં જેનસમાજમાં કેટલેક ઠેકાણું માટા નાના બે વિભાગ દેખાયા. અને સંવચ્છરી પર્વ જુદા જાદા વારે થયું.

રવીવારે સંવચ્છરીપવે કરતાર મુનિ સમુદાયાના નામાઃ—

મુનિ સંમેલનમાં મુકરર થયેલ વિદ્યમાન પૂ. આચાર્યાદિ-આ. શ્રી વિજય-નેમિસ્રી વરજ મ., આ. શ્રી સાગરાનં દસ્રિ મ., વયાવૃદ્ધ આ. શ્રી વિજયસિદ્ધિ સ્. મ., આ. શ્રી વિજયવદ્ધલ સ્. મ., આ. શ્રી વિજયનીતિ સ્. મ., આ. શ્રી જય સ્. મ., આ. વિજયભૃપેન્દ્ર સ્. મ. (ત્રિશ્તુતિક), મુ. શ્રી સાગરચંદજ મ. (પાયચંદગચ્છીય જેઓએ પાંચમને સામવારે સંવચ્છરી કરી હતી) અન્ય પણ પૂ. આ. મહારાજાઓ—

શ્રી વિજય માેહન સૂ. મ., શ્રી. વિજયદેવ સૂં મ, શ્રી વિજયપ્રતાપ સૂ. મ., શ્રી વિજયલાભ સૂ. મ., શ્રી વિજયનંદન સૂ. મ., શ્રી વિજયદર્શન સૂ. મ., શ્રી વિજયોદય સૂ. મ., શ્રી વિજયનંદન સૂ. મ., શ્રી વિજયભ્યમૃત સૂ. મ., શ્રી વિજયપદ્મ સૂ. મ., શ્રી વિજયલાવષ્ય સૂ. મ., શ્રી વિજયવિજ્ઞાન સૂ. મ., શ્રી વિજયેન્દ્ર સૂ મ., શ્રી વિજયભક્તિ સૂ. મ, શ્રી વિજયવદ્યા સૂ. મ., શ્રી વિજયલલિત સૂ મ., શ્રી વિજયોમંગ સૂ. મ., શ્રી વિજયવિદ્યા સૂ. મ.,

૧ જૈનધર્મ પ્રસારક સભા, આત્માનંદ સભા, શુરકુળ વિગેર સર્વ પંચાંગામાં રવીવારે સંવચ્છરી પર્વ ભતાવ્યું છે. વીરશાસન કાર્યોલયે સં. ૧૯૬૨ નું પંચાંગ કાઢ્યું ન હતું તેથી જૈન સંધમાં સં. ૧૯૯૨ માં એક પણ જૈન પંચાંગમાં શનિવારે સંવચ્છરી બતાવી ન હતી પરંતુ રવીવારે જ સંવચ્છરી હતી.

ર મુંભઇ લાલભાગમાં આદ રામચંદ્રસ્રિજી મહારાજે લાલભાઇ **ઝવેરી**ને રવીવારની સંવત્સરીનેજ હિલાએ માસખમણના પ્રારંભ કરાવ્યા હતા.

⁽कीन क्याति वर्ष ६ अंड ८)

શ્રી વિજયકસ્તુર સુ. મ., શ્રી વિજયસૌભાગ્ય સુ. મ., શ્રી વિજયકુમુદ સુ. મ., શ્રી વિજયકુમુદ સુ. મ., શ્રી વિજયકાન્તિ સૂ. મ., શ્રી માશ્યિકયસાગર સૂ. મ., શ્રી માશ્યિકયસાગર સૂ. મ., શ્રી માશ્યિકયસાગર સૂ. શ્રી જયન્સૂરિ મ. શ્રી ખાન્તિ સૂ. મ. શ્રી તીર્થ સૂ. મ. વિગેરે આચાર્યો.

એક દેરે તપાગચ્છના બે સિવાયના દરેક સંઘાડાના મુનિસમુદાયા, ઉપકેશ-ગચ્છ, અને ત્રિસ્તુતિક મતના આદિ મળી કુલ ૩૭ આચાર્યો અને લગલગ પહુપ સાધુઓએ ચાથ ને રવિવારે સંવત્સરી પર્વ કરેલ હતું.

સંવત ૧૯૯૨ ના પર્શુષણ અગાઉ પૂજ્ય આત્મારામછ મહારાજના પરમ ભક્ષ્ત ૧પૂ૦ આચાર્ય વિજયવલ્લભસૂરિજી મહારાજ વિગેરેએ પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ન થાય તે જણાવવાપૂર્વક રવીવારે સંવચ્છરી કરવાનું જણાવ્યું હતું જેથી જૈન વસ્તીવાળા દરેક માેટા શહેરા તથા ગામા જેવાં કે—અમદાવાદ, સુરત, વડાદરા,

१ पर्युषण की समज.

पंजाब, मारवाड, मेवाड, मालवा, दक्षिण, गुजरात, काठियाबाड, कच्छ, बंगाल, यू. पी. आदि सर्वदेशीय तपागच्छ जैन समुदाय को विदित होते कि कितनेक स्थानों से पर्यूषणा पर्व कब करना ऐसा पूछा जाता है, इस के अथाब में समज लेना कि—इस वर्ष संवत् १९९३ (गुजराती १९९२) में दो भाद्रवें हैं इस लिये दूसरे भाद्रवे में पर्यूषणा पर्व करना होगा, जो नीचे लिखे मुजिब समजना—

पर्युषणा पर्व निर्णय.

- १ दूसरे भाद्रवा वदि १३ रविवार, ता. १३ सितम्बर १९३६ पर्युषणा प्रारंभः
- २ भाद्रवा सुदि १ बुधवार १६ सितम्बर श्री करुपसूत्र वाचना प्रारंभ.
- ३ भाद्रवा सुदि २ गुरुवार १७ " श्री वीरजन्म व्याख्यान महिमा
- ४ भाद्रवा सुद् दूसरी ४ रविवार २० सि० सांवत्सरिक (छम्मच्छरी) पर्वे.

नोटः—छट्ट (बेला) करनेवाले अमीस और पक्रम का कर सकते हैं, अगर चतुर्दशी का खाना न होवे तो वह तेरस-चौदस का छट्ट (बेला) कर लेवें। अमीस का पारना करके सुदि १ को उपवास (ब्रत) कर सकता है।

यचिष पंचांगों में दो पंचमियां लिखी हैं परन्तु अपने गच्छ में दो तिथियां का रिवाज न होने से "क्षये पूर्वा तिथियां हा वृद्धी प्राह्मा तथोत्तरा" इस वचन के अनुसार दुसरी पंचमी को दुसरी चौथ मान कर उस रोज रिववार तारीख २० सितम्बर १९३६ को 'छम्मच्छरी' पर्व मनाया जायगा।

बड़ीदा, १९-७-३६ घडीयाळी पोल, बाबी सेरी, जैन उपाश्रय

पंजावी बह्नभविजय का धर्मलाम.

िकेन पत्र ता. २६-७-१८३६ ए० ७१४ ने। @तारा.]

મુંબર્ધ, યુના આંકાલા, નાગપુર, કલકત્તા, આગ્રા, ગુજરાતવાલા, અંબાલા, દિલ્હી, અજમેર, રાજકાેટ, જીનાગઢ વઢવાણુ, લીંબડી, ભાવનગર, પાલીતાણા, લીંચ તથા હજારા ગામામાં ચાથને રવિવારે સંવત્સરીપવ મનાયું હતું.

શનિવારે સ'વત્સરી કરનાર મુનિ સમુદાયા:---

આ. શ્રી વિજયકમલસૂરિ મ. નાે સમુદાય, પ્. આ. શ્રી વિજયસિદ્ધિસૂરિ મ. નાે બહારગામનાે સંઘાડાેઅને કચ્છી સમુદાય–આ. શ્રી વિજયલિષ્ધસૂરિ મ., આ. શ્રી વિજયપ્રેમસૂરિ મ., આ. શ્રી વિજયલદ્ધસૂરિ મ., આ. શ્રી વિજયકનકસૂરિ મ., આ. શ્રી વિજયરામસૂરિ મ મુ. શ્રી ધીરવિજયજી મ. અને તેમના શિષ્ય મંડળે ચાથને શનિવારે સંવત્સરી પર્વ કરેલ હતું.

(વીર. યુ. ૧૨ પૃ. ૨૦૫ ના આધારે)

આ રીતે સં. ૧૯૯૨ માં વિજયરામચંદ્રસ્રિજી રવીવારે સંવત્સરી કરના-રથી શનિવારે સંવચ્છરી કરી સંવચ્છરી પુરતા જુદા પડ્યા પણુ "પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય" તેવા તેમના આજના સિદ્ધાંતના અમલ સં. ૧૯૯૨ ના આખર સુધી કર્યો નથી. પરંતુ પ્રાચીન શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા મુજબ સંવચ્છરી પર્વ ગયા પછી પણુ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરવા પૂર્વકનાં પાક્ષિક પંચાંગા તેમણે તેમના વીરશાસન પત્રમાં સં. ૧૯૯૨ ની આખર સુધી આપ્યાં છે. જેમકે, વર્ષ ૧૫ અંક ૫ પૃ. ૯૦ સં. ૧૯૯૨ આસા સુદ ૧૫ તા. ૩૦ એાક્ટારબર ૧૯૩૬ ના વીરશાસનના અંકમાં પાક્ષિક પંચાંગ આપવામાં આવ્યું છે. તેના કોઠા તેમના લખ્યા મુજબ નીચે પ્રમાણે છે.

પાક્ષિક જૈન પંચાંગ સં. ૧૯૯૨ ના અસો સુદ ૧૫ થી આસો વદ ૧૭ સુધી

વાર	તિથિ	તા.	તિથિ	તા.
શુક્ર	14	90	۷	•
શનિ	વ.ર	81	હ	و
રવિ	8	ન.૧	૧•	4
સાેમ	8	ર	११	૯
મુંગળ	7	3	૧૨	૧૦
19 4	ę	8	13	૧૧
ગુર	৬	ય	9 3	૧ર

આ વીરશાસનના પાક્ષિક પંચાંબમાં વદ ૧ તો ક્ષય અને વદી ૧૩ એ બતાવવામાં આવી છે. જ્યારે ચંડાંશુચંકુ પંચાંબમાં તે વખતે વદ ૨ તો. ક્ષય અને વદી ૧૪ એ હતી. વીરશાસન પત્રે પોતાના પંચાંબમાં બીજના ક્ષયને બદલે એકમના ક્ષય અને દીપપણાની પ્રથમ આસો વદ ચોદશ ગુરવારે હતી તેને બદલે તે પ્રથમ ચોદશને બીજ તેરશ બનાવી તેમના પંચાંબના કાઢામાં ગુરવારે બીજ તેરશ જણાવી છે.

આજ પ્રમાણે તે વીરશાસન પત્રે વર્ષ ૧૫ આસા વદ ૮ તા. ૬ નવેમ્બર અંક ૬-૭ ના પાક્ષિક પંચાંગમાં પણ ડીપ્પણામાં

આસા વદી ૧૪ બે **હ**તી છતાં આસા વદા બે તેરશા બતાવી છે જે નીચે પ્રમાણે છે.

<mark>પાક્ષિક જૈન પંચાંગ</mark> સં. ૧૯૯૨ આ. વદ ૮ થી કા. શુદ પ સુધી

વાર	તિથિ	di.	તિયિ	તા.
월š	_	٤	98	9,3
શનિ	Ŀ	છ	((ه	18
रवि:	9.0	4	શુ. ૧	૧૫
સાેમ	૧૧	હ	7	9.5
મં ઝળ	૧૨	۹•	3	20
શુધ	૧૩	99	8	14
શુરૂ	13	૧ ૨	4	૧ હ

પાક્ષિક જૈન પંચાંગ સં. ૧૯૯૩ ના મહા વદા ૦)) થી દાગેણુ શુદ્દ ૧૪ સુધી

વાર	તિથ	તા.	તિથિ	તા.
શુક્ર	•))	१२	19/4	१७
શનિ	શુ. ૧	93	૯	२०
रिव	ર	18	۹٠	ર૧
સામ	3	૧૫	૧૧	રર
અંગળ	ጸ	9 \$	૧૨	२३
સુધ	ય	૧ (૭	૧ઢ	२४
ચુર	ş	٩٧	38	રપ

વીરશાસન વર્ષ ૧૫ અ'ક ૬-૭ માં સં. ૧૯૯૩ના કા. શુક્ર ૫ સુધીનું પંચાંગ આપ્યુ' છે. અહિં સુધી વીરશાસને પ્રાચીન પદ્ધતિ મુજબ જૈન પંચાંગમાં પર્વાતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી નથી.

વીરક્ષાસનના અંક ૭ થી ૨૨ સુધીના અંકાના પાક્ષિક પંચાંબમાં પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગ આવ્યા નથી.

સૌ પથમ વર્ષ ૧૫ અક ૨૩ સવત ૧૯૯૩ તાં મહા વદી •)) ના અંકમાં નીચેના કાંઠા આપી પર્વાતચિની ક્ષયવૃદ્ધિ અનેએક વારે એ તિથિના વ્યપદેશ દેખાક્યા છે.

અર્થાત્ વ્યડાંશુવંડુ પંચાંત્રમાં કા. શુદ ૮ તા ક્ષય હતા સારે શુક્રવારે ૭/૮ બતાવી ૮ તા ક્ષય વીરશાસન પત્રના જન્મ પછી સૌ પ્રથમ વર્ષ ૧૫ અ'ક ૨૩ માં તેમણે પર્વક્ષયપ્રહિવાશું પાક્ષિક પંચાંગ આપ્યું છે.

આ રીતે સં. ૧૯૯ર સુધીનાં જૈન, પ્રસારક સભા, આત્માન દ પ્રકાશ, વીર-શાસન વિગેરે તરફથી નીકળતાં તમામ જૈન પંચાંગા પર્વજ્ઞયષ્ટદ્ધિ વિનાનાં એકસરખાં હતાં. સં. ૧૯૯૩ માં પર્વ તિથિની ક્ષય વૃદ્ધિવાળું વિજયરામ-ચંદ્રસ્રુરિજીએ સૌ પ્રથમ જૈન પંચાંગ

તરીકે પંચાંગ કાઢ્યું અને તેનું સમર્થન વીરશાસન વર્ષ ૧૫ અંક ૯ સં. ૧૯૯૩ ના કા. વદી ૬ ના અંકમાં કર્યું.

સંવત્ ૧૯૯૩ માં વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ ધ્પ્રથમ એક પંચાંગ કાઢયું હતું પરંતુ તે તેમને વ્યાજળી ન લાગવાથી અપ્રમાણિક ગણી તુર્તજ બીજીં પંચાંગ

૧ શ્રી વીરશાસનું કાર્યાલય તરફથી આ વર્ષનું એક પંચાંગ છાપવામાં આવ્યું હતું અને તે પત્રના સાહેકાને એટ આપવામાં આવ્યું હતું. મજકુર પંચાંગમાં હાનિવૃદ્ધિ શ્રસંગવાળી કલ્યાણુક પર્વે તિથિઓને અંગે બીજી પર્વે તિથિઓમાં કર્યું છે, તેમ કરવાનું રહી ગયું હતું. (વીરક્ષાસન વર્ષ ૧૫ અંક ૯)

કાઢર્શ હતું. આ સં. ૧૯૯૩ ના પંચાંગમાં પ્રાચીન પદ્ધતિથી તેમણે શા ફેરફાર કરી કાઢ્યું તે જાણુવા માટે નીચે સં. ૧૯૯૩ની ૧ ચડાંશુર્ચાંડુની પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૨ જૈન પંચાંગમાં પ્રાચીન પદ્ધતિ મુજબ થતી પર્વક્ષય પ્રસંગે અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ ૩ અને રામચંદ્રસૂરિ પ્રતિપાદિત નવી પદ્ધતિ આપીએ છીએ.

સં. ૧૯૯૩

<u>"</u> 4	પંચાંગમાં અસલ મુજળ વૈક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે થતી	પ્રતિપાદિત નવી
ચં. પર્વઅપર્વ ક્ષયવૃશ્ચિ	દ અપવ`ક્ષય છૃદ્ધિ.	રીતિ
કા. શુ. ૧૧ ને৷ ક્ષય	કા. શુ. ૧૦ ક્ષય	કા. શુ. 👯
મા. વ. ૧ નાે ક્ષય		
મા. વ. ૭ એ		
પા. સુ. ૧૦ ક્ષય		
યા. સુ. ૯ બે		
મહાશુ. ૪ નાે ક્ષય	મહા શુ. ૪ નાે ક્ષય	^ર મહા <i>શુ</i> . કું
ફાગણુ શુ. ૮ નાે ક્ષય	ફા. શુ . ૭ નાે ક્ષય	ફ્રાં. શું. 😤
ફા. વ. ૨ છે	ફ્રા. વ. ૧ એ	ફા. વ. ^{ટુ ×}
ચૈ. શુ. ર ના ક્ષય	ચૈ. શુ. ૧ નાે ક્ષય	ચે. શું. કું
વે. શુ. ૬ ના ક્ષય		
વૈ. શુ. ૧૨ એ	વૈ. શુ. ૧૨ બે	વે. શુ. કુરુ ×

૧. આ રીતે સં. ૧૯૯૩ માં પર્વાક્ષયવૃદ્ધિ દેખાડનારાં પંચાંગ સૌ પ્રથમ ચંદ્રસરિજીએ ઉપર પ્રમાણે ખહાર પાડયાં. સં. ૧૯૯૩ પછીના પંચામામાં તેમણે વળી બીજોજ કેરફાર કર્યો. સં. ૧૯૯૩ ના પર્વાક્ષય પ્રસંગે દ 🗟 🖁 ફ ફ કે ફ્રે લખતા હતા તેને બદલે પછીના વર્ષમાં ક્ષય પ્રસંગે ૯+૧• ૧૧+૧૨ ૮+૯ ૧+૨ લખલ શરૂ કર્યું. અને વૃદ્ધિ પ્રસંગ રૂ× લખતા હતા તેને × ટ્રેલખલું શરૂ કર્યું. સં. ૨૦૦૦ ની સાલ**થી પ**ર્વ**ક્ષય**-વૃદ્ધિ પ્રસંગ ૧૩×૧૪ ૧×૨ લખવાનું રાખ્યું અને અપર્વ ક્ષય પ્રસંગે જે પ્રથમ તેના ક્ષય દેખાડતા હતા તેને બદલે હાળાગ,દાનાગ,૧૩ાગન આ પ્રમાણે લખવાનું શરૂ કર્યું. અને પર્વવૃદ્ધિ પ્રસંગ જે 🕏 લખતા હતા. તેમ સર્વાતિચિવૃદ્ધિ પ્રસંગે લખવું શરૂ કર્યું. અને જનતાને જણાવ્યું કે-વૈદ્યના નિર્ણય મુજબ અમે ફેરફાર કર્યો છે. વૈદ્યના નિર્ણય મુજબ ક્રેમ પંચાંગ २००० તું જોઇએ તે અને વિજયરામચંદ્રમુરિજીએ વૈદ્યના નિર્ણયને નામે કેવું પંચાંગ કાઢ્યું છે તે ખેના કાઠા શાસન સુધાકર અંક ૮-૧૧-૪૩ માં આપવામાં મ્માવ્યા છે ત્યાંથી વાંચકાને જોઇ **લે**વા વિજ્ઞપ્તિ છે.

ર. આ. વિજયરામચંદ્રસરિજીએ તેમના પંચાંગમાં ચંડાંશુચંકુ પંચાંબના ચાથના ક્ષ્મી મહા શુદ 🕏 રવી લખ્યું હોવા છતાં વીરશાસને વર્ષ ૧૫ અ'ક ૧૮–૧૯ એ બે અકામાં મહા શાદ ક રવી જણાવ્યું છે. ટ્રે લખ્યું નથી

વૈ. વ. ૧૩ નાે ક્ષય	વે. લ. ૧૩ ના ક્ષય	વે. વ. કુક
અશાડ શુ. ૨ ક્ષય	અશાડ શુ. ૧ નાે ક્ષય	અશાહ શુ, 🧎
અ. શુ. ૯ એ અ. વ. ૯ નાે ક્ષય	ચ્ય. વૃ. ૯ ના ક્ષય	અ. વ. હૄ
શ્રાવણુ વદ ૧૩ ક્ષય		
ભાદરવા શુ. પ એ	ભાદરવા શુ. ૪ એ અથવા શુ. ૩ એ	ભાદરવા શુ. પું ×
ભા દરવા વ. ૬ નાે ક્ષય	•	
આસાે શુ. ૯ બે		
મ્યાસા શુ. ૧૩ ના ક્ષય		
આસા વ. ૧૧ ના ક્ષય	મ્યાસા વ. ૧ ૦ નાે ક્ષય	આસા વ _ે ં
આસાે વ. ૧૪ બે	આસો વ. ૧ ૩ છે	આસો વ. 👯 ×

સં. ૧૯૯૩ માં અંડાંશુઅંડુમાં પર્શુષણ પહેલાં કા. શુ. ૧૧ ક્ષય, કા. શુ. ૮ ક્ષય, ચૈત્ર શુ. ૨ ક્ષય, અશાડ શુ. ૨ ક્ષય અને ફા. ૧ ૨ બે આ પ્રમાણે આર પર્વ ક્ષય અને એક પર્વ વૃદ્ધિ પ્રસંગ આવ્યા હતા. આ પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે વિજયરામઅંદ્રસ્રિજીના વર્ગે પર્વ ક્ષય વૃદ્ધિ કણુલ રાખી તે તે પર્વ નું આરાધન ક્ષય પ્રસંગે આગલી તિથિએ અને વૃદ્ધિપ્રસંગે બીજી તિથિએ કર્શું હતું. પ્રાચીન રીતિને અનુસરનાર વર્ગે તે પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વની અર્પતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી પર્વારાધન કર્શું હતું. આથી માન્યતામાં લેઠ રહ્યો પરંતુ દીવસના ફેરફાર ન રહેવાથી પ્રગ૮પણ સામાન્ય માણુસામાં તે મતલેદ જણાયા નહિ.

સં. ૧૯૯૨ ની માફક સં. ૧૯૯૩ માં પણ ચંડાંશુચંડુમાં પાંચમ પર્વની વૃદ્ધિ આવી. પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ ન થાય તે શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરાને અનુસરનાર વગે ગુરૂવારે સંવત્સરી પર્વ અને આ. વિજયરામચંદ્રસૃરિજી અને તેમને અનુસરનાર વગે બુધવારે સંવત્સરી કરી. આ બુધવારી સંવત્સરી પર્વમાટે વધુ પડતા પ્રચાર થતા હોવાથી પ્રાચીનવર્ગને તે પ્રચારથી જનતાને અચાવવાની ફરજ પડી હતી અને તેને અનુસરી ૧૫, આ. વિજયનીતિસ્રીધરજી મહારાજ,

૧ સાંવત્સરિક શાસ્ત્રીય વિચાર.

^{&#}x27;'આજે જેએ ક્ષયદૃદ્ધિવિચાર વિગેરેમાં કર્તાના ઉલ્લેખ ન હોવાથા પુનમ અમાસની ક્ષય દૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયદૃદ્ધિને અપ્રમાણિક છે તેમ કહે છે. પણ તે કહેવું બરાબર નથી કારણુકે એવી કેટલીએ વસ્તુઓના કર્તા સંબંધિ પત્તા ન હોય તા તેને ખાેડુ ન કહેવાય, જેમકે પ્રતિક્રમણુના સૂત્રા પાક્ષિક અતિચાર વિગેરે."

[&]quot;સાથે સાથે જણાવી દઇએ કે પુનમના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ ન કરવામાં આવે અને કેવળ ઉદયતિથિનેજ આગળ કરવામાં આવશે તા ચાદશ ઉદય

વખતે ભાગવડાવાળા પુનમે પ્રતિક્રમણ કરવું કે યાત્રા ? ચાદશના ઉદય વખતે ભાગવડા-વાળા પુનમે ચામાસા પ્રતિક્રમણ કરવું કે દાણાઓદાણ કરવા ? ચાદશના ઉદય વખતે ભાગવડાવાળા પુનમે પ્રતિક્રમણાદિ કરવું કે પડદર્શન કરવું વિગેરે ક્ષય પ્રસંગ નવી માન્યતા મુજળ વાંધાઓ આવશે. તેમજ કાર્તિકા ચામાસા પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી એક દિવસ ખાલી રહીને વિહાર કરવા ? એક દિવસ ખાલી મુકાને યાત્રા કરવી? અને છકુ પૂર્વક યાત્રાકરનારે પાતાના નિયમ છોડી દેવા?

આવા અનેક દેશો નવી માન્યતામાં છે. જ્યારે જીની પ્રણાલિકાને શાસ્ત્રાના ટેકા પર'પરાના ટેકા અને આપત્તિ દેશ નથી. તા પછી તે વસ્તુને આજે શા માટે ક્રગાવવા માટે તૈયાર થવાય છે તે નથી સમજાતું."

"આ રીતે અત્યાર સુધીના શનિવાર પક્ષના શુરૂઓની આચારણા મુજબ અને વીરશાશનની આજ સુધીનો માન્યતા મુજબ ઉમારવાતિ વાચકશ્રીના પ્રદેશ મુજબ તથા ૧૯૫૨ની સાલના સંધ નિર્ણાત લેખ મુજબ અને તત્ત્વતર મશીના મત મુજબ સાતમ યા તેરસ આઠમ અને ચોદસ બને છે પણ આઠમ ચોદશના ક્ષય કરી ૭/૮ ૧૩/૧૪ નથી બનતી."

૧૯૮૯ ની યુસ્તિકાના દુરૂપયાગ:—

"એ પુસ્તિકામાં પાંચમના ક્ષય થાય તે (ભાળતનું) મતલખનું અમારૂં લખાણ નથી, અમે તા તેમાં પૃષ્ઠ ૪ માં જણાવ્યું છે કે આ વખતે ભાદરવા સુદિ પાંચમના ક્ષય છે, પણ પાંચમ પર્વ તિથિરપ હોવાથી તેના ક્ષય ન થાય, પુસ્તિકાના ઉપયાગ કરનાર પૂર્વાપર સંભાધને વિચાર અને જો તેમ કરે તા દષ્ટિ સંમાહ દૂર થતાં જૈન સમાજનું કલેશ (પાપ) ક્ષય થવા સાથે અમે પાંચમના ક્ષય માનીએ છીએ અને પાંચમની વૃદ્ધિ માનતા નથી તે ઉપાલંબ આપવાનું કારણ નહિ રહે."

"વીરશાસન પત્રે પૃષ્ઠ ૨૫૮ પુ. ૧૫ અંક ૧૬ માં લખી નાખ્યું કે-'શ્રી વિજય-નીતિસ્રિજીએ સાંભળવા મુજબ શ્રુનિવાર સાચા છે એમ એક ત્રહસ્થને કહ્યું હતું, એટલે તેમૃજ તેમના તરફથી કાઇ પણ ખીના જાહેરમાં છપાવાઇ નથી એથી તેમના નામના જે ઉપયાગ કરવામાં આવ્યા છે તે પણુ ખાહું છે? આ વીરશાસન પત્રનું લખાણુ તપાસ વિનાનું અને ભાળા શ્રોકાને ભમાવવાની માયા રૂપજ કહેવાય. પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ ન જ થાય તે ગીતાર્થ પુરૂષની અને ડહેલાના ઉપાશ્રયની પરંપરા મુજબ છે. જેથી સંધ મર્યા-દાએ જીવનારને આપમતિ ન જ ૨ખાય.

પરંપરા અને શાસ્ત્રીય આચરણા ખન્નેથી ગઈ સાલ રવિવાર વ્યાજળી લાગેલ અને આ સાલ ગુરવાર વ્યાજળી લાગેલ છે. જેના કારણા આમાં દર્શાવવામાં આવ્યાં છે. એટલે અમારે નામે આવી રીતે જનતાને ભ્રમમાં નાખવી તે બરાળર નથી."

"શ્રીમાન્ દેવવાચક તપાગચ્છીય શ્રી. આશું દવિમળસ્રિજીના સમયમાં થયેલા છે અને શ્રી દેવવાચકજીના શિષ્ય મુનિશ્રી યશાવિજયજી છે ને તેઓએ ૧૫૭૭ ના વૈશાખ વદ ૧૩ ૫ં. દાનવિજયજીના હસ્તક સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, ચતુવિધ સંધ સમસ્ત તિથિનિર્ણય સભળાવેલ છે. ને તે વખતે એ પૂનમની એ તેરશ નિશ્વયે થયેલ છે, ને તે સંબંધીતું તિથિનિર્ણયવાળું પાનું અમારી પાસે માજીદ છે." રપૂ. આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્**રીધર**જી મહારાજ તરફથી પુસ્તિકા અને ^૩પૂ. આ. વિજયમાહનસ્**રિજી મહારાજ અને ૪પૂ. મુનિરાજ દર્શનવિજયજી** ત્રિપુરી વિગેરે તરફથી હેન્ડબીલ પુસ્તક આદિ અહાર-પાડવામાં આવ્યાં હતાં.

"પૂર્णિમામિત્રુદ્ધો ત્રચોવદ્યોવર્દ્ધનં, વિગેરે પદાર્થા એ તેરશ માનવી ઉચિત છે. આથી એટલું સ્પષ્ટ છે કે ચાલુ પરંપરા શાસ્ત્ર અને પરંપરા ખન્નેથી સિદ્ધ છે. તેને સાચા મુમુલુ એ જનાશાવત્ આરાધવી એજ સર્વે ને શાબારપદ છે. પણ ફેરવવી તે ઉચિત નથી, તેમજ પૂનમની તેરશ કરવા સંખંધીના ઉલ્લેખા અને પાના આજે નાના માટા ઉપાશ્રયે કેર કેર મળે છે. આ પણ શું સ્થવે છે કે આ માન્યતા સૌ કાઈ ને માન્ય હાઈ તેના કેર કેર સંગ્રહ થયા છે. તેમજ જે માન્યતા આજે કેટલાયે વર્ષોથી આચરણામાં મુકાઇ. પં. વીરવિજયજી વિગેરે પૂર્વ પુર્વો દારા આજ મુધી તેને આચરવામાં આવી. કેર કેર તેનાં વિધાના કરવામાં આવ્યાં. કાઇએ તેમાં શંકા ન ઉદ્યવી, આજે જે વરતુ સ્વયંસિદ્ધ છે તેને ઉડાવવી તે શાસ્ત્ર અને પરંપરા માનનારને ન શાબે. આજ મુધી કાઇપણ ખળવત્તર પૂરાવા પૂનમ પ્રસંગે તેરશ નહાતી થતી તે માટે નથી. ખુદ હીરસરિજી મહારાજ સુધીમાં પણ પૂનમે તેરશ થવાના એક નહિં તો બીજી રીતે અનેક પુરાવાઓ મળે છે તો તે સિદ્ધ વસ્તુને તરછોડવામાં કલ્યાણ નથી."

ગુરવારે ચાથ જૈન મર્યાદાએ છતાં પાંચમ કહેવી કે ક્લ્યુનુ મનમાન્યું ટીપ્પણું ખનાવતું તે કુતર્કવાદને વધારે સચાટ કરે છે, અને એજ કુતર્ક ક્ષયવૃદ્ધિના અપવાદમાં ઉત્સર્ગ આગળ ધરવા તે ઉન્માર્ગ હોવાથી અનર્થની પરંપરા કરનાર છે. જે કુતકેવાદ ધાંચીના બળદ જેવા છે આવી રીતે સાક્ષાત્ કુતર્ક ભાવને પાેષવા તે સાચા ધર્માને ન છાજે.

આ લખાણ પૂજ્યપાદ શાસનમાન્ય શાંતમૂર્તિ આચાર્યદેવેશ વિજયનીતિસ્રીશ્વરછ મહારાજશ્રીની આદ્રા મેળવી તથા શાસ્ત્રા વિગેરેના બાવા સમજી યથાશક્તિએ લખાયું છે. જેમાં મતિમંદાદિ કારણે જીનાત્રા વિરુદ્ધ જે કંઈવ્લખાયેલ હોય તેને માટે તીર્યંરૂપે શ્રી સંધ પાસે ત્રિવિધે મિથ્યાદુષ્કૃત યાચું છું.

ર શ્રી તિચિક્ષય વૃદ્ધિ પ્રદીપ.

3 ॥ अन्नमोऽईत्परमेश्वराय ॥

॥ अनन्तरुग्धिनिधानाय श्रीमते गौतमगणधराय नमो नमः ॥

સેંકડા વર્ષોથા અવિચ્છિત્રપણે ચાલા આવતા, શાસન સુવિહિત મહાપુર્ષાએ આજસુધા આચરેલા શ્રા તપાગચ્છના પરંપરા તેમજ શાસ્ત્રીય મર્યાદા પ્રમાણે ચાલુ (વિ. સં. ૧૯૯૩)ના વર્ષમાં આગામા પર્વાધિરાજ**શ્રી પર્ચ પણ પર્વની આરાધનાના ક્રમ**ન

શ્રાવણ વ**િ ૧**૨ ગુરૂવાર, તા. ૨*–૯–૩*૭ અકાઇધર પર્યુંવણ પર્વની શરૂઆત [૧૪ ના ક્ષય છે]

શ્રાવણ વિ ૧૪ શુક્રવાર, તા. ૩-૯-૩૭ પાક્ષિકપ્રતિક્રમણના દિવસ

શ્રાવણ વર્દિ •)) શ્રનિવાર, તા. ૪–૯–૩૭ પર્યું **પણ પ**ર્વના ત્રીજો દિવસ, છદ કર્યો હોય તા પારણું.

ભાકપદ સુદિ ૧ રવિવાર, તા. ૫-૯-૩૭ કલ્પધર-કલ્પસત્ર વાંચનના પ્રાર**ં**ભ.

ભાદપર સુદિ ર સામવાર, તા. ૬-૯-૩૭ શ્રી મહાવીર જન્મમ**હા**ત્સવ.

आइपह सुद्धि पहेली क भाभवार, ता. ७-७-३७ तेवाधर.

ભાકપદ સુદિ ખીજી ૩ <mark>અુધ</mark>વાર, તા. ૮–૯-૩૭ શ્રી પાર્શ્વચરિત્રાદિ તથા સ્થવિસવલી વાંચન.

ભાદપદ સૃદિ ૪ શુરૂવાર, તા. ૯-૯-૩૭ શ્રી સંવત્સરી મહા પર્વ.

[છદ્વની તપસ્યા પર્વાધિરાજના પ્રથમના બન્ને દિવસામાં મ્યથવા યથાફચિ કરવી]

પુત્રમ તથા અમાસના ક્ષયે તેરસના ક્ષય તેમજ પુત્રમ અને અમાસના વૃદ્ધિએ તેરસના વૃદ્ધિ તેમજ બાદ્રપદ્વ સુદિ પાંચમના ક્ષય-વૃદ્ધિ બાદ્રપદ્વ સુદિ ત્રીજની ક્ષય-વૃદ્ધિ માટે સેંકડા વર્ષી પહેલાંના નીચે સુજબ પ્રામાણિક પાઠા છે:—

" पत्रं भाद्रपदशुक्कपंचम्या अपि क्षयसद्भावे ततीयायाः क्षयः क्रियते कार्यते च ॥ १ [वि. सं. १७७२ मां थरा६ नगरमां लागवेदी अंतमाने। पाठः

" भाइपद शुक्कपंचम्याः क्षये तृतीयायाः क्षयः वन्द्रीचाऽपि तृतीयायाः पव वृद्धिः कार्या " [भडे।पा॰ श्रीहेवविलयभिश्चिष्य श्री ल'सुविलयक्ष्ये सरतभां संभेदी प्रतमांति भाडे]

"तथैव च भाद्रपदस्य शुक्रपंचम्याः श्रये वृद्धौ च शुक्रततीयायाः श्रयो वृद्धिश्च युक्ता परंपरागता च सा रीतिः नार्वाचीनेति ॥" [सं. १७४२ के सु. ७ भुध. श्री विनयविक शि. ३४वि. से सभेत ते ७५२थी से राभवि. नी प्रतने। भार]

" अत्र च पंचमीक्षये तृतीयाक्षयः, वृद्धौ सैवाद्यपंचमी अपर्वरूपेण गणिता तृतीयायां प्रस्थापिता, तदनन्तरं चतुर्थी, पश्चात् पञ्चमी चाराध्या इत्यर्थः ॥ [वि. सं. १५६३ नी साबना महोत्राध्या श्री हेववायक्ष्ण्ये हरेशे। पर्वतिथि निर्श्यः]

" जम्हा पुण्णिमाखप तेरसिखओ होई पुण्णिमाबुहिपवि तेरसीबुद्दी हद वयणं पुन्वस्रिहि भणियं " [वि. सं. १५७७ मां तथागव्छीय देववाव्यक्ता शिष्य यशाविक्यळझे सभेक्षे पर्वतिथि निर्ध्ययः]

[આ સિવાય આવાજ આવાર્યવાળા સંખ્યામાં ધ પાઢા મેાજીદ છે. સ્થળ સંક્રાયને અંગે અહિં થાડા પાઠા જ આપ્યા છે.]

આવા પ્રમાણભૂત પાંકાને અંગેજ પૂ. શ્રીમાન્ મિશ્વિજયજી દાદા, પૂ. શ્રીમાન મુટેરાયજી મહારાજ, પૂ. શ્રી. મુલચંદજી મ., પૂ. શ્રી. વૃદ્ધિચંદજી મ., પૂ. શ્રી. આતમારામજી મ., વિગેર તેમજ તે અગાઉ થઇ ગયેલા રવ. મહાપુર્યોએ ચાલુ પ્રણાલિકા પ્રમાણેજ પર્વતિશ્રોઓનું આરાધન કરેલું છે. અને પૂ. શ્રી. નેમિસ્રીશ્વરજી મહારાજ, પૂ. શ્રી. સાગરાનન્દસ્રીશ્વરજી મહારાજ પૂ. આ. શ્રી નીતિસ્રીશ્વરજી મ. પૂ. આ. શ્રી મોહન- મૂરીશ્વરજી મ. તથા પૂ. આ. શ્રી વિજયવલભસ્ર્રીશ્વરજી મ. વિગેર લગભગ ૪૦ આચાર્યો પ્રમુખ વર્તમાન સાધુ સસુદાયમાં પણ આ પ્રમાણેજ સર્વત્ર આરાધન થવાનું છે. જૈન ત્વે, મૂર્તિપૂજક કામની ચાર લાખની સંખ્યામાંથી લગભગ જીજ સંખ્યા સિવાય બધા મુક્લારેજ સંવત્સર્રી કરનાર છે.

આ પ્રમાણે સેંકડા વર્ષોથી ચાલી આવતી શાસ્ત્રીય પ્રણાલિકા હાેવા છતાં, **ઉ**પર જશાવેલા ૨૫૧૮ દિવા જેવા પાઠા જાણવા છતાં, **પાતાના પરમ સુરદેવાની બૂલા**

આ રીતે સ'. ૧૯૯૩માં સં. ૧૯૯૨ કરતા ખુગજ તિધિચર્ચાએ વધુ ઉગ્ર સ્વરૂપ લીધું અને ૧સં. ૧૯૯૩ માં સૌ પ્રથમ પર્વક્ષયવૃદ્ધિવાળા પંચાંગાને વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ જૈનપંચાંગા તરીકે પ્રચારી સંવત્સરીને ખદલે કાયમી પવ સચવૃદ્ધિના મતલાદ ઉલાે કર્યા જે હજી શમ્યા નથી.

સં. ૧૯૯૩ની સંવત્સરી પછી ચંડાંશચંડુમાં બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગીઆરસ અને ચૌદરાની ક્ષયવૃદ્ધિ આવે છે ત્યારે આ. રામચંદ્રસૃરિજી અને તેમના અ<u>ન</u>યાયી વર્ગ તે પર્વાતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કાયમ રાખીને ક્ષય પ્રસંગે આગલી તિથિએ અને વૃદ્ધિપ્રસંગે બીજી તિથિએ પર્વારાધન અદ્યાપિ કરે છે. અને શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રાચીન પરંપરાને અનુસરનાર વર્ગ પૂર્વરીતિમુજબ પર્વ. ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વની અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી પર્વના વ્યપદેશ પૂર્વક પર્વારાધન કરે છે. આથી બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગીઆરસ અને ચૌદર્શના પંચાંગના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે અન્ને વર્ગમાં માન્યતાલેક રહે છે પણ દીવસના કેરફાર રહેતા નથી. તેથી સામાન્ય માણસોને તે પ્રસંગે કેરફારીના આવતા નથી. રસં. ૧૯૯૪થી સં. ૨૦૦૦ની સાલ સુધીમાં ફેરફારીના ખ્યાલ

ખતાવનાર તરીકે પાતાને એાળખાવનાર, ચારસાે વર્ષ પહેલાંના પ્રામાણિક પાંઠાને પણ પાતાના મત સ્થાપવા માટે બનાવટી પાઠા કહેવા તૈયાર થયેલ, અને તપામચ્છની એક સરખી પ્રાણાલિકામાં વિક્ષેપ પાડતાર એક એવા નજીવા વર્ગ આજે ઉમો થયા છે કે જે ઉદય તિથિના નામે જૈન સમાજને ભ્રમણામાં નાખી ચાલી આવતી. તુષાગુરુછની શાસ્ત્રીય અવિસ્છિત્ર પરંપરાના ક્ષેાપ થાય તેમ ભુધવારે સંવસ્છરી કરવાની જાહેરાતા કરે છે, પરંતુ તેવી પાયા વિનાની અશાસ્ત્રીય જાહેરાતાથી કાઇ પણ શાસન રસિક ખંધુ ન બોળવાતાં શાસ્ત્ર તેમજ પરંપરાથી સાચી **ગુરૂવારનીજ સંવત્સરી સ**ર્વ કાઇ ઉજવશે એવું અમારૂ નમ્ર નિવેદન છે.

લેખકઃ—આચાર્ય શ્રી વિજયપ્રતાપસુરિજી મહારાજ—રાજકાેઠ. પ્રકાશકઃ — ગીતાર્થ શ્રમણાપાસક સમાજ

૧ તિથિઓની ક્ષયવૃદ્ધિ લખવાની પહેતિ સંવત ૧૯૯૨ સુધી કાઇ પંચાંગમાં (જૈન ધર્મ પ્રકાશ પુ. પર અંક ૮ પૃ. ૩૧૪) નહેાતી.

ર	સ'વત ૧૯૯૪		સ'વત ૧૭૯૫		સંવત ૧૯૯૬
٩	માગશર સુ. ર બે	Ę	માગશર સુ રુબે	૧૧	કારતક વદ ૧૧ ક્ષય
	પાષ વર્દ રક્ષય	و	યાષ સુદ ૫ એ	૧૨	માગશાર સુદ પંબો
3	માહ સુદ ૧૧ ક્ષય	(ચૈત્ર વર્દ ૫ એ	૧૩	મામશર વદ ૫ ક્ષય
	વૈશાખ સુદ ર ક્ષય	Ų	જેડ સુદ ૨ ક્ષય	૧૪	પાષ સુદ ૮ એ
પ	केंद्र वह १४ क्षय	٩٠	ળી. શ્રાવણ વદ ર ભે	૧૫	ચૈત્ર વદ ૨ ક્ષય
	•		•	9 }	શ્રાવણ વદ ર એ
				૧૭	ભાદરવા સુદ ર ક્ષય

અાસો સુદ ૫ ક્ષવ 97 व्यासे। वह १४ क्षय

૧૯

न आवे तेवा पर्वक्षय वृद्धिना ४५ प्रसंगा आव्या हता.

	સંવત ૧૯૯૭	સ'વત ૧૯૯૮	સંવત ૧૯૯૯
२०	પાેેેે સુદ ૮ એ	२४ अरतक वह १४ क्षय	૩ ૨ પાેષ સુદ ૧ ૧ એ
ર ૧	ફાગણુ વદ પ ક્ષય	૨૫ મહાસુદ ૧૧ બે	૩૩ ,, વદ ૧૪ ક્ષ્ય
२२	વૈશાખ વદ ર ક્ષય	રક ચૈત્ર વદ ૫ ક્ષ્ય	૩૪ મહા સુદ ૧૪ બે
२३	અાસાે સુદર ક્ષય	૨૭ પ્ર. જેઠવદ ૨ ક્ષય	૩૫ મહાવદ ૮ ક્ષય
		ર૮ ખી.,, ,, ૮ એ	૩૬ જેઠ ,, ૨ ,,
		રહ શ્રા.શુ. પ ક્ષ્ય	૩૭ અશાડ ,, ૫ ,,
		૩∙ ,, વ. ૨ક્ષય	૩૮ અશ્વાડવદ૧૪ બે
		૩૧, અગસો સુદર ક્ષ્ય	
		स 'वत २०००	
3હ	કારતક સુ. ૧૪ ક્ષય	૪૨ વૈસાખસુ. ૧૧ એ	૪૪ શ્રાવણ વદ ૫ ક્ષય
	મહા "૧૪ એ	૪૩ અશાહવે રક્ષ્ય	૪૫ અવસો "૧૪ બે
	ક્ષત્રણ વદ ર બે		

ચંડાંશુચંડુમાં સં. ૧૯૯૮ માં મહા શુ. ૧૦ સાેમ, મહા સુ. ૧૧ મંગળ, મહા શુ. ૧૧ બુધ હતાે. જૈન સંઘે તેની શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર્વાતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વક્ષયવૃદ્ધિની વિહિત પરંપરા પ્રમાણે મહા શુ. ૧૦ સાેમ, મહા સુ. ૧૦ મંગળ, મહા શુ. ૧૧ બુધ કરી હતી.

સં. ૧૯૯૩થી આ. વિજયસમચંદ્રસ્રિજી અને તેમના અનુયાયિવર્ગ જે પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કબુલ રાખે છે. તેણે ચંડાંશુચંડુ પ્રમાણે જ મહા શુ. ૧૦ સામ, ૧૧ મ'ગળ, બીજી ૧૧ ને બુધ એ પ્રમાણે તિથિની વ્યવસ્થા કરી.

મહા શુ. ૧૦ નો તિથિના દીવસે ભાયણી છાની વર્ષગાંઠ આવે છે. હવે તે મહા શુ. ૧૦ જૈનસંઘની શાસ્ત્રાનુસારી પ્રણાલિકા (પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ એ પૂર્વ અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી તે) પ્રમાણે મંગળવારે આવે અને એ પ્રમાણે અગાઉ પણ ભાયણી છ તીર્થના કારખાના તરફથી કરવામાં આવ્યું હતું. છતાં આ. રામચંદ્રસૂરિજીના પક્ષની ભાયણી છ તીર્થના વહીવટમાં લાગવગ અને સત્તા હાવાથી આ. રામચંદ્રસૂરિની માન્યતા મુજબ મહા શુ. ૧૦ ને સામવારે ભાયણી છ તીર્થની વર્ષગાંઠ ઉજવવાનું તે પેઢીના મુનીમ દ્વારા લાહેર કરવામાં આવ્યું. આને અંગે બીજી લાંબી તકરારમાં તીર્થની વ્યવસ્થાને ધક્કો લાંગે તેટલા માટે ન ઉતરતાં તે વખતે અમદાવાદના ઉપાયથોએ પાતાની શી માન્યતા છે તે એક પત્રિકાદારા જણાવી હતી જે પત્રિકાને અક્ષરશ: નીચે આપીએ છીએ—

ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં પ્નમ કે અમાસ વિગેરે પર્વાતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ આવે ત્યારે તેરશના ક્ષયવૃદ્ધિ સેંકડા વર્ષથી વિનામતભેદે થતી હતી. તે પ્રમાણે શાસ્ત્રાનુક્ષક્ષી પરંપરાને અનુસરનાર વર્ગ કરે છે.

જૈન જનતાને સુચના

શ્રી ભાેયણીજી તીર્થમાં માહા સુદ ૧૦ (બીજી)ને વાર મંગળ-વારે વર્ષગાંઠ ઉજવવી અમદાવાદના લગભગ વીશ ઉપાશ્રયના વહીવટદારા તથા અગ્રમણ્ય સદગૃહસ્થાની સહીંએા છે.

આથી જૈન સમાજને જાહેર કરવામાં આવે છે કે શ્રી ભાયાથી છમાં મહા સુદ ૧૦ ને સામવાર જે વર્ષગાંઠ ઉજવવાની મુનીને જાહેર કરી છે તે અરાખર નથી પરંતુ સર્વસંઘમાન્ય તિથિ મહા સુદ ૧૦ (બીજ) ને મંગળવારે છે તેથી તે દીવસે શ્રી સંઘે વર્ષગાંઠ ઉજવવી.

ઝવેરી ચંદુલાલ તારાચંદ ઝવેરી ડાહ્યાભાઇ શવચંદ

શ્રી ડહેલાના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર શા. મણીલાલ ગાેકળદાસ

શ્રી વિરવિજયજી મહારાજના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર (બફીની ખારી)

રોઠ માહનલાલ સાંકળચંદ

શેઠ સુરજમલ ભગુભાઇ ચુનીલાલ

શ્રી લવારતી પાળના ઉષાશ્રયના વહીવટદાર

શા. પાેપટલાલ માહનલાલ

શ્રી દેવસાના પાડાના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર શા. આ**લા**ભાઇ જેચંદભાઇ

ઝવેરી માણેકલાલ ચુનીલાલ

શ્રી આંબલીપાળના ઉપાશ્રયના વડ્ડીવટદાર શેઠ કેશવલાલ ઘેલાભાઇ દા. નેમચંદભાઇ શેઠ જેસીંગભાઇ લીલચંદ

શ્રો ઉજમક્ષ્ષની ધર્મશાળાના વહીવટદાર શેઠ સુરેન્દ્રભાઇ સારાભાઇ

શ્રી પાંજરાપાળના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર શ્રેઠ માહનલાલ છાટાલાલ પાલખીવાળા

શેઠ છગનલાલ લક્ષ્મીચંદ

શ્રી *જૈ*ન મરચન્ટ સાેસાયટીના ઉષાશ્રયના વહીવ**ઢ**દાર શા. ધાળીદાસ ડુંગરશી

શા. ડાહ્યાભાઈ માત્રીલાલ શેરદલાલ

શ્રી નાગજીબુધરની પાળના વ**હી**વટદાર શા. હીરાલાલ લાલચંદ

લાલભાઇની પાળના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર

શા. ગીરધરલાલ છાટાલાલ

શા. માહનલાલ છાટાલાલ

શા. સકરાભાઇ મગનલાલ

શ્રી ઝાંપડાની પાેળના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર

શા. વાડીસાલ મુલચંદ

શા. પૂજાભાઇ દીપચંદ

શ્રી કીકાલટની પાેળના ઉપાશ્રયના વહીવટદાર સતરીઆ સાંક**લચ**ંદ ખાલાલાઇ

શા. ફકીરચંદ ઇશ્વરદાસ

શા. ત્રીકમલાલ કુલચંદ

લું લુસાવાડા *જૈન* ઉપાશ્રયના વ**હીવટદાર** શા. કચરાભાઇ હઠીસીંગ

> શ્રી શામળાની પાેળના (તપાગચ્છ ઉપાશ્રયના) વહીવટદાર

શા. નાનાલાલ કેશવલાલ

શ્રી સરસપુર ઉપાશ્રયના વહીવટકાર કાેઠારી ચંદુલાલ માેહનલાલ શ્રી ખરતરગચ્છના જૈનઉપાશ્રયના વહીવટકાર

અને પ્રથમ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા પ્રમાણે કરનાર આ. ૧વિજયરામચંદ્ર-સૂરિજી અને તેમને અનુસરનાર વર્ગ સં. ૧૯૯૩ ની સાલ પછીથી પૂનમ અમાસના ક્ષયે ચૌદરો ચૌદરા પુનમ બન્નેની આરાધના વિગેરે કરે છે આચી પર્વાનન્તર

શા. વાડીલાલ સાંકલચંદ

મણીલાલ રતનચંદ વકીલ

શા. હીરાલાલ લાલચંદ

શા. ચંદુલાલ છગનલાલ

શા. હરીલાલ છાટાલાલ

શ્રી કાળસીની પાળ તરફથી શ્રી જીના મહાજનવાડા ઉપાશ્રયના વહોવટદાર 📉 શા. પુંજાભાઇ ભુલાભાઇ શાહપુરવાલા

તા. કે. આ સિવાય અપ્રગણ્ય સદ્દુગુક્રસ્થાની સહીંઓ છે તે અવસરે જાહેર કરવામાં આવશે. અમદાવાદના લગભગ ૨૨ ઉપાશ્રયોમાંથી ઉપરના લગભગ ૨૦ ઉપાન શ્રયો આ પ્રમાણે કરનાર છે.

આ પત્રિકામાં મહા શુ. ૧૦ ને સામવારે લાેયણીજી તીર્ધના મુનીમે જે આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિપક્ષના દળાણે વર્ષગાંઠ ઉજવવાનું જાહેર કર્યું' તે **ળરાબર નથી. અર્થાત્** મહા શુ. ૧૦ ને સામવારે ભાષણીજી તીર્થની વર્ષગાંઠ નથી એમ અમે નીચે સહી કરનાર ઉપાશ્રયની વતી ઉપાશ્રયના વહીવટદારા જણાવીએ છીએ.

મહા શુ. ૧૦ ને મંગળવારે ભાષાથી છતીર્થની વર્ષગાંઠ છે. એમ અમે નીચે સહી કરનાર વહીવટદારા પંચાંગની પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વતિથિની ક્ષચવૃદ્ધિ કરવાની શાસ્ત્રાનુસારી પરંપરા મુજબ અમારા વહીવટ-વાળા ઉપાશ્રયેા કરતા હાેવાથી ઉપાશ્રયની વતી જણાવીએ છીએ.

૧ વીર શાસન પત્ર કે જે નવા પક્ષનું જ સાધ્તાહિક છે તેમાં પણ આજસધી પાક્ષિક જૈન પંગાંગના કાંઠામાં પૂનમથી વધ્ધટ જાહેર થઇ છે. જે તીચે પ્રમાણે છે.

સંવત ૧૯૮૧ માં તા. ૨-૧૨-૧૯૩૨ ના દિને અમાસના ક્ષયે તેરસના ક્ષય કર્યા છે. શનિવારે ચાહસ રવિવારે અમાસ કરી છે. (અંક ૯)

સં. ૧૯૮૭ માં જેઠની એ અમાસ સ્થાને એ તેરશ કરી છે. (તા. ૫-૬-૩૧. અંક ૩૬)

સં. ૧૯૮૮ માં મહાતી પૂનમના કાર્ય તેરશના કાય કર્યો છે. રવિવાર પૂનમ તથા શનિવારે ચૌદશ કરી છે.

સં. ૧૯૮૯ માં માગશરતી પૂનમ જે છે. તેને બદલે શનિ અને રવિવારે છે તેરશ કરી છે. (તા. ૧૯-૨-૩૨, અંક ૨૧)

સં. ૧૯૯૦ માં વૈશાખી •)) બે છે. છતાં શનિ રવિવારે ભે ૧૩ લખી છે. (dl. 1-1-37, 24'5-37)

આ પ્રમાણે લખ્યું છે એમજ નહિં કિન્તુ દરેક આચાર્ય તથા ચતુર્વિધસંઘે તે પ્રમાણેજ પૂનમ તથા અમાસને બદલે તેરસની વધવડ કરીને આરાપિલ ઉદયવાળી સૌદશ પર્વના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ કરનાર પ્રાચીન શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરાવર્ગની ચાૈદશ વિગેરેની આરાધનામાં આ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીને દીવસ વિગેરેનું સામ્ય રહેતું નથી.

સં. ૧૯૯૪ થી સં. ૨૦૦૦ ની સાલ સુધીમાં ખન્ને પક્ષમાં ભિન્ન ભિન્ન દિવસે પાક્ષિક વિગેરે થાય તેવા પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિના ૬ પ્રસંગા આવ્યા છે. જે નીચે પ્રમાણે છે.

શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રાચીન પરંપરા મુજળ પ્રસંગે તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી ચૌદશાદિનો વૃદ્ધિને ક્રણલ રાખી ચાદશાદિની કરેલ આરાધના.

સં. ૧**૯**૯૬ મહા વદી ૧૩ બે મહા વદી ૧૪ શક તા ૮-3-४० o)) શન<u>િ</u> ता. ६-३-४०

સં. ૧૯૯૭ કારતક શુદ ૧૩ છે ,, ૧૪ ગુરૂ ચૌમાસી ચૌદશ તા. ૧૪–૧૧-૪૦ अरतक शह १५ शह ચાતુર્માસ પરિવર્તન, પટદર્શન, વિહાર ઇત્યાદિ તા. ૧૫-૧૧-૪૦ સં. ૧૯૯૭ મહા વદ ૧૩ બે

"૧૪માંગળ તા. **૨૫-૨-**૪૧ ০)) পুধ તા. **૨**६-૨-૪**૧**

સં. ૧૯૯૮ અષાડ વદ ૧૩ બે ૧૪ માંગળ તા. ૧૧-६-૪૨ ,, ૦)) બુધ

ચંડાંશુંચંડુની પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ ચંડાંશુચંડુની પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિએ પર્વંક્ષય આરાધના.

> સં. ૧૯૯૬ મહા વદી ૦)) બે ૧૪ ગુરૂ તા. ૭-3-૪૦ ૦)) શનિ di. 6-3-80

> સં. ૧૯૯૭ કારતક શુદ્દ ૧૫ છે શુદ ૧૪ બુધ ચોમાસી ચૌદશ તા. ૧૩–૧૧–૪૦ કારતક સુદ ૧૫ ગુરૂ ચાતુર્માસ પરિવર્તન તા. ૧૪-૧૧-૪૦ કારતક સુદ ૧૫ શુક્ર

> પટદર્શન, ઇત્યાદિ તા. ૧૫–૧૧–૪૦ સં. ૧૯૯૭ મહા વદ ૦)) છે

> > ૧૪ સામ તા. ૨૪-૨-૪૧ o)) બુધ તા. ૨६–૨-૪૧

સં. ૧૯૯૮ અષાડ વદ ૦)) છે ૧૪ સાેમ તા. ૧૦-६-४૨

" ૦)) બુધ તા. ૧૨–૬–૪૨

પૂત્રમે પૂર્વારાધન કર્યું છે. આ સિવાય બીજી દરેક પર્વાતિથિની વધમટમાં પણ પૂર્વાતિથિની જ વધમટ જાહેર કરી છે.

તા. ૧૨-६-૪૨

(સમયલમે, તા. ૨૯-૧૧-૩૬, વ. ૫, અં. ૧૧ પૃ. ૮૪ ના વ્યાધારે)

સં. ૧૯૯૯ કાર્તિક વદી ૧૩ ક્ષય સં. ૧૯૯૯ કાર્તિક વદી ૦)) ક્ષય " ૧૪ રવિ " ,, ૧૪૦)) સામ તા. **૧–૧૨–૪**૨ તા. **૭–૧૨–૪૨** ,, ૦)) સામ સં. ૨૦૦૦ મહા વહી ૦)) ક્ષય ,, ,, ૧૪૦)) બુધ તા. ૭-૧૨-૪૨ સં. ૨૦૦૦ મહા વદી ૧૩ ક્ષય તા. ૨3-3-४४ " "૧૪મંગલ ता, २२-३-४४ ,, ૦)) સુધ dt. 33-3-88

ઉપરાક્ત છે પ્રસંગે પ્રાચીન પ્રણાલિકાથી વિપરીત વસ્તુના પ્રચારે ભાળા માણુસા ન ભરમાય તે આશયે 'પ્રાચીન પ્રણાલિકાના રક્ષકવર્ગ પ્રણાલિકા મુજબ ચૌદરા પૂનમ પર્વા કયા વારે કરવાં. અને કયા કયા આચાર્યો કયારે કરવાના છે તે જણાવનારાં હસ્તપત્રા (હેન્ડબીલા) વિગેરે કાહી પ્રણાલિકાના રક્ષણ માટે સુયાગ્ય પ્રયત્ન કર્યો છે. અને પ્રાચીન પ્રણાલિકાથી વિરૃદ્ધ નવીન વસ્તુ રજી કરનાર આઠ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ વીરશાસન, જૈનપવચન, વિગેરે પત્રોદ્ધારા અને યંગમેન્સ જૈન સાસાયટી વિગેરે દ્વારા પ્રણાલિકાથી વિરૃદ્ધ પ્રચાર કર્યો છે

આ રીતે સં. ૧૯૯૩ની સંવત્સરી ગઇ છતાં 'પર્વ**ક્ષયવૃદ્ધિ થાય'** તેવી આ રામચંદ્રસૂરિજીની નવી માન્યતાથી જૈન સમાજમાં જ્યારે ટીપણામાં પૂનમ અમાસની ક્ષય વૃદ્ધિ આવે ત્યારે ભિન્ન ભિન્ન દિવસે પાક્ષિક વિગેરે કૃત્યાે થાય છે. અને એકના ઉપવાસને દિવસે બીજા સચિત્તાહાર કરે કરાવે છે. જે ખુબજ અનર્થકારક અને અયાેગ્ય છે.

સં. ૧૬૬૫થી ટીપ્પણાની પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરશની ક્ષય વૃદ્ધિના તેમજ બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ વિગેરે પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વ ક્ષયવૃદ્ધિની આચરણાની પરિપાટીના અનેક આધારા આપણી સમક્ષ મોજી છે, જ્યારે તે પરિપાટીથી વિરુદ્ધ આ. રામચંદ્રસ્રસ્જિ પ્રતિપાદિત વસ્તુની આચરણાના સેંકડા વર્ષમાં એકપણ પ્રસંગ બન્યાના આધાર નથી. તેમજ આ. વિજયરામચંદ્રસ્રસ્જિના ગુરૂ દાદાગુરૂ આદિ અનેક વડીલાએ અને તેમણે સં. ૧૯૯૨ સુધી અનેકવાર પ્રણાલિકા પ્રમાણે આરાધ્યાની સ્પષ્ટતા માજી છે.

હવે આ પ્રસંગે ઉપાધ્યાય ચશાવિજયજી મહારાજ, પં. રૂપવિજયજી ગણિવર જેવા સમર્થ વિદ્વાનાએ આચરેલ અને સં. ૧૬૬૫ પહેલાં પણ ક્યારથી

૧ શાસન સુધાકર, જૈન ધર્મ વિકાસ, જૈન ધર્મ પ્રભાવક સમાજ વિગેર

આ પ્રણાલિકા ચાલે છે જેના નિર્ણય નથી તેવી અતિ જુની આચાર પ્રણાલિકાને બદલી કાઇ પણ લાભ વિના જૈનસ ઘમાં તિથિમતભેદ આ વિજયરામચંદ્ર-સુરિજીએ જે ઉભાે કર્યો છે તે ખુબજ અનિષ્ટકારક અને અયાગ્ય છે.

ઉપાધ્યાય શ્રીમદ્ યશાવિજયજ ગણિવર જેવા આપણા પૂર્વ મહાપુરૂષોએ આ 'આચાર પ્રણાલિકા-જીતઆચારને ખુબજ મહત્વ આપ્યું છે. અને તેથી વિરુદ્ધ વર્તાનારને અનેક દ્વષણા જણાવ્યાં છે માટે તે શાસ્ત્રસમાન આચાર પ્રણાલિકાને બદલી નવા માર્ગ અખત્યાર કરવા કાઈપણ રીતે વ્યાજબી કે લાલદાયક નથી.

१ ७. यशाविलयक महाराज भार्भ दात्रिंशिक्षामां इरमावे छे के— द्वितीयानादरे हन्त प्रथमस्यायि अनादरः ॥

ખીજી શિષ્ટ પરંપરાના અનાદર કરનાર પ્રથમ આગમ માર્ગના અનાદર કરનાર છે. વર્તમાન દુષમકાળમાં ઘણા શ્રુતના વિચ્છેદ જતાં બહુ અલ્પ આમમા અને બહુ શ્રુત ગ્રાનીયા કવચિત રહેવાથા જીતબ્યવહાર એટલે શિષ્ટ આચારણાજ માક્ષમાર્ગના પરમ આધાર છે માટે મુમુક્ષુને શ્રી સંધમાન્ય થતા આવેલા માર્ગજ શરણરૂપ છે, અને તેમાં શંકા કરવામાં નારિતકાદિ ઘણા અનશે દ્વાત્રિશિકામાં ઉપાધ્યાય યશાવિજયજી પ્રમટ કરે છે. ''तथा च जीतप्राधान्यानादरे तत्प्रतिपादकशास्त्रानादराद् व्यक्तमेव नास्तिकत्विमिति भावः વળી જીત પ્રાધાન્યના (શિષ્ટ આચરણાના) અનાદરમાં તેને પ્રતિપાદન કરનારાં શાસ્ત્રોના અનાદર થવાથી પ્રગટ જ નાસ્તિકપણ છે.

કદાચ ક્રાેઇ પર પરામાટે શાસ્ત્રવચનાે વિરાધવાળાં મળે તાે પણ શિષ્ટ આચરણાજ વધારે પ્રમાણ છે. तथा च

अन्नहा भणियंपि सुप किंची कालाइकारणावेष्म्लं । आइन्नमन्नह रिचय दीसह संविग्गगीपहिं ॥२॥

અર્થ:-સિદ્ધાતમાં જાદી રીતે કાેઇ પણ કાળાદિની અપેક્ષાએ કહ્યું હાેય છતાં પણ સાંવિગ્ન ગીતાર્થીએ આચાર્યું હાેય તે પ્રમાણ

शिष्टसंमतत्वसंदेहेऽपि तद्वणमन्याय्यं कि पुनस्तन्तिश्चय इति भावः અર્થः ગ્રાનાવરણાદિ કર્માદયે અગર ઉપયોગ શ્રત્યતાદિ કારણે કદાપિ શિષ્ટમાન્ય માર્ગમાં સદેહ પડ્યા છતાં પણ તેને દુધિત કરવું તે અન્યાય છે. ત્યારે તેમના નિર્ણીત માર્ગને માન્ય કરવા તેમાં વિરોધ હોયજ નહિ 'શિષ્ટ કહે તે પ્રમાણ '

अनुमाय सतामुक्ताचारेणागममूलतां पथि प्रवर्तमानानां शंक्यानान्धपरंपरा ॥१॥ અર્થ: लडुश्रुते। આગમભાવતે વધારે જાણુતારા હોવાથી પૂર્વાચાર્યોની ચાલતી પરંપરાજ માેક્ષતો પરમ આધાર હોવાથી અધ્યરંપરાતી શંકા પશુ તજ કરવી.

સુવિહિત, પૂર્વ પુરૂષોની પરંપરાને ક્ષેપ્પનાર માટે વાચકજી દ્રાત્રિ શદ્ધાત્રિ શિકામાં નીચેના શ્લોક જલાવે છે.

शमारामानलज्वाला हिमानी शानपंकजे श्रद्धाशस्यं स्मयोहासं कुतर्कसुनयागला ॥१॥

અર્થઃ-શમભાવના બગીચામાં અગ્રિજ્વાલા ગ્રાનકમળને વિષે હિમ પાત શ્રદ્ધામાં શલ્ય હાંસીચો ધર્મ હીણના સરખા કુતર્ક શુદ્ધ નયામાં સાંકળ જેવા છે અર્થાત્ આગ્રહીજન કુતર્કથી આપ મતિએ અર્થ કરી પ્રમાણિક ભાવને તાેડે છે. (સાંવત્સરિક પર્વવિચાર)

(2)

શાસ્ત્રાધાર

૧ આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજી પ્રતિપાદન કરેલ નવીન માન્યતા શાસ્ત્રા ધાર વિનાની છે.

ર ચાલુ પ્રણાલિકા સેંકડા વર્ષની વિના મતભેદના આચરણ સાથે અનેક શાસ્ત્રાધારવાળી છે.

ખરી રીતે આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીની નવીન પ્રાન્યતા માટે કાેઈપણુ આધાર નથી.

સેંકડા વર્ષથી વિના મતભે છે જૈનસંધમાં આચરલુ પામેલ હાેવા છતાં પણ જે આચારણા શાસ્ત્રાધારના સમર્થન વિનાની કે તેથી ભિન્ન રીતિના સમર્થક શાસ્ત્રાધારા હાેય તાે તે આચારણા ખદલવી જોઇએ આવી દલીલ કરી આચાર્યથ્રી વિજયરામચંદ્રસ્રિજી ચાલુ પ્રભાલિકાને શાસ્ત્રાધાર વિનાની અને તેઓ જે નવીનરીતિ રજી કરે છે તેને શાસ્ત્રાધારવાળી કહે છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે વિચાર કરતાં તેમનું તે કથન વ્યાજળી, યાેગ્ય કે સત્ય નથી.

આજ અગાઉ વીરશાસનપત્ર અને તેમના તરફથી નીકળેલ પુસ્તિકાઓમાં આ નવીન રીતિ મુજબ ૨૦૦-૫૦૦ વર્ષમાં કે તે અગાઉ કાઇ પણ વખતે જૈનસંઘમાં આચરણા થઇ હાય તેના આધાર રજા કરવામાં આવ્યા નથી માત્ર તે પુસ્તિકા વિગેરેમાં તત્ત્વતરંગિણી વિગેરેના ખરતરગચ્છની ચર્ચા પ્રસંગના કેટલાક ફકરાઓ રજાકરી નવીનરીતિ માટે શાસ્ત્રાધારા છે તેવા પ્રયત્ન સેવવામાં આવ્યા હતા. આ સર્વ પ્રયત્ન અને પ્રચારથી શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકવર્ષમાં દ્વૈધીભાવ અને શંકાએ પ્રવેશ કર્યા. આથી સમાજની વિવેકી પુરૂષોને શાસનની છિન્નભિન્નતા દેખી ખુબજ દુઃખ થતું હતું પરંતુ સા કાઇ કાલપરિણતિની રાહ જોઇ રહ્યા હતા.

છેવટે સં. ૧૯૯૮માં વર્ષીતપના પારણા વખતે આવેલ શેઠશ્રી કરતુરભાઇ લાલભાઇએ આ મતબેદના નિકાલ માટે સિકિય ભાગ લીધા તેમના પ્રયત્ન સકળસંઘની શાંતિ માટે સર્વ આચાર્યોથી સહમત નિર્ણય કરવાના હતા પણ તે બન્યું નહિ એટલે પ્ આ. સાગરાનંદસ્રિજી મહારાજ અને પ્ આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી મહારાજ બન્નેવચ્ચેના નિર્ણય માટે બન્નેને સહમત *લવાદનામું-પંચાયતનામું ઘડયું અને તેને અતુસરી બન્ને આચાર્યાએ પાતાનું સમર્થન વિગેરે કર્યું.

ચાલુ પ્રભાલિકા વિના મતભેદે સે કહા વર્ષથી ગીતાર્થપુરૂષ આચરિત જીતાચાર હોવા સાથે અનેક શાસાધારથી પુષ્ટ છે તેની સિહિ કરતા પૂ. આ સાગરાનંદસ્રિજિએ સ્વ. પક્ષ રજુ કર્યો અને પૂ. આચાર્થ વિજયરામચંદ્રસ્રિજિએ નવીન માન્યતાના સમર્થન રૂપ પાતાના પક્ષ રજી કર્યો.

* પર્વાતિથિની આરાધનાને અ'ગે ચ'ડાંશુગ્ર'ક પંચાંગમાં જ્યારે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વની તિથિના ક્ષય હેાય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે **પર્વની** તિથિના કે પર્વાન'તર પર્વની તિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ ભાભતમાં જૈન શાસ્ત્રના આધારે કઈ તિથિને પર્વતિથિ તરીકે કહેવી અને માનવી.

આ મુસદ્દાને તા. ૬–૧૨–૪૨ ના રાજ ઘડી પૂજ્ય ળન્ને આચાર્યા અને શેઠ્શી કરતુરભાઈ ત્રણે જણે સહમત થઇને ખુબ સમજીતી પૂર્વક ચર્ચાના બીજક તરીકે સ્વીકાર્યો હતો.

આ નક્કી થયેલ મુસદ્દાને અનુસરી ચર્ચાકાર બન્ને આચાર્યોને પાતાના મુદ્દા સૂચ-વતા પ્રશ્નો રજી કરવાના હતા અને આ મુસદ્દાને અનુલક્ષ્મી જજમેન્ટ આપનારે આપ-વાનું અને લેનારે લેવાનું હતું. આ મુસદ્દાથી બન્નેને સહમત નીચેની વસ્તુઓ હતી.

બન્ને આચાર્યાનાં સમ્મત સ્થાના

૧ પર્વ તિથિની વ્યવસ્થા અંગે મતએદ છે પણ તે સિવાયની બીજી તિથિમાં ક્ષમવૃદ્ધિ આવતી હૈાય તેમાં અમારે મતએદ નથી. (પર્વ તિથિની આરાધનાને અંગે એ અક્ષરા હોવથી)

ર 'ચ'ડાંશુચ'ડુ પ'ચાંબ' હાલ શ્રી જૈન તપાબચ્છમાં પ'ચાંબ તરીકે ઉપયોગ લેવામાં અમે વ્યન્તે સમ્મત છીએ. ('ચ'ડાંશુચ'ડુ પ'ચાંબમાં જ્યારે પર્વ કે પર્વાન'તર પર્વતિથિના ક્ષય હોય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે' એ શબ્દો સુસદ્દામાં જણાવ્યા હોવાથી.)

3 ' ચંડાંશુચંકુ પંચાંગમાં પર્વ (ખીજ, પાંચમ, આક્રમ, અગીયારસ, ચૌદશ) અને પર્વોનન્તર પર્વનો (યુનમ અમાસ વિગેરેના) પંચાંગની ગણતરીની રીતિ મુજબ ક્ષય અને વૃદ્ધિ આવે તેમાં અમે બન્તે સમ્મત છીએ. (પર્વ કે પર્વાનન્તરપર્વ તિથિતા ક્ષય કે વૃદ્ધિ દ્વાય ત્યારે એવા શખ્દા મુસદ્દામાં મુકેલ દ્વાવાયી)

૪ પર્વતિથિઓની પંચાંમમાં પંચાંગની રીતિએ ક્ષય કે વૃદ્ધિ ભલે થતી હોય તો પણ નિયત પર્વતિથિઓને એક્છાવત્તા પ્રમાણે કહેવાનું કે માનવાનું અમે સ્વીકારતા નથી. ('પર્વની તિથિનો કે પર્વાન્તર પર્વતિથિનો ક્ષય કે વૃદ્ધિ બાબતમાં જૈનશાસ્ત્રના આધારે કઇ તિથિને પર્વતિથિ તરીકે કહેવી ને માનવી' એ શખ્દા મુસદ્દામાં જણાવેલ હોવાથી.)

પ એક દિવસે બે તિથિ કે પર્વાતિથિ ન હોઇ શકે તેમાં અમે બન્ને સહમત છીએ કારણકે ('કઇ તિથિને પર્વાતિથિ કહેવો' તેમ સુસદામાં એકવચનનાન્ત પદ હોવાથી)

૬ પર્વાતિથિની સંજ્ઞા રાખવામાં અને માનવામાં અમા બન્નેને જેનશાસાધાર સમ્મત છે. નહિ કે ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં આવતા પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વ તિથિતા ક્ષય કે વૃદ્ધિ પ્રસંગ કે કાઈ પણ પંચાંગ યા જ્યાતિષની રીતિ ('જૈનશાસાધારે કઈ તિથિતે પર્વતિથિતરીક કહેવી અને માનવી' એ શખ્દા મુસદ્દામાં જણાવેલા હોવાથી.) આ આચાર્ય'વિજયરામચંદ્રસૂરિ પ્રતિપાદિત નવી માન્યતા આચરણાના અળ રહિત હોવા સાથે શાસ્ત્રાધારથી પણ રહિત છે તે વસ્તુની સમજ આ પુસ્તકમાં આપેલ તેમના લખાણુ અને ખંડનને અરાબર અવલાકવાથી સહેજે સમજાય તેમ છે છતાં ડુંકમાં અહિં જણાવીએ છીએ.

આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી મહારાજે પોતાના પક્ષના સ્થાપન માટે રપ મુદ્દા રજી કર્યા છે. અને તે ૨૫ મુદ્દાના સમર્થન માટે તેમણે કુલ એકના એક ફરી ફરી આવવા છતાં જુદા નામ તરીકે ઉલ્લેખીએ ધ્તા ૩૧ આધારા રજી કર્યા છે.

તેમજ તેમણે રજી કરેલ ૨૫ મુદ્દામાં ૧૫--૨૪-૨૫ આ ત્રણ મુદ્દામાં મુદ્દલ શાસ્ત્રાધાર આપવામાં આવ્યા નથી. ૧૨ મા મુદ્દાને ૭-૮-૯ મા મુદ્દાના શાસ્ત્રાધારથી સમજી લેવાનું ૧૩ મા મુદ્દાને ચાથા મુદ્દાના આધારથી સમજી લેવાનું અને ૧૪-૧૬મા મુદ્દાને ૨ મુદ્દાના શાસ્ત્રાધારથી સમજી લેવાનું જણાવવામાં આવેલ છે. અર્થાત્ સાત મુદ્દાતો વિના શાસ્ત્રાધારે રજી કરવામાં આવ્યા છે.

વાસ્તવિક રીતે આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ રજી કરેલ ૨૫ મુદ્દામાંથી બીજો, ચાંચો અને પાંચમા મુદ્દો જ આ પર્વતિથિ નિર્જુયની વિવાદાસ્પદ વસ્તુમાં મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. રેબીજો મુદ્દો પ્રાચીન પ્રજ્ઞાલિકા પ્રમાણે ૧૫ ૦))ની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી ૧૪-૧૫ ને જેડીયા પર્વ રાખી આશધનારાઓને પર્વ-લાપ, મુષાવાદ લાગે તે જ્ણાવવા સાથે પાતાની માન્યતાના સમર્થન માટે રજી કરવામાં આવ્યો છે. કચોથામુદ્દો પર્વતિથિના ક્ષયે 'ક્ષયે પૂર્વાં 'ના અર્થ

¹ ક્ષયે પૂર્વા ના પ્રદેશવને ૭-૮-૧૫-૧૬-૧૯-૨૩-૨૪ મા શાસ્ત્રાદ્યાર તરીકે ઉલ્લેખ કરેલ છે. અને ૨-૩-૪-૬-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૭-૧૮-૧૫-૧૭ આ ચૌદ પાઠ તત્ત્વતરં ગિણીમાંથી લીધા છે. ૧-૫-૨૮-૨૯ આ ચાર પાઠ શ્રાહ્ર વિધિમાંથી લીધા છે. લોકિક ટીપ્પણના જૈન મંઘમાં ઉપયોગ કરાય છે તે જણાવવા માટે વિચારામૃત સંગ્રહના ૩૦ મા પાઠ અને ત્રણ ચામાસા વિગેરે પર્વગણાય તે જણાવતા ધર્મમં શ્રહના ૨૬ મા પાઠ આપેલ છે. તેમજ ૨૦-૨૧-૨૨-૩૧ મા પાઠ પ્રવચન પરીક્ષામાંથી આપ-વામાં આવેલ છે.

ર મુદ્દો ૧–૩-૯–૧૪–૧૫–૧૬–૨૪–૨૫ આ અહ મુદ્દા ખીજા મુદ્દાના સમર્થન માટે છે. આ રીતે નવ મુદ્દા પૂનમ અમાસની ક્ષયપૃદ્ધિ પ્રસંગની ચર્ચા કરતાર છે.

³ મુદ્દા ૪-૫ના સંયુક્ત સમર્થન માટે મુદ્દો ૬ અને ૧૭ પ્રેા છે. ૧૩માં મુદ્દો ચોથા મુદ્દાના સમર્થન માટે છે. અને પાંચમા મુદ્દાના સમર્થન માટે સાતમા, આઠમા અને ભારમા મુદ્દો છે. આ રીતે "**સચે પૂર્વા તિથિ कાર્ચા, ગૃહ્યો कાર્યા તથોત્તરા"** આ પદની બ્યાખ્યા પાતાની રીતે નહિ કરી બીજના ક્ષયે એકમના ક્ષય વિગેરે કરનાર મૃષાવાદાદિ

પાતે કરે છે તે બરાબર છે અને જે બીજા તે અર્થ કરે છે તે સંગત નથી. તે જણાવવા માટે છે. અને પાંચમા મુદ્દો પર્યાતિથિની વૃદ્ધિ પ્રસંગે 'चृद्धौ कार्या तथोत्तरा 'એ પદના અર્થ સંગત કરી બે સાતમ વિબેરે કરે છે તે ખાડું છે પણ અમે જે અર્થ કરીએ છીએ તે ખરાબર છે તે જણાવવા માટે રજા કરવામાં આવ્યો છે.

પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાની પ્રાચીન શાસ્ત્રાનુ-લક્ષી પર પરાના વિરાધ આ. વિજયરામઅંદ્રસૂરિજી કરે છે તે વિરોધ અને પાતાની માન્યતા શી રીતે છે તે વાત તેમણે બીજા મુદ્દામાં દર્શાવેલ છે. મુદ્દો ખીજો

"(ર) જે દિવસે જે પર્વાતિથ ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય, તે દિવસે તે પર્વાતિથિ ન મનાય તેમજ તે પર્વાતિથિ એવા દિવસે મનાય કે જે દિવસે તે પર્વાતિથિના બોગવટાના અંશજ ન હોય અગર બોગવટાના બાગ હોય તા પછુ તે સ્પોદય સ્પર્શ પૂર્વેના બોગવટા હોય, તા તેમ કરવાથી આરોપ, પર્વાલોપ, મૃષાવાદ અને આનાબંગાદિ દોષોના પાત્ર બનાય કે નહિ ? (રા• પક્ષ મૃષ્ઠ ૪૪)

શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અનુસરી પંન્યાસ રૂપવિજયજી ગણિવરે અને તેમના ઘણા વડવાઓએ પૃતમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરશનો ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાથી વિજય-વૃદ્ધિ કરી છે તે નિર્વિવાદ છે. છતાં આ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવાથી વિજય-રામચંદ્રસૂરિ કહે છે તે મુજળ નહિ થતું હાવાથી આ મુદ્દામાં પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અનુસરનાર વર્ગને પર્વાલાપી મૃષાવાદી અને આજ્ઞાભંગાદિ દેષોના પાત્ર ઠરાવવાના નિષ્ફળ પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યા છે. આ વસ્તુનું સ્પષ્ટીકરણુ બીજા મુદ્દામાં વિજયરામચંદ્રસૂરિ પાતાના શબ્દામાં આ પ્રમાણે જણાવે છે.

" જે દિવસે જે પર્ગતિથિ ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય, તે દિવસે તે પર્વાતિથિ ન મનાય તે અન્યતિથિતે દીવસે તે પર્વાતિથિતે માનીને તે પર્વાતિથિતું અનુષ્ઠાન આચરાય તા પણ પર્વાલોપના દાવને પાત્ર અનાય કારણકે – જે પર્વ જે તિથિમાં નિયત હોય તે તિથિમાં જ તે પર્વને માનતું જોઈ એ." (રા૦ પક્ષ પૃષ્ઠ ૪૬)

દાષાના પાત્ર બને છે તે જણાવવા અને પાતાના રીતના અર્થના સિદ્ધિ કરવા આ. વિ. રામચંદ્રસૂરિજીએ ૬-૭-૮-૧૨-૧૩-૧૭ રૂપ છ મુદ્દા ચાથા, પાંચમા મુદ્દાની પૂર્ત્તિમાં રજુ કર્યા છે. એમ ''क्षग्रे पूર્ગાં∘'' ની વ્યાખ્યા માટે આઠે મુદ્દા છે.

મુદ્દો ૧•--૧૧ વાર અને તિથિની સમજ માટે છે જેમાં બન્ને આચાર્યોને મતલેક નથી. મુદ્દો રર--રલ ચંડાંશુચંડુપંચાંગ માનલું જોઇએ તેને માટે છે. અને મુદ્દો ૧૮--૧૯-૨૦-૨૧ ક્લ્યાણક તિથિએાને પર્વાતિથિ કહેવી કે નહિં શે અને તે પર્વાતિથિ મનાય તેા તેમાં " झत्रे पूર્વા "ના પ્રધાય લાગે કે નહિં શે તે જણાવવા માટે છે. આ રીતે આક મુદ્દા આ ત્રણ વિષયના છે. આ પ્રમાણે ૨૫ મુદ્દા ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યા છે. ૧ અહિં વિજયરામચંદ્રસૂરિ કહે છે કે- પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી ચોદશ પૂનમ કરનાર પર્વદ્યોપી છે. ૨ બીજી વાત એ રજા કરે છે- જે પર્વ જે તિથિમાં નિયત હાય તે તિથિમાંજ તે પર્વને માનતું. પછી આગળ વિજયરામચંદ્રસૂરિજી આ પ્રમાણે જણાવે છે.

"અહિં જો એમ કહેવાય કે-અમે અન્યતિથિની દિવસે પણ તે પર્વતિથિને માની-નેજ તેના પર્વનું આરાધન કરીએ છીએ. તાે એની સામે એમજ કહેવું પહે કે-તમે પર્વા-નુષ્કાન કરવા છતાં પણ પર્વક્ષાપતા દોષને પાત્ર બનવા સાથે મૃષાવાદી પણ બન્યા."

(२१० ५७ ४७)

૩ અહિં વિજયશમચંદ્રસૃરિ પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરશનો ક્ષયવૃદ્ધિ કરી ડીપ્પણાની તેરશને કે પ્રથમ પૂનમને ચૌદશના વ્યપદેશ પૂર્વંક ચૌદશ કરનારને પર્વલાપી સાથે મૃષાવાદી કહે છે.

પર્વલાપી, મુષાવાદી અને આજ્ઞાભંગ કરનાર આ પ્રમાણેના ત્રણ વિશેષ્ ષણ સેંકડા વર્ષથી આચરનાર વર્ગને બીજા સુદ્દામાં જણાવ્યા સુજબ તેમણે તેમના વિવરણમાં પણ આપ્યાં છે. એડલે આ સુદ્દામાં પ્રાચીન પર પરા કે જેને સ. ૧૯૯૨ સુધી તેઓ અને તેમના વડીલા અનુસર્યા છે તે આ ત્રણ વિશેષણાને કઈ રીતે યોગ્ય છે તેને માટે શાસ્ત્રઆધાર આપવા જોઈ એ.

હવે આ સુદ્દા સંબંધમાં પાતાની માન્યતા શી છે. તે વાત તેમણુ નીચેના શબ્દામાં જણાવી છે.

આ. રામચંદ્રસૂરિજની તિથિ માન્યતા

" આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે— જૈનશાસ્ત્રાધારા મુજબ ૧ જે દિવસે જે તિથિના બામવટા સૂર્યોદયતે રપર્શીને સમાપ્તિ પામતા હોય ૨ અગર સમાપ્તિને ન પામતા હોય તો પણ તે દિવસે તે તિથિ હોવાનું માનવું જ જોઇએ. ૩ આ હપરાંત જે દિવસે જે તિથિના બાગવટા સૂર્યોદયને ૨પર્શતા ન હોય અને તેમ છતાં પણ સમાપ્તિને પામતા હોય તો પણ તે દિવસે તે તિથિ હોવાનું માનવું જોઇએ." [રા.યક્ષ પૃષ્ઠપ્ય]

ઉપરના પેરેગ્રાફમાં વિજયરામચંદ્રસૂરિજી તિથિની માન્યતા ત્રણ પ્રકારે દર્શાવે છે. ૧ વૃદ્ધિક્ષય પ્રસંગ ન હાય ત્યારે ખને છે તે–જે દિવસે જે તિથિના લોંગવટા સૂર્યોદયને સ્પર્શી ને સમાપ્તિ પામતા હાય તેને તિથિ કહે છે. ૨ વૃદ્ધિ પ્રસંગ હાય ત્યારે ખને છે તે–જે દિવસે જે તિથિના લોંગવટા સૂર્યોદયને સ્પર્શતા હાય પણ સમાપ્તિ તે દિવસે ન પામે તા પણ તેને તે તિથિ માનવી. ૩ ક્ષય પ્રસંગ હાય ત્યારે ખને છે તે–જે દીવસે જે તિથિના લોંગવટા સૂર્યોદયને સ્પર્શાં હાય ત્યારે ખને છે તે–જે દીવસે જે તિથિના લોંગવટા સૂર્યોદયને સ્પર્શાં ન હાય પણ સમાપ્તિને પામતા હાય તો પણ તે દિવસે તે તિથિ માનવી.

આ પ્રકારની તિથિની માન્યતા તેમણે જે રજા કરી છે તે માન્યતા જૈન-શાસ્ત્ર મુજળ, જૈનેતર શાસ્ત્રમુજબ કે પંચાંગની રીતિમુજબ પણ સંગત નથી. કારણુકે પૂ.આ. વિજયરામચ'દ્રસૂરિજી પાતાના પ્રથમ સુદ્દામાં શ્રાદ્ધવિધિના તિથિ કાેને કહેવાય તે પાઠ આપે છે તે આ પ્રમાણે છે.

'तिथिश्च प्रातः प्रत्याख्यानवेलायां यः स्यात् स प्रमाणं सूर्योदयानुसारे-णैव लोकेऽपि दिवसादिन्यवहारात्" (अर्थः) सवारे पन्थक्षणाणु वणते के तिथि छाय ते हिवसे ते तिथिने प्रमाणु क्रवी. द्वाक्रमां पणु सूर्योहयने अनुसरीनेक हिवसाहिन। व्यवहार थाय छे.

આ શ્રાહિવિધિના પાઠ સૂર્યોદય વખતે જે તિથિ હોય તે તિથિના નામે આખા દિવસના વ્યવહાર કરવા અને લાેકમાં પણ આ પ્રમાણે થાય છે. અહિં શાસ્ત્રકારે તિથિનું લક્ષણ સૂર્યોદયને અનુસરી આપ્યું. આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ આ ત્રણ માન્યતા કયા શાસ્ત્રના આધારે રજી કરી છે તે આધાર મુકવા જોઈએ. પરંતુ આ બીજા મુદ્દાનાવિવરણમાં તેમણે જે પાઠ આપ્યા છે તેમાં આમાંની કાેઇપણ વાતની ગંધ કે ઇસારા નથી જે વસ્તુ શાસ્ત્રમાં નથી અને શાસ્ત્રથી વિપરીત છે તેને તેમણે સ્વયંસિદ્ધ જેવી રજી કરી છે તે વ્યાજળી નથી.

" ધ્યાન એજ રાખલું કે-પર્વારાધનને અંગે ૧ જે પર્વાતિથિના ભાગવટા જે દિવસે સમાપ્તિને યામતા હોય તેજ દાવસને તે પર્વાતિથિના અગર પર્વાતિથિઓના આરાધનને માટે પ્રહણ કરી શકાય. ર જે દીવસે જે તિથિના ભાગવટાની સમાપ્તિ થતી હોય છે, તે દાવ-સના સુર્યોદયની પૂર્વે તે તિથિના ભાગ ગમે તેટલા હોય તો પણ તે પર્વારાધનમાં પ્રમાણિક ગણાતા નથી. અને તેથી જ તિથિ ટહિના પ્રસંગમાં ટહિ તિથિના પ્રથમ અવયવસ્વરૂપ પ્રથમા તિથિને તે તિથિ તરીકે માનવા છતાં પણ પર્વારાધનમાં પ્રહણ કરાતી નથી".

[રા. પક્ષ પૃષ્ઠ ૪૬]

ઉપરના પેરેગ્રાફમાં તિથિની માન્યતા રજી કર્યા બાદ પવારાધનની પોતાની મનઘડંત છે પ્રકારની વ્યવસ્થા જણાવી છે. ૧ સ્પ્રેક્ટિય કરતાં સમાપ્તિને મહત્વ આપી "જે પર્વતિથિના ભાગવટા જે દિવસે સમાપ્તિ પામતા હાય તેજ દિવસને તે પર્વતિથિના અગર પર્વતિથિઓના આરાધના માટે ગ્રહણ કરી શકાય'. જણાવી એક દીવસે એક કરતાં વધુ તિથિનું આરાધન ભાગ સમાપ્તિને લઈને થાય તે માન્યતા રજી કરી છે. આ માન્યતાનું સાફ્લ્ય પૂનમ અમાસના ક્ષય પ્રસંગે ટિપ્પણાની એદશે એકજ દિવસે એદશ પૂનમનું આરાધન થાય તેને માટે છે. ૨ બીજા પ્રકારની વ્યવસ્થા તેમણે પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ ઉત્તર તિથિમાં આરાધના કરાય તેને માટે ઘટાવી છે. આ બે માન્યતા પવારાધનને અંગે રજી કરી છે.

હવે આ બીજો મુદ્દો અને તેમણે રજી કરેલ તેની વિગતમાં જણાવેલ ૧ તિથિસ જ્ઞા ૨ પર્વારાધન વ્યવસ્થા અને ૩ પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અનુસરનાર વર્ગને આપેલ પર્વલાપી વિગેરે વિશેપણા તેના આધાર રજુ કરી સિદ્ધ કરવું જોઈએ.

તેમણે આ સુદ્દામાં "श्लीणमिप्" "चतुर्दशी०" "चतुर्वशी०" "उदयंमि०" આ ચાર શાસ્ત્રાધારા રજી કર્યા છે. જે તેમણે બીજા સુદ્દામાં જણાવેલ વસ્તુને સિહ કરતા નથી.

सीणमिप पासिकं चतुर्दशीलक्षणं पूर्णिमायां प्रमाणं न कार्यं तत्र तद्भोग-गन्धस्याप्यसंभवात् (तत्त्वतरंगिणी पृ०३)

ક્ષય પામેલી પણ પાક્ષિક (ચતુર્દશી) પૂનમને દિવસે પ્રમાણ ન કરવી ત્યાં પૂનમના દિવસે તે ચૈદશના ભાગનો ગન્ધના પણ અસંભવ હોવાથી

આ વચન તત્ત્વતરંગિણીકારે જે ખરતર ગચ્છવાળા આઠમના ક્ષયે સાતમે આઠમના લોગ હોવાથી આઠમ માની આઠમ કરે છે. અને ચૌદરાના ક્ષયે તેરશે ચૌદરાના લોગ હોવા છતાં તેરશે ચૌદરા ન કરતાં પૂનમે લોગગંધ નથી ત્યાં ચૌદરા કરે છે તે વ્યાજબી નથી એ માટે જણાવેલ છે. ખરીરીતે અહિં ચન્થકાર લાગને લઇને તિથિ નથી માનતા પણ લાગને લઇને એક જગ્યાએ ખરતરગચ્છ માને છે અને બીજી જગ્યાએ ખરેતરગચ્છ માને છે અને બીજી જગ્યાએ ખરે છે તે અપ્રમાણિક છે તે બતાવ્યું છે.

આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી આ પાઠ રજી કરી પાતાના સમર્થનમાં જણાવે છે કે—

'' ચતુર્દશા ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થતા હોય તે છતાં પણ તેને છેાડીને પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાસે ચતુર્દશીને પ્રમાણ કરવાનું હોયજ શાનું ? પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાસે પણ ચતુર્દશીના ભાગવટાની ગંધના અસંભવ છે''. [રા. પક્ષ પૃ• પ૰]

આ લખાશુ પાઠ સાથે સંગત નથી. કારણ કે-તે પાઠમાં "तद्भोगगन्ध-स्याप्यसंभवात्" હેતુ ચૌદશના ક્ષયે પૃનમે પાક્ષિક કરનાર ખરતરગચ્છની અત્યાજળી પદ્ધતિ માટે મુકાયેલ છે. તે હેતુને અહિં આ વિજયરામચંદ્રસ્રિજએ પૃનમ અમાસની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધિ કરી પ્રથમ પૃર્શિમાએ ચૌદશ કરી પાક્ષિક કરનાર તપાગચ્છની સેંકડા વર્ષની વ્યાજળી આચરણાને અપ્રમા-શિક ઠરાવવા મુકે છે તે તદ્દન અવ્યાજબી છે. 'तद्મोग•' એ પદને હેતુ તરીકે ત્યારે મુકી શકાય કે- શ્રંથકારે પાતાને માન્ય તરીકે 'લાેગગન્ધના સંભવ ન હાય ત્યાં કાઇ પણ સંજોગામાં તે તિથિનું કાર્ય ન થાય' તેમ જણાવ્યું હાય પણ અન્થકારને તેવી રીતની માન્યતા ઇષ્ટ નથી.

આ રીતે અન્યગચ્છની ચર્ચા પ્રસંગની વાતને સંગત કર્યા વિના શાસ અતે પરંપરા સિદ્ધ આચરણ પામતી તપાગચ્છની પદ્ધતિને દાેષિત કરવી તે બ્યાજળી નથી. આ શાસાધારથી વિજય રામચ'દ્રસૂરિજીએ બીજા મુદ્દામાં ઉપસ્થિત કરેલ તિથિની વ્યવસ્થા, આરાધનાની વ્યવસ્થા કે પ્રાચીન પ્રણાલિકાના દેવનું ઉદ્દ્લાવન એ ત્રણેમાંથી એકે સિદ્ધ થતું નથી.

चतुर्दशी पौर्णमासी चेत्युमे अप्याराध्यत्वेन सम्मतेस्तस्तद्यदि भवदुक्त-रीतिराश्रीयते तर्हि पौर्णमास्येचाराधिता चतुर्दश्याश्चाराधनं दत्तांजलीच भवेत् (तत्त्वतरंगिणी पृ. ५) ले श्री६श अने पूत्रभ लनेष (६२७थात पर्वतिथिइप) आराध्य-पेशे सम्भत छे ते। पेछी ले तमे इद्धेशी (भरतरे। श्री६शन। क्षयनी वर्णते पूत्रभने दीवसे श्रीहश इरे छे ते) रीति क्षेवामां आवे ते। (ते दिवसनी तिथि पूत्रभ तरीडे मानीने आराधी छे भाटे) पूत्रभनी तिथिनुंज आराधन थयुं. परंतु श्री६शनी आराधनाने ते। अंजशी दीधा लेवुंज थाय.

ચૌદશના ક્ષયે તેરશે ચૌદશ કરવાને બદલે પૂનમે ચૌદશ ખરતરગચ્છવાળા કરતા હતા તેને માટે ત્યાં બ્રંથકારે જણાવ્યું કે ચૌદશ પૂનમ બન્ને આરાધવાની છે. હવે જો તમે કહા તેમ પૂનમને દિવસે પૂનમ બાલી ચૌદશનું આરાધન કર-વામાં આવે તાે તેના (ચૌદશના) આરાધનને અંજલી લીધી કહેવાય કારણ કૈ પર્વતિથિના વ્યપદેશ વિના તેનું આરાધન ન થાય.

અા પાઠના આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિ આ રીતે ઉપયોગ કરે છે—"એથી પણ સિંહ થાય છે કે ચતુર્દશા ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થયેલી હોય તે છતાં તે દાવસે તેને ન મનાય તા અન્ય દાવસે તેનું આરાપણ કરીને માનવા છતાં પણ ચતુર્દશીના આરા-ધનને અંજલી દીધા જેવુંજ થાય એમ નહિંપણ દત્તાંજલિ કર્યાનુંજ કહેવાય."

(અ. રા. પક્ષ પૃષ્ટ ૫૩)

આલખી પૂ. આ. રામચંદ્રસૂરિજી જાલાવે છે કે-પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી ચૌદશની થતી આરાધના હતાંજલીરૂપ છે. (જે પ્રમા-લેની આરાધના સં. ૧૯૯૨ સુધી તેમણે અને તેમના ગુરૂ દાદા ગુરૂ આદિ વડીલાએ કરી છે.) આ તેમનું લખવું પહુ ખરાબર નથી. કારલુકે આ પાઢ ખરતર-ગચ્છવાળા ચૌદશના ક્ષયે પૂનમના દિવસે પૂનમના વ્યપદેશપૂર્વ પાક્ષિક કરતા હતા તેમને ઠપકા માટે મુકાયેલ છે.

ખરી રીતે આ પાઠ ચૌંદશ પ્નમ અન્ને પર્વી ભિન્નભિન્ન આરાધ્યપે રાખવાં તે જણાવે છે. અને રામચંદ્રસૂરિજી પ્નમના ક્ષયે એક દિવસે બે પર્વની આરાધના કરે છે તેના ઘાત કરનાર છે. તેમજ આ પાઠ ખરતરગચ્છની આઠમના ક્ષય પ્રસંગની અને ચૌદશના ક્ષયપ્રસંગની ભિન્નતાના વિરાધ માટે છે. અહિં ચાલુ પ્રણાલિકાની અસંગતતા દેખાડવા માટે સ્પષ્ટ પાઠ હાય તો તેમણે રજી કરવા જોઇએ પણ તેવા પાઠના અભાવે અપ્રાસંગિક વસ્તુને રજી કરી ભદ્રિક પુર્લાને વ્યામાહમાં નાખવા તે શાસન હિતકર નથી. આ રીતે બીજો પાઠ પણ તેમના બીજા મુદ્દામાં જણાવેલ વિગતને મુદ્દલ સમર્થન આપતા નથી.

नन्त्रेचं पौर्णमासीक्षये भवतामि का गतिरिति चेत् अहो विचारचातुरी यतस्तत्र चतुर्दश्यां द्वयोर्णपे विद्यमानत्त्रेन तस्या अण्याराधनं जातमेवेति (तत्त्व-तरंगिणी पृ. ५)

આ પંક્તિઓ રજી કરી જેઓ તેમને પૂનમના ક્ષયે ચૌદશના દીવસે ચૌદશપૂનમની ભેગી આરાધના કરી બાર પવ'તિથિઓને બદલે અગીઆર પવ' તિથિ કરી બાર પવ'તિથિઓને જણાવે છે કે–જીઓ ચૌદશપૂનમની બન્નેની આરાધના ચૌદશને દિવસે થાય તેમ શાસ્ત્રકાર મહારાજા કહે છે. પણ આ વાસ્તવિક રીતે સત્યવસ્તુનો પુરી સમજણ વિનાના લોકોને ભ્રમમાં નાખવાનું છે.

ખરતરગચ્છવાળા આઠમના ક્ષયે સાતમે લાગ અહુલતાને આધારે સાતમને દ્વર કરી આઠમ માને છે, પરંતુ ચાદશના ક્ષયે પૃનમે પ્નમની સંજ્ઞારાખી ચોદશના સર્વકાર્યની આરાધના કરે છે તેથી ગ્રંથકાર તત્ત્વતરં બિણીકારે જણાવ્યું કે—ચોદશની આરાધના કર્યાં છતાં ચોદશ નહિં માની હાવાથી તેનું આરાધન દત્તાં જલિ અનશે. આથી પક્ષ્મી એટલે ચોદશના વ્યપદેશવિના પૂર્ણિમાએ આરાધન કરવાથી પક્ષ્મી અનુષ્ઠાન રહેતું નથી. આના પ્રત્યુત્તરમાં ખરતરગચ્છવાળાઓએ જવાબ આપ્યા કે–લલે અમારે નામ ન રહેતું પરંતુ પૃનમના ક્ષય વખતે તમારે ચાદશના દિવસે પક્ષ્મીનું નામ કર્યા રહે છે. તપાગચ્છ પ્રત્યેના આ પ્રશ્ન એ જણાવે છે કે–તે કાળે ચાદશે તપાગચ્છવાળા ચાદશ નહોતા કરતા પણ પ્રનમ કરતા હતા. જેથી ખરતરગચ્છવાળાને પ્રનમના ક્ષયે તમારે ચાદશનું નામ કર્યા રહે છે? એ પ્રશ્ન પુછવા પડયા. આથી સ્પષ્ઠ છે કે તે કાળે પ્રનમના ક્ષયે તેરશે ચોદશ, અને ચાદશે પ્રનમ તપાગચ્છ કરતા હતા.

આ વસ્તુના વિચાર કર્યા વિના "इयोरिय विद्यमानत्वेन तस्याप्याराधनं जातमेवेति" એ પંક્તિએ રજી કરવામાં આવે છે તે અરાખર નથી. કારણુંકે જો તત્ત્વતરંગિણીકારને એક દીવસે બે તિચિનું આરાધન ઇષ્ટ હોત તો ''उमयो-रण्याराधनं जातमेवेति" એમ લખત. પરંતુ એમ નહિ લખતાં "तस्याप्याराधनं जातमेवेति" એમ લખત. પરંતુ એમ નહિ લખતાં "तस्याप्याराधनं जातमेव" એ જે ગ્રંથકારે લખ્યું છે તે ટીષ્પણાની ચાદશે પૂનમનું પણ વિદ્ય-માનપણું છે તેથી ટીષ્પણાની ચાદશે પૂનમના વ્યપદેશ પૂર્વક પૂનમનું આરાધન થાય જ છે, આથી તમારા ઠપકા અમને લાગતા નથી.

તેમજ આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી જણાવે છે તે મુજળ પૂનમના ક્ષયે ચાદશના દિવસે ચાદશ પૃનમ બન્નેના વ્યપદેશ થતા હાત તા "તમારે ચાદશના નામના પણ સંભવજ નહિં રહે" એ પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત ન શાત. પરંતુ તે કાલે તૈન કે જૈનેતર કાઇપણ એક દિવસે બે નામના વ્યપદેશ માનતું નહાતું જેથી જ આ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો. અને તપાળચ્છીય જૈન સમાજને અનુસરી શન્ધકારે જવાળ આપ્યા કે—'અમારે તા પૂનમના ક્ષયે તેરશે ચાહરાની અને ચાહશે પૂનમના લિઘમાનતા હોલાથી તેરશે ચાહરા અને ચાહશે પૂનમના વ્યપદેશ અને આદશે પૂનમના વ્યપદેશ અને આદશે પૂનમના વ્યપદેશ અને આદશે પૂનમના

'उद्यंमि' આ પાઠ બીજા મુદ્દામાં આપ્યા છે તે પણ અવળી રીતે રજી કરાયેલ છે. કારણુંકે 'ઉદ્યયંમિ' ગાથા એ ઉત્સર્ગ છે. 'ઉદ્યંમિ'ના અર્ધ તા ત્યારે લટે કે પર્વસ્થયદુદ્ધિ પ્રસંગ ન હાય અને ઉદયતિથિ ન માનવામાં આવે. પણ પર્વસ્થયદુદ્ધિરૂપ અપવાદ માર્ગમાં આ વસ્તુ મુકવી તે વ્યાજખી નથી.

આ રીતે ચાર પાઠમાંથી એકેય પાઠ આ, વિજયરામચંદ્રસ્ રિજીએ બીજા સુદ્દામાં ઉપસ્થિત કરેલ ૧ તેમની તિથિની માન્યતા ર આરાધનાની તેમણે રજી કરેલ પદ્ધતિ કે 3 શાસાનુલક્ષી પ્રાચીન પ્રણાલિકાને તેમણે આપેલા દુપણા. એ ત્રણેમાંથી એકપણ વસ્તુનું સમર્થન કરતા નથી. ખરીરીતે અહિં તેમણે સ્પષ્ટ પૂનમના ક્ષયે ચૌદરો ચૌદરા પૂનમનું આરાધન ઘાય. એક દીવસે બે તિથિના વ્યપદેશ થાય અને પૂનમના ક્ષય પ્રસંગે તેરશના ક્ષય થાય છે તે બરાબર નથી, તેવા પાઠ રજી કરવા જોઇએ. પણ તેમાંથી કાંઇ પણ રજી કરવામાં આવ્યું તથી. ઉલદું પાકના નામે પાઠમાં જે ન હોય તેવું લખવામાં આવ્યું છે.

આચાર્ય વિજયરામઅંદ્રસ્રિજીએ પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ એ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરી એડીયાપલ રાખવાની રીતિના વિરોધ અને પાતાની માન્યતાના સમર્થન માટે બીએ સુદ્દો રજી કર્યો છે. અને તે બીઆ સુદ્દાના પૂર્તિ માટે બીઆ ૧-૩-૯-૪-૧૫-૧૧-૨૪-૨૫ સુદ્દા રજી કર્યા છે. તે સુદ્દામાં પણ શાસ્ત્રપાઠા કર્ય રીતે છે તે તપાસીશું તા આપણને સ્પષ્ટ જણાશે કે-એક્ય શાસ્ત્રપાઠ ચાલુ પ્રણાલિકાના વિરોધ કરતા નથી કે તેમણે રજી કરેલ માન્યતાનું સમર્થન કરતા નથી. ખરી રીતે એમણે રજી કરેલ પાઠ સંગંધ વિનાના અને અપાસ ગિક છે. તે વસ્તુ તેનું સ્થલ તપાસવાથી આપા આપ સમજાય તેમ છે.

પહેલા સુદ્દામાં 'પર્વા તિથિઓની આરાધના માટે મળે ત્યાં સુધી ઉદય-તિથિનેજ ગ્રહણ કરવાની જૈનશાસ્ત્રકાર પરમર્ષિઓની આગ્રા છે' આ પ્રમાણે લખી આ. વિજયરામચંદ્રસ્રિજી એ જણાવવા માંગે છે કે-પૂનમ અમાસની ક્ષચવૃદ્ધિએ પ્રાચીનપ્રણાલિકામાં ઉદયતિથિનું ગ્રહણ નહિં થતું હોવાથી તે અરાબર નથી. અને તેને માટે 'तिथिश्च प्रातः प्रत्याख्यानवेहायां......पावे'' સુધીના પાઠ તેમના સમર્થનમાં રજી કરવામાં આવ્યો છે. ખરી રીતે આ પાઠનું સાફ્રદ્રય તો ત્યારે ગણાય કે ટીખ્પણામાં પૂનમ અમાસાદિ કાઇપણ પર્વની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગ ન હાય અને ક્ષ્યિતિથિને ન માનવામાં આવતી હાય તો આ પાઠમાં જણાવેલ આજ્ઞાલંગ, અનવસ્થા, મિશ્યાત્વ, વિરાધના વિગેરે દોષ લાગે. અર્થાત્ તેમણે મુકેલ પાઠ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ ન હાય તેવા ઉત્મર્થ પ્રસંગ માટેનો છે. પર્વક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે કેમ કરતું તે રૂપ અપવાદ પ્રસંગ માટે તેજ શંધમાં તે પાઠની આગળ ''શ્રયે પૂર્વા તિથિ: काર્યા વૃદ્ધો कાર્યા તથોત્તરાં'ના પાઠ છે. અને જે પાઠને અનુસરી શાસ્ત્રાનુસારી પ્રાચીન પ્રણાલિકા પ્રમાણે પૂનમ અમાસની શ્રયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય છે. પર્વદ્ધાયવૃદ્ધિ પ્રસંગરૂપ અપવાદ પ્રસંગે ઉત્સર્થ રૂપ વચન રજી કરતું અને તેજ શંધમાં રહેલ અપવાદની વ્યવસ્થાના શાસ્ત્રવચનને જતું કરી શાસ્ત્રપાઠ આગળ ધરવા તે સામાન્ય માણસને ભ્રમમાં નાંખવાના કારસ્થાનરૂપ છે. એટલે પ્રયમસુદ્દામાં તેમણે પર્વક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે પણ ઉદયતિથિનેજ ગ્રહણ કરવી તેવા પાઠ રજી કરવા જોઇતા હતા પણ ઉદયતિથિનેજ ગ્રહણ કરવી તેવા પાઠ રજી કરવા જોઇતા હતા પણ તેવા પાઠ તેમાં નથી. તેથી પ્રથમ મુદ્દો નિરર્થક અને છે.

ત્રીજા મુદ્દામાં 'આ પાઠથી પણ એજ સ્ચિત થાય છે કે-પહેલી પૂનમ અગર પહેલી અમાસે વૈદ્દાશ માનવી. આદિયક ચાહરો કલિયતપણે બીજ તેરશમાનવી એ વિનષ્ટ કાર્યનું ભાવિકારણ માનવાના દોષને પાત્ર બનવાનું જ કાર્ય છે.' [રા૦ પૃષ્ઠ પહ] આ પ્રમાણે જણાવી આ વિજયરામચંદ્રસ્ક્રિજએ जयविद्व जिणसम् यंमि...जगद्व्यवस्थाविष्ठवः प्रसज्येतेति गाधार्थः પાઠ રજી કર્યો છે.

આ પાઠ તત્ત્વતરં ગિણીમાં પૂ ઉપાધ્યાય શ્રીમદ્ ધર્મસાગરજ મહારાજે ખરતરગચ્છવાળાએ ચાદશના ક્ષયે તેરશે ચાદશ કરવી જોઇએ છતાં પૂનમે ચાદશ કરતા હતા તેની અસંગતતા દેખાડવા માટે રજી કર્યો છે. આ પાઠ શાસ્ત્રાનુસારી પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અનુસરનાર વર્ગ પ્રથમ પૃર્ણિમાએ કે પ્રથમ અમાવાસ્યાએ પૂનમ કે અમાસ માની ચતુદ શી કરતો હોતતો કાર્ય કારણનું અસંગતપણું થવાથી સફલ થાત, પણ તેઓ તો સ્પૂર્યોદય વખતે અમુકઘડી આઠમ પછી નામની ઘડીઓની શરૂઆત હોવા છતાં પૂર્વાચાર્યોની વ્યવસ્થાને અનુસરી આખો દિવસ આઠમ માની આઠમ પર્વ આરાધે છે. તેવી રીતે પર્વના પરિસ્પાનને જળવવા પૂર્વાચાર્યોની જણાવેલી પદ્ધતિમુજબ પ્રથમ પૃર્ણિમા કે અમાસને ફેાક કરી તે દીવસને ચાદશ અનાવી ચાદશ કરે છે,

એટલે ત્રીજા મુદ્દામાં રજીકરેલ તત્ત્વતર'ગિણીકારના ધરતરગચ્છને ઠપકા માટે અપાયેલ પાઠ શાસ્ત્રાનુસારી પ્રણાલિકાને અનુસરનાર વર્ગની સામે ન **ધરી શકાય. કારણકે અ**હિં તેનું સામ્યજ નથી. ખરતરગચ્છવાળા પૃત્તમને પૃત્તમ માનીને ચાદશનું આસંઘન કરે છે અને અહિં પૂનમ કે અમાવાસ્થાની સંજ્ઞાના અલાવ કરીને ચાદશ અને છે. હવે જો પ્રસંગ વિના આ પાઠને જયાં ત્યાં ઘટાવવામાં આવે તા આઠમ પછી નામની ઘડીમાં પણ આઠમ માનવાની રીતિમાં ઘટાવવા પહેશે. અને તેમ થતાં સર્વ અવ્યવસ્થા થશે.

આથી આ તીજા સુદ્દામાં વિનષ્ટ કાર્યના <mark>લાવિકારણની વાત</mark> વસ્તુને સમજ્યા વિના લખવામાં આવી છે કારણકે એક દીવસે બે પર્વ કરતાર તેઓને કાર્યકારણલાવ બતાવવાના રહેતા નથી.

નવમા મુદ્દામાં "આથી પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ નપુંસક એવી પ્રથમા પૂનમ અમાસે પાક્ષિક પર્વ અને ભા. શુ. પની વૃદ્ધિએ નપુંસક એવી ભા. શુ. પ્રથમા પંત્રમીએ સાંવત્સરિક પર્વ માનવા આરાધવાનું આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરિજીનું મંતવ્ય શાસ્ત્રથી સર્વથા વિરૂદ્ધજ પુરવાર થાય છે"

(રા. પક્ષ પૃ. ૧૦૩)

આ પ્રમાણુ જણાવી આ વિજયરામચંદ્રસ્રિજી "લુફ્રે પઢમોડવથથો" પાઠ રજા કરે છે. તે પાઠમાં 'વૃદ્ધિતિથિમાં પહેલી તિથિ તે તિથિથી અંકિત કાર્ય કરવા માટે નપુંસક ગણવામાં આવી છે.' હવે જો શાસાનુસારી પ્રાચીન પ્રણાલિકાને અનુસરનાર વર્ગ પ્રથમ પૂનમે કે અમાવાસ્યાએ પૂનમ કે અમાવાસ્યાનું કાર્ય કરે તો આ પાઠનું સાફ્રદ્ય છે. પરંતુ શાસ્ત્રાનુસારી પ્રણાલિકાને અનુસરનાર વર્ગ પ્રથમ પૂર્ણિમા કે અમાવસ્યાએ પૂનમ અમાસનું કાર્ય કરતો નથી પણ તે પ્રથમ પૂનમ કે અમાવસ્યાને શાસ્ત્રની રીતિએ ચાહ્ય ખનાવી ચાદશનું કાર્ય કરે છે એટલે અહિ વિજયરામચંદ્રસ્ર્રિએ નપુંસક તિથિમાં કાઇ પર્વતિથિનું કાર્ય ન થાય તેના આધાર રજા કરતું જોઇએ. કારણ કે તે પાઠમાં જણાવ્યું છે કે—

''तत्तत्रामाङ्कितकृत्येष्वेच प्रथमा तिथिः प्रथमो मासो वा न समर्थः न पुनः सर्वेष्विप कार्येषु'' 'તે તે તિથિના નામથી અ'કિત કાર્યોમાં પ્રથમતિથિ અને પ્રથમ માસ સમર્થ મથી પરંતુ સર્વ કાર્યમાં અસમર્થ નથી.'

આશી જે પાઠ તેમણે રજી કર્યો છે તે પાઠ પ્રથમાતિથિ તે તિથિથી અંકિત કાર્યના નિષેધ માટે છે પણ બીજા કાર્યના નિષેધ માટે નથી. નપુંસક અપત્યજનમાં નિરર્થક છે છતાં ચુદ્ધાદિકકાર્યમાં નિરર્થક નથી હોતા તે વાત સર્વ પ્રસિદ્ધ છે. આ ઉદાહરણને બદલે તેમણે 'જે નપુંસક પાતાની સ્ત્રીને….' વિગેરે લખ્યું છે તે ખુબજ હારયાસ્પદ અને બુદ્ધિહીન છે.)

આ રીતે નવમા મુદ્દામાં રજી કરેલ શાસપાઠ શાસ્ત્રાનુસારી પ્રાચીન પ્રણા લિકાના મુદ્દલ વિરાધ કે રામચંદ્રસ્ટ્રિજની માન્યતાનું સમર્થન નથી કરતા. ખરી રીતે અહિં તેમણે સ્પષ્ટ પાઠ રજી કરવા જેઇએ કે "નપુંસક તિશ્વિ કાઇ પણ પર્વ તિશ્વિના કામમાં ઉપચુક્ત નજ અને" પણ તેલું ન રજી કરતાં જ્યાં ત્યાંથી સંગત વિના શાસપાઠને નામે અસંગત વસ્તુ રજી કરી છે.

જો તપુંસકતિથિ કેલ્ડપણ પવિત્ર કાર્યમાં કામ ન આવે એવા જ વિજય-રામચંદ્રસ્કૃરિજીના આગ્રહ હોય તો પર્યુષણામાં ઇપ્પણાનુસાર છે અમાસ અને લા. શું. બીજ કે ત્રીજના ક્ષય હોય તો વિજયસમચન્દ્રસ્કૃરિજી પહેલી અમાવાસ્યાએ કદ્રપધર જેવું પવિત્રકાર્ય આજ સુધી કરે છે તેનું શું શાય કે તે ખુબ જ વિચારવા યાગ્ય છે.

ચૌદમા મુદ્દામાં આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિએ જણાવ્યું છે કે—

' જે પર્વતિથિનો ક્ષય આવ્યો હોય તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ જો પર્વ-તિથિ હોય તો પૂર્વની તે પર્વતિથિના દીવસે બન્નેય પર્વતિથિઓના આરાધક અની શકાય અને એજ રીતિએ જે એક દીવસે જેટલા પર્વોનો યાગ થઇ જતો હોય તે સર્વ પર્વાના પણ તેજ એક દીવસે આરાધક અની શકાય.

(રા. પક્ષ પૃં. ૧૦૯)

(રા. પૂ. ૧૧૦)

પરંતુ આ માટે તેમણે ૧ એક દિવસે એકથી વધુ પર્વાની આરાધના થાય અને ૨ પર્વાતિથિનો ક્ષય આવ્યા હેાય ત્યારે તેનાથી પૂર્વની પર્વાતિથિએ અન્ને પર્વાતિથિઓના આરાધક અની રાકાય તેનો સ્પષ્ટ પાઠ, આધાર કે દલીલ રજુ કરવી જોઇએ. પણ અહિં તેમણે સુદ્દલ શાસ્ત્રપાઠ વિગેરે આપેલ નથી.

આ ચૌદમા મુદ્દો આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૃરિએ પૃશ્વિમાના ક્ષયે ચૌદશે ચૌદશ પૂનમ એ પર્વા કરે છે તેની સિદ્ધિ માટે રજી કર્યો છે. ને જે મુખ્ય મતલેદરૂપ છે. પરંતુ તેને માટે સ્પષ્ટ કે અસ્પષ્ટ શબ્દામાં પણ એકે આધાર રજી કર્યા નથી.

પંદરમા મુદ્દામાં આચાર્ય વિજયરામચાંદ્રસ્કૃરિજીએ જણાવ્યું છે કે— "એક દિવસે બે પર્વાતિથિએ આવી જવા પામી હોય અગર એકથી વધુ પર્વાનો ચાગ થઇ જવા પામ્યા હોય તા મુખ્ય પર્વના અનુષ્ઠાનમાં તેની

અપેક્ષાએ ગૌણુ પર્વીનાં અનુષ્ઠાનોનો પણ સમાવેશ થઇજ જાય."

આ લખી આ વિજયરામચંદ્રસૃરિ પૃતમને ત્રૌણ અને ચૌદરાને મુખ્ય પર્વ જણાવવા માળે છે અને પૂતમતા ક્ષયે મુખ્ય ચાદરામાં ત્રાણ પૃતમ સમાઇ જાય છે તેમ કહેવા માળે છે. પરંતુ તેને માટે મુદ્દલ તે મુદ્દામાં સમર્થન આપનાર આધાર રજી કરતા નથી. અહિં સ્પષ્ટ શબ્દોમાં પૂનમ ગાળું પર્વ છે અને તે મુખ્ય પર્વ ચાદશમાં સમાઇ જાય છે તેવા આધાર રેજી કરવા જોઇએ અને પાક્ષિક પ્રતિક્રમણમાં પાક્ષિકના પ્રાથમ્થ્રિત સ્તાપ્ય બાર લાગસ્સના કાઉસ્સગ્ગ કર્યા છતાં દેવસિકના ચાર લાગસ્સ વિગેરે કરવા પડે છે. પરંતુ મુખ્ય ગણાતા પાક્ષિકમાં દૈવસિકનો સમાવેશ કરવામાં નથી આવતા તેનું સમાધાન કરવું જોઈએ.

સાળમા મુદ્દામાં આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસ્ત્રિજી પૃર્ણિમાની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરી જોડીયા પર્વ રાખનાર પ્રાચીન શાસાનુલક્ષી પર પરા પ્રમાણ વર્ત નારાઓને પ્રત્યાખ્યાનાદિ કવાચામાં આવી જનારા છે તેવું નીચના શખ્દોમાં જણાવે છે.

"પંદર રાત્રીદિવસ આદિના ઉલ્લંઘનથી પ્રત્યાખ્યાનાવરણીયાદિ ક્ષાયામાં આવી જવાનું થતું હેત્વાથી પંદર રાત્રિદીવસ આદિના ઉલ્લંઘનને દેષપાત્ર ગણાય તે પણ સ્વાભાવિક છે. "

આ સાળમા મુદ્દાની વાત માટે પણ તેમણે મુદ્દલ આધાર આપ્યા નથી. અને તેમાં વસ્તુને અવળી રીતે રજી કરી છે કારણ કે ૧૫–૧૨૦ અને ૩૬૦ દીવસનું કથન તિથિઓના નામથી અપેક્ષાએ છે વારની ગણત્રીથી નથી. પ્રાચીન પક્ષ તેરસ કે પૂનમ માની ચોદશ આદિ કરતા નથી પણ ચોદશ માનીને જ ચૌદશ કરે છે એટલે તેમને દીનગણત્રીમાં ફેર પડતા નથી.

ચોવીશમાં મુદ્દામાં પ્રધાન અપ્રધાનની વાત રજી કરી છે. પરંતુ ચોદશ પ્રધાન પર્વતિથિ છે અને પૂનમ અપ્રધાન છે તે માટે કાેંઇ આધાર કે દલીલ આપવામાં આવી નથી.

પચીસમા મુદ્દામાં વિજયરામગંદ્રસુરિજી જણાવે છે કે "પૃર્ણિમાના ક્ષયે ચતુર્દશીએ જ ચતુર્દશી અને પૃર્ણિમા વિદ્યમાન હોય છે એટલે તે એકજ દીવસે બન્નેના આરાધક બનાય પૃર્ણિમાની યાત્રા તે દીવસે કરવી વ્યાજળી ગણાય."

(સ. પૃ. ૧૨૩)

આ લખી પૃષ્ટિમા ક્ષયે કાર્તિક સુદ ૧૫ ની યાત્રા, ચોમાસી ચોદશના દીવસે થાય તેમ જણાવ્યું છે. પરંતુ તેમ કરવાથી ચૌમાસી પ્રતિક્રમણ પહેલાં યાત્રા કરવી પડશે, ચૌમાસી પ્રતિક્રમણ પહેલાં પૃર્શિમાદિકના વિહાર વિગેરે સર્વ અવ્યવસ્થા થશે. તેને માટે તેમણે સુદ્દલ વિચાર નથી કર્યો.

આમ છતાં તેમણે આ સુદ્દામાં જણાવેલ વસ્તુના સમર્થન માટે ચોમાસી ચોદશ અને કાર્તિક પૃશ્લિમા એક દીવસે થાય. તેના આધાર રજી કરવા જોઇએ પણ મુદ્દલ આધાર આપવામાં આવ્યા નથી. આ રીતે પૃશ્ચિમાની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિની પ્રાચીન પ્રશ્ચાલિકા વિરુદ્ધ નવ મુદ્દા વિજયરામચંદ્રમૃરિજીએ રજી કર્યા છે. પરંતુ એકે મુદ્દામાં પ્રાચીન પ્રશ્ચાલિકાની અસંગતતા, દોષ કે શાસ્ત્રથી વિરોધ ખતાવી શકયા નથી. તેમજ તેમણે રજીકરેલ નવીન માન્યતાના સમર્થનમાં ૨૫૪ એક પશુ આધાર કે પરંપરાના દાખલા આપી શકયા નથી એટલુંજ નહિ પશુ તેને સંગત કે વ્યવસ્થિત પશુ કરી શકયા નથી.

શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા મુજળ દીપણામાં બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસ અને એદશની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા પ્રમાણે એકમ ચાંથ સાતમ દસમ અને તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ થાય છે કે જેને સં. ૧૯૯૨ સુધી વિજયરામચંદ્રસ્રિજિએ અને તેમના વડીક્ષેઓ આચરી છે. તેના વિરાધ માટે આ. વિજયરામચંદ્રસ્રિજિએ મુદ્દા ૪-૫ શ્રને તેની પૂર્તિફ્રેપે મુદ્દા ૧-૭-૮-૧૨-૧૭ કુલ આઠ મુદ્દા અને ૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬ -૧૯-૨૦-૨૩-૨૪-૨૫ શાસ્ત્રપાઠ રજી કર્યા છે.

મુદ્દી ચાયામાં આચાર્યવિજય રામચંદ્રસ્રિજિએ **સમે પૂર્વા તિથિઃ कાર્યા** અગર '**શયે પૂર્વા તિથિશ્રો**દ્યા' શાસ્ત્ર વચનના પાતાને સંમત અર્થ છે નીચેના શબ્દામાં જણાવ્યા છે.

"આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે સચે પૂર્વા તિથિઃ काર્યા અગર સચે પૂર્વા તિથિયાં સા આ ગા જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થતીજ ન હાય તેવી પર્વતિથિની માન્યતા અને આરાધનાના દીવસ નક્કો કરવાને માટે છે. પણ શ્રીણ પર્વતિથિના ક્ષયના બદલામાં તે શ્રીણ પર્વતિથિની પૂર્વે જે કાઈ પણ પહેલી અપર્વ તિથિ આવતી હાય તેના ક્ષય કરવાને માટે નથી જ." [આ. રા. પક્ષ પૃ. ૭૯]

આમાં પરસ્પર અસંગતિ છે કારણકે આરાધનાના દીવસ અને પર્વતિથિની માન્યતા નક્કી કરવી એ પર્વક્ષય પ્રસંગે અપર્વક્ષય કરવા જોઇએ તાજ તે અની શકે. આશ્રી પર્વતિથિની માન્યતા નક્કી કરવું કહેનારે પ્રાચીન પ્રણાલિકા પ્રમાણે પર્વક્ષય પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વક્ષય કરવા જોઇએ.

પાંચમા મુદ્દામાં આચાર્ય વિજય રામચંદ્રસૂરિજીએ बृद्धी कार्या तथोत्तरा અગર बृद्धी श्राह्मा तथोत्तरा એ શાસ્ત્ર વચનના પાતાને સંમત અર્થ આ પ્રમાણે જણાવ્યા છે.

" था सुद्दा संगंधमां अभाई मन्तव्य खेवुं छे हे बृद्धी कार्या तथोत्तरा अगर 'बृद्धी प्राह्मा तथोत्तरा ' से आज्ञा के पर्वतिथि के सुर्वेदिये।ने स्पर्श-

નારી અનીને બીજા સ્વેશેદયવાળા દીવસે સમાપ્તિને પામેલી હોય તે પર્વતિથિની આરાધના તે પર્વતિથિના બીજા સ્વેશેદયવાળા દીવસે નક્કી કરવાને માટેજ છે પણ વૃદ્ધા પર્વતિથિના અદલામાં તે વૃદ્ધા પર્વતિથિની પૂર્વે જે કાઇપણ પહેલી અપર્વતિથિ આવતી હાય તેની વૃદ્ધિ કરવાને માટે નથી જ."

(રા. પક્ષ પૃષ્ઠ ૮૯)

ચાંથા પાંચમા મુદ્દામાં 'क्षये पूर्वा तिथिः कार्या (तिथि प्रोह्या) वृद्धी कार्या (प्राह्या) तथोत्तरा' આ એ પદના શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરામુજળ જે અર્થ થાય છે તે બરાબર નથી તે જણાવવા સાથે પાતાને સંમત આ૦ વિજયરામચંદ્રસ્રિએ બતાવવાના પ્રયત્ન કર્યા છે.

ક્ષામે પૂર્વા તિથિ: कાર્યાં૦ આ પદના અર્થ જેનસંઘ ટીપ્પણાની બીજ, પાંચમ, આઠમ વિગેરે પર્વક્ષયવૃદ્ધિપ્રસંગ પૂર્વ અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવા પૂર્વકના વિના મતભેદે સેંકડા વર્ષથી કરે છે.

સં. ૧૯૯૨ માં વિજયરામચંદ્રસૂરિએ ક્ષત્રે પૂર્વા ના અર્થમાં બિન્નતા દર્શાવી પરંતુ તે પહેલાં તેના અર્થ કેવી રીતે થતા હતા ?

"ઉभास्याति वात्रक्षने। प्रधाय भिवे। संलगाय छे के असे पूर्वा तिथिः कार्या बुद्धौ कार्या तथोक्सरा

(પર્વતિથિના) ક્ષય હાય તા પહેલી (તિથિ પર્વ) તિથિ કરવી. અને વૃદ્ધિ હાય તા પછીની કરવી' મતલળ કે પાંચમના ક્ષય હાવાથી ચાથના ક્ષય કરવાના પ્રસંગ આવે છે"(સં. ૧૯૫૨ અષાડ વદી ૧૧ બુધવાર સયાજીવિજય)

આમાં (પર્વતિથિના) (તિથિપર્વ) આ શબ્દ જ અધ્યાહાર લીધા છે. અને તેજ પ્રમાણે પંડિતવર્થ તુલાકૃષ્ણુઝા વિબેરે પ્રાહ્મણું પંડિતા ન્યાયની કારિએ અધ્યાહાર લે છે.

'क्षये पूर्वा० वृद्धौ उत्तरा० જ્યારે આર પર્વતિથિ માંહેની કાેઇપણ તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે તેની પૂર્વતિથિના ક્ષય લખીએ છીએ અને વૃદ્ધિ હાેય છે ત્યારે ઉત્તરતિથિને એટલે બીજા દીવસને તિથિ તરીકે માન્ય રાખીને પ્રથમના દીવસ ત્યાર અગાઉની તિથિમાં ભેળવીને આગલી તિથિનું દિત્વ-બેપણું કરીએ છીએ" (સં. ૧૯૫૨ જેન ધર્મ પ્રકાશ)

"क्षग्रे पूर्वा तिथिः कार्या' ક્ષયમાં પૂર્વ તિથિતું ગ્રહણ કરલું અર્થાત્ એકમના ક્ષય માનવા. " [વિક્રમ સં. ૧૬૮૦ વીરશાસન દીપાત્સવી અંક]

"પર્વાતિથિના ક્ષય વખતે પર્વની આનારાષ્ટ્રય તિથિના જ ક્ષય કરાય અને તેમાં જગ્યાએ પર્વતિથિનેજ કાયમ કરાય છે."

[પ્રવચન વર્ષ ६ અંક ૧૨–૧૩–૧૪ પૃ. ૧૦૭]

અર્થાત્ ઉપર મુજબ **ક્ષયે પૂર્વા** આ પ્રદેશનો જૈનસં**લ ટી**પ્પણામાં પ**ર્વક્ષય** હાય ત્યારે પર્વક્ષય હાલાથી પર્વતિથિ ક્ષીણુ ન થવી જોઇએ તેમજ પર્વવસ્તિ હાય ત્યારે બે પર્વ ન થવાં જોઇએ તે ઘટનાપૂર્વક પૂર્વ અપર્વક્ષય વૃદ્ધિ કરે છે.

હવે પૂ. આ વિજયરામચંદ્રસ્રિએ પ્રતિપાદન કરેલ નવીન માન્યતામાં કાઇ શાસ્ત્રાધાર છે કે નહિ તે વિચારીએ.

श्रये पूર્વા આ પ્રદેશયને તેમણે તેમના સમર્થનમાં ૭-૮-૧૫-૧૧-૧૯-૨૩-૨૪ નંબરના શાસ્ત્રાધારરૂપે રજુ કરેલ છે. પરંતુ આ પદના અર્થમાં જ મતભેક છે એટલે તેની ઉપેક્ષા કરી આ પદના અર્થ સમર્થનમાં તેમના બીજા શા આધારા છે તે જોઇએ.

अथ तिथानां हानौ बृद्धौ...इत्यिमग्रयेणोक्तत्वाहा સુધીના તત્ત્વતરંગિણીના સળંગ લખાણુમાંથી વચ્ચે વચ્ચે છેાડી દઇ બાકીના લખાણને આ. વિજયસમ-ચંદ્રસ્ક્રિએ ૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪ માં પાઠ તરીકે રજી કર્શું છે.

આ સર્વ પાઠ 'પર્વતિથિના ક્ષરી પૂર્વ'તિથિએ પર્વ'તિથિ કરવી' તે નિય-મને અનુસરી આઠમના ક્ષરી સાતમે આઠમ કર્યા છતાં ચૌદશના ક્ષયે તેરસે ચાદશન કરતાં પૂનમે ચાદશ ખરતરગચ્છવાળા કરે છે તે ખેડું છે તે જણાવવા માટે છે. તેમણે રજી કરેલ લખાણમાં કાેઇપણ ઠેકાણે વિજયરામચંદ્રસૂરિ કહે છે તે અર્થ'ની સિદ્ધિ થતી નથી. પરંતુ તે રજી કરેલ પાઠની વચ્ચે છેાડી દીધેલા શબ્દોમાં શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા મુજબ પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વક્ષયવૃદ્ધિ કરવી તેનું સમર્થન સારીરીતે મળે છે. કારણકે તેજ પાઠમાં ટિપ્પણાની ચાદશના ક્ષયે તેરસે 'તત્ર પ્રયોદશીચ્યવદેશસ્યાડવ્યલંમવાત,' તેરસના નામના પણ સંભવ નથી, 'મુખ્યત્રથા અનુર્વક્ષ્યા પદ્ય વ્યવદેશો યુત્તઃ' મુખ્યપણે ચાદશનાજ વ્યવદેશ યુક્ત છે. વિગેરે.

આથી શાસસિક્ક પરંપરાને તેમનાજ આધારા સમલ[ુ]ન આપે છે તે વસ્તુ પાકના અર્થથી સહેજે સમજાય તેમ છે.

'तृहीं कार्या तथोत्तरा' पहने। पेताने संभत अर्थ रृत्तु अरवा तेमले 'अथ वृद्धी या तिथिरारांध्या तामाह' आ। पाठ आप्ये। छे. अर्छ 'अराध्या' ओटते आराधवा ये। अय-पर्वतिथि अये। अर्थ छे. अटते आठम आहिनी वृद्धि छे। त्यारे पर्वतिथि अर्ध ते कलाव्युं. तेमक 'संपूर्णित अ काउं आ पाठ परतरअध्यवाणा ले। अल्डुलताना हिसाले प्रथमा तिथिने पर्वतिथि तरीं स्वीक्षरे छे तेनी असंअतता हेणाउवा भारे छे. आ। विक्यशंभयद्रसूरिल कहें छे ते वस्तुनुं आभां भुद्ध समर्थन नथी, अरल्डि आ पाठमां

અરખી ચર્ચા પ્રથમાતિથિને પર્વતિથિ ન માનવી પણ બીજી તિથિનેજ પર્વતિથિ માનવી તેને માટે છે.

સૂર્યોદયને નહિ સ્પર્શવાથી ક્ષય અને છે વખત સ્પર્શવાથી તિથિની વૃદ્ધિ થાય છે. આ સીધી વાતને ગુંચવણભરી રીતે મુદ્દા દ માં રજી કરી તેના સમર્ચનમાં निह्द हीनत्वं नाम......भण्यते' પાઠ રજી કર્યો છે. આ પાઠમાં 'ભાગની અપેક્ષાએ તિથિના નાશ ન કહેવાય' પરંતુ ઉદયના આધારે તિથિ માનનાર માટે તે તિથિનો ઉદય ન હાય તા તે દીવસે તે તિથિના નાશ કહેવાય તે જણાવ્યું છે. આ પાઠ ખરતરગચ્છવાળા ભાગને અને સંપૂર્ણતાને આધાર તરીકે લેતા હતા. તેવાઓને ક્ષીણ તિથિનો પણ ભાગ હાય અને સંપૂર્ણતા પણ હાય તેથી તેના નાશ ન કહેવાય તે જણાવવા માટે મુકેલ છે. આમાં પણ વિજયરામયંદ્રસ્પૃરિજની વાતનું સમર્થન નથી

મુદ્દા ૭-૮ માં માસવૃદ્ધિ સાથે તિથિવૃદ્ધિની સરખામણી કરવાના પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યા છે પણ તે ખરાખર નથી. કારણકે 'क्ष्ये पूर्वा॰' વિગેરે વચના તિથિ માટે છે. માસ માટે નથી. આથી આ મુદ્દાથી કાેઇ જાતના અર્થ સરતા નથી.

મુદ્દા ૧૨–૧૩ મામાં મુદ્દલ શાસાધાર નથી. માત્ર જણાવી દીધું કે શાસા-નુલક્ષી પરંપરા પ્રમાણે કરવામાં વિરાધના અને મૃધાવાદાદિ દોષા લાગે. **પૂર્વા-ચાર્યોએ આચરેલ આચરણાને મૃષાવાદાદિ દેાષચુક્ત કહેવી તે** ખૂબજ અજ્ઞાનમૂલક છે.

સત્તરમા સુદ્દામાં સમાસિને આગળ ધરી अद्य तिथीनां... स्वीकार्यः પાઠ રન્નુ કર્યો છે તે બરાબર નથી. કારણુંકે આ પાઠ ખરતરગચ્છવાળા ચાદશના ક્ષયે પૂનમે ચાદશ માને છે તેના નિષેધ માટે છે. તેમજ વૃદ્ધિતિથિમાં પહેલી તિથિને ખરતરગચ્છવાળા માને છે તેના નિષેધ માટે છે. ખરતરગચ્છવાળાઓને નિર્ત્તર કરવા તેમની સંમત વસ્તુ રન્નુ કરી તેની અસંગતતા દેખાડવા સમાસિ વાળા ઉદયની વાત રન્નુ કરવામાં આવી છે.

મુદ્દા ૧૦-૧૧ વાર અને તિથિની સમજ માટેના છે. તેમાં ખાસ મહત્ત્વના મતભેદ નથી. મુદ્દા ૨૨-૨૩ લાકિક પંચાંગ મનાય છે તે માટે રુલ્ક કરવામાં આવ્યા છે તેમાં પણ ખાસ મહત્ત્વ નથી. કારણકે પર્વતિથિના નિર્ણયમાટે જૈન શાસ્ત્ર વિહિત સંસ્રાર પૂર્વકજ ચાંડાંશુચંડુ જૈન સંઘ માને છે તે સુવિદિત છે. કલ્યાણુક અંગે મુદ્દા ૧૮-૧૯-૨૦ ઉલ્ટી રીતે રજી કરવામાં આવ્યા છે. કલ્યાણુક તિથિઓ પર્વાતિથિ છે પણ ક્રસ્છયાત પર્વતિથિ નથી અને તેમાં ઘડ્પવીંમાં જેમ 'શ્રુચે પૂર્વાં ના સંસ્કાર થાય છે તે થતા નથી. આમછતાં કલ્યાણુકમાં પડપવીંની માક્ક 'શ્રુચે પૂર્વાં નો સંસ્કાર કરવા જોઈએ તેવા વ્યાગ્રહ્ક હોય

તો તે માટે શાસ્ત્રવચન રજી કરવું જોઇએ. પૂર્શ્વિમાં અને કલ્યાણુક તિથિમાં સમાનતા છે તે પર્વતિથિપણાને લઈને છે પણ કરજીયાંત પર્વતિથિપણાને લઈને તાે તેમાં અસમાનતા છે.

આયુષ્યળંધનું અને ઉદયતિથિનું હહાનું આગળ ધરીને લોકને આ નવા તિથિમતની પ્રરૂપણાથી મુંઝવવામાં આવે છે પણ તે અયાગ્ય છે. કારણકે પર્વતિથિએ આયુષ્યળંધની ઉદલેખ પ્રાયિક છે. તેમજ આયુષ્યબંધની ઘટના આજની પર્વતિથિએ ઘટી શકતી નથી. કેમકે આયુષ્યનો બંધ ત્રીજે લાગે થાય છે. ક્ષીણ વૃદ્ધિતિથિમાં ત્રીજે લાગ પૃશુપણે સચવાતા નથી. આજે કાંકપણ રીતે આપણે કહી શકીએ તેમ નથી કે પ્રાચીનશાસ્ત્ર વિહિત અષ્ટમી આદિ તિથિએજ આજના લીકિક ટિષ્પણાની પર્વતિથિ આવશે. આથી આજે આયુષ્યબંધના હહાના તળે લિદિક માણસોને ખાટી રીતે જે આ. વિજયરામચંદ્રસ્ત્રિ તરફથી લાળવવામાં આવે છે તે કાંકપિણ રીતે લ્યાજબા કે યાગ્ય નથી.

આ રીતે આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસ્ર્રિજીએ પાતાના પચ્ચીસ મુદ્દા અને શાસ્ત્રપાઠામાં એક પણ શાસ્ત્રપાઠ એવા રજી કર્યો નથી કે 'એક દીવસે એ પર્વાશધન થાય,' 'એક દીવસે એ તિથિ વ્યપદેશ થાય.' આથી શાસ્ત્રવિહિત પર પરામાં તેમણે સૂચવેલા કેરફાર જૈન શાસનને ખુબ જ નુકશાનકર્તા છે.

(?)

શાસાતુલક્ષી પરંપસનાં સમર્થનમાં સાડાત્રણસા વર્ષની આચારણાના આધારા ઉપરાંત ઘણા ગ્રંથાના આધારા પણ પર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ ન થાય અને આર્ર પર્વ અળાંડ રહેવાં જોઇએ તેને જણાવનારા છે. નીચેના પાઢા પર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ અપર્વતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી તેને જણાવે છે.

- ૧ આચાર પ્રકલ્પ ચૂર્ણિ, આચારદશાચૂર્ણિ પાઠ ૧૧–૧૨
- ર શ્રી તત્ત્વતર ગિણી પાઠ ૧૩
- ૩ હીર**પ્રજ્ઞ**. પાઠ ૧૪
- ૪ દેવસુર પટ્ટક. પાઠ ૧૫–૧૭
- પ પં દીપવિજયજીના કાગળ
- **દે પ**ે. રૂપ**વિજય્જના** કાંગળા
- ૭ તિચિવૃદ્ધિ ક્ષય પ્રદીપ ગ્રંથના અનેક આધારા.

ઉપરના પાઠા સ્પષ્ટપણે પર્વતિધિના ક્ષયવદિ પ્રસંગે પૂર્વઅપર્વતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિને જણાવે છે. નીચેના પાઠા ચાદશ પૂનમની આરાધના સંલગ્ન થવી જોઇ એ, વચ્ચે આંતરં ન જોઇએ તેમજ એક દીવસે છે પર્વનું આરાધન ન કરતાં જુદા જુદા છે દીવસા દારા તેનું આરાધન થતું જોઇએ તેને જણાવે છે. (આ પાઠા એટલા માટે રજી કરવામાં અગ્યા છે કે- પૂનમ અમાસના ક્ષયે ચઉદસના એક દીવસમાં અન્ને પર્વની આરાધના થઈ જાય તથા પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ ચઉદસ કર્યા પછી ટિપ્પણાની પ્રથમ પૂનમ ખાલી રાખી બીજી પૂનમ કે અમાસે પૃનમ અમા-વાસ્યા થાય તેમ આ. રામચંદ્રસ્ર્રિજી શાસ્ત્ર અને પરંપરા વિરુદ્ધ જણાવે છે તેના નિરસન માટે છે.)

- ૧ સેનપ્રશ્ન પત્ર ૧૦૫ પાઠ ૧૯
- ર આચારમય સમાચારી પાઠ ૨૦
- ૩ પ્રવચન સારા**હાર**.
- ૪ તિચિક્ષયવૃદ્ધિ પ્રદીપમાં જણાવેલા અનેક આધારા.
- પ શાસ્ત્રીય પુરાવાના થાકબંધ આધારાે.

આ ગ્રંથા ચઉદસ પૂનમ કે અમાવાસ્યાએ બે ઉપવાસ સળંગ કરવા જોઇએ અને અશક્તિએ એક ઉપવાસ અને આયંબિલ કે નીવિ કરવું જોઇએ તેમ જણાવે છે. આથી જો પર્વાતિયિની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેની ક્ષયવૃદ્ધિ કાયમ રહેતી હોત તો આવા શાસ્ત્રના ઉદલેખા ન હોત.

ટિપ્પણામાં પર્વતિથિના ક્ષય હાય ત્યારે ઉદયવાળી તિથિ ન મળે માટે તે ક્ષીણુ પર્વતિથિને પૂર્વ દીવસે પર્વ બનાવી પર્વતિથિને ઉદયવાળી રાખવી તથા વૃદ્ધિ તિથિ વખતે બીજી તિથિજ પર્વ'તિથિ કહેવાય તેને જણાવનારા પાઢા નીચે પ્રમાણે છે.

૧ ઉત્સૂત્ર ખંડન. ૨ વિચારસાર પ્રકરણ, ૩ હીરપ્રક્ષ. ૪ સેનપ્રશ્ન વિગેરે.

શાસ્ત્રાનુલક્ષી પ્રાચીન પરંપરાના સમર્થક સ્પષ્ટ શાસ્ત્રપાઠા અનેક ઉપલબ્ધ થાય છે. આથી શાસ્ત્ર અને પરંપરા બન્ને રીતે પર્વક્ષયવૃદ્ધિએ પૂર્વ અપર્વક્ષયવૃદ્ધિ કરનારી પરંપરા સત્ય છે.

આ સર્વ શાસ્ત્ર પાઠાનું વિસ્તૃત વર્ણન આ ગ્ર'થમાં હાવાથી તેનું વધુ વિવેચન અહિ નહિં કરતાં વાંચકાને ગ્રંથ વાંચવાની ભલામણ કરી વિરમીએ છીએ.

શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરાના સમર્થક અનેક શાસાધારા હોવા છતાં શ્રી વૈદ્યના નિર્ણય વિરૂદ્ધ કેમ [?]

પ્રાચીન પર'પરાને સમર્થન આપનાર અનેક આધારા અને અકાટ્ય દલીલા પૂ. આ સાગરાન દસ્રીશ્વરજીના લખાણમાં છે તે આધારા કે દલીલાના સુદ્દલ વિચાર શ્રીવૈદ્યના નિર્ણયમાં નથી. તેમજ આ. વિજયરામચંદ્રસૃરિ સંમત માન્યતાના કહેવાતા આધારાની રજીઆત કે વિચારણા પણ નિર્ણયમાં રજી કરવામાં આવી નથી. આથી અન્તે આચાર્યોએ રજી કરેલ આધારાની આઅતાના ખ્યાલ વાચકને મળવા જોઇએ તે નિર્ણયમાંથી મળી શક્તા નથી.

નિર્ણયના વાંચકને આખા નિર્ણય વાંચતાં આ મધ્યસ્થ**ના નિર્ણય છે** તેના ખ્યાલ કરતાં આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજી સમર્થક (વકીલ)ની આ દલીલા છે તેવા વધુ ખ્યાલ આવે તેમ છે. અને આ ખ્યાલ આ પુસ્તકમાં રજીકરેલ પરિશિષ્ટ નં. ૧-૨-૩-૪-૫-૬ સારીરીતે સમર્થન આપે છે.

શ્રી વૈદ્યના નિર્ણયથી તત્ત્વજિજ્ઞાસની સાચી જિજ્ઞાસાનું સમાધાન નહિ થતું હોવાથી જિજ્ઞાસ વાંચક માટે બન્નેના શાસ્ત્રાધારાનું મનન અને પરિશીલન ખુબજ આવશ્યક બને છે. આથી બન્ને આચાર્યીએ રજ્ય કરેલા આધારા આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યા છે. તે અવગાહી મતલેદની બલાબલતા સમજી નિર્ણય ઉપર આવતું સુત્ર વાંચક માટે વધુ શ્રેયસ્કર છે.

આ પ્રાક્ કથન ખુબજ સમતોલચિત્તે લખવાના પ્રયત્ન કર્યો છે. છતાં કાંઇપણ જાતની સમજફેર દેષ્ટિ દેાષ કે સ્ખલના થઇ હાય તે બદલ વાંચકા સમક્ષ ભૂઢાની સુધારણાની કબુલાત પૂર્વક ક્ષમા યાચું છું.

આ પ્રાક્કથન લખતા પહેલાં બન્ને પક્ષના સાહિત્યની તે તે દરિએ સમ-જવા પ્રયત્ન કર્યો છે તેમાં પ્રાચીન પ્રણાલિકા પૂર્વાચાર્યોથી આચરિત હાવા સાથે શાસ્ત્ર અને સંકલનાથી સુવ્યવસ્થિત છે એમ છેવટ સુધી સમજાશું છે.

તા. ૧૫~૩-૪૫

પં. મફત<mark>લાલ ઝવેરચંદ</mark> ખેતરપાળની પાળ અમકાવાક

તિથિચર્ચા અંગે શેઠશ્રી કરતુરભાઇ લાલભાઇ દ્વારા થયેલ કરારા (૧)

પાલીતાણા, તા. ૧૯-૪-૧૯૪૨ વૈશાખ શુદિ ૪ રવિવાર.

શ્રી સકલસંઘની તિથિચર્ચા સંબંધી મતભેદની શાંતિને માટે નિર્ણય મેળવવાને સારૂ શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઈ જે ત્રણ મધ્યસ્થાનાં નામા લાવે તેમાંથી અમારે બંનેએ ' આચાર્ય શ્રી સાગરાનં દસ્તિ તથા આચાર્ય શ્રીવિજયરામચંદ્ર- સ્તિએ' બે નામાની પસંદગી કરવી, એમાં જે એક નામ બંનેને સંમત આવે તેને સરપંચ નીમી તે બંને પક્ષાના મંતવ્યાને સાંભળીને જે નિર્ણય આપે તે અમારે બંનેએ કબૂલ રાખી તે મુજબ વર્ત લું. આ મુજબ વર્ત વાનું બંધન અનેના શિષ્ય સમુદાયને મંજીર રહેશે.

. વિજયરામચાંદ્રસૂરિ દ: પાતે

व्यानन्द्रसागर हः पाते.

(२)

લવાકનાસું (પૃ૦ ૨)

(3)

મીખિક પૃચ્છાને અતે ઘયેલ કરાવ (પરિશિષ્ટ ૧ પૃ૦ ૧૪)

પરિશિષ્ટ ૧

*ડૉ. **પી. એલ**. વૈદ્ય સમક્ષ થયેલ માખિક પૃચ્છા પહેલા દિવસ

સ્થળ પાલીતાણા. ઠે. માેદીના ખંગલા. ટાઇમ બપાેરના નવા ચાર વાગે શરૂ. સં. ૧૯૯૯ મહા વદિ અમાવાસ્થા.

નાંધકાર:-પૂ. પં. શ્રીચંદ્રસાગરજી મહારાજ.

સરપંચ તરીકે પી. એલ. વૈદ્યને સુશ્રાવક કસ્તુરભાઈ લાલભાઇ લાબ્યા હતા. શરૂઆતમાં તેમની એાળખાણુ માટે તેએાશ્રીએ તેમના પ્રકાશન કરેલા ગ્રંથાનું હેન્ડખીલ મને (ગ્રંદ્રસાગરજીને) અને શ્રીચારિત્રવિજયજીને દેખાડવામાં આવ્યું હતું. ત્યારપછી વિચાર વિનિમય શરૂ થયા.

વિચાર વિનિમય શરૂ થયા પહેલાં સુશ્રાવક કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ પાતાના વિચારા અને અનુભવ જે શખ્દામાં પ્રગટ કર્યા હતા તે શખ્દાના ભાવાર્થ નીચે મુજળ હતા.

સરપંચ લાવવાનું જે કામ મને સુપ્રત કર્યું હતું તે મુજબ સરપંચ લાવેલ છું. સરપંચની એાળખાણુ કરાવતાં મારે જણાવનું જોઈએ કે જૈનદર્શનના દશ ગ્રંથાના સંપાદનનું કાર્ય તેઓએ કરેલું છે. જૈનદર્શનના શાસ્ત્રોના સામાન્યત: પરિચય છે એ મેં બીજાઓના સંસર્ગથી જાણેલું છે. વિશેષમાં મેં તેમને તિથિના નિર્ણય લાવવા કહ્યું છે.

વિશેષમાં શરૂઆતમાં આપ અને આચાર્યોને ભેગા કર્યા પછી કર્ઇ રીતે શાસ્ત્રાથ કરવા તે કાર્ય તમે અને એ પરસ્પર મળીને કરી લેવાનું છે, અને એ વાત પ્રથમથી નક્કી થયેલ હાવાથી લેવડદેવડ સંઅંધીની મારી જવાબદારીમાંથી હવે હું સુકત થએલ છું. વિશેષમાં એક વાત મારે સ્પષ્ટ રીતે જણાવવી જોઈએ કે પચીસ વર્ષથી જાહેર જીવનમાં આવ્યા પછી હું પક્ષપાત કરૂં છું એવું મારેમાટે કાઇ કહી શકે તેમ નથી, તેમ આક્ષેપ પણ કરી શકે તેમ નથી, છતાં મારા ઉપર શ્રીરામચંદ્રસૂરિજીએ પ્રતિવાદના પ્રતિવાદ માકલવા સંબંધી દબાણ કરવાપૂર્વક પત્રાદિકારાએ લલામણ કરવી તેમજ તમે કસ્તુલ કરેલ છે એ યાદ દેવરાવવા પૂર્વક કહેનું તે તદ્દન અનુચિતજ છે. કારણકે હું આ વિષયમાં કંઇ પણ નોંધ રાખતા નથી અને રાખવાના નથી. છતાં આ આફ્ષેપ અસ્થાને

^{*} ડાં. પી. એલ. વૈદ્ય સમક્ષ બન્ને આચાર્યોની પૃચ્છા થઈ તે વખતે હાજર રહેલ પૂ. પં. ચંદ્રસાગરજી મહારાજે જે ઉતારેલ તે મુજબ અલ્લરશ: તેમની નોંધ પ્રમાણે આપેલ છે.

છે. વિશેષમાં પ્રતિવાદના પ્રતિવાદ માકલવા સંખંધી મેં કખુલેલું હાય એવું મને સ્મરણુ નથી. (પૂજ્યશ્રીની સામે જેતાં કસ્તુરભાઇની વાતમાં પૂજ્યશ્રી સમ્મત છે એવું ઇંગિતાકારથી જાણુવામાં આવ્યું હતું). વિશેષમાં અત્ર બીરાજમાન સરપંચને પ્રતિવાદના પ્રતિવાદ માકલવા સંખંધી પૃછેલ તે અવસરે તેઓએ પણુ નહિં માકલવા સુચવેલ તેથી પણુ મેં માકલેલ નથી, આમ છતાં તે વાતની કરીથી દભાણુ પૂર્વકની માગણી ચાલુ રહી ત્યારે કરીથી મી. વૈદ્યને પૂછવામાં આવ્યું તો તેઓએ જણાવ્યું કે પ્રતિવાદના પ્રતિવાદમાં મુખ્યતયા શાસ્ત્રના આધારા છે અને તે સર્વમાન્ય છે. છતાં જેવા હોય તા મારી ના નથી. મી. વૈદ્ય પૂજ્ય-શ્રીને પૂછ્યું તા તેઓ શ્રીએ જણાવ્યું કે મને વાંધા નથી પરંતુ પ્રતિવાદના પ્રતિવાદ માંગી શકાય નહિં સ્તિવાદના પ્રતિવાદ માં નથી પરંતુ પ્રતિવાદના પ્રતિવાદ માંગી શકાય નહિં અને આપી શકાય નહિં.

વૈદ્ય—પ્રતિવાદના પ્રતિવાદ તેઓ માંગે જ છે તાે પછી તમે પણ લાઈ જઇ શકાે છાે.

પૂજ્ય--મારે જરૂર નથી.

કસ્તુરભાઈ—(પૂ. પ્રત્યે) આપશ્રીને જરૂર ન હાેય તેા પછી બધા સાધનાેથી ભરપુર પેટી એમને લઇ જવા દ્યો. શું થાય ?

પુજ્યશ્રીએ અનુચિત થતું જોઇ મીન પકડયું છતાં તે દિવસે ચર્ચા ખંધ થતી વખતે રામવિ૦ પેઠી ઉપડાવી સાથે લઇ ગયા

વૈદ્ય—આપ અંને આચાર્યી તપાગચ્છની માન્યતાવાળા છેા ?

પૂજ્ય—હા. રામવિ૦—હા.

વૈદ્ય—વર્ત માનમાં તપગ^રછની શાખાએ**ા** કેટલી [?]

પૂજ્ય—મૂખ્યતાએ એ શાખાએ છે. એક આણુસુર તપાગચ્છ અને બીજી દેવસુર તપાગચ્છ. વર્તમાનકાળમાં તપાગચ્છના સકળ સમુદાય દેવસુર ગચ્છની માન્યતાવાળા છે. આણુસૂર ગચ્છની પરંપરાને અનુસરનારા સંતાનીયા નથી.

राभवि०—तपगन्छनी त्रधु शाणा छे. आधुसूर, हेक्सूर अने सागर.

વૈદ્ય—એ ત્રણુમાં તમે કઇ શાખામાં?

રામવિ૦—અમે પાતે તા દેવસુરગચ્છની માન્યતાને અનુસરનારા છીએ.

પૂજ્ય—રામવિબ્એ ત્રણુ શાખા જણાવી તે ઉચિત નથી, પરંતુ દેવસુર તપગચ્છની શાખાને અનુસરનારી સાગરશાખા છે. અર્થાત આણુસુર શાખામાં કાેઇ સંવેગી વર્ગ નથી અને સાગરની શાખા શ્રી. દેવસૂરિજીની સમાચારીવાળી છે. એટલે વર્તમાનમાં આખા તપગચ્છમાં માત્ર દેવસૂરિની સમાચારી છે. મુખ્યતાએ તાે બેજ શાખા છે.

वैद्य-'क्षये पूर्वा तिथिः कार्या मृद्धौ कार्या तथोत्तरा' स्थे थे ५६नी शर्मात क्ष्मात क्ष्मार केष्मार केष्

પૂજ્ય-પૂર્વ ધર ભગવાન્ શ્રીઉમાસ્વાતિ વાચકવર્ય છ.

વૈદ્ય—ઉપરના બે યદના આધાર મુખ્યત્વે કથા શાસ્ત્રમાં પ્રથમ શરૂ થયે। ? પુજય—રત્નશેખરસૂરિ વિરચિત શ્રાહિવિધિમાં

વૈદ્ય—શ્રાદ્ધવિધિના કયા પ્રકરણુમાં કયા પ્રસંગે શરૂ થયો ?

પૂજ્ય—આરાધનાના પ્રસંગમાં પર્વતિથિનિર્ણય અવસરે 'ક્ષયે પૂર્વાં૦' ઇત્યાદિ છે પદનું અવલંબન લીધેલું છે.

વૈદ્ય—(રામવિ૦ પ્રત્યે) ઉપરની વાત જણાવી તેમાં કંઇ કહેવાનું છે? રામવિ૦—ના.

વૈદ્ય—જૈન ટિપ્પન વ્યુચ્છિન્ન થયું છે, એમ માના છા ? અને માનતા હા તા વ્યુચ્છિત્રકાળ કઈ શતાબ્દિમાં ?

પૂજ્ય—જૈં૦ ડિ૦ વ્યુચ્છિન્ન થયું છે અને વ્યુચ્છિન્નકાળ અગિઆરમી શતાબ્દિના છે. અને તે સંબંધના સ્પષ્ટ અક્ષરા મળી આવે છે.

વૈદ્ય—જૈન ટિપ્પનક વ્યુચ્છિન્ન થયું છે. માટે પૂર્વે હશે કે કેમ ? રામવિ૦—હા. હયાતિ વગર વ્યુચ્છિન્ન કેમ કહેવાય ?

પૂજ્ય—જૈન ટિપ્પનકના વ્યુચ્છેદ થયાે એટલે જૈનગણિતના અસાવ નહિંપણ પ્રવૃત્તિના અસાવ.

વૈદ્ય-પ્રવૃત્તિના અભાવ એટલે શું ?

પૂજ્ય—પ્રવૃત્તિના અભાવના કારણમાં શ્રહચારના લેખાના અભાવ છે અને તેથી નવીન પંચાંગ ખની શકે નહિં.

<mark>વૈદ્ય—આ</mark> કથન કરેલી બીના કયા શાસ્ત્રના આધારે જણાવાે છેા ?

પૂજ્ય—સૂર્ય પ્રજ્ઞપ્તિ અને ચંદ્રપ્રજ્ઞપ્તિ શાસ્ત્રના આધારે જણાવાય છે. આ બંને શાસ્ત્રોમાં સૂર્યચંદ્રના ચાર અને નક્ષત્ર સંબંધી નિરૂપણ છે, પરંતુ ગ્રહ-ચારાદિતું નિરૂપણ નથી માટે નવીન પંચાંગ બની શકે નહિં.

વૈદ્ય—શાસ્ત્રમાં વૃદ્ધિ નથી તેા લૌકિક હિપ્પજ્યાની વૃદ્ધિ કેમ સ્વીકારાય છે ? અને લૌકિક હિપ્પજ્યામાં વૃદ્ધિ કેમ થઇ ?

પૂજ્ય-જેમ જૈન દર્શનને અનુસરવાવાળાં શાસ્ત્રોમાં પાષ, અષાડનીજ વૃદ્ધિ હતી પરંતુ બીજા માસાની વૃદ્ધિ નહાતી, છતાં લીકિક ટિપ્પનકને અનુ-સરવાથી તે છે (પાષ અને અષાડ) સિવાયના માસાની વૃદ્ધિ સ્વીકારવામાં આવી છે, તેવી રીતે જૈનશાસ્ત્રોમાં તિથિવૃદ્ધિ નહી કહેલી હોવા છતાં પણ લીકિક ટિપ્પનકને અનુસરવાથી તિથિવૃદ્ધિ સ્વીકારવામાં આવી છે.

વૈદ્ય—તિથિના વધઘટનાે નિર્જુય શા હિસાબે છે?

પૂજ્ય-- શ્રી ચંદ્રપ્રજ્ઞમિ શાસ્ત્રના આધારે ચંદ્રચારાનુસારિણી તિથિ એવું લક્ષણ હાવાથી તિથિનું માન એાગણસાઠ ઘડીનુંજ હાય, તેથી વધી શકે નહિં:

અને લોકામાં ચંદ્ર, સૂર્યના આંતરાના આધારે તિથિ હાવાથી તે લોકા તિથિ-વૃદ્ધિ ગણે છે પરંતુ એક વર્ષમાં બાર તિથિ ઘટાડીને છ તિથિ વધારે છે એટલે પરમાર્થથી તેા છ તિથિના ઘટાડા રહ્યો.

વૈદ્ય—'**સચે પૂર્વા૦**' ઇત્યાદિ એ પદ્રના અર્થ'ના નિર્ણય ક<mark>ઇ રી</mark>તે થઇ **રા**કે **'**

पूज्य—भीमांसडना नियम प्रमाणे प्रथम पहने विधिर्प याने शील पहने नियमर्प, अरण्डे अप्राप्तमां अपूर्वविधि याने पाक्षिडमां (ये पर्वतिथि वणते ये हिवसे ये उपविविधि पर्णु नड्डी डरवामां आवे त्यारे) नियम गण्डायः अपूर्व-अप्राप्ति-सूर्योहय स्पर्शनडाले प्राप्त डरावाय छे याने 'सिद्धे सत्यारम्मो नियमाय कल्पते' ये न्यायथी वृद्धि प्रसंगे अमुड तिथिने क ते तिथि डहेवी येवे। नियम डराय छे.

વૈદ્ય—ચતુર્દ**શી**નો અભાવ છે તેા વ્યપ**દે**શ કેમ કરવા ?

પૂજ્ય—મહોપાધ્યાય ધર્મસાગરજીકૃત તત્ત્વતરંગિણીમાં 'નનુ औदयिक' ઇત્યાદિ પાઠ તિથિના સંકલ્પ કરવા માટે છે અને શ્રાદ્ધદિન કૃત્યમાં જીજદં તિहीणं मज्झंमि આ ખંને પાઠથી તેરસના વ્યપદેશને ઉડાડીને ચૌદશના વ્યપદેશ કરીને (ચૌદશ તિથિ કરીને) પછી આરાધના–તપ–જપ વિગેરે કરાય છે અને યથાશક્તિ અબ્રદ્ધત્યાગ, સચિત્તપરિહાર વિગેરે કરાય છે. તિથિના નિર્ણય ન હાય તો ખંડનનું પ્રાયમ્થિત આવે.

બીજે દિવસ.

સં. ૧૯૯૯ ના ફાગણ સુદિ ૧.

૧ પૂજ્યપાદ આગાર્યદેવેશ શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી, ૨ ચંદ્રસા૦ ૩ રામવિ૦ ૪ ચારિત્રવિ૦ ૫ વૈદ્ય તથા ૬ કસ્તુરભાઈ એ છની હાજ**રી** હતી.

સ્થળ--માદીના અંગલા, પાલીતાણા. ટાઇમ-નવા આરવાળે શરૂ.

વૈદ્ય—અંડાંશુઅંડુ લૌકિક વ્યવવહારમાટે લોકા સ્વીકારે છે તેવી રીતે આપ સ્વીકારા છા ?

રામવિo-અમે તા સ્વીકારીએ છીએ.

'પુજય---ચંડાંશુચંડુને ધાર્મિક વિષયમાં સંસ્કારપૂર્વક સ્વીકારીએ છીએ.

વૈદ્ય—ચંડાંશચંડની ક્ષય-વૃદ્ધિ સ્વીકારા છેા ?

પૂજ્ય—અમે સંસ્કારપૂર્વક સ્વીકારીએ છીએ.

વૈદ્ય—આરાધનામાં લેદ છે કે તિથિના નિર્ણયમાં લેદ છે?

પૂજ્ય— આરાધનામાં હાલ ભેદ નથી પરંતુ હાલના વિરોધ પર્વતિથિ-નિર્ણય કરળા પુરતા છે.

વૈદ્ય—સંશ્કાર વિના ચ્યારાધના કરાેેે કે કેમ ?

પૂજ્ય—ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે સંસ્કારપૂર્વંક પર્વતિથિ અનાવી પર્વાતિથિએ આરાધન કરાય છે.

વૈદ્ય-પરિસંખ્યાત તિથિ છે કે ?

પુજ્ય--પર્વતિથિતું પરિસંખ્યાતત્ત્વ છે. રામવિંગ હા, એમજ છે.

વૈદ્ય—ચતુર્દશીનિમિત્તે જે કહ્યું હોય તે ન કરવામાં આવે તો વાંધા શું ? પુજય—પ્રાયશ્ચિત્ત આવે.

વૈદ્ય—પૂર્વ કાળના સાધુએં! ઝુદ્ધ હતા, તેથી અતિચાર આવે તેા તે અવ-સરે પ્રતિક્રમણ કરતા હતા, અને વર્ત માનકાલીન સાધુએં! તેા ઉલય ૮'ક પ્રતિ-ક્રમણ કરે છે પછી ચતુદ શોએ પ્રાયશ્ચિતાદિ જણાવાછા તે કઇ રીતિએ ?

પુજય---- ઉભય ૮ંક પ્રતિક્રમણની બીના તે દરેક દિવસ-રાત્રિ સંબંધીની છે, અને વિરાધતા પર્વઅનુષ્ઠાનમાં છે.

વૈદ્ય—ચંડાંશુચંડુના આધારે લોકાે અધી પ્રવૃત્તિ કરે છે તાે શું લાેકાેની પ્રવૃત્તિમાં અને તમારી પ્રવૃત્તિમાં કરક છે ?

પૂજ્ય—હા, પ્રવૃત્તિ બે પ્રકારની એક લોકિક અને બીજી લોકોત્તર છે; અને હાલના વિરાધ લોકોત્તર પ્રવૃત્તિ નહિ સમજવાથી છે.

વૈદ્ય—લોકિક પ્રવૃત્તિને અનુસરતું લોકિક સાધન ચંડાંશુચંડુ છે તો તમે તમારી લોકોત્તર પ્રવૃત્તિ માટે શું કરશા ?

પૂજ્ય—પ્રથમ જવાબ અપાઇ ગયેલ છે, છતાં કહું છું કે તેમાં આવતા પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ વખતે ક્ષયે પ્રદેશધને આશ્રયિને સંસ્કાર કરીને એક પર્વતિથિ નક્કી કરાય છે અને પછી તેનું આરાધન કરાય છે.

વૈદ્ય—હાં, હાં, ચંડાશુચંડુને સંસ્કાર પૂર્વંક સ્વીકારવાનું જણાવી ગયા છાે એજને ?

પૂજય---હા.

વૈદ્ય—હવે ફક્ત વિવાદતા પર્વતિથિ ક્ષય-વૃદ્ધિમાં છે ને ? અને તેના નિર્ણય તા ચંડાંશુઅંડુદ્રારાએજ કરવાના છે ને ?

રામવિ૦—હા તેને સાધન માનવામાં અમારે અંન્નેને વિપ્રતિપ્રત્તિ નથી. વૈદ્ય—"<mark>ક્ષચે पૂર્વા•</mark>" ઇત્યાદિ પદેામાં '**ક્ષચે પૂર્વા તિચિઃ कાર્યા'** એ પ્રથમ પદનું સમર્થન કયા શાસ્ત્રમાં છે ?

પૃજય—શ્રાદ્ધવિધિગ્રંથ, અને તે ગ્રંથમાં પર્વ આરાધન પ્રસંગે પ્રથમ પદનું સમર્થન કરેલ છે. શ્રા૦ વિ૦ પૃ. પર.

વૈદ્ય--- ધારાકે અષ્ટમીના ક્ષય છે તો '**ક્ષયે પૂર્વા**' એ પદનું અવલં અન લઇને પ્રત્યાખ્યાન કરવાના કાળ કર્યા ?

પૂજ્ય--પ્રત્યાપ્યાનની ધારણા સૂચેદિયપૂર્વે અને પછી પણ કરાય છે.

પ્રત્યાખ્યાનના અવસર સૂર્યોદયાનુસારે છે અને તેથીજ સૂરે હમાવ, હમાવસૂરે એ બે પદ (પ્રત્યાખ્યાનના આલાવાના) સમજવાથી વધુ સ્પષ્ટ થાય તેમ છે, પરંતુ અષ્ટમીના ક્ષયે અષ્ટમીના નિર્ણય કર્યા પછીજ પ્રત્યાખ્યાનની ધારણા અને ગ્રહ્યુના પ્રશ્નને અવકાશ રહે છે.

વૈદ્ય--- ઉભય ૮ંક ષડાવશ્યક કરો છે તેમાં પ્રત્યાખ્યાનની વ્યવસ્થા શી રીતે કરો છે! ?

પૂજ્ય—સૂર્યોદયપૂર્વે અને સૂર્યોદય પછી પણ પ્રત્યાખ્યાનની ધારણા ગ્રહણ કરાય છે. રાત્રિ સમાપ્ત થવાની તૈયારીમાં જે પ્રતિક્રમણ કરે છે તે પ્રાય: સૂર્યોદય પહેલાં પ્રત્યાખ્યાન(પચ્ચખાણ) ધાર્યું હાય તો ધાર્યું છે એમ કરે છે અને કર્યું હાય તો કર્યું છે એમ કહે છે.

વૈદ્ય—પ્રતિક્રમણ અવસરે પછી તે દિવસ સંબંધી કે રાત્રિ સંબંધીનું હોય તાેપણ પ્રત્યાખ્યાન અવસરે તાે તિથિના નિદે^ડશ કરવાજ જોઇએને ! કારણકે તિથિ નિદેશ વગર પ્રત્યાખ્યાન શી રીતે કરે ?

પૂજ્ય—પ્રતિક્રમણ અવસરે પ્રત્યાખ્યાન ધારનારા અને કરનારાએા તિધિ નિર્દેશના નિર્ણયપૂર્વકજ પ્રત્યાખ્યાન ધારે છે અને ગ્રહણ કરે છે.

વૈદ્ય—ત્યારે તા પ્રત્યાખ્યાનારંભે તિથિનિશ્વય થઇ ગયેલા હાય છે ને ? પુજય—હા.

વૈદ્ય—આ પ્રસંગે એટલું સમજવું જરૂરી છે કે પ્રત્યાખ્યાન પ્રતિદિન ક્શય છે. તેા સર્વ તિથિ માટે પણ તિથિનિદેશ જરૂરીના છે કે નહિ ?

રામવિo --- વૃદ્ધિક્ષયપ્રસંગ અધી તિથિએન માટે જરૂરીના છે.

પૂજ્ય–-નહિં, પર્વમાટેજ તિથિના નિર્ણયની જરૂર છે.

વૈદ્ય--તિથિના નિર્ણય બધાને જરૂરના ખરા કે નહિ?

રામવિ—સાધુએને અતિથિ કહેલા છે, અને શ્રાહવિધિગ્રંથ પ્રથમ તેએાશ્રી જણાવી ગયા તે પણ શ્રાવકને ઉદ્દેશીનેજ છે.

પૂજ્ય—શ્રાદ્ધવિધિમાં પ્રથમ દિનકૃત્ય પછી રાત્રિકૃત્ય જણાવી પછી પર્વંકૃત્યમાં પર્વારાધન અને પર્વારાધનની તિથિઓના નિર્ણય જણાવ્યા હવે જો પર્વારાધન તિથિસાથે સાધુઓને સંબંધ હાય તા વિરાધને અવકાશ નથી. વિ. જે રીતિએ રામવિ• સાધુઓને અતિથિ કહે છે તે સમજ વિનાનું છે. પર્વારાધન તા સાધુ-ઓને પણ કરવાનું છે.

वैद्य-प्रदेशिय अधा स्वीक्षरे छे?

પૂજ્ય—હા, પરંતુ અર્થ જે રીતિએ કરવા જોઇએ તે રીતિએ કરતા નથી. વૈદ્ય—પ્રતિષ્ઠાના દિવસ હાય અને પ્રતિમા પધરાવવી હાય, દરેક વર્ષે પ્રતિમાજની વર્ષગાંઠ આવતી હાય, સંઘયાત્રાદિનું પ્રયાણ કરવું હાય, વિહાર કરવા હાય, અને માલારાપણના દિવસે ઉપવાસાદિક કરવા હાય તા તે દિવસના નિર્ણય માટે 'श्रये पूर्वाం' ઈત્યાદિ પદ લગાડવું કે નહિ?

પૂજ્ય—લગાઉ। કિંવા ન લગાઉ। પરન્તુ આરાધનાના વિષયમાં પર્વ'તિથિના નિર્ણયમાટે તે। 'क्षये पूर्वाం' ઇત્યાદિ પદ લગાડલુંજ પઉ.

વૈદ્ય—પર્વદિવસમાટે તે પ્રદેશવનાં પદેશ લગાડવાં આવશ્યક છે અને તે સિવાયના દિવસ માટે આનાવશ્યક છે?

પૂજ્ય-હા, કારણંકે પર્વદિનની આરાધના અતિઆવશ્યક છે.

વૈદ્ય-–અમાવાશ્યા અને પૃર્ણિમા એ બે પર્વ છે અને પર્વદિવસે ઉપવાસાદિ અકરણે પ્રાયક્ષિત્તાદિ ખરૂં!

પૂજ્ય--શ્રાવકને અંગે પૂર્ણિમા અને અમાવાશ્યા નિયમિત પૌષધની પર્વ તિથિઓ છે, અને તેમાં પૌષધ ન કરેતા દૂષણુ લાગે.

વૈદ્ય—પર્વાનુષ્ઠાન માટે તિથિનિદે શ કરવાનું કહેા છેા. પરંતુ જે તિ<mark>થિએ</mark> પર્વ હાેય તેની પહેલાં પણ આરાધના થાય **છે** ?

રામવિ૦--હા.

પૂજ્ય—નહિ, ગ્લાનાદિ કારણ હાયતાજ પર્વતિથિ પહેલાં વૈયાવચ્ચ કરનાર તપાદિ આરાધન કરે. અન્યથા નહિ, અર્થાત્ મુખ્યવૃત્ત્યા પર્વતિથિએજ કરાય છે. વૈદ્ય—આવશ્યક પર્વતિથિએ। કઇ ?

વધ—આવરથક પવાતાયઆ કરુ ક પુજય—અષ્ટમી, ગુત્રદ*શી, પૃશ્ધિમા અને અમાવાશ્યા.

વૈદ્ય--ચતુષ્પવી^૬ ચાર તિથિજ છે ?

પૂજ્ય--જાતિવાચક અષ્ટમીથી સુદ-અને વદ લેવાય તેવી રીતે ચતુદેશી પણ સુદ અને વદની લેવાય એટલે ચારતિથિ અને પૃર્ણિમા તથા અમાવાશ્યા એમ છ તિથિ છે.

વૈદ્ય---આવશ્યક અને અનાવાશ્યક પર્વ આવે ત્યારે અનાવાશ્યક પર્વને બાધા કરીને આવશ્યક પર્વનું રક્ષણ કરાય છે એ વાત ખરી ?

પૂ_{જ્}ય—શાસ્ત્ર અને પરંપરાને ધ્યાનમાં લઇ સંસ્કાર કરવામાં લાંધા નથી. વૈદ્ય—ચતુષ્પવ[િ]ની **ઝીના કયા ગ્રંથમાં છે** ?

પૂજ્ય—કળિકાલ સર્વજ્ઞ વિરચિતશ્રીયાગશાસ્ત્રમાં છે.

વૈદ્ય–-આવશ્યકપર્વ અવસરે પ્રતિમાધારી શું કરતા હશે ?

પૂજ્ય—પ્રવચન સારેા૦ ગ્રાંથમાં પ્રતિમાધારીને તેરશ પછી ૧૪-૧૫ નાે છઠ્ઠ કરવાના આવે તાે બે દિવસે તપશ્યા કરીને છદ્ર કરે પરંતુ ચતુદ્દશી પૂર્ણિમાનું કાર્થ એક દિવસે કરાતું નથી.

રામવિ --- આવશ્યક પર્વ અકરણે પ્રાયશ્ચિત્ત, અને અનાવશ્યકે તેમ નથી.

પુજ્ય—-આવશ્યક અને અનાવશ્યકના વિભાગ સમજ્યા વગર બાેલવામાં ઉતાવળ કરવી નહિ.

વૈદ્ય—સેનપ્રશ્ન અને હીરપ્રશ્ન સંબંધીના પ્રશ્નો બન્નેને સમ્મત છે ? પૂજ્ય-રામવિ. {હા–સવ'ને સમ્મત છે.

વૈદ્ય—કવિ દીપવિજયના મૂળ પત્ર છે. ? રામવિ૦–ઢા મારી પાસે છે. (રામવિ૦ પાસેથી લઇ વૈદ્યે તપાશ્યાે)

વૈદ્ય—હીરસૂરિજીનું સ્વર્ગગમન એકાદશીએ છે અને પ્રશ્ન બે એકાદશી પ્^વકના છે તાે બે એકાદશીની માન્યતા તે વખતની ખરી કે નહિ?

પૂજ્ય—ચંડાંશુચંડુ ટીપનમાં બે એકાદરી છે તે તો સ્વર્ગગમન કઇ એકાદરી એ કરવું અર્થાત લીકિક ચંડાંશુચંડુ ટીપ્પનમાં બે એકાદરી છે તો સ્વર્ગગમન ગુરૂવર્યનું થયું તે એકાદરી પર્વ કઇ એકાદરીએ કરવું. અને તેથીજ બીજી ઓદ્યવિસ્થામેવ એ સમાધાન સંસ્કાર પૂર્વકનું સંગત છે.

વૈદ્ય—દેવસૂરગ²છને અનુસરવાવાળા હાલ છે ? પૂજ્ય—હાલતા તપગ²છ સમુદાય ખધા તેને અનુસરવાવાળા છે.

#त्रीजे हिवस,

કાગણુ સુદ. ૩. માેદીના અંગલા. નવા ટાઇમ ૩ થી શરૂ પુજ્યપાદગુરદેવ, ચંદ્રસા૦, રામવિ૦, ચારિત્રવિ૦, શેઠ કસ્તુરલાઇ; વૈદ્ય. વૈદ્ય—મુસદ્દાપર સમર્થન લખેલ છે તે વિષે કંઈ કહેવું છે? પુજય—ના. રામવિ.—ના.

વૈદ્યે રામવિબ્ને જણાબ્યું કે તેમને આપેલા પાઠાના વિમર્શ થઇ ગયા છે. હવે તેઓને બાલવાતું નથી પરંતુ તમારા આપેલા પા**ઠાના** હું વિમર્શ કરૂં છું માટે તમારે ઉત્તરા દેવા.

રામવિ૦—અધું મેં નિવેદનમાં લખેલું છે એટલે મારે વિમર્શમાં કંઇ ઉત્તર આપવાના રહેતા નથી.

^{*} તા. ક. કાગણુ સુદ ર ના આર વાગે ટાઇમસર પૂજ્યપાદ ગુરૂદેવ આવેલ પરંતુ વૈદ્ય શ્રીગીરિરાજ ઉપર જેવા ગયેલ અને વિરૂધ્ધ પક્ષના શ્રાવકાદ્રારા બીજાઓ સાથે વિચાર વિનિમય થયા એમ સાંભળવામાં આવેલું. તેમજ ટાઈમસર ખારવાગે વૈદ્ય હાજર નહિ હોવાથી પૃજ્યશ્રી પાછા કરતા હતા તેવામાં વૈદ્ય રસ્તામાં ભાડાની ગાડીમાં સામે આવતા હતા તેમણે રસ્તામાં ઉતરી અને ઉચિત વિનયપૂર્વક પૃચ્છા કરી પાછા વળવા જણાવ્યું. જવાખમાં પૂજ્યપાદશ્રીજીએ કહ્યું કે આવતી કાલે જોઇશું. વિગેર તેથી તે દિવસ મુલત્વી રહ્યો.

વૈદ્ય—સમર્થન અને ખાંડન વિષયક શાસ્ત્રાધાર વિષે પ્રશ્ન પૂછું છું કે (આ ઉપરના શબ્દો ઉચ્ચાર્યા બાદ રામવિં મૌન ધારણ કર્યું:) પૂર્વે આજ્ઞાદિવ્યવહાર હતા હાલ કરો વ્યવહાર છે ?

પૂજ્ય---જીતવ્યહાર.

વૈદ્ય—જીત વ્યવહારમાં વિરાધ આવે તેા શું કરા ?

પુજ્ય—કારણ તપાસાય છે.

વૈદ્ય –પાંચવ્યવહારમાં આજ્ઞા વ્યવહાર માટે ઉલ્લેખ સીધા મળે છે ?

પૂજ્ય—આજ્ઞા વ્યવહારતું જ્ઞાપન છે પરંતુ ઉદલેખ બહુ અલ્પ છે.

વૈદ્ય—ધારણા વ્યવહાર કાેને કહેવાય ?

પુજય—એક આચાર્યે પ્રાયક્રિત્તાદિ વિષયક કથન કરેલ સંકેત બીજા આચાર્ય ઉપર માેકલવામાં આવે છે તે ધારણા (સંકેત વિષયક)

વૈદ્ય—આગમ વ્યવહારના અધિકાર કાેને?

પૂજ્ય—આગમ વ્યવહારમાં દશપૂર્વધારીએા સમજવા. સમગ્રશ્રુત-આગમ વ્યવહારમાં દશપૂર્વથી ન્યૂનવાળાના અધિકારજ નથી.

વૈદ્ય—યુત એટલે શું ?

પૂજ્ય---નવપૂર્વીન્ત તે અધું શ્રુત.

વૈદ્ય--ત્રીજીપાટે પ્રવર્તન થાય તે જીતાચાર એટલે શું ?

પૂજ્ય—પ્રથમ શરૂ કરેલું તે વૃત્ત, અને તે પછી તેની શિષ્યપર'પરાના અનુયાયીઓએ શરૂ કરેલને આચર્યું તે અનુવૃત્ત (બીજીપાટે); અને ત્રીજી પાટે પ્રવર્ત્તન થાય તે જીતાચાર કહેવાય.

વૈદ્ય—વૃત્ત, અનુવૃત્ત અ**ને છ**તાચાર માટે કયા ગ્રંથમાં કથ**ન છે**?

પુજ્રય—ધર્મરત્નપ્રકરણ ગ્રંથમાં **અન્ન મળફે**૦ ત્રણ ગાથા.

વૈઘ—જીતકલ્પ ઇત્યાદિ એટલે શું ?

પૂજ્ય—શાસ્ત્રમાં કથન કરેલ હેાવાછતાં કાલાદિ કારણુ અપેક્ષાએ અહુ-શુણુકારક જાણીને સવિજ્ઞગીતાથે કરેલ તે આચીર્ણ (આચરણા) કહેવાય છે, અને તેને જીતકલ્પ (વ્યવહાર) કહેવાય છે कप્पાળં पाउरणं इत्यादि ।

વૈદ્ય---આદિપદથી શું લેવું ?

्पूलय—आहि शण्दथी विष्ठस्य चातुर्मासि केचित् अने केचित् चतुर्द्दयां पाक्षिकं सर्वेषां सम्मतम् ॥

વૈદ્ય—ચતુથી શરૂ કેતણે કરી ?

પૂજ્ય—રાજાએ કાલિકાચાર્ય લગવાનને કહ્યું કે પંચમીના **રાજે ઇન્દ્ર** મહાત્સવ છે માટે સાંવત્સરિકપર્વ છઠ્ઠીના દિવસે કરાે. કાલિકસ્**રિમહા**રાજે ર

Jain Education International

છકુંના રાજ કરવાથી રાત્રિનું ઉલ્લંઘન થાય છે પરંતુ રાત્રિનું ઉલ્લંઘન ન થ**નું** જોઈએ એ વાત લક્ષ્યમાં લઇ ચતુર્થી કરી.

વૈદ્ય—આષાઢ પૂર્ણિમાના ક્ષય દરેક યુગાન્તે આવે છે? રામવિ૦—હમણાં એમ માને છે.

પૂજ્ય—હા, તે માટે શાસ્ત્રકથન છે, ક્ષય આવે તેા પૂર્ણિમા રાખતા હતા. અર્થાત્ પૂર્ણિમાના ક્ષય હાય તાપણ પૂર્ણિમાને સ્થિર રાખી પૂર્ણિમાનું આરાધન કરતા હતા.

વૈદ્ય—પૂર્ણિમાના ક્ષયે પણ પૂર્ણિમા રાખવી શામાટે?

પૂજ્ય—પૂર્ણિમાના ક્ષય હેાય તેા પણ પૂર્ણિમા સંજ્ઞાવાળી તિથિ ઉભી રાખીને આરાધન કરવું એ શાસ્ત્રીય અભિપ્રાય છે.

વૈદ્ય—સમવાયાંગ સ્ત્રાનુસારે તેમજ ૭૦ દિવસ અભિપ્રાયે ચતુદ'શીએ પાક્ષિક આવે એ વાત સાચી છે, છતાં પ'ચમીને બદલે ચતુર્થી કરી એ બીના કાલિકાચાર્યચરિત્રમાં છે; પણ ચતુદ'શી સંબંધી ઉલ્લેખ નથી ?

પૂજ્ય— ૭૦ સીતેર આદિ દિવસે ચાતુમાં સી સંબંધી વાત નથી એ વાત માની શકાય છે.

વૈદ્ય—પ્રતિક્રમ**ણ**વિષયક ગ્રાંથ કરે**ા** છે?

પૂજ્ય—હારિભદ્રીયવૃત્તિ-આવશ્યક સૂત્ર.

વૈદ્ય—સામાચિકાાદ ષડ્રઅધ્યયન એ વિધિક્રમ કુર્યા છે ?

પૂજ્ય---વૃત્તિ અને ચૂર્ણમાં છે.

ત્યારબાદ વૈદ્યે પંડિત રૂપવિજયજીના પત્ર તપાસ્થા અને પછી પ્રશ્ન કર્યો.

વૈદ્ય-–આ પત્રમાં વિજયાન દસૂરિ તે તપાગચ્છીય છે ?

પૂજ્ય--હા, પરંતુ શાખા-તરીય છે.

વૈદ્ય-- ચતુષ્પર્વીમાં ચારના નિર્દેશ કયા સૂત્રમાં છે?

પૂજ્ય—સૂત્રકૃતાંગમાં છે.

વૈદ્ય—આકીના પર્વ માટે પ્રાયશ્ચિત્ત નથી એ વાત સાચી છે? રામવિર—ના

પૂજ્ય—પ્રતિમાધારીએ માટે પ્રાયક્ષિતના નિયમ છે બીજા માટે તે નિયમ નથી.

વૈદ્ય—'कार्या' શખ્દના અર્થ આરાધના કરવી એમ માના છા ? રામવિ૦—હા, मम मते તા આરાધના કરવી એ અર્થ છે.

પૂજ્ય—એ અર્થનથી.

વૈદ્ય—ग्राह्या અને कार्याभां અર્થ લેંદ છે ? પૂજ્ય—અર્થલેંદ નથી પરંતુ એકજ અર્થ છે. राभिव०--अष्टमी क्षये सप्तमी आराध्या-प्राह्या ।

પૂજ્ય—વિવાદમાં બીજાના આધારે નિર્ણય તે કાલિક નિર્ણય. પરંતુ સર્વજગ્યા ઉપર કાલિક નિર્ણય નથી.

વૈદ- कार्या અને ब्राह्याने। અર્થ તમે શે। કરા છે। ?

પૂજ્ય—પર્વતિથિના વિવાદના નિર્ણુય માટે તે શબ્દો છે અને તિથિ નિર્ણુય થયા પછી આરાધના તેા બન્ને પક્ષને સંમત છે.

વૈદ્ય—ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે अज्जकातिहि એ બાલાય છે તે શા માટે?

પૂજ્ય—પર્વારાધન કરનાર પૂછે કે આજ કઇ તિથિ છે અને <mark>તિથિના</mark> નિર્ણય થાય તાે પર્વ નિમિત્ત <mark>લીધેલ વ્રત નિયમનાે અ</mark>મલ કરી શકાય તે સારૂ.

વૈદ્ય—અષ્ટમીક્ષયે નવમીના દિને અષ્ટમીનું કૃત્ય કરી શકતા નથી માટે સપ્તમીસ્પર્શતી અષ્ટમી કરેા અને સપ્તમીચુક્ત અષ્ટમી બાેલાે તાે વાંધા શાે ?

પુજ્ય—વ્યપદેશનોજ અભાવ છે, પછી સાથે તિથિ ઉચ્ચારવાની રહેતી નથી.

વૈદ્ય—મિશ્રા સપ્તમી–અષ્ટમી, મિશ્રા ત્રયાદશીચતુર્દશીના વ્યવહાર કરવામાં દાષ છે ?

પૂજ્ય—હા, સપ્તમીના વ્યવહારના અભાવ કરીને અષ્ટમી સંજ્ઞા આપ્યા બાદ અષ્ટમી તિથિ કરીનેજ અષ્ટમી સંબંધી આરાધના કરવી.

વૈદ્ય—પૂર્ણિમા અને અમાવાશ્યાના ક્ષયે પૂર્વ પૂર્વતરના ક્ષય કરા છા તે કેવી રીતે ?

રામવિ૦—પૂર્ણિમાક્ષયે ચતુર્દશીમાં પૂર્ણિમા કરવી અને ત્રયોદશીના ક્ષય કરી ત્રયોદશીમાં ચતુર્દશી કરવી એમાં અમારે માટેા વિરાધ છે.

પૂજ્ય—પૂર્વે ચાતુર્માસિક પૂર્ણિમા અને અમાવાશ્યાએ થતું હતું અને હવે ચતુર્દશીએ ચાતુર્માસિક કરાય છે પરંતુ બન્નેનું પર્વપણું જતું નથી.

રામવિ—પૂર્વે પૂર્ણિમાદિએ થતું હતું અને હવે ચતુદ શીએ થાય છે માટે ચતુર્દશીનું મુખ્ય પણું અને પૂર્ણિમાનું ગોણપણું છે.

પૂજ્ય—નહિં, ચતુષ્પવી'માં પૂર્ણિમા ગોલુત્વ અને ચતુદ શી અગૌલુત્વ નથી. વૈદ્ય—આરાધ્યત્વેન બે તિથિ છે એમાં વાંધા શા છે?

પૃજય—એ તિથિને સંજ્ઞા અલગ અલગ આપીને આરાધના કરવી. કારણુંકે એ તિથિ આરાધ્ય છે, અને તેથીજ પૃર્ણિમાએ શ્રીસિદ્ધગિરિજીની યાત્રાનું પ્રાધાન્ય છે, અને અતુર્દશીએ ચાતુર્માસિક પ્રતિક્રમણાદિનું પ્રાધાન્યપણું છે.

વૈદ્ય—દરેક માસમાં ચતુર્દશી અને પૂર્ણિમાદિને અલગ અલગ–સંજ્ઞા આપવાનું પ્રયોજન શું ?

પૂજ્ય-- ખ્રદ્યાચર્ય-તપ જપ-વ્રત નિયમની આરાધના તે તે પવ'ની નિયમિત અલગ અલગ થવી જોઇએ. વૈદ્ય—'क्षये पूर्वाo' એ પદથી પૂર્ણિમા ક્ષયે પૂર્ણિમા ચૌદશે કરાય છે. પરંતુ 'क्षये पूર્વાo' એ પદથી તેરશના ક્ષય કરવાનું સાધન નથી એ વાત ખરી છે?

પૂજ્ય—પૂર્ણિમાના ક્ષયે પૂર્ણિમાના ચતુદ શીમાં અને તેવી રીતે ચતુદ શીના તેરશમાં વ્યપદેશકરીને વ્યવસ્થા કરવી. પર્વરક્ષણ માટે 'ક્ષચે પૂર્વાવ' એ પદને यावत्संभवस्तावत् विधिः એ ન્યાયને અનુસરીને ઉપયોગ કરવા.

રામવિ––પૃ્િલુમા ક્ષયે પૃર્લિમા અને ચતુર્દશીની વ્યવસ્થા સાગરછ મહારાજ પાતાના મતે તાે કહી ગયા, પરંતુ અમારે મતે તાે પૃર્લિમાના ક્ષયે ચતુર્દશીમાં પૃર્લિમાની આરાધના અંતભૂત કરાય છે.

વૈદ્ય--આ ચર્ચાના નિર્ણુયમાં વાદી-પ્રતિવાદી સમ્મત ગ્રંથા લેવારો. વિશેષમાં મુદ્રિત તત્ત્વતરંગિણી હસ્તલિખિત તત્ત્વતરંગિણી સાથે મેળવી છે? અને તે પ્રત કયાં છે?

પુજ્ય--હા, અને તે પ્રત સુરત-જૈનાનંદ પુસ્તકાલયમાં છે.

રામવિo—પંડિત રૂપવિજયજીના પત્ર, દશ શાસ્ત્રીય પુરાવાની પ્રતો અમને મળી નથી. પ્રતિવાદમાં તત્ત્વતરંગીિહોના પાઠ अचराવિo ઇત્યાદિ હસ્ત લિખિત પ્રત સાથે મળતા નથી. હમારી પાસેની પ્રત સાથે મળતું નથી. અર્થાત્ હમારી હસ્ત લિખિત તત્ત્વતરંગીિહોમાં પાઠ છે તે પાઠ આપની તત્ત્વતરંગિણીમાં નથી.

પૂજ્ય--છપાવેલ તત્ત્વતરંગિણ જે પરથી (હસ્તલિખિત ગ્ર'થપરથી) છપાવી તે ખરાખર છે, બીજી પ્રતમાં જે પાઠ કહે છે તે અસંગત છે. દશ શાસ્ત્રીય પુરવાની પ્રત જેઓની હતી તેઓને તે સુપ્રત કરવામાં આવી છે.

વૈદ્ય--અપ્ટમી ક્ષયે સપ્તમીના ક્ષય કરી વ્યવસ્થા કરા છે। પરંતુ પૂર્ણિમા ક્ષયે તેરસ સુધી પહેાંચા છે৷ તે વિચારણીય છે કે નહિ ?

પૂજ્ય--શાસ્ત્ર અને પરંપરાના હિસાળે વિચારવા જેલું કંઇ પણ રહેતું નથી. વૈદ્ય-- શુળાન્તે આષાઢ પૂર્ણિમાના ક્ષય થાય છે ત્યાં પૂર્ણિમાં અખેડ રાખ્યાછતાં લાેકપ્રકાશ અને સૂર્યપ્રજ્ઞપ્તિ ગ્રંથમાં પૂર્ણિમાના ક્ષય ળદલે તેરસના ક્ષય કરવા એમ સ્પષ્ટ શખ્દમાં જણાવાશું નથી.

પૂજ્ય-લાકપ્રકાશ વિગેરમાં જયાતિષના ચારના હિસાળે કથન કરેલું છે. આરાધનાની અપેક્ષાએ તો યુગના અંતની આષાઢિ પૃષ્ટિમાના ક્ષય, છતાં પણ શ્રી નિશીય ચૂર્ણિ તથા દશાશ્રુત સ્કંધનીચૂર્ણિમાં પૂર્ણિમાને અપંડ રાખીને તે દિવસને પૃષ્ટિમા તરીકે જણાવેલા છે. પૃષ્ટિમા પર્વ હાવાથી તેના જેમ ક્ષય ન બણાય તેમ ચતુર્દશી પર્વ હાવાથી તેના પણ ક્ષય ન ગણાય માટે તેરશના ક્ષય ગણવા પડે અને તેજ પ્રમાણે શાસ્ત્રના લેખા અને પરંપરા છે.

ૈઘ – ચતુર્દશીમાં પૃર્ણિમા કરાે છે৷ પણ ચતુર્દશીનું કર્ત્તવ્ય કયાં કરશાે ! કારણુંકે ચતુર્દશો ત્રુટિત નથી તાે તેને માટે શી વ્યવસ્થા કરવી અને કયા શાસભળથાં ! પૂજ્ય—જેમ ડીપણામાં ક્ષય પામેલી. ચૌદશનું કાર્ય તેરશે થાય છે તેવી રીતે પૃતમ ક્ષયે ચૌદશને દિવસે ચૌદશનું નામ ઉડી જવાથી તેજ ચૌદશનું કાર્ય પાક્ષિક ડીપણાની તેરશે થાય છે અને તે છે ફેરફાર જણાવવા માટેજ શ્રી હીર પ્રશ્નોત્તરમાં પ્તમના ક્ષયને અંગે अयोदशी चतुर्दश्योः એમ કહીને તેરશે ચૌદશ અને ચૌદશે પ્તમ કરવાનું કહ્યું છે. અને એજ કારણથી તેરશે ભૂલી જવાય અર્થાત્ તેરશે ચૌદશ ન કરી હોય એટલે ચાદશ કરવાનું ભૂલીગયા હોય તો ચૌદશે ચૌદશ કરીને પૃતમનું તપ એકમે કરવાનું જણાવેલું છે.

વૈદ્ય--- વિસ્મૃતિમાં પ્રાયશ્ચિત્ત છે કે ?

પૂજ્ય—શ્મરણું હોય અને ન કરેતા **પ્રાયક્ષિત્ત છે** પરંતુ વિસ્**મૃ**તિમાં તા અન્નત્યણાભાગેલું ઇત્યાદિ આગારા છે.

वैध-वर्तमाने पाक्षिकं चतुर्दश्यामिति समीचीनम् न वा ?

પૃજ્ય--પૂર્ણિમાએ પાક્ષિક કરવાવાળા પૂનમીયા ગચ્છવાસીઓ હજીપણ પાક્ષિક પૂર્ણિમાએ કરે છે અને વર્તમાનમાં તપગચ્છની સમાચારીવાળા અતુર્દશીએ કરે છે.

વૈદ્ય—ચંડ્રપંચાંગમાં જણાવેલ વૃદ્ધિ ચહ્ય કરાે છાે ?

પૂજ્ય--હા, પરંતુ સ'સ્કાર પૂર્વક ગ્રહણ કરીએ છીએ એટલે ઉદયને સ્પર્શતી એ તિથિ હાય તા पર્વતિથિત્વેન ઉત્તરા તિથિને પર્વ તિથિ કહેવી અને માનવી વૈદ્ય--સમાપ્તિ ભાગની વાતા ખરતરા લે છે ?

રામવિ--મત પ્રતિપાદન અર્થે^ર અમે લઇએ છીએ, અન્યથા નહિ.

વૈદ્ય— બીજી તિથિને પર્વ તિથિ ક**હે**વી અને માનવી તેના કરતાં આરાધના કરવી એમ કહેવામાં વાંધા શા ?

પૂજ્ય--- પર્વતિથિત્વેન તિથિ નક્કી થાય પછી આરાધનામાં તો ઉભય પક્ષને વાંધા છેજ નહિ, એટલુંજ નહિ પણ 'ક્ષં**યે પૂર્વા**ં' ઇત્યાદિ એ પદા તિથિ નિયમન માટે છે.

વૈદ્ય—તમારા ખંનને તરફથી મુદ્દાએં તે પરતું વિવેચન વિગેરે મહ્યું તે બધું વિચારતાં ટાઇમ જોઇએ માટે નિર્ણય ચાર મહિના પછી આપવામાં આવશે. કદાચ છ મહિના પણ થાય.

પૂજ્ય—નિર્ણય તા જેમ અને તેમ જલદી થાય તા સારૂં, કારણકે લંખાણુ ધવામાં અનેકવિધ શંકાને સ્થાન છે.

કસ્તુરભાઇ--મુદ્દા, સમર્થન અને ખંડન વિગેરે તથા રૂબરૂમાં થયેલ વાટા ઘાટ થયા બાદ ટુંક નિર્ણુંય બ્હાર પાડવામાં આવે અને તે મુદ્રિત થઇ પ્રસિદ્ધ થાય તે સારૂ, પરંતુ તે સિવાયનું કંઈ પણ મુદ્રિત ન થાય તા સાર્ એમ હું ઇચ્છું છું.

પૂજ્ય—ટુંક નિર્ણુયને હું ઇચ્છતા નથી, મુળ મુસદ્દાપર ઉત્પન્ન કરેલ મુદ્દાઓ અને સમર્થન તપાસીને ઉચિતતા અને અનુચિતતા શાસ્ત્રહિસાએ કેટલી સંગત–અસંગત છે તે વિગત વાર જણાવવામાં આવે તાજ સંતાષકારક અને લાભદાયી છે.

રામવિ----નિર્ણુંય બાદ બધું સાહિત્ય બહાર ન પાડવામાં બંધાઇ જઇએ અને ન પાળી શકીએ તેના કરતાં વ્યવસ્થિત બહાર પાડવું સારૂં છે.

કરતુરભાઇ—અહાર પાડવામાં નિર્ણય વિગેરે ઉપર લાંબા ટીકા ટીપ્પન થાય તે શાભાસ્પદ નથી.

રામિલ—મા ત્રણુ બોના પર ધ્યાન અપાય તેં તમારા મુદ્દો સચવાય. ૧ નિર્ણુય ખહાર પડ્યા પછી અમે બંન્ને આચાર્ય તથા શિષ્ય વર્ષ ટીકા ટીપ્પન ન કરે. ૨ ટીકા ટીપ્પન કરે તેંા આજ્ઞા બહાર કરવા. ૩ જયાંસુધી નિર્ણુય ન આવે ત્યાં સુધી આ વિષયમાં બન્ને પક્ષે લખવું નહિ.

પૂજ્ય—–ત્રીજા નંખર સિવાયની બે સૂચનાએામાં સહમત છું પણ નિર્ણય ન આવે ત્યાંસુધી તે વિષયમાં મૌન ન સેવાય.

કસ્તુરભાઇ—-આપશ્રી અન્તેની સૂચનાએા લક્ષ્યમાં રાખી મુસદ્દો કરૂં છું તે ઉપર આપ અંન્ને સહી આપે!.

મુસદો-

તિથિચર્ચાના અંગે અમે ખન્ને આચાર્યોએ (શ્રીમદ્સાગરાન દસ્રીશ્વરજી તથા વિજયરામચંદ્રસ્રિજિ) જે મુદ્દા ઉપસ્થિત કર્યા છે અને તેના અંગેનું સમર્થન—ખંડન વિગેરે લખેલું છે તે બધું શેઠ કસ્તુરભાઈ દ્વારા પી. એલ. વૈદ્યને માેકલાવ્યું છે. વૈદ્યની રૂખરૂમાં તે મુદ્દાઓ પ્રત્યે અમારા બંન્નેના વિચારની લેવડ દેવડ થયા બાદ જે નિર્ણય વૈદ્ય આપે તે કસ્તુરભાઈ દ્વારા આવે અને તે મુજબ અમે બંન્ને આચાર્યી અને અમારા બંનેના શિષ્ય સમુદાય તે ઉપર ટીકાટીપ્યન નહિં કરે અને કરેતા આજ્ઞા બહાર કરશું.

લિંગ્ આનં કસાગર (પાતાના હસ્તાક્ષરમાં) વિજયરામચ**ંદ્રસૂ**રિ (,,)

ઉઠવાની તૈયારીમાં કસ્તુરભાઈએ જણાવ્યું કે પી. એલ. વૈદ્ય પ્રોફેસરની સમક્ષ ચર્ચા ચાલી તે દરમિયાન કે તે પછી પણ અંન્ને આચાર્યો પરસ્પર સમજીતિ પર આવી જાએાતા તે સર્વ પ્રકારે શ્રેષ્ઠ છે, અને આ મારી નમ્ર વિનંતિ છે. કદાચ આ સંબંધમાં મને બાલાવશા તા તુરતમાં હું હાજર થઇશ. સાંકેતિક નામાની સમજ નીચે મુજબ.

પૂજ્ય--આગામાેધ્ધારક આચાર્ય દેવેશ શ્રી સાગરાન દસ્*રીશ્વર*જી રામવિ--વિજયરામચન્દ્રસૂરિ.

ુંહું—ચંદ્રસાગર, ચારિત્રવિ૦–ચારિત્રવિજય.–કસ્તુરભાઇ–શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ આ ક. ની પેઢીના પ્રમુખ ડૉ. વૈદ્ય–વાડીયા કેાલેજના પી. એલ વૈદ્ય.

તા. ક. વૈદ્યનું લખાણુ મળવા પહેલાં પેપર, તાર અને ખીજા પક્ષના મનુ-ષ્યાના કથન ઉપરથી વૈદ્યની તટસ્થતા તૂટીગઈ છે એમ માલમ પડવાથી નિર્ણય બન્ને આચાર્યોને માેકલવામાં આવે તે અગાઉ તા. પ. મી જુલાઇએ (તા. ૫–૭–૧૯૪૩) વૈદ્યના લખાણુની અમાન્યતા શાસનપક્ષ તરફથી અનેક દૈનિકાદિ પત્રાથી જાહેર કરવામાં આવી હતી. આ પછીના તટસ્થ તુટયાના અનેક પુરાવાએા અહાર પડયા છે.

સંપાદકીય નેાંધ—મોખિકપૃચ્છા અહિં એટલા માટે રજી કરવામાં આવી છે કે વૈદ્ય મોખિક પૃચ્છા કરવા આવ્યા તે અગાઉ તેમનું માનસ એક-પક્ષીય હતું તે વાત તેમના સવાલ પુછવાની પદ્ધતિ જ જણાવે છે.

પરિશિષ્ટ નં. ર

નિર્ણુયના અસ્વીકાર.

Date 14-6-43

Sheth Kasturbhai Lalbhai.

Pankornaka-AHMEDABAD.

By newspapers writings and othersides Saying could not maintain Tatasthapanu I do not therefore Except his writings.

Anandsagar.

તા. ૧૪–૬–૪૩

શેઢ કરતુરલાઈ લાલલાઈ.

યાનકાર નાકા**-સ્પમદાવાદ.**

વર્ત માનપત્રોનું લખાણ અને સામાપક્ષનું કથન તટસ્થપણું તુટયાનું જણાવે છે માટે તેમનું લખાણ મને માન્ય નથી. આનંદસાગર,

શાસનપ્રેમી ભાઇએાને સવેળાની ચેતવણી. નં. ૧

શાસનપ્રેમી વર્ગ એ વાત તો ચાક્કસ જાણે છે કે શ્રી તપાગચ્છમાં આ સમાચારી કેઈ સહીઓથી ચાલી આવે છે કે "લોકિક પંચાંગમાં જ્યારે જ્યારે પૂર્વ તિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે ત્યારે તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વ તર અપર્વ તિથિની હાનિવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે, જેમકે અષ્ટમી વિગેરેની ક્ષય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે સપ્તમી વિગેરેની ક્ષય-વૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે, ને પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યા જેવાની ક્ષયવૃદ્ધિ હોય ત્યારે તેરસ જેવાની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં આવે છે."

આ સમાચારી શાસ્ત્ર અને પરંપરા અંનેથી શુદ્ધ છે અને તેને માટેના અનેક પુરાવાઓ શાસ્ત્રોમાં છે. ને જે આજ સુધીમાં ઘણી વાર જાહેર થયા છે તેમજ જૈનસમાજ આ આચાર સેંકડા વર્ષોથી આચરે છે. છતાં નવા વર્ગ તે શાસ્ત્ર અને પરંપરા અંનેને ઉઠાવનાર થઇ પર્વતિચિએાની હાનિ અને વૃદ્ધિ કહેવા–માનવા લાગ્યા છે.

આ બાબતના નિર્ણયને માટે શેઠ કરતુરભાઇ લાલભાઇએ પુનાના વૈદ્યને તટસ્થ તરીકે ગાઠવ્યા હતા. પરંતુ તાર ટપાલ, પેપર અને તે પક્ષના નેતાઓના કઘનથી વૈદ્યનું તટસ્થપશું સર્વથા તુટી ગયું છે, એમ નક્કી જણાયાથી શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ ઉપર તે ચુકાદાને ખુલાસા અને ટીકા વગર નહિ માનવાને માટે પહેલેથી જણાવી દેવામાં આવ્યું છે. છતાં કદાચ કાઇપણ તરફથી તે વૈદ્યનું લખાણ બહાર પડે તા તે શાસનપ્રેમીઓને કાઇપણ પ્રકારે માનવા લાયક નથી એમ તમાને અનુસરનારા ગણીને જણાવવું જરૂરી ગણું છું.

આમ છતાં તે વિષયના સુદ્દા સમર્થન અને ઉત્તરા કાઇપણ સારા બીજા ચાર વિદ્વાના પાસે સુકી શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ અમારા લખાણ ઉપરથી કે જરૂર જણાય તા અન્ય મીખિક ચર્ચા પછી એક્ક્રી બેઠકે નિર્ણય લાવી આપે તા તે કબુલ કરવા લાયક ગણાય.

તા. ક.—પર્વારાધનનો વિષય આખા શાસન સાથે સંબંધવાળા હેાવાથી તેનો નિર્ણય અયોગ્ય રીતે આવે તે શાસનમર્યાદાની અપેક્ષાએ ભયંકર હે!વાથી આ જાહેર કરવાની જરૂર જણાયેલ છે.

કપઢવંજ, અસાડ સુદ ૩ તા. ૫-૭-૪૩ } આન**ંદસાગરના ધમ**ૈલા**લ વાંચવા.**

શાસનપ્રેમી ભાઇએાને સવેળાની ચેતવણી નં. ર

ચેતવણી નં. ૧ આપ્યા પછી શેઠ કસ્તુરભાઇએ જે નિવેદન બહાર પાડ્યું છે તે અવળે રસ્તે દોરનાર ન થાય માટે આ બીજી ચેતવણી આપી છે.

- ૧. તેઓએ જણાવેલા મુસદ્દાથી જ સ્પષ્ટ છે કે પુનાના ડાક્ટર વૈદો તિથિ સંબંધી નિર્ણય લખી શેઠ કસ્તુરભાઈ દારાએ બન્નેને માેકલી આપવા. જો તેમ થયું હોત તાે બાલવાનું રહેતજ નહિ. પરંતુ વૈદ્યનું લખાણુ તા. દ ફી જીલાઇએ રજીપ્ટરથી આવે છે જે અયાગ્ય વિધિવાળું હાવાથી પાછું માેકલાયું છે, જ્યારે પુનાના રહીશ શા. માહનલાલ જે નવા પંથના છે, તેને તે પહેલાં મળે છે અને તે માહનલાલ પેપર અને તારાદ્વારાએ પાતાના ફેવરના ચુકા-દાના સમાચાર ફેલાવે છે. એ ઉપરથી સ્પષ્ટપણે વૈદ્યની તટસ્થતા નથી રહી એમ નક્કી થાય છે. અને તેથીજ વૈદ્યનું લખાણુ શેઠને તા. ૧૪ મીએ તારથી અમાન્ય જણાવી તા. ૨૦ મીએ ખુલાસા અને ચર્ચા સિવાય ન લેવા જણાવ્યું હતું, છતાં તે સિધી વાત શેઠ કસ્તુરક્ષાઇએ માની નહિ.
- ર. જ્યારે પેપરમાં માેકલ્યાના તરફેશુદારીના સમાચારા આવ્યા ત્યારે શેઠ કસ્તુરભાઈને તે બાબત જણાવતાં અખબાર પર લરેંાસા ન રાખવા એમ જશા-વીને વસ્તુની ઉપેક્ષા કરી પણુ તેના વૈદ્ય પાસેથી ખુલાસા લીધા નહિં અને તેનું સમાધાન જણાવ્યું નહિં.
- 3. તારથી વૈદ્યને તે માહનલાલના પ્રચાર ખાખત પુછાવ્યું કે શેઠની જાણ ખહાર પુનાના શેઠ માહનલાલથી આ પ્રચાર કેમ થયા ? ત્યારે તેના જવાખમાં વૈદ્ય શેઠને પૂછવાનું જણાવ્યું, અને તે ખન્ને તારા શેઠને માકલ્યા ત્યારે તેમાં અણું બુંતું નથી એમ શેઠે જણાવ્યું અર્થાત્ તેનું પણ સમાધાન કર્યું નહિં. આ વસ્તુએ વિચારવાથી દરેક મુત્રને માલમ પડશે કે વિધિમાં વૈદ્યની તટસ્થતા રહી નથી અને તેથી તેઓના લખાણને પણ કાઇ ન્યાયપિય મનુષ્ય ખુલાસા અને ચર્ચા સિવાય એમને એમ મંજીર કરી શકે નહિ.

વૈદ્યની તટસ્થતાના ભ'ગને માત્ર વિધિની વિપરીતતા ગણીને શેઠ તરફથી સ્હામા પક્ષના જીન માસના પ્રચાર પછી લગભગ એક મહિને આવેલું લખાણુનું રજસ્ટર પાછું માકલ્યું છે.

હવે એ નિવેદનમાં જણાવ્યા મુજબ લખાણ ગહાર પડેશું છે છતાં છપાઇ બહાર પડેશે ત્યારે તેમાં વિષયની જે વિપરીતતા છે તે આગળ જાહેર કરવામાં આવશે. અર્થાત્ તે લખાણ બહાર પડ્યા માત્રથી કાેઇએ પણ ભ્રમમાં પડેલું નહિં. પરંતુ તેમાં આવેલ વિષયાની વિપરીતતા જાહેર થાય ત્યાં સુધી અભિપ્રાય આંધતાં જરૂર થાેભવું.

તા. ક.—૧. વૈદ્યના ખહાર આવેલા લખાણમાં તા. ૩ જીન છે, સેવક-પત્રમાં પાલીતાણાથી તા. ૧લી જીને, મુંબઇ સમાચારમાં અમદાવાદથી તા. ૧ જીને, વંદેમાતરમમાં તા. ૧ જીને અને વીરશાસનમાં તા. ૧૧ મી જીને તે લખાણ શેઠને માેકલ્યાના સમાચારા પ્રગટ થાય છે. અને તા. ૧૪ મી જીને તટસ્થતા તુટ્યાના તાર અત્રેચી શેઠ ઉપર મુકવામાં આવે છે અને શેઠ તે વૈદ્યનું લખાણ વૈદ્યની સહી થયા પછી એક મહિના કરતાં પણ વધારે મુદત એટલે તા. ૫ મી જીલાઇએ અમદાવાદથી અન્નેને ૨જીસ્ટરથી માેકલે છે. આ બધું વિચારનારા સુજ્ઞ વર્ગ તટસ્થની કાર્યવાહી ભરાંસા લાયક નથી રહી, એમ ચાકક્ષ્મ સમજી શકશે.

ર શેઠ ઉપર જે લખાણ મુદત પ્રમાણે પાલીતાણાથી તા. પ-૧-૪૩ ના રજસ્ટરથી ગયું હતું તેને માટે તે લખાણમા જણાવેલ 'પ્રેષિત ' શબ્દ અને લખાણની મુદત એાળ'ગીને તા. દ-૧-૪૩ ના દિવસે પાલીતાણાથી માણસ માકલી તા. ૭-૧-૪૩ ના દિવસે કસ્તુરભાઇને હાથાહાથ માકલાયું તેને માટે વપરાયેલા 'પ્રદત્ત ' શબ્દ શું લેખમાં એક પક્ષના હાથ સ્પષ્ટ નથી કરતા ? અને જો એમ હાય તો તે લખાણ સ્વતંત્ર વૈદ્યનું નહિ, પરંતુ નવીન પંચના હસ્તક્ષેપવાળું જ ગણાય અને તેથીં તે લખાણની વિપરીતતા રામવૈદ્ય કે નવા પંચના નામે જાહેર થાય તા પણ અચાગ્ય નહિં ગણાય.

કપડવંજ તા. ૧૧–૮–૪૩ } આનંદસાગરના ધર્મલાલ વાંચવા.

શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇદ્વારા આવનાર તિથિચર્ચાના નિર્ણય પૃ. આચાર્ય શ્રી સાગરાનં દસ્ત્રીશ્વરજી મ. અને આ. શ્રી વિજયરામચંદ્રસ્ત્રિજી એ બે વચ્ચે હતો. તેમાં પ્ આચાર્ય શ્રી સાગરાનં દસ્ત્રીશ્વરજીએ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇદ્વારા નિર્ણય બહાર ન પઢ તે અગાઉ જૈન જનતાને નિર્ણય ન માનવા માટે ચેતવણી નં. ૧ કાઢી ચેતાવી હતી. અને તે ચેતવણી બાદ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇના નામે આ. વિજયરામચંદ્રસ્ત્રિદ્ધારા પ્રચાર પામેલ ૨૭–૩–૪૩ ના નિવેદનમાં "ત્યારબાદ આ. સાગરાનં દસ્ત્રીશ્વરજીએ તા. પ-૧–૪૩ ના રાજ એક પત્રિકા બહાર પાડી અને તેમાં હા. વધ તહસ્ય રહ્યા નથી એવા આક્ષેપ મૂક્યો, અને જણાવ્યું કે તેથી હા. વેદાના ચૂકાદા તેમને માન્ય તેમજ બંધનકારક નથી." આ શબ્દો લખી પૃ. આચાર્યશ્રી સાગરાનં દસ્ત્રિજીનું નિર્ણયમાંથી છૂટા થવાપાણાની નહેરાત અને કબુલાત

શેઠશ્રીએ કરી છે. અને તે નિવેદનને પાતાના જૈન પ્રવચનના ૩-૧૦-૪૩ ના અંકમાં પ્રસિદ્ધ કરી આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ ડા. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણિય પાતાને માન્ય છે અને આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરિજીને અમાન્ય છે. તેમ કણલ કરેલ છે.

એટલે પૂ. આચાર્યશ્રી સાગરાન દસ્રિરિજી ડૉ. વેદ્યના નિર્ણુયની ક્યુલાતથી મુકત થયા છે તેની જાહેરાત અને ક્યુલાત તેમની ચેતવણી નં. ૧ થી, શેઠ્શી કસ્તુરભાઈના નિવેદન દ્વારા શ્રેઠશ્રીથી અને પ્રવચન વીરશાસન દ્વારા આ રામચંદ્રસ્રિજથી આજ અગાઉ થઇ ચકેલ છે તે પ્રસિદ્ધ જ છે.

આમ છતાં સામાન્ય જનતા નિર્ણયના પ્રચારને નામે ખાટે રસ્તે ન દોરવાય તેટલા માટે પૂ. આચાર્ય શ્રીમત્ સાગરાન દસૂરી ધરજી સિવાય ખીજા પૂ. આચાર્યાએ આ નિર્ણય સ્વીકાર્યો નથી તેની જાહેરાત થઇ હતી જે નીચે મુજબ છે.

" સમગ્ર જૈન સંઘને વિજ્ઞપ્તિ.

જૈન સંઘના વિદ્યમાન પૂ. આચાર્યો, પૂ. પંન્યાસા અને જૈન સંઘના આગેવાનાએ તિધિચર્ચાના ગણાતા ચુકાદાને સ્વીકાર્યો નથી.

ચૂકાદામાં જૈન શાસ્ત્રોને ખાેટાં જણાવવામાં આવ્યાં <mark>છે અને</mark> તેએાને વગાેવવામાં આવ્યાં છે.

ચુકાદાે જૈન સંધાેને માન્ય નથી.

સેંકડા વર્ષથી શ્રી જૈનશાસ્ત્રો અને પરંપરાપ્રમાણે શ્રી જૈન ધેતામ્બર તપાગચ્છ સંઘ જે પ્રમાણે પર્વારાધન કરતાે હતાે. તેજ પ્રમાણે હાલ પણ કરે છે ને કરવાના છે.

હાલ જે પ્રમાણે પર્વારાધન થાય છે તે પર્વારાધન સેંકડાવર્ષથી જૈનશાસ્ત્રો અને તદનુસારી પરંપરા પ્રમાણે જ થાય છે. જૈન તપાગચ્છ સંઘની પ્રાચીન રીતિ અને શાસ્ત્રો મુજબ દિપ્પણાની બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ અને ચૌદશનો ક્ષયવૃદ્ધિએ એકમ, ચાય, સાતમ દસમ અને તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ તથા પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરે છે અને તેજ પ્રમાણે નીચેના જૈન-સંઘના ૪૪ સમુદાયામાંથી ૪૧ સમુદાયા આરાધના કરે છે અને કરવાના છે.

જૈન સમાજના વિદ્યમાન ૪૪ સમુદાયામાંથી ૪૧ સમુદાયા પરાપૂર્વની રીતિ મુજબ પર્વારાધન કરવાના છે. તેમને આ ચુકાદા માન્ય નથી

- ૧ પૂજ્યપાદ આચાર્ય શ્રી વિજયનેમિસરીશ્વરંજ-પૂ. આ. વિજયદશભ્તસ્રિજી, પૂ. આ. વિજયોદયસ્રસ્જિ, પૂ. આ. વિજયન'દનસ્ર્રિજી, પૂ. આ. વિજયવિજ્ઞાનસ્ર્રિજી, પૂ. આ. વિજયપદ્મસ્રસ્જિ, પૂ. આ. વિજયામૃતસ્ત્રસ્જિ, પૂ. આ. વિજયલાવણ્યસ્રસ્જિ, પૂ. ઉ. કસ્તરવિજયજી આદિ ઠાણા.
- ર પૂજ્ય. આ. શ્રી સાગરાન'દસ્તરિજી~ પૂ. આ. માણુકયસાગરસૂરિજી, પુ. પં ચંદ્રસાગરજી આદિ ઠાણા
- ૩ પૂ. આ. શ્રી વિજયવલ્લભસ્રરિજ-પૃ. આ. લાલતસ્ર્રિજ, પૂ. આ ઉમંગસ્રરિજી, પૂ. આ. કસ્તુરસ્ર્રિજી, પૃ. આ. વિજયવિદ્યાસ્ત્રરિજી આદિ ઠાણા
- ૪ પૂ. આ. શ્રી વિજયહર્ષસૃરિજી~ પૂ. આ. વિજયમહેન્દ્રસૂરિજી, પ્. આ. વિજયોદયસૂરિજી, પ્. આ. કલ્યાણ-સૂરિજી તથા પૂ. પં. મંગળવિજયજી આદિ.
- ય પૂ. આ. શ્રી વિજયમાહનસરિજ-પૂ. આ. વિજયપ્રતાપસ્કિજ, પૂ. પં. ધમ વિજયજી, પૃ. પં. પ્રીતિવિજયજી તથા પૂ. પં. માણિકયવિજયજી આદિ ઠાણા.

દ્ પૂ. આ. શ્રી. ઋદ્ધિસાગરસૂરિજી–પૂ. આ. કીર્તિસાગરજી. ૭ પૂ. આ. શ્રી. વિજયેન્દ્રસૂરિજી-પૃ. પં. ભાવવિજયજી આદિ ઠાણા. ૮ પૃ. આ. શ્રી. વિજય-ભક્તિસૂરિજી-પૂ. પં. કંચનવિજયજી આદિ ઠાણા. ૯ પૂ. આ. શ્રી. વિજયકુમુદ-સૂરિજી-૧૦ પૂ. આ. શ્રી. વિજયદેવસૂરિજી-૧૧ પૂ. આ. શ્રી. વિજયન્યાયસૂરિજી ૧૨ પૂ. આ. શ્રી. વિજયલાભસૂરિજી–૧૩ પૂ. આ. શ્રી સૌભાગ્યસૂરિજી–ઉ. વિવેક-વિજયજી આદિ ઠાણા ૧૪ પૃ. આ શ્રી. જયસિંહસ્ રિજી. ૧૫ પૃ. આ. શ્રી. માણુક્યસિંહસૂરિજી. ૧૬ પૂ. આ. શ્રી. વિજયસુરેન્દ્રસ્ર્રિજી–પૃ. પં. રવિવિજયજી આદિ ઠાણા. ૧૭ પૂ. આ. શ્રી. કનકચંદ્રસ્ત્ર્સિજી. ૧૮ સ્વ. પૂ. પ્રતાઉક કાંતિ-વિજયજી મહારાજનાે સમુદાય ૧૯ પૂ. ઉ. દયાવિજયજી મહારાજ આદિ ૨૦ પ ઉ. સિહિમુનિજી. ૨૧ પૃ. પં. શાંતિવિજયજી આદિ. ૨૨ પ્. પં. અંદ્ર-વિજયછ. આદિ ઠાણા. ૨૩ પૃ. પં. રંગવિમળછ આદિ, ૨૪ પૃ. પં. રવિ વિમળજી, ૨૫ પૂ. પં. હિંમતવિમળજી, ૨૬ પૃ. પં. મહેન્દ્રવિમળજી, ૨૭ પૂ. પ'. શ્રી હીરમુનિછ આદિ. ૨૮ પૂ. પં. શ્રી. કીર્તિમુનિછ આદિ ૨૯ પૂ. પં. શ્રી અવદાતવિજય**છ. ૩૦ પૂ. પં. શ્રી નયવિજય**છ. ૩૧ પૂ. પં. શ્રી દુર્લભ-વિજયજી. 3૨ પૂ. પં. શ્રી લિલિતવિજયજી. ૩૩ પૃ. પં. શ્રો કલ્યાણવિમળજી. ૩૪ પૂ. પાં. શ્રી માંગળવિજયછ. ૩૫ પૂ. પાં. શ્રી હિંમતવિજયછ આદિ. ૩૬ પૂ. પં. શ્રી માહનવિજયછ કાશીવાળા. ૩૭ પૂ. પં. શ્રી. પૂલ્ય-વિમળજી. 3૮ પૂજ્ય સુનિરાજ શ્રી વિદ્યાવિજયજી મહારાજ, પૂ. સુનિરાજ જયંત વિજયછ આદિ ૩૯ પૂજ્ય મુનિરાજ જ્ઞાનસંદરજી મહારાજ ૪૦ પૂજ્ય મુનિવર્યશ્રી ગુલાઅવિજયજી દાદાના સમુદાય, ૪૧ પૂજ્ય મુનિરાજ દર્શનવિજયજી ત્રિપુડી વિગેરે વિગેરે

જૈનસમાજમાં કાેઇ દીવસ પવૈતિથિની ક્ષય કે વૃદ્ધિ થતી નથી. સં. ૧૯૯૨ પછીથી શરૂ થયેલ નવામતે બાર પર્વ<mark>ૈતિથિને બદલે તેર અને અગિઆર</mark> પર્વ કરી પર્વીરાધનના લાેપતું મહાન પાપ સયાજમાં પ્રવર્તાવનું શરૂ કર્યું છે.

પૂજ્ય આચાર્ય સાગરાનં દસ્તિજી મહારાજ સિવાય ઉપરાક્ત પૂજ્ય આચાર્યવર્યી અને પૂજ્ય સાધુ સમૂદાયોને જેનેતરના આપેલા જજમેન્ટ સાથે મુદ્દલ સંળ'ધ નહોતો અને નથી. પ્ આ. શ્રીસાગરાનં દસ્તિજીનું માનનું હતું કે યોગ્ય અને તટસ્થ વિદ્રાન કદાચ જૈનેતર હશે તો પણ જો તે જૈનશાસ્ત્રોના આધારે આ ચર્ચાના નિર્ણય આપશે તો તે ઉકેલ સત્ય આવશે પણ જજમેન્ટ બહાર પડયા પહેલાં ચેતવણી નં, ૧–૨ બહાર પાડી તટસ્થની તટસ્થતા તુટી હોવાના કારણા રજી કરી પાતાનું તે જજમેન્ટથા છ્ટાપણું જાહેર કરી જૈન જનતાને તેથી વાકેફ કરેલ છે. પછીથી તો સૌ કાઇ જાણા શક્યું છે કે તેનાથી સત્ય ઉકેલ તો દ્વર રહ્યો પણ કાઇ પણ જૈનને મહાન દુ:ખ ઉત્પન્ન કરે તેનું તટસ્થને હાથે લયાંકર દુ:ખદ કાર્ય થયું છે.

પૂજ્ય આચાર્ય સાગરાનંદસૂરિજીએ આ ચર્ચામાં રજા કરેલ ૧ સ્થાનાંગ સત્ર ૨ શ્રી ભગવતી સ્ત્ર ૩ શ્રી વ્યવહાર સ્ત્ર ૪ જીતકલ્પ ભાષ્ય વિગેરે આગમ પ્રાંથાને.

१ यानि शास्त्राणि समुपन्यस्तानि तानि शास्त्राभासान्येवेति पृ. २० के शास्त्रो आश्रार्थ साणरानं इसूरिक्टिंगे रुख डर्या छे ते शास्त्राक्षासक छे. (अर्थात् जाटां डह्या छे.)

આ શબ્દો દ્વારા કહેવાતા તટસ્થ વૈદ્યે જૈન આગમાને ખાટાં કહી વગાવ્યાં છે. આથી પ્રત્યેક જૈન જૈનશાસ્ત્રોને ખાટા કહેનાર આ જજમેન્ટ આપનાર કહેવાતા તટસ્થની અને પાતાના જય ખાતર જૈન શાસ્ત્રોને પણુ પાસે રહી ઉત્થાપવરાવનાર નવા મતની પાસે જવાબ માગવા જોઇએ. અને આપણા પૂજ્ય સિદ્ધાંતા અને શાસ્ત્રોની પૂર્ણ રક્ષા કરવી જોઇએ.

જૈન સમાજના ખૂણે ખૂણે સો કાઇ જાણી ગયું છે કે આ ચૂકાદા તટસ્થની તટસ્થતા વિનાના, જૈનશાસ્ત્રીને વગાવનારા, અને ચર્ચાની રજી થયેલ ભૂમિકારૂપ મુસદ્દાને જાણી બુઝીને અવગણીને તટસ્થની પાસે પાતાની મનગમતી રીતે સામાપદ્દા મેળવેલા છે.

આ ઉપરથી પ્રત્યેક જૈનને વિજ્ઞપ્તિ કરવાની કે તિથિચચાના બહાર પડતા

કે પડતારા ચૂકાદો સત્યથી રહિત આક્ષેપ પૂર્ણ અને સમાજને લાંછનરૂપ છે, ને તે ચૂકાદાને ઉપર જણાવેલ પુજ્ય આચાર્યો, પૂજ્ય સાધુ સમુદાયા અને પૂજ્ય અનેક સંઘ સમૂહાએ સ્વીકાર્યો નહિ હાવાથી કાઇ તેવા ખાટા ચૂકાદાથી ભરમાશા નહિ.

અમદાવાદ. } તા. ૫–૧૦–૪૩ } શ્રી જૈન ધર્મ પ્રભાવક સમાજ. અમદાવાદ "

આ હેન્ડબીલથી સ્પષ્ટ છે કે—ડાં. વૈદ્યના નિર્ણયને પૂ. આ. શ્રી સાગરાનંદ-સૂરિજીએ નાકબુલ કરેલ છે. અને બીજા પૂ. આચાર્યોએ નિર્ણયના નામે જનતાને કાઇપણ્રરીતે ન ભરમાવાની જાહેરાત કરી છે. આ ઉપરાંત પૂ. આચાર્યદેવ વજયસુરેન્દ્રસૂરીશ્વરજી. પૂ. પં. કીર્તિસુનિજી, પૂ. આ. જયસિંહસૂરિજી વિગેરે અનેકાએ આ નિર્ણયને નહિં માનવાનું પૃથક પૃથક રીતે પણ જાહેર કરેલ છે.

હાં. વૈદ્યના તિથિ નિર્ણુય પછી પણ આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિ આદિ વર્ણુ સમુદાય સિવાય ૪૧ પૂ. મુનિ સમુદાયાએ પ્રાચીન પ્રણાલિકા મુજબ જ પર્વારાધન કરેલ છે.

વિ. સં. ૨૦૦૦ માં ટીપ્પણામાં મહા વકી ૦)) નેક ક્ષય હતા ત્યારે શાસ્ત્રાનુલક્ષીપરંપરા મુજબ મહા વકી ૧૩ નાે ક્ષય કરી મહા વક ૧૪ તા. ૨૨–૨-૪૪ અને મહા વકી ૦)) તા. ૨૩–૨-૪૪ ના દિવસે પૂ. ૪૧ સાધુ સમુદાયાએ અને જૈન સંઘે આરાધી હતી. આ પ્રમાણે આરાધન કરી વૈદ્યના નિર્ણયને સકલ સંઘે આચરણુ અને માન્યતાથી અમાન્ય ગણ્યાે હતાે.

આ ઉપરાંત તિથિ નિર્ણય પછી પણ પૃ. આચાર્ય વિજયનીતિસ્રીશ્વરછ મહારાજના ફાેંટાવાળાં પ્ આ વિજયવલ્લભસ્ર્રિજના ફાેંટાવાળાં, ગુરૂકુલ, પ્રસારક સભા, આત્માનંદ સભા, ખાલાશ્રમ, ઊંઝા ફાર્મસી, એમ વાડીલાલ વિગેરે અને-કાેએ પૂર્વપ્રમાણેનાજ પર્વક્ષયવૃદ્ધિ વિનાનાં પંચાંગા કાઢ્યાં હતાં. અને તે પંચાંગા મુજબ પર્વતિથિનું આરાધન કરી વૈદ્યના નિર્ણયને અવગરૂપા હતાં.

રા. વૈદ્યના તિથિ નિર્ણુય પછી અમદાવાદના ઉપાશ્રયાેએ પ્રાચિન પ્રણાલિકા મુજબ આરાધન કરવાની કરેલ જાહેરાત–

પર્વાતુષ્ઠાન વિષયક પ્રતિક્રમણ પૌષધ વિગેરેની આરાધનાના સાર્વજનિક સ્થાના ઉપાશ્રયા છે. તે ઉપાશ્રયામાં ડાે. વૈદ્યના નિર્ણય પ્રમાણે આરાધન નહિ થાય પરંતુ પ્રાચીન પ્રણાલિકા મુજબ થશે તે જણાવનારા નિર્ણય તેમના વહીવટદારાએ જે બહાર પાડયા છે. તે નીચે મુજબ છે.

अमाणि ही के ना ना ही भारत के राजवार

અમારા ઉપ્રક્રિયમાં ઉપોશાપના ભીને મરારા જાનું ખાસા અર્ગ આવારકા મુન્લ સંદર્ભામાં પર્યાન્વના, પાંત્રમ, પ્રદાસ અનાવાસ અર્ગ પીદાર જે ક્રિયો ફિલ્લિ રોમનો ખીકેંધ, પીર્ધ, સાતમ, દરામ અને તૈરાર ની ક્ષયશ્રક્ષિ ધાય છે નેવા સંપદ્ધામાં પૂર્વા નવા પૂર્વી પ્રમા, અમારા પ્રદાસની કાય શુધ્ધા હીયતો તૈરાના ક્ષય શ્રુક્ષ્ય પાય છે પ્રદાસ પ્રમાણ વ્યવસ ઉપક્ષિયમાં શાસ્ત્ર અર્ગ પરંપરાને અનુસારે ઉપાક્ષયના શરૂઆગણ પહેંચ્યાલું તે જુલ્લ અમારી મુશ્યમાં છે અર્ગ કે પ્રમાણે હાલવશા અનુસારે હાર્યે ત્યા ૧૪-૧૦ ૧૫૪૬

Art 41 of 40 May not com Bridge And exchange 8501 C रम अहम्मान अंग्रहान 2014 Lingsympany वारतक मानतारे के किएक Zi mi je plazitet Por mi sinje इत्येद्सहा- ५०वित , ইয়েরর চেড্র রাবের হার gorman order Que orion our fors not-यथ नामान्य वार्मा पुनम्य दिया गर्डिश 31 Stewards) न्तान /तत्मारोपिक institutions of win prairie are displace As menssy James Cigmons co. a न्ति स्रोता में इसे देखे ATTI MILY MAN (BLITTED CIS WELLOW Listing ap by the Course were of the Ab Diphysiagarsang Til grand marita 200313 3724 Sylect Exter. an wester with

क्षिता भी हे मुस्सार हर ने हे हो हुए हैं है प्रवास्ता चेताचार क्षिप्त से वास्त्रीहरू एउट्ट चेद्राहिकारा वर्षेट्र च्येटा के प्रदेश गाउँ प्रत्येष aid4 2147 ELF. 11. 17-10-57-1-रात्त्र भार कुलीका इ इंदर स्वाहर -271313 aca sitem V 997arram hilligar ouser action रामकाशिकाल मुका जाल मही (A) જે જે જાય લાના પોલના તે (2126 ત્તા ઉપાન્દ્રિયે તરકુ દેવ #1 fram & 512 800 -Aut or continued and side of the - Se 2 023 St. का महतका रेडिये ळेल कामायाम्याम् - महा. मर्टीहर-मानिकाल प्राचित्रकार के व्यामितिकार का प्राप्त के किया है जा किया Lymone until will Asian Malu not which the En diding air nely Yamig other myllen amy often Gunar Greget.

There were a serie of the series of the seri

ઉપર જણાવેલ ઉપાશ્રયાએ પાતાના નિર્ણય પ્રાચ્ક્રીન પ્રણાલિ-કાને અનુસરવાના જાહેર કરી ડાં. વૈદ્યના નિર્ણયને નહિં માન-વાના પાતાના નિર્ધાર જાહેર કર્યા છે.

સંક્ષેપમાં હાે. 'પી. એલ વૈદ્યનાનિર્ણ્ય આ વિજયરામચંદ્ર સૂરિએ પાતાના જૈનપ્રવચનપ-ત્રમાં પ્રગઢ કરી અને વીર-શાસન પત્રમાં તેતું વારે ઘહીએ સમર્થન કરી નિર્ણ્ય સ્વીકાર્યાતું

જણાવ્યું છે પણ નિર્ણય પ્રગટ થયાબાદ તેમણે કાઢેલ સં. ૨૦૦૦ નું પંચાંગ નિર્ણયને અનુસરતું ન હોવાથી વાસ્તવિક રીતે નિર્ણય ક્યુલ્યાનું જણાવ્યાં છતાં પાતાના મતને પકડી રાખી નિર્ણયના અસ્વીકાર કર્યો છે:—

ડા. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયને અનુસરી આ, વિજયરામચંદ્રસરિજી મહારાજે અનાવવું જોઇતું સં. ૨૦૦૦ ની સાલતું પંચાંગ

કાર્તિક	માર્ગ શીર્ષ	પેાષ	મહા	કા ગણ	ચૈત્ર
શુદ્ધ ૧૪ ક્ષ્ય વદ ૪ બે	શુદ્ધ છ ક્ષ્ વદ ૬ એ	સુદ ૧ ક્ષ્	શુદ ૬ ક્ષય શુદ્ધ ૧૪ બે વદ ૦)) ક્ષય	1 42 2 24 4 1	વદ૧૩ ક્ષ્ય
न न	ति <u>ष्ट</u> वार वार	न व	न वह	्ट इ इ	च न
૧૨ ભામ ૯ ૧૪ ખુધ ૧૦ ૧૫ ગુરુ ૧૧ ૩ રવિ ૧૪ ૪ સામા ૧૫ ૪ ભામા ૧૬	1-2	કુંસામારહ કરેલામ ક		ર શનિ ૧૧ ૨ રવિ ૧૨ હશ્ક ૧૯ હશનિ ૧૮	

વૈશાખ	कें}	અવાડ	શ્રાવહ્યુ	ભાદરવા	આસા
શુદ્ધ ૧૧ મો વદ ૬ ક્ષય	195 6 814 1	શુક અંભે વદ ર ક્ષય	વદ પ સ્થ	શુદ્ધ ૩ ળે શુદ્ધ ૧૩ ક્ષય	વદ ૧ ક્ષય વદ ૧૪ એ
લુક લુક	खुड़ा स	The second secon	<u>तिंध</u> स. स.	[-
૧૧ યુ ધ ૩ ૧૧ યુ ર ૪		હિલામરહ હિલામરહ હિલામ ડિગુર રહે ૧૫ગુર ૬		3 સો મ ર ૧ 3 ભે મ ર ૨ ૪ મુધ્ર ૨૩ ૧૧ મુધ્ર ૩૦	2 t u o c
४ शुक्त १२ ६ शनि १३ ७२वि १४४	૯ બુધ ૧૪	2.88	પંજોાન ત	18313 39	१ १४ ३ वि १५ १ १४ से १ मे १६

નિર્ણય માન્યા છે એમ કહ્યા છતાં આ. વિજયરામય દસ્કરિજીએ કાઢેલ પંચાંગ

કાર્તિક	માર્ગશીવ [°]	પાવ	મહા	ફાગ ણ	ચૈત્ર
શુદ્ધ ૧૪ ક્ષય વદ ૪ એ	શુદ્ધ ભ્રાય વદ է બે	શુક્ર૧ ક્ષ્	શુદ (ક્ષય શુદ્ધ ૧૪ ખે - વદ્દ ૦)) ક્ષય	વદ ર બે વદ ૯ ક્ષ ય	વદ રેટ ક્ષ્ય
सिह्य सः सः	्रम् ले च	ज्ञात क्षेत्र च	તિ દા વાર તા		स्तिक सम्ब
૧૨ ભામ ૯ ૧૩+૧૪ મુધ ૧. ૧૫ ગુરૂ ૧૧ ૩ ૨વિ ૧૪ +૪ સામ ૧૫ ૪ ભામ ૧૬	પાસુર ર કગુક ૩ ૭ ૦ ૦ પાસુર ૧૬ ×કશુક ૧૭	इ. ० ० ०		+ રશનિ ૧૧ ૨ રિ: ૧૨ ૭ શુક્ર ૧૭ ૮ શનિ ૧૮	

વૈશાખ	એક	અલાડ	શ્રાવણ	લ્લાદ્રપટ	અામા
શુક ૧૧ એ વદ દ ક્ષય	વદ ૯ ક્ષય	શુદ ७ મે વદ ૨ ક્ષય	વદ ૫ ક્ષ્ય	શુદ ૩ એ શુદ ૧૩ લ઼ય	વદ ૧ ક્ષય વદ ૧૪ એ
अ ११ अध 3 ११ अ३ ११ ११ अ३ १२ १५६ शनि १३ ७ वि १४	હ ભે!મધ્ય ૮⊹&! સુધ'૧૪	+ b બામ રહ		3 સાંભર૧ 3 ભામર૨ ૪ થુધ ૨૩ ૧૧ યુધ ૩૦ ૧૨ યુઘ ૩૦	રુપ સોમ ર ૧ ૦ ૦

[શાસન સુધાકર પત્ર તા. ૮–૧૧–૪૩]

પરિશિષ્ટ નં. ૩

પૂ. પં∘ કીર્તિ'મુનિજી ગણિવરે વૈદ્યના શાસ્ત્રાભાસ માટે ઉપાડેલ જુંબેશ.

પૂ. પં. કીર્તિમુનિજી મહારાજે 'જૈન જનતા સાવધ રહે' એ મથાળાવાળું હૈન્ડખીલ તા. ૨૪–૮–૪૩ ના રાજ છપાવ્યું હતું જેમાં—

- १ "यानि तैः शास्त्राण्युपन्यस्तानि तेषां प्रामाण्यमपि वयं न सहामष्टे"
- र 'यानि शास्त्राणि समुपन्यस्तानि तानि शास्त्राभासान्येवेति"

આ પંકિતએા હતી. ડેા. પી. એલ. વૈદે આ હેન્ડબીલ ગમે ત્યાંથી મેળવી વાંચ્યું અને તે વાંચ્યા બાદ પૂ૦ પં૦ કીર્તિ મુનિજી ઉપર નીચે પ્રમાણેનો પત્ર લખ્યો—

राजनगरवास्तव्येषु पंन्यासकीर्तिमुनिषु

१ भविष्मः प्रकटीकृतं (जैन जनता सावध रहे) इति शीर्षकं किमपि पत्र-कमस्माभिद्दछम्। तत्र पञ्चमपरिच्छेदमध्ये यद् भविद्भरुक्तम् यदस्माभिः "खर्य-प्रश्नति-निशीय-दशाश्चतस्कन्ध-लोकप्रकाशादिशास्त्राणां आमाण्यसेय (न) सहाते" तथा "यानि शास्त्राणि" इत्यनेन सर्वाण्यपि जैनशास्त्राणि अस्माभिः शास्त्राभारानि प्रतिपाद्यन्ते तदस्मन्निर्णयपत्रे भविद्धाः क्व स्थ्यते तत्रस्पया पृष्ठपंक्तिनिर्देश-पुरुक्तरं प्रदर्शनामिति मे विद्यक्षिः

२ अस्माकं त्वेतन्मतं यद् भवतां गीर्वाणदाणीपरिचयः अतीव स्वल्पतरः, न च भवतां शास्त्रीयसंस्कृतभाषया सद्द स्थूलोऽपि परिचयः, येन भवन्तः पित्रकायाभैवंविधमसत्यं प्रकाशयन्ति, एवं स्थिते प्रकाश्यमानस्य गुर्जरभाषा-भयस्यानुवादस्य परिशीलनमेव भवतां श्रेय इति नो मितः।

३ तस्यानुवादस्य परिशोलनानन्तरं झायेतैद भगद्भिर्यथा नास्माभिः सूर्य-प्रश्नप्यादि प्रन्थानां प्रामाण्यं क्वापि अधिक्षिप्तं, न च तेषां शास्त्राभासं प्रतिषा-दितम्। सर्वविरित्तवतं स्वेष्व्या स्वीकुर्वाणैभेवादशैर्यदि द्वितीयमहाव्रतस्य एवं संचित्य आशातना क्रियते तदा का कथा श्रावकाणामन्येषां वेत्यपि मनसि विचार्यताम्। स्वीयं च सर्वविरित्तव्रतभक्षं सत्यार्थवकाशनेन सर्वजनसमक्षं पत्रिकारूपेण प्रतिक्रमणेन प्रगष्टीक्रियतामित्याशास्यते

7-9-43

वैद्योपाह्वेन परञ्जराम भ्रमेणा From, P. L. Vaidya. Vadia College, POONA.

ડાે. પી એલ વૈદ્યના પત્રનાે અનુવાદ

જૈનજનતા સાવધ રહે એ મથાળા પૂર્વ કતું તમે પ્રગટ કરેલ હૈન્ડખીલ અમે જોયું છે. તેમાં પાંચમા પેરેલાફમાં તમે જે કહ્યું કે અમારા વ3 " સૂર્ય પ્રગ્રિસિ–નિશીથ-દરાભુત-સ્કન્ધ લાકપ્રકાશ વિગેરે શાસ્ત્રોના પ્રામાણ્યને સહન કરાતું (નથી)" તથા 'ચાનિ જ્ઞાસ્ત્રાળિ' એ પ્રમાણેના શબ્દન કે સર્વ જૈનશાસ્ત્રો અમારાવકે શાસ્ત્રાભાસ કહેવાય છે તે અમારા નિર્ણયત્રમાં આપે કયાં જોયું તે કૃપાવકે પૃષ્ઠ પ'કિત નિર્દેશપૂર્વ કે દેખાડશા એ પ્રમાણે મારી વિગ્રિક છે.

અમારા નિશ્રયપૂર્વક અભિપ્રાય છે કે તમાને સંરકૃતભાષાના ઘણા જ સ્વલ્પતર પરિચય છે, તમારા શાસ્ત્રીય સંરકૃતભાષા સાથે સ્થૂલપણ પરિચય નથી જેને લઇ તે પત્રિકામાં આ પ્રમાણે તમે અસત્ય જણાવા છેા આમ હોવાયી તમારે થાડા વખતમાં પ્રસિદ્ધ થતા ગુજરાતી અનુવાદનું પરિશાલન કરવું એજ કલ્યાણકારી છે એમ અમારું માનતું છે.

તે અનુવાદના પરિશાલન પછી આપને જણાશે કે અમારાવડે સૂર્યપ્રગ્રિપ્તિ આદિ ત્રાંથાના પ્રામણ્યના કાઈ પણ ડેકાણે તિરસ્કાર કરાયા નથી અને તેઓને શાસ્ત્રભાસ કર્યા નથી, સ્વેચ્છાએ સર્વાવરિતિ વનને સ્વીકારનાર તમારા સરખા જો બીજા મહાવતની આ પ્રમાણે સમજ પૂર્વક આશાતના કરે તા બીજા ત્રાવકાની શી વાત કરવી એ પણ મનમાં વિચારવું જોઇએ, તમારા સર્વાવરિતિવતમાં અને સર્વાજનસમક્ષ સત્ય અર્થને જણાવતી પત્રિકાર્ય પ્રતિક્રમણવડે પ્રગટ કરશા એમ હું વૈદ્ય પરશુરામ શર્મા આશા રાખું છું.

> માેકલનાર હાેક્ટર પી. એલ વૈદ્ય વાડીયા કાૅલેજ પૂના

નાંધ–આ પત્રમાં પહેલા પેરેગ્રાફ લખી ડા. પી. એલ વૈદ્ય પુ. પં. કીર્તિમુનિજીના હેન્ડબીલના પાંચમા પેરેગ્રાફમાં

"यानि तैः शास्त्राण्युपन्यस्तानि तेषां प्रामाण्यमेव वयं न सहामहे " લખેલ પંક્તિ જે 'સૂર્યપ્રજ્ઞપ્તિ નિશીથ દશાશ્રુતસ્કન્ધ લાેકપ્રકાશ વિગેर શાસ્ત્રોના પ્રામાણ્યને સહન કરતા નથી ' તેમ જણાવે છે તે પંક્તિ મારા નિર્ણયપત્રમાં કયા પાને અને ક્કુ પંક્તિમાં છે તે જાણવા માગે છે.

ર તેમજ પૂ. પં. કાર્તિમુનિજીના પાંચમા પેરેગ્રાફમાં લખાયેલ "યાનિ શાસ્ત્રાળિ સમુપન્યાસ્તાનિ તાનિ શાસ્ત્રામાસાન્યેવેતિ" 'એ પ્રમાણેના શખ્દોવડે સર્વ જૈનશાસ્ત્રો અમારાવડે શાસ્ત્રાભાસ કહેવાય છે' તે અમારા નિર્ણય-પત્રમાં કયા પાને અને કર્ષ પંક્તિમાં છે તે જાણવા માગે છે.

આ ઉપરથી ડાં. પી. એલ. વેદા કહે છે કે—ચાનિ તૈઃ શાસ્ત્રાण્યુ-પન્યસ્તાનિ' પદ સૂર્ય પ્રજ્ઞપ્તિ વિગેરેનું અપ્રામાણ્ય કરાવે છે અને 'ચાનિ જ્ઞાસ્ત્રાणિ સમુપન્યસ્તાનિ' પદ સર્વ જૈનશાસ્ત્રોને શાસ્ત્રભાસ કહે છે પણ તે અમારા નિર્ણયપત્રમાં હોય તાે જરા પૃષ્ઠ પંક્તિ પૂર્વક બતાવા. અર્ચાત્ આ પહેલા પેરેગાફ લખતાં વેદા મહાશયને સંપૂર્ણ પણે ખાત્રી છે કે મારા નિર્ણયપત્રમાં મેં કાેઇ ઠેકાણે આવું કાંઇ પણ લખ્યું જ નથી એથી આમ લખવા પ્રેરાયા છે.

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ ફક્લિત થાય છે કે આ નિર્ણુયપત્રમાં નિર્ણુયપત્રના લેખકને પણ ખ્યાલ ન રહે તેટલા ફેરફાર તેમની સંમતિ કે વગર સંમતિએ થયાે છે તે ચાક્કસ છે તે વાત દાે. પી. એલ વૈદ્યના પત્રના પહેલાે પેરેગ્રાફ જણાવે છે.

ડાં. પી એલ વૈદો પૂ. પં. કીર્તિમુનિજી માહારાજને પાતાના બીજા-ત્રીજા પેરેગ્રાકમાં સર્જુન કે મધ્યસ્થને ન છાજે તેવા આક્ષેપ કર્યા છે કે જે વાંચ્યા પછી દરેક સમજી માણસને મધ્યસ્થની તહસ્થતા વિષે શંકા આવ્યા વિના રહી શકે તેમ નથી.

આ ઉા. પી એલ વૈદ્યના પત્રના પૂજ્ય પંન્યાસછ કીતિંસુનિજી મહારાજે જે જવામ આપ્યા તે જવામ નીચે આપીએ છીએ.—

પૂનાવાસ્તન્ય ડાે. પી. એલ. વૈદ્યા

અમદાવાદ. તા. ૧૦–૯–૪૩ **્યના**

ધર્મલાલ પૂર્વંક જણાવવાનું કે તમારા પત્ર મત્યો. ''જૈન જનતા સાવધ રહે" એ હેન્ડબીલ અમે પ્રગટ કર્યું છે તે સત્ય છે. પ્રગટ કરેલા હેન્ડબીલના પાંચમા પેરેબ્રાફમાં અમે નીચે પ્રમાણેની પ'ક્તિએા લખી છે.

- १ " यानि तैःशास्त्राण्युपन्यस्तानि तेषां प्रामाण्यमेव वयं न सहामहे " [निर्श्विभत्र ५. १६ भ. २३]
- २ " यानि शास्त्राणि समुपन्यस्तानि तानि शास्त्राभासान्येत्रेति " [निर्धु यपत्र पृ. २० ५. ६-७]

તે આપે તૈયાર કરેલા મધ્યસ્થ નિર્ણયપત્રના પૃ. ૧૬ ની ૨૩ મી પંક્તિ અને બીજી પૃ. ૨૦ ની ૬–૭ પંક્તિ છે તે તમે સૂક્ષ્મદક્ષિથી જોશા

આશ્રર્ય છે કે—આપના લખેલા નિર્ણ્યપત્રમાં આ પંક્તિ કયાં છે તેના આપને પ્યાલ નથી એટલું જ નહિં પણ આ પંક્તિ છે કે કેમ? તેની તપાસના પણ તમે પરિશ્રમ લીધા નથી, અતિ ઉતાવળ અને મગજના ઉશ્કેરાટથી તમારે લખવું છે.

"सूर्य प्रज्ञप्ति-निर्धाथ-दशाष्ट्रतस्कंन्ध-लेकप्रकाशादिशास्त्राणां प्रामाण्यमेव न सहाते " तेने लक्ष्ये तेमां न सभवे। सुक्षी अन्ये। छे।

તમારૂં પૈરેગ્રાફ ૨–૩ નુ લખાયુ મધ્યસ્ય અને સર્જુનને શાલે તેવું નથી વર્તમાનપત્રા જે 'તટસ્થ તટસ્થતા જળત્રી શક્યા નથી ' એમ જે કહે છે તેને તમારા પત્રનું લખાયુ સમર્થન આપે છે.

तभारे। भत ' यद्भवतां गीर्वाणवाणीपरिचयः अतीय स्वस्पतरः'' ते अराजर छे. अभे कहर तमारी साइङ पंडितालिमानी नथी. 'न च भवतां...

परिचयः'' આ તમારૂં લખવું તેતો આપના મધ્યસ્ય નિર્ણયપત્રની અમે અમારા હેન્ડળીલમાં જણાવેલી પંક્તિઓના સ્થળનું અવલાકન જ આપને જણાવશે કે અમાને સંરકૃત ભાષા સાથે થાડા પણ પરિચય છે કે નહિં, "येन मवन्तः… प्रकाशयन्ति" તેના માટે જણાવવાનું કે આપે આપનું મધ્યસ્ય નિર્ણયપત્ર જોવું અને તેમાં જણાવેલ પંક્તિઓનું અવગાહન કરવું અને તે કર્યા પછી આપને જરૂર જણાશે કે અમે લખેલું અસત્ય નથી પણ સત્ય છે. આ ખાત્રી કરી કદાશ્રહના ત્યાગ કરી આપેજ જાહેર કરવું કે—'તમારા હેન્ડબીલનું લખાણ સત્ય છે ને મે' કરેલા આપ ઉપરના આદ્રેપ અસત્ય છે'. एवं स्थिते…નો मितः ગુજરાતી ભાષાના અનુવાદ વાંચી પરિચય મેળવવાના તમારા ઉપદેશ પણ માગ્યા છે.

અમારે અને તમારે પરિચય સુદ્દલ નથી. છતાં આપતું અમારી પ્રત્યે લખાયેલ તમારા ખીજા પેરાનું લખાણ જ સૂચવે છે કે-તમે કાેઇપણ પક્ષથી વાસિત બન્યા છે!.

"તસ્યાનુવાવસ્ય... પ્રતિપાવિતમ્" "અનુવાદ અહાર પડયા પછી અને તેના પરિશીલન પછી જણાશે કે અમે સૂર્ય પ્રજ્ઞપ્ત્યાદિ શાસ્ત્રોનું અપ્રમાણ્ય કે શાસ્ત્રાના માસ પણ કહ્યું નથી' તો ઉપરની તમારી પંક્તિએ જે શાસ્ત્રોના પ્રામાણ્યને તિરસ્કાર કરવાનું અને શાસ્ત્રાભાસપણું જણાવે છે તેના સંબંધી તમારા શા અલાસો છે? પૂજ્ય સાગરાનંદસૂરિ મહારાજે ૪૦ શાસ્ત્રપાઢા રજી કર્યા છે તે તો પ્રસિદ્ધ છે.

"सर्वविरितवतं...मनसि विचार्यताम्" આ લખીને અમાને જ નર્હિ પણ સમગ્ર શ્રાવક જનતા ઉપર આક્ષેપ કર્યો છે. તમને ઉંડા વિચાર વિના શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇએ તટસ્થ નીમ્યા અને તેના લાભ લઇ જજમેન્ટમાં ચર્ચાના મૂળ વિષયાને છાડી જૈન આગમ ગ્રન્થા અને પૂ. સાગરાન દસૂરિ ઉપર અયાગ્ય આક્ષેપા કર્યા છે.

"स्वीयं ..प्रकटीकियतामित्याशास्यते" અમે મુનિએા થયેલા અપરાધને પ્રતિદિન ખમાવીએ છીએ. અને એવી કાઇ માટી ભૂલ થઇ હાય તો જાહેર કરવામાં પણ વાંધા નથી. પરંતુ પ્રમાદ અને ભૂલથી તપાસ કર્યા વગર આવા આક્ષેપ કરવાનું સર્વ સજ્જનની નીતિને ઉલ્લ'ઘવાથી અને.

અતે જૈનસમાજના મહાન્ દુર્ભાગ્યે ઉંડી તપાસ વિના આપ જેવાને શેઠશ્રી તટસ્થ શાંધી લાવ્યા કે જે ચાલુ વિષયને છેઠી ખુલાસા માગ્યા વગર સર્વવિરતિ વત ભંગના આક્ષેપા કરે છે. અમારા આપના પત્રથી દઢ નિર્ણય છે કે-"તટસ્થના ચુકાદા સત્યથી વેગળા સમતાલ વિનાના અને આક્ષેપ પૂર્ણ છે" તેવું જે આજે જૈન જનતામાં પ્રસિદ્ધ છે તેને તમારૂં આ પત્રનું લખાળુ પુરેપુરું સમર્થન આપે છે. સર્વવિરતિ, દેશવિરતિ કે સમ્યક્તવના મર્મ સમજવા તે તમે ગમે તેટલું લાણેલા કે પંડિતાલિમાની હા તા પણ ધનલુષ્ધ અને ધનથી યદ્ધા તદ્ધા નાચ નાચનારા તમારા જેવા સંસારીને ખુખ કડીન છે. અમે તમને વલુમાગ્યું આટલું જરૂર જણાવીશું કે-જેવા સ્થાને તમાને શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇએ સ્થાપ્યા હતા તેવા સ્થાન માટે તમે જરૂર યાગ્ય નથી.

પત્રના જીવાળ આપશા ને તટસ્થ સજ્જનને છાજે તેમ રહેશા.

પં. કીતિમુનિ. તા. ૧٠-૯-૪૩

તા. કઃ—અમા પત્ર સંરકૃતમાં લખત. પરંતુ હૈન્ડળીઢામાં તમા આટલા રસ ક્ષેતા દ્વારિ પત્ર ગુજરાતીમાં લખ્યા છે. પે. કીતિમુનિ.

> વૈદ્યના પત્ર અને શાસ્ત્રાભાસ અ'ગે શેઠથ્રી સાથે પૂ. પં. કીર્તિસુનિજીના થયેલ પત્રવ્યવહાર

> > અમદાવાદ, તા. ૧૫-૯-૪૩

રાજનગરથી પન્યાસ કીર્તિ મુનિ આદિ ઠાણા ૩.

શ્રી શેઠ કરતુરભાઇ લાલભાઈ યેાગ્ય ધર્મલાભ.

વિ. લખવાનું કે તા. ૨૪-૮-૪૩ના રાજ એક હેન્ડબીલ અમે બહાર પાડ્યું છે. તે હેન્ડબીલ આ સાથે પાંચમા પેરેગ્રાફ ઉપર નિશાની કરી માકલ્યું છે.

આ પાંચમા પેરેગ્રાફને અનુસરીને ડા. પી. એલ વૈદ્યે એક સંસ્કૃતમાં અમારા ઉપર કાગળ લખ્યો છે. તેની નક્કલ આ સાથે તમને જેવા માકલી છે. મુલ કાપી જે મંગાવશા તો તમને જેવા ખીડી આપીશું કે માણસની સાથે માકલી આપીશું. અમારા હૈન્ડબોલમાં લખેલ પહેલી પંકિત (यानि तेः... सहामहे) તે મધ્યસ્થ નિર્ણયનું પૃષ્ઠ ૧૬ પંકિત ૨૩ છે અને બીજી પંકિત (यानि तेः... (यानि शास्त्रामासन्येवेति) મધ્યસ્થ નિર્ણયમતનું પૃષ્ઠ ૨૦ પંકિત (यानि शास्त्रामासन्येवेति) મધ્યસ્થ નિર્ણયમતનું પૃષ્ઠ ૨૦ પંકિત (અમારા ઉપર જે તેમનું લખાયેલ પેરા ૨–૩નું લખાણ તટસ્થ સજ્જનને શાલે તેનું છે કે કેમ ? તેના આપ યાગ્ય વિચાર કરશા. પત્રના જીવાબ આપશા.

અમદાવાદ, ૧૮-૯–૪૩.

પૂજ્ય પન્યાસછ મહારાજ કીર્તિ મુનિજી

આપના તા. ૧૫-૯-૪૩ના પત્ર મળ્યાે. આપે માકલેલ કાગળા વાંચી ગયાે. 'હું એટલું તાે ચાક્કસ માનું છું કે-એક સંસારી કરતાં સાધુ ઉપર અનેક ગણી વધારે જવાબદારી રહેલી છે. અને જેમણે પાતાના આત્માની શુદ્ધિ ખાતર સંસારના ત્યાગ કર્યો. તેમણે સામા ઉપર આક્ષેપ કરતા પહેલાં ઘણે! વિચાર કરવાના છે. આપની પત્રિકામાં આપે બહાર પાડ્યું છે. કે– ડા. વૈદ્યે જૈન આગમ ગ્રન્થાને વગાવ્યાં છે તે સદન્તર ખાટું છે. અને તે બાબત જયારે ડા. વૈદ્ય સુધારી લેવા આપને જણાવે છે. ત્યારે આપ માઠું મનવા છા તે વાસ્તવિક નથી.

લી. કસ્તુરભાઇની ૧૦૦૮ વંદણા.

અમદાવાદ, તા. ૨૨-૯-૪૩

રાજનગરથી પંન્યાસ કીર્તિસુનિ આદિ કાણા ૩.

શ્રી **રોઢ કેસ્તુરભાઇ લાલભાઇ** યાેગ્ય ધર્મલાલ.

તમારા પત્ર મળ્યો. સામા ઉપર આક્ષેપ કરતાં ખુબ વિચાર કરવા તે બરાબર છે. પણ જે લખાણથી સમગ્રશાસનના હિતનું નુકશાન થતું હાય તા તે નુકશાનથી ચેતવવા રૂપ સત્યવસ્તુને રજી કરવી તે તા આક્ષેપન ગણાયને?

જૈન આગમ ગ્રન્થાને શાસ્ત્રાભાસ કે અપ્રમાણ કહેવામાં આવે તે શું આગમ ગ્રન્થાને વગાગ્યા ન ગણાય ? છતાં અમે અમારા હેન્ડબોલમાં રજી કરેલ પંક્તિઓ જૈનશાસ્ત્રોને શાસ્ત્રાભાસ કે અપ્રમાણ નથી કહેતી તેવું તે પંક્તિના અર્થ ઉપરથી કાઇ મધ્યસ્થ ન્યાયગ્યાકરણ કે સાહિત્યના આચાર્ય અર્થ કાઢે તો તે સુધારવામાં મને વાંધા ન હાય. પરંતુ તે પંક્તિના અર્થ જો ઉપરાક્ત યાગ્યતાવાળા વિદ્રાના શાસ્ત્રોને શાસ્ત્રાભાસ (ખાટાં) કે અપ્રમાણ કહ્યાં છે તેમ કહે તો તમારી તરફથી 'જજમેન્ટ અરાબર નથી' તેમ જાહેરાત કરવાની આશા રાખવી વધુ પડતી નહિંજ ગણાય. પત્રના જીવાળ જરૂર આપજો. શાસ્ત્રોને વગાવવાં તે સમસ્ત શાસનમાટે શરમજનક છે.

અમદાવાદ, તા. ૨૫–६–૪૩

રાજનગરથી પંત્યાસ કીર્તિ મુનિ આદિ કાણા ૩

શેઠશ્રી કરતુરભાઈ લાલભાઈ યાગ્ય ધર્મલાસ.

તમાને બે દિવસ ઉપર એક પત્ર લખ્યા છે વિશેષમાં અમે અમારા હેન્ડ-બીલમાં જે પંક્તિઓ રજી કરી છે તે પંક્તિઓના પૂર્વાપર સંગત અર્થ ચર્ચામાં રજી કરવામાં આવેલ જેનશાસ્ત્રોને શાસ્ત્રાભાસ કહ્યાં તેવા થાય છે કે કેમ ? અથવા બીજે પ્રકારે થાય છે તેના સંબંધી ન્યાય, વ્યાકરણ અને કાવ્ય આદિના આચાર્ય થયેલા વિદ્વાનાના અભિપ્રાય મેળવ્યા છે. તેના જે અભિપ્રાય આવ્યા છે. તે તેમની સહીવાળા પત્રની નક્કલ અને ઘણામાં કેટલાકની સહીઓની નક્કલ આપને આ સાથે બીડી છે. તે વાંચી વિચારશા. શાસ્ત્રાભાસ એટલે ખાટાં શાસ્ત્ર તે વાત પ્રસિદ્ધ ખને. તેા આ રીતે ચર્ચામાં રજુ થયેલ શાસ્ત્રોને શાસ્ત્રાભાસ કહેવાં તે વગાવવાં નહિં તેા બીજું શું ગણાય ?

ડાં. પી. એલ. વૈદો પાતાના સંસ્કૃત જજમેન્ટમાં જૈન શાસ્ત્રોને શાસ્ત્રાન ભાસ કહી વગાવ્યાં છે. પત્રના જુવાબ લખશા.

તા. કે:—આમ છતાં આપ સ્વતંત્ર પણ તે પંક્તિઓના અર્થની તપાસ કરાવશે.

પૂ. પં. કીર્તિ મુનિ મહારાજને પંડિતાએ 'શાસ્ત્રાલાસ' શબ્દ માટે આપેલ અભિપ્રાથની શેઠશ્રીને માકલી આપેલ મુસદ્દાની નક્કલ.

ડાે. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણુપમાં '' શાસાભાસ' શખ્દ જૈનશાસ્ત્રોને ખાેટાં કહે છે

મધ્યસ્થ નિર્ણય પત્રમાં ડાે. પી. એલ વૈદ્ય શરૂઆતમાં લખે છે કે-

१ "उमास्वातिवचः प्रधोषत्वेन प्रसिद्धं 'श्लये पूर्वा तिथिः कार्या वृद्धौ कार्या तथोत्तरा' इति श्लोकार्धमुद्दिश्य आचार्यश्री सागरानंदसूरीणां तथा आचार्य-श्लीरामचन्द्रसूरीणां महान् मतभेदः प्रादुरभूत्" ! ए. ५ (प्रयचन अंक पृष्ठ १)

१ (१९) भारवातिना वयन तरीहे प्रसिद्ध (क्षेत्रे पूर्वा तिथिः कार्या बृद्धौ कार्या तथोत्तरा ' २० १ क्षेत्रे सभ'धी तिथिना क्षय अने प्रद्धिनी भागतमां आवार्य श्री सागरान हस्रिक्छ अने आवार्य श्री विकयराभय दस्रिक्छनी वस्त्रे भढान भतकोह पर्यो। "

આથી ડા. વૈદ્ય જણાવે છે કે તે એ આચાર્યા વચ્ચે 'ક્ષયો પૂર્વાં' ના શ્લોકાર્ધને લઈ મતભેદ હતો. હવે તેજ ડા. વૈદ્ય પાતાના છાપેલા પાના ૨૦ ની ૬-૭ લીટીમાં લખે છે કે—

तदेवमाचार्यश्रीसागरानंदस्रिधिसमास्यातिवचनस्य स्वाभिमतार्थसिखये । यानि शास्त्राणि समुपन्यस्तानि तानि शस्त्राभासान्येवेति । पृ०२• (प्रवचन अंक पृष्ठ १३ पं. २५-२६)

ઉમાસ્વાતિના વચનના પાતાના અભિમત અર્થ સિદ્ધ કરવા આચાર્યશ્રી સાગરાન દસ્રુરિજીએ જે શાસ્ત્રો રજી કર્યા છે તે શાસ્ત્રાભાસજ છે (અર્થાત્ ખારાં છે)

આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે વૈદ્યના મતે આખી ચર્ચા 'श्रये पूર્વાન' ને લઇને છે ને તે આખી ચર્ચામાં રજુ થયેલ તમામ શાસ્ત્રો શાસ્ત્રાભાસ છે તેમ ડા. પી. એલ. વૈદ્ય પોતાના શબ્દોમાં કહેવા માગે છે.

તેમજ આગળ ડા. પી. એલ વૈદ્ય લખે છે કે—

पताहशार्थसमर्थने यानि तैः शास्त्राण्युपन्यस्तानि तेषां धामाण्यमेव वयं न सहामहे. यश्च तेषां प्रतिपादितोऽर्थः सोऽप्ययुक्तः । पृ० १६ (प्रवचन पृष्ट १० पंक्ति २२-२३) આવા અર્થના સમર્થનમાં તેમણે જે શાસ્ત્રો રજી કર્યા છે તેતું પ્રામાણ્ય અમે સ્વીકારતા નથી અને તેમણે જે અર્ઘ પ્રતિષાદિત કર્યા છે તે પણ અયુક્ત છે.

ઉપરની પંક્તિઓના અર્થ શાસ્ત્રોને શાસાસાસ અર્થાત્ ખાટાં અને

શાસ્ત્રોના પ્રામાણ્યને નહિ સ્વીકારવાનું કહે છે તેમ મને લાગે છે.

વિદ્વાનાની સહીએા.

આ. પછી પંન્યાસશ્રી કીર્તિમુનિજી મહારાજે પત્રવ્યવહાર છાપવા માટે ડાં. વૈદ્ય ઉપર ૨૩–૧૦–૪૩ ના રેકજ પત્ર લખી મંજીરી મંત્રાથી હ**ી. અને** તા. ૩૦–૧૦–૪૩ ના રાજ તેમની મંજીરી આવી હતી.

E8-09-0€

19, Bund Round-POONA. I.

पंन्यास श्रीकीतिंधुनिषु परःशताः प्रणतयो विज्ञप्तिश्र

श्रीमतां २३-१०-४३ तमे दिने लिखितं पत्रमेकं मयाद्यैवाऽधिगतम् । आवयोः पत्रोत्तरप्रसिद्धिविषयकं भवतामसित्रायं विदित्या परां प्रीतिमुपगतोः ऽस्मि । निर्णयपत्रे मदीया काचित् बृद्धिरद्याविध सदा नैवाऽधिगतेति विदांकुर्वेन्तु भवन्तः । अस्य पत्रव्यवहारस्य प्रकाशनं भवतां देतिण्डकत्वमेव प्रस्यापयेदिति मे मितः । अहं हि प्रसिद्धिविमुखः । भवन्तस्तु येन केन प्रकारेण प्रसिद्धिकांशिणः तद्वद्यमयं पत्रव्यवहारो भवद्भिर्यथाक्तिः प्रकाशनं नेतव्यः किंतु यद्यस्मदीयः पत्रव्यवहारप्रसिद्धि नेतव्या तदा मदीयं पत्रमिथहत्य भवद्भिः श्रेष्ठी श्री कस्तुरभाइ महोदयेश्यो यदेकं पत्रं लिखितं यच्य तस्तर्योत्तरं प्रदक्तं तद्वश्यं प्रसिद्धिमहितोति कृपया तदिष प्रकाशतां नेयमिति मे विविक्तिः

भवदीयः वैद्योपा**द्धः परग्रसम शर्मा**

પત્રના ભાવાર્થ.

ખુશીથી પત્રવ્યવહાર પ્રસિદ્ધ કરતો પરંતુ કસ્તુરભાઇ શેઠને તમે એક પત્ર લખ્યા હતા અને તેના ઉત્તર જે શેઠે આપ્યા હતા તે પણ મહેરબાની કરીને પ્રસિદ્ધ કરતો.

આ.'સવ પત્ર વ્યવહારનું પરિણામ એ આવ્યું કે શેઠશ્રી કેસ્તુરભાઇએ પ્રથમ છાપવા આપેલ હોવાથી નિર્ણય પત્રનું ગુજરાતી ભાષાન્તર છપાવા દીધું પરંતુ તે નિર્ણયપત્રની અંદર તેમણે જૈન સમાજને કાઇપણ જાતની સલામણ કરી પાતાનું નિવેદન કે અભિપ્રાય જણાવ્યા નિલે કારણકે આ પત્રવ્યવહારને અંતે પંડિતાના અશિપ્રાયથી શેઠશીને પૂર્ણપણે ખાત્રી થઇ ગઈ હતી કે નિર્ણયકારે નિર્ણય આપવામાં ઉતાવળ કરી જૈનજનતાને માન્ય

થાય તેવા નિશ્ ય આપ્યા નથી. આ વાત ગુજરાતી અનુવાદવાળા નિર્ણય પત્ર સ્પષ્ટ ખ્યાલ આપે છે કે જેમાં શેઠશ્રીના નથી તા અલિપ્રાય કે નથી તેમાં કાઈ પશુ જાતની પ્રસ્તાવના. આ વસ્તુમાં તે વખતે વીરશાસન અંકમાં 'કેટલીક બાબતામાં શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇના વિચારા અને અમારા વિચારા વચ્ચે માેડું અંતર છે' તેવી મતલબનું આવેલ લખાશ સારૂ અજવાળું 'પાંડે છે.

પ્. પં. કીર્તિમુનિજી મહારાજે 'શાસ્ત્રાભાસ'ની પંક્તિઓને રજા કરી જૈન જનતાને તિથિનિર્ણય પરત્વે વિમુખ ખનાવી જૈન શાસન ઉપર ખુખજ ઉપકાર કર્યો છે તે નિશંક છે.

પરિશિષ્ટ નં ૪

પૂ. પંત્યાસ ભાનુવિજયજી ગણિવરે નિર્ણયપત્રને અનુસરીને ડા. પી. એલ. વૈદ્ય પાસે સાત શંકાના માગેલ ખુલાસા

T 68 48 92 T 5

राजनगरे उहेलाख्योपाश्रये चातुर्मासस्थितवता पंन्यासभानुविजयेन सादरं धर्मलाभपूर्वेकं पूण्यपत्तनस्थेषु पी. पल. वैद्यमहोद्येषु किंचित्तिवेदाने। भवतो निर्णयपत्रे मयाऽवलोकितं। तस्य भाषासीष्ठयं वस्तुप्रतिषादनपद्धतिश्च प्रभोद्यति विद्यामपि चेतांसि

''पूर्वाश्रमे प्राह्मणोऽहमधुना स्वीहतजैनदीक्षः, जिज्ञासुप्रात्रेन निर्णयपत्रीत्थानि शकास्थानानि भवतां पुरतः प्रदर्शयामि तेषां सम्यगुत्तरविष्णेन निर्णयपत्रनिश-ह्वजानं मत्हते सरलोक्षरिष्यत इति

१ उभयेषामण्याचार्याणां पर्वतिथिवृद्धिक्षयविधित्तकः एव सतमेद्स्तधापि भविद्गिर्तिणयपत्रं तिथिवृद्धिक्षयमुद्दिश्य कथं धदत्तम् ।

२ श्रेण्डियर्थ कस्तुरभाइ महोदयेन द्वाभ्यामि स्वित्यांश्यां भिलित्या बहुः कालं यिचार्थ घटित पतत्सवंधी मूलबीजकरूपो लेखो निर्धयपत्रे भवद्भिनींद्श्वतः तस्य किमपि प्रयोजनं न वा?

३ सागरानन्दस्रीणां विजयरामचन्द्रस्रीणां च एकः प्रतिपक्षश्च कीहराः स निर्णयपत्रे संक्षेपतो नहि प्रदर्शनस्य विजयरामचन्द्रस्रीणां राष्ट्रैः सागरानन्द-स्रीणां खण्डनमकृत्वेच स्वकीयराष्ट्रैः खण्डनकरणे च प्रवतां क आरायः ?

४ भवत्प्रद्शितेषु अथैतादशस्य दशसु विवादपदेषु अष्टमे विवादपदे 'व्या-ष्यानस्य प्रामाण्यसिद्धये यानि शास्त्रावचनात्याचार्यश्रीसामरातन्दस्रिरिमरुपत्य-स्तानि तानि परीक्ष्यन्ते' इति लिखित्वा हीरप्रश्नस्य विजयदेवस्रदेश्च पत्रहयस्थो इलेखः कृतः, किन्तु सागरानन्दस्रिमः प्रदर्शितानां 'तत्त्वतरंगिणी' 'आचारप्र- कल्पसूर्णि' 'प. रूपविजयपत्रम्' 'पं. दीपविजयपत्रम्' इत्येतेपां यत्किञ्चद्पि खण्डनं जनताविश्वासाय कथं न कृतं ?

५ भवद्भिजीताचारत्वेन कथिते चण्डांशुचण्ड्रपञ्चाङ्गे श्रये पूर्वा० इत्यादि-वाक्षे च स्वप्रदर्शिताश्चत्वार अंशा घटन्ते एतत्स्पष्टीकरणं कथं दूरीकृतम् ?

६ देवस्रसमाचार्या त्रयोंऽशा न घटन्ते अत्र प्रथमांऽश घटने अन्येऽपि घटन्त एव इति मन्तव्ये खण्डनस्यावस्यकता प्रतिभाति न चा ?

७ एकस्मिन् दिने उद्योस्तिष्योः पर्वणो या व्यपदेशो भवितुमईति इत्येतत् प्रतिपाद्यितुं निर्णयपत्रेऽधिकप्रयासः आवश्यकः इति चेत् सन्ति कानिचित् सांहि। श्रेषु तादशो व्यपदेशः ?

इत्येवमपर्युब्लेखितशंकास्थलस्पष्टीकरणमाशास्यते

वि. सं. २००० ज्ञानपत्रमी

भानुविजये**न**

રાજનગર ડહેલાના ઉપાક્ષયે ચામાસુ રહેલ પં. ભાનુવિજયજીવડે આદર સહિત ધર્મલાભપૂર્વક પૂનાના પી. એલ. વૈદ્ય મહાદયને કાંઇક જણાવવામાં આવે છે. તમારૂં નિર્ણયમત્ર મેં વાંચ્યું છે તેની ભાષાની ગનાહરતા અને વસ્તુપ્રતિ-પાદન પદ્ધતિ વિદ્વાનાના પણ મનને આનંદ ઉપજાવે તેમ છે.

પૂર્વાશ્રમમાં હું બ્રાહ્મણ હતો અને મેં જૈનદીક્ષા અંગીકાર કરેલ છે જિજ્ઞાસુભાવે નિર્ણયપત્ર વાંચવાથી મને ઉત્પન્ન થયેલ શંકાસ્થલાે તમાને જણાવું છું તાે તેના સારી રીતે ઉત્તર આપવાવઉ તે નિર્ણયપત્ર મને શંકારહિત સરળ ખને તેમ કરશાે.

૧ ગન્ને આચાર્યોને **પવ⁶વૃદ્ધિ ક્ષય** સંગંધી મતભે**દ હતા છતાં તમે** નિર્જુયપત્ર તિ**શિવૃદ્ધિક્ષયનું** કેમ આશ્યું?

ર શ્રીષ્ઠિવર્ધ કરતુરભાઇ અને બન્ને આચાર્યોએ મળી ઘણા વખત સુધી વિગ્રાર કરી આ ચર્ચાના મૂળ બીજરૂપ લેખ (લવાદનામું) ઘડશું હતું તે નિર્ણયપત્રમાં આપે કેમ ન લીધું ? અને આનું કાંઈ પણ કારણુ છે કે કેમ ?

3 સાગરન દસ્ત્રિજી અને વિજયરામચંદ્રસ્ત્રિજીના પક્ષ પ્રતિપક્ષ કેવા પ્રકારના છે તે નિર્જુયપત્રમાં નહિં દેખાડવાનું, અને વિજયરામચંદ્રસ્ત્ર્રિજીના શખ્દાેવડે સાગરન દસ્ત્રિજીનું ખંડન કર્યા વિના પાતાના શખ્દાે વડે ખંડન કરવામાં આપના શા આશય છે?

૪ આપે દેખાડેલ દશ વિવાદપદા પૈકી આઠમા વિવાદપદમાં 'હવે તે પ્રકારના આખ્યાનની પ્રમાણ સિદ્ધિમાટે જે શાસવચનાને આચાર્ય સાગરનંદસૂરિજીએ રહ્યુ કર્યા છે તેની પરીક્ષા કરીએ.' આ પ્રમાણે લખીને હીરપ્રશ્ન અને વિજયદેવ સૂરિજીના ભૈ પાનાના ઉદલેખ કર્યો પરંતુ સાગરાનંદસૂરિજીએ દેખાડેલ 'તત્ત્વ- તરંગોિશ, આચારપ્રકલ્પ ચૂિશ, પં રૂપવિજયજના કાગળ, પં. દીપવિજયજના કાગળ એ સર્વનું કાંઇપણ ખંડન જનતાના વિશ્વાસમાટે કેમ ન કર્યું?

પ જીતાચારપણે કહેલ વ્યંડાશુઅંકુ પત્રાંગ અને **સચેવૂર્વા ઇ**ત્યા**દિ** વાકયમાં તમારા દેખાઉલ ચાર અંશ ઘટે છે એતું સ્પષ્ટીક**રણ કેમ (નિર્ણયપત્રમાં)** કરવામાં નથી આવ્યું [?]

ફ દેવસુર સમાચારીમાં ત્રણ અંશ ઘટતા નથી (તેમ જણાવ્યું પરંતુ) તે દેવસુરસમાચારીમાં પહેલા અંશની ઘટનામાં ખીજા અંશો ઘટે જ છે એ માન્યતામાં ખંડનની આત્રશ્ચકતા તમને લાગે છે કે નહિ ?

૭ એક દીવસે બે તિચિના કે બે પર્વના વ્યપદેશ થાય તે પ્રતિપાદન કરવા માટે નિહ્યુયપત્રમાં અધિક પ્રયાસની આવશ્યક્તા હતી. એક દીવસે બે તિથિ કે બે પર્વના વ્યપદેશ થાય તેવાં કોઇ સ્થળા છે ખરાં?

આ પ્રમાણે ઉપર ઉલ્લેખ કરેલ શાંકાસ્થળના સ્પષ્ટીકરણની હું-ભાનુવિજય આશા રાખું છું. જ્ઞાનપંચમી. વિક્રમ સં. ૨૦૦૦

Bund Round, Poona.

पंन्यास श्रीभानुविजयेषु परःशताः प्रणतयो विज्ञप्तिश्व

भवतां पत्रमधिगतम् । मदीयं निर्णयपत्रमुद्दिश्य ये भविद्गिरिदं प्रथमतया साधुबादाः इतास्तैः प्रमुदितोऽहम् ।

यदिप सिद्धप्रामाणान्येव मद्दितके भवदीयानामाशङ्कानामुत्तराणि भवदा-शंकापनोदश्वमाणि, तथापि मदीये निर्णयपत्रमधिकृत्य सांप्रतिकमसांप्रतमान्दोलनं प्रेक्ष्य मन्यामहे यदनअवसर एव सांप्रतं भवतामाशङ्कापनोदनस्य कियन्तमपि-कालमिति श्वम्यतां मे मौनमित्याशास्ते— भवदीयः

वैद्योपाह्व श्री परशुराम शर्मा.

તા**. ૧૧–૧૧–**૪૩

૧૯ અંદ રાઉન્ડ પૂના ૧

પંન્યાસ ભાનુવિજયજીને સેંકડા નમસ્કાર અને વિજ્ઞપ્તિ. તમારા કાગળ મત્યોા મારા નિર્ણુયપત્રને ઉદ્દેશીને જે આપે પ્રથમપણે પ્રશાંસા કરી તેથી હું આનંદ પામ્યા છું.

જે કે આપની શંકાને દુર કરે તેવા આપની શંકાના સિંહ પ્રમાણવાળા મારી પાસે ઉત્તરા છે તેાપણ મારા નિર્ણંચપત્રને અનુસરીને હાલનું અધાગ્ય વાતાવરણ દેખીને હું માનું છું કે આપની શંકાને દુર કરવાના હાલ કેટલાક સમય અવસર નથી. માટે મારા ગૌનની ક્ષમા આપજો એમ આપના વૈદ્ય પરશુરામ શર્મા આશા સંખે છે.

નોધ—પંન્યાસ લાનુવિજયછ ગણિવરે નિર્ણયપત્ર વાંચ્યા પછી તેમને પુછવાયાગ્ય સાત શંકાસ્થળા સં ૨૦૦૦ના જ્ઞાનપંચમીના દીવસે ડાં. પી. એલ. વૈદ્યને પુછયાં અને તેના ડાં. પી. એલ વૈદ્ય તરફથી ઉત્તર આવ્યા કે હાલ તેના ઉત્તર આપી શકાય તેવી સ્થિતિ નથી. કારણકે મારા નિર્ણયપત્રથી હાલ વાતાવરણ ડાળાયેલ છે. આ પછી મહારાજશ્રીએ ડાં. પી, એલ વૈદ્યને છીએ પત્ર લખ્યા હતા જે આ પ્રમાણે છે.

अहमदावाद नगरस्थ

ता. २४-११-४३

पंन्यास भानुविजयस्य सादरं धर्मलाभाशीर्वादः

आचार्य परशुराम शर्मणां प्रति.

सम्प्राप्तभवत्पत्रेणालाभि महानानन्द्स्तथैव संतोषजनकोत्तरेण पुनरपि जननीयः।

यादशं शंकाशस्यमसमाकं हृदि तथैवान्येषां मुनिषुक्कवादीनामपि, तस्योद्धारो यदि न भविष्यति तद्वि निर्णयस्योपरि नानाशंकासमुज्जवेन भवतामन्यायो जनिष्यते ।

मम तु नम्रमेतन्मन्तव्यं यत् "निर्णयपत्रमगुस्त्येदानीं यदान्दोलनं तद्भवतां समाधानमन्तरोत्रपरिणामम्

जैनसमाजे प्रतिकोणं निर्णयविषये समेषां वित्ते दृढशंकाप्रादुर्भावानन्तरं यदि भवतां मौनमोश्चस्ति न प्रकाशयन्तु नाम वर्तमानपत्रेषु समाधानं तथापि विद्वज्ञिज्ञासु प्रति प्रकटनीयं तत् इति योग्यं प्रतिभाति। तथापि सवलकारण-तया यद्यस्तर्ममनुचितं तिहं नाप्रहो ममाऽस्मिन् विषये इति शम्॥

रूपया दलं प्रेषियध्यते

તા. ૨૪–૧૧–૪૩

આચાર્ય પરશુરામ શર્માને અમદાવાદમાં રહેલ પંન્યાસ ભાનુવિજયજીના સાદર ધર્મલાભરૂપ આશીર્વાદ.

તમારા પત્ર મળવાથી ઘણા આનંદ થયા. તેવીજ રીતે ક્ર્રી પણ સંતાપ જનક ઉત્તરવડે આપશા

જેવા પ્રકારે શાંકા અમારા હુદયમાં છે તેજ પ્રકારે બીજા ઉત્તમ મુનિ-એાના હુદયમાં પણ છે તેના ઉદ્ધાર નહિ થાય તાે નિર્ણયના અંગે જીદી જીદી શ'કાએા થવાથી આપને અન્યાય થશે

મારૂં તાે નમ્ર માનલું છે જે નિર્ણયપત્રને અનુસરીને હાલનું જે આંદ્રા-લન છે તે તમારા સમાધાન વિના ઉગ્ર પરિણામને પામ્યું છે.

જૈનસમાજના ખુણે ખુણે સજ્જનાના હુદયમાં નિર્ણય વિષે દેઢ શંકા પ્રગટ થયા પછી જો આપ મૌન છોડશા (તા તે ફળદાયક નહિ અને) આપ વર્લમાન- પત્રામાં ભલે સમાધાન પ્રગટ ન કરા તાેપણ આપે જિજ્ઞાસુ પ્રત્યે પ્રગટ કરલું જોઈએ તેમ મને ચાેગ્ય લાગે છે. આમ છતાં પણ સબળ કારણને લઈ ઉત્તર આપના આપને ઉચિત ન લાગતાે હાેચ તાે એ વિષયમાં મારા આશ્રહ નથી ઇતિ શમ્ કૃપા કરીને પત્ર લખશા

નોંધ— આ પત્રમાં પન્યાસ લાનુવિજયજીએ જણાવ્યું કે જિજ્ઞાસુ પ્રત્યે શંકાના ઉત્તર આપવાથી તેના વિસ્તાર અટકરો અને સાચુ સમાધાન થશે તા આપને ન્યાય મળશે. છતાં યાગ્ય લાગે તેમ કરશા અમારા આત્રહ નથી.

Vadia College, Poona. 27-11-48

पंन्यासश्रीभानुविजयगणिषु वैद्योपाह्मस्य श्री परशुरामशर्मणः परः शताः प्रणतयो विह्नसिश्च । भवतां २४-११-४३ दिने लिखितं पत्रं यथासमयमेव मया-ऽधिगतम् । यद्यपि भवतां सौजन्ये तथा भवदीयानामाशङ्कानां सद्भावे नास्ति मे कोऽपि संशयावकाशस्तथापि अन्नातकालमेवाधुनाऽपि भवदाशंकापनोदस्येति मन्ये।

मदीयं निर्णयपत्रमधिकृत्य यदान्दोलनमद्यापि प्रचलित तस्य मूलं त्वन्यदेव। प्रतिकृतं निर्णयं झात्वा प्रकुपितैराचार्यश्रीसागरानन्दस्रिभः पूर्वपद्तां स्वानुमति विस्मृत्य मदुपरि ताटस्थ्यभङ्गारोपः इतः सार्वजनीन प्रयः तदनुसारि-भिश्च मुनिश्री हंससागरेः पंन्यास श्री कीतिमुनिभिश्च 'धनलुन्धेन मया आवार्यश्री विजयरामचन्द्रस्रिसकाशादुत्कोचं गृहित्वैतादशो निर्णयो लिखितः" इति निर्म्रन्थसाधूनां सर्वेथैवाऽनुचितया वाण्या बहुशो दोषा आरोपिताः । "जैनाग-मेष्वन्यतमानां श्रीभगवती—श्रीस्थानाङ्गादिस्त्राणां शास्त्राभासत्वमेव " मया प्रतिपावते इति सर्वेथैवाऽसत्यं तैर्वेहुधा लिख्यते। यदा च स्वधीतस्वागमा मुनयः स्वं महाव्रतं विस्मृत्य मृलस्य-दशवैकालिकप्रतिपादित भाषाविवेकं चानादत्यैवं लिखन्ति तदा का कथा श्रावकाणां कपासीप्रभृतीनाम्। प्रवंस्थिते प्रस्तुतमसांप्रत-मान्दोलनं न निर्णयस्थविषयमूलकं किन्तु स्वमत्विरुद्धनिर्णयमूलकमिति स्पष्टमेव।

जानामि खलु सन्त्येव केचन स्वधीतागमा निर्श्रन्थगच्छेषु । यद्यपि मदीयो निर्णयस्तेषामनिभमतो भन्नेत् तथापि ''मध्यस्थोपरि तादशदोषारोपणं तादशाश्च वाक्त्रयोगा निर्श्रन्थसाधूनामानुचिताः इति नाद्यावधि केनापि प्रतिपादितं प्रतिपद्धं वा ।

सज्जोऽस्मि खलु स्वीयेनापि धनव्ययेन भवादशानां पुरतः स्थातुं स्वनिर्णय समर्थनाय तेषां च समुचिताराङ्कापनोदाय च ।

यावन्त मदुपरि आचार्य श्री सागरानन्दादिभिः कृतामिथ्यारोपास्तदवस्था एव यावश्च निर्श्नन्थसाधवः इंससागरादीनां छेखनं सर्वथाऽस्माकमसंमतम् इति प्रकारां न कथयन्ति यावच्च श्रेष्ठिश्री कस्तुरभाइ महोद्यैरस्मिन् कर्मणि अन-नुक्कातः तावन्मौनमेय मे प्राप्तकालमिति पुनः क्षन्तन्योऽहम्।

भवदीयः वैद्योपाद्यः श्री परशुराम शर्मा थि भवतां पत्रस्यास्य प्रकाशनेऽभिलायस्तदा मदीयमगुमोदनं विद्यत एव अदं तु प्रसिद्धिविमुखः ।

વાડીયા કાેલેજ પુના ૨૭–૧૧-૪૩

પ'ન્યાસશ્રી ભાતુવિજયજી ગણિવરને વૈદ્ય પરશુરામ શર્માના સેંકડા નમ-સ્કાર અને વિજ્ઞપ્તિ.

આપના ૨૪–૧૧–૪૩ નાે લખેલા પત્ર ચાગ્ય સમયે મને મળ્યાે. જો કે મને આપના સૌજન્યતામાં કે આપની શંકાના સદ્દસાવમાં કાેઇપણ જાતની શંકાના અવકાશ નથી તાેપણ આપની શંકાને દુર કરવા માટે પ્રાપ્ત કાળ નથી એમ હું માનું છું.

મારા નિર્ણ્યયત્રને અનુસરીને જે આંદોલન આજે ચાલે છે તેનું મૂળ બી**લું**જ છે.

પ્રતિકૃળ નિર્ણય જાણીને કાપાયમાન થયેલ શ્રી સાગરાનંદસ્રિજીએ પૂરે' આપેલ પાતાની અનુમતિ વિસરીને મારા ઉપર તંડસ્થ ભંગના આરાપ કર્યો તે સર્વ પ્રસિદ્ધ જ છે અને તેને અનુસરીને મુનિ હં સસાગર, અને પન્યાસ કીર્તિ-મુનિજીએ "ધન લાલુપી મેં આચાર્ય શ્રી વિજયરામચંદ્રસૂરિજી પાસે લાંચ લઇને આવા પ્રકારના નિર્ણય લખ્યા છે" એ પ્રમાણે નિર્બવ્ય સાધુઓને સર્વથા અનુચિત વચનથી ઘણા દાયા આરાપ્યા, તેમજ જૈનાગમા પૈકી શ્રી ભગવતી શ્રી ઠાણાંગાદિ સ્ત્રાનું શાસ્ત્રાભાસપણું મારાથી પ્રતિપાદન કરાય છે તેમ સર્વથા અસત્ય તેઓવર્ક બહુ લખાય છે. જે આગમ શ્રંથોને ભણેલા મુનિઓ પાતાનું મહાવત વિસરીને અને મૂળસૂત્ર દશ્વેકાલિકમાં જણાવેલ ભાષા વિવેકના અનાદર કરી આ પ્રમાણે લખે છે તો શ્રાવક કપાસી વિગેરની શી વાત કરવી? આમ હોવાથી હાલનું અયાગ્ય વાતાવરણ નિર્ણયના વિષયને અનુસરીને નથી પરંતુ નિર્ણય પાતાના મતથી વિરદ્ધ આવ્યો તેને લઇને છે એ સ્પષ્ટ જ છે.

હું જાહું છું કે નિર્શ્વન્થગચ્છમાં કેટલાક આગમ લણેલાઓ છે જો કે તેઓને મારા નિર્ણય અમાન્ય હાય તાપણ મધ્યસ્થ ઉપર તેવા પ્રકારના દોષનું આરાપણ અને તેવા પ્રકારના વાક્પ્રયોગ અયાગ્ય છે. એ પ્રમાણે હજુ સુધી કાઇએ પણ પ્રતિપાદન કર્યું કે સ્વીકાર્યું નથી.

નિશ્વયે પાતાના અર્થે આપ સરખા મુનિઓની સમક્ષ આવીને પાતાના (મારા) નિર્ણયના સમર્થન માટે અને તેઓની (મુનિઓની) ચાગ્ય શ'કાઓને દુર કરવાને હું તૈયાર છું. પરંતુ જ્યાંસુધી આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્ત્રિજીએ કરેલા મિચ્યારાપા તેમજ રહેલા છે. અને જ્યાંસુધી નિર્શન્થસાધુઓ હ સસાગરાદીનું લખનું સર્વથા અમાને અસંમત છે એ પ્રમાણે પ્રગટપણે ન કહે અને જ્યાંસુધી

શ્રેષ્ઠિશ્રી કસ્તુરલાઇ મહાદય આ કામમાં રજા ન આપે ત્યાં સુધી મારે મૌન રાખલું તે યાગ્ય છે માટે ફરી પણ મને ક્ષમા આપશા.

अर आपना वैद्य परशुराम शर्मा.

તા. ક. જો આપની આ પત્રને પ્રગટ કરવાની ઇચ્છા હાેય તાે **સાર્** અનુ**માદન જ** છે. હું તાે પ્રસિદ્ધિ વિમુખ જ છું.

આ પછી પંન્યાસ ભાનુવિજયજી ગહિવરે ડાે. પી. એલ વૈદાને આવવાનું અને તેમના ખર્ચ માટે સઘળી વ્યવસ્થા થઈ રહેશે તે જણાવનારા પત્ર લખ્યા હતા.

નાંધ—પૂ. પંન્યાસ લાનુવિજયજી ગણિવરે વખેલ તા. ૨૪–૧૧–૪૩ ના પત્રના જવાળ આપતાં વૈદ્યે પાતાનું હૃદય ઠાલવ્યું છે. ઠાં. વૈદ્યે શાંકાના જવાબ આપવા માટેના અવસર નથી એ ફરી જણાવતાં આચાર્ય સાગરાનંદ-સૂરિજિ પં. કીર્તિમુનિજી ગણિવર અને મુનિશ્રી હંસસાગરજી મહારાજ માટે સજ્જનને ન શાલે તેવું વશુમાગ્યું જણાવ્યું છે. આ જણાવતાં તા. ૧૧–૧૧–૪૩ ના પત્રમાં 'નિર્ણયને અનુસરીને હાલનું અયાગ્ય વાતાવરણુ ઉભું થયું છે' તે વિસરી જઇ અહિં અયાગ્ય વાતાવરણનું કારણ બીજું જણાવ્યું છે.

આ પછી ઉં. પી એલ વૈદો જૈનશાસનમાં આગમના અલ્યાસી યુનિઓન્ માંથી કાેંકપિણ આ. સાગરાનંદસ્રિજી. પં કીર્તિયુનિજી અને હંસસાગરજી મહારાજની તટસ્થ લંગ માટેની ધાષણા અધાગ્ય છે એમ કહેતા નથી તેના ખળાપા કર્યો છે. ખરી રીતે આગમના અલ્યાસી અને તટસ્થ નિરૂપક યુનિઓ સૌ સારીરીતે તટસ્થલંગ થયા છે તેમ બાલુ છે અને માને છે માટે જ તેઓ માંથી કાેંકપણ તે અયાગ્ય છે એમ કહેતું નથી એટલું જ નહિ પણ ઘણા માટે! લાગ તેમને સમર્થન અને માત્સાહન આપે છે.

આગળ વૈદ્ય શંકાના સમાધાન માટેના મોનના કારણામા બીજા મુનિઓ જ્યાંસુધી આ સાગરાનં રસૂરિજી અને મુનિશ્રી હંસસાગરજીના મારા ઉપરના આરાપા અયોગ્ય છે તે ન જાંહેર કરે ત્યાં સુધી મારાથી કાંઇ કહી શકાય તેલું નથી તેમ જણાવે છે. આ પણ તેમનું કથન વ્યાજળી નથી કારણાંકે તેમનું સમાધાન યાગ્ય લાગે તાજ બીજાઓ પાતાના નિર્ણય કરી શકે. આજે તા સમાજના દરેકે દરેકને સ્પષ્ટપણે લાગે છે કે વૈદ્ય મહાશય તટસ્થ રહ્યા નથી તેમના નિર્ણય સત્ય નથી તા પછી કઈ રીતે તેઓ પૂ. આ. સાગરાનંદસૂરિજી કે મુનિશ્રી હંસસાગરજીનું લખાણ વ્યાજળી નથી તેમ કહી શકે?

પરિશિષ્ટ નં. પ

પૂ. આચાર્ય શ્રો સાગરાન દસૂરીધરજી મ. અને ડાૅ. પી. એલ. વૈદ્ય

ડાં. પી. એલ. વૈદો પૂ. આચાર્યથી સાગરાન દસ્રીશ્વરછ મહારાજને આપેલ ધમકી-તમે સંઘ સમક્ષ માફી માગા અને તે સમાચાર વર્ત માનપત્રામાં પ્રગઢ કરાે. નહિતર મારે મારી શુદ્ધિ જાહેર કરવા કોર્ટે જવું પડશે. પરંતુ પાછળથી વૈદ્યે કોર્ટે જવાનું આચાર્ય મહારાજને જણાવ્યું.

પૂ. આ. સાગરાન દસ્રી ધરજી મહારાજે સેવક, મુંબઇ સમાચાર, વ દેમાત-રમ્ અને માહનલાલ સખારામના ઠેર ઠેર થયેલ તાર વિગેરેના સમાચારદ્વારા 'તટસ્થ તટસ્થ રહ્યા નથી' તેવા નિર્ણ્ય ઉપર આવ્યા પછી શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇને તા. ૧૪–૧–૪૩ ના રાજ "તટસ્થ તટસ્થપણું સાચવી શક્યા નથી. માટે મારે તેમનું લખાશુ માન્ય નથી." તેવી મતલબના તાર કર્યો.

તિથિચર્ચાના નિર્ણયમાં ડાં. પી. એલ. વૈદ્ય ઉપર સૌ પ્રથમ પૂ. આ. સાગરાન દસ્ત્રસ્થિ મહારાજે તા. ૨૨-૬-૪૩ ના રાજ કપડવંજથા નીચે મુજ-ખેના તાર કર્યા હતા.

22-6-43 8 a. m.

२२-१-४३

*What enabled one Mohanlal to spread from Poona news of Tithicharcha decision in favour of Ramsuriji without hearing from sheth Kasturbhai Reply immendiately.

ANANDSAGAR.

२२~१-४३ ८-० सवारना

"તિથિચર્ચાના નિર્ણય રામસૂરિની તરફેશુમાં આવ્યા છે, એલું શેઠ કસ્તુર-ભાઈ પાસેથી સાંબળ્યા વિના પુનાથી શ્રી. માહનકાલ એ પ્રમાણેના પ્રચાર શાથી કરી શકે છે? જલદી જવાબ આપા.

આન-દસાગર"

[ં] આ તાર અ'ગે ડા. પી. એલ. વૈઘે એક પત્ર આ પુસ્તકના સંપાદક ઉપર નીચે મુજબ લખ્યા હતા—

Dr. P. L. Vaidya,

19 Bund Round, POONA. 22nd Nov., 1943.

Dear Sir,

I understand from Advertisement in "Jain Vartaman" Dated 20-11-43 that you propose to bring out *Tithicharcha Sahitya* including correspondance, wires etc. between myself and Sagaranandaji. I do not mind your doing so. But please note that the text of the wire As I Received it is as given below.

"What enabled on Mohamed to spread From Poona news of Tithicharcha decision in favour of Ramasuriji without hearing from Sheth Kasturbhai. Reply Immediately.

If you have any doubt as to the above you may send any Representative of yours to verify the text and if he so desires I shall allow him to have a photo of the same.

This wire is very important and in the name of truth and fairness I want that text should be correctly reproduced.

Yours faithfully,

P. L. VAIDYA.

ડા. પી. એલ. વેદા

૧૯, અંડ રાઉન્ડ, **પૂના**. ૨૨ નવેમ્ખર ૧૯૪૩.

વહાલા સાહેળ,

તા. ૨૦-૧૧-૪૩ ના "જેન વર્ષમાન"માં આવેલી તમારી જાહેરાત પરથી મને માલ્મ પડે છે કે તમે તિથિમચીનું સાહિત્ય-મારી અને સાગરાનંદજ(સૂરિ) વચ્ચેના પત્રવ્યવહાર, તાર, વગેરે સુદ્ધાંનું-અહાર પાડવાનું ધારા છો. તમને ફાવે તેમ લલે કરતા હા, પણ મહેરઆની કરીને એટલી નેંધ લેશા કે મને મળેલા તારમાં નીચે મુજબ લખાણ હતું "તિથિચર્ચાના નિર્ણય રામસૂરિની તરફેણમાં આવ્યા છે, એવું શેઠ કસ્તુરભાઇ પાસેથી સાંભત્યા વિના, પુનાથી મહમદ (માહનલાલ) એ પ્રમાણેના પ્રચાર શાથી કરી શકે છે? જલકી જવાબ આપા."

તમને જો એ વિષે કરોાય શક હાય તો તમારા કાઇ પણ પ્રતિનિધિને અહીં માકલી એ લખાણની ખાતરી કરી શકા છે. અને જે તેની ઇચ્છા થાય તો તેને એના ફેરડા લેવાની પણ હું છૂટ આપીશ.

આ તાર ખૂબ અગત્યના છે, અને સત્ય તેમજ ગ્યાયના નામે હું ઇચ્છું છું કે, તેમાંનું લખાણ યથાર્થ રીતે રજા થતું ઘટે.

આપના વિશ્વાસ, **પી. એલ. વૈદ્ય**

પૂ. આ. સાગરાન દસ્રિજીના તારના વેદ્ય આપેલ જવાબ.

Poona. 22-6-43 15-40

23-6-43

Aanandsagarji,

Kindly refer to Kasturbhai.

Vaidya.

"પૂનાથી મી. વૈદ્ય,

२२-६-४३ १५-४०

તારથી જણાવે છે કે-મહેરબાની કરીને કસ્તુરબાઇને પૂછા."

પૂ. આ. સાગરાન દસૂરિજી મહારાજના ડાં. પી. એલ. વૈદ્યને તાર કરવાના આશય પૂનાથી માહન લાલ જે તાર વિગેર કરે છે તે ડાં. પી. એલ. વૈદ્યની જાણ પૂર્વ કનું છે કે બીજી રીતે છે? જ્યારે વૈદ્યના ઉડાઉ જવામવાળા તાર આવ્યા ત્યારે પૂ. આ. સાગરાન દસૂરિજી મહારાજ વૈદ્યના તટસ્થલાંગ પૂર્વ કજ આ ખધું થયું છે તેવા દઢ નિશ્ચય ઉપર આવ્યા અને ત્યાર પછી તેમણે વૈદ્યના તટસ્થલાંગને જાહેર કરતી ચેતવણી નં. ૧ અને નં. ૨ બહાર પાડી.

મફતલાલ ઝવેરચંદ

ता. २७-११-४३

કે. ખેતરપાળની પાળ−અમદાવાદ

ડાે. પી. એલ. વૈદ્ય પૂના

અમદાવાદથી મક્તલાલના પ્રણામ.

આપના પત્ર મળ્યાે. પત્ર અદલ આભાર. આપ જે તાર માટે લખાે છે! અને તેમાં જે on Mohamed આ શબ્દ ઉપર લાલ ચિન્હ કર્યું છે તેને અદલે one Mohanlal શબ્દ પૃત્ર આ સાગરાન દસ્રિજી તરફથી મળેલ અમને કાૈપીમાં જણાવવામાં આવેલ છે.

આપ લખાે છા તેને માટે અવિશ્વાસનું કારણ નથી. પરંતુ તાર મુકનારની લખનારની કે તાર ઓાપ્રીસની ભૂલ થઇ હશે.

મારા છપાતા પુસ્તકમાં બીજી પણ વસ્તુ આપને જણાવવાની હાય તો! જણાવશા. આપે કાપી જોવા અને તારના ફાટા લેવાની રજા આપી તે બદલ આભાર. જેમ બને તેમ તેની જલદી વ્યવસ્થા કરી આપને જણાવીશ. પત્ર લખશા.

એજ મક્તલાલના પ્રણામ.

નાંધ-આ ખાદ અમે પૂર્ણ તપાસ કરી હતી તો કપડવંજની ઓફિસમાં માહનલાલ શબ્દ જ લખાયા હતા. પૂના તાર ઉતારવામાં ભૂલ થઇ હાય એમ લાગે છે.

આ પછી તા. ૨૯–૮-૪૩ ના રાજ ડાં. પી. એલ. વૈદો પૂ. આ. સાગરા-ન દસ્રિજી મહારાજ ઉપર કાેર્ટે ઘસડવાની ધમકી આપતા પત્ર લખ્યા જે નીચે મુજબ છે:—

> 19, Bund Round, POONA 29th August 1943

कर्षटवाणिज्यवास्तव्येषु आचार्य्यश्री सागरानन्दस्ररिषु

वैद्योपाह श्रीपरशुरामद्यर्मणः परःसहस्राः प्रणतयो विज्ञतिश्च ।
यदत्रभवद्भिस्तिथिच्यांनिर्णयविषये पत्रकद्वयं प्रकटीहतं यश्च श्रीमतां द्यिष्टे ज्वन्यतमेर्गुनिश्चीहंससागरैः द्यासनसुधाकरादिवृत्तपत्रेषु लिखितं तत्सवेमस्माभिः द्यासनसुधाकरादिवृत्तपत्रेषु लिखितं तत्सवेमस्माभिः द्यास्यर्थेन । मध्यस्थसमक्षं निर्णयस्त्रोकारे पूर्वप्रदत्तानुमति विस्मृत्येव यदाचार्थेन वर्षेलिख्यते, तत्र प्रायोऽनिधकार पच मध्यस्थस्य। किन्तु मध्यस्थे ताटस्थ्यभङ्गा द्यो ये दोषास्तेषामयथार्थत्वं जानानैरिष भवद्भिरारोषितास्ते त्वज्ञानमूलका पत्रेति । तथा च भवतां वैद्वष्ये संविग्नगीतार्थत्वे च परमादरं मजमानैरेवाऽस्माभिः रद्य यावदुपेक्षिताः । न च तेऽनवधिकं कालं सोद्धं दाक्यन्त इति विदांकुर्वन्तु भवन्तः । यदत्र तथ्यं तत्सर्वं श्रेष्ठि श्री कस्तुरभाद्यमहोदयेभ्यो विदितत्तरमेव, तेभ्य पव चाधिगन्तव्यम् । पवं स्थिते यदि 'आगामिनि सावत्सिरकप्रतिक्रमणावसरे प्रकटायां सभायां मध्यस्थोपिर ताटस्थ्यभङ्गादि दोषाणामज्ञानमूलक एव श्रीमद्भिरारोपः कृत इति सर्वजनसमक्षं नाभ्युपगम्येत, श्रीमता द्यासनसुधाकरादिवृत्तपः त्रेषु च न प्रकटीक्रियेत, तदास्मद्यशोनैम्यल्यार्थमधिकरणाश्रयणमेव, अकामानाम-प्यस्माकं श्रेय इति विनस्रत्या संसूचयामः । इति श्रम् ।

पुण्यपत्तनाद् वैक्रमीय १९९९ संबत्सरस्य श्रावणकृष्णचतुर्दश्यां रविवासरे ।

वैद्योपाद्धः श्री परशुराम शर्मा ।

१९ वन्ड राउन्ड पूना. २९मी ऑगष्ट १९४३

કપડવંજમાં રહેતા આચાર્યશ્રી સાગરાનન્દ્રસ્ટ્રેરિજીને વૈદ્ય પરશુરામ શર્માના હજારા નમસ્કાર અને વિદ્યપ્તિ.

જે આપે તિથિચર્ચાના નિર્ભુય વિષયમાં એ પત્રિકાએ પ્રગટ કરી અને આપના શિષ્યો પૈકીના એક મુનિશ્રી હંસસાગરે શાસનસુધાકરાદિ વર્તમાનપત્રામાં જે લખ્યું તે સર્વ અમે જોયુંજ છે. મધ્યરથસમદ્ભ નિર્ણુય સ્વીકારમાં પૂર્વ આપેલ અનુમતિને વીસરી જઇને જ જે આપ આગાર્ધવર્ય લખો તેમાં મધ્યસ્થી અધિકાર નથી જ.

પરંતુ મધ્યસ્થમાં તટસ્થભંગ વિશેર જે દેષો તેઓનું ખાટાપણું જાણતા છતાં પણ આપે આંત્રાપણ કર્યા તે અજ્ઞાનમુલકાજ છે. તેમજ આપની વિદ્વત્તામાં અને સવિશ-ગીતાર્થપણામાં પરમ આદર રાખતા અમે આજસુધી તેની ઉપેક્ષા કરી છે, અને તે ઘણા કાંચા વખત સહન કરી શકાશે નહિ એ આપે (પણ) જાણતું જોઇએ. જે આ બાળતમાં સત્ય છે તે સર્વ શિકિશી કરદ્વરભાઈ માહદવને વિદિત જ છે. અને તે તેઓ પાસેથી

જાણવું જોઈ એ, આમ હોવા છતાં પણ જો **આવતા સ'વચ્છરી પ્રતિક્રમણ વખતે** જાહેરસભામાં મધ્યસ્થ ઉપર તટસ્થભંગ આદિના દેશ્યોના આરોપ અજ્ઞાન મુલકજ કરાયા છે એમ જાહેર જનસમક્ષ નહિં સ્વીકારા અને શાસન સુધાકર આદિ પત્રામાં નહિ પ્રગટ કરાવા. તા અમારા યશને નિર્મળરાખવા અનિ-વ્છાએ પણ અમારે કાેંડના આશ્રય કરવા પડશે એમ તત્રપણએ અમે સુચવીએ છીએ. ઇતિશમ :

યુના. વિ. સં. ૧૯૯૯ ઋા વ. ૧૪ } રવિવાર.

વૈદ્ય શ્રીપરશુરામ શર્મા

નાંધ-પૂ. આ. સાગરાનંદસૂરિજી મહરાજને તાે દેઢ ખાત્રી હતી કે-વૈદ્ય તટસ્થ રહ્યા નથી. એટલું જ નહિં પણ સજજન વિદ્રાન્ કે ન્યાયાસનને માટે અયોગ્ય જ છે. અને તે વાત આચાર્ય મહરાજશ્રી સાગરાન દસૂરી ધરછ કાર્ટ કે જાહેર સભા સમક્ષ પણ પુરવાર કરી આપવા પૂર્ણ તૈયાર હતા <mark>અને આજે</mark> પણ તૈયાર જ છે. આથી તેમણે ડા. પી. એલ. વૈદ્યને જલદી કોર્ટે જવા માટે કરી કરી ''તટસ્થે તટસ્થભાંગ કર્યો છે" તેવાં અનેક જાહેર રીતે કાર**ો**ા આપ્યાં અને તેમને પણ પત્રથી જણાવી કોર્ટે તુર્તજ જવા માટે ભલામણ કરી.

પૂ. આચાર્યશ્રી સાગરન દસૂરિજી મહારાજે વૈદ્યને કોર્ટે જવા માટેની સ્મૃતિ આપતા પત્ર લખ્યા હતા જે નીચે મુજબ છે.

कर्परवाणिज्यपुरात्

२००० कार्तिकशकाचतर्दशी

पुण्यपत्तनस्थान् पर्श्वरामानध्यापकान् प्रति

धर्मलाभादनुलिख्यते आनन्दसागरेण यदुताद्यावधि भवद्भि:-पत्रवेषणविषय-कताटस्थ्यभंगकलंकोत्तारणाय स्वितपूर्वमधिकरणाश्रयणं कि न कृतं ? चित्रमेतन ! कि च उद्घुष्यते स्पष्टमधुना परं यत् प्राधान्येन तत्पत्रं धर्मबहिष्कृतेन केनचित् नव्यराममतानुगेन गुर्जरगिराऽलेखि तत् तथाविधेन केनचित् संस्कृतं भवद्भिस्तु ताहरौर्भत्वा केवलं स्वहस्तो दत्त इति चेदिदमभ्याख्यानं कुरुभ्यमात्मविशुद्धये इदिस्याधिकरणस्थानाश्रयणमिति शम्।

१ न निर्णयविधिपत्रमवलम्बितम् २ न च प्रेषणनियमो रक्षितः

३ न हि निर्णयहेतचोऽलम्बितः

४ नैय चोभयपक्षी चर्चिती

५ शास्त्राणि प्रमाणानि चोत्थापितानि

५ अपशब्दप्रयोगाश्चाक्षोचिता लिखिता इत्यवलोक्य पत्रे तावत्

आनन्दसागर

૨૦૦૦ ના કાર્તિક સુદ્ર ચૌદશ

યુનાનગર મધ્યે પરશુરામ અધ્યાપક પ્રતિ

ધર્મ લાભ પૂર્વ ક આ નંદસાગર લખે છે કે-આજસુધી તમે પત્ર માકલવા સભાંધો તટરથતા ભંગનું કલંક (જે તમારે માથે આવ્યું છે તે) ઉતારવા માટે (તમારા) પત્રમાં (તમે) સ્યવ્યા પ્રમાણે કાર્ટમાં જવાનું કેમ કર્યું નથી? (ખરેખર) એ આશ્ચર્ય છે. વળી હમણાં બીજી ઉદ્દેશિષણા ૨૫૪ રીતે કરાય છે કે-સુખ્યતાએ તે (નિગમન) પત્ર ધર્મથી દૂર રહેલા કાઇક નવા રામમતને અનુસરનારાએ ગુજરાતીમાં લખ્યા (હતા) અને તેવાજ કાઇકે તેનું સંસ્કૃત કર્યું હતું. તમાએ તા માત્ર તેવા થઇને માત્ર સહીજ કરેલી છે. જો આ (કથન) તમને કલંકરૂપ લાગતું હોય તો તમારી જાતની શુદ્ધિ માટે જલદી કાર્યના આશ્રય લ્યાઃ

(એटबे भेशक शान्तिः)

- ૧ તમે (શેઠ કરતુરભાઇએ નક્કી કરેલા) મુસદ્દાના પત્રને (તે પત્રમાં) લીધા નયી.
- ૨ પત્ર માેકલવાના જે નિયમ, તે પણ તમે સાચવ્યા નથી.
- 3 નિર્ણય માટે (બન્ને પક્ષે) કાઢેલા મુસદાએોનું (મુદ્દલ) અવલં બન લીધું નથી. (એટલે મુદ્દાઓ પ્રમાણે ચર્ચા કરી જ નથી.)
- ક (તે પત્રમાં) બન્ને પક્ષની (મુદ્દાસર) ચર્ચા કરી નથી (આખા પત્રમાં રામ-સંદ્રમસ્થિ માનેલા અર્થ કે તેના પુરાવા રૂપ શાસ્ત્ર કે વ્યવહાર એકે ચર્ચ્યા જ નથી)
- પ શાસ્ત્રો અને પ્રમાણો (જેને આધારે તિથિ કહેવાના અને માનવાના નિર્ણય કરવાના હતા તે બધાને શાસ્ત્રાભાસ અને પ્રમાણાભાસ કહી દઇને ઉડાવી નાંખ્યાં છે.

ા કુ અજ્ઞાન મનુંષ્યને ઉચિત એવા અપશ∘કોના પ્રયે⊧ગા તે પત્રમાં લખવામાં આવ્યા છે. આ અધી વસ્તુ તે પત્રમાં પહેલાં જોજો.

ચ્યાનન્દસાગર

આ પત્ર પછી કે કિ પણ શુદ્ધ માણુસ કે કિંગ ગયા વિના નજ રહે. પરંતુ ડા. પી. એલ. વૈદ્ય કોર્ટ ન ગયા. એટલું જ નહિં પણ પૂર્વ પૂજય આ. શ્રી સાગરાન દસ્ત્રિજી મ. ને કે કે જવાની ધમકી આપી હતી તે વીસરો જઇ જેમને અન્યાય થયા હાય તે કે કે જઇ શકે છે તે જણાવતું એક ઇંગ્લીશમાં નિવેદન બહાર પાડ્યું જેના અનુવાદ નીચે મુજબ છે.

નિવેદનનાે અનુવાદ

કેટલીક લાગતી વળગતી વ્યક્તિએ તરફથી તિથિચર્ચાના પ્રક્ષને અંગે મહેં આપેલા ફેસલા વિરૃદ્ધમાં ગુજરાતી પત્રામાં તથા હેન્ડખીલામાં ત્રચા અને પ્રાપેત્રન્ડા કરવામાં આવે છે. તે ઉપર મારૂં ધ્યાન ખેંચાયું છે. આવી પ્રાપેત્રન્ડાની કંઇ પણ તોંધ શ્રેતી એ લવાદ તરીકે મારૂં કામ નથી. તેમજ જે પક્ષ વિરૃદ્ધ આ ચુકાદા અપાયા છે તે પક્ષનું પણ મને આવું સાહિત્ય અંગત રીતે સંબાધવું તે યાગ્ય નથી. જે પક્ષ વિરૃદ્ધ ચુકાદા અપાયા છે તે પક્ષે મારા સામે આરખીટ્રંડાન એક્ટની કલમ કરુ (એ) પ્રમાણે કામ લેવું જોઇએ કે જેથી લવાદ તરીકેની મારી ગેરવર્તા છુંકની તથા લવાદીનું કામ ચલાવવામાં જે કાઈ મ્મયાગ્ય કરવામાં માન્યું હાય તે સંખંધી ખધા આક્ષેપાની તપાસે થઈ શકે હારનાર પક્ષે આ કાયકા મુજબ કારટ મારફતે કાંઈ પણ પગલાં હજુ સુધી લીધાં નથી. તેથી હું માનું ધું કે હારનાર પક્ષના સઘળા આક્ષેપામાં કાઈ પણ સત્ય કે વજીદના પાયા નથી.

અના બાબતમાં શેઠ કરતુરબાઇ લાલભાઇએ તા. ૨૮ જાલાઇ ૧૯૪૩ ના રાજ એક જાહેર સ્ટેટમેંટ કર્યું છે તેમાં મારે કંઇ પણ ઉમેરવાપણું રહેતું નધી.

વાડીયા કાેલેજ **પુના** ૧૧ નવેમ્બર ૧૯૪૩

પી. એલ. વૈદ્ય

જૈન સાધુ કદાપિ કાેટે જઇ શકતા નથી તેવી પ્રેપ્રી સમજ ધરાવનાર વૈદ્યે પૂ. આ. શ્રી સાગરાનંદસ્રિજી મહારાજને કાેટે જવાની લલામણ કરી, પરંતુ નિર્ણય નહિં સ્વીકારેલ હાેવાથી અને આ. સાગરાનંદસ્રિજીના પક્ષમાંથી કાેઇએ પણ તેના ઉપર આધાર નહિં રાખેલ હાેવાથી પૂં આવ સાગરાનંદ-સ્રિજી મહારાજને ખાસ કરીને કાેટે જવાનું રહેતું નથી.

ખરીરીતે કાેટ જવાનું તા હા. પી. એલ. વૈદ્ય શુદ્ધ હાય તા તેમને રહે છે. કારણકે-તેમને માટે આજ સુધીમાં પેપરા વિગેરમાં અનેક પ્રકારે કાેટે જવા યાગ્ય લખવામાં આવ્યું છે.

કોર્ટે જવાની પ્રથમ ધમકી આપનાર વૈદ્ય બે મહિના પછી હું નહિં પણ તમે કોર્ટે જાએા તેલું નિવેદન રજી કરવાથી વૈદ્ય શુદ્ધ નથી તે આપાઓપ સિદ્ધ થાય છે.

પૂર્વ આવ સાગરાન દસ્ત્રરીશ્વરજી મહારાજ ડાે. પી. એલ. વૈદ્ય જો કાેર્ટે જાય તાે પૂર્ણ પણે "વૈદ્ય તટસ્થ રહ્યા નથી." તેવું સાળીત કરી શકે તેમ હાેવાથી કરી પાષ અને કાગણ માસમાં પણ પત્ર લખી કાેર્ટે જવા માટે ઉધરાણી કરી હતી.

સ'. ૨૦૦૦ ના પાેષ માસમાં વૈદ્ય ઉપર લખેલ પત્ર:—

वेजलपुरात्

पोष शुक्लैकादशी ता. ६-१-४४

धर्मलाभोक्तेरनु लिख्यते आनन्दसागरेण पत्तनस्थान् श्रीपर्श्वरामाध्यापकानप्रति

मदीय कार्तिकशुक्तचतुर्दशीलिखितं दलमधिगतं भवद्भिस्तथापि तस्या-यावधिनीत्तरं प्रेषितं, न च तदुदिष्टः पन्था अनुस्तः मन्ये भवद्विधानामन्य लिखितापरसंस्कृतस्योपिर स्वहस्तदानपटूनामहं भविष्यति, किं च तत्र श्रीहीर-प्रश्नपाठस्य 'अत्र यदि पंचमी' त्यादिकस्योब्लेखे 'विस्मृतौ त्विति' पद्रस्यं कुत्र-त्यादशें विद्यते ? यतो मुद्रितामुद्रितेषु तदीयादशेषु तु 'त्रयोदश्यां तु विस्मृता विति' क्रमवत् पद्त्रयं विद्यते स्वहस्तदानेन चेत् पापं पाठव्यत्ययलोपोद्भवं तहिं तथा श्रापनीयामिति शम्।

तात्कालिकं-प्रथमपत्रोल्लिखितानां पदार्थानां चण्णां समाधानमपि

न साधितं भधद्भिः किंखित् तद्तीवाश्चर्यपदं, वरमपंडितानां मौनं, पंडितानां तु तदेव निष्रद्दायेति न नूलिमिति पत्तदुभयद्रलगतं न तावन्निर्णयाधितं, किंतु तत्साधनाश्चितं, तद्वितधन्वे तद्वितथन्वस्याऽक्लेशं सिद्धेः

आनम्दसागर सहीं

વેજલપુર, કામણ સુદ ૧૧ તા. ક**-૧-**૪૪

પૂતામાં રહેલ શ્રી પરશુરામ શર્મા અધ્યાપકને ધર્મલાલ પૂર્વક જણાવવાનું કે--મારા કાર્લક શુદ ૧૪ ના લખેલો પત્ર તમને મળ્યો છે. તેમણું તેના હજાસુધી જવાય આપ્યા નથી અને તેને ઉદ્દેશાને માર્ગ રવીકાર્યો નથી. હું માનું છું કે બીજાના લખેલા અને બીજાએ સંસ્કૃત કરેલા ઉપર મતુ મારવામાં કુશળ તમારા સરખાને તે યાગ્ય જ હશે. વળી તેમાં (તે નિર્ણયમાં) શ્રી હીરપ્રશ્નપાદના અત્ર ચદિ પદ્મમીત્યાદિ ઉદલેખમાં 'विस्मृतौत्वित' એ બે પદ ક્યાંની પ્રતિના આદશેમાં છે? કારણ કે મુદિલ અમુદિલ પ્રતિઓના આદર્શમાં તે 'ત્રચોવરચાં તુ વિસ્મૃતાવિતિ' કમે કરીને ત્રણ મદ છે, પાતાનું મતુ મારવાવડે કરીને પાડ ફેરફારી કે પાદલોપનું પાપ થયું હોય તો જલદી જણાવશો.

પહેલા પત્રમાં લખેલ છ પદાર્થોનું સમાધાન પણ તમે કાંઇ કર્યું નથી તે ઘણુંજ આશ્ર્ય મણાય. અપંડિતાને મૌન રહેવું તે સારૂં પણ પંડિતાને તે મૌન નિગ્રહ-પરાભવ માટે થાય છે તે નવીન નથી. આ બન્ને પત્રનાં લખેલ લખાણ તે નિર્ણયને આશ્રમિને નથી પરંતુ તેના સાધનને આશ્રયિને છે તેથી નિર્ણયના સાધનાની અસત્યતામાં નિર્ણયની અસત્યતા ક્લેશ રહિત સિદ્ધ થાય છે. આનન્દસાગર

સં. ૨૦૦૦ના ફાગણુ માસમાં વૈદ્યઉપર લખેલ પત્ર.

सुरियपुरीओ

फग्गुणसुकाइकारसी सं. २०००

पुण्णपट्टणिटिए परसुरामज्ञावए पह अणुध्रम्मलाभे लिहिण्जह आनन्दसायरेण जं पुरा लिहियस्स दलजुयलस्स न किंचि तुम्हेहिं पह्नतरहानपहण्हिं पच्चुत्तरियं तं न जोगं तुम्हाणं, किंच मज्झत्थत्तभंगकलंकुत्तारणंट्ट नायालयपरिधाविराणं तुम्हाणं कि जायं जं बृहुखीणपद्यतिहिववद्वाचयाणं मयमंगीकाऊण तुम्हाणं वयणे मसीकुर्च्ययंदलेमाणा असे तुम्हकरेणाभिहाणेण आराहणापंचंगं पयडति तहवि तुण्हिका ठिया तुम्हे दूसहं 'सिसद्धम्तविवज्जाससहणं कि हेउयं नेयं?

आनन्दसागर सहीं

पासउ ससिद्धन्तं--

१ पृष्ठांक ३, २२- अष्टभ्यां श्लीणायां पूर्ववर्तिनी सप्तम्येव तदाराधनार्थमष्टमी कर्त्तव्या, पर्य चतुर्दशीक्षये पूर्ववर्तिनी त्रयोदश्येय चतुर्दशीक्षये पूर्ववर्तिनी त्रयोदश्येय चतुर्दशीक्ष्ये स्वीकरणीया०। पृष्टांक १७. सप्तम्याः सप्तमीत्वं केवलमष्टम्याराधनानिमिक्तमेव निराष्ट्रत्य तत्राष्ट-भात्वं स्थाप्यते, पवं च लौकिकटिप्पणप्राप्ता औद्यिकी सप्तमी अष्टम्याराधना-विषये औद्यिक्येव अष्टमी भवति.

पृष्ठांक ३- उत्तरस्थामेवीद्यिकीत्वं नियम्यते । पृष्ठांक ११. उत्तरस्यामेवीद्यिकीत्वं नियम्यते । इच्चाइं०

आ० स०

ધામણા સુ• ૧૧ સં. ૨૦૦•

સુરતથી પૂનામાં રહેલ પરશુરામ અધ્યાપકને આન'દસાગરના ધર્મ'લાલ-

જે પહેલાં લખેલા એ પત્રાના પ્રત્યુત્તર આપવામાં કુશલ તમે કાંઇપણ ઉત્તર આપ્યાનિયા તે તમારે માટે યાગ્ય નથી. વળા મધ્યસ્થપણાના ભંગના કલંકને ઉતારવા માટે કાર્ટ દાંડનારા તમારૂં શું થયું? પર્વાતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિના વ્યવસ્થાપન મતને સ્વીકારી તમારા વચનમાં કાજળના કુચડા ફેરવનાર તમારા નામવાળા (રામે–રામચંદ્રસૂરિએ) ખીજાંજ આરાધનાનું પંચાંગ બહાર પાડ્યું છે તા પણ તમે મુંગા રહ્યા છા. નિર્ણયમાં સાધેલથી વિપર્યાસ સહન કયા હેતુએ કરીને છે? આનન્દસાગર

નિર્ણુયમાં સિદ્ધ કરેલ છે તે આ પ્રમાણે પૃષ્ઠાંક ૩--૨૨ આઠમ ક્ષીણ હોય તો પૂર્વની સાતમજ તેની આરાધના માટે આઠમ કરવી. એજ પ્રમાણે ચઉદસના ક્ષયે આગ- ળની તેરસજ ચતુર્દશીપણાએ સ્વીકારવી. પૃષ્ઠાંક ૧૧ સાતમનું સાતમપણું કેવળ આઠમની આરાધના નિમિત્તેજ દુર કરીને ત્યાં આઠમપણું સ્થપાય છે. આ પ્રમાણે લોકિકેટિપ્પણ પ્રાપ્ત ઔદિવેકી સાતમ અષ્ટમીના આરાધન વિષયમાં ઔદિવેકી આઠમ થાય છે. પૃષ્ઠાંક ૩ ઉત્તરતિથિમાં જ ઔદિવેકપણાના નિયમ થાય છે પૃષ્ઠાંક ૧૧ ઉત્તરતિથિમાં જ ઔદિવેકપણાના નિયમ થાય છે પૃષ્ઠાંક ૧૧ ઉત્તરતિથિમાં જ ઔદિવેકપણાના નિયમ થાય છે માનંદસાગર

આ રીતે પૂo આચાર્ય શ્રીસાગરાનંદસૂરિજી તરફથી વારે ઘડીએ કોર્ટે જવાતું યાદ કરાવ્યા છતાં મી. વૈદ્ય કોર્ટે ગયા નહિં તેનું કારણુ તેમને ખાત્રી હતી કે–કોર્ટે તટસ્થ ભંગ સાખીત થશે અને તેમાં સફળ નહિં થવાય.

આ પછી આચાર્ય શ્રી. સાગરાનંદસ્**રિજી મહારાજના હાથમાં આચાર્ય** વિજયરામચંદ્રસ્ટિ ઉપર પૂનાથી તા. ૩–૧–૪૪ ના રાજ* માહનલાલ સખારામે લખેલ પત્ર આવ્યા અને તેને લઇ આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસ્ટ્રી-ધરજીએ ડા. પી. એલ. વૈદ્ય અને માહનલાલ સખારામને આવેલ પત્ર માટે કાગળ લખી જણાવ્યું જે કાગળ નીચે મુજબ છે—

ડા પી એલ વૈદ્ય અને શ્રી માહતલાલને પૂ. આવ્સાગરાનંદ સુરીશ્વરજીએ લખેલ પત્ર

યુહારી, 3ા. પી. એલ. વૈદ્ય અને માહનલાલ સખારામ સં. ૨૦૦૦ ચૈત્ર વદિ ૮ સુ. પુના,

ધર્મલાલ પૂર્વક જણાવવાનું કે–છાપ સહી અને ટાઇપ કરેલા શ્રી રામ-વિજયજીવાળા પત્ર મને મત્યો છે. તેથી તમે શેઠ કસ્તુરભાઈ લાલભાઇની

પરિશિષ્ડ નં. ૬ માં અનાક સાથે આપ્યા છે.

ભદ્રિક્તાના લાભ લઇ એક ગુન્હાહિત કરતી ટાળીમાં મળેલ છેા એમ સ્પષ્ટ થાય છે. તો તે અને તા. ૮–६–૪૩ ની પહેલાંથી તેની હયાતીની સાબિતિ મ્હાેટા શહેરામાં જૈન જૈનેતર શિક્ષિત અશિક્ષિતાની સભામાં જાહેર કરૂં તેની પહેલાં તમારે તેની માપ્રી માગવી હાય કે ખુલાસા કરવા હાય તા એક અઠ-વાઢીઆમાં નવસારી આવવાની જરૂર છે.

તા. ક.—આની પણ નક્કલ રાખી છે.

આનંદસાગર.

આ કાગળ પછી નવસારીના સાંઘે માેહનલાલના કાગળ સંખંધી આચારે શ્રીવિજયરામચંદ્રસૂરિષ્ટ, માેહનલાલ, ભુરાલાલ વિગેરેને લખાયેલ હકીકતથી વાકેફગાર થયા બાદ ડો. પી. એલ. વૈદ્યને માેહનલાલ સખારામના કાગળ સંખંધી ખુલાસા માટે તાર કર્યી હતા. જે નીચે મુજબ છે—

Post Office.

A. 44

NAVSARI.

Navsari 24 Apri. 1944

To,

Dr. P. L. VAIDYA

Wadia College, Poona.
or/ Mohanlal C/o P. L. Vaidya
Vadia College, POONA.

Are you comming for apology or explanations Acharya Maharaj is here.

From:—

Tapagachha Jain Sang, NAVSARI તારના તરજીમા.

પા. નવસારી

એ. ૪૪

નવસારી ૨૪-૪-૪૪

ડા. પી. એલ વ**દા** વાડીયા કાેલેજ, **પુના**-

અને **માહનલાલ** C/o પી. એલ. વૈદ્ય વાડીયા કેાલેજ પુના. તમા માફી માટે અથવા ખુલાસા માટે આવેા છેા ? આચાર્ય મહારાજ અહિંઆં છે.

માકલનાર-તપાગચ્છ જેન સંઘ, નવસારી.

ઉપર મુજબ કાગળ અને તાર ગયા પછી ઉા. પી. એલ. વૈદ્ય અકળાયા તેમને માહનલાલ સખારામના કાગળના ખુલાસા ન સ્ઝરો અને છેવટે સજ્જને ત છાજે તેવા નવસારી સંઘ ઉપર એક ઇંગ્લીશમાં પત્ર લખ્યા હતા.

નવસારી સંઘને ડા. પી. એલ. વૈદ્યે ઇંગ્લીશમાં પત્ર લખ્યા હતા તે

પત્રમાં પૂર્વ આચાર્ય સાગરાત દેસ્ફરિજી માટે ખુબજ અધાગ્ય અને અણઘટતું લખ્યું હતું.

'Your Acharya Maharaj has clearly gone mad'

'તમારા આચાર્ય મહારાજ ગાંડા થઇ ગયા છે' વિગેરે ઘણા હલકા શખ્દો વાપર્યા છે. આ પત્ર અહિં અક્ષરે અક્ષર નહિં આપવાનું કારણ—કાઇએ પૂજ્ય પુરુષ માટે વાપરેલ હલકા શખ્દોનું ફરી પુનરાવર્ત્તન કરતું તે ચાેગ્ય ગણાય નહિ માટે અહિં આપ્યા નથી.

આ પછી પૃં આચાર્ય સાગરાનં દસ્કૃરિજી મહારાજના હાયમાં પાલી-તાણાથી આચાર્ય ક્ષમાભદ્રસ્કૃરિજીએ સં. ૨૦૦૦ ના ફાગણુ સુ. ૧૧ ના રાજ મુંબઇ લાલ બાગમાં રહેલ મુનિશ્રી મુક્તિવિજયજી ઉપર એક પત્ર લખ્યા હતા તે આવ્યા. આ પત્રમાં વૈદ્ય મુક્તિવિજયજીને મૃત્યા હતા તેનું સૂત્રન હતું. આથી પ્ આચાર્ય સાગરાનં દસ્કૃરિજી મહારાજે તે પત્રના ખુલાસા અંગે હા. પી. એલ. વૈદ્યને એક પત્ર લખ્યા હતા જે નીચે મુજબ છે—

> ચ્યગાસી, જેઠ સુદિ ક ચ્યાનન્ઠસાગર

ડેા. પી. એલ વેદા યાગ્ય ધર્મલાલા.

પૂના.

૧. તટસ્થતાં તુટયાના આક્ષેપ તમારી ઉપર થયાે હતાે તેને આજ વર્ષ થવા આવ્યું છે છતાં પણ તમાેએ કરીયાદ ક**રી** નથી.

ર. કાર્તિક, પાષ અને ફાગણના પત્રાના ખુલાસાની તક તમાએ ખાઇ છે.

3. ગુન્હાહિત કાર્ય કરનારી ટાળીમાંના તમા એક છે એમ જાહેર થવા છતાં તેના ખુલાસા કે મારી માટે નવસારી આવ્યા નથી.

નાટ-- આ સવે ની નોંધ લેશા.

શ્રી. રામવિજયજી પક્ષના એક આચાર્યે તેમના કથનને અનુસરીને પાલીતાણાથી મુંબઇ લખેલ એક કાગળ હાથ આવ્યો છે—તેમાં તેમાએ મુંબા-ઇના શેઠ દ્વારા જે નગદ લાભ મેળવ્યા છે એના અદલામાં તેમાને નિશ્ચેષ્ટ રહેવા માટે અને શેઠને હઘાઇ જવા માટે એલિંસે આપેલા છે.

નાટ—આ વસ્તુ પણ જાહેર કરવામાં આવશે માટે તેની પણ નાંધ લેવી. તા. કે. તમારી લવાદ તરીકેની અધેાગ્યતા, જૈનશાસ્ત્ર, જ્યાતિષ્, ચડાંશુચ'ડુ આદિના વિરાધ વિગેરે જાહેરમાં ચર્ચાશે તેની પણ નાંધ લેવી.

રવાના— ગાહીજી જૈન ઉપાશ્રય, ઢે. પાયધુની પાે. નં. ઢ સંખાર્ધ

આનન્દસાગર દઃ પાતે.

આ બધા ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે, મી. વૈદ્ય આવ્ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના પક્ષ સાથે પહેલેથી સંપર્કમાં હતા તે વાત નક્કી જ છે અને તેમણે નિર્ણય આ. રામચંદ્રસૂરિની ઈચ્છા સુજબ આપ્યા છે.

પરિશિષ્ટ નં. ૬

~~~

રોઠશ્રી કસ્તુરભાઇને નિર્ણય મળે તે પહેલાં વૈદ્યના નિર્ણય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ મેળવ્યા હતા તથા વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ વૈદ્યની સાથે સંપર્ક સાધી શુદ્ધ નિર્ણય નથી આવવા દીધા તેના આધારા.

૧ તટસ્થભંગ અને ૨ નિર્ણયમાં ઘાલમેલ

૧ તટસ્થલાં ગ

રોઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ દ્વારા નિયુક્ત થયેલ હો. પી. એલ. વૈઘને "પવ'તિથિ નિર્ણય" શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ દ્વારા પૂ૦ આચાર્ય સાગરાનં દસ્ત્રિજી અને આચાર્ય રામચંદ્રસ્ત્રિ ઉપર બે હસ્તપ્રતિ માકલી આપવાની હતી. પરંતુ તે નિર્ણય રોઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ અને પૂ૦ આચાર્ય શ્રી સાગરાનં દસ્ત્રિજીને મળે તે અગાઉ તે નિર્ણય અજિ પહોંચી ગયેલા જણાવાથી પૂ૦ આચાર્ય સાગરાનં દસ્ત્રિજીએ "મધ્યસ્થ નિર્ણય" મધ્યસ્થતા વિનાના નતટસ્થ-ભંગતાવાળા ગણી રોઠ શ્રી કસ્તુરભાઇને નિર્ણય નહિ સ્વીકારવાનું જણાવતા તાર કર્યો હતા.

વીરશાસન પત્રના જણાવ્યા મુજબ વૈદ્યના નિર્ણુય શેઠશ્રી કેસ્તુરભાઇને ૧૭-૬-૪૩ પહેલાં મળ્યાે નથી અને તા. ૨-૭-૪૩ સુધી બહાર પડેયાે નથી.

તિથિચર્ચાના નિર્ણય

"તા. ૨૭-६-૪૩ ના "જૈન" પત્રમાં, શેઠ્યી કરતુરલાઇના નામે એવી સત્તાવાર વાત પ્રેપટ કરવામાં આવી છે કે– "તિથિચર્યા અંગેના ફેસલા આ માસની (ભુનની) આખર સુધીમાં આવવા વક્ષી છે." આ ઉપરથી અમારા કાર્યાલય દ્રારા એક પત્ર શેઠબ્રી કરતુરલાઇ ને લખીને મજકુર ફેસલા આવી ગયા હોય અને વર્ત માનપત્રાને પ્રકાશન માટે આપવાના હાય, તા તેની એક નકલ અમને માકલી આપવા જણાવેલું, પણ આજ તા. ૨-૭-૪૩ સુધી મજકુર ફેસલાની નકલ અમર અમારા પત્રના જવાળ અમને મળેલ નથી. આમ છતાં, " જૈન " પત્રની જાહેરાત જોતાં, તે ફેસલા નજિલ્કના લવિષ્યમાં જાહેરને જાહ્યા મળશે એવું અમાર્ર માનવું છે. " તંત્રી, બ્રી વીરશાસન

(वीरशासन २-७-४३)

'' તિથિચર્ચાના ફે'સલા અ'ગે જનતામાં જે અફવાએા ચા**લી રહેલ છે.** તેને અ'ગે તપાસ કરવામાં આવતા અમાને શેઠશ્રી કરતુરભાઈ લાલભાઈ તરફથી સત્તાપાર સમાચાર તા. ૧૭–૬-૪૩ના રાજ **નીચે પ્ર**માણે મળેલ છે.

"તિથિચર્ચા અંગેના ફેંસલા આ માસ આખર સુધીમાં આવવા વક્કી છે તે જાણુજો".

(જૈન ૨૭-૬-૪૩ સઃ ૧૯૯૯ જેઠ વદી ૧૦)

તા. ર-૭-૪૩ ના વીરશાસનનું આ લખાણુ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે— તા. ર-૭-૪૩ સુધી નિર્ણય અહાર પડયા નથી, અને જૈન પત્રના લખાણને પાતાના પત્રમાં કખુલ કરી ૧૭-६-૪૩ ના શેઠ શ્રી કસ્તુરલાઈના કાગળને અનુસરી તે નિર્ણય શેઠશ્રીને જીનની આખર તારીએ મળવા વધી છે તે કખુલ કરેલ છે.

પૂર્વ આચાર્ય સાગરાન દસૂરીશ્વરજીને શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈએ નિર્ણય કયારે માકલ્યા ?

શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ પૃં આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજને વૈદ્યના નિર્ણય તા. ૫-૭-૪૩ ના રાજ અમદાવાદથી કપડવંજ તરફ રવાના કર્યો. અને તા. ૬-૭-૪૩ ના રાજ તાર કરવા પૂર્વંક તે નિર્ણયનું રજીસ્ટર નહિ સ્વીકારી પૃં આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરિજીએ પાછા માકલ્યો.

નિર્જુય પરત કરતાં પૂ. આચાર્યશ્રી સાગરાન કસ્રિસ્છિએ કરેલ તાર. Kapadvanj. 6-7-43.

Kasturbhai Lalbhai Sheth.

Pankore Naka-Ahmedabad.

Registered anvelope refused thinking it contained Vaidya's writing if so you aught not to have sent it is I had protested to you already before so if has forced we to publish correspondence between, regarding the matter is issue.

Anandsagarji,

५५८'क, ता. ६-७-४३

શેઠ કસ્તુરભાઈ લાલભાઇ. પાનકારનાકા, અમદાવાદ.

"રજીપ્ટર કે કાશળા સ્વીકારી નથી. એવું વિચારીને કે તેમાં વૈદ્યનું લખાલ્યુ હશે. જો એમ હાય તા તમારે તે માકલવું જોઇતું ન હતું. કારણ કે-મેં પહેલેથીજ તેની રહામે વાંધા લીધા હતા. આ કારણથી ચાલુ ખાખત સંબંધા આપણી વચ્ચે થયેલા પત્રભ્યવહાર અહેર કરવાની મને કરજ પડી છે."

આનન્દસાગર.

આ તિથિનિર્ણય પૂર્વ આચાર્ય માવાયા માત્રાન દસ્વિજ અને આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિ વચ્ચેના હતા અને તે હસ્તુરલાઇ દ્વારા અને આચાર્યોને માકલી આપવાના હતા. તે માકલવાનું કાર્ય શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇએ તા. ૫–૭–૪૩ ના રાજ કરેલ છે એટલે તા. ૫–૭–૪૩ ના રાજ આ નિર્ણય પ્રગટ થયા.

પૂર્વ આચાર્ય મત્ર શ્રી સાગરાન દસૂરિજી મહારાજે શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇને તટસ્થભ ગના કારણે તિથિનિર્ણય આવ્યા અગાઉ તેને નહિ સ્વીકારવાતું જણાવ્યું હતું અને તેનાં કારણે આપ્યાં હતાં.

પૂર્વ આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્ત્રીશ્વરજી મહારાજે "પેપરામાં આવતા સમા-ચાર" અને આચાર્ય રામચંદ્રસૂરિ પક્ષના "તાર-ટપાલ વ્યવહાર" વિગેરેથો "તટસ્થ તટસ્થપણું સાચવી શકયા નથી" તેવા નિર્ણય ઉપર આવ્યા અને નિર્ણય નહિં માનવાના નિર્ધાર કરી શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇને નિર્ણય નિર્ણય માનવાના તા. ૧૪–६–૪૩ ના રોજ તાર કર્યો. (આ નિર્ણય ઉપર આવતા અગાઉ સારા સારા શાણા માણુસાએ તેને ખાટા પ્રચાર જાણી ઉવેખવાનું જણાવ્યું હતું. પરંતુ નિર્ણય ગમે તે પક્ષના હોય તા પણ જે નિર્ણયકાર ગંભીર કે તટસ્થ નથી. તેના નિર્ણય માન્ય ન ગણવા બેઇએ તેવા દઢ નિશ્ચય પ્ર આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્ત્રિજીએ કર્યો.)

નિર્ણય નહિ સ્વીકારવા માટે શેઢ્શ્રી કસ્તુરભાઈ ને ૧૪-૬-૪૩ ના રાજ કરેલ તાર.

રોઠ ક્રસ્તુરભાઈ લાલભાઇ પાનકારનાકા અમદાવાદ.

પેપરાના લખાણા અને તે પક્ષના મનુષ્યાના કથનથી વૈદ્ય તટરથપણું રાખી શક્યા નથા, એમ ચાકક્સ થાય છે, માટે તેમનું લખાણ માન્ય નથી."

આ તારના સમર્થનમાં પૂo આચાર્ય સાગરાન દસૂરિજીએ શેઠ શ્રી કસ્તુર ભાઇને નિર્ણય નહિ માનવાની સ્પષ્ટતા માટે નીચેના પત્રો લખ્યા હતા.

(**1**)

કપડવ'જ, તા. ૨•–૬–૪૩ રવિવાર.

ચ્યાન'દસાગર

દેવગુરૂ ભક્તિકારક સુ. શ્રાવક કરતુરભાઈ લાલભાઈ યાગ્ય ધર્મલાભ પૂર્વક લખવાનું કૈ–તમાને ૧૪–૬–૪૩ શે નીચે પ્રમાણે તાર કર્યો હતો "શેઠ કરતુરભાઇ લાલભાઈ, પાનકાર નાકા અમદાવાદ. " પેપરાના લખાણો અને તે પક્ષના મનુષ્યાના કથનથી વૈદ્ય તટસ્થપણું રાખી શક્યા નથી એમ ચોક્કસ થાય છે, માટે તેમનું લખાણ માન્ય નથી." આન'દસાગર

તેના ઉત્તરમાં તમારી તરફથી નીચે મુજળ ઉત્તર આવ્યે! કે " આપના તાર મળ્યાે હું તાત્પર્ય સમજી શક્યાે નથી."

મ્માના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે તમારી રજા, જાહેરાત કે સંમૃતિ સિવાય પેપર ટેલીપ્રાક્ષ્મને જોખમકાર તે પક્ષના નેતા ગૃહસ્થ અને ત્યામી તરક્રના જે લખાણુ વિગેર નિર્ધાય આવ્યાનું જાહેર કરે તથા પાનાની સંખ્યા જાહેર કરે અને વિષય જાહેર કરે એ બધું વૈદ્યની તટસ્થતા તુડી હોય તેા જ બને અને તમારા માલાને અવગણવાથી જ બને.

અને તેથી જ વૈદ્યનું લખાણુ માન્ય ન રાખવા તારથી જણાવ્યું હતું. વૈદ્ય અહિં ખુલાસા કરવા તૈયાર થાય અથવા તેની ઉપર ચર્ચાની છુટ રહે તા વૈદ્યનું લખાણુ કાર્ય— કશાને કરશે અગર અન્ય તટરથ પંડિત કે પંડિતા પાસે એકી એઠકે કેર તપાસાવી નિર્ણય કરાવાય.

તમારા માનસિક બાજામાં વધારા થાય છે એમ જાણવા છતાં મા કરવું જરૂરી ગણી લખ્યું છે. આન-દસાગર.

- તા. ક: ૧ રહામા પક્ષવાળાએ આ પક્ષને પંદર દિવસ સુધી પંચાવન પ્રશ્નો પૂછીને ઉત્તરા લીધા હતાં ઉત્તરા આપવાની તમારા સમક્ષ ના પાડી હતાં તમે સમતાેશ-પહું જાળવ્યું.
- ર સામાપક્ષે પાતાનું 'હાલસાલપણું' જણાવ્યા છતાં પાતાના તરફથી ત્રણ આચાર્યોને લાવવાની વાત મૂકી તે પણ તમે ક્રમુલ કરી.
- ા અરસ–પરસ સ**ઢી થઈ અને કે**!લક્સર થયા પછી રહામા પક્ષે <mark>બીજા આગાર્યોની</mark> સંમતિની વાત **ઉબી કરી તેના પ**ણુ તમે રસ્તાે કાઢયે!
- ૪ તટસ્થને પાલીતાણા લાવ્યા ત્યાં સુધી તેનું નામ તમારા કુટુમ્પીઓને પણ ન જણાવતાં બરાખર ગુપ્તતા જાળવી.

પ પાલીતાથા લાવવામાં, ખુલાસાતું રથાન ગાઠવવામાં અને ખુલાસા કરાવવામાં ખરેખર દૂર-દેશીથી કામ લીધું છે.

આ વિગેરે તમારા સુદ્ધિ અને તઢરથતાનાં કાર્યો તો અનુમાદના કરવા લાયક છે જ સર્વે કુટું ખતે ધર્મલાભ. **આનન્દસાગર**,

(२)

કપડવ'જ જેઠ વદી ૧૨ તા. ર૯-૬-૪૩

અાત કસાગર

અમદાવાદ મધ્યે દેવગુર્અક્તિકારક, સુત્રાવક કરતુરલાઇ લાલલાઇ યાગ્ય ધર્મલાબ-પૂર્વક લખવાનું કે-તમે આ કામ શાન્તિની ઇચ્છાએ હાથ ધર્યું છે એ ખર્ગુ છે. હું માત્ર છાપાના લખાણથી આ નિર્ણય ઉપર આવ્યો નથી પણ આ નિર્ણય ઉપર આવવાનાં અનેક કારણા છે. આ કામની ગંભીરતા તમા સમજ્યા છા. પણ તટસ્ય સુદ્દલ સમજ શક્યા નથી. જો સમજી શક્યા હોત તા આવા પ્રચારની ગંધ પણ ન હોત.

જો તટરથતા ન ચુકાઇ હોત તો તમને સોંપાય તે પહેલાં તમારી આદા સંમતિ કે જાહેરાત વિના આટલા પાનાનું, અમુક વ્યક્તિ તરફતું, ને અમુક પ્રકારનું આવી આવી વરતુ બહાર આવી જ કેમ?

નિર્ભુય આવ્યા પહેલાં પેપરા, તાર, ટપાલ, અને તે પક્ષના ગણાતા મનુષ્યાનાં કથન વગેરે જે થયાં તે ઉપરથી તટરથની તટરથતા તુટી જ છે. એ કથન મ્હેં વરતુરૂપે જણાવેલ છે પણ આક્ષેપ રૂપે જણાવેલ નથી.

નિર્ણુષ્ય વાંચ્યા પછી તટરથની તટરથતા રહી નથી વિગેરે કથત થાત તેં તે જરૂર અસ્થાને લાગત, એટલું નહિ પણ મ્હારે તે સંખંધી તે વખતે કાંઇ પણ કહેવું તે શામારપદ ન ગણાય.

પ્રથમ પત્રમાં જણાવેલ ચાક્કસ કારણાથી તટસ્થતા તટસ્થતા તૃરી છે એ નક્કી જણાવ્યું તા એ જણ્યા પછી જો મ્હાર્ર તેથી છૂટાપણું ન જણાવું તા હું મને અને મ્હને અનુસરનારાઓને બદલતના બાગ બનાવનાર ગણાઉ.

તટરથતાથી નિર્ણય આવે તેને માન્ય કરવામાં વાંધા લઇ શકાય જ ન**હિ. આ**માં તટસ્થતા સચવાઇ નથી, માટે જ ખુલાસા અને ટીકા ચર્ચાને અવકાશ છે.

એકપક્ષીય શાસન સુધાકર જેવા પેપરમાં વિગત જણાવાઇ તેના ઉપર સુકાદા આપી શકાય તા મુંભાઇ સમાચાર જેવા જાહેર પેપરમાં આવેલા નિર્ણયવાળા વિપરીત કે લાયક લેખાતે લક્ષમાં કેમ ન ક્ષેવાય ?

જ્યારે તટરથે માકલાવેલા નિર્ણુય અમા બંનેને તમારે જ માકલવાના હતા. ત્યારે આ તાર, પેપર અને મતુષ્યાનાં કથનથી આવા પ્રચાર કેમ થયા ?

શું આ પ્રચાર કલ્પના સાધક વજીક વિનાના છે?

તટરથની તટરથતા તુટી જ છે એમ માનું છું માટે આ તઢસ્થ અને તેનું લખાષ્યુ મ્હારે માન્ય નથી એમ કહ્યું છે ને કહ્યું છું. સર્વ ને ધર્મલાબ જણાવવા. આનંદસાગર

(3)

જેઠ વક ૧૨ તા. **૨૯-**૧-૪૩

આંગત

દેવગુર અક્તિકારક સુશ્રાવક કરતુરભાઇ લાલભાઈ યાગ્ય ધર્મ**લાભપૂર્વંક જણાવવાનું** કે–પુનાના વૈદ્ય સાથેના તાર વ્યવહાર અને એક (પત્ર) કાગળ જાણવા માટે માેકલ્યા છે તે વાંચવા યાગ્ય છે, સર્વેને ધર્મલાભ જણાવવા. આન**ંદસાગર**

(8)

કપડવંજ અષાડ કૃષ્ણ ૭, તા. ૨૩-৬-૪૩

મ્યાન દસાગર

દેવગુર બક્તિકારક સુશ્રાવક કરતુરભાઈ લાલભાઇ યેાગ્ય ધર્મલાભપૂર્વક લખવાનું કે તમારા તા. ૧૮–૭-૪૩ તા પત્ર મળ્યા. તા. ૨૯–૬–૪૩ ના રાજ તમારા ઉપર બે પત્રા લખ્યા અને તા. ૬–૭–૪૩ ના રાજ કરેલ તારતી પદ્ઢાંચ નથી તે લખવાની જરૂર હતી.

તટરથતા તુટયાથી તે લખાણનું રજીદર પાછું માકલ્યું છે અને મ્હને શાસ્ત્ર તથા તદનુસારી પરંપરા આધારે અનુસરનારાઓ મ્હારે અંગે માર્ગ ન ભૂલે માટે જાહેર કર્યું છે. ચર્ચા કરાય તા તે લખાણ લેવામાં હજીએ અડ્યણ નથી. તે પક્ષના પુનાષાસીને લખાણ ક્રેમ મળ્યું અને તા. ૧ લી જુનથી તાર અને પેપરા દ્વારા જાહેરાત કેમ થઇ ? એની તમાએ તપાસ કરી હોય કે તેનું પરીણામ કંઇ આવ્યું હોય એના તમારા પત્રથી ક્ષ્સારા પણ નથી જણાતા.

તમા કૌઢમ્મિક, વ્યવહારિક, મને રાજક્રીય કાર્યોથી ગુંચાયેલા હોવાથી તમને તેં કરતું ન પરવ3 એ અસંભવિત નથી.

મ્હેં કરેલ તાર અને તેના તટસ્ય તરફથી આવેલ ઉડાઉ ઉત્તર તમને જણાવેલજ છે.

તા. ક:--પુના મનુષ્ય ગયા હતા, તેણે ' પુનાના શા. માહનલાલે તટસ્થ સાથે ધાલમેલ કરી છે તથા લખાણુ તટસ્થે તેને જ પહેલાં આપ્યું છે' એમ જાણ્યું છે. અને ત્યાંના ઉંચા અધિકારીઓએ 'તટસ્થ નીમનાર શેઠજથી તે ભાભત પગલાં ભરી શકાય' એમ જણાવ્યું છે. એટલે મીન કરી સ્વસ્થાને પાછે આવ્યા છે.

સર્વે કુટું ગતે ધર્મલાબ જણાવવા.

લી. આનંદસાગર

(4)

અષાડ કૃષ્ણ હિતીય ત્રધાદશી કપડવંજ તા. ૩૦-૭-૪૩

મ્યાન કસાગર

દેવગુર અક્તિકારક સુશ્રાવક કરતુરભાઈ લાલભાઈ યાગ્ય ધર્મલાભપૂર્વક લખવાનું કે તા. રખ-ખ-૪૩ના તમારા પત્ર મળ્યા. તા. ૬ ફી ના તારના ખુલાસા કર્યો પરંતુ તા. ર૭-૬-૪૩ ના એ પત્રાના ખુલાસા મુદ્દલ નથી.

૧ શરૂઆતમાં તટસ્થની તટસ્થતા તુટવાની શંકાના કારણે! જ્યારે તમાને જણાવ્યાં ત્યારે તમે જણાવેલ કે-આ વિષયમાં તેઓ લખ્ખાપતિ સાથે પણ વાત નહિ કરે અને લાખાથી પણ લાભાશે નહિ. આવી તમારી ખાત્રીથી વગર ચર્ચાએ સુકાદા માનવાનું નક્કી કર્યું હતું પણ પુનાવાળા શા મોહનલાલ વિગેરેની હક્ષકતથી તમારી વાત છેવેટ અમારે ભિક્રિકપણાની માનવી પડી, મુકેલ ભરાસામાં નિશ્ચિત વિપરીતતા આવેલ જણાતાં સુકાદામાં ખુલાસા અને ચર્ચાને સ્થાન આપવાનું જે કહેવાય તે ન્યાયની રીતે પણ ખાટું નથી જ.

ર મુસદ્દા પ્રમાણે તટરથે તમારી દારા ખન્ને પર પોતાનું લખાયુ માકલવાનું હતું તેને ખદલે તા. ૧ લી જુને કે પહેલાં ચુકાદાનું લખાયુ પુનાવાળા શા. મોહનલાલને મળે છે તો તે તટરથનું લખાયુ કેવા પ્રકારની તટસ્થતાવાળું હશે ? છાપાના લખાયુથી આજે દુનિયામાત્ર ઉપર અસર થાય છે ને માને છે તેને વળુદ વિનાનું કેમ મનાય ? તા. ૧ લી જુન વિગેરના "સેવક" "મુંબ્રઇસમાચાર" આદિના પેપરાના લખાયુને વજીદ વિના મણી ઉપેક્ષા કરાય તા પછી તમા અખળારામાં નિવેદન બહાર પાડા છા તે કેમ શાબે ?

3 પુનામાં થએલ મહત્યડના ખુલાસા પુનાના તટસ્થને પુછાય તે . યુક્ત જ છે છતાં તમાને પણ તે વાત તથા પુનાના આવેલ કાગળાની વસ્તુ અહવાડીઓએ અમાઉ જહ્યા-વેલ છે. આની તપાસ કરી તમે ચાેબ્ય ખુલાસા ન કરા અને તુટેલી તટસ્થાથા ચએલ લખાબુને સ્વીકારવા માટે તમારા ઉપરના વિશ્વાસના આધારે કરેલ લખાબુને વળગી રહેવાનું સુચવા તે શું વ્યાજમી છે?

૪ તટસ્થતા તુટયાના તમને રજી કરેલા કારણોના વિચાર અને ખુલાસા વિના તમાર્ર રજી કરાયેલ નિવેદન સમજપૂર્વ કનું નથી. આથી લખાણ ળહાર પડશે ત્યારે આ ચર્ચા નિર્શુંયની ભૂમિકા અને નિર્શુયના લખાસ ભ્રમસાના રફાટ વખતે તેનું પસ્કુ સ્પષ્ટીકરશુ કરવામાં આવશે.

પ તમારા નિવેદનમાં અને કામળમાં આક્ષેપ અને તે ખાટા હોવાની વાત રજી કરા છા તે ત્યારેજ શાલો કે અમે જણાવેલા વરતુ સ્વરુપનું તમે કાંઈ પણ સમાધાન આપ્યું હોત?

દુ યુનાના ઉચ્ચ અધિકારીના અભિપ્રાય પ્રમાણે તમારાથી પગલાં લઈ શકાય એમ એ એ વાત અમાએ તમાને જણાવેલ છે. છતાં તે સખ'ધીમાં તમે કાંઇપણ કર્યું હોય તેના ખુલાસા પણ કર્યા નથી.

૭ તટસ્થતા તુટયાના અમાએ જણાવેલાં કારણા નિવેદનમાં તમારે જણાવવા જરૂરી હતાં છતાં મર્યોદાની ખાતર આ ઉત્તર લખવામાં આવ્યા છે.

આનંદસાગરના ધમલાલ

આ અધી હકીકતથી વાંચકને સ્પષ્ટ માલુમ પડશે કે-નિર્ણય તા. ૧ફી જીલાઇએ આવ્યા છે જ્યારે તેને નહિ માનવાની વાત તેર તા. ૧૪ મી જીનથી શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈને કરવામાં આવી છે.

નિ**ર્જુય** બહાર પડેયા પહેલાં પેપરામાં નિર્જુય અંગેનાં આવેલ **લ**ખાણુ તટસ્થલ ગને જણાવે છે.

> "જૈનાની તિથિચર્ચા અંગેના જાહેર થનારા નિર્ણય, શેઠ કરતુરભાઈ પર સ્વાના થયેલા લવાદના હેવાલ. સિવકના ખાસ બાતમીદાર તરકથી]

પાલીતાણા. મંત્રળવાર તા. ૧ જાન ૧૯૪૩.

જૈનામાં તિથિયર્યાના પ્રશ્ને જગાવેલી ઉગ્રતા પછી હવે એને લગતો આખરી ફેંસલો આવી જવાની તૈયારીમાં છે. એક બાજુ સામરાનંદસૃરિ અને બીજી બાજુ રામચંદસુરી વચ્ચે જૈન તીથીએ! અંગે બારે મતબેદ ઉમા થયા હતા અને એ મતબેદને પરિણામે જૈનામાં બયંકર કલહ વ્યાપી ગયા હતા. દિવસે દિવસે એ મતબેદ વધતા જ ગયા અને છેવટે જૈન સમાજ બે પક્ષામાં વહેંચાઈ ગયા. આ સ્થિતિના અંત લાવવા અને જૈન સમાજમાં ફેલાએઢા કલહ એાછા થાય એ માટે બન્ને પક્ષને શાસ્ત્રાર્થદ્વારા આ ચર્યાના આખરી નિકાલ લાવવા માટે આગેવાન જૈનોએ વિનંતિ કરતાં પાલીતાણા મુકામે પુનાના વાહિયા કાલેજના પ્રોફેસર શ્રી પી. એલ. વૈદ્યને લવાદ નીમીને શ્રી સાગરાનંદસુરી અને રામચંદ્રસુરી વચ્ચે શાસ્ત્રાર્થ યોજાયા હતા. આ શાસ્ત્રાર્થ પછી લવાદના હૈવાલ શેઢ કરતુરબાઇ તરફ રવાના થઈ મયા છે. કહે છે કે— આ હૈવાલ લગભગ ૬૦ પાતાના છે. આ હૈવાલમાં પાતાના સુકાદા જહેર કરવામાં આવ્યો છે. આ યુકાદા થોડા દિવસમાં શેઢ કસ્તુરબાઇ બાહેર કરશે." (સેવક, તા. રજી જીન ૧૯૪૩ પાતું ૩)

"તિથિચર્ચાના નિર્ણય દુંક સમયમાં જાહેર થશે.

(ओ ५ भणरपत्री तरक्षी)

અમદાવાદ, તા. ૧ક્ષી જુન.

જૈન સમાજમાં મહુ ગવાયેલ અને વીખવાદના વાદળા જેના એકા તીચે ઉભાં થયાં. તે તિથિચર્ચાના પ્રશ્નના લવાદના ચુકાદા શેઠ કરતુરભાઇ લાલભાઇ પાસે પુનાથી આવી ગયાના સમાચાર પ્રાપ્ત થયા છે. શેઠશ્રી કરતુરભાઇ હવે થાડાજ દિવસામાં એની જાહેરાત જૈન સમાજ સમક્ષ કરશે. જેથો ભવિષ્યમાં ઝઘડાના અંત આવી જાય."

(સુંબઇ સમાચાર, શુક્ર તા. ૪–૬~૪૩ જેઠ શુદ્ર ર પાનું ૫)

''તિથિચર્ચાના ઝઘડાને લગતાે આવી ગયેલાે ફે'સલાે.

અમદાવાદ, શનિવાર.

(अभारा भव्यस्पत्री तर्ह्धी.)

જૈનામા તિથિચર્ચાના પ્રક્ષ અંગે જાગેલી ઉત્રતાના આખરી ફેંસલો આવી જનાર છે. પાલીતાણા મુકામે શ્રી સાગરાનંદ અને રામચંદ્રસૂરિ વચ્ચે આ વિષયને લમતા એક સાધ્યાર્થ પુનાની વાડિયા કાલેજના અધ્યાપક શ્રી પી. એલ. વૈદ્યની મધ્યસ્થતા હેઠળ ગાઠવાયા હતા. શ્રી વૈદ્યના લવાદ તરીકિના સુકાદા અમસવાદના આગેવાન મિલમાલેક અને જૈન અગ્રેસર શેઠ કરતુરબાઇ ઉપર પહોંચી ગયા છે. એ ગૃકાદા શેઠશ્રી કસ્તુરબાઇ તરફથી જાહેર થનાર છે.

(ટપાલની આવૃત્તિ:- વંદેમાતરમ્-જેઠ શુક ૩ જીન તા. ૬-૬-૧૯૪૩ પા. ૭)

''તિથિચર્ચાના નિર્ણય

આચાર્ય રામચન્દ્રસરી**ધર**જની તરફેણમાં આવેલા સુકાદા.

જૈન સમાજમાં જેના અંગે ભારે ક્લુષિત વાતાવરણ પ્રસરેલું છે. અને જેથી સમાજ ભાગલા અને વાડામાં વહેંચાઇ ગયા છે તે પ્રશ્ના નિકાલની મંગળ ઘડીઓ ગણાઇ રહી છે. જનતા સારી રીતે જાણું છે કે-તિથિ દીન અને પર્વાશધન અંગે જૈન સાધુ સંરથામાં વિક્ષેપો ઉભા થયા હતા. અને સમાજમાં આંતરવિગ્રહ જેવી પરિસ્થિતિ ઉપસ્થિત થઇ હતી. આ પરીસ્થિતિનો અંત લાવવા તેમજ સમાજને શાસનના પ્રગતી-રથના રાગદેવમાં ખું ત્રી ગયેલા પૈડાને કાઇ પણ રીતે બહાર કાઠવાની કાળજ સા કાઇની હતી. એમાં શેઠ આણું દજી કત્યાણજીની પેઠીના માનનીય પ્રમુખ શેઠ કરતુરભાઇ લાલભાઇએ દરમ્યાનગીરી કરી. બન્ને પક્ષેષતી આચાર્ય મહારાજાએ! બન્નેના અરસપરસ ખંડનમંડન અને પુરાવાએ! સંમતિ પૂર્વ કના લવાદને સુપ્રત થયા હતા. લવાદ મી વૈદા વધુ જાણવાની જીણાસાથી એક જ રથાનમાં બન્ને પક્ષના પ્રતિનિધિઓ આચાર્ય સાગરાનં દસુરી શરજી અને પૂજ્ય આ. વિજયરામચંદ્રસરી શરજીને એક ગ કરી વધુ ખુલાસાએ! મેળત્યા હતા. અને ત્રહ્યુ માસની અંદર નિર્ણય આપવા જણાવી દીધું હતું. બરાબર સમયસર એ નિર્ણય શેઠશો કરતુરભાઇ પર આવી ગયાના અને ટુંક સમયમાં તેની જાહેરાત કરવાના સમાચાર વર્તમાન પંત્રાદારા પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. અમારી ખબર મુજળ લવાદ ને ચુકાદા પૂ. આ. વિજયરામચંદ્ર-મૂરિતી તરફેણાનાં આવ્યો છે." (મું અઇ સમાચાર, શુક્રવાર તા. ૧૮ જીન ૧૯૪૩)

' નિરાયહી અને સમજુ મા<mark>ખુરો ચુકાદા શું આવશે તેની ચિંતામાં હોય</mark>ગ ન**િ.'** (તા. ૧૧–૬–૪૩ વીરશાસન)

આ લેખા આ. વિજયરામચંદ્રસૃરિ પક્ષ તરફથી જ પેપરામાં અપાયા છે કારણુંકે વિજયરામચંદ્રસૃરિ આગળ 'પૃજ્ય' શબ્દ વાપર્યો છે અને આચાર્ય સાગરાનંદસૃરિજી મહારાજના નામ આગળ એ શબ્દ વાપર્યો નથી તેમજ 'તિથિદિન અને પર્વાસધન' એ શબ્દ વિજયરામચંદ્રસૃરિજી તિથિચર્ચામાં મુખ્યત્વે વાપરે છે તે વાપર્યો છે. આ ઉપરાંત બીજાં પણ ઘણાં કારણા છે. અને આ લેખ લખવા પાછળ શેઠને ચુકાદા મળે કે–તુર્તજ બહાર પાડી દેવરાવવાના આશ્રય છે. કારણુ કે-રખે! ચુકાદાની વિરુદ્ધમાં વાતાવરણ ન જાગે.

આ લેખાયી જનતાના હૃદયમાં નિર્ણુય અને નિર્ણુયકાર માટે થયેલ શ'કા.

સેવક, મુંબઇ સમાચાર વિગેરમાં આ પ્રકારના નિર્ણયના સમાચાર પ્રગટ યતા જાણીને જનતાના હુદયમાં તે વખતે નિર્ણય અને નિર્ણયકાર સંબંધી શંકા જાગૃત થઈ હતી અને તેને લઇ જીદા જીદા ઠેકાણેથી સંદેશ, સેવક, જૈન, જન્મભૂમિ, વંદેમાતરમ્ વિગેરમાં "કેમ એક પક્ષે હસ્તક્ષેપ નહિ કર્યો હાય ?" તેમ જણાવવામાં આવ્યું હતું.

જૈન ધર્મ પ્રભાવક સમાજનું સંદેશમાં પ્રગટ થયેલ નિવેદન. ''વાતાવરણને શુદ્ધ રાખા

તિથિચર્ચાના વિષયનું જ્ઞાન હાય કે ન હાય છતાં પણ દરેક જણ શાસ-નની શાંન્તિ ઇચ્છનાર તેમાં રસ લઇ રહ્યો છે. સોની જંખના છે કે–શાંન્તિ ભર્યો તિથિચર્ચાના ઉકેલ આવી જાય.

આ વિષય પાંચ પાંચ વર્ષ ઢાળાયા પછી તેના ઉકેલનું કામ સમર્થ અને જૈન શાસનમાં અપૂર્વ લાગવગ ધરાવનાર શેઠ કસ્તુરભાઈ લાલભાઇને બન્ને પક્ષે સોંપ્યું.

શેઠશ્રી કસ્તુરભાર્ધ લાલભાઇએ તે કામ અપૃર્વ શક્તિથી આરંવ્યું બંન્ને પક્ષાના પ્રશ્નો અને ઉત્તરાનું લખાણુ અપાયા પછી મહિનાએ સુધી શિરપંચ કેાણુ તે પણુ જાણી શકાયું નહિ તેવી ગુપ્તતા જાળવવામાં આવી. પાલીતાણા સ્ટેશને શિરપંચ આવ્યા ત્યારે જ જનતાને તેમના નામની ખળર પડી કે શિર-પંચતું નામ અમુક છે.

આજસુધીના ચર્ચાના કાેઇપણુ પ્રશ્નકરતાં તિથિચર્ચાના ઉકેલ લાવવામાં સમાજે પણ ખુબજ સારા સાથ આપ્યા છે.

તિથિચર્ચાનું પરિશામ હવે બહુજ શાહા દિવસમાં આવશે. સમાજમા શાંતિ શશે. તેવી લોકોમાં આશા છે તેવા સમયના શુદ્ધ વાતાવરશુને હોળવાના પ્રયત્ન કરતાર સમાજની શાન્તિ તેમને ળપતી નથી તે જણાવવા મથી રહ્યાં છે. આજે લોકોના હુદયમાં એટલી જ શંકા ઉત્પન્ન થાય છે કે શિરપંચનું નામપણ બહાર ન આવે તેટલી શેઠશ્રીએ તકેદારી રાખી તે શેઠશ્રી દ્વારા જરા પણ વાત બહાર આવે તેમ કાઇ માની શકે તેમ નથી. છતાં ખુબજ છુટથી એક પક્ષના જવાબદાર પ્રણાતા માણસ સાઠ પાનાનું જજમેન્ટ છે. અમારા રામચન્દ્રસ્રિના લાલાનું છે તે કંહેનું કે જીદીજીદી રીતે પેપરામાં તે વાતને પ્રપ્રટ કરવી તે સમાજમાં અશાંતિને શંકા ઉત્પન્ન કરાવનારૂં છે.

સમાજને આજે અનેક તરહની શંકા કરવાતું કારણ મળે છે કે શેઠબ્રી દ્વારા કાેઇપણ જાતની વાત પ્રગટ નથી થઇ છતાં આ મતના પ્રચાર આ માણસાે કયા આધારે કરતા હશે. શેઠબ્રીને આની ઉંડી ગવેષણાની વિનંતિ કરે છે એજ શ્રી જૈનધર્મ પ્રભાવક સમાજ.

(તા. ૨૦-६–૪૩ સંદેશ પાનું ૨)

આ પછી 'તિથિચર્ચાનું વાવાજોડું' એ હેડીંગતળે સેવક વિગેરમાં પણ નિર્ણયકારસાથે એકપણે કેમ હસ્તપ્રશેષ નહિ કર્યો હાય તેવું સ્ચવવામાં આવ્યું હતું. તથા રાધનપુરથી એક મુનિમહારાજે શેઠશ્રી કસ્તુરલાઈને પત્ર લખ્યા હતા. તેમજ જૈન, મુંબઇ સમાચાર વિગેરમાં આચાર્ય વિજયસમચંદ્રસૂરિ તરફથી નિર્ણયમાં હસ્તપ્રશેષ કેમ નહિ થયા હાય તેમ જણાવવામાં આવ્યું હતું.

ब

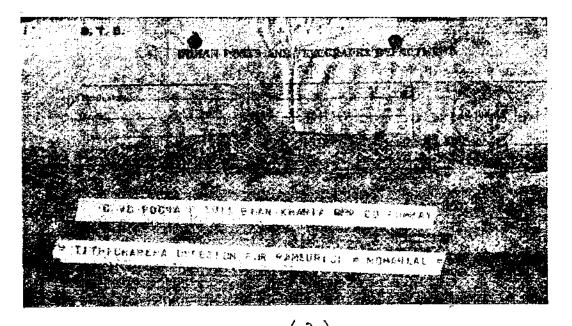
મ્યા. વિજયરામચંદ્રસરિજીના પક્ષ નિર્ણુયળ**હાર પ**હેયા અગાઉ નિર્ણુયથી વાકેફગાર **હ**તો તેના આધારા

આ પેપરાના સમાચારા ઉપરાંત ળીજા પણ અનેક ચાક્કસ પુરાવાઓ મળે છે કે-વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ અને તેમના ભક્તોએ નિર્ણય રોઠ શ્રી કસ્તુરભાઇને મળે તે અગાઉ નિર્ણયના સમાચાર અને નિર્ણય મેળવ્યા હતા, અને તે મેળવેલ સમાચારથી સ્પષ્ટ થાય છે કે-નિર્ણયકાર વૈદ્ય સાથે પાતાના પણે નિર્ણય લાવવા આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ સંપર્ધ સાધ્યા હતા. જે સ્પષ્ટ તટસ્થલંગ સ્ત્રુવે છે.

(9)

તા. ૧૦-६–૪૩ના રાજ માહનલાલે કરેલા તાર

આ નીએ આપેલ તાર વિજયરામચંદ્રસ્વિના ભક્ત માહનલાલ સખારામે તા. ૧૦-६-૪૩ ના રાજ ભાખરીયા પર મુકેલ છે. તે તારમાં નિર્ણય વિજય-રામચંદ્રસ્વિસ્થિતા લાભમાં છે તેમ જણાવ્યું છે. જ્યારે શેઠશ્રીને તા. ૧૭-६-૪૩ સુધી નિર્ણય મળ્યો નથી તેમ જૈન પત્રના કાગળમાં સુચવાયેલ છે. આથી ૨૫૦૮ છે કે વૈદ્ય તહસ્ય રહ્યા નથી.

શ્રી ઉમેદભાઈ ભુરાભાઇએ પં. સુમતિવિજયજી ઉપર લખેલ પત્ર.

અમદાવાદ શાહપુરના રહેવાશી શ્રી ઉમેદલાઇ લુરાભાઇએ તા. ૧૧-६-૪૩ ના રાજ પં. સુમતિવિજયજી ઉપર રાધનપુર આ પત્ર લખ્યા છે. તેમાં પણ તિથિચર્ચાના વૈદ્યના નિર્ણયના ઉલ્લેખ છે. જેના બ્લાક ઉપર આપવામાં આવ્યા છે.

તા. ૧૧-६-૪૩ ના રાજ લખેલા આ પત્ર શાહપુરમાં રહેતા શ્રી ઉમેદભાઈ ભુરાભાઈ ના છે. શ્રી ઉમેદભાઇ આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના પરમરાગી
ભક્ત છે, તેમજ પૂ૦ આચાર્ય વિજયભિક્તિસૂરિજીના ભક્ત છે. તેમણે પૂ૦ આ૰
વિજયભિક્તિસૂરિજી શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા પ્રમાણે પર્વારાધન કરે છે તેમને ફેરવવા
માટે આજ અગાઉ કહ્યા પ્રયાસ કરેલા પણ કારગત નીવડ્યા નથી. આ કાગળમાં
તિથિનિર્ણય જાણ્યા પછી આચાર્ય ભક્તિસૂરિજીના શિષ્ય પં. સુમતિવિજયજીને
(કે જેઓ રામસૂરિ તરફ રાગવાળા હતા) તેમને કાગળ લખીને મ૦શ્રીને
(ભક્તિસૂરિજીને) લવાદના નિર્ણય પ્રમાણે તિથિ મનાવવા ભલામણ કરી છે.
અને પૃ. મહારાજશ્રી ભક્તિસૂરિજી પાસે તે અગે સમી જવાનું જણાવ્યું છે. આ
કાગળ પણ ૨૫૦૮ જણાવે છે કે–વૈદ્યના નિર્ણયની જાણ શેઠ કરતુરભાઇ લાલભાઇ પહેલાં શ્રી ઉમેદભાઇ ભુરાભાઇને થઇ હતી. જેથી
રપાદ્ય છે કે–આ વ્યાયરામચંદ્રસૂરિ તરફથી વૈદ્યના ત્રદરથભંગ

કરાયા હાવાથી જ તેમના શ્રાવકાને નિર્ણયની પ્રથમ અબર પડેલ છે.

આ બિજયરામચંદ્રસૂરિજીના પેરમર્લક્ત શ્રી. શેઠ જીવાલાઇએ પણ આ તિથિચચાના નિર્ણય આ સાગરાન'દસૂરિજી અને આ બિજયરામચંદ્રસૂરિજીને તા. ૫-૭-૪૩ ના રાજ શેઠ કસ્તુરલાઇએ માેકલ્યા તે અગાઉ આ તિથિનિર્ણયના સમાચાર મેળવ્યા હતા તે નક્કી છે. કારણ કે-શ્રી. શેઠ જીવાલાઇએ તે અંગે પૃ પં સમતિવિજયજી ઉપર તા. ૨૪-६-૪૩ અને તા. ૨૬-૬-૪૩ ના રાજ પત્ર લખ્યા હતા તે નીચે મુજબ છે.

તા. ૨૪–૬–૪૩ ના રાજ શેઠ શ્રી છવાભાઇએ લખેલ પત્ર.

 JIVATLAL PURTAPSHI જ્યતલાલ પરતાપસી.

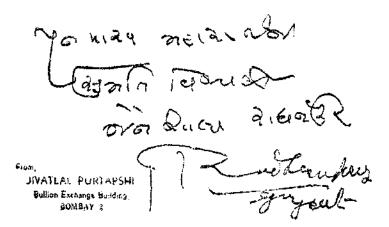
तारतुं स्टर्नाशुः: "QUMBRUSH" "UEPIDALAL"

841 15 24 BON NS NE NA BULOU 841 15 24 BON NS NE NA BULOU 841 15 24 BON NS NE NA BULOU 841 14 24 20 BULOUR मांभ अकित्वे प्या मालयार त बाह्या Guan Lengtain 27-12 00 8 24 20n au 21 E1 & 27 al 427 24 Est SA GUZIANIA HOKIZA MEIZIA for (23 stor to our of en les orbicon et as oran cuica Pariyan ला ६०० व प्रमा यम प्रधा व भारत व्याप्त. कित् रिकार माता मां के देश व्यापक्षा ना ENIMAGENT SIMING MEN onit traduce Deazer anough engarno (on y or and Roman dette to higger serve si

in en man on la fill mi anial sint al still anial sur an

આ કાગળ તા. ૨૪-६-૪૩ ના રાજ શેઠ શ્રી જીવાલાઇએ પં સુમતિ વિજયજી ઉપર લખેલ છે. તેમાં—૧. તિથિચર્ચાના નિર્ણય આવ્યા છે, ૨. થાડા સમયમાં પ્રગટ થશે. ૩. સમજીઓ (અર્થાત્ પાતાના પક્ષ) કબુલ કરશે. ૪. સહી આપનાર કબુલ નથી કરતા તેનું દુ:ખ છે. આ પત્ર સ્પષ્ટ રીતે જથાવે છે કે નિર્ણયના બહાર પડયા અગાઉ શેઠશ્રી જીવાલાઇ તિથિનિર્ણય અને તેના લવિષ્યથી પૂર્ણ વાકેક્ગાર હતા.

પં. સુમતિવિજયજી ઉપર તા. ૨૬−૬~૪૩ ના રાજ શેઠ શ્રી જીવાભાઇએ લખેલ પત્રના કવર સાથેના હ્લોક.

HEHBERS.

fest fride Carron Association big Barridge Compon Arabani association Liverpoot Control Association bigs. Combine Buill on Exchange bigs. Wolfen Chart & Steph Brokers Association

SPAR OFFICE.

SUSSION EXCHANGE SUILDING.

BOMBAY 2.

JIVATLAL PURTAPSHI

SHARE, STOCK, COTTON & BULLION BROKERS.

49, marwari bazar. Bombay 2 ? 5 ~ 5 " * 3 FALLOGAMES Collen "JEPIDALAL" General "GUMBRUSH"

CODET USER / BENTLEYE, MEYERR 4 PRIVATE

HFAD OFFICE ... 21077 CUTTON 20066 BULLION 20229, 92289

Men-well Binar Grim. Rusy or wish and cych angran a suran orgina ain sur music and cych men hun 3 an sum sign sur se trat Aniell 24 241712 & notes a regan on a col sur of 25-446 34 nowlongh mar. suran rushous it so o a che ch 2448 @ the out on 2006 a che

તા. ૨૬–૬–૪૩ ના રાજ શેઠ શ્રી છવાલાઇના લખેલ આ પત્ર છે—આમાં ૧ તિથિચર્ચાનું પરિહ્યામ આવ્યું છે. ૨ શાસ્ત્ર અનુસાર આવ્યું છે. ૩ હવે સાગરજી મહારાજ ખસી જાય છે. એમ ત્રણ વાત જણાવી છે. અર્થાત્ પરિણામ આવ્યું છે. કેવું અને કઇ રીતે આવ્યું છે તેની ખબર સાથે સાગરાન દસ્કરિજીએ તે નથી સ્વીકાર્યું તેની પણ તેમને ખબર છે. આથી સ્પષ્ટ છે કે–ચર્ચાનાં મુખ્ય આચાર્યને નિર્ણય મળે તે અગાઉ નિર્ણય સંખંધીની તમામ હકોકતથી શ્રી શેઠ જીવાલાઈ વાકેક્રગાર છે. નહિતર શાસ્ત્રને અનુસારે આવ્યું છે તેવું લખત નુક્રિ. શેઠશ્રી જુવાસાઇને થયેલ આ સમાચારની જાણ વૈદ્યના તટસ્થલ'ગ વિના અની શકે તેમ નથી.

પુરુ પં. સુમતિવિજયજી મહારાજ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પર પરાને કરનાર પૂરુઆર વિજયભક્તિસૂરીશ્વરજીના શિષ્ય હતા, છતાં આ વિજયરામચંદ્રસૂરિજી પ્રત્યે રાગ-વાળા છે તેવી ખાત્રી શેઠશ્રી જીવાભાઇને હતી તેને લઇનેજ શ્રી. શેઠ જીવાભાઇએ ૫૦ સુમતિવિજય ઉપર આ પત્રો લખ્યા હતા અને તે લખવામાં તેમના આશય ભદ્રિક પરિણામી આઠ વિજયભક્તિસૂરી ધરજને ફેરવી શકાય તો ફેરવવાના હતો.

પં મુમતિવિજયજને આવ્ વિજયરામચંદ્રસરિછ સાથે સંપર્ક હતા તેને જણાવનારા શેઠ શ્રી છવાભાઈના પત્ર.

201313:4 4444.~444f6 વરત્ય ક \$4852.-5380A \$2803 (5840B)

IIVATLAL PURTAPSHI छवतदास परतापसी, "वस्त्रक्राहरू

સુલીયન ઉપયોગ જાલ્લોમાં

Sincen Bacin bush and scione MEISIAMI MICHARIA COSIMONI SET का रहेता हर लाड रामड जाकी अंग्रेस amaras Furanza van zazar 673 Drund for DARTEN CHANN MICE रिकास अमार्थिक विकास में कार्य 1100 augus audy ordien afras ित्तात्रकाले प्रदेशीया वा 100 द्वांका Brown 53 mas Shiv 946 189 M 24

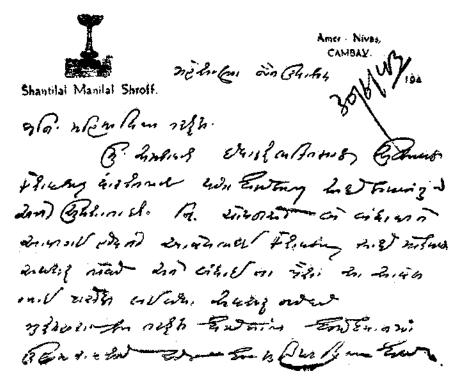
विकास था इक कर यहने Free-end no can and sella दिन कार र दरमा ते य स्टेन्ट हिंदेन न्ती - 5 5-31 en \$ 913 4 another sonar y ware curated - to rel or or or & 12(1) वेशक देशकार्य कर लेक्स कर्य देशका न्या त अन्य भाग्य देवा अ दिन हर धाडी क्यान्यायं भ्राच्याया क्षाक्रड -वेन्यन्याय ना हाही असी असी विश्वस or all a all marked a गर्भ शक्षिक व्यां लेमका इसारे त्या सम् हायर अटला इटलाई क्षेत्र में मनी राट्य West 243 at 0121 37 023 on 50. Can & servy wich in for 241 14 812 sa algertag was will all for orth Gen of every user war on' GASSUONAN STUIR ENTER ADEL CHION HE CHE CHAID SIE V. asiu ser as an early com Entere Course, we che you and a state of

આ પત્ર શેઠ શ્રી છવાલાઇએ પંગ્ સુમતિવિજયછ મહારાજ ઉપર તા. ૧૮-૧-૪૩ ના રાજ લખેલ છે તેમાં જણાવ્યું છે કે 'આપ પાલીતાલાથી વિહાર કરતા દરમિયાન આચાર્ય રામચંદ્રસરિજી સાથે થયેલ મિલાપની હકીકત જાણી સંતાપ આ લખાણ જણાવ છે કે–શેઠ શ્રી જીવાલાઇને પં. સુમર્તિવિજયજી આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસરિ સાથે સંપર્કવાળા હતા તેથી તે વિશ્વાસનું ભાજન હતા. આથીજ શેઠ શ્રી જીવાલાઇએ પંગ્સુમતિવિજયજી ઉપર ખુભજ ખાનગી તિથિચર્ચાની વાત લખી હતી.

આથી સ્પષ્ટ છે કે-શેઠ શ્રી જીવાસાઇ નિર્ણુયની ખબર અને પ્રચાર રાેઠ શ્રી કસ્તુરસાઈ બ'ને આચાર્ચીને નિર્ણુય માેકલે તે પહેલાં કરતા હતા તે વૈદ્યના તઢસ્થલ'ગના પ્રતાપે છે.

(૪)
ગા૦ વિજયરામચંદ્રસરિજના શિષ્ય મુનિ શ્રી કનકવિજયજના શિષ્ય મહિમાવિજયજો શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ ખંને આચાર્યોને નિર્ણય મેકર્લ તે પહેલાં તા નિર્ણયની ચાપડીએ ખંધાવી મંગાવી હતી. એ ઉપરથી સ્પષ્ટ શ્રાય છે કે-શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઈ વૈદ્યના નિર્ણય ખે આચાર્યોને માકલે તે પહેલાં તા તે નિર્ણયનાં પુસ્તકા રામચંદ્રસૃશ્નિ ત્યાં હરતાં ફરતાં શરૂ ગયાં હતાં. આ ખધું ત્રદસ્થભંગ વિના સંભવતું નથી.

મુનિ શ્રી મહિમાવિજયજીએ નિર્ણયની ચાેપડીએા અધાવી મંગાવવાના પ્રવચનના માણસ કેશવલાલ ધારશીભાઈ ઉપર લખેલ પત્ર.

આ પત્ર તા. 30-է-૪૩ ના રાજ મહેસાણાથી મુનિ શ્રી મહિમાવિ-જયજીએ પ્રવચનના માણુસ કેશવલાલ ઉપર લખ્યા છે. તેમાં નિર્ણયની ચાપ-હીઓ ળંધાઇને આવી ગઇ હાય તા માકલી આપવાનું જણાવ્યું છે. અર્ધાત નિર્ણય શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઈ આવ્ સાગરાનંદસૃરિજને માકલે તે પહેલાં તા છુટે હાથે તે નિર્ણય આવ્ વિજયરામચંદ્રસૃરિજના સમુદાયમાં ફરતા થઈ ગયા હતા.

આ પત્ર કેાર્ક દ્વારા પકડાઇ પૂર્વ મુનિશ્રી હંસસાગરજ મર્વના હાથમાં સ. ૧૯૯૯ માં તળાજા ચાતુર્માસ હતા ત્યારે આવ્યો. તેમણે મહિમાવિજયજીએ જેના ઉપર પત્ર લખ્યા હતા તે પ્રવચનના માણસ કેશવલાલ ઉપર નિ• ચાપ-ડીએક સંગ'ધી પત્ર લખી પુછાવ્યું કે–આમાં શું છે?

પૂ૰ મુનિશ્રી હ'સસાગરજ મહારાજે પ્રવચનના માણસ કેશવલાલ ધારશીભાઈને લખેલ પત્ર.

" સ્થલ તલાજા, સં. ૧૯૯૯ ના અશાહ શુદ ૧ શનિવાર. સુશ્રાવક કેશવલાલ ધારશીભાઈ ચાેગ્ય ધર્મલાલ.

તમા જૈન પ્રવચનમાંથી છટા થયા, બીમાર છા, વિશાલ કુટુંબના નિર્વો હમાં ચિંતાયુક્ત છા વિગેર કારણુંને લઇને કાઈ સ્થાનની તમાને તાબહતાબ આવશ્યકતા હાવાથી કાઇ તેવા સ્થળે તમારી ગેઠવણ કરાવી દેવાની મને ત્યાંના તમારી પ્રતિ લાગણી ધરાવતા એક સજ્જનની અત્રે ખાસ લલામણ છે, હું પણ તમાને ગૃહસ્થીપણેથીજ પ્રમાણિક તરીકે જાણું છું, બનતું ધ્યાન આપીશ, આપત્તિમાં હિંમત હારવી નહિ, તમાને અન્યાય આપનારનું પણ શુલ ચિંતવશા.

વિશેષમાં તમા જાણતાજ હશા કે-દૈનિક પત્રોમાં તાજેતરમાં તિથિચર્ચાના નિર્જુય શ્રી રામચંદ્રસ્રિજીની ફેવરમાં આવ્યા હાવાના પ્રચાર થઇ રહ્યો છે. યુનાવાળા હાન્યી. એલ. વૈદ્યને હારતારા પણ એ ખુશાલીમાં પહેરાવ્યા અને માહન સખારામે સુરત, જીનાગઢ, અમદાવાદ અને મુંબઇ વિગેરે સ્થળે તારા પણ તા. ૧૦-૧-૪૩ ને તા. ૧૧-૧-૪૩ ના રાજે કર્યો છે અને કાગળા પણ લખ્યા છે એ નિર્જ્યકારને ફાેડયાજ હાવાના કાગળા પણ શ્રી રામસ્ર્રિજીના લખ્લા પકડાયા છે.

એજ રીતે આ સાલ મહેસાણે ચાતુમાંસ કરેલ કનકવિજયજીના શિષ્ય મહિમાવિ૦એ તમારા ઉપર પણ તા. ૩૦–૬–૪૩ નાે લખેલા પત્ર અમાને કાેઇ એક શાસનલક્ત દ્વારા આજે અમદાવાદથી મળ્યાે છે. તે કાગળમાં તમારા દ્વારા મહિમાવિ૦ 'નિ૦ ચાપડીઓ' એમ કાગળમાં લખીને પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયની જ લે ચાપડીએા બધાવીને મંગાવે છે એમ સાફ સમજાય છે આશ્ચર્ય થાય છે કૈ-'રોઠ કસ્તુરભાઇ તો જાહેર કરે છે કૈ-તા. ૧૭ જીત સુધી મને નિર્ણય મળ્યા નથી અને જીતની ૩૦ મી એ આવવા સંભવ છે તા પછી તે અગાઉ આ લોકો પાસે એ નિર્ણય ક્યાંથી આવી ચડયા ? કેવા શાસન દ્રોહી ? એ અધું પ્રમાણિકતાથી વિચારશા. મહિમાવિજયજીએ મંગાવેલ છે તે નિર્ણયનીજ ચાપડીઓ છે ને ? શાસનહિત ખાતર સત્ય જણાવશા તા તેવીજ પ્રમાણિકતા લેખીશ. હંસસાગરના ધર્મલાલ"

આ પછી કેશવલાલ ધારશીલાઇના જવાબ આવ્યા તે નીચે મુજબ છે. શ્રી કેશવલાલ ધારશીભાઈએ પૂરુ મુનિશ્રી હંસસાગરજ મરુ ઉપર લખેલા જવાબ.

अभिवास सा इसकामक भ-

कारिका ४ न अवसे के अमेरनार्याला कर दाराण अंदर्भ में अपूर् विशान प्रदायों कि में हाश्र आपने हिमाही भाष्यों । तंत्र अने कात्रमार्थ थाय ही. सारा कांगल देशकार मागाणे गेर्बकते गर्याका में में प्य शक्ते से व तेम एवं क्यारा छै, तेल विभाग कां का कामां स्थाप के धार्त की में व्यवस्था रे अने कारी तेमां कातंत्र हो, प्रश्नु भाग खोगि चिनात हो है-में हामण ज्यायल इंडर्स मेरे कार्य पार्क मोहिल् ्यां के उन्हें हेंगी, का पत्र भाग उपर में अभिर्ण मार्क विश्वास लेका श्रद क्षेत है आहे निकास ने। विनेपास लोग न थाय भी जाये परा है ते भाग समने पाठी महिली कार्यु तो मू मेल्यान पाएके यांचे वे भांचा आही अस्तितिता व्यत्ने विकासती हैं। के हुमारश अने ते पत्र छुरतन्य पाछा थोडल हेती. अवस्था आहेत हेंद्रा क्षेत्रा विकेषित सहित सामा gross will be maked of angen surement A DATE BURNERS COLOR

આ પત્રમાં શ્રી કેશવલાલભાઈ જણાવે છે કે-નિંગ ચાપડીઓ એટલે નિર્ણયની ચાપડીઓ છે. આ પછી શ્રી કેશવલાલે મહિમાવિજયજીના પત્ર પાછા મંગાવવા પૂંગ સુનિશ્રી હંસસાગરજી મહારાજને પત્ર લખ્યા હતા. જે નીચે સુજબ છે.

" અમકાવાક, તા. ૧૫–૭-૪૨

્_{યુ.} સુનિરાજ શ્રી હ**ંસસાગરજી મ.**

મુ. તલાજા.

આપશ્રીને લગલગ અઠવાડીયા અગાઉ પત્ર લખીને પૂ. મુનિશ્રી મહિમા-વિજયજીના પત્ર મને પાછા માકલી આપવા જણાવ્યું હતું પરંતુ આજ મુધી તે પત્ર મને પાછા મળ્યા નથી એટલે પાછા માકલવાની આપની ક્રજ આપ ચૂક્યા છા એવું મને લાગે છે.

આપે તે પત્ર પાછા માેકલ્યા નથા તેથા શંકાને સ્થાન મળે છે કે- આપ તે બાબતમાં કાંઈ પણ પગલાં લ્યા તે પહેલાં હું આપને એટલું લખી જણાવું હું કે- નિર્ણયની એ બન્ને ચાપડીએ જેવી મારી પાસે બધાવા તે મુનીરાજે માેકલી હતી તેવીજ બધાવીને મેં તેમને પાછી માેકલી આપી છે. એ શિવાય ચાલી રહેલી નિર્ણયની ગરબડમાં કાેઇપણ જાતના સીધા કે આડકતરા સંબંધ મારા નથી જ તેની નાેંધ લેશા.

વધુમાં આપ મારામાટે નેાકરીની પહ્યુ તપાસમાં છે જે આ વાત સત્ય હાય તો આપને લખી જણાવું છું કે આપ તે આઅતમાં આલકુલ તસ્ક્રી લેશો નહિં. હું સ્વતંત્ર રીતે ગમે ત્યાં મારું સ્થાન મેળવી લઇશ. હાલ એજ.

લી. સેવક **કેશવલાલની** વંદના."

શ્રી કેશવલાલ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે-નિર્ણયની ચાપડીઓ બધાવી માકલી આપી છે પણ નિર્ણયમાં બીજી ઘાલમેલ સંબંધી હું કાંઇ પણ જાણતા નથી. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આવ સમરાંદ્રસૂરિજીને ત્યાં નિર્ણયની થાપડીઓ શેઠશ્રીને મળે તે અગાઉ આવી ગઈ હતી અને તેમાં ઘાલમેલ થઇ હતી.

પૂર્વ આવ શ્રી સાગરાન દસ્ત્રીશ્વરજી ઉપર પુનાના કાઇક શાસનહિતલસી પુરુષે પુનાથી એક પત્ર પુનાની વિગત દર્શાવતા લખ્યા હતા. જે નીચે મુજમ છે.

પુનાથી આવેલાે કાગળ.

કપડવ જ.

તત્ર સાગરાન દસૂરિ મ૦ યેાગ્ય વંદણા. પુનાથી લી૦ આપના નમ્ન સેવક– અત્રે તિથિચર્ચાને અંગે સાંપાયેલ લવાદ તરફથી એટલે વૈદ્ય તરફથી લગભગ નાહેર જેવુંજ થઇ ચૂક્યું છે. આખા ચુકાદા ઘણાને વાંચવા મળ્યા છે, રામ-ત્રાંદ્રસૂરિના મંતવ્ય મુજળના જ છે, તેમની તરફેશુના જ છે.

અત્રે રામચંદ્રસૂરિના ભક્તો તરફથી જાહેર પણ થઇ ચૂક્યું છે કે અમારા ફેવરમાં છે. અમારા જય છે. પુનાલશ્કરવાળાઓ તથા થાડા શહેરવાળા તરક્ષી વૈદ્યને માન પથા અપાયું, હારતારા પણ વૈદ્યના મુકામ ઉપર થયા છે.

તેમજ અત્રેથી વેરાવળ, યંગમેન્સ જૈન સાસાયટી, અમકાવાદ, તથા મુંબઇ રામચંદ્રસૂરિજીના અમુક સાધુઓ ઉપર વિજયના તાર પણ થયા છે.

એમ અનેક ધમાલા થઇ રહી છે, આ મધ્યસ્થ કેવા? આ લવાદ કેમ માન્ય રખાય? જયાં લાગવગ કે બીજી અનેક શંકાએાના કારણા મળે છે તે આપના જાણવામાં તાે હશેજ છતાં જાણુ માટે લખું છું.

આખો ચૂકાદો અત્રે ઘણાને વાંચવા પણ મળ્યો છે. બધા રામચંદ્રસ્ર્રીના તરફેશનો છે. પ્રસંગે પ્રસંગે આપની ટીકા પણ કરી છે. જેને જેને વાંચવા મળ્યો છે તે કહે છે કે જ્યાં સુધી શેઠ કસ્તુરભાઇ તરફથી બહાર પઢ નહિ. ત્યાં સુધી વૈદ્યથી બીજાને વાંચવા કેમ અપાય અગર માનપાન પણ કેમ સ્વીકારાય આ બધા આપ વિચાર કરજો. ખરેખર આખી ઘટના કાંઇ જાદી જ લાંગે છે.

સાંભળવા પ્રમાણે હવે આખા ચૂકાદો છપાવી થાડા વખતમાં અહાર પડશે. પરંતુ સર્વ માન્ય થવામાં માટા વાંધા આવશે. હવે આપને આ વિધે યાગ્ય લાગે તે કરવાનું રહે છે.

શેઠ કસ્તુરભાઇ સત્તાવાર જાહેર ન કરે ત્યાંસુધી વૈદ્યથી ખાનગીમાં આમ કેમ થઇ શકે ? તેમજ સત્કારના સ્વીકાર પણ કેમ થાય ? રામચંદ્રસ્રિના ભક્ષ્તો તાર–હારતારા પણ કેમ કરી શકે ? એ સમજાતું નથી એજ.

લી. આપના નમ્ર સેવક.

તા. કે. ખાસ બનેલા પ્રસંગા જાણવામાટે આ કાગળ લખ્યા છે.

આ પત્રની નક્કલ શેંક શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ ને પુર્વ આવ સાગરાનંદ-સુરિજી મહારાજે તા. ૨૯–૬–૪૩ ના રાજ નીચે મુજળના પત્ર લખી માકલી આપી હતી.

[અંગત]

જેક વદી ૧૨, તા. ૨૯-૬-૪૩

દેવગુર બક્તિકારક સુઝાવક કરતુરભાઈ લાલભાઇ યાગ્ય ધર્મલાબ પૂર્વક જ<mark>ણાવવાનું</mark> ક્રે–પૂર્તાના વૈદ્ય સાથેના તારવ્યવહાર અને એક પત્ર–કાગળ જાણવા માટે માેકલ્યા છે. તે વાંચવા યાગ્ય છે. સર્વને ધર્મલાબ જણાવવા. આન**ંદસાગ**ર.

આ રીતે શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ વૈદ્યના નિર્ણય પૂર્ આચાર્ય સાગરાન દસ્રિજી અને વિજયરામચંદ્રસુરિને માેકલી આપે તે અગાઉ વર્ત માનપત્રામાં સમાચાર પ્રગઢ થાય એટલું જ નહિં પણુ આર્ગરામચંદ્રસુરિના સમૂદાયમાં નિર્ણયની નક્કલા બંધાઇ હૈરફેર થાય, તેમના આગેવાન શ્રાવકા, જેવા કે-શ્રી જવાલાઇ અને શ્રી ઉમેદલાઇ જેવા બીજા આચાર્યાને નિર્ણય મનાવવાની લલામણુ

કરતા કાગળા લખે અને નિર્ણયકાર નિર્ણય **બહાર પાડયા અગા**ઉ એક પક્ષના માનપત્ર અને હાર-તારાએા પણ સ્વીકારી લે છે. તે સર્વે તટસ્થતા ન સચવાઈ હોય તો જ ખને. કારણકે-કાઈ કાર્ટના જજ કાેઇપણ પક્ષનું માન સન્માન સ્વીકારી શકતા નથી અને જો માન સન્માન સ્વીકારે તેા કાેઈ તરફથી તે બરતરફ થાય છે.

ડાે. પી. એલ. વૈદ્ય નિર્ણય આપ્યા અગાઉ આ૦ વિજયશમ-ચંદ્રસૂરિ સાથે સંપૂર્ણ સંપર્કમાં હતા અને તેમના આપેલા નિર્ણય તટસ્થતા વિનાના હતા તે આ બધા સાધના ખુબજ ચાક્કસપણે જણાવે છે.

નિર્ણયમાં ઘાલમેલ

સં. ૧૯૯૯ના કાગણ સુ. ૧ના રાજ પાલીતાણા ડા. પી. એલ. વૈદ્ય મીખિક પુચ્છા અથે^ડ આવ્યા ત્યારે જ જૈનજનતાને મધ્યસ્થના નામની જાણ થઇ. મીખિક પૃચ્છા ખાદ ડાં. પી. એલ. વૈદ્યે બે ત્રણ મહિનાની નિર્ણય આપવા માટેની મુદતની માગણી કરી ત્યારે પૂ. આ. સાગરાનંદસૂરિજીમહારાજે તેમાં વિલંખ થાય તે સારૂં નથી તેમ જણાવ્યું પણ શેઠશ્રીના વિશ્વાસે વિશ્વાસ રાખ્યાે. પરંત પાલીતાણાથી ડાં. પી. એલ. વૈદ્ય ગયા પછી તુર્તજ તેમની સાથે આ. विજયરામચંદ્રસૂરિજી તરફથી ગુક્તેંગા, સંપર્ક અને ઘાલમેલની શરૂઆત છે. તેનાં સાધના આજે ઘણાં ઉપલબ્ધ થાય છે.

નિર્ણયમાં ઘાલમેલ કરવામાં આવી છે તેના આધારાે.

મુનિશ્રી ચારિત્રવિજયજીના કાંગળ અને તેતું શીરનામું

ગીરધર ભાઈ પુરશા તમ ઇસ્ટિ

7914 1210 40 408 245 40

हिर्णपर्ता १०-४-३

ત્રેમસદાવાદ

હેળવદ તા. ૧૦-૪-૪૩. અમદાવાદ.

દેવગુરૂ લક્તિકારક, સુશ્રાવક, ગીરધરલાલ પરશાત્તમદાસ ચાગ ધર્મલાલ સાથે લખવાનું કે તમારા ત્યાં મુકેલા પુસ્તકાનાં પાટકામાં કનકવિજયજીના નામનું તથા પાછળથી એટલે કે પાલીતાણાથી વિહાર કર્યાખાદ માકલાવેલ પુસ્તકના પાટકા તથા સીવેલી પન્યાસજ કે. મહારાજના નામની લેખલ વૈદ્યની પેટી વિબેરે વસ્તુ જલદી આપાલાલ કે કાઇ આવનાર માણસની સાથે હળવદ આવે તેવી ગાઠવણ કરશા. એજ ધર્મધ્યાનમાં ઉદ્યમ કરશા. ક્રાળ પાછા માકલા.

આ કાગળ પ્ આ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીની આજ્ઞાથી તેમના અતિ વિશ્વાસ ગણાતા શિષ્ય મુનિશ્રી આરિત્રવિજયજીએ આ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના પ્રસિદ્ધ ભક્ત ગીરધરભાઇ પુરૂષાત્તમદાસ ઉપર હળવદથી લખેલા છે. આ કાગળની વિગત ઉપર વિશેષ વિચાર કરવાનું કાર્ય વાંચકવર્ગ ઉપર છાંડી દઇએ છીએ.

આ કાગળ વાંચીને પાછા માકલી આપવાનું મુનિશ્રી ચારિત્રવિજયજી જણાવે છે એટલું જ નહિ પણ કવર ઉપર શીરનામાની નીચે 'કાગળ તર- તજ પહેાંચાડેવા' તેમ આ વિજયરામચંદ્રસ્વરિજી સ્વહસ્તે લખે છે. તેથી સિદ્ધ થાય છે કે આ કાગળ વિજયરામચંદ્રસ્વરિજીએ લખાવ્યા છે તેમજ આ કાગળમાં જણાવેલ વિગત ખુબજ ગ્રુપ્ત રાખવા જેવી અને આ કાગળ કાંઇના હાથમાં ન જાય તેની તકેદારી રાખવાની હાવાથી આ વિજયરામચંદ્રસ્વરિજીએ તે પાછા મંગાવ્યા છે.

જો વૈદ્યને માકલી આપેલ લખાણુની કાપીની પેટી કે બીજ કાઈ જાતની પેટી હાય તો તે પેટી સાચવીને માકલાય તેની સૂચના લલે હાય પણ તે પેટી મંગાવવાની વિગતવાળા કાગળને પણ સાચવી રાખી પાછા મંગાવવામાં આવે છે તે સ્પષ્ટ જણાવે છે કે તે પેટી વૈદ્યની સાથે થયેલ પરસ્પરના વ્યવહારની પેટીની છે. અને આથી સિંદ્ધ થાય છે કે આ વિજયરામચંદ્રસૂરિજ વૈદ્યની સાથે નિર્ણય તૈયાર થયા અગાઉ શેઠશ્રી કસ્તુરલાઇની જાણ બહાર પત્રવ્યવહાર અને લખાણુંની આપલે કરતા હતા અને આને ધાલમેલ ન કહેવાય તા બીજી શું કહેવાય? આ કાગળ વૈદ્યે નિર્ણય આપેશે તે અગાઉ લગલગ છે મહીના પહેલાં લખાયા છે.

(え)

શ્રી લક્ષ્મીચંદ હીરજીના શ્રીકાંત ઉપર લખાયેલ કાગળ ભાઇ શ્રીકાંત BOMBAY, પ-૪-૧૯૪૩

તમારા પત્ર મળ્યાે. વીગત જાણી તમાે પુનાનું ઠેકાણું લખવું ભૂલી ગયા છાે તાે તુર્વ જણાવશાે જેથી ત્યાં જઇ મળી આવું અને જે ળધ બેસે તે અને ઘટતું કરી આવું એજ. પ્ આચાર્ય મહારાજસાહેબને ખબર આપશાે.

લી. લખગીચંદના પ્રણામ.

Lakhmichand Hirji & Co.

Oil & General Merchant.

Fole Still
Folephone: 34478 Flore.

Bombay, 1943

Rose

Could be received with a grand or form

Some set of grand or formal or form

Some set of grand or formal or form

Like the could be received or formal or formal

તા. ૫-૪-૪૩ ના રાજ આ પત્ર વિજયરામચંદ્રસ્વરિજીના કુશળ કાર્યકર શ્રી લક્ષ્મીચંદે આ પત્ર વિજયરામચંદ્રસ્વરિજીના ઘણા વર્ષના વિશ્વાસ સેવક શ્રીકાંત ઉપર લખ્યા છે. તેમાં પૂનાનું શીરનાસું મંગાવ્યું છે અને ત્યાં જઈ પાતે ઘટતું કરી આવશે તેમ જણાવ્યું છે. આ પત્રમાં ગર્ભિત રીતે ડા. પી. એલ. વૈદ્ય સાથે શું કરતું વિગેરે બધી બાબતા તમે જણાવી છે પણ પુનાનું ઠેકાણું લખતું જે જરૂરી છે તે બ્લી ગયા છા તેના તેમાં નિર્દેશ કર્યા છે.

(अनुसंधान ७६ पृष्ठ पर)

(૩) શ્રી હલમીચંદે વિજયરામચંદ્રસૂરિજી ઉપર લખેલ પત્ર Lakhmichand Stirji & Co.

Oil & Soneral Merchant.

and a supplied to the supplied
Fols. Fild.
Tolophone : 34478 Rom Bombay, 5. 1943
Leerns morrie morrier or war
Zinne 22210 on your Solonie
B. grange
went in all you have to we wind
sund sunda ansisti etenish
himes we would see the
since go ornaité soit cui
ever morner for much sens?
me me su such a fuit
and when the word of the
3 masson som such around
Find a mise will are to But some
ありかいかと からとなるないがで
and and a
Commission or more our
mid to many the state of the st

આ પત્ર તા. ૯–૪–૪૩ના રાજ મુ'બઇથી શ્રી લક્ષ્મીચંદે વિજયરામચંદ્ર-સૂરિજી ઉપર હળવદ લખ્યા છે. તા. ૫–૪–૪૩ના રાજ કાગળ લખી શ્રીકાંત પાસેથી પુનાનું શીરનામું અંગાવ્યું તે શીરનામું આવી ગયા બાદ આ પત્ર લખાયા હોય તેમ લાગે છે.

શ્રી લક્ષ્મીચંદના કાગળમાંથી નીકળતા મુદ્દા.

- ૧ આપ શ્રી હાલ તુરત વિહારમાં હેાવાથી મેં પણ પત્ર લખ્યાે નથી.
- ર 'આવતા શનીવારે પુના જવાનાેેેે છું ' પત્ર તા. ૯–૪–૪૩ ને શુક્રવારે સં. ૧૯૯૯ના ચૈત્ર સુ. ૫ ના રાજ લખ્યાે છે તેથી તા. ૧૦–૪–૪૩ ના શનિ-વારે નહિ પણુ આવતા તા. ૧૭–૪–૪૩ના શનિવારે પુના જવાનાે છું.
- 3 પૂના ગયા ખાદ ત્યાં જે વાતચિત થાય તેથી વાકેફ કરીશ માટે હવે આપશ્રીને ક્યાં પત્ર લખવા. કારણકે મને કદાચ વધુ દીવસ લાગે અને આપ હળવદથી વિહાર કરવાના હાે તાે ક્યાં પત્ર લખું ?

૪ શેઠ સાહેબને પણ વાકેફ કરીશ.

આ પત્ર ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે શ્રી લખમીચંદ સ્વયંભક્તિભાવમાત્રથી પ્રયત્ન નહાતા કરતા પરંતુ મહારાજશ્રી વિજયરામચંદ્રસૂરિજીની સૂચના મુજબ જ

(७७ ५०६न अनुसंधान)

આ કાગળ ઉપરથી એપણ સ્પષ્ટ છે થાય છે કે પ-૪-૪૩ તારીખ અગાઉ શ્રીકાંત દ્વારા વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ વૈદ્ય સાથે સંપર્ક સાધેલા હતા પણ ઘટતું કરી આવ-વામાટે ગૃહસ્થને માકલવાની અપેક્ષા હતી તે તા. પ-૪-૪૩ સુધી થઇ શક્યું નહાતું તેથી શ્રી લખમીચંદ વૈદ્ય સાથેની પૂર્વ ઘટનાથી વાકેફબાર બની શ્રીકાંત પાસે પૂનાનું શીરનામું મંગાવે છે. આ શ્રી ધ્લક્ષ્મીચંદ અને શ્રીકાંત સંબંધી શંકાની સૂચના તા. ૨૦-૮-૪૩ના જૈન પયુંષણ અંકમાં થઇ હતી તે શંકા આ પત્રથી નિર્ણય સ્વરૂપ બને છે. આથી સ્પષ્ટ સિદ્ધ થાય છે કે તા. પ-૪-૪૩ પછી શ્રી લક્ષ્મીચંદ અને તે પહેલાંથી શ્રીકાંત વિજયરામચંદ્રસૂરિની આજ્ઞાનુસાર વૈદ્યના સંપર્કમાં અને ઘટતું કરવામાં હતા. જયારે નિર્ણય પ-૭-૪૩ના રાજ બહાર પડે છે અને તે નિર્ણય ઉપર વૈદ્યની સહી ૩-૬-૪૩ના રાજની છે. આ પણ નિર્ણયમાં ઘાલમેલ નહિં તા બીજું શું કહેવાય ?

૧ વીરશાસનના ભેદી તંત્રી અને પાલીતાણામાં પંકાયેલા પેલા કચ્છી લક્ષ્મીચંદને મુંળઇ, પુના અને અમદાવાદ વચ્ચે દાડધામ કેટલી થઇ હતી ?

પ્રયત્ન કરતા હતા અને તેથી મહારાજ વિજયરામચંદ્રસ્રવિછ અને મુંબઇના શેઠ વાકેફગાર રહેતા હતા અને લખમીચંદના કાર્યથી વાકેફગાર રહી તેમને સચના સલાહ અને સાધન આપતા હતા.

આ. તા. ૯-૪-૪૩ના પત્ર રામચંદ્રસૃરિજીને તા. ૧૦-૪-૪૩ના રાજ સાંજે હળવદ મળ્યો છે કે તુર્તજ વૈદ્યની પેટી મંગાવવા તા. ૧૦-૪-૪૩ના રાજ શ્રી ગીરધરભાઇ પુરૂષાત્તમદાસ ઉપર મુનિશ્રો ચારિત્રવિજયજીના હાથે કાગળ લખાવ્યા છે કારણ કે લક્ષ્મીચંદ આવતા શનીવારે ૧૭-૪-૪૩ના રાજ પૂતા જવાના છે આ બધું ઘાલમેલ નહિ તા બીજું શું ?

નિર્ણય ઉપર વૈદ્યની સહી તા. ૩-૬-૪૩ના રાજ કરવામાં આવી છે તે અગાઉ બે મહિના પહેલાં વિજયરામચંદ્રસૃરિજી તેમના લક્તો દ્વારા પૂના ઘટતું કરવાની ગહમથલમાં હતા. એથી સ્પષ્ટ સિદ્ધ થાય છે કે ખુદ વિજયરામચંદ્રસૃરિજીએજ આ નિર્ણયમાં ઘાલમેલ કરી છે તેમ જે કહેવાય છે તે સંપૂર્ણ સત્યજ છે.

(४–५-६)

પૂનાના માહન**લાલ** સખારામ ઉપર વિજયરામ**ચ**ંદ્રસૂરિજીએ લખેલા ત્રણ પત્રા

" મુ. **જેતપુર, શુ**દિ ૧૩

સુ શ્રાવક **માહનભાઈ** યાેગ્ય ધર્મલાલ.

પત્ર મલ્યાે સઘલાય સમાચાર જાણ્યા. આપણે સઘલુંય લખ્યું છે. છતાં જે જરૂરી જણાવે તે પુરૂં પાડવાની તૈયારી છે. માટે એ વિષયમાં જરા પણ ચિંતા કરવા જેવું નથી. આકી તાે સદાય શાસનજયવંતુ છે સત્યના પ્રભાવજ એવાે છે કે–તે વખતે પ્રગટ થયા વિના રહેતું જ નથી.

મુનિ શ્રીભદ્રંકરવિજયજી આદિને અનુવંદના સાથે સુખશાતા જહાવશાે. ધર્મની આરાધનામાં અવિરત ઉજમાલ રહાે. એજ એક અભિલાષા."

"મુ. જીનાગઢ, વદ પ

3. દેવચંદ લખમીચંદની પેઢી (શ્રીજૈન શ્વે.મૂ. કારખાનું ખજરમાં) (કાડીયાવાડ) ધર્મલાલ. તમારા વિસ્તારથી લખેલ હકીકતવાળા પત્ર મલ્યાે. તેના જીવાબ પણ લખી દીધા હતાે. આણંદ કલ્યાણ જીની પેઢી પાસે પુરાવા મંગા-વવાની વાત શા માટે જે જો કે પેઢી તરફથી ખાસ કંઇ મળે એમ લાગતું નથીં. પણ મળે તાે તેઓએ મને જણાવવું જોઇએ. આ વિષયમાં "તમા આ પક્ષના છા અને તમે બધું મને જણાવયું છે. તથા મારા પૂછાવાથી તમાે જાણવા માગાે છાં" આમાંની અથવા બીજી કાેકપિણ શંકા ન થાય એ રીતીએ એ

વાત જાણી શકાય તેા જાણુવા જેવી ખરી. આ સંબન્ધમાં જરાય તમને તેમની સાથે સંબંધ છે. એવું કાઇનીય જાણુવામાં ન આવે એની ખાસ કાળજી રાખ-વાની બલામણુ છે. કઇ કઇ સાલમાં શુ બન્યું છે. તે તકરારની સાલા બાબ-તમાં આપણુ પરમ્પરાના ખંડનમાં લખ્યું છે. વધારે માહિતી તેઓ માગે તાે આપણી પાસે જેટલી હશે તેટલી ખુશીથી માકલી આપીશું એજ.

ધર્મની આરાધનામાં ઉજવલ રહેા એજ એક અભિલાષા ૧૧ સુધી અહીં સ્થિરતા છે. જેઠ સુદ ૩ના વેરાવલ પહેાંચવા ભાવ છે.''

" મુ. મજેવડી, વદ ૧૨

દેવગુરૂ ભક્તિકારક સુ. બ્રાવક માહનલાલ ચાહવાલા યાગ્ય ધર્મલાલ.

પત્ર મદયા. સમાચાર જાણી આનન્દ પેઢી આદિના ખુલાસાની વાત જાણી. પંચાય બાબતની વાત પણ જાણી. ટાઇપ પાનાં ૩૦ તમે વાંચ્યાં છે. એટલે લાભમાંજ છે એ વાત નિશ્ચિત લાગે છે. તમે સાવધછા એ જાણી આનંદ મલે તો સાથે લેતા આવવાના છા એ પણ સારું. ૨-૧-૪૩ ના તેઓ જેમને સાંપવા જવાના છે. તેમની. સાથે જે વાત થશે તે પણ જાણવા મળશે એટલે તમા આવશા ત્યારે સઘલાજ સમાચાર મળશે એમ લાગે છે. એજ આરાધનામાં અવિરત ઉજવલ રહા એજ એક અભિલાષા, તમારા ધરમાં સૌ તરફથી ધર્મલાભ જણાવશા અને સાથે ધર્મની આરાધનામાં ઉજમાલ રહેના પણ જણાવશા."

૪ જેતપુરથી શુિ ૧૩ ના રાજ (૧૭-૫-૪૩) આ પત્ર વિજયરામચંદ્રન્ સ્રિજ્મો પુનાવાળા માહનલાલ સખારામ ઉપર લખેલ છે. એટલે શ્રી લખમી-અંદ ઘટતું કરી આવ્યા બાદ વિજયરામચંદ્રસૂરિ આદિની સંમતિ પૂર્વક પૂનાના માહનલાલ સક્રિય રીતે વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના ઘાલમેલના કાર્યમાં નિયુક્ત થયા છે. જેને લઇ વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ આ પત્ર લખ્યા છે. આથી સ્પાષ્ટ છે કે વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ નિર્ણય માટે ઘાલમેલ કરી છે.

પ જુનાગઢથી વે. વ. પ ના રાજ (તા. ૨૪–૫-૪૩) આ પત્ર વિજય-રામચંદ્રસ્રિજીએ પૂનાના માહનલાલ સખારામ ઉપર લખ્યો છે. આ પણ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે વિજયરામચંદ્રસ્રિજી વૈદ્યની પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિ ઉપર ધ્યાન રાખતા હતા એટલુંજ નહિ પણ 'મને જણાવવું જોઇએ' લખી વૈદ્યને હવે કાઇ જાતના વિચાર કરવાની જરૂરજ નથી, કારણકે તે હવે આપણા તરફથી રાકાયેલા છે.

[્]ર મજવડી, વદ ૧૨ ના રાજ (તા. ૩૦-૫-૪૩) આ પત્ર વિજયરામચંદ્ર-સૂરિજીએ પૃનાના∙માહિનલાલ સખારામ ઉપર લખ્યા છે. આ પત્રમાં—

- (૧) જુનાગઢના કાગળની વાતના ખુલાસા આવ્યા તેની પહેાંચ છે. પેઢી આદિના ખુલાસાની વાત જાણી, પંચાંગની આઅતની વાત પણ જાણી.
 - (૨) ટાઇપ પાનાં ૩૦ તમે લાંચ્યાં છે.
- (3) ર-૧-૪૩ ના રાજ તેઓ જેમને સાંપવા જવાના છે, તેમની સાથે જે વાત થશે તે પણ જાણવા મળશે.

આ ખધી વસ્તુ સ્પષ્ટ કરે છે કે નિર્ણય શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇને આપવા ગયા પહેલાં આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજએ પાતાના લકત માહનલાલ દ્વારા નિર્ણય આપણી તરફ આપવાનું નક્કી થયું છે તે સુજબ અને જે નિર્ણય આપવાના છે તેજ નિર્ણય છે કે કેમ? તે વંચાવી ખાત્રી કરી છે, રખે છેલ્લી ઘડીએ વૈદ્ય પલડાઈ ન જાય તેની આમાં ચાક્સાઈ છે.

આ બધી વસ્તુએ સ્પન્ડપણે જણાવે છે કે નિર્ણયમાં પાતાના ભક્ત દ્વારા વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ સ્વયં ઘાલમેલ કરી કરાવી છે.

(5-6)

આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસ્રિજીના પાતાના હસ્તે લખાયેલ +ઘણી ચિઠ્ઠીઓ પૈકીની કેટલીક ચિઠ્ઠીઓ અહિં મુકવામાં આવે છે. આ ચિઠ્ઠીઓમાં નિર્ણયમાં ઘાલમેલ કરવાની વિગત સમાયેલ છે પરંતુ વિજયરામચંદ્રસ્ર્રિજીએ તેમાં પાતાની સહી, તારીખ કે ગામ જણાવેલ નથી છતા તે રામચંદ્રસ્ર્રિજીના હસ્તાક્ષરનીજ છે તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ ચિઠ્ઠીઓ છે. પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણયમાં ઘાલમેલ કરવાના કાવત્રારૂપ છે.

નામ-ઢામ તારીખ વિનાની વિજયરામચંદ્રસુરિજીતા હાથે લખાયેલી ભેદી ચિઠ્ઠીએા.

धम्हवाल ठिमा साथी सम्हणक जीवाकारी गरित ही। मादां भीति भएमुं एसी. भागांत क्यापुं एसी करती क्रिकी पासी में म भरित्युं करी समाज हमधुं एसी में मार्क भगांत्र प्रसंभ एतमा टांकाम एसी

⁺ વિજયરામચંદ્રસરિજીના સ્વહસ્તે લખેલ ઘણી ચિક્રીએા અને બીજા તારીખવાર સાથેનાં ઘણાં સાધના પકડાયેલાં છે પણ સમાજના આગેવાન પુરૂષોના અભિપ્રાય તેને માટે ઘટતું કરવાના હોઇ હાલ પ્રગટ કરવાની તેમની ઇચ્છા ન હોવાથી પ્રગટ કરેલ નથી. આથી અમારી ઇચ્છા બધાજ સાધનાને પ્રગટ કરવાની હોવા છતાં અહિં પ્રગટ કરતા નથી.

આ ચિઠ્ઠી માહિનલાલ સખારામ ઉપર રામચંદ્રસ્રિએ લખી છે અને તેમાં જણાવ્યું છે કે-"આ ચિઠ્ઠી સાથે મને માંકલેલ અંધી ગેલીઓ માંકલી છે અને મેં તમને કાલે માંકલેલ મેટર મળી ગયું હશે. તમે મેટરથી અનિલત્ત હોવાથી શ્રીકાન્તને આપવાનું હોઇ આપ્યું હશે અને એની પાસે આપણને ઉપયોગી થાય તે માટે કેમ ગાંડવલું તે સમજ લઇ પછી કેપાઝ કરાવશા. શ્રીકાંતને મારા લખેલ પત્રમાંની હકીકત વંચાવી હશે કારણકે તેથી તેને કામમાં સવલત રહે."

આ ચિઠ્ઠી વિજયરામચંદ્રસૃરિજીએજ લખી છે અને તે માહનલાલ સખા-રામ ઉપર પૂના લખેલ છે. વૈદ્ય સાથે માહનલાલના સીધા સંપર્ક છે તે પ્રેસ લાઇનથી અનુભવી ન હાવાથી શ્રીકાંતને પૂનામાં રાકવામાં આવ્યા છે અને શ્રીકાંત મહારાજ વિજયરામચંદ્રસૃરિજીની સૂચના પ્રમાણે માહનલાલ દ્વારા નિર્ણયમાં ઘટતી ઘાલમેલ કરવા રાકાયેલા છે તે સર્વ વાત આ ચિઠ્ઠીથી પુર-વાર થાય છે.

अवनानी हिम्हस्ता सभी अहिंडी- नेवारे भारत माने व तरतक केनी साम कर्य

આ ચિઠ્ઠી કડીયા ઉપર તાખડતાળ આવવા માટે વિજયસમય દ્રસ્ટ્રિજીએ તિથિચર્ચાના ગુપ્ત કાર્ય માટે લખી છે.

ુ આ પણ સિદ્ધ કરે છે કે નિર્ણયની ઘા**લમેલમાં શ્રી કડીયા** દાડાદાડ કરતા હતા.

ડા. પી. એલ. વૈદ્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના સાધુઓને જાતે મળતા હતા, મંત્રણાઓ કરતા હતા તે જણાવનાર વિજયક્ષમાંભદ્રસૂરિજીના કાગળ—

આંગ ક્ષમાલદ્રસૂરિજીએ આ કાગળ સં. ૨૦૦૦ ના ફા. શુદ ૧૧ ના રાજ પાલીતાણાથી મુંબઇ મુક્તિવિજયજી ઉપર ક્ષખેલ છે. આ કાગળમાં જણાવ્યું છે કે "નિર્ભુયકાર વૈદ્ય તમને મળ્યા હતા તા સી વાતચીત થઇ તથા તે એક્દમ નિશ્ચેષ્ટ કેમ બેસી રહ્યા છે, શેઠ કેમ ડગાઇ ગયા છે તે વિગતવાર જણાવશા" આ લખાણમાં—

'નિર્ણયકાર વૈદ્ય તમને મળ્યા હતા' વિગેરે લખાણુ રપષ્ટ કહે છે કે-વૈદ્ય વિજયરામચંદ્રસરિજીના પક્ષને મળતા હતા. હરેક જાતની વિચારણા અને મંત્રણા કરતા હતા. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ડા, પી. એલ. વૈદ્યના નિર્ણય આ. વિજયરામચંદ્રસ્ટ્રિજીને મનકાવતા તેમની ઇચ્છા અને દારવણી મુજબ વૈદ્ય દ્વારા થયા હતા. તેથી વૈદ્યના નિર્ણય દ્વાલમેલ-વાળા જીઠા અને જૈન સંદ્યને નહિ માનવા યાગ્ય આજે જૈન સમા-સમાજમાં કહેવાય છે તે તદ્દન સત્યજ છે.

વૈદ્યના નિર્ણય કેવળ ધાલમેલવાળા અને અસત્ય છે તેમ આ સર્વ સાધના સ્પષ્ટ જણાવે છે જેમાં મુદ્દલ શંકાને સ્થાન નથી.

વિજયસમાલદ્રસ્વિજ્યા સુક્તિવિજયજ ઉપર લાખેલ પછ.

Kasturbhai Amerchand.

Ameritoas Bekel.

Cambay. 194

Train 71 - 197

FITTH 397

विमानि छणक्त श्रिमान की मुक्ति अप की-के मा

नामतः करेरित तहस्य नी नक्ष

क्या अयंदर्भ कारे हे.

ति. राजकोर की अन्छव जोर शावेल

मेटलान जानको द्वारा जाएं के जे

निर्मायन वैद्य तक्षत्रे मल्या रता. ती

जी जाता जात मह. तथा ने एमरम किन्ति ए क्रम वंसी ररभाव , जाउ मेंग

उद्भर गया के ने सिगतकार

जमारको . चंद्रकार नी आदिन अनुगरनाष

BAY WM 73

શ્રી વૈદ્ય, માહનલાલ અને આ. વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના સંપર્ક અને ગુકતેગાને સૂચવતા પત્ર.

આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસ્રિજિએ પાતાના લક્તો સાથે લાંબા વખત વાટાઘાટ કરી એક કાવત્રારૂપ માહનલાલ સખારામની સહી પૂર્વકના કાગળ

Vardhaman & Co. Jo. Wholesale'd Relait Ton Merobants. 179 Budhwar, Near Belbay, Poune 2.	
179 Bodhwar, Near Belbay, Poone 2.	
वर्धवान आणि कंपनी. 🎉 होक्केड अँग्ड रिटेक टा मर्वटन्. 🐰	
१७९ वृष्यार, वेलवारीजवळ, वृत्य सिद्धाः	
Ho.	Dolo 3-2- 1308.

परम युज्य यातः र-मर्शाय आयार्थ मणगण की व्यवप राममन्द्र युरीधिर ७ मराशण केराव्य-वी पवित्र व्यक्ष रेमणमां--

 તૈયાર કરાવી તેમની દ્વારા પ્ આ. સાગ- રાન દસ્ રિજી મ. ઉપર છીડી આપ્યા, આ કાગળ પાછળ આ. વિજય રામચંદ્ર સ્રિરિએ એવી ગાહવણ કરી હતી કે જનતા સમક્ષ પ્ આ. સાગરાનં દ- સ્રિરિજીને હલકા પાડી શકાય પરંતુ દેવયાએ તે આખું કાવઝું પકડાઇ ગયું. અને તેમાં તેઓ નિષ્ફળ નિવડયા.

આ કાગળ સ્પષ્ટ કરે છે કે વૈદ્યની તટ-સ્થતા તુટી જ છે. કારણ કે ૧ કોને કેમ કાગળ લખવા તેમાં વૈદ્યની સલાહ લેવામાં આવે છે. ૨ વૈદ્ય પાતાની ટપાલ આ.

વિજયરામઅંદ્રસ્તરિ નિયુક્ત શ્રી માહનલાલને ગતાવે છે અને માહનલાલ દ્વારા આ. રામઅંદ્રસ્તરિ વાકેક્ગાર રહે છે. 3 કયા માણુસને કેમ હલાલ કરવા તે નક્કી કરી તેમાં વૈદ્યને બેળવવામાં આવે છે અને શ્રી વૈદ્ય તેમાં ભળે છે. આ**થી સહજ પ**ણુ સમજ ધરાવનાર મનુષ્ય સહેજે સમછ શકશે કે તિથિચર્ચાના લવાદ વૈદ્ય રામસુરિજી અને તેમના ભકતાના ભેદી હાથામાં રમી

• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	
જઈ આ નિર્ણુંય આ. સમસૂરિ છ એ લખી	Vardhaman & Co. Jo, Wholesalo & Retail Too Norohanta 174 Budhwar, Neur Belbay Poone ?
આપ્યા મુજબજ	-क०व
તેમણે ખહાર પાડયા	१७६ बुध्यस, हेश्वासेज्यक, इन सिक्षी
છે. આ વસ્તુની વધુ	No
ખાત્રી માટે આ.	y 222 Die Stell And Andi 12191-
વિજયરામચં દ્રસૂરિજી-	पार की। नगा जान जान महिल्ली पर परि
એ વૈદ્યના પુરફા	प्रती भाउतार के पर्य ने निर्मा त्या गाँध र है।
સુધાર્યાં છે, પ્રેસમાં	
જતા પહેલાં મેટર	- Target 10 2 60 01 01 1100
સુધાર્યું છે. નિવેદન	67
વિગેરે ઇચ્છા મુજળ	arighof Para corsizate list
તૈયાર કરાવ્યું છે	रेशमध्यां देशी कार्त कराया गर रेडिट के एकाला राजार लहारकी केरी मार्गिक
અને નિર્ણયનું લખાણ	
તેમની દરમ્યાનગિરિ	- मारी नारवादा है देखा पर छे. का देश-
પૂર્વક .થયું છે. તેને	रामान प्राथि। त्या सुर्वामान्यात
સૂચવતા તેમના	भारतासिकि कार्ली करिए राज्या अपी ने वेर तर मार्थित
હસ્તાક્ષરના પત્રો	THE ENT. AND CONTINUED TO
આપવામાં આવ્યા છે.	१० प्राच्या शिक्षा मिटी याचना क्रेम्प पर्भाव

આ વિજયરામચંદ્રસૃરિજીએ પાતાના હસ્તાક્ષરે લખેલ નામ, ઢામ, તારીખ અને સહી વિનાની લેદી કાવત્રારૂપ કેટલાક પત્રા

अर्थ क्षाना साथीन क्षिति वा त्यास्त्राच्या हिस्सी व्यक्ति व्यक्ति क्षानि क्षान

> ધર્મિલાભ કાલરીજ કડારેયા સાથી પુનાના નૈરેના ઉત્તરીમાં રેજિય સ્માધારનાં પાનાં ૩ જા – અનેક વ્યાં છે ત્યા લખાદ્ય અનેક મોકલ્યું છે રુપ્તી સ્મા સાથે પણ એક લખાદ્યાનાં ૧૫ પીજ મોકલ્યાં છે.

આ ચિઠ્ઠીએા સ્પષ્ટ જણાવે છે કે આ વિજયરામચંદ્રસૂરિ દા. પી. એલ. વેંદ્યના નિર્ણયનાં મુદ્રેષ સુધારતા હતા. ઘટતા ફેરફાર કરતા હતા, વૈદ્યનું મેટર સુધારતા હતા અને તેમની સૂચના મુજબજ વૈદ્ય પાસે નિર્ણય તૈયાર કરાવતા હતા.

ચિ….ત્ર સૂ….ચિ

----- ∗:•----

	મુષ્ઠ
પૂ. સ્રિસમ્રાટ્ આ. વિજયનેમિસ્રીશ્વરજી મહારાજ તથા પૂ. આ દર્શનસ્ર્રિજી આદિ આડે આચાર્ય મહારાજ.	ሃዣ
યૂ. આ. સાગરાનંદસ્રીશ્વરજ મહારાજ, સં. ૧૬૬૫ માં રચાયેલ અને લખાયેલ ઉત્સત્ર ખંડન તથા પૂ. પં. ચંદ્રસાગરજ ગિલ્વર.	አര
પૂ. આ. વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી આદિ પાંચ આચાર્યો, પૂ. પ્રવર્તક ક્રાંતિવિજયજી મહારાજ તથા પૂ. હંસવિજયજી મહારાજ.	ሃዽ
પૂ. આ. વિજયનીતિસ્રીધરજી મ. પૂ. આ. હર્ષસ્રીધરજી મ. તથા પૂ. આ. વિજયનીતિસ્રીધરજી મહારાજના પદસ્થ મુનિઓનું યુપ.	પર
પૂ. આ. માહનસ્રીશ્વરજ મ. પૂ. આ. પ્રતાપસ્રિજ મ.	
પૂ. પં. હેતવિજયજી મહારાજ, પૂ. આ. હિમાચલસરિજી મહારાજ પૂ. આ. વિજયધર્મ સુરિજી મ. પૂ. આ. વિજયેન્દ્રસુરિજી મ. પૂ. આ. લક્તિસુરિજી મહારાજ.	પ૩
પૂ. આ. ખુદિસાગરસરીશ્વરજ મહારાજ, પૂ. આ. અજતસાગરસરિજ મ., પૂ. આ. ઋદિસાગરસ્રિજી મહારાજ.	પૃપ
પૂ. પં. મહિાવિજયજી મહારાજ, પૂ. આ. કુમુદસ્રિજી મહારાજ	
પૂ. પં. ધર્મવિજયજી મહારાજ, પૂ. આ. સરેન્દ્રસરિજી મહારાજ પૂ. આ. જયસિંહસરિજી મહારાજ, પૂ. આ. માણિકયસિંહસરિજી મહારાજ, પૂ.	á
અા. જ્ઞાનસુંદરસૂરિજી મહારાજ, પૂ. પં. વિકાસવિજયજી મહારાજ, પૂ. પં. ભાનુવિ- જયજી મહારાજ, પૂ. પં. દયાવિમળજી ગહ્યિવર, પૂ. પં. હિંમતવિમળજી ગહ્યિવર, પૂ. પં. રંગવિમળજી ગહ્યિવર.	૧
પૂ. માહનલાલ છે મહારાજ, પૂ. હરખમુનિજી મહારાજ, પૂ. આ. ક્ષાન્તિસરિજ	
મહારાજ, પૂ. પં. શાંતિવિજયજી મહારાજ, પૂ. પં. ક્યર્તિમુનિજી મહારાજ.	3
પૂ. મૂળચંદજ મહારાજ, પૂજ્ય આચાર્ય કમલસૂરિજી મહારાજ, પૂ. કેસરસૂરિજી મહારાજ, પૂ. આ. દેવસૂરિજી મહારાજ, પૂ. આ. ન્યાયસૂરિજી મહારાજ.	પ્
પ્રાચીન પ્રતિ, પં. લાભવિજયજી મહારાજ, પૂ. મુનિરાજશ્રી દર્શનવિજયજી મહારાજ, ત્રિપુટિ	હ
પૂ. પં. રૂપવિજયજ મહારાજના પત્ર. પૂ. મુનિરાજશ્રી હ'સસાગરજ મ, પૂ. આ. વિજયરામચંદ્રસરિજ મહારાજ.	Ŀ
આ ઉપરાંત અમદાવાદના ઉપાશ્રયેાના વહીવટદારા વિગેરેની સહીએ ા આ દિ	ના

લગભગ ૩૦ હસ્તાક્ષરાના ફાટાએા.

અન્તે આચાર્ય'વર્ધા સમક્ષ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ આપણે કરેલા મુગ્રહાને અનુસૂરી નિર્ણય માટે તેમને

લાલભાઇએ ઘડેલા મુસદ્દાને અનુસરી નિર્ણય માટે તેમને માકલી આપેલ સ્વપક્ષ સ્થાપન અને પરપક્ષ નિરસનરૂપ

પર્વવ્યપદેશ મંતવ્યભેદ.

[િંદ પણામાં પર્વ કે પર્વાન્તર પર્વના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે કઈ તિથિને પર્વ તરીકે માનવી અને કહેવી]

પૂ. આ. શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજ મહારાજ

*

[વર્ત માન દેવસૂર તપાગચ્છમાં જે રીતે પર્વ વ્યપદેશ અને પર્વારાધન થાય છે તે રીતિ જૈનશાસ્ત્ર અને સમાચારીથી સિદ્ધ છે]

યુ. આ. શ્રીવિજયરામચંદ્રસૂરિજી મહારાજ

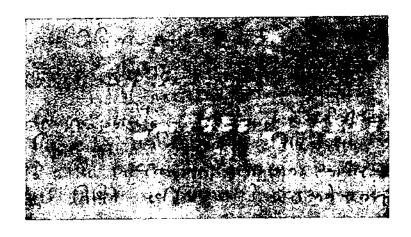
[વર્ત માન તપાગચ્છમાં જે રીતે પર્વ વ્યયદેશ અને પર્વારાધન થાય છે તે રીતિ જૈનશાસ્ત્રથી સિદ્ધ નથી]

55

卐

ચર્ચાના મુળભૂત મુસદ્દો (ક્ષવાદનામુ)

પૂ. અન્ને આચાર્યવર્યાને જે મુસદ્દાને અનુસરી પાતાનું લખાણ રજી કરી નિર્ણય લેવાના હતા અને નિર્ણયકારને જે મુસદ્દાને અનુસરીને નિર્ણય આપવાના હતા તે. પૂ. અન્ને આચાર્યાની હાજરીમાં સર્વસ મતિપૂર્વક શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ ઘડેલ પાતાના હસ્તાક્ષરના મુસદ્દો.

પર્વ તિથિની આરાધનાને અંગે ચંડાશચંડુ પંચાંગમાં જયારે પર્વ કે પર્વાનંતર પર્વની તિથિના ક્ષય હોય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પર્વની તિથિના ક્ષય હોય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પર્વની તિથિના ક્ષય કે વૃદ્ધિ બાબતમાં જૈનશાસ્ત્રના આધારે કદ તિથિને પર્વ તિથિ તરીકે કહેવી અને માનવી.

પૂ, બન્ને આચાર્ય વર્ધો સમક્ષ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ ઘડેલ મુસદ્દાને અનુસરી નિર્ણય માટે તેમને માકલી આપેલ સ્વપક્ષ સ્થાપન અને પરપક્ષ નિરસનરૂપ–

પર્વવ્યપદેશ મંતવ્યભેદ.

સ્વપક્ષ સ્થાપન ૧

આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસૂરીશ્વરજીએ કરેલ સ્વપક્ષ સ્થાપન. ૧ મૂળ મુદ્દાએા.

- સુ. શ્રા. શેઠ કસ્તુરભાઇએ તૈયાર કરેલા મુસદ્દાનુસાર લૌકિક પંચાં-ગમાં પર્વ કે પર્વાન તર પર્વ તિથિની હાની વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપવ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાને લગતાં મૂળ મુદ્દાઓ.
- ૧. ટીપ્પણામાં પર્વતિથિની હાની કે વૃદ્ધિ હાય તો પણ આપણામાં (શ્રી દેવસૂરતપાગચ્છમાં) તે હાની-વૃદ્ધિ પ્રસંગે તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિનીજ હાની-વૃદ્ધિ થતી આવે છે તે છતવ્યવહાર ગણાય કે નહિ ? અને જો ગણાય તો તે જૈનાગમના વચનની માફક પાળવા લાયક ખરા કે નહિં?
- ર. જૈનશાસમાં એક દિવસે બે સામાન્ય તિથિ કે <mark>બે પવ*તિથિ માનવાનું</mark> વિધાન છે કે કેમ ?
- 3. ટીપ્પણામાં પર્વતિથિના ક્ષય જણાવ્યા હાય ત્યારે તેનાથી પૂર્વની તિથિનું નામ ન લેવું પણ તે પૂર્વ અપર્વતિથિના દિવસે તે ક્ષય પામેલી પર્વ-તિથિના નામેજ વ્યવહાર કરવા તેવા શાસ્ત્રીય નિયમ છે કે નહિં?
- ૪. ચતુ દેશી વિગેરે પર્વતિથિઓથી આગળની પૃર્ણિમા વિગેરે પર્વતિ-તિથિઓ - કે જે પર્વાનન્તર પર્વતિથિઓ ગણાય છે, તેના ટીપ્પણામાં ક્ષય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પણ તે ચતુ દેશી – પૂર્ણિમા આદિ અંને પર્વતિથિઓ કાયમજ ઉભી રાખવી જોઈએ કે કેમ ? અને તે છે પર્વતિથિઓનું અનન્તરપણું પણ કાયમજ રાખનું જોઇએ કે કેમ ?
- પ. જૈનશાસ્ત્રમાં તિથિ કે પર્વતિથિની શરૂઆત કયારથી ગણવામાં આવે છે અને સમાપ્તિ કયારે ગણવામાં આવે છે, તેમજ પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના

ઉદય ન હાય કે પર્વાતિથિ એ દિવસ ઉદયવાળી હાય ત્યારે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વની વ્યવસ્થા જાળવવા માટે કંઈ વિધાન છે કે કેમ?

- પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યા આદિ પર્વાનન્તર પર્વિતિથની દીપ્પણામાં વૃદ્ધિ હાય ત્યારે બે તેરશા આદિ કરવાનું જૈન શાસ્ત્રકારાનું વિધાન છે કે કેમ ?
- ૭. પર્વતિથિએા કર્ષ્ટ કર્ષ્ટ ગણાય છે ? અને તેમાં કઇ કર્ષ્ટ પર્વતિથિએાની આરાધના કાૈને કાૈને માટે અને કઇ રીતિએ કરજઆત છે અને કઇ કઇ પર્વતિથિએાની આરાધના મરજીઆત છે?
- ૮. લાગવાળી ઉદયવાળી સમાસિવાળી કે કાઇપણ ચાગવાળી તિથિને લેવામાં ઉત્સર્ગ અપવાદ અને વ્યવસ્થાવિશેષ છે કે કેમ?
- e. 'अये पूर्वा तिथिः कार्या, वृद्धौ कार्या तथोत्तरा' आवे। श्री ઉમાસ્વा-તિવાચકના નામે તપાગચ્છવાળાએ માનેલા પ્રદેશષ વિધાયક છે કે નિયામક છે રૈ અને તે વિધિ કે નિયમ અગર ઉભય આરાધનાની તિથિના માટે છે કે આરા-ધનાના સાટે છે ?

પાલીતાલા. સં. ૧૯૯૯ માગશર સુદ ર સુધવાર } **આનંદસાગર** સહિ દ. પાતે તા. ૯–૧૨–૪૨

[આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજે શેઠશ્રી કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ તૈયાર કરેલ સર્વ-સંમત મુસદાને અનુસરીને રજી કરેલ સ્વપક્ષસ્થાપન ૧ મૂળ મુદ્દા, ૨ મુદ્દાએાનું નિરૂપણ અને ૩ શાસ્ત્રીય પુરાવા.]

श्री गौतमस्वामिने नमः।

ટીપ્પણામાં પર્વાતિથિની હાનિવૃદ્ધિ આવે ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વ તર અપર્વાતિથિની હાનિવૃદ્ધિ જે દેવસૂર સંઘ કરે છે તેના

મુદ્દા, મુદ્દાઓનું નિરૂપણ અને

શાસ્ત્રીય પુરાવા

ટીપ્પણામાં પર્વાતિથિની હાની કે વૃદ્ધિ હોય તો પણ આપ-ણામાં (શ્રીદેવસૂરતપાગછમાં) તે હાની-વૃદ્ધિ પ્રસંગે તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાતિથિનીજ હાની-વૃદ્ધિ થતી આવે છે તે જત-વ્યવહાર ગણાય કે નહિ? અને જો ગણાય તાે તે જૈનાગમના વચનની માફક પાળવા લાયક ખરા કે નહિં?

૧. અવિચ્છિત્ન પ્રભાવશાલી લગવાત શ્રી મહાવીર મહારાજના શાસન્ નમાં વર્ત્ત માનમાં શ્રી જૈનમૂર્તિ પૂજક શ્વેતામ્બર સંપ્રદાયમાં માદા એવા શ્રી તપગચ્છમાં વર્ત્ત માન ચારે પ્રકારના શ્રી સંઘના સમુદાય આ. શ્રીદેવસૂરિજી મહારાજની પર'પરાને આચરનારા હાઇને તે દરેકને શ્રીદેવસૂરગચ્છવાળા કહેવામાં આવે છે.

તે ગમ્છમાં વિ. સં. ૧૯૯૧ સુધી અખંડપણે ટીપ્પણાની પર્વાતિથિના ક્ષયે તેનાથી પૂર્વની કે પૂર્વતરની અપર્વાતિથિના ક્ષય કરવામાં આવતા હતા અને પર્વાતિથિની વૃદ્ધિ હાય તે વખતે પૂર્વ કે પૂર્વત્તર અપર્વાતિથિની વૃદ્ધિ કરવામાં આવતી હતી. ઉપર જણાવવામાં આવેલા શ્રીવિજયદેવસરિજ મહારાજ સં. ૧૭૧૩ લગ-ભગમાં કાલધર્મ પામેલા હોવાથી તે સંપ્રદાય લગભગ ત્રણમાે વર્ષથી અખં-ડપણે ચાલ્યા આવે છે. પરંતુ સં. ૧૯૯૨ થી તે સંપ્રદાયથી 'પર્વાત-થિની હાનિ અને વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં' જીદું કથન અને માન્યતા થવાથી સ્વલ્પ વર્ષ જુદા પડ્યા છે.

જૈતશાસ્ત્રના વચન પ્રમાણે જૈન આગમના અનુષ્ઠાના કરવાના બે આધારા હોય છે. પહેલા આધાર આગમા, કે જે શ્રીગણધર આદિ મહા-રાજાઓએ રચેલાં છે. અને બીજો આધાર આચરણા, કે જેને ^૧શ્રીસ્થાનાંગ-સૂત્ર, ^૧શ્રીભગવતીજસૂત્ર અને ^૩શ્રીવ્યવહારસૂત્રમાં જત આચાર તરીકે જણા-વવામાં આવેલ છે.

પૂ. આ. સાગરાન દસૂરીશ્વરજી મહારાજે રજી કરેલ શાસ્ત્રીય પુરાવા. ૧ ત્રીસ્થાનાંમ હત્ર પત્ર ૨૧૭, હત્ર ૪૨૧

पंचिविहे ववहारे पन्नते—नंजहा, आगमे, सुते, आणा, धारणा, जीए जहा से तत्थ आगमे सिता आगमेणं ववहारं पड़वेज्जा णो से, तत्थ आगमे सिया जहा से, तत्थ सुते सिता सुतेणं ववहारं पड़वेज्जा णो से तत्थ सुते सिता एवं जाव जहा से, तत्थ जीए सिया जीतेणं ववहारं पट्टवेज्जा, इचेतेहिं पंचिहं ववहारं पट्टवेज्जा, आगमेणं जाव जीतेणं जहार से तत्थ आगमे जाव जीते तहा तहा ववहारं पट्टवेज्जा, से किमाहु भंते! आगमवळीवा समणा निगंथा इच्चेतं पंचिवधं ववहारं जया जया जिं जिंह तया तया तिहं तिहं अणिरिसतो विस्सतं सम्मं ववहारमाणे समणे निगंथे आणाते आराधते भवति (स्० ४२१)

પાંચ પ્રકારના બ્યવહાર કહેલા છે. તે આ પ્રમાણે—૧ આગમ ૨, શ્રુત, ૩ આજ્ઞા, ૪ ધારણા અને ૫ છત. બ્યવહાર કરનારને આગમ હાય તા આગમથી બ્યવહાર કરવા. જો આગમ ન હાય અને જેવી રીતે તેને શ્રુત હાય તા તે શ્રુતે કરીને બ્યવહાર કરવા. જો તેને શ્રુત ન હાય. એવી રીતે યાવત ત્યાં છત હાય તા છતે કરીને બ્યવહાર કરવા. જો તેને શ્રુત ન હાય. એવી રીતે યાવત ત્યાં છત હાય તા છતે કરીને બ્યવહાર કરવા. આગમે કરીને યાવત છતે કરીને જેમ જેમ ત્યાં આગમ હાય, યાવત છત હાય તેમ તેમ બ્યવહાર કરવા. (શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે કે)—હે ભગવાન્ એ શું ? (તેને ઉત્તર દે છે) કે—શ્રમણ નિર્ણયા આગમથી બળવાળા હાય છે. એવી રીતે પાંચ પ્રકારના બ્યવહારને જ્યારે જ્યાં જ્યાં જયાં (હાય) ત્યારે ત્યારે ત્યાં ત્યાં રાગદ્રેષરહિતપણે સમ્યગ્બ્યવહાર કરતા શ્રમણ નિર્ણય આજ્ઞાના આરાધક થાય છે.

૨ શ્રી ભગવતીજી પાતું ૩૮૩ સૂત્ર ૩૩૯

कड़िवहे णं भंते! ववहारे पत्रते ! गोयमा ! पंचिवहे ववहारे पन्नते, तंजहा--आगमे, सुत्ते आणा, धारणा, जीए (शेषं स्थानांगवत्) તે જતઆચારમાં ^૪શ્રીજ્તકલ્પભાષ્ય અને ^પશ્નીવ્યવહારભાષ્યમાં એમ ખુલાસા કરવામાં આવ્યા છે કે–સંવિજ્ઞખહુશ્રુતાએ પ્રવર્તાવેલા એક પૈઢીના આચાર તેનું નામ વૃત્ત આચાર કહેવાય છે. અને બીજ પૈઢીએ તેજ આચારને अणुवृત્ત તરીકે કહેવાય. અને ત્રીજ પૈઢીએ એ આચારને जीतआचार તરીકે કહેવાય.

આ જિતઆચારની 'શ્રીધર્મરત્ન પ્રકરણમાં એટલી બધી પ્રબળતા જણાવી છે કે-''આગમમાં જેમ ભાદરવા શુદિ પાંચમની સંવત્સરી, અને આષાઢ, કાર્ત્તિક તથા કાલ્યુન શુકલા પૂર્ણિમાની ચતુર્માસી છતાં તેનાથી જીદી રીતે-જે દિવસે તે ભા. શુ. પાંચમના કે આષાઢાદિ પૂર્ણિમાના સૂર્યાદ્યસ્પર્શ, તે તે તિથિના ભાગ કે તે તે તિથિની સમાપ્તિ, એ ત્રથેમાંથી કાંઈ પણ ન હોય તાપણ તે-ભાદરવા શુદિ ચાવના દિવસે અને આષાઢાદિ ચતુ-દ્રશ્વીને અનુક્રમે સંવત્સરી એને ચાતુર્માસી તરીકે આચરેલી છે, તે આગમની મારૂકજ પ્રામાણિક ગણવી."

હે લગવાન્! વ્યવહાર કેટલા પ્રકારના કહેલા છે કે હે ગૌતમ ! પાંચ પ્રકારના •યવહાર કહેલા છે, તેઆ પ્રમાહ્યુે–(બાકીનું વિવેચન સ્થાનાંગ સ્ત્રના ઉપર આપેલા પાઠની જેમ)

३ श्री व्यवहार सूत्र उद्देश १० सूत्र २ पत्र ३३.

पंचिवहे ववहारे पन्नत्ते, तंजहा-आगमे, सुते, आणा, धारणा, जीए. વ્યવહાર પાંચ પ્રકારના કહેલા છે, તે આ પ્રમાણે-આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા, અને જીત.

४ श्रीलतंडस्य साध्य गाथा ६७५ पानुं पट वत्तणुवत्तपवत्तो, बहुसो बासेवितो महाणेणं । एसो उ जीतकप्यो, पंचमओ होति ववहारो ॥६०॥

વૃત્ત (એક પેઢીએ ચાલેલા) અહ્યવૃત્ત (એ પેઢીએ ચાલેલા) પ્રવૃત્ત (ત્ર**હ્યુ** પેઢીએ ચાલેલા) અને મહાપુરૂપાએ અનેક વખત આચરેલા (જે રિવાજ) તે જીતકલ્પ વ્યવહાર કહેવાય છે.

૫ વ્યવહાર ભાષ્ય ઉદ્દેશા ૧૦ ગાથા ૬૯૩ (ઉપર પ્રમાણે)

[શાસ્ત્રોમાં જીદી રીતે કહ્યું હોય છતાં સુવિહિત પુરૂષાએ કાલાદિ કારણે જીદીરીતે આચર્ચું હોય તેા તે માનવા લાયક છે તેના આધાર.]

६ श्री धर्भरत्न अक्षरेशु गाथा ८१, ८२, ८३ पानुं पेट अन्नह भणियपि सुए किंची कालाइकारणावेक्खं । आईन्नमन्नह चिय दीसइ संविगग्गीएहिं ॥ ८१॥ અર્થાત આગમથી જુદી રીતના પણ આચરણાને માર્ગને અનુસરવાવાળા સુવિહિતાએ પ્રમાણિક ગણવી જોઇએ.

વર્ત્ત માનમાં પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિને અંગે જેઓએ જીદું કથન અને માન્યતા કરી છે તેઓના ચાથી પેઢીના ગુરૂ, કે જેઓ આ. શ્રીઆત્મારામજી (વિજયાન દસ્તિ)ના નામથી પ્રસિદ્ધ છે, અને જેઓ સ્વરચિત 'જૈન તત્ત્વા- દર્શ નામના પુસ્તકમાં પાતાને આ. શ્રીવિજયદેવસ્ત્રિજી મહારાજની પાડ- પર'પરાવાળા જણાવે છે—

તેઓએ અને તેઓની ઉત્તરાત્તર ચાર પેઢીવાળાઓએ પણ ટીપ્પણામાંની હાનિ-વૃદ્ધિના પ્રસંગે આરાધના માટે તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની 'સદીઓથી થતી આવતી' હાનિ-વૃદ્ધિજ કરી છે.

અને તેથી એ રીતિ 'વર્ત્ત'માનમાં તે આ. શ્રી આત્મારામછ મહારાજની ચાથી પેઢીએ થયેલા' ફેરવનારાઓને એ જીની આચ-રણા જીતવ્યવહાર તરીકે કેસલ કરવા લાયકજ છે.

> कप्पाणं पाउरणं अग्गोयरचाय झोलिया भिक्खा । ओवग्गहिय—कडाह—तुंबय—मुहदाण दोराई ॥ ८२ ॥ सिक्कगनिक्खिवणाई पज्जोसवणाइतिहिपरावत्तो । भोयणविहिअन्नत्तं इमाइविविहमन्नंपि ॥ ८३ ॥

શાસ્ત્રોમાં કાઇક વસ્તુ બીજી રીતે કહી હોય છતાં કાલાદિક કાર-હ્યાની અપેક્ષાએ ગીતાર્થીએ બીજી રીતજ આચરેલી દેખાય છે.''૮૧''

કપડાનું ઐાઢવું, ચાલપટ્ટાનું લપેટવું, ઝાળીને ગાંઠ દેવી, અને ઔપગ્રહિક કડાહ અને તુંબડાનું માંઢું દેવું, તેમજ દેારા વગેરે.

શીકું ખાંધલું, પાંતુસણાદિ તિથિની પરાવૃત્તિ (પાંતુસણુની તિથિ ભાદ્રપદ શુદ્દી પ ની હતી. તે પલંદીને ચાથની કરી. અને ચામાસીની તિથિ પુનમની હતી તે પલંદીને ચતુર્દશીની કરી અને કેટલાકના મત પ્રમાણે પક્ષ્મી પૂર્ણિમાની હતી તે ચતુર્દશીનીકરી.) ભાજન વિધિતું અન્યથાપણું એ વિગેરે અનેક પ્રકારનું ખીજું પણ (આચર્યું છે.) (એ આગમાં અને આચસ્ણાથી અવિરૃદ્ધ ક્રિયા કરવી તેતું નામજ માર્ગ કે)

७ जैन तत्वादर्भ १९९२ नी आवृत्ति पृष्ठ. १३५

६० શ્રી વિજયસેનસૂરિ પટે શ્રી વિજયદેવસૂરિ હુવે પૃષ્ટ ૧૪૨ તીનકા શિષ્ય મુનિ બુદ્ધિવિજય ગણુ તીનકા શિષ્ય પંડિત મુક્તિવિજય ગણુ તીનાફે ઢાથકા દીક્ષિત લધુ ગુરૂ ભ્રાતા ઇસ જૈનતત્વાદર્શ ગ્રંથકે લીખનેવાલા મુનિ આત્મારામ (આન'દવિજય) નામક હૈ.

નાટ:--આગમ-પંચાંગી અને બીજાં પણ શાસોના અનેક પુરાવાએથી આરાધનામાં પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ ન થાય, એ વિગેરે હકીકત આમળ સાખીત કરી બતાવવામાં આવશે. છતાં અત્ર જે આ જતઆચારના આધારે જણાવવામાં આવ્યું છે તે એટલાજ માટે કે-કાેઈ અન્યપક્ષ, અન્યમત કે અન્યગચ્છવાળાએ તરફથી કદાચ કંઇપણ જીદું લખાણ રજી કરાય તાેપણ આ જીત-આચારની રીતિને બાધ આવી શકે નહિં.

જૈનશાસમાં એક દિવસે બે સામાન્ય તિથિ કે બે પર્વ<mark>ાતિથિ</mark> માનવાતું વિધાન છે કે કેમ ?

ર. ^દશ્રીસૂર્ય પ્રજ્ઞપ્તિષ્ઠત્તિ, ^૯શ્રીજ્યાતિષ્કરે હડક્વૃત્તિ અને ^{૧૦}શ્રીલાકપ્રકા-શમાં જે ક્વિસે સર્ચોદયની વખતે _કર્ટ્ટ અ'શ જેઢલી પણ તિથિ હાેય તાે તે આખા દિવસને, 'કે જેમાં ભીજ તિથિના ર્ફર્ટ્ટ અ'શ જેઢલાે ભાગ દાખલ થયેલાે હાેય છે છતાં' તે ઉદયવાળી તિથિના નામેજ આળખવામાં આવે છે.

પંચાંગકારા પણ ઉદયને નહિં સ્પર્શવાવાળી તિથિના ક્ષય ગણીને જે તિથિ ભાગવડામાં ઘણીજ વધારે ઘડીઓવાળી હાય છે છતાં પણ જો તે તિથિ સુર્યોદયને નથી સ્પર્શતી તાતેના ક્ષયજ જણાવે છે. અને તેથીજ નક્ષત્ર વિગેર્મના કાંડાઓમાં ૦૦૦ મીંડાજ મેલે છે.

જેવી રીતે જૈનશાસકારા અને પંચાંગ કરનારાએા તિથિના લાંબો ક્ષાગવદા છતાં પણ તેના ક્ષય ગણીને આખા અહારાત્ર સુર્યોદયને રપર્શવાવાળી

८ सर्यप्रज्ञप्ति पत्रांक २१७

एकषष्टितमोऽहोरात्रस्तस्मिन्नेकषण्टितमा द्वाषण्टितमा च तिथिनिधनसुपगतेति द्वाषण्टितमा तिथिलेकि पतितेति न्यविद्यते, उक्तंच-७ एक्कंमि अहोरते दोवि तिही जन्य निहणमेज्जासु सो त्थ तिही परिहायइ,

અર્ધ — એકસઠમાં જે દિવસ, તેમાં એકસઠમી અને બાસઠમી તિથિઓ પૂરી થાય તેથી બાસઠમી તિથિ લાકમાં ક્ષય પામેલી એમ કહેવાય છે. કહ્યું છે કે:-એક જ દિવસમાં બન્ને પહ્યુ તિથિઓ પૂરી થાય તા તે (બીજ) તિથિ ક્ષય પામે છે. (એકસઠમી તિથિ (દરેક) અંશ જેટલી જ હાય છે. અને બાસઠમી તિથિ કે જેને ક્ષીલુ ગલુવામાં આવે છે, તે કૃષ્ટ્ અંશ જેટલી હાય છે.)

९ च्योतिषकरण्डक पत्रांक ६५

एवं च सित य एवैकपिटतमोऽहोरात्रस्तिस्मिन्नेकपिटतमा द्वापिटतमा च तिर्श्विनिधनपमुगतेति द्वापिटतमा तिथिलोंके पतितेति व्यवद्वियते. (अर्थ ६५२ प्रभाषे) १० लोकप्रकाश पत्र ३९८ तथा ४००मां ५७ ६५२ प्रभाषे क पाठ छे. તિથિસ'ભ'ધીનાજ ગણે છે; તેવીજ રીતે વર્તમાન શ્રાંદેવસરતપાગચ્છ સંઘ પણ એક દિવસથી બીજા દિવસ સુધીના સુર્યાદયને પહેલાં સ્પર્શનારી તિથિન નેજ આખા દિવસ–અહારાત્રસંખ'ધીની તિથિ ગણે છે.

એટલે આરાધનામાં એક દિવસે બે તિથિ કે બે પર્વાતિથિ કહેવી કે માનવી તે કાઇપણ પ્રકારે શાસ્ત્ર પંચાંગ અને સમાચા-રીથી સંગત નથી.

ટીપ્પણામાં પર્વાતિથિના ક્ષય જણાવ્યા હાય ત્યારે તેનાથી પૂર્વની તિથિતું નામ ન લેલું પણ તે પૂર્વ અપર્વાતિથિના દિવસે તે ક્ષય પામેલી પર્વાતિથિના નામેજ વ્યવહાર કરવા તેવા શાસ્ત્રીય નિયમ છે કે નહિં?

3. ^{૧૧} શ્રીઆચારપ્રકલ્પચૂર્ણિ અને ^{૧૨} શ્રીઆચારદશાચૂર્ણિની અંદર યુગ–પાંચ વર્ષના અંતે આવતા બીજા આષાઢ માસની પૂર્ણિમાના દિવસ ગણવાનું જણાવવામાં આવેલ છે તે અધિકારમાં પાષ અને આષાઢ નામના બે માસનીજ વૃદ્ધિ, યુગના મધ્યમાં અને અંતમાં થતી હોવાનું જણાવેલ હોવાથી તે પ્રકરણ પ્રાચીન ગણિતને અનુસારે છે એમ સિદ્ધ થાય છે.

११ आचारप्रकल्प चूर्णि ऊद्देशी १०

'अभिवहितसंबच्छरे जत्थ अहिअमासो पडतितो आसाहपुण्णिमाओ वीसितराते गते भण्णति दियामोत्ति.

અર્થ — જે વર્ષમાં અધિક માસ હોય તે વર્ષને અભિવર્ધિત સંવત્સર કહેવામાં આવે છે, અને પ્રાચીન જ્યાતિષ ગણિત પ્રમાણે યુગના મધ્યમાં પાષ માસની અને યુગના અંતમાં અષાઢ માસની વૃદ્ધિ હોય છે, તેમજ પ્રાચીન ગણિત પ્રમાણે યુગના અંતના બીજા અષાઢ માસની પૃર્ણિમાના ક્ષય હોય છે. સ્વર્યપ્રકૃષ્તિ पत्र ૨૧૧ સ્વર્તકૃષ્યાં પંચવૃત્તો પત્કવૃષ્ટિતમે વિગેરે પાઢાથી સ્પષ્ટ છે કે—યુગના ઉત્તરાર્ધના એકસઠ પખવાડીઆ ગયા પછી અર્થાત બાસઠમે પખવાડીએ એટલે અષાઢ શુ. ૧૪ ચતુદૃ*શીના દિવસે—પૃર્ણિમા પતિત એટલે ક્ષીણ હોય છે, છતાં કહે છે કે—અભવદ્ધિત સંવત્સર કે જ્યાં અધિક માસ હોય છે. (જો તેમ હોય) તો અષાઢી પૃર્ણિમાથી વીસ દિવસ ગયા પછી કહે કે—અમે રહ્યા છીએ,

(શ્રી જૈન આગમમાં તે યુગના હિસાબ એક સરખાજ અવિચ્છિન્નપણ ચાલેલા છે. યુગના આદિ જ્યાંથી થાય છે, ત્યાંથીજ વર્ષના આદિ થાય છે. પાંચ વર્ષના કાલમાનનું નામ યુગ છે. શાસ્ત્રીય શ્રાવણ વદી ૧ થી યુગની આદિ ગણાય છે. યુગની આ આદિથી દર એકસઠમે દિવસે, બાસઠમી તિથિના (દરેક તિથિ ર્ફ્રે અંશમાનજ હાવાથી) ક્ષયજ થાય છે, અને તેથી દર બાર

અને તે ગણિતમાં ૧૮૩૦ દિવસમાં ૧૮૬૦ તિથિના સમાવેશ થતા હોવાથી દરેક ૬૧ મે દિવસે ૬૨ મી તિથિના ક્ષય ગણતાં ૧૮૬૦ મી આવાઢ શુદિ પૃર્ણિમા તિથિના ક્ષયજ આવે છે. છતાં તે ક્ષીણ આવાઢ શુદિ પૃર્ણિમાના દિવસને ચૂર્ણિકારાએ પૂર્ણિમા તરીકે જણાવેલા છે.

ે અર્થાત્ નથી તા તે દિવસને ચહુર્દશી તરીકે જણાવ્યા, 'કે જે પર્વ-તિથિ હતી અને ઉદયવાળી હતી' તેમજ નથી તા 'ચહર્દશી-પૂર્ણિમા' એકઠા કરવા તરીકે જણાવ્યા

આથી સિદ્ધ છે કે પંચાંગમાંની પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે પણ તે ક્ષીશુ પર્વાતિથિને તાે આરાધના માટે અખં**ડજ રાખની** જોઈએ, એ વાત કાેઈ પણ પ્રકારે અસંગત નથી.

^{૧૩}શ્રી તત્ત્વતરંગિણી ગ્રન્થ કે જે–અક્બર બાકશાહને પ્રતિબાધ કરનાર શ્રીવિજયહીરસૂરીશ્વરજી મહારાજના ગુરૂ શ્રીવિજયદાનસૂરિજી મહારાજની માસે, વર્ષે છ તિથિના અને પાંચ વર્ષના સુગને અંતે જે જે માસની કુલ્લે

માસે, વર્ષે છ તિથિના અને પાંચ વર્ષના યુગને અંતે જે જે માસની કુલ્લે ત્રીસ તિથિના ક્ષય થાય છે, તેની સમજ આની નીચે દર્શાવેલા કાઠામાં આપવામાં આવે છે.

(દર યુગે એ માસની વૃદ્ધિ થાય છે તે પણ કાેઠા ઉપરથી સમજારો) શ્રાવણ વિદ ૧ ના યુગની શરૂઆતના દિવસથી દર એક્સઠમે દિવસે આવતી ક્ષય તિથિના કાેઠા.

પ્રથમ વર્ષ	ક્રિતીય વર્ષ	ત તીય વર્ષ	ચતુર્થ વર્ષ	પંચમ વર્ષ
અાસાે વિકર	ચ્યાસાે વ. ૧૪	આસાે સુ. ૧૧	આસા વ. ૮	આસાે સુ. પ
માગશર વ. ૪	માગશર સુ. ૧	માગશર સુ.૧૩	માગશર વ.૧•	માગશર સુ. ૭
માહવ. ફ	માહ સુ. ૩	ળીજા પાેષસુ ૧૫ યુગાહ€	માહ વ. ૧૨	માહ સુ. ૯
ચૈત્ર વ. ૮	ચૈત્ર સુ. પ	ચૈત્રવ. ર	ચૈત્ર વ. ૧૪	ચૈત્ર સુ. ૧૧
જેઠવ. ૧૦	જેઠ સુ. હ	એઠવ. ૪	એક સુ. ૧	જેઠ સુ. ૧૩
શ્રાવણુવ. ૧૨	શ્રાવણુ સુ. ૯	શ્રાવણ વ. ૬	શ્રાવણુ સુ. ૩	બીજા અષાડ સુ. ૧૫ સુગાન્ત

- १२ श्री आचार दशा चूर्णि अध्ययन ८ ઉप२ प्रभाशे
- १३ श्री तत्त्वतरंगिणी पृष्ट ३

अ 'नन्वौदयिकतिथिस्वीकारान्यतिथितिरस्कारपवणयोरावयोः कथं त्रयोदश्या अपि

વખતે અને તેઓશ્રીની અાજ્ઞાથી જ લખાએલ છે તે બ્રન્થમાં સ્પષ્ટ જર્ણાવે છે કે—

"દીપ્યણામાં પર્વતિથિના ક્ષય હાય ત્યારે તેનાથી પહેલાંની અપર્વતિથિના વ્યપદેશ કરવાજ નહિં, પરંતુ તે દિવસે ક્ષય પામેલી એવી પણ પર્વતિથિનાજ વ્યપદેશ કરવા."

ચતુદ શી વિગેરે પર્વાતિથિઓથી આગળની પૂર્ણિમા વગેરે પર્વાતિથિઓ-કે જે પર્વાનન્તર પર્વાતિથિએ ગણાય છે, તેના દીપ્પણામાં ક્ષય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પણ તે ચતુદ શી પૂર્ણિમા આદિ ખંને પર્વાતિથિઓ કાયમજ ઉભી રાખવી જોઈએ કે કેમ? અને તે બે પર્વાતિથિઓનું અનન્તરપર્ણુ પણ કાયમજ રાખવું જોઈએ કે કેમ?

૪. ચંદ્રના ચાર-ગતિની અપેક્ષાએ કે સૂર્ય-ચંદ્રના અંતરની અપેક્ષાએ તિથિએ લેવામાં આવે તે બંનમાં કાઇપણ તિથિ, પર્વાતિથિ કે પર્વાનન્તર- રૂપ પર્વાતિથિના ક્ષય આવે નહિં, એમ કહી શકાય નહિં. જો કે-ચંદ્રચારની અપેક્ષાએ તે ક્ષય નિયમિત પક્ષમાં હોય છે. પરંતુ ચંદ્રસૂર્યના અંતરની અપેક્ષાએ તિથિ લેતાં અનિયમિત રીતિએ કાઇપણ પક્ષમાં કાઇપણ તિથિના ક્ષય આવે.

चतुर्दशिल्षेन स्वीकारो युक्त इति चेत् सत्यं तत्र त्रयोदशीति व्यपदेशस्याप्यसंभवात् , किन्तु प्रायश्चित्तादिविधौ चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वातः

અર્થ — શંકાકાર કહે છે કે-ઉદયવાળી એટલે ઉદયને સ્પર્શવાવાળી તિથિને અંગીકાર કરવામાં અને ઉદયને નહિ સ્પર્શવાવાળી તિથિને નહિ માનવામાં આપણે ખંનેય તત્પર છીએ, તો પછી ઉદયને સ્પર્શવાવાળી એવી તેરસના પણ ઉદયને નહિ સ્પર્શવાવાળી એવી તે દિવસે ચતુદૈશી છતાં તે ચતુદેશીપણે સ્વીકારાય છે તે કેમ યાગ્ય ગણાય!

વાદિની એવી શંકાના સમાધાનમાં કહે છે કે-વાત સાચી છે. પરંતુ તેવા પ્રસંગે તેરશ ઉદયવાળી છતાં તે દિવસે તેરસ એવા બ્યપદેશ (સંઘમાં ચાલતા બ્યવહાર) ના પણ અસંભવ હાવાથી (તે દિવસે તેરશજ નથી) પરંતુ પ્રાથિશ્વિત્તાદિ (પ્રકારક) વિધાનામાં (જો કે ઉદયને સ્પર્શવાવાળી ન હાવાથી એાદયિકી નથી છતાં પણ તે દિવસે) ચતુર્દશીના જ બ્યપદેશ (સંઘમાં ચાલતા બ્યવહાર) કરાતા હાવાથી ચતુર્દશીજ છે.'

आ-पृष्ट ३ मुख्यतया चतुर्दस्या एव व्यपदेशो युक्त इत्यभिप्राचेणोक्तत्वाद्वा एतच त्वयाप्यंगीकृतमेव, अन्यथा क्षीणाष्टमीकृत्यं सप्तम्यां क्रियमाणमष्टमीकृत्यव्य-पदेशं न छमेत, જ્યારે એકાકીની એવી પર્વતિથિના ક્ષય ટીપ્પણામાં હૈાય ત્યારે શાસ-કારા તેની પહેલાંની અપર્વતિથિ કે જે ઉદયગત હોય છતાં તેના વ્યપદેશ કરવાની ના કહે છે, એટલુંજ નહિં પરંતુ તે દિવસે જે ઉદય વિનાની પર્વ-તિથિ હોય તાપણ તે દિવસે તેનાજ વ્યપદેશ કરવા એમ જણાવે છે. તેમ જણાવીને શાસકારા પંચાંગમાં પર્વતિથિના ક્ષય હાય તાપણ તે દિવસે તે ક્ષીણ પર્વતિથિના નામેજ કહેવાનું જણાવે છે.

કેમકે શ્રીજૈનધર્મના પૌષધ અને ઉપવાસ આદિ જે અનુષ્ઠાના પર્વાત-થિને અ'ર નિયમિત પાળવાના છે તે મુખ્યતાએ અહેારાત્રની અખંડ મર્યા-દાવાળાજ હાય છે, અને તેથી આખા અહેારાત્ર પર્વાતિથિપણામાંજ લેવા માટે ઉદયવાળી એવી પણ પહેલાંની અપર્વાતિથિના વ્યપદેશ, વ્યવહાર કે સ'જ્ઞા શાસાકારાએ કાઢી નાંખી છે.

અર્થ — (ચવાંકર વ્યપદેશ ન્યાયે) મુખ્યપણું હોાવાથી (ક્ષીણુ ચતુર્દશીની વખતે ટીપ્પણાની તેરશને દિવસે) ચતુર્દશીનાજ વ્યપદેશ (વ્યવહાર કરાય છે તે) ચાંચ્ય છે અને એ, વાત એટલે પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે તેનાથી પૂર્વની અપર્વ તિથિના દિવસે પર્વતિથિનાજ વ્યપદેશ કરવા તે તમે પણ માનેલું છે. કેમકે એમ ન હાય તા (ટીપ્પણામાં જણાવેલી) સાતમને દિવસે ક્ષય પામેલી અષ્ટમીનું કાર્ય કરતાં આઠમનું કાર્ય (છે એવા) વ્યપદેશ પામે નહિ.

इ. पृष्ट ४ आचे किं न क्षीणचतुर्दशीयुक्ता त्रयोदश्यपि ?

જો ક્ષીણ એવી અષ્ટમીશ્રી જોડાયેલી ટીપ્પણાની સપ્તમી એ ચતુષ્પર્વીમાં ગણાતી અષ્ટમી રૂપ છે, તો પછી ક્ષીણ એવી ચતુર્દશીથી જોડાયેલી એવી તેરશ પણ ચતુષ્પવીમાં ગણાતી ચતુર્દશી રૂપ 'એટલે ચતુર્દશીની સંજ્ઞાવાળી' કેમ નહિં? અર્થાત ક્ષીણ મતુર્દશી જે દિવસે હામ તે આખા દિવસને ચતુર્દશી રૂપ પર્વતિથિ તરીકે માનવાજ જોઇએ.

ई. पृष्ट ५ यन्नष्टाप्यष्टमी परावृत्याभिमन्यते पाक्षिकेण किमपराद्धं ? यसस्य नामाऽपि न सद्यते ?

અર્થ — ક્ષોલ પામેલી એવી પણ અપ્ટમી ટીપ્પણાની સપ્તમીને ખરોડીને પણ માનવામાં આવે છે, તો પાક્ષિક એટલે ચતુર્દશોએ શા અપરાધ કર્યો કે જેથી (તેરશને દિવસે ચાદશ) એલું નામ પણ સહન થતું નથી ? અર્થાત્ અપ્ટમીના શ્ર્યે સપ્તમીને અપ્ટમી માનો છા તા પછી તેરશને ચાદશ કેમ માનતા નથી ?

उ पृष्ट ७—कारणविशेषमंतरेण तत्र त्रयोदशीति व्यपदेशसंकाऽपि न विधेयेति ॥ અर्थः—तथाविध विशिष्ठ धारखु सिवाय तेमां (टीप्पखानी तेस्सन। दिवसमां) तेरस छे कोवा व्यपदेश कोटबे व्यवकारनी शंधा पखु કरबी नर्कि. અને તેટલાજ માટે શ્રીઉમારવાતિવાચક્છના 'શ્રુથે पૂર્વા તિથિ: काર્યાંગ' એ પ્રધામ તરીકે ચાલી આવેલા શ્લાકના આઘપાદના આધારે શાસકારાએ પૂર્વની અપર્વતિથિની સંજ્ઞાના અભાવ કરી ક્ષય પામેલી પર્વતિથિની સંજ્ઞા કાયમ કરી છે. જો હવે સ્વાભાવિક રીતિએ પર્વતિથિ ઉભી રાખવાને માટે તા ક્ષય પામેલી પર્વતિથિને પણ શાસકારા વ્યુચ્છિલ નહિં માનતાં તે પર્વતિથિને નવીન વિધાનથી પણ કાયમ કરે છે અને સ્થિર રાખે છે, તા પછી સિધી વાત છે કે-જે પર્વતિથિ પર્વતિથિથી પૂર્વની હોય અને તેના અનન્તરની પર્વતિથિના ક્ષયને લીધે એ ક્ષયે પૂર્વાંગ્ના પ્રધાષથી પૂર્વપર્વતિથિનાજ જો ક્ષય-એટલે સંજ્ઞા અભાવ કે વ્યપદેશાભાવ થઈ જતા હોય તો તેવી પર્વતિથિને તો કાઇપણ પ્રકારે તે પર્વતિથિ તરીકે કાયમ સ્થાપ્યા સિવાય ચાલેજ નહિં.

द्ध पृष्ट ७ न पुनर्बलवत्कार्य विहाय स्वकार्यस्योपयोगिनी !

અર્થ —તેવા પ્રકારના મુહૂર્તાંદિ અળવાન કાર્ય સિવાય (તે ટીપ્પણાની તેરશ) તેરશના કાર્યના ઉપયોગમાં આવી શકે નહિ.

ऋ पृष्ट १५ ननु भो कालिकस्रिवचनाचतुर्दश्यामागमादेशाच पंचदश्यामिष चतुर्मासकं युक्तम्, त्रयोदश्यां तद्व्यपदेशाभावेन द्वयोरिष विराधकत्वात् श्रीमत एवैते दोषाः प्रत्यवसर्पन्ति, नास्मान् प्रतीतिचेत्, अहो प्राक्प्रपंचावसरेऽङ्गुलीपिहितश्रोत्र-पथ्यभवद् मवान् ? येनेत्थं निर्घोष्यमाणे अद्यापि त्रयोदशीमेव वदसि ? यद्वा—'अरण्यरुदनं कृतं, शवशरीरमुद्वर्तितं, श्वपुच्छमवनामितं, विश्वकर्णजापः कृतः । स्थले कमलरोपणं, सुचिरमुषरे वर्षणं; तदंधमुखमण्डनं यद्वुधजने भाषणम् ॥ '

इति काव्यं कविभिभवन्तमेवाधिकृत्य विदधे, यदेवमपि निरूपितं न स्मरसि ?

અર્થ — શંકાકાર કહે છે કે—"શ્રી કાલિકાચાર્યના વચનથી ચાદશની તિથિએ અને આગમના કથનથી પૃર્ણિમાને પણ દિવસે ચતુર્માસી કરવી યાગ્ય છે (પરંતુ) તેરશમાં તે ચામાસીના વ્યવહારના અલાવ હાવાથી કાલિકાચા-ર્યનું વચન અને આગમનું વચન એ બન્નેના પણ તમે વિરાધક ખના છા ? અને તેથી તમને કહેલા દાષા લાગે છે, પરંતુ અમને લાગતા નથી." એવી શંકાના ઉત્તરમાં કહે છે કે—

પ્રથમ ઘણા જ વિસ્તારથી જણાવવામાં આવ્યું તે વખતે શું તે આંગળી વડે કાન અંધ કર્યા હતા ? કે જેથી આટલી અધી ઉદ્દેશષણા કર્યા છતાં હજી પણુ તે તિથિને એટલે ચાદશના ક્ષયે ટીપ્પણાની તેરશને કરાતી જે ચાદશ તેનેજ તેરશ બાલે છે? અથવા જંગલમાં રૂદન કર્યું ? મડદાને નવડાવ્યું ? કુત્તરાનું પુંછડું વાળ્યું ? અધિર પાસે જાપ કર્યી ? ખાર ભૂમિમાં કમલ વાવ્યું ? અને तेथी 'यावत्संभवस्ताविद्धिः' એ न्याये क्षये पूर्वावना अधाषने ते स्थणे अिल वणत प्रश्च अवर्ताववाल पर्डे. ज्यारे केमल डरवुं आवश्यड अने त्यारे ते पूर्वपर्वतिथिनी संज्ञा, तेनाथी पण पर्छेक्षांनी अपर्वतिथिकी राजवी पर्डे.

આવીરીતે જોડે આવેલી છે તિથિઓની સંજ્ઞાની અને આરાધનાની અખંડિતતાને માટે અકખર પાદશાહને પ્રતિબાધ કરનાર આ. શ્રી વિજય**હી-**રસૂરીશ્વરજી મહારાજ પાતાના ^{૧૪}હીરપ્રશ્ન નામના ગ્રંથમાં તપસંભ'ધીના કરેલા

ઉખર ભૂમિમાં વરસાદ થયા ? અને જે મુર્ખ માણુસ પાસે બાલવું તે આંધ-ળાની આગળ મુખને શાણુગારવા જેવું છે. આ કાવ્ય કવિજનોએ, તમાને આશ્રચિને કરેલું ? કે જેથી આટલું બધું કહી ગયા છતાં તું યાદ કરતા નથી ? (આ વસ્તુ વિચારનાર સુદ્ધ કાઇ દિવસ પણ ડીપ્પણામાં ચૌદશના ક્ષય હાય ત્યારે ડીપ્પણાની તેરશના દિવસે ચૌદશ માનવાનું ક્યુલ કર્યા સિવાય રહે નહિ અને ઉદયના ભરાસે તે તિથિને ડીપ્પણા પ્રમાણે તેરશ કહેવાનું ભૂલે ચૂકે પણ પસંદ કરે નહિ!

१४ श्रीहीरपत्रांक ३२

पश्चमीस्तिथिस्त्रुटिता भवति तदा तत्तपः कस्यां तिथौ क्रियते ? पूर्णिमायां च चुटितायां कुत्र इति प्रश्नोऽत्रोत्तरम् –पश्चमी तिथिस्त्रुटिता भवति तदा तत्तपः पूर्वस्यां तिथौ क्रियते पूर्णिमायां च टितायां त्रयोदशीचतुर्दश्योः क्रियते, त्रयोदश्यां विस्मृतौ तु प्रतिपद्यपीति.

અર્થ:—(જ્યારે) પંચમીના ક્ષય હાય ત્યારે તે પંચમી તિથિતું તપ (આરાધના) (ટીપ્પણાની) કઇ તિથિએ કરાય! અને પૃર્ણિમાના ક્ષય હાય ત્યારે 'ટીપ્પણાની ' કઇ તિથિએ કરાય !

એના ઉત્તર આપે છે કૈ:- (જ્યારે) પાંચમની તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે તે પાંચમની આરાધના પહેલાની તિથિ કે (જેને પંચમી તરીકે માનવામાં આવી છે, તેવી દીપ્પણાની) ચાથ રૂપ પૂર્વ તિથિમાં કરાય. પરંતુ પૂર્ણિમાના દીપ્પણામાં ક્ષય હાય ત્યારે તો (પૂર્ણિમાની આરાધનાવાળાને ચોદરો પૃત્મ કરવી પડે, અને તેરશે ચોદશ કરવી પડે તે માટે) દીપ્પણાની તેરશ અને ચોદશમાં આરાધના કરે. તેરશને દિવસે (દીપ્પણામાં પૂર્ણિમાના ક્ષય આવવાનો છે, એવા ખ્યાલ ન આવ્યો, અને તેરશે ચાદશ ન કરી ત્યારે) બૂલી જવાય તા, (બૂલથી દીપ્પણાની ચાદશે ચોદશ થઈ જતી હાવાથી) ક્ષ્મણ એવી પૃશ્લિમાની આરાધના પડવાને દિવસે પણ કરવી. (આ પ્રશ્નોત્તર પૂર્ણિમાના મુધ્યે બે તિથિ ફેરવવી, એ પરંપરા શ્રી વિજય હીરસૂરિજી મહારાજની વખતે

પ્રશ્નના ઉત્તરમાં પાંચમરૂપી પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે તે પાંચમના તપ (ડીપ્પણાની) ચાંધના દિવસે કરવાનું જણાવીને ડીપ્પણામાં આવતા પૂર્ણિમાના ક્ષયની વખતે પૂર્ણિમારૂપી પર્વાતિથિના તપની આરાધના માટે (ડીપ્પણાની) 'ત્રયોદશી चતુર્વસ્થોઃ ' એમ હિવચન વાપરીને ક્ષયે પૂર્વાના વિધાનને તે સ્થળે કરી પ્રવર્તાવવાનું જણાવીને ડીપ્પણાની તેરશે ચૌદશ અને ચૌદશે પૂર્ણિમાને કાયમ કરવાનું વિધાન જણાવે છે.

વળી આ. શ્રીદેવસૂરિજના ^{૧૫}૫ઠક શ્રીદેવસૂરસઘમાં પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા જેવી પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ડીપ્પણામાં જ્યારે **ક્ષય આ**વ્યા હોય ત્યારે તેરશના ક્ષય∸'એઠલે તેરશની સંજ્ઞાના અ**લાવ' કરાતા હોવાનું જણાવે છે અને તે વાત કવિરાજ શ્રીદીપ**-વિજયજી મહારાજના સં. ૧૮૭૧ ના ^{૧૬}પત્રના ક્ષેપથી પણ

પણ હતી, એ વાતને સ્પષ્ટ કરે છે. અને તેથી ટીપ્પણામાં પૂર્ણિમા કે અમા વાસ્યાના ક્ષય હાય ત્યારે તેરશના ક્ષય કરવાના પ્રચલિત રિવાજ યુક્તિ યુક્ત જ છે.) (જીતુ પા. է)

१५-१७ श्रीदेवस्ररिजी महाराजनो पट्टक पृष्ट २

अ-तस्मात्सिद्धं चैतत् पूर्णिमाभिवृद्धौ त्रयोदशीवर्द्धनं

आ-ए० ३ तस्मात्यज कदाप्रहं

आ-ए० ३ कुरु पूर्णिमाऽभिवृद्धौ द्वे त्रयोदस्यौ अन्यथा गुरुलोपी ठको भविष्यसि.

१—ए० ४ उत्सूत्रप्ररुपणेनानन्तसंसारहद्दौ, तस्मात् सिद्धं चैतत् पूर्णिमाभिवृद्धौ त्रयोदशीवर्द्धनम्

અર્થ:—તેથી આ સિદ્ધ થયું કે- પૂર્ણિમા વધે ત્યારે છે તેરશ વધારવી, માટે (आ) કદાશ્રહને છેાડી દે. અને ટીપ્પણાનો પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્યા) ની વૃદ્ધિએ છે તેરશ કર ? નહિ તો તું ગુરુલોપી અને ઠગ થઇશ, (इ) ઉત્સૂત્ર પ્રરૂ શુાથી અનન્ત સંસારની વૃદ્ધિ થાય છે.

માટે એ સિદ્ધ થયું કે પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિએ તેરશ્ન વધારવી.

१६ कवि श्रीदीपविजयजीनो पत्र

સંવત ૧૮૭૧ આસા શકિ એકમે વહાદરાથી શ્રી પં. દીપવિજયજી, ભરૂચ સુરતના કાંહાનમ પ્રગણામાં વિજયાન દસૂરિના ગચ્છવાળાને કાગળ લખે છે.

તેમાં ક્રી દેવસુર સંપ્રદાય માટે નીચે પ્રમાણે માન્યતા હાવાનું લખે છે. [અમાસ પુન્યમ ત્રુઢતી હોઈ તે ઉપર (દેવ) દેવસૃરિજીવાળા તેરસ ઘઢાઢે છે.] સાબીત થાય છે. તેઓ તેમના સ્પષ્ટ શબ્દથી જણાવે છે કે— અમાસ કે પૂર્ણિમા લુટતી હોય ત્યારે શ્રીદેવસૂરતપાગચ્છવાળા તેરશના ક્ષય કરે છે.

ઉપર જણાવેલ મુદ્દાઓથી વર્તામાનમાં શ્રીદેવસ્રદ્દતપાગચ્છસંઘ, ટીપ્પ-ણામાં પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાના ક્ષય હોય ત્યારે જે તેરશના ક્ષય કરીને તેરશને દિવસે ચૌદશની સંજ્ઞા અને ચૌદશના દિવસે પૂર્ણિમા કે અમાવા-સ્યાની સંજ્ઞા રાખે છે તે કાેઇપણ પ્રકારે ગેરબ્યાજબી કે નિર્મળ નથી.

વર્તામાન શ્રીદેવસ્ર્રતપાગચ્છના મૂખ્યનાયક શ્રીવિજયદેવસ્ર્રિજી મહારાજના પોતાના ^{૧૭}પાકકમાંના સ્પષ્ટ શબ્દાથી જણાય છે કે-પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્યા) ની જ્યારે દીપ્પણામાં છૃદ્ધિ હોય ત્યારે ગુફને માનનારા અને સરળ મનુષ્યોએ બે તેરસાજ કરવી જોઇએ. અર્થાત્ ઉદયગત ચતુર્દશીને ઢેકાણે બીજી તેરશ લાવીને પહેલી પૂર્ણિમા [કે અમાવાસ્યા] ને દિવસે ચતુર્દશી કરવી. આ વસ્તુઓ જણાવનાર શ્રી દેવસ્રિજી મહારાજના પાકક્રવિ. સં. '૧૮૯૫માં લખાયેલી પ્રત ઉપરથી' છપાયેલા છે. છતાં તેનાથી જીની પ્રત પણ મળે છે એટલે શ્રીદેવસ્ર્રતપાગચ્છ શ્રીસંઘમાં સકળ સંઘ અખંડપણે પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્યા)ની વૃદ્ધિએ ચોદશ અને પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્યા)ના જોડીયા પર્વને સાથે ઉભા રાખવા તેરસનીજ વૃદ્ધિ કરે છે.

આ પૂર્િું મા (કે અમાવાસ્યા)ની હાનિ અને વૃદ્ધિની જગા ઉપર ખને પર્વતિથિતું અખંડપર્જું અને અનન્તરપર્જું જાળવવાની એ પર્ણ જરૂર છે કે–''શ્રાવકાની 'પૌષધ' નામની પડિમાને અગે શ્રી ^{૧૮}પ્રવચનસારાદ્ધાર,

૧૭ જુએ। નં. ૧૫ શ્રીदेवसूरिजीनो पट्टक पृष्ठ २ નું લખાણ તથા પૃષ્ઠ ૩ અને ચારનું લખાણ.

१८ प्रवचनसारोद्धारपत्रांक २९४

चतुर्थी पौषधप्रतिमा यस्यां चतुर्दश्यष्टम्यादिषु दिवसेषु—चतुर्दश्यष्टम्यमावास्यापूर्णि-मासीषु पर्वतिथिषु चतुर्विधमप्याहारशरीरसत्काराब्रह्मचर्यव्यापारपरिवर्जनरूपं पौषधं परिपूर्णी, न पुनरन्यतरेणापि प्रकारेण परिहीणं.

અર્થ:—તે ચાથી પાષધ પ્રતિમા કહેવાય કે જેમાં ચાદશ અન્દમી વિગેરે દિવસા એટલે કે ચાદશ, આઠમ, અમાવાસ્યા અને પૂર્ણિમાની પર્વાત-થિએ આહાર-શરીર સત્કાર-અબ્રદ્ધ અને વ્યાપાર વર્જવારૂપ સંપૂર્ણ પ્રકારના પાષધ કરવા એઇએ. અર્થાત્ કાઇપણ પ્રકારની ન્યૂનતા ન એઇએ, (ઉપરના પાઠથી પણ સ્પષ્ટ થશે કે-ચાથી પ્રતિમામાં ચાદશ અને પૂર્ણિમા, અગર ચાદશ ^{૧૯} આચારમય સામાચારી અને ^{૨૦} શ્રીસેનપ્રક્ષમાં મુખ્યત્વે તે ખંને દિવસાના લાગઢ છે ઉપવાસરૂપી છઠ્ઠ કરવાનું જે વિધાન જણાવેલું છે તે વિધાન, અને અમાવાસ્થાના છે દિવસના લાગઢ ઉપવાસરૂપ છઠ્ઠ કરવાના છે. એટલે ચાદશ પૂર્ણિમા કે ચાદશ અમાવાસ્થાને 'ટીપ્પણાના પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્થાના ક્ષયની વખતે પણ અખંડ રાખ્યા સ્વિથય લાગઢ છે ઉપવાસરૂપી છઠ્ઠ કરવાના વિધિ સચવાય જ નહિ છૂટા છે ઉપવાસ કરાય તે તા અપવાદ છે.)

નાટ:—છઠ્ઠ તપના નિર્ણયને માટે પૃર્ણિમા અમાવાસ્યાની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાવાળા અનેક પૂરાવાએ છે કે જે શાસ્ત્રીય પૂરાવાના નામથી છપાઇ ને બહાર પાડેલ છે. પરંતુ અત્ર વિસ્તાર થઇ જવાને અંગે આપ્યા નથી.

१९ आचारमयसामाचारी पत्र ३

चतुष्पर्व्या कृतसंपूर्णचतुर्विधपौषधः, पूर्वोक्तानुष्ठानपरो मासचतुष्टयं यावत् पौषधप्रतिमां करोति, द्वितीयोपवासशक्त्यमावे तु आचाम्छं निर्विकृतिकं वा करोति

અર્થ:—અષ્ટમી અતુર્દશી પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યારૂપ ચાર પર્વ -ચતુષ્પર્વીમાં ચારે પ્રકારના સંપૂર્ણ પાષધ કરનાર પહેલી ત્રણ પ્રતિમા વહનની ક્રિયામાં તત્પર એવા ચાર મહિના સુધી પાષધ પ્રતિમા કરે. (તેમાં ચાદશ અને પૂર્ણિમા અગર ચાદશ અને અમાવાસ્યાના છે લાગટ ઉપવાસરૂપી છઠ્ઠ દરેક વખતે કરે. કદાચ ચાદશના ઉપવાસ કર્યા પછી) ખીજે દિવસે (પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાએ) બીજા ઉપવાસની શક્તિ ન હાય તા તે પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાએ) આજા ઉપવાસની શક્તિ ન હાય તા તે પૂર્ણિમા

२० श्रीसेनप्रश्न पत्र १०५

अ प्रतिमाधरः श्रावकः श्राविका वा चतुर्थीप्रतिमात आरम्य चतुष्पर्वीपौषधं करोति, तदा पाक्षिकपूर्णिमाषष्ठकरणाभावे पाक्षिकपौषधं विधायोपवासं करोति पूर्णिमायां चैकाशनकं कृत्वा पौषधं करोति तत् शुद्धग्रति न वा १ इति प्रश्लोऽत्रोत्तरं-प्रतिमाधरः श्रावकः श्राविका वा चतुर्थीप्रतिमात आरम्य चतुष्पर्वीपौषधं करोति तदा मुख्यवृत्त्या पाक्षि-कपूर्णिमयोश्चतुर्विधाहार षष्ठ एव कृतो युज्यते, कदाचिच्च यदि सर्वथा शक्तिर्वते भवति तदा पूर्णिमायां आचाम्छं निर्विकृतिकं वा क्रियते एवविधाक्षराणि सामाचारीप्रन्थे सन्ति परमेकाशनं शाक्षे दृष्टं नास्तीति. ४२

અ અર્થ:—પ્રતિમાધારી શ્રાવક કે શ્રાવિકા ચાથી પ્રતિમાથી ચાર પર્વી પોષધ કરે તો પખ્ખી અને પૃર્ણિમાના છઠ્ઠ ન થાય તે પખ્ખીના પાષધ કરીને ઉપવાસ કરે અને પૃર્ણિમાને દિને એકાસહું કરીને પાષધ કરે તે શુદ્ધ થાય કે કેમ ? આ પ્રમાણે પ્રશ્ન.

'એવા વખતે તેરસના ક્ષય કે બે તેરસા કરવામાં ન આવે તાે' જાળવવાતું ખની શકેજ નહિ:"

વળી ખરતરગચ્છના ગુણવિજય નામના મુનિરાજે સં. ૧૬૬૫માં કરેલા

ઉત્તર:—પ્રતિમાધારી શ્રાવક કે શ્રાવિકા ચાથી પ્રતિમાથી ચાર પર્વના પાષધ કરે તાે મૂખ્યવૃત્તિએ પખ્ખી અને પૂર્ણિમાના ચાૈવિહાર છ**દ્દ જ કરવાે** જોઇએ. જો કદિ સર્વથા શક્તિ ન હાેય તાે (પખ્ખોના ઉપવાસ ઉપર) પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્થાએ) આયંખિલ અ્થવા નીવી ક**રે. એવા અક્ષર સામા**-ચારીમાં છે. પણ એકાસણું કરવાનું શાસ્ત્રમાં દીઠું નથી.

आ श्रीसेनप्रश्न उल्लास ४ पृष्ठ १०६

श्रावकः श्राविका वा चतुर्थां पौषधप्रतिमां वहते, तस्य सामाचार्यनुसारेण चतुर्विधाहारपौषधः कर्त्तव्यः किष्वतोऽस्ति, तथा समवायाङ्गवृत्त्यनुसारेण तु त्रिविधाहारः सम्मवित, तस्मात्त्रिविधाहारपौषधं विधाय चतुर्थी प्रतिमां वहते किं वा न इति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—प्रवचनसारोद्धारादिग्रन्थे श्राह्मचतुर्थप्रतिमायां चतुष्पर्वीदिने परिपूर्णश्चतु-ष्प्रकारपौषधः किष्वतोऽस्ति तद्दनुसारेणाष्ट्रप्रहरपौषधश्चतुर्विधाहारोपवासः कर्त्तव्यो युज्यते, परं सामाचार्यनुसारेणैतावान् विशेषो ज्ञायते यत् पाक्षिकायां षष्ठकरणशक्तिन भविति तदा पूर्णिणमायाममावास्यायां च त्रिविधाहारोपवासः, तथा आचामाम्लशक्त्यभावे निर्विकृतिकमपि कर्त्तव्यं, तत्र प्रथमोपवासस्तु शास्त्रानुसारेण चतुर्विधाहार एव कर्त्तव्य इति ज्ञायते। समवायाङ्गवृत्त्यनुसारेण तु त्रिविधाहारोपवासः कर्त्तव्य इति व्यक्तिनै ज्ञायते। समवायाङ्गवृत्त्यनुसारेण तु त्रिविधाहारोपवासः कर्त्तव्य इति व्यक्तिनै ज्ञायते।

અર્થ:—શ્રાવક અગર શ્રાવિકા જે ચાથી પાષધ પ્રતિમાનું વહન ક**રે** તેને સામાચારીને અનુસરીને ચૌવિહાર ઉપવાસે પાષધ કહેલાે છે. તેમજ સમવાયાંગવૃત્તિને અનુસારે તિવિહાર ઉપવાસ પણ સંભવે છે. માટે તિવિહાર ઉપવાસથી પાષધ કરીને ચાથી પ્રતિમા વહન કરે કે કેમ ? આ પ્રમાણે પ્રશ્ન

ઉત્તર:—પ્રવચનસારાહાર વિગેરે ચન્શામાં શ્રાવકની ચાથી પ્રતિમામાં ચારે પર્વમાં ચાર પ્રકારના સંપૂર્ણ પાષધ કહેલા છે. તેને અનુસારે (અંનને દિવસ) આઠે પહારના ચહિવહાર ઉપવાસવાળા પાષધ કરવા જોઇએ. અર્થાત્ ચૌવિહાર છઠ્ઠ કરવા જોઇએ. પણ સામાચારી પ્રમાણે એટલું વિશેષ છે કે જો ચૌવિહાર છઠ્ઠ કરવાની શક્તિ ન હાય તા પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્થાએ તિવિહાર ઉપવાસ પણ કરે. યાવત્ આયંબિલની શક્તિના અભાવે નીવી પણ કરે. પણ પહેલા ઉપવાસ તા શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચૌવિહાર કરવા એમ જણાવેલ છે.

શ્રી સમવાયંગની ટીકાથી તિવિહાર ઉપવાસ કરવાે એમ સ્પષ્ટ થતું નથી.

રવાં ઉત્સ્ત્રખ'ડન' નામના ગ્રંથ કે જે મુ**ક્રિક છે**. અને જેની મૂળ પ્રતિ પણ સુરતના ખરતરાના શ્રીજિનદત્તજ્ઞાનભ અ**યાં ૧૬૬**૫ ની એટલે કે મૂળકર્તાની હોવાનું જણાવેલું છે, તે ગ્રંથમાં જ**ણાવે** છે કે-''તપાગચ્છવાળાએાવઉ વૃદ્ધિમાં એટલે પહેલી પૂનમ [કે અમાત્રાસ્થાએ] ચતુર્દશીનું પાક્ષિક પ્રતિક્રમણ કરાય છે, આ શું ?"

અર્થાત્ વિ. સં. ૧૬૬૫ ના વર્ષે પણ શ્રીતપાગચ્છવાળાઓ દીપ્પણાની પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્યા)ની વૃદ્ધિની વખતે વૃદ્ધિતિથિ જે પહેલી પૂર્ણિમા (કે અમાવાસ્યા) કહેવાય, તેજ દિવસે ચતુર્દશીનું પક્ષ્પીપર્વ કરતા હતા. એટલે કે ચતુર્દશીરૂપી પર્વની અનન્તર એવી પૂર્ણિમા [કે અમાવાસ્યા] જેવી પર્વાનન્તર પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ થાય ત્યારે જે વત્તિમાન શ્રીદેવસૂરતપાગચ્છ સમગ્રપણે તેરશની હાનિ-વૃદ્ધિ કરે છે તે ગેરવ્યાજળી કે નિર્મૂળ નથી. મુદ્દો-પ મા-

જૈનશાસમાં તિથિ કે પર્વાતિથિની શરૂઆત કયારથી ગણુ વામાં આવે છે? અને સમાિત કયારે ગણવામાં આવે છે? તેમજ પર્વ કે પર્વાન-તર પર્વાતિથિના ઉદય ન હાય કે પર્વાતિથિ બે દિવસ ઉદયવાળી હાય ત્યારે પર્વ કે પર્વાન-તર પર્વની વ્યવસ્થા જાળવવા માટે કંઇ વિધાન છે કે કેમ?

ય. રેરશ્રીવિચારસારપ્રકરણના કર્તા આ. શ્રી પ્રવૃમ્તસૃરિજી કે જે શ્રી-વિધિકૌમુદ્દી નામના ગ્રંથના કર્તા આચાર્ય શ્રીરત્નશેખરસૃરિજીથી પણ પહેલાં થયેલા છે, તેમજ જેમતા ગ્રંથની શ્રીરત્નશેખરસૃરિજી સાણી આપે છે, તેઓ શ્રીવિચારસારપ્રકરણમાં પચ્ચક્ખાણ-પૂજા વિગેરેને ગાંદે અષ્ટમી વિગેરે પર્વ-તિથિઓ ઉદયવાળી લેવાનું કહે છે

२१ उत्सूत्र खंडन पृष्ठ २०

अन्यच बृद्धौ (पूर्वतिथौ) पाक्षिकं कियते इदं कि !

અર્થ:—(ટીપ્પણમાં પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્થા વધી હાય ત્યારે). વૃદ્ધિમાં એટલે પહેલી પૂર્ણિમા કે પહેલી અમાવાસ્યાએ પખ્ખી એટલે ચૌદરા કરાય છે એ કેમ ?

२२ श्रीविचारसार प्रकरण पृष्ठ १४१

'तओ पचक्खाणं करेइ परमुदयतिहिसुत्ति'

અર્થ:—(તપ ચિન્તામિશુના કાઉસ્સગ્ગ પછી વંદના કરીને) પચ્ચક્ષ્પાણ કરે પણ ઉદ્દયવાળી તિધિમાં એટલે ઉદયવાળી તિધિના નિમિત્તે. (તિધિના નિમિત્તે આરાધના નક્કી કરવામાં આ વિગેરે પાંઠા ઉપયોગી થાય છે.) તેમજ શ્રીરત્નશેખરસૂરિજી પાતાના વિધિકૌમુકી નામના ^{રક}તિથિજી એમ કહીને પર્વતિથિ**ની** આરાધના માટે પર્વતિથિતું પ્રકરણ શરૂ કરતાં વાતઃ વ્રત્યાલ્યાનવેઝાવાં <mark>વા સ્યાત્ સા વ્રમાળં</mark> એમ કહેવાવડે પ્રત્યાખ્યાન [ના આર'ભ]ના વખતથી-એટલે સુર્યોજીયથી તિથિની શરૂઆત હેાવાનું જણાવે છે.

२३-२४ श्रीश्राद्धविघि पृष्ट १५२

तिथिश्व प्रातः प्रत्याख्यानवेलायां या स्यात् सा प्रमाणं।

स्योदयानुसारणैव छोकेऽपि दिवसादिन्यवहारात् । आहुरपि "चाउम्मासिअवरिसे, पिक्सअपंचर्डभीसु नायन्वा । ताओ तिहिओ जासिं, उदेइ सूरो न अण्णाओ ॥१॥ पृआपच्चश्र्माणं पिडक्कमणं तहय निअमगहणं च, जीए उदेइ सूरो, तीइ तिहीए उ कायन्वं ॥२॥ उदयंमि जा तिही सा पमाणिमअरीइ कीरमाणीए । आणामंगणवत्था मिच्छत्तविराहणं पावे ॥३॥" पाराशरस्मृत्यादावपि—"आदित्योदयवेस्रायां, या स्तोकापि तिथिभवेत् । सा संपूर्णेति मन्तन्या, प्रभृता नोदयं विना ॥१॥" उमास्वातिवचः-प्रथोपश्चेवं थूयते

"क्षये पूर्वा तिथिः कार्या, बृद्धौ कार्या तथोत्तरा । श्रीवीरज्ञाननिर्वाणं, कार्य लोकानुगैरिह ॥१॥"

અર્થ:-(પર્વનાં કૃત્યાને જણાવતાં પર્વતિથિઓ માટે જ જણાવે છે કે) સવારે પચ્ચકુ ખાણની વખતે જે તિથિ હેત્ય તેજ તિથિ પ્રમાણ કરવી. જે માટે લાકમાં પણ સૂર્યાદયને અનુસારેજ દિવસાદિના વ્યવહાર થાય છે કહ્યું છે કે– ચામાસી, સંવત્સરી, પખ્ખી, પંચમી અને અષ્ટમીમાં તે તિથિએા જણાવી કે જેમાં સુર્યોદય હોય, પણ બીજી નહિં. પૂજા પચ્ચક્ષાણ પ્રતિક્રમણ અને નિયમા તે તિથિએ કરવા કે જે તિથિમાં સૂર્યના ઉદય હાય. ૨ ઉદયમાં જે તિથિ હાેય તે પ્રમાણ કરવી. બીજી (પૂર્વાહ્નવ્યાપિની, મધ્યાહ્નવ્યાપિની વિગેરેથી) તિથિ કરવામાં આવે તે৷ આગ્રાભંગ, અનવસ્થા મિથ્યાત્વ અને વિરાધના થાય ૩, પારાશરસ્મૃતિ વિગેરેમાં પણ સૂર્ય ઉદય વખતે શ્રાડી પણ તિથિ હોય <mark>તે</mark> સંપૂર્ણ-આખી છે એમ માનલું. ઉદય વિનાની ઘણી પણ તે દિવસે તિથિ હૈાય તેા ન માનવી. (એમ જણાવ્યું છે). (ક્ષય વૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાય તિર્થિની સંજ્ઞા રાખવાનું જણાવીને ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગને માટે તો એમ કહે છે કે) શ્રી ઉમાસ્વાતિવાચકજીના વચનના પ્રધાષ તા એમ સંભળાય છે કે:– "પર્વતિથિના ટીપ્પણામાં ક્ષચ હાેય ત્યારે (પર્વતિથિપણે એટલે આઠમ, ચૌદરા આદિપણે). પહેલાની તિથિ કરવી. અને ટીપ્પણામાં, પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે, (પર્વતિથિપણે, એટલે આઠમ ચાદશ આદિપણે.)

વળી રેક શ્રીતત્ત્વતરંગિણીમાં સાક્ષી તરીકે આપેલી બે ગાથાઓ કે જે તત્ત્વતરંગિણીકારના સમય કરતાં પણ પહેલાંની છે. તે ગાથામાં પણ સૂર્યના ઉદયને પામનારી તિથિને પ્રમાણ જણાવે છે-એટલે એ અધા લેખાથી નક્કી થાય છે કે-[પર્વતિથિની હાનિ-રૃદ્ધિના પ્રસ'ગ સિવાય] પર્વતિથિની શરૂઆત, સૂર્યના ઉદયથીજ આર'ભાય એટલે પર્વતિથિની શરૂઆત જેમ સૂર્યના ઉદયથીજ થાય, તેમ તેની સમાપ્તિ પણ 'અન્ય સૂર્યોદયથી અન્ય-તિથિની શરૂઆત થાય' ત્યારે જ થાય.

પર્વાતિથિની કે પર્વાનન્તર પર્વાતિથિની-ઠીપ્પણામાં હાનિ-વૃદ્ધિ હોય તે વખતે સૂર્યોદયના ઉત્સર્ગ માર્ગ અપાદિત છે. એ વાત ઉપરના ચાથા (ઇશ્યુ ઉપર લખાયેલા ચાથા) મુદ્દાથી સિદ્ધ કરાયેલ છે. એઠલે તે ઉપરથી તેની વ્યવસ્થા કરવાનું સમજ શકાય તેમ છે.

સુદ્દી-છઠ્ઠી-

પૂર્િણમાં કે અમાવાસ્યા આદિ પર્વાનન્તર પર્વાતિથિની ટીપ્પણામાં વૃદ્ધિ હોય ત્યારે બે તેરશા આદિ કરવાનું જૈનશાસ્ત્ર-કારાનું વિધાન છે કે કેમ ?

ક. આચાર્ય શ્રીવિજયહીરસૂરિજી મહારાજ અને આચાર્ય શ્રીવિજયસેન-સૂરિજી મહારાજ અષ્ડમી, એકાદશી, પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ વખતે 'જો કે ટીપ્પણામાં પર્વાતિથિની વૃદ્ધિ વખતે અંને દિવસ સૂર્યોદય હોય છે અને તેથી તે અંને પર્વાતિથિએ ઉદયવાળીજ હોઇને ઔદયિકી ગણાય છતાં' અનુક્રમે રેપશ્રીહીરપ્રશ્નમાં અને શ્રી ઓજ તિથિને કરવી. શ્રી મહાવીર મહારાજનું જ્ઞાન નિર્વાણ દિવાળી તો

२४ श्री तत्त्वतरंगिणी पृष्ठ ३

લાકાને અનુસારે કરવું.

संबच्छरचडमासे पक्से अहाहियासु य तिहीसु ! ताउ पमाणं भणिया जाओ सूरी-उदयमेइ ॥१॥ अह जइ कहिव न स्टमंति ताओ सूरुग्गमेण जुत्ताओ । ता अवर-विद्र अवरावि हुज्ज न हु पुत्व तिविद्धा ॥२॥

અર્થ:—સંવચ્છરી ચામાસી પખ્ખી અને અઠ્ઠાઇની તિથિઓમાં તે તિથિઓ જ પ્રમાણ ગણવી, કરવી કે જેને સ્પર્શીને સૂર્યોદય હેાય, તાવા જો કદાચ તે તિથિઓ સૂર્યોદયને સ્પર્શીલી ન મળે તો, ક્ષીણ એવી પર્વતિથિથી વિંધાયેલી એવી પણ તિથિઓ પર્વ સંજ્ઞાએ લેવી. શ્લીણ પર્વતિથિઓથી વિંધાયેલી તિથિઓને અપર્વ તિથિ કહેવાય જ નહિંારા

२५ श्रीहीरप्रश्न पृष्ठ १४

पूर्णिमाऽमावास्ययोर्द्धे पूर्वमौदियकीतिथिराराध्यत्वेन व्यवह्रीयमाणाऽऽसीत् ,

સેનપ્રશ્નમાં તે અંને પર્વાતિથિએાને ઉદયવાળી-ઔદયિકી ન ગણુતાં દીપ્પણાની બીજા દિવસની પર્વાતિથિનેજ તત્સ્વરૂપે ઉદયવાળી– ઔદયિકી ગણે છે.

એટલે સ્પર્ણ થાય છે કે-અષ્ટમી-એકાદશી કે પૂર્ણિમા-અમાવાસ્યાના કારણભૂત ઉદય, માત્ર બીજે દિવસેજ માન્યા હોવાથી તે તે પર્વતિથિના બીજ દિવસનજ અષ્ટમી, એકાદશી કે પૂર્ણિમા, અમાવાસ્યાના કારણભૂત સૂર્યોદયવાળા કહી શકાય.

અર્થાત્ ટીપ્પણાંની પહેલી આઠમ-અગીઆરશ-પૂર્ણિમા કે અમાવા-સ્યાએ તેની અપેક્ષાના સૂર્યોદયજ શ્રીહીરસ્રિજી મહારાજે અને શ્રીસેનસ્રિજી મહારાજે ન માન્યા એટલું જ નહિં પણ તે તે તિથિને તત્સ્વરૂપે ઔદયિ-કીજ ન ગણી.

વસ્તુસ્થિતિ આમજ છે તેા ટીપ્પણાની તેવી પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે તે પહેલી તિથિના દિવસે ઉદયને આશ્રયીને થતા અષ્ટમી આદિ કહેવાતા વ્યવહાર થઈ શકેજ કેમ ? નજ થઈ શકે, અને જ્યારે અષ્ટમી આદિ પર્વ-

केनचिदुक्तं श्रीतात्पादाः पूर्वतनीमाराध्यत्वेन प्रसादयन्ति तिकम् १ इति प्रश्लोऽत्रोत्तरं -पूर्णिमाऽमावास्ययोर्वृद्धौ औद्यिस्येव तिथिराराध्यत्वेन विज्ञेया.

અર્થ:—(ટીપ્પણામાં) પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્થાની વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પહેલાં એાદયિકી એટલે ઉદયવાળી ગણાતી બીજી તિથિનો આરાધ્યપણે વ્યવ-હાર છે, કાઇકે કહ્યું કે:- આચાર્ય મહારાજ પહેલીને એટલે અનાદિયિકીને આરાધ્ય પણે જણાવે છે, એ પ્રશ્ન.

ઉત્તર—(ટીપ્પણામાં) પૂનમ અને અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે જો કે ટીપ્પણામાં અન્ને દિવસે સુર્યોદય હોય છે, છતાં બીજા દિવસના ઉદયને તે તિથિ તરીકે પ્રમાણ ગણીને કહે છે કે ઉદયવાળીજ તિથિ એટલે બીજી તિથિજ પર્વાતિથિપણે જાણવી.

२६ सेनप्रश्न उल्लास त्रीजो प्र॰ ३६३-प्रष्ट ८७

एकादशीवृद्धौ श्रीहीरविजयसूरीणां निर्वाणमहिमपौषधोपवासादिकृत्यं पूर्वस्थामपरस्यां वा किं विधेयमिति प्रश्नोऽत्रोत्तरं—औदियक्येकादश्यां श्रीहीरविजयसूरिनिर्वाणपौषधादि विधेयमिति

અર્થ:—(ટીપ્પણામાં) અગીયારશની વૃદ્ધિ હેાય ત્યારે શ્રી હીરસૂરીશ્વરજી મહારાજના નિર્વાણ મહાત્સવ અને ઉપવાસ વિગેરે કાર્ય પહેલી તિથિમાં કરતું કે બીજી તિથિમાં કરતું ? એ પ્રશ્ન, ઉત્તર-ઐાદયિકી-ટીપ્પણામાં બન્ને અગિયારસા ઉદયવાળી છતાં તે તિથિ તરીકે ઉદય સહિત પણે ગણવામાં આવેલી બીજી અગિયારસે શ્રી વિજયહીરસૂરીશ્વરજીના નિર્વાણ પાષધ: વિગેરે કરાય છે.

તિથિની વૃદ્ધિ વખતે એ સપ્તમી કે એ દશમી આદિજ કરી દેવાય તા પછી પર્વાનન્તરપર્વથી પહેલાંની પર્વતિથિ, તે પણ પર્વરૂપજ હેાવાથી તેની વૃદ્ધિ વખતે તેના પણ થતા એ ઉદયમાંથી બીજા ઉદયનેજ તે તિથિ માટે પ્રમાણ- ભૂત ગણીને તેનેજ તે પર્વતિથિ તરીકે માની શકાય એ વાત કાેઇ વાતે અસંગત નથી.

અને તેથી 'वृद्धौ कार्या तथोत्तरा' એ શ્રી ઉમાસ્વાતિજીના વચનને याव-त्संभवस्तावद्विधिः એ ન્યાય તે સ્થળે ફરીથી પણ લગાડવાજ પડે કે જેથી ઉદયની પણ વ્યવસ્થા ખરાખર થાય.

પર્વતિથિએ કઈ કઇ ગણાય છે? અને તેમાં કઇ કઇ પર્વ-તિથિએાની આરાધના કાેને કાેને માટે અને કઇ રીતિએ કરજીઆત છે? અને કઈ કેઇ પર્વતિથિઓની આરાધના મરજીઆત છે? મુદ્દો-સાતમા-

૭. શ્રી ^{રહ}આવશ્યકચૂર્ણિ અને ^રદશ્રીવ્યવહારવૃત્તિ આદિમાં 'અષ્ટમી–ચતુદર્શી'–ચતુર્માસી–સંવત્સરી અને જ્ઞાનપ ચમીની પર્વ-તિથિએ સાધુએા ઉપવાસ વિગેરે ન કરે તા પ્રાથશ્ચિત્ત આવે' એમ જણાવે છે.

તેમજ શ્રીતત્ત્વાર્થસ્ત્રની ^{રહ}શ્રીહરિભક્સ્િરેજની ટીકામાં તથા શ્રીસિદ્ધ-સેનસ્રરિજીએ કરેલી ^{૩૦}ટીકામાંના પાઠથી તેમજ શ્રી ^{૩૧}આવશ્યક**સ્**ર્ણ્યમાં

२७ उत्तरभाग आवज्यकच्रिन्पृष्ठ ३०४

अट्टमी पन्नरसीसुय नियमेण हविज्ज पोसहिओ

અર્થ:—આઠમ 'પંદરમાે દિવસ' પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાએ નક્કી પાૈષધવાળા થતું જોઇએ.

२८ श्रीव्यवहारवृत्ति पृष्ठ ४०

एतेषु चाष्टम्यादिदिवसेषु चैत्यानामन्यवसतिगतसुसाधूनां वाऽवंदने प्रत्येकं प्रायिक्षत्त.

અર્થ—એ અષ્ટમી આદિ પર્વ દિવસોમાં ચૈત્ય અને અન્ય વસતિમાં રહેલા સાધુઓને વંદન ન કરાય તા પ્રાયશ્ચિત્ત આવે.

२९ श्रीतत्त्वार्थ हारिभद्रीयटीका पृष्ठ ३३६

प्रतिपदादितिथिषु अनियमं दर्शयति अष्टम्यादिषु नियमः

અર્થ—પડવા વિગેરે તિથિઓમાં પાષધ લેવાનો અનિયમ જણાવે છે અને અને પક્ષના અષ્ટમી પંચદશી (ચતુર્દશી પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા)માં પાષધ લેવાનો નિયમ નિશ્ચય જણાવે છે.

३०-४० श्री तत्त्वार्थ सिद्धसेनटीका पत्र ९२ भाग २ अध्याय ७ सूत्र १६

^{3૧}નિયમેન ફવિલ્લ પોસદિઓ એ પાઠથી એ વાત સ્હેજે સમજાય તેવી છે કે– અષ્ટમી–ચતુર્દશી–ચતુર્માસી–સંવત્સરી અને પંચમી વિગેરે પર્વ'તિથિઓની આશ્વધના સાધુઓને માટે ક્રજીઆત છે અને આઠમ–ચતુર્દશી–પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્થાની આરાધના શ્રાવકાને માટે ક્રજીયાત છે.

અને તેથીજ સંજ્ઞા નિયમિત કરવાની વખતે ^{કર}તત્ત્વતર ગિણીકારે प्राय-श्चित्तादिविधौ० એમ કહીને તે કરજીયાત આરાધનાવાળી નિયમનપર્વતિથિ-એાની સંજ્ઞાએ। ટીપ્પણાની હાનિ વખતે પણ કાયમ રાખવાનું જુણાવ્યું છે.

જેવીરીતે ફરજીઆત તિથિને માટે તેવું વ્યપદેશ વિધાન છે, તેવીરીતે મરજીયાત પર્વાતિથિઓ કે જે કલ્યાણુક વિગેરેની તિથિઓ છે, તેમાં તેવા વ્યપદેશ ફેરવવાના પ્રસંગ હોય તાપણ તેના સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ નથી.

સુદ્દી~આઠમાે−

ભાગવાળી ઉદયવાળી સમાપ્તિવાળી કે કાેઇપણુ **યાેગવા**ળી તિથિને લેવામાં ઉત્સર્ગ અપવાદ અને વ્યવસ્થા વિશેષ છે કે કેમ?

૮. જૈનેતરશાસ્ત્રોમાં પવ[િ] અને તહેવારાની માન્યતા માટે કેટલીક તિથિએા ઉદયવાળી, કેટલીક તિથિએા પૂર્વાક્ષ વ્યાસિવાળી, કેટ<mark>લીક તિથિ</mark>એા

अनेन चान्यासु तिथिषु अनियमं दर्शयति नावश्यंतयाऽन्यासु कर्त्तज्यः अण्ट-म्यादिषु तु नियमेन कार्यः ।

અર્થ—આ લેખથી બીજી 'પડવા વિગેરે અપર્વની' તિથિઓમાં પોષધનો નિયમ નથી એમ જણાવે છે. અર્થાત્ તેવી તિથિઓમાં પોષધ અવશ્ય કરવા એવા નિયમ નથી, પરંતુ અષ્ટમી વિગેરે પર્વતિથિઓમાં તા નક્કીજ પૌષધ કરવા બેઇએ.

३१ श्रीआवश्यकचृणि पृष्ठ २६६

अइमीचउदसीस अरिहंता साहणो य वंदेअव्वा'

અર્થ — આઠમ ચૌદરા આદિ પર્વાતિથિઓમાં અરિહંત એટલે ચૈત્યા અને સાધુઓને જરૂર વંદન કરલુંજ જોઇએ.

નાટ—શ્રીમહાનિશિથ નિશિથ અને વ્યવહારચૂર્ણિમાં તો ૫૫મી આદિમાં તપશ્ચર્યા ન કરે તો તેનું પ્રાયક્રિત્ત કહેલું છે.

३२ तत्त्वतरंगिणी पत्रांक २

अट्टमीचउदसीसु पच्छित्तं जइ न कुणइ चउत्थं चउमासीए छईं तह अट्टमं वासपव्वंमि ॥२॥ અપરાહ્ન વ્યાસિવાળી, કેઠલીક તિથિઓ પ્રદેાષ વ્યાસિવાળી અને કેઠલીક તિથિઓ નિશીથ (મધ્યરાત્રિ)ની વ્યાસિવાળી લેવામાં આવે છે, પરંઉ જૈનકર્શનમાં સર્વતિથિઓ કે પર્વતિથિએા માત્ર ઉદ્દયની વ્યાસિવાળીજ લેવાય છે,

કાર્ય્યુકે—જૈનદર્શનમાં પવ[િ]તિથિઓની આશધના ઉપવાસ, આયંબિલ અને પૌષધ વિગેરે વ્રતનિયમાની અપેક્ષાએ હોય છે. અને તે દરેક વ્રત નિય-માની શરૂઆત સૂર્યના ઉદયકાળથી થાય છે, અને સમાપ્તિ પરતિથિના ઉદય-કાળે થાય છે.

એટલે જૈનશાસનના પર્વો સૂર્યના ઉદયને સ્પર્શનારી તિથિતે આધારેજ હોય છે. જૈન ગણિતમાં પણ સૂર્યોદયને નહિં સ્પર્શનારી તિથિ કૃદ્ધ અંશ જેટલી હોય તાપણ તે ક્ષીણ અને પતિત તિથિ ગણાય છે અને માત્ર દૃર્ધ અ'શ તિથિ પણ જો સૂર્યોદયને સ્પર્શનારી હોય તા તે આખા દિવસ તે તિથિજ ગણાય છે.

તેમજ ^{૩૩}શ્રીવિચારસારપ્રકરણ અને ^{૩૪}શ્રીવિધિકૌમુદી વિગેરે મ્રન્થા પણ ઉદ્ઘયવા**ળી** તિથિમાંજ પર્વાને લાયકનાં પચ્ચકૃખાણ વિગેરે કરવાતું જણાવે છે.

આરાધનામાં ઉદયવાળી તિથિ લેવી તે વિષે કાઈ પણ જાતના મતબેદ નથી. પરંતુ દીપ્પણામાં પર્વાતિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ હાય ત્યારે તે ઉદયવાળી તિથિના ઉત્સર્ગમાર્ગને ભાધ કરનારાં અપવાદવાકથા પણ જૈનશાસ્ત્રોમાં સ્થાને સ્થાને કહ્યાં છે.

શાસકારોના સામાન્ય નિયમ છે કે पूर्व तावद्ववादा अमिनिविशन्ते पश्चादुत्त्तगौ:' એટલે કે અપવાદિક વિધાનની પ્રવૃત્તિ પહેલી કરી લેવી જોઇએ. અને જ્યાં અપવાદિક પ્રવૃત્તિના પ્રસંગ ન હાય ત્યાંજ ઉત્સર્ગની પ્રવૃત્તિ કરાય.

એ નિયમથી પર્વાતિથિના ક્ષય અને વૃદ્ધિના પ્રસંગે તે ઉદયના ઉત્સર્ગ માર્ગને કાઈપણ પ્રકારે લાગુ કરી શકાય નહિં, પરંતુ શાસ્ત્રકારાએ જણાવેલા અપવાદજ લાગુ કરાય. તે અપવાદ એ છે કે 'अवरिवद अवरावि॰' અર્થાત્ ક્ષીણુપર્વાતિથિથી વિ'ધાયેલી પર્વાતિથિને પણ લેવી.

વળી ^{૩૬}શ્રીતત્ત્વતર ગિણીકાર પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે પ્રાયશ્ચિત્તાદિ-

અથ[િ]—આઠમ અને ચૌદશમાં જો ઉપવાસ ન કરે તા પ્રાયશ્ચિત્ત, ચામા-સીએ છકું ન કરે તથા સંવત્સરીએ અકુમ ન કરે તા પ્રાયશ્ચિત્ત.

३३-३४ श्रीविचारसारप्रकरण अने श्रीविधिकौम्रदी भाटे अनुक्रमे, विचारसार पाठ नं. २२ अने श्राद्धविधि पाठ नं. २३ लुओ. ३५-३६ श्रीतस्वतरंगिणी भाटे तस्वतरंगिणी पाठ नं. १३ लुओ.

વિધિમાં અપર્વાતિથિના વ્યષદેશના પણ અભાવ જણાવીને તે દિવસે ચતુર્ક શીઆદિપર્વાનાજ વ્યષદેશ કરવાનું જણાવે છે. એઠલે ડીપ્પણામાં પર્વતિથિ ઉદય વગરની ખનીને લાંણપર્વાતિથિનાજ વ્યષદેશ પૂર્વ અપર્વાતિથિના દિવસે તે પૂર્વાતિથિ ઉદયવાળી હોય તો પણ તેને ખસેડીને કરવા.

જેવીરીતે ટીપ્પણામાં આવતી પર્વાતિશના ક્ષયની વખતે ઉદયના સિક્ષાંત ખાધિત શાય છે, તેવીજ રીતે પર્વાતિશની ટીપ્પણામાં આવતી વૃદ્ધિની વખતે પણ તે ઉદયના સિદ્ધાંત ખાધિત શાય છે કેમકે-દીપ્પણામાં જ્યારે પણ પર્વાતિશ્વની વૃદ્ધિ હોય છે ત્યારે તે ખંને તિથિએ સૂર્યોદય હોય છે, છતાં તેની ઉત્તરની પર્વાતિશ્વના સૂર્યોદયનેજ પ્રામાણિક ગણીને ³⁰ શ્રીહીર-સૂરિજ અને ³⁶ શ્રીસેનસૂરિજ મહારાજ વિગેરેએ બીજ પર્વાતિશ્વનેજ ઐદ્દિશ્કી એટલે ઉદયવાળી ગણે છે.

અને તેથીજ ઉદયને આધારે થતા પર્વતિથિના વ્યપદેશ બીજા દિવસેજ કરાય છે હીરસરિજમહારાજના ^{૩૯}પ્રશ્નાત્તર મન્યમાં દીપ્પણાની અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ છતાં દીપ્પણાની બીજ અમાવાસ્યાને દિવસે આવતા કલ્પવાચનને 'ફિતીય અમાવાસ્યાનું' કલ્પવાચન ન કહેતાં' નિર્વિશ્વેષણપણે માત્ર 'અમાવાસ્યા'નું જ કલ્પવાચન કહ્યું છે એટલે ઉદયના સિદ્ધાંત પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે પણ અપાદિત છે; એટલું જ નહિં પરંતુ બે પૂર્ણિમાં કે બે અમાવાસ્યા દીપ્પણામાં હોય ત્યારે દીપ્પણાની તેરસ–ચૌદસે બે તેરસા ગણીને દીપ્પણાની પહેલી પૂર્ણિમાં કે અમાવાસ્યાએજ પકૂર્ખી કરવાનું જણાવે છે. દીપ્પણાની તેવી વૃદ્ધિ વખતે તેવીરીતે પક્ખી કરવાના અને બે તેરસ કરવાના ચાલુ વ્યવહારયી 'પર્વતિથિ પણ ત્યારેજ ઉદયવાળી વાસ્તિવક મણાય કે જ્યારે તેની આગળના પર્વને પણ બાધા ન હોય,' એ વાત સ્પષ્ટ થાય છે.

આવીરીતે ટીપ્પણાની પર્વ કે પર્વાન્તર પર્વાતિથિની હાનિ– વૃદ્ધિના પ્રસંગે ઉદયના ઉત્સર્ગ માર્ગ અપાદિત છે. એજ રીતે શાસ્ત્રમાં જણાવાતા ભાગ અને સમાપ્તિના વિષય પણ 'માત્ર અન્યગચ્છ-વાળાઓ ટીપ્પણાની પર્વાતિથિની વૃદ્ધિમાં પહેલા દિવસની પર્વાતિથિને પર્વાતિથિ માનવા માગે છે અને ચતુર્દશીના ક્ષયે પૂર્ણિમાએ ચતુર્દશી કરવા માગે છે' તેના પ્રત્યાથાત તરીકે છે.

સિવાય પર્વાતિથિના વ્યવહારને માટે તેા ટીપ્પણામાં ક્ષય–

રે૭-રે૮ શ્રી हीरद्वरिजी અને શ્રી સેનદ્ધરિजી માટે હીરપ્રશ્ન પાઠ ન'. ૨૫ અને સેન પ્રશ્ન પાઠ ન'. ૨૬ નું લખાણ જુએા.

३९ श्रीहीरप्रश्लपत्र १८

यदा चतुर्देश्यां करूपो वाच्यते, अमावास्यादिवृध्यो वा अमावास्यायाम् प्रतिपदि वा कल्पो वाच्यते. વૃદ્ધિના પ્રસંગ ન હાય તા ઉદય ઉત્સર્ગ માર્ગ છે, અને ટીપ્પણાની પર્વ કે પર્વાતન્તર પર્વની હાનિ-વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી તે ઉત્સર્ગ કરતાં પહેલા પ્રવર્તવાવાળા એવા અપવાદ માર્ગ છે. એટલે ઉદયના નામે ટીપ્પણાની પર્વ કે પર્વાતન્તર પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિવૃદ્ધિના વ્યવહાર અખાધિત છે, અને તેના ઉદય-ભાગ કે સમામિતું પણ વિધાન ખાધક થઈ શકતું નથી. મુદ્દો-નવમા-

'क्षये पूर्वा तिथिः कार्या, बृद्धौ कार्या तथोत्तरा' આવે શ્રી ઉમા-સ્વાતિવાચકના નામે તપગચ્છવાળાએ માનેલા પ્રધાષ વિધાયક છે કે નિયામક છે? અને તે વિધિ કે નિયમ અગર ઉભય આરાધ-નાની તિથિના માટે છે કે આરાધનાના માટે છે?

શ્રીજૈનશાસનમાં સાધુઓને માટે અષ્ટમીઆદિતિથિએ અને શ્રાવકો માટે ચતુષ્પર્વી (આઠમ, ચૌદરા, પૂષ્ણિમા અને અમાવાસ્યા)ની તિથિઓ ક્રમ્જઆતપણે ઉપવાસ અને પૌષધાદિકથી આરાધવાની છે. એટલે તેમને તિથિઓ આરાધનાતું નિમિત્ત છે અને તે તે તિથિઓ પણ નિયમિત આરાધનીય છે. તેથીજ શાસકારોને તે પર્વતિથિઓના ક્ષય તેમજ વૃદ્ધિ એ ખેનમાંથી એકેય અપ્રાયશ્ચિત્તમાં પ્રાયશ્ચિત્ત કે પ્રાયશ્ચિત્તમાં અપ્રાયશ્ચિત્તની માફક કરવા યાગ્ય જણાયા નહિં.

સામાન્યરીતે નિમિત્તના અભાવ હાય તા જેમ નૈમિત્તિક-કાર્યાના અભાવ થઇ જાય છે અને નિમિત્તની વૃદ્ધિ હાય તા કાર્યાની પણ વૃદ્ધિ થાય છે તેવી રીતે અહિં દીપ્પણામાં પર્વતિથિના ક્ષય અને વૃદ્ધિ આવવાથી આરાધનારૂપ કાર્યોના અભાવ કે અધિકતા ન થાય માટેજ શાસ્ત્રકારાને પર્વતિથિની વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર જણાઇ છે.

જો કે આરાધનાની સ્વત'ત્ર અધિકતા હોય એ જીદી વાત છે પર'તુ નિમિત્તક આરાધનાની અધિકતા શાસકારાને ઇષ્ટ ન હોય એ સ્વાસાવિક છે અને તેથી ૪°શ્રીતત્ત્વાર્થવૃત્તિ વિગેરેમાં પૌષધ માટે નિયમ અનિયમ જણા-

અર્થ — શ્રાવણ વિદ અમાસ પહેલાની બીજી કાેઇ તિથિનો ક્ષય કે શ્રાવણ વિદ અમાસ પછીની બીજી કાેઇ તિથિની હાિન વૃદ્ધિએ ચાેદશ કે પશુપાણના ચાથા દહાઉા હાય તેમાં અગર અમાવાસ્યાદિની ''ટીપ્પણામાં" વૃદ્ધિ હાય ત્યારે અમાવાસ્યા કે પડવાના દિવસે કલ્પ વંચાય

੪० श्रीतत्त्वार्थयृत्ति माटे हारिभद्रीयने।. પાઠ ન ૨૯. અને सिद्धसेन० . ના પાઠ નં. ૩૦ જીએ।.

પાલીતાણા. આનંદસાગર દા. પાતે. સંવત ૧૯૯૯ના માગશર સુદિ ૬ રવીવાર તા. ૧૩–૧૨–૪૨ વવામાં આવ્યા છે.

ઉપરની હકીકતથી જ્યારે પર્વની સંખ્યા ન્યૂન કે અધિક કરવી ઇષ્ટ નથી ત્યારે ટીપ્પણામાં આવતી તેની હાનિ કે વૃદ્ધિને અંગ થતી ન્યૂનાધિકતા વખતે શાસ્ત્રકારાએ વ્યવસ્થા કરવીજ જોઇએ, અને તેજ વ્યવસ્થા માટે ''झर्ये पूर्वा तिथिः कार्या, बृद्धौ कार्या तथोत्तरा" એવા શ્રીઉમાસ્વાતિવાચક્છના પ્રદેશ જાહેર થયેલા છે.

આ પ્રધાષ તિથિજ્ઞ૦ પ્રકરણમાં હોવાથી તિથિના વિધાયક અને નિયામક છે. અને તેથી દીપ્પણામાં જ્યારે પર્વતિથિના ક્ષય હોય ત્યારે તે પ્રધાષથી તે પર્વતિથિપણે પહેલાંની તિથિ કરવી એમ કહીને અપ્રાપ્ત પર્વતિથિતું વિધાન કરવાવડે એ પાઠ વિધાયક થાય છે.

અને તેવીજ રીતે દીપ્પણામાં પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે દીપ્પણાની અપેક્ષાએ અને દિવસ તિથિપણું આવવાથી પ્રધાવના બીજા પાદરૂપ બીજો પાઠ, નિયમ કરીને જણાવે છે કે-પર્વતિથિપણે ઉત્તરની તિથિજ કરવી કે લેવી, અર્થાત દીપ્પણાની અપેક્ષાએ ઉભયમાંજ રહેતું અન્દમી આદિ પર્વતિથિપણું હતું તેને बृद्ધૌ काર્યા તથો ત્તરાના વાકચથીજ નિયમિત કરીને એ પ્રધાવથી પહેલી તિથિમાંથી અન્દમી આદિપણું કાઢી નાખ્યું અને દીપ્પણાની બીજી તિથિમાંજ પર્વતિથિપણું રાખ્યું.

એકાકી પર્વાની હાનિ-વૃદ્ધિ પ્રસ'ગ જેમ આ વિધાયક અને નિયામક વાક્યા પ્રવર્ત્ત છે, તેવીજ રીતે પર્વાનન્તર પર્વાની તિચિના ક્ષય-વૃદ્ધિ પ્રસંગે તે વાકયનું નિમિત્ત 'યસ્ય તુ વિદ્યેનિમિત્તમસ્તિ' એ નિયમથી પર્વાતિથિની ન્યૂનાધિકતા ઢાળવા માટે અને નિર'તરતા રાખવા માટે કરી પણ તે વાકયોની પ્રવૃત્તિઓ કરવી પડે છે. અને તેથીજ શ્રી દેવસર તપાગચ્છમાં સહીઓથી ચાલતા આવેલા ઢીપ્પણાની પર્વ કે પર્વાનન્તર તિથિના હાનિ-વૃદ્ધિના પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ કરવાના" રીવાજ શાસને અનુસરતા અને ઘણાજ વ્યાજબી છે.

પાલી તાલા સં. ૧૯૯૯ માગરાર સુદ ૬ રવિવાર તા. ૧૩–૧૨–૪૨

આનંદસાગર સહિ દ. પાતે

આ પ્રમાણે પર્વાવ્યપેદેશ મ'તવ્યભેદની લિખિત ચર્ચામાં પૂ, આ. સાગરાન'દ-સ્રીશ્વરજીએ રજી કરેલ શ્રી દેવસુર સ'ઘ સ'મત સ્વપક્ષ સમર્થન સ'પૂર્ણ.

^યનવ મુદ્દાના સાર.

પૂ. આ. સાગરાન દસૂરીશ્વરજી મહારાજના પ્રશ્નાર્થ મૂળમુદ્દા સંબ'ધી દેવસુરસંધ સંમત તેમની માન્યતા

મુદ્દો ૧-શ્રી તપાગચ્છમાં વર્તમાન ચારે પ્રકારનો શ્રી સંઘ સં ૧૭૧૩માં કાળધર્મ પામેલ ગચ્છનાયક આ. શ્રી. દેવસૃરિજી મહારાજની પરંપરાને આચારનારા હાઇ તે દરેકને શ્રી. દેવસુરગચ્છવાળા કહેવામાં આવે છે. આ આપણા દેવસુરતપાગચ્છમાં ટિપ્પણામાં પર્વ કે પર્વાનંતર પર્વ તિથિની હાની વૃદ્ધિ હાય તો તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની હાનીવૃદ્ધિ થાય છે અને તે આચરણા જીતવ્યવહાર છે. અને જીતવ્યવહાર જૈનાગમના વચનની માફક પાળવા લાયક છે.

ધર્મ રત્નપ્રકરણ વિગેરે શ્રંથામાં જીતઆચારને જૈનાગમ માકક પ્રામાણિક ગણવાનું જણાવેલ છે (ટંકશાળા વચનવાળા પૂ. ઉપાધ્યાય યશોવિજયજી મહારાજ સરખા જ્ઞાનસારમાં પાતાને વિજયદેવસર ગચ્છીય કહેવરાવે છે) ઉપરની દેવસર સમાચારી જૈન સંઘમાં સં. ૧૯૯૨ સુધી એકપણ મતભેદ વિના આચરણ પામેલ છે. સં. ૧૯૯૨થી સ્વલ્પવર્ગ દેવસર સમાચારીથી ભિન્ન કરવાથી જુદા પહેલ છે.

મુદ્દો ર–એક દિવસે બે તિથિ કે બે પર્વતિથિ માનવી તે કાેઇપણ પ્રકારે શાસ્ત્ર, પંચાંગ અને સમાચારીથી સંગત નથી.

પંચાંમકારા સુધોદયને નહિં સ્પર્શતી ભાગવટામાં ઘણી ઘડીઆળાવાળા તિથિના ક્ષય ગણું છે અને તેને માટે ૦૦૦ માર્ડા મુક્કે છે.

મુદ્દો ૩–િંદિ પણામાં પર્વાતિથિનો ક્ષય જણાવ્યા હાય ત્યારે તેનાથી પૂર્વની અપર્વતિથિતું નામ ન લેવું પરંતુ તે દીવસે ક્ષય પામેલી એવી પર્વતિથિના નામેજ વ્યવહાર કરવા આ પ્રમાણેના વિધાન માટે આચાર પ્રકલ્પચૃર્ણિ, આ-ચાર દશાચૂર્ણિ અને તત્ત્વતરંતિણી વિગેરે શાસ્ત્રો સમર્થન આપે છે.

મુદ્દો ૪–ચતુર્દશી વિગેરે પર્વતિથિએાથી આગળની પૃર્ણિમા વિગેરે પર્વતિથિએા કે જે પર્વાન તર પર્વતિથિએા ગણાય છે તેનો ટીપ્પણામાં ક્ષય કે વૃદ્ધિ હાય

૧ આ લખાણુ પૂ. આ. સાગરાન દસ્રિજી મહારાજના પ્રશ્નાર્થ મૂળમુદ્દામાં તેમને સંમત હકારાત્મક શું છે તે સમજવા મુકેલ છે.

ત્યારે પણ તે ચતુર્દશી પૂર્ણિમા આદિ બન્ને પર્વતિથિએા કાયમજ ઉભી રાખવી જોઇએ અને તે બે પર્વતિથિએાનું અનંતરપણું પણ કાયમજ રાખવું જોઇએ.

દેવસુરપદ્ક, હીરપ્રક્ષ, પ્રવચનસારાહાર, આચારમય સમાચારી, સેનપ્રશ્ન, વિગેરમાં ચૌદશ પૂનમની આરાધના બે ઉપવાસરપી છુટ કરી આરાધવાનું જણાવેલ છે અને તે વિધાન ટીપ્પણામાં પૂનમ અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તેરસની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવામાં ન આવે તો બની શકેજ નહિ.

મુદ્દો પ-જેનશાસ્ત્રમાં તિથિ કે પર્વતિથિની શરૂઆત પ્રત્યાખ્યાનના વખતથી એટલે સુચેદિયથી હાવાનું જણાવેલ છે અને તેની સમાપ્તિ 'અન્ય સુચેદિયથી અન્યતિથિની શરૂઆત થાય 'ત્યારે થાય છે. તેમજ પર્વ કે પર્વાનંતર પર્વતિ થિના ક્ષય (ઉદય ન હાય.) અથવા વૃદ્ધિ-(બે દીવસ ઉદયવાળા) હાય ત્યારે પર્વ કે પર્વાનંતર પર્વની વ્યવસ્થા જાળવવા માટે સુચેદિયના ઉત્સર્ગમાર્ગને અપાદિત કરનાર झयે पूર્વાનો નિયમ લગાડવામાં આવે છે.

પર્વાતિયની હાનિવૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાય પર્વાતિયિની શરૂઆત સૂર્યના ઉદયથીજ શાય અને સમાપ્તિ તે પછીના 'બીજા સૂર્યોદયથી અન્ય તિયિની શરૂઆત શ.ય ત્યારે થાય. આવી સૂર્યોદય વખતે પર્વાતિથિ હોય હતાં તેને ન માનતાં બીજી રીતે માને તો આગ્રાર્ભગ વિગેરે દેષોને પામે. આ વસ્તુ પર્વ કે પર્વાનન્તરના ક્ષયવૃદ્ધિ સિવાયના પ્રસંગના ઉત્સ-ર્ગ માર્ગ છે.

પરંતુ પર્વ કે પર્વાનંતર પર્વાનો ક્ષયવૃદ્ધિ હોય ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાતિથિનો ક્ષય કરી પર્વાને અપર રાખવા 'ક્ષયે પૂર્વાન'ના નિયમ રૂપ અપવાદને લગાડવા. હંમેશાં અપવાદની પ્રવૃત્તિ ઉત્સર્બ કરતાં પ્રથમ હાય છે. ઉત્સર્ગમાં અપવાદ અને અપવાદમાં ઉત્સર્ગ જોડનાર વિરાધક મનાય છે. આ વસ્તુને સમયાન આપનાર દેવસુર પટ્ક, બ્રાહ્વિધિ, હીરપ્રશ્ન, સેનપ્રશ્ન તત્ત્વતરંગિણી વિગેરે પ્રથા છે.

મુદ્દો ૬–પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યા આદિ પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ટીપ્પણામાં વૃદ્ધિ હોય ત્યારે બે તેરશાે આદિ કરવાનું જેન શાસ્ત્રકારાનું વિધાન છે.

હીરપ્રશ્ન, સેનપ્રશ્ન વિગેરે પ્ર'થા આ વસ્તુને સમર્થન આપે છે.

મુદ્દો ૭-ફરજીઆત અને મરજીઆત એ બે પ્રકારે પર્વતિથિઓ છે; અષ્ટમી, ચતુર્દશી, ચતુર્માસી, સંવત્સરી અને પંચમી વિગેરે પર્વતિથિઓની આરાધના સાધુઓને માટે ફરજીઆત છે અને આઠમ ચતુર્દશી પૃશ્ચિમા અને અમાવાસ્થાની આરાધના શ્રાવકાને માટે ફરજીઆત છે. મરજીયાત પર્વતિથિઓ કલ્યાણક વિગેરે તિથિઓ છે. મરજીયાત પર્વતિથિઓમાં વ્યપદેશ ફેરવવાના સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ નથી.

આવશ્યકચૂર્શ્વિ, સ્રિવ્યુંગવ હરિલદ્રસ્રિકૃત તત્ત્વાર્થ ટીકા, સિહસેનદીવાકરસ્ર્રિકૃત તત્ત્વાર્થ ટીકા વિગેરે શ્રંથા આ વસ્તુને સમર્થન આપે છે.

મુદ્દો ૮–જૈન શાસનના પર્વો સૂર્યના ઉદયને સ્પર્શનારી તિથિને આધારેજ હોય છે પરંતુ દીપ્પણામાં પર્વતિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ હાય ત્યારે ઉદયવાળી તિથિના ઉત્સર્ગમાર્ગને આધ કરનાર 'સ્વયે पૂર્વાં નો અપવાદમાર્ગ યોજવામાં આવે છે.

ટીપ્પણામાં ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગ ન હોય તો ઉદય ઉત્સર્ગ માર્ગ છે. અને ટીપ્પણાની પર્વ કે પર્વાનત્તરપર્વની હાનિ વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ કરવી તે ઉત્સર્ગ કરતાં પહેલાં પ્રવર્તવાવાળા અપવાદમાર્ગ છે. વિચારસાર પ્રકરણ, વિધિક્રી કુદી, હારપ્રશ્ન. સેનપ્રશ્ન, તત્ત્વતર ગિણી વિગેરે આ વસ્તુને સમર્થન આપે છે.

સુદ્દો ૯-' ક્ષયે પૂર્વા તિથિ: कार्या, बृद्धौ कार्या तथात्तरा ' આવે શ્રી ઉમા-સ્વાતિવાચકના નામે તપાગચ્છવાળાએ માનેલા પ્રધાષ વિધાયક અને નિયામક છે, અને તે વિધિ અગર નિયમ આરાધનાની તિથિના માટે છે કેવળ આરાધના માટે નથી.

'क्षये पूर्वा तिथिः कार्या' એ પૂર્વ પદ પર્વ તિથિના ક્ષય હોય ત્યારે તે પ્રધાવથી તે પર્વ તિથિપણે પહેલાં તિથિ કરવી એમ કહીને અપ્રાપ્ત પર્વ તિથિનું વિધાન કરવાવડે એ પાઠ विધાયક છે. અને 'बृद्धौ कार्या तथोत्तरा' એ ઉત્તર વાકયથી પર્વ तिथिपणे उत्तरिथिक डेडेवी के दिवा भा नियमवाइय છે.

श्री गौतमस्वामिने नमः

स्वपक्ष स्थापन र

આચાર્ય શ્રી વિજયરામચંદ્રસૂરિજીએ કરેલ સ્વપક્ષ સ્થાપન.

૧. મૂળ સુદ્દાએા.

- "તિથિદિન " અને "પર્વારાધન" સંબંધી મંતવ્ય**લેદને** અંગે નિર્જુય કરવામાટેના ખાસ સુદ્દાએા.
- (૧) પર્વતિથિએાની આરાધનાને માટે મળી શકે ત્યાં સુધી ઉદય તિથિનેજ ગ્રહ્ય કરવાની આજ્ઞા છે કે નહિ!
- (૨) જે દિવસે જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય, તે દિવસે તે પર્વતિથિ ન મનાય તેમજ તે પર્વતિથિ એવા દિવસે મનાય કે જે દિવસે તે પર્વતિથિ એવા દિવસે મનાય કે જે દિવસે તે પર્વતિથિના ભાગવટાના અંશજ ન હોય અગર ભાગવટાના ભાગ હોય તા પણ તે સ્પેક્ષિય સ્પર્શ પૂર્વેના ભાગવટા હોય, તા તેમ કરવાથી આરાપ, પર્વસ્લાપ, મૃષાવાદ અને આજ્ઞાભંગાદિ દોષાના પાત્ર અનાય કે નહિ ?
- (૩) પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિના દિવસે માનવામાં **આવે તેા તેથી** વિનષ્ટકાર્યનું ભાવિકારણુ માન્યાના દાેષ પણુ લાગે કે નહિ ?
- (૪) "ક્ષયે પૂર્વા તિથિ: काર્યા અગર ક્ષયે પૂર્વા તિથિશ્રાં હ્યા" –એ આફા જે પર્વ તિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતીજ ન હાય તેવી પર્વ તિથિની માન્યતા અને આરાધનાના દિવસ નક્કી કરવાને માટેજ છે કે ક્ષીલુ પર્વ તિથિના ક્ષયના અદલામાં તે ક્ષીલુ પર્વ તિથિની પૂર્વે જે કાેઇપલુ પહેલી અપર્વ તિથિ આવતી હાય તેના ક્ષય કરવાને માટે છે?
- (૫) "बृद्धौ कार्या तथोत्तरा" અગર "बृद्धौ प्राह्या तथोत्तरा" એ આગ્ના, જે પર્વતિથિ છે સૂર્યોદયને સ્પર્શનારી બનીને બીજા સૂર્યોદયનાળા દિવસે સમા-મિને પામેલી હોય તે પર્વતિથિની આસધના તે પર્વતિથિના બીજા સૂર્યોદય-વાળા દિવસે નક્કી કરવાને માટે છે કે વૃદ્ધા પર્વતિથિના બદલામાં તે વૃદ્ધા પર્વતિથિની પૂર્વે જે કાેઇપણ પહેલી અપર્વતિથિ આવતી હાેય તેની વૃદ્ધિ કરવાને માટે છે?
- (ર) 'તિથિક્ષય' એટલે તિથિનાશ' અને તિથિવૃદ્ધિ' એટલે <mark>બે અવચેા-</mark> વાળી એકજ તિથિ નહિ પણ એકમ ખીજની જેમ એક–બીજાથી ભિન્ન એવી બે તિથિઓ–એવા અથે શય કે નહિ ?

- (૭) માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિને અંગે આરાધનાના નિયમમાં સમા-નતા છે કે નહિ ?
 - (૮) વૃદ્ધિના પ્રથમ માસને તથા પ્રથમા તિથિને નપુંસક કહેવાય કે નહિ?
- (૯) જે નપુંસક તિથિ પાતાનું ફલ નિયજાવી શકવાને પણ અસમર્થ હાય, તે અન્યના તેથી પણ વધારે સમર્થ ફલને નિયજાવી શકે કે નહિ ?
- (૧૦) પક્ષના ૧૫ રાત્રિ–દિવસ અને ચાતુર્માસ તથા વર્ષના અનુક્રમે ૧૨૦ અને ૩૬૦ રાત્રિ–દિવસ ગણાય છે તે તથા પર્યુષણાને અંગે વીસ રાત્રિ સહિત માસ અને સીત્તેર રાત્રિ–દિવસ ગણાય છે તે વારની અપેક્ષાએ ગણાય છે કે તિથિ અને માસની અપેક્ષાએ ગણાય છે?
- (૧૧) દિન ગણુનામાં જેમ એક ઉદયતિથિના એક રાત્રિ–દિવસ ગણાય છે તેમ એક ક્ષીણુ તિથિના પણુ એક રાત્રિ–દિવસ અને એક વૃદ્ધા તિથિના પણુ એક રાત્રિ–દિવસ ગણાય છે કે નહિ [?]
- (૧૨) બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરસ, ચૌદશ, પૂનમ, અમાસ, ભાદરવા સુદ ૪ અને કલ્યાણુક તિથિઓ પૈકી જે કાઇ પણ પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હાય, તેને માટે બે બીજ આદિ મનાય, લખાય અને બાલાય તા તેથી વિરાધનાને પાત્ર થવાય કે તેમ માનવા આદિને બદલે તે વૃદ્ધા તિથિની પહેલાં જે અપર્વતિથિ હાય તેને બે એકમ આદિ રૂપે મનાય, લખાય, અને બાલાય તા, મુષાવાદ આદિ દોષાના પાત્ર બનાય ?
- (૧૩) જે પર્વ તિથિના ક્ષય થયા હાય, તે પર્વ તિથિના પૂર્વના તિથિ અપર્વ તિથિ હાય તા તે અપર્વ તિથિના એકજ દિવસે ગાજુ-મૂખ્ય રીતિએ અન્નેય તિથિઓના વ્યપદેશ થઈ શકે કે નહિ?
- (૧૪) જે પર્વતિથિના ક્ષય થયા હાય, તે પર્વતિથિના પૂર્વના તિથિ પણ જો પર્વતિથિ હાય તો તે પૂર્વની તે પર્વતિથિના દિવસે બન્નેય પર્વતિથિઓના આરાધક બની શકાય કે નહિ ? તેમજ એક દિવસે બે કે બેશી વધુ પર્વોના યાગ થઈ જતા હાય તો તે સર્વ પર્વાના તે એકજ દિવસે આરાધક બની શકાય કે નહિ ?
- (૧૫) ચોમાસી તપમાં પાક્ષિકના તપના અને ચોમાસી પ્રતિક્રમણુમાં પાક્ષિક પ્રતિક્રમણુના સમાવેશ થાય કે નહિ ?
- (૧૬) પહેલી પૂનમે કે અમાસે ચતુર્દશીના આરોપદ્રારા પાક્ષિક કે ચૌમાસી માનવામાં આવે તાે અનુક્રમે ૧૫ અને ૧૨૦ રાત્રિ દિવસનું ઉદ્ઘાવન તથા ભા**૦ સુ૦ પહેલી** પાંચમે આરોપ દ્વારા ભા૦ સુદ ૪ માની સવત્સરી

કરવામાં આવે તેા ૩૬૦ રાત્રિ–દિવસનું ઉદ્ઘંઘન થાય કે નહિ ? અને તેને જો ઉદ્ઘંઘન કર્યું કહેવાય તેા તેવા ઉદ્ઘંઘનને દોષયાત્ર કહેવાય કે નહિ ?

- (૧૭) આરાધનાને અંગે, ક્ષયના પ્રસંગે ક્ષોળુતિથિના ભાગવટાની સમાપ્તિ પૂર્વની તિથિના દિવસે હાય છે, અને વૃદ્ધિના પ્રસંગે વૃદ્ધા તિથિના લાગવટાની સમાપ્તિ ઉત્તરા તિથિના દિવસે હાય છે એજ એક હેતુથી—"ક્ષયો પૂર્વા તિથિત્રા હાયા (તિથિઃ कार्या) चृद्धौ प्राह्या (कार्या) तथोत्तरा"—એવા કથન દ્વારા ક્ષયના પ્રસંગે પૂર્વા તિથિ અને વૃદ્ધિના પ્રસંગે ઉત્તરા તિથિ શ્રહળુ કરવાની આજ્ઞા કરાય છે કે તેવી આજ્ઞા કરવામાં ભાગવટાની સમાપ્તિ સિવાયના કાઈ હેતુ રહેલા છે?
 - (૧૮) કલ્યાણુક તિથિએ! એ પર્વ તિથિએ! ગણાય કે નહિ?
- (૧૯) ઉદય, ક્ષય, અને વૃદ્ધિ સંખંધીના જે નિયમેા ચતુષ્પર્વી, પંચપર્વી અને ષટ્પર્વીને લાગુ થાય તેજ નિયમા અન્ય સર્વ પર્વતિથિઓને લાગુ થાય કે નહિ ?
- (૨૦) પૃર્ણિમા અને કલ્યાણકતિથિએા—એ બેમાં અવિશેષતા છે કે વિશેષતા છે ?
- (૨૧) બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરશ અને ચૌદશે પરલવના આયુ-ષ્યના ખંધ પડવાની જેટલી અને જેવી સંલવિતતા છે તેટલી અને તેવી સંલ-વિતતા પૂર્ણિમા અમાવાસ્યા કે અન્ય કલ્યાણક તિથિઓ આદિએ ખરી કે નહિ ?
- (२२) તિથિ દિન માસ અને વર્ષ આદિના નિર્ણયને માટે, જૈન ટિપ્પ-નક વ્યવચ્છિન્ન થવાના કારણે સેંકડા વર્ષ થયાં લોકિક પંચાંગજ મનાય છે અને તે માટે હાલ પણ આપણે લોકિક પંચાંગ માનવું જોઇએ એવું ક્રમાન છે કે નહિ ?
- (૨૩) અમુક દિવસે અમુક તિથિ ઉદયતિથિ, ક્ષય તિથિ કે વૃદ્ધા તિથિ છે એ વિગેરેના નિર્ણયને માટે હાલ શ્રી જૈનશાસનમાં "ચંડાશુચંડુ" નામનું લોકિક પંચાંગ જ આધારભૂત મનાય છે કે નહિ ?
- (૨૪) પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા કરતાં ચતુર્દશી અને ભા૦ સુ૦ પના કરતાં ભા૦ સુ૦ ૪ એ પ્રધાન પર્વ છે કે નહિ ?
- (૨૫) કાતિક પૂર્ણિમાના ક્ષયે કાર્તિક પૂર્ણિમાની <mark>યાત્રા ચતુર્દશીના ઉદ.</mark> યવાળા દિવસે થાય કે અન્ય કાેઇ દિવસે <mark>થાય ?</mark>

વિ. સં. ૧૯૯૯ના મગશર શુ. ૨ બુધ તા. ૯–૧૨–૪૨. શ્રી જૈન સાહિત્ય મ'દિર પાલીતાણા

વિજયરામ**ચ**'દ્રસૂરિ

[આચાર્ય'શ્રી વિજયરામચંદ્રસુરિજી મહારાજે શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઇએ તૈયાર કરેલ સર્વ'સંમત મુસદ્દાને અનુસરીને રજી કરેલ સ્વપક્ષ સ્થાપન–મૂળ મુદ્દા અને શાસ્ત્રપાઠ સાથેનું નિરૂપણ]

णमो त्थु णं समणस्य भगवओ महावीरस्स अनंतरुब्धिनिधानाय श्रीगौतमगणधरेन्द्राय नमो नमः।

- ા "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્ય <mark>ભેદને</mark> અંગ્રેના નિર્ણય માટે અમાએ તારવેલા પચ્ચીસ મુદ્દાઓ પૈકીના પહેલા મુદ્દો નીચે મુજબના છે.
- ર (૧) ''પર્વાતિથિએાની આરાધનાને માટે મળી શકે ત્યાં સુધી ઉદયતિથિનેજ ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા છે કે નહિ ?"
 - આ મુદ્દો ઉપસ્થિત કરવાના હેતુ એ છે કે-સામાપરે આચાર્યશ્રી સાગ-રાન-દસુરિજી ચંડાશુચંડુ પંચાંગમાં જ્યારે જ્યારે પૂનમના અને અમાસના ક્ષય આવે છે, ત્યારે ત્યારે જે દિવસે ચૌદશ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થઇ હાય છે તે દિવસે ચૌદશ માનવા કહેવાના ઇન્કાર કરે છે અને તેરશે ચૌદશ પ્રતિપાદન કરે છે. એજરીતિએ, ચંડાશુચંડુ પંચાંગમાં માનવા–કહેવાનું જયારે જયારે ભાદરવા શુદ્ર ૫ નાે ક્ષય આવ્યા હાય ત્યારે ત્યારે જે દિવસે ભા. સુ. ૪ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થયેલ હેાય તે દિવસે ભા. સુ. ૪ નહિ માનવી જોઇએ, પણ ભા. સુ. ૩ ના દિનેજ ભા. સુ. ૪ માનવી જોઇએ, એમ કહે છે. પૂનમ, અમાસ અને ભાદરવા સુદ ૫ ની વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં પણ જે દિવસે ઉદયતિથિ રૂપે ચૌદરા અને ભા. સુ. ૪ પ્રાપ્ત થયેલ હોય તે દિવસે બીજી તેરશ અને ભારસ બીજી ત્રીજ માનવા–કંહેવાનું તથા પહેલી પુનમ–અમાસે ચૌદશ અને ભા. સુ. પહેલી પાંચમે ભા. સુ. ૪ માનવા–કહેવાનું પ્રતિપાદન કરે છે. આને અંગે કલ્યાણક પર્વતિથિ ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થઇ હાય તે છતાં પણ, જે દિવસે તેના ભાેગવટાના અ'શ પણ ન હાય તેવા દિવસે માનવા કહેવાના પ્રસંગ ઉભાે કરે છે. આચાર્યશ્રીસાગરાન-દસ્રિજી આવું જે કાંઇ માનવા કહેવાનું પ્રતિપાદન કરે છે. તે જૈન શાસ્ત્રાધારાથી કેવી કેવી રીતિએ વિરુદ્ધ છે એ દર્શાવવાને માટે તથા અમારૂં મન્તવ્ય કેવી કેવી રીતિએ જૈન શાસ્ત્રાધારાને સમ્મત છે. એ દર્શાવવાને માટે આ અને આની પછીના ચાવીસ મુદ્રાએોની તારવણી કરવામાં આવી છે.
- ("તિથિદિન" અને ''પર્વારાધન" સંબ'ધી મન્તવ્યલેદને અંગેના નિહ્યુંય કરવાને માટેના ગાસ મુદ્દાએા તરીકે અમાએ જે પચીસ મુદ્દાએા તારવીને

રજા કર્યા છે, તેમ જેમ અમારા મન્તવ્યને લક્ષ્યમાં રાખીને રજા રર્યા છે. તેમજ સામાપક્ષે આચાર્યશ્રી સામરાનંદસ્ત્રિજીનું જે મન્તવ્ય છે તેને પણ લક્ષ્યમાં રાખીનેજ રજા કર્યા છે. કારણ એ છે કે—અમા બન્નેનાં મન્તવ્યામાંથી કાનું મન્તવ્ય જૈન શાસ્ત્રાધારાને સમ્મત છે, એ વસ્તુનો નિર્ણય કરવાનું કાર્ય જેમને સાંપાયું હોય, તેમને અમારે અમારૂં મન્તવ્ય કેવી રીતિએ શાસ્ત્રાધારાને અનુસરતું છે એ જેમ જણાવનું એઇએ તેમ સામાપક્ષે આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદન સૃરિજીનું મન્તવ્ય કેવી કેવી રીતિએ શાસ્ત્રાધારો લેર્ડ્ડ છે એ પણ અમારે જણાવનું જ એઇએ.

આવા લક્ષ્યથી તારવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ વિષે વિવેચન કરતાં, પ્રત્યેક મુદ્દાના વિવેચન પ્રસંગે ખંનેનાં મન્તવ્યોનુ પણુ વિગતવાર વર્ણુંન કરનું પડે, એમ કરવાથી શ્રમમાં વધારા થાય પુનર્કિત્તઓ વધી જવા પામે અને તે કંટાળા પેદા કરનાર પણુ ખને. આ વિચારથી અત્રે પ્રથમ મુદ્દાના વિવેચનના પ્રસંગમાં જ અમા બન્નેના મન્તવ્યામાંની મૂખ્ય મૂખ્ય ખીનાઓ રજ્યુ કરવાનું હચિત ધાર્યું છે કે જેથી પ્રત્યેક મુદ્દાના વિવરણમાં તે મુદ્દાની તારવણી પાછળના હતુનું વિગતવાર સ્પષ્ટીકરણ કરવાની જરૂર ઉભી રહેવા પામે નહિ અને પુનર્કિતપણાને પણ ઘણે ખરે અંશે ટાળી શકાય.

અમા બંન્નેના તિથિદિન અને પર્વારાધન સંબંધી મન્તવ્યામાંની મૂખ્ય મૂખ્ય બીનાએ:—

- (૧) ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં જ્યાં સુધી કાઇ પણ પર્વતિશ્વિની હાનિ અગર વૃદ્ધિ આવતી નથી, ત્યાં સુધી તેા તે તિથિદિન અને પર્વારાધન સંબંધીના અમા બંનેના મંતવ્યામાં કશાજ ભેદ પડતા નથી.
- (૨) ચંડાશુચંડુ પંચાંગમાં જ્યારે ષટ્પવી પૈકીની કાેઇપણ પર્વતિથિની અગર વાર્ષિક પર્વસ્વરૂપ ભાદરવા શુ. ૪ની હાર્નિ અગર તાે વૃદ્ધિ આવે છે, ત્યારે અમાે બન્નેના તિથિદિન અને પર્વાશધન સંબંધીના મંતબ્યામાં જે ભેદ પડે છે, તેના બે વિભાગ પણ પાડી શકાય.
- (ઋ) જે પર્વતિથિની હાનિ અગર વૃદ્ધિ આવવા પામી હાય તે પર્વ-તિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વતિથિ હાય તેવા પ્રસંગના મંતવ્યભેદ અને—
- (^ચ) જે પર્વતિથિની હાનિ અગર વૃદ્ધિ આવવા પામી હેાય તે પર્વતિ-તિથિની પૂર્વની તિથિ પર્વતિથિ હાય તેવા પ્રસંગના મંતવ્યભેદ.
- (૩) જે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વતિથિ હોય, એવી પર્વતિથિના જ્યારે ક્ષય આવ્યો હોય ત્યારે અમાે અનેનાં મંતવ્યોમાં જે લેંદ ઉપસ્થિત થવા પામે છે તે દ્રષ્ટાન્તપૂર્વક સૂચવીએ છીએ. માના કે–સાતમ એ અપર્વ-

તિથિ છે અને તેની પછીની આઠમ એ તો પર્વતિથિ છેજ, એ આઠમના ક્ષયના પ્રસંગમાં-'ક્ષીણાષ્ટમીયુક્ત સપ્તમીમાં ક્ષીણાષ્ટમીની આરાધના કરવાનું એ દિવસે સપ્તમી તથા અષ્ટમી બંનેનો ગૌણ-મુખ્ય બેંદે વ્યપદેશ કરવાનું અને સાતમના સ્પ્રેદિયને સાતમના સ્પર્રોદય માનવા સાથે અષ્ટમીના પણ સમાપ્તિસ્થક સ્પ્રેદિય માનવાનું અમારું મંતવ્ય છે.' સામાપક્ષે આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસ્તિજીનું આ વિષયમાં એવું મંતવ્ય છે કે-'આઠમના ક્ષયના બદલામાં સાતમના ક્ષય કરવા, તે દિવસે જે સાતમપણું છે તેને ઉડાવી દઇને માત્ર આઠમપણું જ કાયમ કરવું અને તે પછીજ તે દિવસે અષ્ટમીની આરાધના કરવી,' આઠમના ક્ષયના દ્રષ્ટાન્તપૂર્વક રજી કરાએક્ષા આ મંત્ર અલેદ માત્ર આઠમ પૃરતાજ નથી. પણ બીજ, પાંચમ આદિ જે કાઇ પર્વતિથિઓની છે તે પર્વતિથિઓનો જ્યારે જ્યારે ક્ષય આવે છે અને તે ક્ષીણ પર્વતિથિઓની પૂર્વ તિથિ અપર્વતિથિ કાય છે ત્યારે સારે આવે જે અને તે ક્ષીણ પર્વતિથિઓની પૂર્વ તિથિ અપર્વતિથિ કાય છે ત્યારે સારે આવે જે મંત્રન્યલેદ અમા બન્ને વશ્લે ઉદ્લલે છે.

- (૪) જે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વતિથિ હોય, એવી પર્વતિથિની જયારે વૃદ્ધિ આવી હોય ત્યારે અમા વૃદ્ધાતિથિના પ્રથમ અવયવ સ્વરૂપ પ્રથમા તિથિને પર્વારાધનને અંગે અવગણવાનું અને વૃદ્ધા તિથિના બીજા અવયવ સ્વરૂપ દ્વિતીયા તિથિએ પર્વારાધન કરવાનું અને સંજ્ઞા તો તેની જે હોય તેજ કાયમ રાખવાનું માનીએ છીએ. માના કે સાતમ એ અપર્વતિથિ છે અને તેની પછીની પર્વતિથિ સ્વરૂપ આઠમ વૃદ્ધિને પામેલી છે. આવા પ્રસંગમાં અમા પ્રથમા અબ્દની અને દિતીયા અબ્દમી એવી સંજ્ઞાને કાયમ રાખીનેજ, પર્વારાધનને અંગે પ્રથમાબ્દમીને અવગણવાનું અને દિતીયા અબ્દમીએ અબ્દમીનું પર્વારાધન કરવાનું માનીએ છીએ. સામાપક્ષે આચાર્યબ્રી સાગરાનં દસ્વરિજનું આ વિષયમાં એવું મંતવ્ય છે કે પર્વતિથિની વૃદ્ધિને બદલે પૂર્વની અપર્વતિથિની વૃદ્ધિ કરવી. પૂર્વની અપર્વતિથિની તથા વૃદ્ધા પર્વતિથિની સંજ્ઞા પણ આવે ફેરફાર કરીને કરવી અને તે પછીજ વૃદ્ધા પર્વતિથિના બીજા દિવસે પર્વારાધન કરવું. 'અર્થાત્ બે આઠમ આવી હોય તો તેના બદલે બે સાતમ કરવી એટલે કે પહેલી આઠમની પણ બીજી સાતમ એવી સંજ્ઞા કરવી અને પછી છીજી આઠમના દિવસ માત્રને જ આઠમ કહીને આઠમની આઠમની આરાધના કરવી.'
- (પ) અંડાંશુઅંડુ પંચાંગમાં જયારે જયારે એવી પર્વતિથિની હાનિ અગર વૃદ્ધિ આવે છે કે જે હીના અગર વૃદ્ધા પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વતિથિ હોય છે ત્યારે ઉપર કલમ ૩ અને કલમ ૪ માં જણાવ્યા છે તેવા અમા બંનેનાં મંત્રવ્યામાં ભેંદ પડતા હોવા છતાં પણ, હીના કે વૃદ્ધા પર્વતિથિની આરાધના તા અમા બંને એકજ દિવસે કરીએ છીએ, તેવા પ્રસંગમાં પર્વાશધનના દિવસમાં એમા બંનેને ફેર પડતા નથી, તેમ તેવા પ્રસંગમાં જે દિવસે પર્વાશધન કરાય

- છે તે દિવસે આરાધનાની પર્વાતિથિનું હાેવાપણું છે એમ પણ અમા બંને માનીએ છીએ.
- (६) ચંડાંશુચંડુ પંચાંગમાં જ્યારે જયારે એવી પર્વતિથિની હાનિ અગર વૃદ્ધિ આવે છે, કે જે હીના અગર વૃદ્ધા પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ પણ પર્વ-તિથિજ હાેય ત્યારેતા અમારા અને સામાપક્ષે આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરિજીના મંત્રવ્ય વચ્ચે એવા લેંદ ઉપસ્થિત થવા પામે છે કે-એ પ્રસંગામાં ઉપરની કલમ પાંચમીમાં જણાવ્યું છે તેટલું પણ સામ્ય અમારી-તેમની વચ્ચે રહેવા પામતું નથી.
- (૭) જયારે એવી પર્વતિથિના ક્ષય આવે છે, કે જે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ પણ પર્વતિથિ હોય છે, ત્યારે અમારા અને આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસરિ-જીના મંતવ્ય વચ્ચે જે લેંદ ઉપસ્થિત થવા પામે છે, તે દ્રષ્ટાન્ત પૂર્વક સુચ વવા ઠીક થઇ પડશે, અહિં સૂચવવાના મંતત્ર્યભેદ ત્યારેજ ઉપસ્થિત થવા પામે છે. કે જ્યારે પૂનમના-અમાસના અગર તાે લા. શ. પના ક્ષય આવ્યા હાેય. એમાંથી કાેઇપણ એકતું દ્રષ્ટાન્ત લઇએ, જેમકે પૃતમના ક્ષય. 'પૃતમના ક્ષયના પ્રસંગે ચૌદરો જ ચૌદરાના અને પૂનમના એમ ખંનેય પર્વતિથિઓના એકજ દિવસે આરાધક ખની શકાય છે. અ**ને જરૂ**ર **મુ**જબ મૂખ્ય–ગૌણુ રીતિએ તે દિવસે ચોદશની તથા પૂનમની પણ સંજ્ઞા થઇ શકે છે. પૂનમે તપ કરવાના હાય તેવા પ્રસંગમાં પૂનમે કરવાનો તપ તેરસે અને તેરસે રહી જવા પામે તાે વદ એકમે પણ થઇ શકે છે'-આવું અમારૂં મંતુવ્ય છે. સામાપક્ષે આચાર્યાં શ્રી સાગરાન દસૂરિજીનું આ વિષયમાં એવું મંતવ્ય છે કે–''પૂનમના ક્ષયને ચૌદશે ચૌદશ પૂનમ એ બંનેય પર્વ તિથિઓના આરાધક પણ બની શકાય નહિ. અને તે ખંને પર્વતિથિએાની તે એક દિવસે સંજ્ઞા પણ થઇ શકે નહિ. પૂનમના ક્ષચે પૂનમના ક્ષચના અદલામાં તેરશનોજ ક્ષય કરવા જોઇ એ. પન-મના ક્ષયને બદલે તેરશનો ક્ષય કરીને ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થયેલી ચતુદેશીમાં ફેરફાર કરવા જોઇએ. એટલે કે-તેરશે ચાદશ માનવી જોઇએ અને ઉદયતિથિ ચૌદશે માત્ર ક્ષીણ પૂર્ણિમાનેજ ઉદયતિથિ રૂપ બનાવીને માનવી જોઇએ." આહું અમાસના ક્ષયે તથા ભા. શુ. ૫ ના ક્ષયે પણ સમજી લેવાનું છે.
- (૮) જ્યારે એવી પર્વતિથિની વૃદ્ધિ આવે છે, કે જે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ પણ પર્વતિથિ હોય છે, ત્યારે અમારા અને આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂ-રિજીના મંતવ્ય વચ્ચે, જે ભેદ ઉપસ્થિત થવા પામે છે, તે પણ અત્રે પૂનમના દ્રષ્ટાન્ત પૂર્વંક સ્ચવાય છે. 'પૂનમની વૃદ્ધિના પ્રસંગે પ્રથમા પૂર્ણિમા અને દ્વિતીયા પૂર્ણિમા એવી સંજ્ઞા કાયમ રાખીને, પર્વારાધનને અંગે પ્રથમા પૂર્ણિમાની અવગણના કરીને દ્વિતીયા પૂર્ણિમાએ પૂર્ણિમાનું પર્વારાધન કરનું જોઇએ-

આવું અમારૂં માનવું છે. સામાપક્ષે આચાર્યશ્રી સાગરાન દસૂરિજીનું આ વિષયમાં એવું માનવું છે કે–પૂનમની વૃદ્ધિના પ્રસંગે પ્રથમા પૂર્ણિમા અને દ્વિતીયા પૂર્ણિમા એવી સંજ્ઞા થઇ શકેજ નહિ. પૂનમની વૃદ્ધિના બદલે તેરશની વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ અને તેમ કરીને ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થયેલી એદશને બીજ તેરશ બનાવી પ્રથમા પૂર્ણિમાને ચોદશ બનાવી, પ્રથમા પૂર્ણિમાએ ચોદશની અને દ્વિતીયા પૂર્ણિમાએ પૂનમની આરાધના કરવી જોઇએ.

(૯) કલ્યાણક પર્વની તિથિઓને અપર્વતિથિ કહેવાય-મનાય કે નહિ અને પર્વતિથિઓના આરાધનાને અંગે જૈન શાસ્ત્રકાર મહાપુરૂષાએ ફરમાવેલા ઉદય, ક્ષય તથા વૃદ્ધિ સંબંધીના નિયમા જેમ ચતુષ્પર્વી પંચપર્વી અને ષદ્યવી તેમજ વાર્ષિક પર્વ ભાદરવા શુ. ૪ ને લાગુ પડે તેમ કલ્યાણક પર્વની તિથિ-એને પણ લાગુ પંડે કેનહિ. એ સંબંધમાં પણ અમારા અને આચાર્ય સાગરાન દસૂરિજીના માંતવ્યવચ્ચે ભેદ પડે છે. અમારૂં માંતવ્ય એવું છે કે–'કલ્યાણક પર્વની તિથિઓને પણ અપર્વતિથિ કહેવાય મનાયજ નહિ. તેમજ ઉદય, ક્ષય તથા વૃદ્ધિ સંબંધીના નિયમા જેમ ચતુષ્પર્વી, પંચપવી ષટ્પવી અને વાર્ષિક પર્વ લા. ફા, ૪ ને લાગુ પહે છે તેમજ કલ્યાણક પર્વતિથિઓને પણ લાગ પહે છે' આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરિજી કલ્યાણક પર્વતિથિઓને પર્વતિથિ તરીકે માનીને કલ્યાણુક પર્વતિથિના ક્ષય આવ્યો હાય તા પૂર્વની તિથિએ અને કલ્યાણક પર્વતિથિની વૃદ્ધિ આવી હાેય તાે પર્વારાધનને અંગે પ્રથમાને અવ-ગણીને દિતીયા (ઉત્તરા) તિથિએ પર્વારાધનને માને છે, એટલે એમ પણ મનાય કે ઉદય, ક્ષય અને વૃદ્ધિના જે નિયમાને શાસ્ત્રાધારે અમા જે પર્વતિથિઓને લાગુ પાડીએ છીએ તે નિયમાને આચાર્યશ્રી સાગરાન દસૂરિજી કલ્યાણક પર્વતિથિ-એાને અંગે, શાસ્ત્રાધારે અમા જે રીતિએ લાગુ પાડીએ છીએ તે રીતિએ સર્વથા લાગુ પાડતા નથી એમ તો નહિજ, કલ્યાણક પર્વતિથિએ!ની હાનિ-વૃદ્ધિને તેઓ કબુલ રાખે છે એટલે એમ પણ મનાય કે કાઇ પણ પવ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ મનાયજ નહિ અને એથી પર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ એ પૂર્વની અપર્વતિથિની અને પૂર્વની તિથિ પણ પર્વતિથિ હાેય તાે તેનીય પૂર્વની અપ-વંતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ માનવી જોઇએ. એવી જે તેમની માન્યતા છે, તેમાંથી પર્વ તિથિઓને આતલ કરી નાખે છે. વળી કાેઇપણ કલ્યાણક પર્વ-તિથિની પૂર્વની તિથિ ષટપર્વી પૈકીની હોય અને તેવી કલ્યાણક પર્વતિથિનો ક્ષય આવ્યા હાય, ત્યારે તેએા કલ્યાણક પર્વતિથિના ક્ષયના અદલે તે પર્વતિ-તિથિની પૂર્વની કે પછીની તિથિના ક્ષય માન્યા વિનાજ, એટલે કે-કાેકપણ દિવસે તે પર્વતિથિની માન્યતા કર્યા વિનાજ પછીની તિથિએ કલ્યાણક પર્વ-તિથિની આરાધના માને છે, અમા તેવાં પ્રસંગમાં પૂર્વની તિથિ કે જે ષટ્પર્લી

પૈકીની પર્વતિથિ ક્ષીણુ કલ્યાણુક પર્વતિથિ ચુક્ત છે તે તિથિએજ બંનેય તિથિએાનું આરાધન થાય છે એમ માનીએ છીએ, આ ઉપરાંત, ખીજ ઓદિ ષટ્પવી પૈકીની પર્વાતિથિએાની હાનિ વૃદ્ધિએ તેની પૂર્વની એકમ આદિ તિથિ-એાને 'અપર્વ તિશ્વિ' તરીકે માની–કહીને જ આચાર્ય જીતે સાગરાન'દસરિજી એકમ આદિની હાનિ-વૃદ્ધિ કરે છે. એટલે એવા પ્રસંગમાં મુકાએલી એકમ આદિ તિથિઓ જો કલ્યાણક પર્વ તિથિએ હોય તા તે પર્વ તિથિઓને પણ આચાર્યશ્રી સાગરાન દસૂરિજી અપવ તિથિએા તરીકેજ માને છે-કહે છે. વધુમાં ષડ્પવિ પૈકીની પર્વાતિથિની હાનિવૃદ્ધિના અદલામાં પૂર્વ કે પૂર્વતર અ**પ**ર્વાતિથિ**ની હાનિ**– વૃદ્ધિ કરવાના પાતાના માંતબ્યને અંગે, જે કલ્યાણક પર્વતિથિઓના ક્ષય ન હાેય તે પર્વતિથિએ**ાના ક્ષય પ**ણ માનવાને તથા કહેવાને પણ આચાર્યશ્રી સાગરાનન્દસૂરિજી ્તત્પર અને છે અને જે કલ્યાણક પર્વતિથિએાની વૃદ્ધિ ન હાેય તે પર્વતિથિએાની વૃદ્ધિ માનવાને તથા કહેવાને પણ આચાર્યશ્રી સાગ-રાનન્દસૂરિજી તત્પર અને છે એટલુંજ નહિં, પણ તેવી ક્ષયવૃદ્ધિની કલ્પના કર્યા પછીથી, ક્ષયના પ્રસંગમાં પૂર્વાતિથિએ અને વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં ઉત્તરા તિથિએ પર્વારાધન કરવાના નિયમને પણ લાગુ પાંડે છે.

- અમારા અને આચાર્યશ્રી સાગરાન દસરિજીના મન્તવ્યભેદને લગતી ઉપર ઉપર જણાવેલી મુખ્ય મુખ્ય ખીનાએાને સંગૃહીત કરીને મુખ્ય મુદ્દો તૈયાર કરાયા છે અને અમાએ જે પચ્ચીસ મુદ્દાએા તારવ્યા છે તેપણ ઉપર જણા-વેલી મુખ્ય મુખ્ય બીનાએ!ને લક્ષ્યમાં રાખીને જ તારવ્યા છે.
- હવે અમા પચ્ચીસ મુદ્દાએ પૈકીના પ્રથમ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં જે માંતન્ય છે તે જણાવવા સાથે તે સંખંધી જૈન શાસ્ત્રાધારને પણ જણાવીએ છીએ.
- અમાર્ગ મંત્રુવ્ય એવું છે કે-પર્વતિથિએાની આરાધનાને માટે, મળ ત્યાં સુધી, ઉદયતિથિને જ ગ્રહુણ કરવાની જેનશાસ્ત્રકાર પરમર્વિઓની આજ્ઞા છે. જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થતી હાેય, તે પર્વતિથિની આસધનાને માટે કાઇપણ સંચાગામાં તે ઉદયતિથિથી ભિન્ન એવી તિથિને ગ્રહણ કરવાનું જૈનશાસ્ત્રકાર પરમર્ષિએાએ કરમાવ્યું નથી.
- જૈન શાસકાર-પરમર્ષિઓએ ફરમાવ્યું છે કે-સવારે પ્રત્યાખ્યાન વેળાએ के हिबसे के तिथिना लागवरे। (विद्यमान) छाय ते हिबसे ते तिथिने प्रमाख કરવી. ચાતુર્માસિક સાંવત્સરિક પાક્ષિક પંચમી અને અષ્ટમીમાં તેજ તિથિઓ પ્રમાણ જાણવી કે જેમાં સૂર્યના ઉદય થાય છે–ખીજી નહિ! જે તિાથમાં સૂર્યના ઉદય થાય છે તેજ તિથિમાં પૂજા, પચ્ચક્રુખાણ પ્રતિક્રમણ અને નિય-માનું ગહણ કરલું જોઇએ. સૂર્યોદયમાં જે તિથિ હાય તેને જ પ્રમાણ કરવી.

92

બીજી તિથિને પ્રમાણુ કરવામાં આજ્ઞાલ'ગ, અનવસ્થા, મિથ્યાત્વ અને વિરાધના પ્રાપ્ત થાય છે.

૧૧ પુજ્યપાદ આચાર્ય ભગવાન શ્રીમદ્ રત્નશેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ વિ. સં. ૧૫૦૬ માં રચેલા સ્વાપત્ત વૃત્તિવાળા શ્રી 'શ્રાહ્મવિધિ' નામના ગ્રાંથના 'પર્વકૃત્ય પ્રકાશ' નામક ત્રીજા પ્રકાશમાં ફરમાવેલું છે કે—

'"तिथिश्च प्रातःप्रत्यास्यानवेलायां यः स्यात् स प्रमाणं ।
स्योदयानुसारेणैव लोकेऽपि दिवासादिन्यवहारात् । आहुरपि—
'चाउमासि अ वरिसे, पिक्खअपंचहुिमसु नायव्या ।
ताओ तिहिओ जासि, उदेइ स्रो न अण्णाओ ॥१॥
पूआ पचक्खाणं, पिडकमणं तहय नियमगहणं च ।
जीए उदेइ स्रो, तीइ तिहिए उ कायव्यं ॥२॥
उदयंमि जा तिही, सा पमाणिमअरीइ कीरमाणीए ।
आणामंगणवत्था—मिच्छत्तविराहणं पावे ॥३॥ (मुद्रित प्रत—पृ० १५२)

૧ [પૂ. આચાર્ય રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજે પાતાના સમર્થનમાં રજી કરેલ પાઠ અધુરા અને તેના ગુજરાતી અર્થ નહિં આપેલ હોવાથી પૂ. આ. સાગરાનંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજે રજી કરેલ તેમના જ ૧ આખા પાઠ તેના ર શુદ્ધ ગુજરાતી અર્થ ૩ તેનું સ્પષ્ટીકરણ તથા ૪ પૂ. રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજે શુદ્ધ ગુજરાતી અર્થ ન આપતાં રજી કરેલ પાઠના ભાવાર્થ. આ ચાર કાલમવાળુ લખાણ વાંચકને સાથે સાથે સ્પષ્ટ સમજાય તેડલા માટે પૂ. રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજના પાઠની નીચે હિપ્પણીમાં આપીએ છીએ.]

એ વર્ગ પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ પાઠ ૧ ઝ

तिथिश्च प्रातः प्रत्याख्यानवेलायां यः स्यात् स प्रमाणं। सूर्योदयानुसारेणय लोकेऽपि दिवसादिव्यवहारात्। माहुरपि— એ વર્ગ રજી કરેલ પાઠના અર્થ તેઓએ આપ્યા નથી તેથી એ વર્ગ રજી કરેલ પાઠના શુદ્ધ અર્થ અમા આપીએ છીએ.

૧૩ વિ. સં. ૧૭૩૧ માં સ્થાયેલા શ્રીધર્મસંગ્રહ નામના સંગ્રહાત્મક ગ્રંથમાં પણ ઉપરના પાઠના સંગ્રહ કરવામાં આવેલા છે. બીજા પણ જૈન શાસ્ત્રોમાં ઉપરના પાઠના સમર્થન કરનારા ઉલ્લેખા પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ કાઇપણ જૈન શાસ્ત્રમાં જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થતી હાય તે પર્વતિથિ અમૂક સંયોગામાં પણ અન્ય તિથિએ આસધવાનું કરમાવેલું હાય એવું અમારા જાણ-વામાં આવ્યું નથી આથી ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થયેલી ચૌદશને તેરશે માનવાનું કહેલું ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થયેલી લા. શુ. ૪ ને લા. શુ. ૩ના માનવાનું કહેલું એ તથા ચૌદશ અને લા. શુ. ૪ ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થએલી હાય તે છતાં તે દિવસે તેને નહિ માનતાં પહેલી અમાસ અગર પહેલી પ્રનમે

'' चाउम्मासि अ वरिसे,

पक्खीअपंचडुमिसु नायव्या । ताओ तिहिओ जासि,

उदेइ स्रो न अण्णाओ ॥१॥ पुआ पच्यक्लाणं,

पडिकमणं तहय निअमगद्दणं च। जीय उदेइ सुरो,

तीइ तिहीए उ कायब्वं ॥२॥ उदयंमि जा तिही,

सा प्रमाणमिअरोइ कीरमाणीप। आणाभंगणवत्थामिच्छत्त-

विराहणं पावे ॥३॥"

[पाराद्यरस्मृत्यादावि— "आदित्योदययेलायां, या स्तोकापि तिथिभेवेत्। सा संपूर्णेति मन्तव्या प्रभृता नोद्यं विना ॥१॥"

उमास्वाति वचः (वासक) प्रघोषश्चेवं भूयते

''क्षचे पूर्वा तिथिः कार्या, वृद्धौ कार्या तथोत्तरा । श्री वीरज्ञाननिर्वाणं

कार्यं लोकानुगैरिह ॥१॥]"

ચામાસી વાર્ષિક (સ'વત્સરી) પક્ષ્મી પ'ચમી અને અષ્ટમીમાં તે તિથિઓ જાણવી કે જેમાં સૂર્યના ઉદય હોય અન્ય નહિ (૧)

પૂજા ષચ્ચક્ખાણ પ્રતિક્રમણ અને નિયમ ગ્રહણ તે તિથિમાં કરવું કે જેમાં સૂર્ય ઉદય પામે (ર)

ઉદયની વખતે જે તિથિ હાય **તેજ** પ્રમાણ કરવી, બીજી કરવામાં આ**વે** તા આજ્ઞાભંગ અનવસ્થા મિથ્યાત્વ અને વિરાધના પામે_. (3)

્રિયારાશર સ્મૃતિ વિગેરેમાં પણુ (કહ્યું છે કે)

''સૂર્ય'ના ઉદયની વખતે જે થાડી પણ તિથિ હાય તે સંપૂર્ણ છે એમ માનવી ઘણી પણ ઉદય વિનાની ન (માનવી)" (૧)

લમાસ્વાતિછ (વાચક)નાે પ્રદેાષ પણ આ પ્રમાણે સંભળાય છે કેૃ–

"ક્ષય હાય ત્યારે પૂર્વની તિથિ કરવી અને વૃદ્ધિ હાય ત્યારે બીજી તિથિને પ્રમાણ કરવી અને શ્રી વીર મહારાજાનું જ્ઞાન નિર્વાણ તો લોકોને અનુસરીને અહિં (શાસનમાં) કરવું"]

ચોદશ માનવી અને ભા. શુ. પહેલી પાંચમે ભા. શુ. ૪ માનવી એ–વિગેરે જૈનશાસની આગ્રાથી વિપરીતજ છે.

- ૧૪ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મંતવ્ય લેદને અંગેના નિર્ણય માટે તારવવામાં આવેલા પચ્ચીસ મુદ્દાઓ પૈકી બીજો મુદ્દો નીચે મુજબના છે:–
- ૧૫ (૨) "જે દિવસે જે પર્વાતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય, તે દિવસે તે પર્વાતિથિ ન મનાય તેમજ તે પર્વાતિથિ એવા દિવસે મનાય કે જે દિવસે તે પર્વાતિથિના લાગવડાના અંશજ ન હોય અગર લાગવડાના લાગ હોય તા પણ તે સૂર્યોદય સ્પર્શ પૂર્વાના લાગવડા હોય, તા તેમ કરવાથી આરાપ, પર્વાલાપ, મુષા-વાદ અને આજ્ઞાલ ગાદિ દાષાના પાત્ર બનાય કે નહિ ?"
- ૧૬ આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મતિવ્ય એવું છે કે-જૈન શાસ્ત્રાધારા મુજબ જે દિવસે જે તિથિના ભાગવટા સૂર્યોદયને સ્પર્શીને સમાપ્તિને પામતા હાય અગર સમાપ્તિને ન પામતા હાય તા પણ તે દિવસે તે તિથિ હાવાનું માનવુંજ જોઇએ, આ હપરાંત જે દિવસે જે તિથિના ભાગવટા સૂર્યોદયને

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ

पाठ १ क

અષ્ટમી ચતુર્દશી વિગેરે તિથિએામાં પૌષધ આદિકના નિયમ કરેલા હાવાથી તિથિની સંજ્ઞા કરવા માટે આ ત્રન્થ છે.

સવારે (નહિ કે સાંજે) પચ્ચક્ખાણની વખતે (ઉગ્ગએ સરે વિગેરે કહે-વાય છે તે માટે) જે તિથિ હોય તે તિથિ પ્રમાણ કરવી (પૂર્વાહ્ન અપરાદ્ર વિગેરે વખતે તે તિથિ ન હોય અગર બીજી તિથિ ભાગમાં કે સમાપ્તિમાં હોય તા પણ તે પ્રમાણ ન ગણતાં ઉદયને ક્રસનારીજ તિથિ પ્રમાણ કરવી.) એટલે ચાવીસે કલાક એજ તિથિ માનવી.

(ચાવીસે કલાક એ તિથિ માનવા માટે અગર બીજા સવારના પશ્ચ-કૃષ્માણ કે સ્પોદય સુધી તે તિથિ રાખવા માટે જણાવે છે કે-) લાકમાં પણ સ્પોદયને અનુસારેજ (સ્પોદય વખતે જે તિથિ હાય તે તિથિના નામે જ) દિવસ વિગેરના વ્યવહાર થાય છે, (આખા દિવસ અને રાત લાક પણ તેજ તિથિ ગણે છે કે-જે સ્પોદય વખતે હાય) એથી સવારે પશ્ચક્ષાણની વખતે જે તિથિ હાય તેજ તિથિ ચાવીસે ક્લાક માનવી અર્થાત્ પૂર્વાદ્વ વ્યાપ્તિ વિગેર કે લાગ સમાપ્તિ વિગેરથાં તિથિના વ્યવહાર કરવાજ નહિ.

(આ પાઠને સમજનારાે મનુષ્ય સ્પષ્ટપણે સમજ શકે તેમ છે કે-એ વર્ગ સાતમના ઉદયમાં આઠમ, તેરશના ઉદયમાં ચૌદશ, અને ચૌદશના ઉદયમાં પૂનમ કે અમાવાસ્યા વિગેરે કરે છે, તે આ પાઠથી વિરૂદ્ધ જ છે સ્પર્શતો ન હોય અને તેમ છતાં પણ સમાપ્તિને પામતો હોય, તો પણ તે દિવસે છે તિથિ હોવાનું માનવું જોઇએ. ધ્યાન એજ રાખવાનું છે કે-પર્વારાધનને અંગે જે પર્વતિથિના લોગવટા જે દિવસે સમાપ્તિને પામતા હોય તેજ દિવસને તે પર્વતિથિના અગર પર્વતિથિઓની આરાધનાને માટે ગ્રહણ કરી શકાય. જે દિવસે જે તિથિના લોગવટાની સમાપ્તિ થતી હોય છે, તે દિવસના સૂર્યોદયની

કેમકે આ પાઠ ચાવીસે ક્લાકની એકજ સંજ્ઞા રાખવાનું કહી માત્ર પ્રાતઃ પ્રત્યાખ્યાન કે સુર્યોદયના વખતથીજ તિથિની શરૂઆત થવાનું જણાવે છે.)

(જેવી રીતે તિથિતું લક્ષણ અમે (ગ્રંથકાર) અને લાેકાએ કહ્યું છે-તેવી રીતે પૂર્વાચાર્યોએ પણ કહ્યું છે કે) ચામાસી, સંવત્સરી, પક્ષ્મી, પંચમી, અને અષ્યમી (ની આરાધના) ને તેજ તિથિએ લેવી કે જેમાં સૂર્યના ઉદય હાેય. બીજી તિથિએ લેવી નહિ. (૧)

પૂજા, પચ્ચક્ખાણ, પ્રતિક્રમણ તેમજ નિયમનું ત્રહણ તેજ તિથિઓમાં કરવું કે-જેમાં સૂર્યના ઉદ્ભય હૈાય (૨)

ઉદયની વખતે જે તિથિ હોય તેજ-(ચાવીસે ક્લાક) પ્રમાણ ગણવી (કહેવી અને માનવી) ખીજી (પૂર્વાદ્ભ વ્યાપ્તિઆદિવાળી) કહેવા કેમાનવામાં આવે તેા આજ્ઞાના ભ'ગ અનવસ્થા, મિશ્યાત્વ અને વિરાધના પમાય. (3)

(આ સર્વે અધિકારથી સાતમ-તેરશ કે ચૌદશની ભેળા આઠમ ચૌદશ કે પૂનમ અમાવાસ્યા માનનારાએા આજ્ઞાભ'ગ, અનવસ્થા, મિથ્યાત્વ અને વિરાધનાને પામનારા ગણાય.

આથી કૃર્ફ એ ભેળા માનનાર એવર્ગને આ પાઠથી આજ્ઞાભ'ગ વિગેરે પામનારા ગણાય).

[એ વર્ગ અના પાઠ સ'પૂર્ણ આપ્યા નથી અને સંપૂર્ણ પાઠ આપ્યા વગર તિથિના અધિકાર પૂરા થતા પણ નથી અને પૂરા અધિકાર વગર પાઠના એક ખ'ડની સાક્ષી આપવી તે સત્ય નિર્ણયની ઈચ્છાવાળાને શાભ**ુ** ગણાય નહિ.

આખા પ્રકરણને સમજ્યા વગર કોઇપણ મનુષ્ય તેની યથાસ્થિત સાધક ખાધકતા સમજી શકે નહિ માટે અમે તે શ્રાહ્રવિધિના ઉત્સર્ગ અને અપવાદ અન્તે જણાવવાવાળા આખા પાઠ અને તેના યથાર્થ અર્થ પણ આપ્યા છે]

પારાશર સ્મૃતિ વિગેરેમાં પણ (કહ્યું છે કે) સૂર્યના ઉદયની વખતે થાડી પણ જે તિથિ હોય તે આપી છે એમ માનવું. (કારણ કે) ઉદય વિનાની ઘણી હોય તાે પણ તે આખી મનાય નહિ.

(આ પાઠ પણ સૂર્યના ઉદયની વખતની તિથિને ચાવીસે ક્લાક એટલે સ'પૂર્ણ તિથિ માનવાનું કહે છે તેથી સાતમ આઠમ ભેળા વિગેરે કહેનાર શાસ્ત્રથી વિરૂદ્ધ કરે છે. ઉપર સૂર્યોદયને અનુસારે જ ચાવીસે કલાક પર્વતિથિ માનવાનું જણાવ્યું તે પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે અસ'ભવિત છે, અને પૂર્વે તે તિથિના લાગવટા ગમે તેટલા હાય તાપણ તે પર્વારાધનમાં પ્રમાણ ગણાતા નથી અને એથીજ તિથિ વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં વૃદ્ધા તિથિના પ્રથમ અવચ્યવ સ્વરૂપ પ્રથમા તિથિને તે તિથિ તરીકે માનવા છતાં પણ પર્વારાધનમાં ગ્રહણ કરાતી નથી. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે-જે દિવસે જે તિથિના લાગવટાના અંશ ન હાય તે દિવસને તે તિથિ હાવાનું મનાય નહિ તેમજ જે તિથિના લાગવટાના લાગવટા કાઇપણ દિવસે સૂર્યાદય સ્પર્શને પામતા હાય તે તિથિના સૂર્યાદય સ્પર્શની પૂર્વેના લાગવટાને ધ્યાનમાં લઇને તે તિથિની માન્યતા નક્કી થઇ શકે નહિ. 'ઉદ્દયતિથિ' તરીકે શ્રી જૈનશાસનમાં તેજ તિથિઓ સૂચવાય છે કે જે તિથિઓના લાગવટા સૂર્યાદયને સ્પર્શીને સમાપ્તિને પામેલા હાય.

૧૭ જે દિવસે જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય તે દિવસે તે તિથિ ન મનાય તો, અન્ય તિથિના દિવસે તે પર્વતિથિને માનીને તે પર્વતિથિનું અનુષ્ઠાન આચરાય તોપણુ પર્વલોપના દેવસે તે પર્વતિથિને માનીને તે પર્વતિથિનું અનુષ્ઠાન આચરાય તોપણુ પર્વલોપના દેવને પાત્ર અનાય. કારણુંકે-જે પર્વ જે તિથિમાં નિયત હોય તે તિથિમાંજ તે પર્વને માનવું જોઇએ. અહીં જો અંમ શિપણામાં આવતી પર્વતિથિની શૃદ્ધિ વખતે અતિપ્રસક્ત છે. કેમકે ક્ષયની વખતે સુર્યોદયવાળી તિથિ મળે નહિ અને શૃદ્ધિની વખતે એ સુર્યોદયવાળી પર્વતિથિ મળે. અર્થાત્ તેવી વખતે એટલે પર્વતિથિની હાનિ-શૃદ્ધિ વખતે

ચાલુ ચર્ચા પર્વાતિથિ હાનિ–વૃદ્ધિ વખતે કઇ તિથિ કહેવી અને માનવી એ વિષયની હોવાથી તે હાનિ–વૃદ્ધિના વિષયમાં અપાદિત (બાધિત) થયેલા ત્રન્થને આગળ કરવા ને તે તેજ ઠેકાથે રહેલા હાનિ–વૃદ્ધિના પ્રસંગામાં ઉપયોગી પાઠને જતા કરવા એ કેવી સમજથતું કાર્ય ગણાય ?)

ઉમાસ્વાતિ વાચકના પ્ર**ધાષ આવી રીતે (પર્વાતિ**થિની હાનિ-વૃદ્ધિ

વખતે ઉપયોગી થનારા) સંભળાય છે.

આ લક્ષણ વ્યર્થથાય છે.

(પર્વાતિથિના) ક્ષયની વખતે (પર્વાતિથિપ®) પહેલાની તિથિ કરવી. (તથા) તિથિની વૃદ્ધિ વખતે (પર્વાતિથિપ®) બીજી તિથિ કરવી. અને શ્રી મહાવીર મહારાજના જ્ઞાન નિર્વાણના મહાત્સવ તા લાકાને અનુસરીને અહિં (શાસનમાં) કરવા.

(આવી રીતે પર્વાતિથિના હાનિ-વૃદ્ધિ પ્રસંગમાં વિધાયક અને નિયા-મક તરીકે આપેલા આ ક્ષયે પૂર્વાવ્ ના પ્રદેશ એ વર્ગ તરફથી કેમ આપ-વામાં આવ્યા નહિ ? તેનું કારણ વાચક વર્ગ તા રહેજે સમજી શકશે. કારણ કે આ સમર્થ વિધાનથી પર્વાતિથિની હાનિ વખતે સપ્તમીઆદિનેજ પર્વ-તિથિ એટલે અષ્ટમી આદિ કહેવી પડે. અને આરાધવી પડે. તેમજ પર્વતિથિની વૃદ્ધિની વખતે બીજા દિવસની તિથિને જ પર્વાતિથિ તરીકે કહેવી અને માનવી પડે. એટલે માત્ર આ અર્ધા શ્લાકના જ અર્થ વિચારવાથી એ વર્ષની આખી કહેવાય કે-'અમે અન્ય તિથિના દિવસે પણ તે પર્વતિથિને માનીનેજ તેના પર્વનું આરાધન તો કરીએજ છીએ' તો એની સામે એમજ કહેવું પહે કે-'તમે પર્વાનુષ્ઠાન કરવા છતાં પણ, પર્વ'લાપના દાષને પાત્ર અનવા સાથે મૃષાવાદી પણ અન્યા, કારણકે-જે દિવસે તે પર્વતિથિ છે તે દિવસે તે પર્વતિથિને માની નહિ એથી પર્વ લાપના દોષને પાત્ર ઠર્યા અને તે દિવસે જે તિથિ નથી તે તિથિ હોવાનું માનવાથી તથા જે અન્ય દિવસે તમે તે પર્વ તિથિ માની તે દિવસે તે પર્વ તિથિ નહિ હોવાથી તમે મૃષાવાદી પણ અન્યા.'

માન્યતાની ઇમારત જમીનદાસ્ત થઈ જાય છે અને તેથી જ એ વર્ગ પોતાના મુદ્દાના નિરૂપણમાં અપ્રકૃત અને અપૂર્ણ પાઠ આપીને ભરમાવવાના પ્રયત્ન કર્યો છે.)

એ વર્ગે રજી કરેલ પાઠના પાતાના શબ્દમાં ભાવ.

ધાઠ ૧ ड

"જૈન શાસકાર પરમર્ષિઓએ ફરમાલ્યું છે કે-સવારે પ્રત્યાખ્યાન-વેળાએ જે દિવસે જે તિથિના ભાગવટા વિદ્યમાન હોય તે દિવસે તે તિથિને પ્રમાણ કરવી.

ચાહર્માસિક સાંવત્સરિક પાક્ષિક પ'ચમી અને અષ્ટમીમાં તેજ તિથિઓ પ્રમાણ જાણવી કે જેમાં સૂર્યના ઉદય થાય છે બીજી નહિ! જે તિથિમાં સૂર્યના ઉદય થાય છે તેજ તિથિમાં પૂજા પચ્ચક્ષ્માણ પ્રતિક્રમણ અને નિય-માતું ત્રહણ કરવું જોઇએ. સૂર્યોદયમાં જે તિથિ હાય તેને જ પ્રમાણ કરવીં બીજી તિથિને પ્રમાણ કરવામાં આજ્ઞાભ'ગ અનવસ્થા મિથ્યાત્વ અને વિરાધના પ્રાપ્ત થાય છે."

[એ વર્ગ 'તિથિક્ષ' એ પાઠના ભાવ ઉપર પ્રમાણે આપ્યા છે હવે આપણે તેના વિચાર કરીએ ઉપર લીઠી દારેલ શબ્દ ઉચ્ચારનારના મતે આઠમના ક્ષયે સાતમના ઉદયે સાતમના દિવસના જ વ્યવહાર કરાવાય ને તે દિવસે આઠમ બાલાયજ નહિ, છતાં એ વર્ગ પાતાના પંચાંગમાં કું કેમ લખે છે. સર્યોદયે સાતમ હાય તા તે તિથિ સાતમ તરીકે જ પ્રમાણ ગણવી જોઇએ.

એ વર્ગે રજી કરેલ પાઠમાં રહેલ 'सूर्योदयानुसारेणैव लोकेऽपि विवसादि— द्यवहारात्'' એ શખ્દના અર્થ કે—ભાવ તેઓએ આપ્યા નથી તેના અર્થ— 'લાકમાં પણ સુર્યોદયને અનુસરીને (સૂર્યોદય વખતે જે તિથિ હાય તે તિથિના નામે જ) દિવસ વિગેરેના વ્યવહાર થાય છે' આ અર્થને માનનાર સૂર્યોદય વખતે થડી બેઘડી પણ સાતમ કે તેરશ હાય ને ત્યારપછી આઠમ કે ચીઠશના ગમે તેઠલા ભાગ સમાસિ હાય તા પણ તે દિવસ સાતમ કે તેરશ જ કહેવાય ૧૮ સત્તરમી શતાબ્દિમાં થયેલા મહાપાધ્યાય શ્રીમદ્ ધર્મસાગરજીએ સ્વાપ-જ્ઞવૃત્તિવાળા 'તત્ત્વતર'ગિણી' નામના જે ગ્રન્થ ખનાવ્યા છે તેમાં તિથિઓના આરાધ્યપણાની અપેક્ષાએ વિચાર કરાએલા છે. તે ગ્રન્થમાં ચતુદ્દશીના ક્ષયે પૂર્ણિમામાં ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને પૂર્ણિમાના દિવસે ચતુદ્દશીના આરાધના કરનારાઓને જે જે વાતા ગ્રન્થકારશ્રીએ સંભળાવી છે તે સર્વ વાતા આ વિચારમાં પણ ઘણીજ સહાયક ખને તેવી છે.

ઉદયના સિદ્ધાંતના અપવાદરૂપ क्षये पूर्वा० ने। પ્રધાષ જે પર્વાતિથિના વિધાયક અને નિયામક છે તે તેમણે જાણી છુજીને આપ્યા નથી.

આ ઉપરથી તેમના ભાવને રજી કરવાની રીતિથી વાંચક જાણી શકશે કે પાઠ આપ્યા છતાં જે વાત પાતાને આધક હાય તે તેમણે ઉડાવી છે ને પાઠ પણ પૂર્વાપર સખ'ધને સમજવામાં ગુ'ચવાડા ઉભાે કરે તેવી રીતે *રજી કર્યો છે.

આમ સાચી વસ્તુ સ્થિતિ હોવા છતાં અહિં ક્ષ્મે પૂર્વાં૦ ના પ્રધાષને ઉડાડી તેના સખ'ધના અન્વય કર્યા વિના પાતાના પૃષ્ઠ આઠમાં આમ માનવું તેમ માનવું તે શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ છે. તે બાલવું નિરર્થક છે.

અર્ણસમજી માણસ પાતે ન સમજે અને સમજનારને મૂર્ણો કહે તેના ખરાબર છે.

ઉપર જે આજ્ઞાભ'ગાદિ દાષા કહેવામાં આવ્યા તે તા તિથિના ભાગ ઉદયને અ'ગે તિથિ માનીને પ્રત્યાખ્યાનના આર'ભકાળ સિવાય તિથિ માનીને પ્રત્યાખ્યાન શરૂ કરે અને પ્રત્યાખ્યાનની સ'પૂર્ણતા સિવાય તિથિની સ'પૂર્ણતા માની પચ્ચક્ષ્પાણ છાડી દે તેવાઓના નિષેધને માટે છે. તેમજ ભાગવટાને અ'ગે કે પૂર્વાક્ષ વ્યાપ્તિ આદિકથી તિથિ માનનારને મિથ્યાત્વાદિક લાગે છે.

પરંતુ આ ઉદયના સિદ્ધાંત ક્ષયની વખતે સવારથી જ પર્વાતિથિ માન-નાર અને વૃદ્ધિ વખતે બીજે દિવસે જ પર્વતિથિ માનનારને આધક નથી પણ જેઓ ક્ષય વખતે સવારથી પર્વાતિથિ ન માને અને વૃદ્ધિ વખતે અને દિવસ પર્વાતિથિ માનનાર તે નવા વર્ગને જ આધક અને મિથ્યાત્વાદિ દેશોના કારણકૃષ છે.] તેએાશ્રી ક્રમાવે છે કે---

ेक्षीणमपि पाक्षिकं-चतुर्दशीलक्षणं पूर्णिमायां प्रमाणं न कार्यं, तत्र तङ्गोगगन्धस्याप्यसंभवात् [मुद्रित प्रत-ए-३]

એ વર્ગે પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવ<mark>ળી રી</mark>તે રજી કરેલ **પાઠ** ૨ ગ્ર

[अंथेवमङ्गीकृत्यापि कश्चित् आन्त्या स्वमतिमान्द्याचाष्टम्यादितिथिश्वये सप्त-म्यादिरुपा प्राचीना तिथिः चतुर्दशी-श्वये चोत्तरा पश्चदशी ग्राह्यत्येवंरुपमर्थ-जरतीयन्यायमनुसरति तमेवाधिकृत्यो-त्तरार्द्वमाह-'हीनमपि']

क्षीणमिष पाक्षिकं-चतुर्दशी-लक्षणं पूर्णिमायां प्रमाणं न कार्यं, तत्र तद्भोग-गन्धस्याप्य संभवात् ।

(श्री तस्वतरंगिणी पृष्ठ ३)

૧ જે તત્ત્વતરંગિણીમાંથી 'ક્ષીળમિ' ને પાઠ આપ્યા છે તેજ ગ્રંથમાં તે પાઠની ઉપર રહેલ તેના અર્થની સાથે સંગતિવાળા આ [] ક્રીંસમાં આપેલ પાઠને નથી આપ્યા. એ વર્ગ પાઠના અર્થ આપ્યા નથી તેથી એ વર્ગ રજી કરેલા પાઠના શુદ્ધ અર્થ અમા આપીએ છીએ.

પાઠ બીજાના અર્થ વ

[હવે (પર્વ તિથિના ક્ષયે પહેલાંની તિથિને પર્વ તિથિ કરવી.) એમ અંગીકાર કરીને પણ કાઇક બ્રમથી કે પોતાની બુદ્ધિ મંદનાથી આઠમ આદિના ક્ષયે તા સાતમ આદિને આઠમ આદિરૂપે બનાવે છે, પરંતુ ચૌદશના ક્ષયની વખતે પક્ખી તરીકે પૂનમ ક્ષેવી; એમ કહીને અર્ધ જરતીય ન્યાયને અનુસરે છે. તેવાને આશ્રયિને ઉતરાધ કહે છે 'ક્ષય પામેલી પણુ']

ક્ષય પામેલી પણ પાક્ષિક (ચતુ-ર્દશી) પૂનચને દિવસે કરવી તે પ્રામા-લ્લિક નથી ત્યાં (પૂનમના દિવસે) તે (ચૌદશ) ના ભાગની ગ'ધના પણ અ-સ'ભવ હોવાથી

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ.

पाठ २ क

भरतरभ्रष्ठवाणःक्रीना पूर्वभुइषेक्षि यीदशना क्षये तेरशना दिवसे यीदश કरवानुं "जया य पक्खियाइ पव्यतिही पड्य तथा पृथ्वतिही चेव तन्भुत्तिबहुला पञ्चक्खाणपूर्याइसु धिष्पइ न उत्तरा"

વિધિપ્રયા મુક્તિ પૃ. ૧૧૮ માં તેના ભાગની બહુલતાના હેતુથી જણા-વેલ છતાં તે અરસાના ખરતરા ચાૈકશના ક્ષયે તેરસે પક્ષી નહિ કરતાં પૂનમે પક્ષી કરતા હતા તેને અંગે તત્ત્વતર ગિણીના આ પાઠ છે. આ પાઠ ખરત-રાને અંગે કહેલા હાેવાથી, અને વર્તમાન ચર્ચા તા 'ચ'ડાંશચ'કમાં પર્વ' કે પર્વાન તર પર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ વખતે ક્યારે ક્ઇ ત્રિથિ કહેવી અને કરવી? આવી રીતિએ જયાં ચતુર્દશીના ક્ષયે પણ પૂર્ણિમાએ ચતુર્દશીને પ્રમાણ કરવાના તિષેધ કરાયા છે. ત્યાં ચતુર્દશી ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થતી હાેય તે છતાં પણ તેને છાેડીને પહેલી પુનમ કે અમાસે ચતુર્દશીને પ્રમાણ કરવાનું હાેયજ શાનું ? પહેલી પુનમ કે પહેલી અમાસે પણ ચતુર્દશીના ભાેગવડાની

એ સંખ'ધી હોવાથી એ વર્ગે આપેલ આ પાઠ કાેઇ પણ પ્રકારે ચાલુ ચર્ચાને કરસતાે નથી

શ્રી તપાગચ્છવાળાએ પર્વાનન્તર પર્વની ક્ષય વૃદ્ધિની વખતે પર્વના પરિસંખ્યાનતું રક્ષણ કરવામાટે ક્ષયે પૂર્વાં ના પ્રધાવને પુન: પ્રવૃત્ત કરે છે, અને તેથી પૂનમ અમાવાસ્થાના ક્ષય કે વૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરે છે, એ સામાચારીને આ પાઠથી અ'શે પણ બાધ થતા નથી.

આ પાઠ તા ક્ષયે પૂર્વાં ના પ્રધાષને ચૌદરાના ક્ષયની વખતે ન-માને, અને અષ્ટમી આદિના ક્ષયની વખતે માને તેવા અર્ધ-જરતીય ત્યાયવાળા ખરતરાને શિખામણ માટેજ છે. અને તેથી જ આ પાઠની શરૂઆતમાં યન્થકારે [अथै......हीनप्रपिण] અવતરાશુ આપેલું છે. જે અવતરાશુને સંબંધિત કર્યાવિના પાઠને રજ્ય કરવા તે વ્યાજબી નધી.

આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એવર્ગ અન્ય અધિકારની અન્ય વાતાને કહે-વામાં પાતાની સાર્થકતા ગણે છે. જ્યારે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ સામાચારીમાં તા કાેકપણ અર્થ જરતીય ન્યાયને અનુસરી ક્ષય-પ્રદિ કરતું જ નથી.

આ પાઠ કાેકપણ પ્રકારે ચાલુ ચર્ચાને કિ જે-શ્રી દેવસર તપાગચ્છની સામાચારીને અ'ગે છે, તે જેએા અર્ધ જરતીય ન્યાયને અનુસરતાજ નથી તેને] અ'ગે લખી શકાય જ નહિં.

આ પાઠ નવા વર્ગના મંતર્રું પાષનાર તો કાઇ પ્યુ પ્રકારે છેજ નહિ પરંતુ ઉલંદું આ પાઠનું [झશે......हीनमिंदि] અવતરણજ અષ્ટમી આદિના ક્ષયની વખતે સપ્તમીને અષ્ટમી આદિ રૂપેજ બનાવવાનું જણાવે છે, એડલે એ નવા વર્ગને તા ''અકરૂ' કાઢતાં ઊંદ પેઠા" જેવું જ થાય છે [કાજે...... होमिंदि] પાઠ કે જે-ક્ષ્મિંવામાં આ વતરણરૂપ હાઇને ચીદરાના ક્ષયે તેરશને જ ચૌદરા કહેવાનું અને કરવાનું નિશ્ચયે સમજાવનાર છે છતાં જાણી જોઈ નેજ એ વર્ગ તરફથી એ પાઠ અત્ર સવિસ્તર આપવામાં આવ્યા નથી. અને તેથીજ અત્ર અવતરણ વગર અક્રુરીજ પ'ક્તિ એ વર્ગ તરફથી આપવામાં આવી છે.

એ વર્ગે રજી કરેલ પાઠના પાતાના શબ્દમાં લાવ.

પાઠ ૨ હ

"તત્ત્વતરંગિણી નામના જે ગ્રંથ અનાવ્યા છે. તેમાં તિથિઓના આરા-ધ્યપણાની અપેક્ષાએ વિચાર કરાએલાે છે. તે ગ્રંથમાં ચતુઈશીના ક્ષયે પૂર્ણિમામાં ગંધના અસંભવ છે. આ ઉપરાંત ચતુર્દશી ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થઈ નથી એટલે કે—તેના ક્ષય પ્રાપ્ત થયેલા છે તેવા સંયોગોમાં પણ પૂર્ણિપાએ ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને ચતુર્દશીની આરાધના કરનારાઓને ગ્રાંથકારશ્રી

ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને પૂશ્ચિમાના દિવસે ચતુર્દશીની આરાધના કરનારા-ઓને જે જે વાતા ગંચકારશ્રીએ સંભળાવી છે તે સર્વ વાતા આ મુદ્દાના વિચારમાં પણુ ઘણીજ સહાચક અને તેવી છે. તેએાશ્રી ફરમાવે છે કે श्રीणमिप....પાઠ

આવી રીતિએ જ્યાં ચતુર્દશીના ક્ષયે પણ પૂર્ણિમાએ ચતુર્દશીને પ્રમાણ કરવાના નિષેધ કરાયા છે" (^૧એ વર્ગનું પૃષ્ઠ ૧૦] [મૂ૦ પેરા ૧૮ પૃ૦ ૪૦]

[એ વર્ગ તેમના વિવરણમાં પૃષ્ઠ હ [મૂ૦ પ્ર૦ ૪૪] મામાં બીજો સુદ્દો રજી કરતાં આ પાઠ તેના સમર્થનમાં આપ્યા છે. બીજા સુદ્દાના સમર્થનમાં શરૂઆતના એ પેરા [૧૬-૧૭ પૃષ્ઠ ૪૬] પાઠના સમર્થન વિનાના यद्वा तद्वा લખાયેલા અને અસ'ગત હોવાથી ઉપેક્ષણીય છે.

એ વર્ગ જે તત્ત્વતરંગિણીના હવાલા આપે છે તે તત્ત્વતરંગિણી ગ્રંથ તિથિ સબ'ધીના ચર્ચા ગ્રંથ છે અને હ'મેશા ચર્ચા થ્રન્થ પૂર્વ પક્ષના કેટલાક વિધાના ચર્ચાકાર પાતાના લક્ષમાં રાખીનેજ ઉત્તર આપે છે.

અહિં તેા રજી થયેલા મુસદ્દાના વિષયમાં પાતાના સમર્થનમાં સ્પષ્ટ પૂરાવા રજી કરવા જોકએ.

હવે કદાચ જો તે પુરાવા અ વર્ગની પાસે નજ હોય તેા પણ સજ્જન માણસ તરીકે આખી ચર્ચાનું ઉત્થાન સમજવું જોઇએ.

श्लीणमिष એ પાઠની ઉપર अधैवमङ्गीकृत्याऽषि...हीनमिष सुधीना शिण्हाने। सभन्त्रय કरवामां आवे ते। જે જે વસ્તુ બીજા મુદ્દાના સમર્થનમાં કહેવામાં આવી છે તે ખાટી ઠરે. આથી જાણી જોઇને ઉપરના શાબ્દ ઉઢાડी મુકી પાઠ રેજી કર્યો છે.

ે જે જે વાતા શ્ર'થકારશ્રીએ સ'ભળાવી છે એવું લખનાર એ વર્ગ જાહ્યુવું જોઇએ કે—

આ પાઠની ઉપર જે ખરતરા આઠમ આદિના ક્ષયે સાતમ આદિને આઠમ આદિરૂપે બનાવે છે પરંતુ ચીકશના ક્ષયે પૂનમને દિવસે ચીકશ કરવી એમ કહી અર્ધ જરતીય ન્યાય લગાઉ છે. તેને આશ્રીને કહ્યું છે નહિ કે પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે ઉદયજ લેવા તેના માટે છે, દેવસૂર તપાગચ્છ અર્ધ જરતી ન્યાયને અનુસરતા નથી તથા આ વાત રજી થયેલ મુસદ્દાના વિષય બહાર છે તેમજ "ત્રદ્ધમોग गન્ઘસ્થાવ" એ શબ્દ પણ ખરતરગચ્છીયાને આશ્રયિને કહેવામાં આવ્યા છે કારણકે તેઓ ભાગ

૧ આ પૃષ્ઠ દસ આ. રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજે સ્વપક્ષસ્થાપતની પાતાની સહીત્રાળી આપેલ ક્રાપીનું સમજવું એમ બીજા પૃષ્ઠોમાં પણ સમજવું.

³ चतुर्दशी पौर्णमासी चेत्युमे अध्याराध्यत्वेन सम्मतेस्त स्तयदि भवदुक्तरीतिरा-श्रीयते तर्हि पौर्णमास्येवाराधिता, चतुर्दश्याश्चराधनं दत्तांजलीव भवेत्' [मुद्रित वत-पृ-५] आवुं इरमावे छे.

બહુલતાને અવલ'બે છે જ્યારે પૂનમે ચૌદશ કરશા. તાે ભાગ પણ નથી તેમ તેને કપેકા આપ્યા છે.

આથી પ્રસ'ગ કે ચર્ચા લન્યના ચર્ચાના વિષયને સમજ્યા વિના જ્યાં ત્યાં જોડવું એ ઠીક નથી.]

એ વર્ગ પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવ<mark>ળી રી</mark>તે રજી કરેલ પાડ 3 અ

चतुर्दशी-पौर्णमासी चेत्युमे अप्या-राध्यत्वेत सम्मते स्तस्तद्यदि मबदुक्तरी-तिराश्रीयते तिह पौर्णमास्येवाराधिता, चतुर्दश्याश्चारधनं दत्तांजलीय भवेत्। [यदि च तत्क्षये तदाराधनं व्यतीत-मेव तिह सहद्भावेन पृच्छामि-किं किमप्यप्रम्या रहीयृत्त्या समर्पितं, यन्न-प्राऽप्यष्टमी परावृत्त्याभिमन्यते, पाक्षि-केण च किमपरादं ? यत्तस्य नामापि न सहाते इति।]

(श्री तत्त्वतरंगिणी पृष्ठ ५)

૧ આ [] કો સમાં આપેલ પાઠ 'चતુર્વશી' ના પાઠની નીએ તેની સાથે અર્થના સખધતાઓ છે. તે નથી આપ્યા અને તેની પાઠી 'ત્રનું' ના પંતર લીડીના ચાથા પાઠ આપ્યા છે. એ વર્ગ રજી કરેલ પાઠના અર્થ આપ્યા નથી તેથી એ વર્ગ રજી કરેલ પાઠના શુદ્ધ અર્થ અમા આપીએ છીએ. પાઠ 3 ના અર્થ વ

જો ચૌદશ અને પૂનમ ભન્નેય (કરજીયાત પર્વતિથિ રૂપ) આરાધ્યપણે સમ્મત છે તો પછી જો તમે કહેલી (ખરતરો ચૌદશના ક્ષયની વખતે પૂનમને દિવસે ચૌદશ કરે છે તે) રીતિ લેવામાં આવે તો (તે દિવસની તિથિ પૂનમ તરીકે માનીને આરાધી છે માટે) પૂનમની તિથિનું જ આરાધન થયું, પરંતુ ચૌદશના અપરાધનને તો (ચૌદશની સમગ્ર ક્રિયા ખરતરો તે દહાડે છે પરંતુ તે દિવસની ''ચૌદશ' સંજ્ઞા નથી રાખતા માટે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે) અંજલિ દીધા જેવુંજ થાય.

ં જો તે (ચૌદશ)ના ક્ષય હો વાથી તે (ચૌદશ)નું આરાધન ક્ષય પામ્યું (એમ કહે!) તા હું મિત્ર-ભાવે પુછું છુ કે–શું અષ્ટમીએ તમને ખાનગીમાં કંઇક આપ્યું છે? કે જેથી (ટીપ્પણામાં) ક્ષય પામેલી પણ આઠમને પલટાવીને (સાતમ ઉદયવાળી છે તેને ખસે-ડીને પણ અષ્ટમી તરીકે) માન-વામાં આવે છે? (અને જો એમ કેરવીને પણ જો માના જ છા) તા એથી પણ સિદ્ધ થાય છે કે—ચતુર્દશી ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થયેલી હોય તે છતાં તે દિવસે તેને ન મનાય તો અન્ય દિવસે તેનું આરોપણ કરીને માનવા છતાં પણ ચતુર્દશીના આરાધનને અંજલિ દીધા જેવુંજ થાય એમ નહિ પણ દત્તાંજલિ કર્યાનુંજ કહેવાય !

પછી પાક્ષિકે (ચૌદશે) શેષ અપરાધ કર્યો છે કે જેથી તેનું નામ પણ સહન કરાતું નથી ?]

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ.

पाठ ३ क

આ પાઠ ચૌકરા ને પૂનમ બન્નેને સ્વતંત્ર ક્રેરજિયાત પર્વાતિથિ માન-વાતું જણાવે છે તેથી નવા વર્ગ અમાવાસ્યા અને પૂણિમાના ક્ષયની વખતે ચૌકરા, પૂનમ કે ચૌકરા અમાવાસ્યાને એકઠા માનવાતું કહે છે તે ખાેડું ઠરે છે.

આ પાઠ તે તે પર્વા તિથિના નામે આરાધના કરવામાં આવે તો પણ જો તે દિવસને તે પર્વા તિથિ તરીકે ગણવામાં ન આવે તો તે તિથિની તે દિવસે આરાધના કરેલી હોય તા પણ તે આરાધના તે તિથિની ગણાય નહિ, એમ સ્પષ્ટ કરે છે, કેમકે ખરતરો ચૌદશના ક્ષયની વખતે પૂનમને દિવસે ચૌદશની સંપૂર્ણ આરાધના કરે છે છતાં શાસ્ત્રકારે માત્ર તે દિવસે ચૌદશ ન માની પણ પૂનમ જ માની અને તેથી ચૌદશના આરાધનને જલાંજલિ દીધાનું જણાવ્યું.

આ ઉપરથી નવા માર્ગ અષ્ટમી અહર્દશી આદિના ક્ષયે સાતમ-તેરશ વિગેરેને દિવધે સાતમ-તેરશ વિગેરે તિથિ માને અને તેમાં આઠમ ચૌદશ વિગેરેનું આરાધન પણ કરે તાેપણ તે તિથિના આસધનને તેણે જલાંજલિ દીધી કહેવાય એટલે આ પાઠ તેઓને કાેઇપણ પ્રકારે પાયક તા નથી. પરંતુ અળાત્કારે સાતમ અને તેરશ આદિને સાતમ તેરશની સંજ્ઞા ખસેડી અષ્ટમી ચર્જુદ્રશી આદિની સંજ્ઞા રાખી અષ્ટમી અને ચૌદશ આદિ પર્વતિથિપણે મનાવનાર છે અને એજ પ્રમાણે શ્રી દેવસર સંઘની સામાચારી ચાલે છે.

વળી આશ્વર્ય તેા એ છે કે-એક દિવસે એ તિથિની આરાધના તે વખતે પણ ખરતરગચ્છવાળાએા કે તપગચ્છવાળાએા કેાઇપણ કરતું જ નહેાતું અને તેથીજ અંજલિ દેવાતું અનિષ્ઠાપાદન શાસકારે જે પાઠથી કર્યું તે પાઠથી જ આ વર્ગ એક દિવસે એ તિથિના આરાધનને ઇષ્ઠાપાદન માનવા તલસે છે.

આ જગાપર એ વાત પણ નક્કી થાય છે કે ન તાે એક દિવસે બે પર્વ તિથિ મનાય અને નતાે એક દિવસે ક્રજિયાત બે પર્વતિથિતું આરાધન થાય. અહિં એ વાત પણ વિચારવા જેવી છે કે—શ્રી જૈન શાસનમાં આરાપ કરવા દ્વારા પર્વતિથિને માનવાની અને આરાધવાની આજ્ઞા છે કે નહિ ? શ્રી

આવી ચાકખી વાત છતાં નવા વર્ગને જાણ્યા છતાં સુઝતી નથી તેનું કારણ વિચક્ષણા જ સમજી શકે.

આ આપેલા પાઠની પાછળ આગળના જે પાઠ કે જે પાઠ એ વર્ગના મંતવ્યના વિદ્યાતક હાવાથી તેઓએ જાણી જોઇને છોડી દીધા છે તે કાઇપણ પ્રકારે સજજનતાને અનુસરતું ગણાય નહિ. કેમકે આ વચલી લાઇના છાડીને આગળના પાઠ પોતે વિસ્તા-રથી આપે છે. એટલે સજ્જનાને સ્પષ્ટપણે કહેલું પડશે કે-આ [यदि...इति] પાઠ તે વર્ગ ખાટી દાનતથીજ છાડેલા છે.

આ પાઠ દેવસૂર સંઘની સામાચારીનુંજ પાષણ કરે છે અને તે પર્વ તિથિના ક્ષયની વખતે પહેલાની અપર્વ તિથિને પલાવીને પણ પર્વાતિથિની સંજ્ઞા આપવાનું ખરતર ગચ્છવાળા અને તપગચ્છવાળા અન્તે કરતા હતા એમ સ્પષ્ટ જણાવે છે. છતાં નવાવર્ગ સાતમને દિવસે સાતમ માનીને અર્થાત્ અષ્ટમીના ક્ષય માનીને માત્ર આરાધના કરવાનું જ જણાવે છે, એડલે આ નવા વર્ગ જેમ શ્રી દેવસૂર સંઘથી ઉલ્લેટા થયા છે તેમ શાસ્ત્રથી ઉલ્લેટા જવા સાથે ખરતરગચ્છ અને તપાગચ્છ અન્નેથી ઉલ્લેટા જ ગયા છે.

વળી ગ્રંથકાર બીજી જે હકીકત કહે છે તે પણ ખરેખર વિચારવા જેવી છે તે હકીકત એ છે કે-ખરત્તરગચ્છવાળાઓ ચૌદશના ક્ષયની વખતે પૂનમને દિવસે ચૌદશની સંપૂર્ણ આરાધના કરે છે, માત્ર ચૌદશનું નામ નથી લેતા પરંતુ પૂનમનું નામ હથે છે.

એટલા માત્રથી જ શાસકાર પાક્ષિક એટલે ચૌદરાના નામને નહિ સહન થવાના પ્રશ્ન કરે છે! આ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે-જેં તે પર્વતિથિનું નામ તે તે દિવસને આપ્યા સિવાય તે તે પર્વતિથિનું આરાધન કરે તાપણ તે તે પર્વતિથિના નામને ખરતર ગચ્છવાળાની માફક નહિ સહન કરનાર જ અને, એટલે એ વાત હવે છુપી નથી રહી કે-અષ્ટમી અનુદ્વાના સર્થ સાતમ-તેરશ ને આઠમ-ચૌદરા માન્યા સિવાય તે દિવસે આઠમ અને ચૌદરાની આરાધના કરનારાઓ આઠમ અને ચૌદરાના નામને નહિ સહન કરનારાઓ જ છે, એટલે ખરતરગચ્છવાળાઓ તેા એકલા પાક્ષિકના નામને નહિ સહન કરનારા છે, ત્યારે આ નવા વર્ગ તેવા પ્રસંગે દરેક તિથિના નામને નહિ સહન કરનારા છે, ત્યારે આ નવા વર્ગ તેવા પ્રસંગે

આથી સજ્જના સ્પષ્ટ સમજી શકરો કે ખરતરાે ચૌદશના નામના જેમ ઇર્ષાળુ છે તેવી રીતે આ નવાે પંચ બધી પર્વતિથિ એાના નામનાે ઇર્પાળુ **છે**. જૈન શસિનમાં તેની આજ્ઞા નથીજ. એ વાતના અને પ્રસ્તુત મન્તવ્ય લેદને લગતી બીજી પણ કેટલીર વાતાના ગ્રન્થકારશ્રીના નીચેના કથનમાંથી ખુલાસા મળી જાય છે.

એ વર્ગે રજી કરેલ પાઠના ભાવ

भाउ ३ इ

"ચતુર્દશી ઉદયાવિથ તરીકે પ્રાપ્ત થઇ નથી એટલે કે તેના ક્ષય પ્રાપ્ત થયેલા છે. તેવા સંચાગામાં પણ પૃર્ણિમાએ ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને. ચતુર્દશીની આરાધના કરનારાઓને ગ્રંથકારશ્રી चતુર્દશી……..આનું ફરમાવે છે." (એ વર્ગ સ્પષ્ટી. પૃ ૧૦ મૂ૦ પૃષ્ઠ ૫૧)

[કાઇપણ ભણેલ માણસ રજી કરેલ પાઠના આવા ભાવ કાઢી શકે જ નહિ. આ આખી ચર્ચા ખરતરગચ્છને આશ્રયિને છે આમાં चतुर्दशी पौर्ण-मासी आराध्यत्वेन सम्मते स्तः' આ શખ્દોના ભાવ કે અર્થ જણાત્યા જ નથી.

આ શખ્દા તા એમ કહે છે કે ચૌકશ અને પૂનમ એ બ'ને તિથિઓ પર્વપણે આપણને બ'નેને (ખરતરચ્છ અને તપાગચ્છ) સ'મત છે. આથી એ નવા વર્ગ અમાવાસ્યા અને પૂર્ણિમાના ક્ષયે, ચૌકશ અને પૂનમ કે ચૌદશ અને અમાવાસ્યા એકઠા કરવાનું કહે છે તેને ખાેડ ઠરાવે છે એટલે તેણે અથે કરતાં તે વાત ઉડાવી દીધી છે.

७२ भवदुक्तरीतिराश्रीयते तर्हि पोर्णमास्येवाराधिता 'चतुर्दश्याश्चाराधनं दत्तांजलीय भवेत्'

આ પાઠના સમન્વય આ રીતે છે ખરતરગચ્છવાળા આઠમના ક્ષયે સાતમને અપ્ટમીના વ્યપદેશ કરી આઠમ અને ચૌદશના ક્ષયે પૂનમના દીવમે ચૌદશનું અનુષ્ઠાન કરે છે તેને આશ્રયિને શ્રંથકાર કહે છે કે આપણે અને ચૌદશનું અનુષ્ઠાન કરેશા તા પૂનમ કહી માની અને ચૌદશનું અનુષ્ઠાન કરશા તા પૂનમ કહી માની અને ચૌદશનું અનુષ્ઠાન કરશા તા પૂનમ કહી માની અને ચૌદશનું અનુષ્ઠાન કર્યા છતાં ચૌદશની આરાધના નહિ થાય તેને માટે આ પાઠની ઉપર એજ તત્ત્વતરંગણીના શખ્દા 'किંच पाक्षिकतृत्यं पंचदश्यां' 'न युक्तं चतुर्दशी मंतरेण तत्तृत्यस्य निषद्धत्वात्......चतुर्दशी पौर्णमाती' આ શખ્દા સૂચવે છે કે ચૌદશ કહી માની ચૌદશ આરાધવામાં આવે તાજ ચૌદશ આરાધી ગણાય. આથી તમે કહેલી રીતિ મુજબ ચૌદસનું આરાધન ન થાય તેમજ ખંતે પર્વતિયિ આરાધવાની છે તે પણ ન બની શકે. આથી આ નવા વર્ગ જે સાતમ તેરશ માની તે દિવસે આઠમ અને ચૌદશની આરાધના કરે છે. તે આરાધન કર્યા છતાં શ્રંથકારના મત મુજબ તેની આરાધનાને જલાંજલિ દીધી ગણાય.

"नन्वेवं पौर्णमासी क्षये भवतामिष का गितिरिति चेत् , अहो विचारचा-तुरी, यतस्तत्र चतुर्दश्यां द्रयोरिष विद्यमानत्वेन तस्या अप्याराधनं जातमेवेति जान-ताऽषि पुनर्नोद्यते ।१। न च तत्रारोषिता सती पृणिमाऽऽराध्यते, यतस्त्रुटितत्वेन चतुर्दश्यां पौर्णमास्या वास्तःयेव स्थितिः, युक्तिस्तु तत्रोक्ता वक्ष्यते च क्षीणितिथि चृद्धितिथि—साधारणस्क्षणावसरे इति । भवता तु त्रुटित चतुर्दशी पूर्णिमायां बुध्या-

આ પાઠની આગળ-પાછળની એ એ લાઈનો જાણી બુઝીને છેંદી દઇ આ પાઠ રજી કર્યો છે. કારણ કે એ વસ્તુ આ પાઠને સ્પષ્ટ કરન.ર છતાં પોતાને બાધક હોવાથી તેણે છેંદી દીધી છે. 'ઘિંદ્વ...... इति' સુધીના આ પાઠ પછી તુર્ત આવેલા શખ્કા સ્પષ્ટ જણાવે છે 'આઠમે કાંઈ લાંચ આપી છે કે તેને શુદ્ધ રીતે માના છા ને પૂનમને ઉલ્લી રીતે માના છા.'

આ બે લીડો છોડી દઈ ન**ં ૪ ને**৷ પાઠ ૨૦ લીડીને৷ રજી કર્યો છે.

આવું ઠેર ઠેર તે વર્ગ પાઠાને રજી કરવામાં કર્યું છે.]

એ વર્ગ પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ

પાઠ ૪ अ

(१) नन्वेवं पौर्णमासीक्षये भवतामपि का गतिरितिचेत्, (२) अहो विचारचातुरी, यतस्तत्र चतुर्देश्यां द्वयोरिष विद्यमानत्वेन तस्या अप्याराधनं जातमेधेति जानताऽपि पुनर्नोद्यते। (३) न च तत्रारोपिता सती पूर्णिमाऽऽराध्यते, यतस्त्रिटितत्वेन चतुर्देश्यां पौर्णिमास्या चास्तव्येव स्थितिः, (४) युक्तिस्तु तत्रोक्ता वक्ष्यते च श्लीणतिथिवृद्धितिथिसाधारणळक्षणावसरे इति।

એ વર્ગ રજી કરેલ પાઠ<mark>ના</mark> અર્થ તેઓએ આપ્યા નથી તેથી એ વર્ગ રજી કરેલ પાઠના શુદ્ધ અર્થ.

પાઠે ૪ 🗑

(ખરતરાે શાંકા કરે છે કે–) એવી રીતે પુનમના કાચે તમારી પણ શી ગતિ થશે ?' (અા શ'કાના ઉત્તરમાં તપાગચ્છવાળાએા કહે છે કે) શું વિચા-રની ચાતુર્ઘતા! જે કારણમાટે ત્યાં (ટીપ્પણાની) ચૌદશને દિવસે (ટીપ્પ-ણાની અપૈક્ષાએ) અન્નેતું વિદ્યમાનપ**હ્ય**ં હેાવાથી તેનું (ક્ષય <mark>પામેલી પૂનમન</mark>ું) પણ આરાધન થયું જ (ગણાય) એ જાણતાં છતાં પણ કરીથી નકામી વા**ત** કરાેેે કાે. ત્યાં (ટી પ્પણાની ચૌદશને દિવસે) (પૂનમના) આરાય કરીને પૂર્ણિમા નથી ચ્યારાધાતી, કારણકે (પૂનમ**)** પામેલી હાવાથી (ટીપ્પણાની) ચૌદશમાં પૂનમની વાસ્તવિકજ સ્થિતિ છે, (તે *દ*િપણાની ચૌદશના દિવસે પ્રનમ

ऽऽरोध्याऽऽराध्यते. तस्यां तद्मोगगंधाभावेऽपि तत्त्वेन स्वीक्तियमाणत्वात्, आरोप-स्तु मिध्याज्ञानं, यदुक्तं प्रमाणनयत्त्वालोकालङ्कारे श्रीदेवाचार्यपादै:—"अतिस्मस्तदध्यव-२३ सायः समारोपो, यथा शुक्तिकायामिदं रजत"मिति । किंच—क्षीणपाक्षिकानुष्ठानं पौर्णमा-स्यामनुष्ठीयमानं कि पञ्चदश्यनुष्ठानं पाक्षिकानुष्ठानं वा व्यपदिश्यते ? आधे पाक्षि-कानुष्ठानविलोपापत्तिः, द्वितीये स्पष्टमेव मृषाभाषणं पश्चदश्या एव चतुर्दशित्वेन व्यपदिश्यमानत्वात् । न च क्षीणे पाक्षिके त्रयोदश्यां चतुर्दशीज्ञानमारोपरूपं भवि-ध्यतीति वाच्यं, तत्रारोपलक्षणस्यासंभवात्, नहि घटपटवित भूतले घटपटौस्त इति ज्ञानं कनकरत्नमयकुण्डले (वा) कनकरत्नज्ञानं (वा) श्रान्तं भवितुमर्हति, एव-मेकस्मिन्नेव रव्यादिवारलक्षणे वासरे द्वयोरिष तिथ्योः समाप्तत्वेन विद्यमानत्वात् कौत-

[ડિપ્પણી ચાેથી ચાલુ]

(५) भवता तु बुटितचतुर्दशी पूर्णिमायां बुद्धधाऽऽरोप्याऽऽराध्यते, तस्यां तद्भोग-गन्धाभावेऽिय तस्त्रेन स्वीकियमाणत्वात्, आरोपस्तु मिथ्याक्षानं यदुक्तं प्रमाणनय-तस्त्रालोकालङ्कारे श्रीदेवाचार्यपादैः— "अतस्मिस्तद्ध्यवसायः समारोपो, यथा शुक्तिकायामिदं रजत" मिति।

(६) किंच-क्षीणपाक्षिकानुष्ठानं पौर्णमा-स्यामनुष्ठीयमानं किं पञ्चद्श्यनुष्ठानं पाक्षि-कानुष्ठानं वा व्यपदिश्यते ?(७) आद्ये पाक्षि-कानुष्ठानविल्लोपापत्तिः (८) द्वितीये स्पष्ट-मेव मृषाभाषणं, पञ्चदश्या पव चतुर्दशी-त्वेन व्यपदिश्यमानत्वात् , (९) न च क्षीणे पाक्षिके त्रयोदश्यां चतुर्दशीक्षानमारोपरूपं भविष्यतीति वाष्य, तत्रारोपलक्षणस्या-ऽसंभवात् , निह्व घटपटवित भूतले घट-पटौस्त इति क्षानं कनकरत्नमयकुंडले (वा) માનવા અત્યતની) યુક્તિઓ તાે ક્ષીણ પર્વાતિથિ અને વૃદ્ધિ પામેલી પર્વ-તિથિ માટેના સામાન્ય લક્ષણ કરવાના પ્રસંગે કહેવાઇ છે અને કહેવારો.

(તપગચ્છવાળા, ખરતરગચ્છવાળાને કહે છે કે-) તમા તા ક્ષીણ પામેલી ચતુ-કેશીને પૂર્ણિમાને દિવસે (માત્ર) સુદ્ધિથી આરાપ કરીને આરાધા છા ! તે (પૂન-મને) દિવસે તે (ચીકશ)ના ભાગની ગન્ધના અભાવ છતાં પણ તે (ચીકશ) પણ સ્વીકારતા હોવાથી.

આરોપ તા મિથ્યા જ્ઞાન છે જે માટે 'પ્રમાણનયતત્ત્વલાકાલ'કાર' માં શ્રી પરમારાધ્ય દેવાચાર્યજીએ કહ્યું છે કે-જે વસ્તુ જેમાં ન હાય તેમાં તેના નિશ્ચય કરવા તે સમારોપ છે '' જેમકે છીપમાં આ રૂપુ' છે?' એ પ્રમાણે.

વળી ખરતરાને પૂછે છે કે-પૂનમે ક્ષીણ ધામેલી ધાક્ષિક (ચીંદરા)ના અનુષ્ઠાનને આરાધતાં (તેને) પૂનમનું અનુષ્ઠાન કહેશા કે ધાક્ષિક (ચીંદરા)નું? પહેલું પૂનમનું (કહાે તા) પાક્ષિક (ચીંદરા)ના અનુષ્ઠાનના લાપની આપત્તિ આવે, બીજીં-ચૌદરાનું (કહાે તા) સ્પષ્ટ મૃષાવાદ છે. પૂનમના જ ચૌદશાપુણે વ્યપદેશ કરાતા હોવાથી स्कुत्यमारोपज्ञानम् ? अतएवात्रैव प्रकरणे 'संपुण्णत्ति अ काउ' मिति गाथायां या तिथियस्मिन्नेवादित्यादिवारलक्षणे दिने समाप्यते स दिनस्तित्रिक्ष्वेन स्वीकार्य इत्याद्यर्थे संमोहो न कार्य इति । अथानन्तर्यस्थितासु दित्रादिकल्याणकतिथिषु किमेवाङ्गी-क्रियते इति चेत् अहो वैदग्ध्यं मवतः, यतः स्विनाशाय स्वशक्षमुत्तेजीकृत्यासम्बक्रस-कुशेशये न्यस्यते, यतो ह्यस्माकमग्रेतनकल्याणकतिथिपाते प्राचीनकल्याणकतिथौ द्वयोरिप विद्यमानत्वादिष्टापत्तिरेवोत्तरं, भवता तु प्राचीनाया उत्तरस्याध तिथिपाते [तिथेः

कनकरत्नकानं भ्रान्तं भवितुमर्हति, पव-मेकस्मिन्नेच रव्यादिवारलक्षणे वासरे द्वयोरिप तिथ्योः समाप्तत्वेन विद्यमान-त्वात् कौतस्कुत्यमारोपज्ञानम् ? अत पवात्रेव प्रकरणे "संपुण्णत्ति अ काउ" मिति गाथायां या तिथिर्यस्मिन्नेवादित्या-दिवारलक्षणे दिने समाप्यते स दिन-स्तत्तिथित्वेन स्वीकार्य इत्याद्यर्थे संमोहो न कार्य इति।

(१०) अथानन्तर्यस्थितासु द्वित्रादि-कस्याणकतिथिषु किमेवमेवाङ्गीकियते इति चेत् अहो वैदम्ध्यं भवतः, यतः स्वविना-शाय स्वश्रसमुत्तेजीकृत्यास्मत्करकुशेशये न्यस्यते, (११) यतो द्यस्माकमग्रेतनकस्या-णकतिथिपाते प्राचीनकस्याणकतिथौ द्व-योरपि विधमानत्वादिष्टापत्तिरेचोत्तरं,(१२) भवता तु प्राचीनाया उत्तरस्याश्च तिथि-पाते उभयत्राप्याकाशमेवावलोकनीयमुभ-यपाशादिति । આ ઉપરથી 'પાક્ષિક (ચોંકશ) ના ક્ષય હોય ત્યારે (ટીપણાની) તેરશે ચોંકશ કરવી તે આરોપ રૂપ થશે.' (એમ કાઇ શ'કા કરે તા તે માટે કહે છે કે) તેમ ન કહેવું કારણ કે ત્યાં (તેરશે) આરોપના લક્ષણના અસ'લવ હાવાથી, જેવી રીતે ઘટ અને પટવાળી જમીન ઉપર ''ઘટપટ છે'' એવું જ્ઞાન, અથવા તા કનક અને રત્નમય કુંડલમાં કનકરત્નમય જ્ઞાન ભ્રમવાળું કહેવાય નહિ જ. તેવીજરીતે એકજ રવિ વિગેરે વારના લક્ષણવાળા દિવસે અન્તેય તિથિઓનું સમાપ્તિપણ હોવાથી આ-રોપ જ્ઞાન કેવીરીતે કહેવાય ?

એટલા માટે આજ પ્રકરણમાં સંવુજ્ળત્તિલ જ્ઞારં ગાથામાં (અપાતા) જે તિથિ જે રિવ આદિ વારના લક્ષણ-વાળા દિવસે સમાપ્ત થાય તે દિવસ તે તિથિપણે સ્વીકારવા, એ વિગેર અર્થમાં સંમાહ ન કરવા.

અનન્તરપણ રહેલી એ, ત્રણ વિગેરે કલ્યાણક પર્વાતિથિઓના (પ્રસ'ગા) માં શું આમ (ક્રજિયાત પર્વાતિથિની પેઢે પૂર્વે જવાનું)જ અંગીકાર કરાય છે? (એમ કાઇ શંકા કર તા તેવાને માટે કહે છે કે) તમારૂં ડહાપણ આશ્ચર્યકારક છે! જે કારણથી પાતાના નાશને માટે પાતે શસ્ત્રને સજને અમારા

पाते] उभयात्राप्याकाशमेवावलोकनीयमुभयपाशादिति । ननु कथं तर्हि अनन्तरिदने भिनिष्यद्वर्षकल्याणकतिथिदिने च पृथक् तपः समाचर्यते इति चेत्, उच्यते, कल्या-णकाराधको हि प्रायस्तपोविशेषकरणाभिप्रही भवति, स च द्विधा-निरन्तरतपश्चिकीर्षुः

(१३) ननु कथं तहां तंतरिदेने भविष्यहर्षकस्याणकिविधिदेने च पृथक् तपः समार्च्यते इति चेत्, (१४) उच्यते, कल्याणकाराधको हि प्रायस्तपोविशेषकरणाभिप्रही भवति, (१५) स च हिधा-निरन्तरतपश्चिकीष्ठुः सान्तरतपश्चिकीषुश्च, तन्नाद्य
पकस्मिन् दिने ह्योरिप कल्याणकितिथ्योविधमानत्वेन तदाराधकोऽिप सन्ननंतरोतरिदनमादायैव तपःपूरको भवति, नान्यथा, (१६) वय्था पूणिमापाते पाक्षिकचातुमासिक-षष्ठतपोऽभिग्रहोति, द्वितीयस्तु
भविष्यहर्षतत्कल्याणकितिथियुक्तदिनमादायैवेति नात्र शङ्कावकाश इति, युक्तिरिक्तवात्, न च सस्चित्वमेव शङ्काव्वरनाशौषधीति गाथार्थः ॥५॥

(श्री तस्वतरंगिणी मुद्रित पृष्ठ ५ ६)

અહિં શ'કાને અવકાશ નથી ચુક્તિ રહિતપહું હોવાથી અને શૂન્યતા એ શ'કાજ્વરને નાશ કરવાની ઔષધિ નથી આ પ્રમાહે ગાશાર્થ છે. કરકમળમાં અપાય છે! જે માટે અમારે તો આગળની કલ્યાણક તિથિના કાચે પાછળની કલ્યાણક તિથિમાં બન્ને-યનું વિદ્યમાનપણું હોવાથી ઇષ્ટાપત્તિજ છે (આરોપ કરવા પડતા નથી.) અને તમારે (શાંકાકારને) તા પાછળની અને આગળની બન્નેય (કલ્યાણક તિથિ)માં આકાશજ દેખવું પડશે બન્ને બાજી આપત્તિ હોવાથી.

જો એમ છે તો બીજે દિવસે અથવા તો બીજા વધ⁶ની તે કલ્યાણક તિથિના દિવસે પૃથક તપ કેમ કરાય છે? (એમ કેઇ શ'કા કરે તો તેના સમાધાન માદે) કહેવાય છે કે કલ્યાણકના આસાધક પ્રાયઃ તપવિશેષ કરવાના અભિગ્રહ-વાળા હોય છે. તે (આરાધક) બે પ્રકારે છે નિરન્તર તપ કરવાવાળા અને સાન્તર તપ કરવાવાળા અને સાન્તર તપ કરવાવાળા

તેમાં યહેલાે (નિરન્તર તપ કરવા-વાળા) એક દિવસે અન્તેય તિથિએાનું વિદ્યમાનપણ (બન્નેય કલ્યાણક તિથિ) ના થયાે છતાે અન'તર ખીજા દ્રિવસને મહુણ કરીનેજ તપ પૂરા કરનાર થાય છે. અત્યથા નહિ. જેમ ક્ષયે પકુખી અને ચૌમાસી છઠ તપના અભિગ્રહવાળા ં (અનંતર દિવસને ગ્રહણ કરીનેજ તપ પૂરા કર-નાર ખને છે તેમ) બીજો (સાન્તર તપ કરવાવાળાે) તે પછીના વર્ષના તે કલ્યાણકની તિથિવાળા દિવસને ગ્રહણ કરીનેજ (તે કલ્યાણક તિથિના તપ પૂરા કરનાર બને છે.)

૧ આ પાર્કમાં મુકવામાં આવેલ ૧–૧૬ અંક સ્પષ્ટીક્રરણને સમજ્તવવા માટે છે.

सान्तरतपश्चिकीर्षश्च, तत्राद्य एकस्मिन् दिने द्वयोरिष कल्याणकितथ्योविधमानत्वेन तदाराधकोऽपि सन्ननन्तरोत्तरिदनमादायैव तषःपूरको भवित नान्यश्चा, यथा पूर्णिमापाते पाक्षिकचातुर्मासिकषण्ठतपोऽभिग्रहीति द्वितीयस्तु भविष्यद्वर्षतत्कल्याणकितिथियुक्तदिन-मादायैवेति नात्र राङ्कावकारा इति, युक्तिरिक्तत्वात्, न च खसूचित्वमेव राका-ज्वरनारौषधीति गाथार्थः [यथा पूर्णिमापाते चातुर्मासिकषष्ठतपोऽभिग्रही अपरिदनमा-दायैव तपः पूरकः द्वितीयस्तु भविष्यद्वर्षतत्कल्याणकितिथियुक्तं दिनमादायैवेति न किंचिदनुषपन्नम्, अत्र तव तावद्यक्तिरिक्तवात्वस्चित्वमेवराङ्काज्वरनारौषधीति गाथार्थः] (मुद्रित प्रत पृ० ५-६)

એ વર્ગ ના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પ૰દીકરણ.

पाठ ४ क

(ખરતરાએ એક અપેક્ષાએ ચૌદરાના ક્ષય હોવાથી ચૌદરાનું અનુષ્ઠાન ગયું છે એમ માન્યું ત્યારે શાસ્ત્રકારે જણાવ્યું કે શું અષ્ટમાએ તમને ખાનગીપણે કંઇક આપેલું છે કે જેથી ક્ષય પામેલી એવી આઠમ પણ પલટાવીને માના છા ! અને પક્ષ્મીએ તમારા શા યુન્હા કર્યા છે કે જેથી તેનું નામ પણ સહન કરતા નથી!

આવી રીતે પક્ષ્મીના નામને સહન નહિ કરવાના એકાલંભા ઉપર ખરતર શંકા કરે છે કે नन्वेवं......का गतिः

(૧) શ'કા-એવી રીતે પૂનમના ક્ષય હાય ત્યારે તમારી પણ શા ગતિ શશે?

(અર્થાત્ તમે પણ ચૌદરાને દિવસે ચૌદરા કે પક્ષ્મીના નામને તે દિવસે સહન કરશા નહિ અને તેરશને દિવસે ચૌદરા કરી ચૌદરાના દિવસને ચૌદરા કે પક્ષ્મીનું નામ નહિ બાલતાં પૂનમનુંજ નામ આપશા.

નવા વર્ગના કહેવા પ્રમાણે આ શંકા પૂનમના નામને માટે નથી પરંતુ ચૌદરા એટલે પક્ષીના નામને માટે છે. વળી એ નવા વર્ગના કહેવા પ્રમાણે પૂનમના ક્ષયે ચૌદરા અને પૂનમ એકઠા થતાં હોત તો ચૌદરાના કે પૂનમના એક્યના નામને આપત્તિ આવતજ નહિ એટલે સ્પષ્ટ થાય છે કે એક દિવસે એ તિથિ બોલાતી પણ નહોતી અને આરાધાતી પણ નહોતી.

(૨) આ શંકાના સમાધાનમાં શાસ્ત્રકાર કહે છે કે ટીપ્પણાની ચૌદશને દિવસે ટિપ્પ-ણાની અપેક્ષાએ બન્તેનું વિદ્યમાનપણું છે માટે ક્ષીણ એવી પૂનમતું પણ આરાધન થાયજ છે થયુંજ છે એ વાત જાજ્યા છતાં પણ કરીયી નકામી કહેા છે!?

(જેવી રીતે ક્ષય પામેલી પૂનમ ચૌદશને દિવસે વિઘમાન છે તેવીજ રીતે ક્ષય નહિ પામેલી પૂનમ વિગેરે તિથિઓ પણ તેની પહેલાની તિથિઓમાં વિઘમાન તો હોયજ છે. પરંતુ તેવી વિઘમાનતા માત્રથી તે તે તિથિઓની ર૪ (ઉપરના પાઠમાં જે ભાગની નીચે લીડી દોરી છે તે પાઠ પણ મુદ્રિત પ્રતમાંના છે, પણ તેની જગ્યાએ હસ્તલિખિત પ્રતિમાં જે પાઠ છે તે સ્વચવવાને માટેજ પાઠની નીચે લીડી દાેરીને તેની પાસે [] આવા કો સ કરી હસ્ત-લિખિત પ્રતિમાંના પાઠ મૂકયા છે.

તે તે પૂર્વ તિથિઓમાં આરાધના થતી નથી. કેમકે સૂર્યોક્યની વખતે તે તે પર્વ તિથિઓ વિદ્યમાન હોય છે તેાજ તેની આરાધના થાય છે એઠલે વિદ્યમા-નતા હોવાથી જે અહિં આરાધના જણાવી છે તે ખરતરના પક્ષની અપેક્ષાએ છે. કેમકે તેઓ વિદ્યમાનતા અને ભાેગના નામે આરાધના માને છે.

અહિં જો એ તિથિએ લેગી માનવાની હાતતા બન્નેનું વિદ-માનપણ કહીને એક્લી પૂનમની આરાધના ન જણાવત પરંતુ વિદ્યમાનપણા રૂપ હેતુથી એયની આરાધના જણાવત અને તેથી विद्यमानत्वेन द्वयोरप्याराधनम् લખત 'तस्या अप्याराधनम् ' લખ્સું છે તે ન લખત.

વળી આગળ જે આરોષજ્ઞાન કહેવાના પ્રસંગ આવે છે. તે પણ આવત નહિ. આખા અવયવી એવા દિવસ પુનમષણે માનવાના હાય તાજ આરો-પની શ'કાના વખત આવે. ચૌદરાના એક ભાગમાં તા પૂનમનીજ વિદ્યમાનતા ખન્ને પક્ષે સ્વીકારેલી છે, એટલે ચૌદરામાં પૂનમનીજ વિદ્યમાનતા ખન્ને પક્ષે સ્વીકારેલી છે, એટલે ચૌદરામાં પૂનમના આરોપની શ'કાને અવકારાજ રહેતા નથી.)

- (ઢ) (ચૌદશના આખા દિવસને પૂનમ તરીકે માનવામાં આવે તો પૂનમે ચૌદશ માનતાં જેમ આરોપ ગણાય તેમ ચૌદશના દિવસના એક ભાગમાં ચૌદશ હોવાથી તે પૂનમ તરીકે માનતાં આરોપ ગણાવો જોઇએ એમ પર શંકા ધારીને ખરતરાને કહે છે કે) તે ચૌદશને દિવસે જે પૂનમ આરાધાય તે પણ પૂનમના આરોપ કરીનેજ નથી આરાધાતી, અર્થાત્ ચૌદશને દિવસે પૂનમ વિદ્યમાન છતાં ચૌદશના ભાગમાં તા પૂનમના આરોપ કરવાજ નથી પક્તા. કેમકે પૂનમ ક્ષય પામેલી હોવાથી ચૌદશની તિથિને દિવસે પૂનમની વાસ્તવિક સ્થિતિ છે. નહિ કે આરોપિત સ્થિતિ છે.
- (ટીપણાની ચોદરાને દિવસે પૂનમની સ્થિતિ વાસ્તિવક છે, એમ કરાવ-વામાં 'વિદ્યમાનતા' હેતુ ન રાખતાં 'ત્રુદિતત્ત્રેન' એ રાબ્દથી ક્ષયના હેતુ જે રાખ્યા છે તે ક્ષયેગ્ના સિક્રાંતથી ચૌદરાને પૂનમ મનાવવા માટેજ છે.)
- (૪) તે ચાદરાના દિવસને પુનમ તરીકે માનવામાં યુક્તિ ક્ષીલ્યુતિથિ વૃદ્ધિ તિથિના સાધારણ લક્ષણ અવસરે આગળ કહેલી છે.

'ચૌદરાના ક્ષયે તેરસને દિવસે 'તેરશના વ્યપદેશના અભાવ કહીને પ્રાય-શ્ચિત્તાદિ વિધિમાં ચૌદરાજ છે એવા વ્યપદેશ સંઘમાં થાય છે.' એમ જણાવેલું છે. વળી આગળ પણ સીણ તિથિ વૃદ્ધિ તિથિના લક્ષણની વખતે ખરતરને રપ શ્રન્થકારશ્રીએ ઉપરનું કથન પ્રશ્નોત્તર રૂપે રજા કરેલું છે. ચતુર્દશીના ક્ષયે પૂર્ણિમામાં ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને પાક્ષિકાનુષ્ઠાન કરનાર ખરતરગ-ચ્છીએ પાતાના મતના સમર્થન માટે શ્રી તપાગચ્છની શાસ્ત્રસિદ્ધ પ્રવૃત્તિને અંગે પ્રશ્નો કર્યા હાય અને ગ્રન્થકારશ્રી. તે પ્રશ્નોના શ્રી તપાગચ્છની શાસ્ત્ર સિદ્ધ પ્રવૃત્તિના વ્યાજળીપણાને દર્શાવવા સાથે શ્રી તપાગચ્છની તે પ્રવૃત્તિથી ખરતર ગચ્છની માન્યતાને સમર્થન મળતું નથી એ સ્વચવનારા ઉત્તરા આપ્યા હાય, તેવી રીતિએ ગ્રંથકારશ્રીએ ઉપરનું કથન કરેલું છે. ઉપરના કથનના લાવ એ છે કે:—

સમજાવવા માટે સંપૂર્ણ થતી તિથિ માનવી એમ કહેશ તે વ્યપેક્ષાએ પણ ચૌદરાને દિવસે છેલ્લી પૂનમજ ચાવીસે કલાક માનવી જોઇએ.)

(૫) (ખરતરાને કહે છે કે-તમે તો ક્ષય પામેલી ચૌદશ પ્રધાષના આધારે તેરશે તો બદલી શકા પરંતુ) ક્ષય પામેલી ચતુર્દશી પૂનમને દિવસે બદલો છે તે તો માત્ર શુદ્ધિથી આરાપોનેજ આરાધો છો. કેમકે તે પૂનમને દિવસે તમારી અપેક્ષાએ પણ ચૌદશના ભાગની ગંધના અલાવ છતાં પણ (અને પૂનમ માન્યા છતાં પણ) ચૌદશ પણે લો છો. અને એવી રીતના આરાપ કરવા તે તો મિથ્યાત્તાન છે, જે માટે પૂજ્યશ્રી દેવાચાર્ય છએ 'પ્રમાણન્યતત્ત્વ કાલકાર'માં કહ્યું છે કે જેમાં જે વસ્તુ ન હોય તેમાં તેના નિશ્ચય કરવા તે સમારાપ કહેવાય જેમ છીપ છતાં તેમાં આ રૂપું છે એવું ત્રાન (સમારાપ છે.)

તે (શાસ્ત્રીય વ્યવહારકે સામાચારીથી નિરપેક્ષપણાને માટે ખરતરાને અ'ગ આ વચન કહેવામાં આવ્યું છે કેમકે જો એમ ન હોય (અને એકાન્તેજ હોત) તો ચૌદરાના ક્ષયની વખતે તેરશના દિવસે તેરશના વ્યપદેશના અભાવ અને આખો દિવસ ચૌદરા શાસ્ત્રકાર કહેતજ નહિં, વળી શ્રી જીનેશ્વરની મૂર્તિને જીનેશ્વરપણે માની શક્તજ નહિં)

(૬) વળી ક્ષય પામેલી એવી ચૌદશનું અનુકાન તમે (ખરતરા) પૂનમને દિવસે કરા તેને પૂનમનું અનુકાન કહેા કે ચૌદશનું અનુકાન કહેા ?

(આ ઉત્તર મંથશી નમ્ની થાય છે કે પૂર્વનું પ્રકરણ પણ ચોદશના માટેજ હતું વળી ખરતર ગચ્છવાળા કે તપગચ્છવાળા બન્નેમાંથી કાેઈપણ એક તિથિ માનીને તે દિવસે બે તિથિના અનુષ્ઠાન કરવાનું માન તુંજ નહેાતું કેમકે જે એ નવા વર્ગની માફક એક તિથિએ એ તિથિના અનુષ્ઠાન કરાતાં હાેતતા ત્રીજે વિકલ્પ ઉભયાનુષ્ઠાનના પણ જરૂર કરત પણ મંથમાં તે કહેલ નથી.)

(૭) ખરતરાને કહે છે કે~જો તમે તે પૂત્રમે કરાતા પક્ષ્મીના અનુષ્ઠાનને પણુ પૂત્રમનું અનુષ્ઠાન છે એમ કહેશા તા પક્ષ્મીના અનુષ્ઠાનના ક્રાેપના પ્રસંગ આવશે!

[આથી સ્હેંજે સમજાય તેવી બીના છે કે-પૂનમને દિવસે પક્ષ્મીનું અનુ-ષ્ઠાન જે ઉપવાસ પક્ષ્મી પ્રતિક્રમણ વિગેરે કરાય છે. તેને અંગજ પ્રશ્ન છે. રે શન્થકારશ્રીએ જ્યારે ખરતરગચ્છીયને એમ કહ્યું કે-' ચૌદશ અને પૂનમ એ બન્નેયનું આરાધ્યપણું આપણુ બન્નેને સમ્મત છે. હવે જો તમારી કહેલી રીતિના આશ્રય કરાય તો પૂનમજ આરાધાઈ એવું થાય. અને ચતુદ શીના આરાધનને તો અંજલિ દીધા જેવુંજ થાય.' વિગેરે, એટલે ખરતર ગચ્છીએ પ્રશ્ન કર્યો કે-' ચતુર્દ શીના ક્ષયે અમારી રીતિના આશ્રય કરવાથી, ચતુદ શીના આરાધનને અંજલિ દીધા જેવું થાય અને માત્ર પૂનમથી જ આરાધના થાય એવું તમે કહેા છો, ધતા પૂનમના ક્ષયે તમારી પણ શા ગતિ થાય છે? અર્થાત્ પૂનમના ક્ષયે તમારે પણ પ્રામ્થ કરવા છે? શાયજ છેને ?

છતાં એક માત્ર તે દિવસને પાક્ષિક તરીકે ન માને એટલા માત્રથી, પક્ષીના અનુષ્ઠાનના લાપ થાય છે, એવી આપત્તિ આપી. એટલે એ ઉપરથી બે વાત તા જરૂર સિદ્ધ થાય છે કે આખા દિવસ તે પર્વ તિથિને માન્યા સિવાય તેનું અનુષ્ઠાન કરવામાં આવે તા પણ તે અનુષ્ઠાન તે તિથિનું ગણાયજ નહિ, એટલે અષ્ટમી આદિના ક્ષયની વખતે જો આખા દિવસ અષ્ટમી વિગરે માનવામાં ન આવે તા અષ્ટપી આદિના અનુષ્ઠાનના લાપ વ્હારવાજ પડે આથી બીજી વાત એ પણ સિદ્ધ થાય છે કે આખા દિવસ તિથિ માનવામાં આવે તાજ તે તિથિનુ અનુષ્ઠાન તે દિવસે કરેલું સફળ ગણાય.)

(૮) હવે ખીજા વિકલ્પમાં જણાવે છે કે આ તમારૂં બાલવું સ્પષ્ટ જાઠું છે. એટલે પૂનમને દિવસે ક્ષોણુ પાક્ષિકનું જે અનુષ્ઠાન કરા છા તે 'પાક્ષિક અનુષ્ઠાન છે' એમ કહેવું તે સર્વથા જાઠુંજ છે કેમકે તમાએ માનેલી અને કહેલી પૂનમનેજ ચૌદલ તરીકે તમા કહેવા માંગા છા.

(આથી એક દિવસને બે તિથિપણે ખરતરગચ્છવાળા કે તપગચ્છવાળા, એક પણ કહેતા માનતા નહોતા તેથી આ મુષાવાદની આપત્તિ આપેલી છે. આ ઉપરથી આજે નવા વર્ગ અષ્ટમી આદિતા ક્ષયે માને છે સાતમ વિગેરે અને વ્યપદેશ કરે છે આઠમ વિગેરેના; એટલે તેઓજ સ્પષ્ટ મુષા-વાદી કેમ ન ગણાય ?)

(૯) ચોંદરાના ક્ષય હોય ત્યારે ઉદ્ધયવાળી તેરશને દિવસે ચોંદરાનું જ્ઞાન આરાપ રૂપ થશે એમ ન કહેવું. કેમકે ત્યાં આરાપના લક્ષણના સંભવ નથી. જેમ જમીત ઉપર ઘટ અને પટ ળંને હાય તે જમીન ઉપર ઘટપટ છે એવું જ્ઞાન અને કનક રત્નમય કુંડલમાં કનક રત્નનું જ્ઞાન ભ્રમવાળું કહેવાય નહિં. એવી રીતે એકજ રવિ વિગેરે વારના દિવસમાં બન્ને તિથિઓનું સમાનપણું હોવાથી આરાપજ્ઞાન કેમ કહેવાય!

આટલાજ માટે આ પ્રત્થમાં સંવુण्णित्त अ काउ० એ ગાયામાં જે રવિવાર આદિ દિવસે સમાપ્ત થાય તે દિવસ તે તિચિપણે લેવા, ઇત્યાદિક કહેવાશે તેમાં મુઝાલું નહિ.

૧ અહિં 'ચિંદ च તરક્ષયે...... મહાતે' સુધીની લીટીઓના ભાવાર્યને પણ ઉડાડી દર્ધ નગ્વેવં ના ભાવાર્ય જોડયા છે.

રછ આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્તરિજી હાલમાં કહે છે તેમ જો તે વખતે શ્રી તપાગ² છીય સમાજ પૂનમના ક્ષયે તેરશે ચૌદશ અને ચૌદશે પૂનમ—એવી હેર-ફેરી કરતો હોત, તો આવે! પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થવા પામતજ નહિ. એટલે આ પ્રશ્ન પણ એજ પૂરવાર કરે છે કે—તે સમયે શ્રી તપાગચ્છીય સમાજ પૂનમના ક્ષયે ચૌદશેજ ચૌદશ અને પૂનમ બન્નેની સમાપ્તિ હોવાથી ચૌદશેજ ચૌદશ— પૂનમ બન્નેની આરાધના કરતો હતો. અને ચતુદ શીના અનુષ્ઠાનમાં પૂર્ણિમાના અનુષ્ઠાનનો સમાવેશ કરતો હતો. ખરતર ગચ્છીયના ઉપરના પ્રશ્નનો ગ્રન્થકાર-શ્રીએ જે ઉત્તર આપ્યા છે તે જેતાં પણ અમારા આ કથનનેજ સમર્થન મળે છે પણ આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્ત્રિજીના કથનને સમર્થન મળતું નથી.

(આ ઉપરથી સ્હેજે સમજી શકાશે કે એક વારે બે તિથિએા સમાપ્ત થાય તેથી તેનું વિઘમાનપહું હોય. છતાં પણ તે દિવસ સમાપ્ત થનારી એકજ તિથિપણે અંગીકાર કરવા; નહિ કે બે તિથિપણે. જો એમ ન હોત તા શાસ્ત્ર-કાર તે તિથિપણે લેવા એમ નહિ કહેતાં તે તે તિથિપણે લેવા એમજ કહેત.

વળી આ અધિકાર વૃદ્ધિના પ્રકરણમાં પહેલે દિવસે સ'પૂર્ણ તિથિ માની-ને બીજા દિવસની તિથિને સર્વાથા નહિ માનનાર એવા ખરતરાને સંપૂર્ણ-તાના નામે કહેવામાં આવેલા છે. શ્રદ તપાગચ્છવાળા તાે ભાગ કે સમાપ્તિને અ'ગે તિથિ ન માનતાં ક્ષય વૃદ્ધિના પ્રસ'ગ સિવાય ઉદયને અ'ગેજ તિથિ માનનાર છે, અને પર્વાતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં અનુક્રમે પૂર્વાતિથિના ઉદય અને ઉત્તર તિથિના ઉદયજ પર્વાયણે માનનારા છે.

શાસ્ત્રકારે પાે<mark>તે</mark> તાે પૂનમના ક્ષયની વખતે, ચૌકશને દિવસે પૂનમ કર-વાતું અને તે<mark>થાજ તેરશને દિવસે ચ</mark>ૌકશ કરવાતું રાખેલું હાેવાથીજ ખરતર તરફથી આ પ્રકારે શ'કા કરવામાં આવી છે કે)

(૧•) અન-તરપણે રહેલી એ ત્રણ ચાર કલ્યાણક તિથિઓમાં પણ શું તમે એમજ કરજિયાત રૂપ તિથિની પેઠે પૂર્વે પૂર્વે જવાનું કરશા ?

અાવી શંકાના ઉત્તરમાં ગ્રન્થકાર કહે છે કે તમારૂં ડઢાપણ આશ્ચર્યકારક છે. કેમકે તમે પાતાના નાશને માટે પાતાનું શસ્ત્ર સજીને અમારા હસ્તકમલમાં મૂકાે છાે.

આ નવા વર્ગ જેમ એક દિવસે બે અગર વધારે તિથિતું આરાધન માને છે, તેમ જો શાસ્ત્રકાર માનતા હોત તાે અહિં કલ્યાણકની અનેક તિથિ એાની એક સાથે આરાધનાની વાદિની આ શ'કાને અને શાસ્ત્રકારે આપેલા સમાધાનને પણ અવકાશ ન હતાે.

વળી એ તિથિતું વિઘમાનપર્ણું કહીને પણ આરાધના તાે એકનીજ જણાવી છે. એઠલે સ્પષ્ટ છે કે એક દિવસે એક કલ્યાણક તિથિ મનાતી હતી.

(૧૧) ક્રેમકે અમારે તેા આગળની દ્રસમી જેવી કલ્યાણકની તિથિ ક્ષય પામેલી હેાય તાે તેની પહેલી ડીપણાની નાેમની કલ્યાણક તિથિમાં એયનું વિદ્યમાનપણું હોવાથી તે આગળની દશમી રૂપ કલ્યાણક તિથિને માનવાની સવળતા રૂપ ઇપ્ટજ થાય છે.

- ૨૮ **'પૂતમના ક્ષયે તમારી પણ શા ગિત થાય છે?' એવા ખરતરગચ્છીએ પૂછેલા પ્રશ્નના ઉત્તર આપતાં. બ્રન્થકારેશ્રી કરમાવે છે કે રેપૂતમના ક્ષયે ચતુર્દશામાં ચતુર્દશા અને પૂર્ણિમાએ બન્નેયનું વિદ્યમાનપણ હોવાના કારણે ચતુર્દશામાં પૂર્ણિમાનું આરાધન કરીએ છીએ, આરાધન પણ થઈજ મથું! ચોદશે અમે જે પૂર્ણિમાનું આરાધન કરીએ છીએ, કતે ચોદશમાં પૂનમના આરાપ કરીને કરતા નથી. કારણ કે-પૂર્ણિમાના ક્ષય હોવાથી ચતુર્દશામાં પૂર્ણિમાના વાસ્તવિક સ્થિતિ છે. પતમે તો ક્ષાણ ચતુર્દશાની આરાધના પૂર્ણિમામાં કરો છે! તે પૂર્ણિમામાં ચતુર્દશાના ભાગવટાની ગન્ધના અભાવ હોવા છતાં પણ તમે પૂર્ણિમાનો ચતુર્દશાનો અને આરાપ એ તો મિચ્યાદ્યાન છે.'
- રલ્ તે વખતે શ્રી તપાગચ્છીય સમાજ જો પૂનમના ક્ષયે તેરસે ચૌદશ માન-વાની અને પૂનમની વૃદ્ધિએ પહેલી પૂનમે ચૌદશ માનવાની આચાર્યશ્રી સાગ-રાનંદસૂરિજી કહે છે. તેવી હેરફેરી કરતા હાત તા ગ્રન્થકારશ્રી આવા ઉત્તર આપી શકત જ નહિ કારણુકે–પહેલી પૂનમમાં ચતુદ રીના ભાગવડાની ગંધ સરખી પણ હાય નહિ એ દેખીતી વાત છે અને ચૌદશ ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થતી હાવા છતાં પણ ચૌદશનું તેરશે આરાપણ કરતા હાત તા અહિં ઉદયતિથિ ચૌદશની વિરાધનાના પ્રશ્ન પણ ઉદ્દભવ્યા વિના રહેતજ નહિ. ગ્રન્થ-કારશ્રી કમથી કમ, એ પ્રશ્નના પાતાને અભિમત એવા ખુલાસા આપવાને માટે પણ ઉદયતિથિ ચૌદશને છાડીને તેરશે તેનું આરાષણ શ્રાય કે નહિ ?'– એવા પ્રશ્ન ઉભા કરતજ. અહિં તા તેવા પ્રશ્ન ઉભા કરવામાં આવ્યા નથી અને પૂર્ણિમાએ ચૌદશના ભાગની ગન્ધ નહિ હોવાના કારણુને જણાવીને ગ્રન્થ-કારશ્રીએ ખરતર ગચ્છીયને આરાપ કરીને આરાધના કરનારા ઠરાવી તેના આરાપને મિથ્યાજ્ઞાન તરીકે જણાવેલ છે.
- 3o હવે આગળ ચાલતાં ગ્રન્થકારશ્રી ખરતર ગચ્છીયને ઉદ્દેશીને એવા ભાવનો પ્રશ્ન કરે છે કે-^૧ક્ષીણુ પાક્ષિકના અનુષ્ઠાનને પૂર્ણિમામાં આચરતાં તે અનુષ્ઠાનને તમે પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન કહેશા કે પૂર્ણિમાનું અનુષ્ઠાન કહેશા ?' આવા પ્રશ્ન કરીને ગ્રન્થ-

(આગળ આગળની તિથિ પાછળ પાછળની તિથિમાં વિદ્યમાન હોવાથી તે તે એક તિથિપણે અમે માની શકીએ છીએ, તેથી અમને કાઇ પણ પ્રકાર અનિષ્ટ નથી.)

^{*} આ. રામચંદ્રસૂરિજીએ પોતાના આપેલા 'નન્વેનં' ના પાઠના ભાવ સંસ્કૃત શબ્દ સાથે સંખંધ ધરાવતા જે શબ્દો છે તેને 'પૈકા' ઢાઈપમાં આપ્યા છે. તે દરેક ઉપર ૧– ૧૫ સુધીના અંક આપ્યા છે બાજીનું લખાણુ તેમનું સ્વતંત્ર છે. તે વિદ્રાન વાંચક મૂળ પાઠ સાથે સરખાવશે તાે આપોઆપ ખ્યાલ આવશે કે આ. રામચંદ્રસૂરિજીએ પાઠ અને પૂર્વપ્રાંથના નામે પોતાને મનગમતું કહ્યું છે.

કારશ્રી કહે છે કે–'જે આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં તમે એમ કહેશો કે–^હએ પૂર્ણિમાનું અનુષ્ઠાન છે. તાે પાક્ષિકના અનુષ્ઠાનના વિક્ષેપની આપત્તિ આવશે ^૮અને એમ કહેશા કે–એ પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન છે, તાે પૂર્ણિમાનાજ ચતુર્દશીપણે વ્યયદેશ કરવાના કારણે તે સ્પષ્ટ મૃષા ભાષણુજ ગણાશે'

- 3૧ અહિં ખાસ ધ્યાન ખેંચનારી ખીના એ છે કે-પૂર્ણિમાનું અનુષ્ઠાન કહેનારને માટે પાક્ષિકાનુષ્ઠાનના વિલાપની આપત્તિ જણાવી, પણ પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન કહેનારને પૂર્ણિમાના અનુષ્ઠાનના વિલાપની આપત્તિ જણાવી નહિ કારણ કે પાક્ષિકાનુષ્ઠાનમાં પૂર્ણિમાના અનુષ્ઠાનના સમાવેશ થઇ શકે છે અને શ્રી તપાગચ્છીય સમાજ પણ પૂર્ણિમાના ક્ષયે પાક્ષિકાનુષ્ઠાનમાં પૂર્ણિમાના અનુષ્ઠાનના સમાવેશ કરે છે. એ વાત શન્થકારશ્રીના ધ્યાનમાંજ હતી વળી પૂર્ણિમાનાજ સતાવેશ કરે છે. એ વાત શન્થકારશ્રીના ધ્યાનમાંજ હતી વળી પૂર્ણિમાનાજ સતાવેશ કરે છે. એ વાત શન્થકારશ્રીના ધ્યાનમાંજ હતી વળી પૂર્ણિમાનો કહ્યું છે પરંતુ આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસ્તરજીની માફક જો તેઓ પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિએ પ્રથમા પૂર્ણિમાએ ચતુર્દશીના અને ચતુર્દશીએ બીજી ત્રયાદશીના વ્યપદેશ કરવા ઇષ્ટ માનતા હાત, તા એમ કહેતજ નહિ. કારણકે એ સ્પષ્ટ મુષાભાષણનું પાતાનું કથન પાતાને પણ લાગુ પહે તેમ છે. એ સમજવાને માટે પણ તેઓશ્રી પુરતા સમર્થ હતા.
- 3ર પૂર્ણિમાનાજ ચતુદ'શી તરીકેના વ્યપદેશને સ્પષ્ટ મુષાભાષણુ તરીકેજ એાળખાવ્યા બાદ, ગ્રન્થકારશ્રીએ લ્ચતુદ'શીના ક્ષયે તેરસમાં 'ચતુદ્ર'શીનું જ્ઞાન આરોપ રૂપ નથી '–એ વસ્તુનું સમર્થન કર્શું છે અને એ પછી, ખરતર ગચ્છીયના કલ્યાણક તિથિઓના આરાધનને લગતા પ્રશ્ન મૂકીને તેના ઉત્તર આપ્યા છે.
- 33 ખરતરગચ્છીએ એવા ભાવના પ્રશ્ન કરી છે કે-+'પૃનમના ક્ષરે તમે ચૌદરો ચોદરા અને પૃનમ કે બન્નેચનું આરાધન થવાનું કહેા છા, ^{૧૦}તા શું અન્તર-રહિતપણે રહેલી બે, ત્રણ કે તેથો પણ વધારે કલ્યાણક તિથિઓ પૈકીનો બીજી ત્રીજી આદિ કલ્યાણક-તિથિના ક્ષય આવે ત્યારે પણ તમે પૃનમના ક્ષયે ચૌદરો ચાદરા-પૃનમ બન્નેના આરાધનની જેમ ક્ષીણ કલ્યાણક તિથિ અને તેની પૂર્વા કલ્યાણક તિથિએ બેયનું ક્ષીણકલ્યાણક તિથિયુક્ત પૂર્વા કલ્યાણક તિથિયુક્ત આરાધન કરવાનું સ્વીકારા છે ?'

(ખરતરગચ્છવાળાઓ કે શાસ્ત્રકાર પાતે પણ જો એક દિવસે બે તિથિ

⁽૧૨) પરંતુ તમારે તેવી તિથિઓમાં પહેલાંની કે છેલ્લાંની એટલે કે ૯-૧--૧૧ માંની નામ કે અગીયારશ બેમાંથી કાઇ પણ તિથિ ક્ષય પામે સારે આકાશજ દેખવું પડશે.

⁺ અહિં ' ' આમાં મૂકેલા શખ્દાે ભ્રમ ઉત્પન્ન કરવા માટે છે ગ્રંથકારે ચોંદશે ચાદશ પૂનમ બેનું આરાધન કરવાનું કહ્યું નથી.

ખરતર ગચ્છીયના આવા પ્રશ્નના ઉદલવને અવકાશ શાથી મળ્યા ? ЗX ગંથકારશ્રીએ જે પૂર્ણિમાના ક્ષયે ચતુઈશીએજ ચતુઈશીનું અને ક્ષીણ પૂર્ણિ-માનું પણ આરાધન થાય એમ પાતાના પક્ષે ન જણાવ્યું હાય તેમજ પૃશ્ચિમાના ક્ષયે ચતુર્દશીએ માત્ર પૂર્ણિમાનું અને ત્રયાદશીએજ ચતુર્દશીનું આરાધન થાય એમજ જણાવ્યું હાય, તા આવા પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થવાને અવકાશજ મળે નહિ! પરંતુ જૈન શાસ્ત્રાધારા મુજબ પર્વતિથિએાનું આરાધન કરનારા શ્રી તપાગ-ચ્છીય સમાજ તે વખતે પૂનમના ક્ષયે ચૌદશેજ ચૌદશ અને પૂનમ એ ખંને-યની આરાધના કરતા હતા, એટલે ગંથકારશ્રીએ પણ 'પૂનમના ક્ષયે તમારી પણ શી ગતિ થાય છે ?' એવા પ્રશ્ન કરીને ચાદશના ક્ષયે પૂનમે પખ્ખી કરવાની પાતાની વાતનું સમર્થન કરવાને ઇચ્છતા ખરતર ગચ્છીયને કે–પૂનમના ક્ષયે ચાૈદશે ચાૈદશ–પૂનમ બંનેયનું વિદ્યમાનપહ્યું હાેવાથી ચાૈદશે ચાદશ-પૂનમ બેયનું આરાધન થઇજ ગયું!' આમ કહ્યા પછીથી ચંથકારશ્રીએ ખરતર ગચ્છીયને એમ પણ સ્વચવ્યું કે-અમારી માક્ક તમારે ચાદશના ક્ષયે પૂનમે ચાદશ–પૂનમ બેયનું આરાધન નથી થતું, કારણુંકે પૂનમમાં ચાદશના ભાગની ગંધનાય અભાવ છે! આ રીતિએ પુનમના ક્ષયની વાતમાં કાંઈ નિયજ્યું નહિ, ત્યારે ખરતર ગચ્છીએ કલ્યાણક તિથિઓની આરાધનાની વાતને યાદ કરી. કારણકે કલ્યાણક તિથિઓના આરાધકા અંતર રહિત-પશુ રહેલી બે, ત્રણ કે વધુ કલ્યાણક તિથિએા પૈકીની બીજી કલ્યાણક તિથિ આદિના ક્ષય આવતા હતા, ત્યારે તે તિથિએ કરવાના તપને માટે કાંતા અંતર રહિત પણે રહેલી કલ્યાણક તિથિએાના અનન્તર ઉત્તરદિ**નને શ્ર**હણ કરતા હતા. કાંતા પછીના વર્ષમાંના તે કલ્યાણક તિથિયુક્ત દિવસને કરતા હતા આથી ખરતરગચ્છીએ અંતર રહિતપણે રહેલી કલ્યાણક તિથિએક વિષે એવા આશયથી પ્રશ્ન કર્યો કે–ગ્રન્થકારશ્રીએ પૂનમના ક્ષયે ચાદશે ચાદશ– પુનમ અન્તેયની આરાધના થાય છે એમ જે કહ્યું છે તે ખાટું ઠરે અગર જે નિયમના પૂનમના ક્ષયમાં શ્રન્થકારશ્રી ઉપયોગ કરે છે; તે નિયમ મુજબ તેએ! કુટ્યાણક પૂર્વતિથિઓમાં વર્તતા નથી એમ સાખીત થઇ શકે! પરંત તે વખ-તેય શ્રી તપાગચ્છીય જૈન સમાજ ઉદય, ક્ષય અને વૃદ્ધિ સંખંધી જે નિયમા છે તે નિયમા જેમ ષડ્પવીને લાગુ કરતા હતા, તેમ કલ્યાણક પર્વાતિથિઓને પણ લાગુ કરતા હતા અને તેમ છતાં પણ જરૂર પડચે કલ્યાણક પર્વતિથિના

માનતા હોત તેા તેમને આકાશ દેખવાની આપત્તિ આપી શકાતજ નહિ. એઠલે સ્પષ્ટ સમજારો કે કલ્યાણક તિથિ (નહિ કે કલ્યાણક) એક દિવસે અનેક મનાતી ન હતી અને મનાય નહિ.)

ક્ષયે અનન્તર ઉત્તર દિનને લઇને કે પછીના વર્ષના તત્કલ્યાણક તિથિયુક્ત દિનને લઇને શ્રીણ કલ્યાણક તિથિના તપ કરતા હતા.

- 3પ આથીજ, તમે શું પૂનમના ક્ષયે ચોદશ–પૂનમ એ બન્નેનું આરાધન ચાદશે સ્વીકારા છે, તેમજ અન્તરરહિત પણે રહેલી એ, ત્રણુ આદિ કલ્યાણુક તિથિઓમાં પણ સ્વીકારા છે ?–એવી ભાવના ખરતરગ^રછીયના પ્રશ્નના ઉત્તર આપતાં, ગ્રન્થકારશ્રી ક્રમાવે છે કે–^{૧૧}અમારે તા અગ્રેવન કલ્યાણુક તિથિના ક્ષયે પ્રાચિત કલ્યાણુક તિથિમાં અગ્રેતન અને પ્રાચિત ઉભય કલ્યાણુકતિથિઓનું વિદ્યમાનપણું હોવાના કારણું ઈષ્ટાપત્તિજ છે. ^{૧૨}પ્રાચીન કલ્યા**ણુ**ક તિથિના ક્ષયે કે ઉત્તરા કલ્યાણુક તિથિના ક્ષયે બંનેય પ્રસંગમાં તમારે જ આકાશ સામું જોવું પડે તેમ છે.'
- ા કરે એ કે–તા પછી કલ્યાણુક તિથિના ક્ષયના કારણે ^{૧૩}અન તર દિને અને પછીના વર્ષના કલ્યાણુક દિને કેમ પૃથફ તપ આચરવામાં આવે છે?
- ૩૭ આ પ્રશ્નનું નિરાકરણુ કરતાં, ગ્રાંથકારશ્રી ફરમાવે છે કે ^{૧૪}કલ્યા**લ**ફ્રાને આરાધક પ્રાયઃ તપાવિશેષકરણુના અભિગ્રહી હેાય છે ^{૧૫}અને તે બે પ્રકારના હોય છે, એક નિરંતર તપ કરવાની ઇચ્છાવાળા અને બીજો સાન્તર તપ કરવાની ઇચ્છાવાળા

(૧૩) ખરતરગચ્છવાળા શ'કા કરે છે કે જો તમે તે દિવસે તે તિથિ માની ઢાે છા, તાે પછી બીજે દિવસે અગર આવતા વર્ષની કલ્યાલકની તિથિને દિવસે જાદું તપ કેમ કરાે છાે ?

(દરેક કલ્યાણક કે પૌષધ જેવાં વ્રતા કે આંબેલ જેવા તથા તે તે સંબંધી એકેક દિવસે એક એકજ કરાતા હોવાથી તેમાં બે પૌષધા કે બે આંબેલ એક દિવસે સાથે લેવાતાં નથી, એ વાત આખા જૈન સમાજમાં પ્રસિદ્ધજ છે, અને તેથીજ આ બીજા દિવસના અને ભવિષ્યના વર્ષના કલ્યાણકના તપના પ્રક્ષ થયા છે.

આ ઉપરથી જેમ આજે નવાવર્ગ એક દિવસે અને એક તપે અન્ને દિવસની તિથિએા અને અન્ને દિવસના તપા આરાધી લેવાય છે, એમ માને છે. એમ જો તે વખતે બેમાંથી કાેઇ પણ ગચ્છવાળાએ માન્યું હોેત તાે આ પ્રક્ષજ ઉત્પન્ન થાત નહિ.)

(૧૪) આવી શંકાના સમાધાનમાં કહે છે કે—

કલ્યાષ્ટ્રકની આરાધના કરનારાએ પ્રાયઃ આંબેલ આદિ તપ કરવાનાજ નિશ્ચયવાળા હોય છે. 'નહિ 'કે પૌષધાદિ.'

(આથીજ શાસ્ત્રકાર પૌષધ આદિથી કરતાં કલ્યાણક તિથિને સ્પષ્ટપણે જીદી પાઉ છે અને જણાવે છે કે-ફરજિયાત પર્વાતિથિઓ પૌષધ આદિથી આરાધવાની હોય છે, અને તે પ્રતિનિયત દિવસવાળી હોય છે. જ્યારે કલ્યા-ણક તિથિઓ તપથી આરાધવાની હોય છે અને તપના અંગીકાર ઉત્તર દિવસને મેળવીને પણ થઈ શકે છે.) નિરંતર તપ કરવાની ઇચ્છાવાળા એક દિવસે બંનેય કલ્યાણક તિથિઓનું વિદ્યમાનપાશું હોવાથી તે એક્જ દિવસે બંનેય કલ્યાણક પર્વાતિથિઓનો આરાધક બન્યો થકા અનન્તર ઉત્તરકિનને લઇને જ તપઃ પૂરક થાય છે. પણ અન્ય પ્રકારે તપઃપૂરક થતા નથી. જેમકે ચાદશ પૂનમના (પાલિક અને) ચાર્તું માસિક છઠ તપના અભિગ્રહી પૂનમના ક્ષયે, ચાદશે ચાદશ—પૂનમ બન્નેના આરાધક બન્યા થકા અપરદિનને ગ્રહણ કરીને છઠ તપના પૂરક બને છે! સાન્તરતપ કરવાની ઇગ્છાવાળા તા પછીના વર્ષે તે કલ્યાણક તિથિશુક્ત એવા દિવસને ગ્રહણ કરીનેજ પાતાના અભિગ્રહને પૂર્ણ કરે છે.'

(૧૫) કલ્યાણુકના તપ કરનારા એ પ્રકારે હોય છે. નિરન્તર તપ કરનારાઓ ને સાન્તરતપ કરનારાઓ, નિરન્તર તપ કરનારા ક્ષય વખતે 'એકજ દિવસે બે કલ્યાણુક તિથિતું વિદ્યમાનપણું હોવાથી તે બેય તિથિઓને આરાધક રહ્યો છતા પણ આગળના દિવસને લઇનેજ તપના પુરનાર થાય' એ સિવાય નહિ.

(આ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાશે કે તપસ્યા, ને પૌષધ આદિથી આરાધાતી ક્રિજયાત પર્વતિથિ તેા એક દિવસે બે ન આરાધાય, પરંતુ કલ્યાણક તિથિ જે એકલી તપને માટે છે, તે પણ એક દિવસના તપથીજ બે તિથિની આરાધનાવાળી ન ગણાય, તેથી બીજો દિવસ લેવા પડે જો કે 'આચારા પદેશ' વિગેરે ગ્રન્થને અનુસરીને બે ત્રણ ચાર કલ્યાણકા પણ તે તે કલ્યાણકને કોના સરવાળાથી આરાધાય છે, પરંતુ તત્ત્વ એ છે કે માત્ર એક કલ્યાણકને આશ્રયીને કરેલ તપથી બે ત્રણ કલ્યાણકાના તપનું આરાધન થઈ શકે નહિ.)

(૧૬–૧)ખરતરબચ્છવાળાઓતેજ શાસ્ત્રકાર કહે છે કે જેમ પુનમનાે ક્ષય હાેય ત્યારે પક્ષ્પી અતે ચામાસી ઉપર છઠ કરનારાઓ તમારામાં આગળનાે દિવસ લઇને છઠનાે તપ પૂરા કરે છે, તેમ કલ્યાણુકાદિમાં અમે પણ આગળનાે દિવસ લઇને તપ પૂરા કરીએ છીએ.

(તપગચ્છમાં તા તેરશ ચોદશ અને ચૌદશ પૂનમ થતી હતી, પરંતુ ખરતરગચ્છની પ્રાચીન સમાચારી (વિધિ પ્રષા) પ્રમાણે ચૌમાસી ચૌદશના ક્ષયે પૂનમ ચામાસી કરાતી હતી નવા ખરતરાને મતે દરેક ચૌદશના ક્ષયે પૂનમે પક્ષી કરાતી હતી એટલે ચૌદશના ક્ષયે ચૌદશના ઉપવાસ તા તે લેકો પૂનમને દિવસેજ કરી લે, પરંતુ છકના અભિગ્રહવાળા પૂનમે ચૌદશ કરે ત્યારે આગળના પડવાના દિવસ લીધા સિવાય છકુ કરી શકેજ નહિ.

નવા વર્ગ તા પૂનમના ક્ષયે ચૌદરા પૂનમની આરાધના અનુક્રમે શાસ-કારાએ તેરશ ચૌદરો કહેલી છે તે, અને તેરશે ભૂલી જવાય તા પડવે કહેલી છે. તે સ્પષ્ટ વચનને પર'પરા ન માનતાં તેરશને દિવસે પૂનમની આરાધના કરવાનું અને ભૂલી જવાય તાે એકમને દિવસે પૂનમની આરાધના કરવાનું જણાવે છે. આથી તે વર્ગના મતે પૂનમની આરાધના ચૌદશ પહેલાં થશે, અને તેથી તેને આ મન્થથી પણ સ્પષ્ટ વિરોધ આવે છે, કેમકે ચૌદશ પૂનમની 3૮ ગ્રન્થકારશ્રીએ આવા ભાવના ઉત્તર આપીને, અગ્રેતન પવ'તિથિના ક્ષયે પ્રાચીન પર્વ'તિથિએ બન્નેચ પર્વ'તિથિઓનું વિદ્યમાનપહું હાેવાથી બન્નેચ પર્વ'- તિથિઓનું આરાધન એકજ દિવસે શાય એ વાતને પુષ્ટ કરી છે તેમજ તેમણે જે છઠ તપના અભિગ્રહના દાખલા આપ્યા છે તે પણ પૂનમના ક્ષયે તેરશે ચૌદશ અને ચૌદશે પુનમ કરવાની કાેઇ રીતિ તે વખતે શ્રી તપાગચ્છીય જૈન સમાજમાં વિદ્યમાન નહિ હતી એમ પૂરવાર થાય છે.

આરાધનામાં અનન્તર એવા ઉત્તર દિનના મૂખ્ય માર્ગ છે, તેના અહિં તે વગ⁶ને સમાવેશ રહેતા જ નથી.

વળી તેરશે કે એકમને દહાડે પૂનમના નથી તા ઉદય, નથી તા ભાગ, કે નથી તા સમાવ્તિ છતાં શાસના ત્રવોદશી चતુર્વશ્યોઃ એ દ્વિવચનથી વિરૂદ્ધ જઇને પૂનમની આરાધના તેરશે કે પડવે માનવઃને તેઓ તૈયાર થયા છે.

(૧૬-૨) અને સાન્તર તપ કરનારા તેા બીજા વર્ષની તે દિવસની કલ્યાણુક તિથિ-વાલા દિવસને લઇનેજ તપ પૂરનારા થાય છે. તેથી અહિં એક દિવસે બે તિથિ કેમ ન આરાધાય? તેવી શંકાને અવકાશ નથી.

એક દિવસે બે તિથિઓનું આરાધન થતું હોત તેા સાન્તર તપવાળાને પણ બીજા વર્ષના દિવસ લેવા પડત નહિં. 'અહિં શંકા કરવી તે ચુક્તિ રહિત છે. અને શૃન્યતા એ શંકાજ્વરને નાશ કરવાની ઔષધિ નથી.' એમ કહેવું પડત નહિ.

એ વર્ગે રજી કરેલ પાતાના પાઠના ભાવ.

પાઠ ૪ હ

"પૂનમના ક્ષયે તમારી પણ શા ગિત થાય છે! એવા ખરતરમચ્છીયે પૂછેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતાં ગ્રંથકારશ્રી કરમાવે છે કે પૂનમના ક્ષયે ચતુર્દશામાં ચતુર્દશા અને પૂર્ણિના એ બન્યનું વિદ્યમાનપણું હોવાના કારણે ચતુર્દશામાં પૂર્ણિમાનું આરાધન થઈજ ગયું! ચૌદરો અમે જે પૂર્ણિમાનું આરાધન કરીએ છીએ તે ચૌદરામાં પૂર્ણિમાનો આરાપ કરીને કરતાં નથી કારણુંકે પૂર્ણિમાનો ક્ષય હોવાથી ચતુર્દશામાં પૂર્ણિમાનો વાસ્તવિક સ્થિતિ છે. તમે તો ક્ષીણ ચતુર્દશાની આરાધના પૂર્ણિમામાં કરા છો તે પૂર્ણિમામાં ચતુર્દશાનું સુદ્ધી આરાપણ કરીને કરો છોઃ કારણુંકે પૂર્ણિમામાં ચતુર્દશાના ભોગવડાની ગંધના અભાવ હોવા છતાં પણ તમે પૂર્ણિમાના ચતુર્દશાપણે સ્વીકાર કરા છે। અને આરાપ એ તો મિથ્લાના છે!"

[आश्राणना पार्थमां (५% पर मां) दतांजलीव भवेत् त्यांथी यदि च तत्क्षये तदाराधनं व्यतीतमेव तर्हि सुद्धद्भावेन पृच्छामि-कि किमप्यष्टम्या रहोवृत्त्या समर्ग् पितं यक्षष्टाऽप्यष्टमो परावृत्त्यामिमन्यते,पाक्षिकेण च किमपराद्धं यसस्य नामपि હવે આ બધી વિગતાના ઉપસંહાર કરતાં પૂર્વ અમે એ વાત જણાવી દેવાને ઇચ્છીએ છીએ. અત્યાર સુધીમાં અમાએ જે જૈન શાસ્ત્રપાઠા આપ્યા છે અને હવે પછી જે જૈન શાસ્ત્રપાઠા આપીશું, તેમાં અમારા આશય મૂળ વિવાદાસ્પદ વસ્તુનાજ ખરા ખાટાપણાને જણાવવાના હાઇને, તે તે પાઠામાંના સવ' પદાના અર્થ આપવાનું ધારણ અમે સ્વીકાર્યું નથી, પણ તે પાઠામાંના મુખ્ય મુખ્ય બીનાઓના લાવનેજ રજૂ કરવાનું ધારણ અમે સ્વીકાર્યું છે. આપેલા પાઠામાંના અમૂક પદાના અગર અમૂક વાકચાના અર્થ કે લાવ કેમ નથી આપ્યા? એવા પ્રશ્નને અવકાશ ન મળે, એટલા માટેજ આટલા ખૂલાસા કરી દેવામાં આવ્યા છે.

ઉપર રજાૂ કરેલી સર્વ બીનાએાથી સિદ્ધ થાય છે કે---

(૧) જે દિવસે જે પર્વ તિથિ ઉદય તિથિ તરીકે મળતી હાેય, તે દિવસે તે પર્વ તિથિ ન મનાય તાે પર્વ લાેપના દાેષને પાત્ર અનાય

न सद्यते इति આટલા શખ્દો ઉ**ડાડી આ ચાે**થા પાઠનું એ વર્ગ પાેતાના વિવરણુમાં પાઠ ૩ અને ચાેથાના ભાવને એક્ઠાે કરે છે અને વચ્ચે ઉપર જણાવેલા શખ્દાેના અર્થને ઉડાડી ચાેથા પા_ઠ સાથે મન-ગમતી રીતે જોડે છે.

જે કે ભાવ પણ મનગમતી રીતે જ રજી કર્યો છે. આ રહ્યો પાઠ 3 ના તેમના કાઢેલા ભાવ તેમના જ શબ્દામાં નીચે પ્રમાણે છે.

"પ્રંથકારશ્રીએ જ્યારે ખરતરગચ્છીયને એમ કહ્યું કે ચૌદશ અને પૂનમ એ બંનેયનું આરાધ્યપછું આપણુ બંનેને સમ્મત છે. હવે જો તમારી કહેલી રીતિના આશ્રય કરાય તા પૂનમજ આરાધાઇ એવું થાય અને ચતુર્દશીના આરાધનને તા અંજલી દીધા જેવું જ થાય' વિગેરે. એટલે ખરતરગચ્છીયે પ્રશ્ન કર્યો કે 'ચતુર્દશી' ના ક્ષયે અમારી રંતિના આશ્રય કરવાથી ચતુર્દશીના આરાધનને અંજલિ દીધા જેવું થાય અને માત્ર પૂનમનીજ આરાધના થાય એવું તમે કહી છેા."

આ પછી તર્દિવાળા પાઠના આ અર્થ લેવા જોઈએ ને તે અર્થ અહીં જોડવા (ખરતરગચ્છે ઉડાઉ જવાબ આપ્યા કે ભલેને ચતુર્દશીના આરાધનને આંજલિ દીધી ત્યારે ગ્રંથકારે જણાવ્યું,) 'તા હું મિત્રભાવે પૂછું છું કે શું અષ્ટમીએ તમને ખાનગીમાં કંઈ આપ્યું છે જેથી (દિપ્પણામાં) ક્ષય પામેલી આઠમને પણ પલદાવીને (સાતમ ઉદયવાળી છે તેને ખસેડીને પણ અષ્ટમી તરીકે) માનવામાં આવે છે તા પછી ચૌદશે શા અપરાધ કર્યો કે તેનું નામ પણ સહન કરતાં નથી.'

આટલા શબ્દો ઉઠાડી 'નતુ' વાળા આ ચોથા પાઠ અને તેના લાવ 'પૂનમના ક્ષયે તમારી શી ગતિ થશે.' એમ કરી જોડે છે.

- (૨) જે દિવસે જે પર્વ તિથિના ભાગવટા ન હાય, તો દિવસે તે તિથિ માનવી એ આરાપ છે અને આરાપ એ મિથ્યાજ્ઞાન છે.
- (3) જે દિવસે જે તિથિના ભાગવટા ન હાય તે દિવસે તે તિથિના વ્ય-પદેશ કરવા એ સ્પષ્ટ મુષાભાષણ જ છે.
- (૪) આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્ત્રરિજી 'પૂનમ—અમાસના ક્ષયે તે ક્ષયના બદલામાં તેરશના ક્ષય કરીને તેરશે ચૌદશ અને ચૌદશે પૂનમ અગર અમાસ કરવાનું, પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ તે વૃદ્ધિના બદલામાં તેરશની વૃદ્ધિ માની ચૌદશને બીજી તેરશ બનાવી તથા પહેલી પૂનમ કે અમાસે ચૌદશ માનવાનું ભા. શુ. પ ના ક્ષયે તે ક્ષયના બદલામાં ભા. શુ. ૩ ના ક્ષય કરીને ભા. શુ. ૩ ના દિને ભા. શુ. ૪ માનવાનું અને ભા. શુ. ૫ ની વૃદ્ધિએ ભા. શુ. ૩ ની

ખરેખર પાતાની મનગમતી સિદ્ધિ કરવા માણસા કેટલા કપઢ કરે છે તેના આ તાદરા પૂરાવા છે.

આગળના પાઠમાં 'ભ'ને તિથિએા આરાધ્યપણે સ'મત છે.' તે વાત ઉડાવી પણ અ**હીં બો**જીં ઉડાવતાં પહેલું લખાઈ ગયું. આથી એ વર્ગ પૂનમના ક્ષયે ચૌકશમાં ચૌકશ પૂનમ ખ'નેની આરાધના થાય તે કઈ રીતે આમ લખ્યા છતાં માને છે તે સમજાતું નથી.

'नजु' ની શરૂઆત ખરતરગચ્છવાળાને એટલા માટે કરવી પડે છે કે-

શાસકારે ચૌદશતું નામ સહન નહિ કરવાના ઉપાલ'ભ આપ્યા ત્યારે ખરતરગચ્છવાળાએ 'नतુ' એ શબ્દથી શ'કા કરી કે-પૂનમના ક્ષયે તમારી શી ગતિ થશે? અર્થાત્ પૂનમના ક્ષયે ચૌદશના નામને સહન કરશા નહિ એટલે તેરશે ચૌદશ અને ચૌદશને દિવસે ચૌદશ નામે નહિં બાલતાં પૂર્ણિમા કહેશા આતું સ્પષ્ટીકરણ આ પાઠના क માંથી જાણવું.

'द्वयोरिष विद्यमानत्वेन' 'तस्याऽप्याराधनं जातं' आ पहने। अर्थ तेमधे भोहा आप्या छ 'द्वयोरिष विद्यमानत्वेन' ने। अर्थ हिप्पणानी अपेक्षाओं श्रीहशन हिवसे अ'नेतुं विद्यमानपण्डं छे. माटे क्षीण ओवी पूनमतुं पण्डं आश्चान थाय छे ओ वात जाएया छतां नहाभी हिंहो छे। आने। साव पूनमना क्षये यौहशमां अरतरगण्छनी से। अपेक्षाओं विद्यमानता छे. तेथी 'तस्याप्यराधनं' ओ शण्ड्यी क्षीण पूर्णिमातुं आराधन पण्डं हिप्पणानी यौहशे थहीं शहे छे. हियाहि

[આ પ્રમાણે દરેક પાઠમાં સંસ્કૃત કાંઈ લખ્યું હોય અને તેના લાવાર્થ સંસ્કૃત લખાણ ઉપર લક્ષ રાખ્યા વિના પાતાની ઇચ્છા પ્રમાણે આપ્યા છે અને પાતાના આપેલા પાઠમાં પણ જે શખ્દા પાતાને બાધક લાગ્યા તેને ઉઠાવી દેવા તે વર્ગ ચૂક્યા નથી આજ પ્રમાણે બીજા તેમના રજી કરેલા સર્વ પાઢામાં છે.] વૃદ્ધિ માનીને લા. શુ. ૪ ને લા. શુ. બીજ ત્રીજ અનાવી લા–શુ. પહેલી ૩૯પાંચમે, લા–શુ–૪ માનવાનું કહે છે. પણ જૈન શાસ્ત્રાધારાને અનુસરતા શ્રી તપાગચ્છીય જૈન સમાજમાં સત્તરમી સકીમાં પણ તેવી હેરફેરી કરવાની રીતિ ાવદ્યમાન હતીજ નહિ.

- (૫) સાથે સાથે રહેલી પર્વતિથિઓમાં અગ્રેતના પર્વતિથિના ક્ષયે પ્રાચીના પર્વતિથિના એક દિવસેજ અગ્રેતના અને પ્રાચીના બન્નેય પર્વતિથિઓના આરા-ધક બની શકાય છે (આમાં ચૌદમા સુદ્દા વિષેત્રું અમારૂં મન્તવ્ય સ્પષ્ટ થઇ જાય છે.)
- (६) ઉદય, ક્ષય અને વૃદ્ધિના જે નિયમાં જે રીતિએ ષટ્પવીંને તથા લા. શુ ૪ ને લાગુ પહે, તે નિયમાં તેજ રીતિએ કલ્યાણક તિથિઓને પણ લાગુ પહે છે અર્થાત્ શ્રી જૈન શાસનમાં જેટલી પર્વતિથિઓ મનાય છે, તે સર્વને આ ઉદય, ક્ષય અને વૃદ્ધિના નિયમાં લાગુ પહેજ છે. (આમાં ૧૯મા સુદ્દા વિષેતું પણ અમારૂં મન્તવ્ય સ્પષ્ટ થઇ જાય છે.)
- ૪૦ મા મુદ્દામાં અમે જે આરાપ, પર્વલાપ, મૃષાવાદ અને આજ્ઞાલંગાદિ દાષાના પાત્ર અનાય કે નહિ ક એમ જણાવેલું છે, તેમાંથી આરાપ પર્વ- લાપ અને મૃષાવાદના દાષાની પાત્રતા તા ઉપરના વિવેચનમાં સ્પષ્ટ રીતિએ જણાવી દેવામાં આવી છે જ્યાં આરાપ આદિ દાષાની પાત્રતા હાય ત્યાં આજ્ઞાન લંગાદિ દાષાની પાત્રતા હાયજ, હતાં જે પર્વતિથિ જે દિવસે ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતી હાય તે દિવસે તે તિથિ ન મનાય, તા આજ્ઞાલંગાદિ દાષાના પાત્ર બનાયજ. એ વાતને સૂચવતી નિચે મુજબની ગાથા પહેલા મુદ્દાના વિવરણમાં કહેવાઇજ ગઈ છે.

"उदयंमि जा तिहि, सा पमाणमिश्ररीइ कीरमाणीए । आणाभंगणवस्था-मिच्छत्त विराहणं पावे ॥१॥"

એ વર્ગ પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ

पाठ प अ

उदयंमि जा तिही, सा प्रमाणमिश्र-रोइ कीरमाणीए । आणाभंगणवत्था मि-रुखत्तविराहणं पावे । એવર્ગ રજી કરેલ પાઠના અર્થ આપ્યા નથી તેથી રજી કરેલ પાઠના અર્થ અમે આપીએ છીએ.

પાઠ ૫ નાે શુદ્ધ અર્થ ब

ઉદયની વખતે જે તિથિ હોય તે તિથિ ચાવીસે કલાક પ્રમાણ કરવી. (પણ જો) બીજ (ક્રિયાકાલવાળી) તિથિ કરવામાં આવે તા (અહેારાત્રના પૌષ-ધાદિક નિયમના ભ'ગ થવાથી) આજ્ઞા-ભ'ગ, અનવસ્થા, મિથ્યાત્વ અને વિરાધના પામે. ૪૧ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી, મન્તવ્ય ભેદને અંગે નિર્ણુય કરવાને માટેના ખાસ મુદ્દાએ။ પૈકીના ત્રીજો મુદ્દો નીચે મુજબના છે:—

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ પ क

શાસ્ત્રકાર શ્રી રત્નરાખરસરિજી મહારાજે ક્રજિયાત પર્વતિથિઓની આરાધના પોષધ આદિથી જણાવી અને તે પોષધ વિગેરે વ્રતા અહારાત્ર પ્રમાણ હાય છે, અને અહારાત્રની આદિ સૂર્યના ઉદયથી આવતા સૂર્યના ઉદયની મર્યાદાએ હાય છે. તેથીજ આગળ જણાવ્યુ છે કે સવારે પચ્ચક્ખા-ષ્યની વખતે જે તિથિ હાય તે આખા અહારાત્રને માટે પ્રમાણ કરવી.

પાતાના કથનના સમર્થનમાં લાેકવ્યવહારને પણ આગળ કરીને સુર્યા-કયને અનુસારે દિવસ આદિ કહેવાય છે, એમ જણાવ્યું છે એવી રીતે શાસ અને લાેકને અનુસરીને અહાેરાત્રની તિથિ પ્રાતઃ પ્રત્યાખ્યાન કાળે અગર સુર્પાદયથી નક્કી કર્યા છતાં જેઓ ઇતરગચ્છીએા ધર્મ-ક્રિયાનુષ્ઠાન કાળની વખતે વિઘમાનતાવાળી તિથિ માનતા હતા તેને માટે આ ગાથા જણાવ-વવામાં આવી છે. અને આથીજ સુર્પાદયને આધારે તિથિ ન માનતાં ક્રિયા કાલને આધારે તિથિ માનનારાઓને મિથ્યાત્વ વિગેરે જણાવવામાં આવ્યું છે.

પ્રથમ તે આ હકીકત ક્ષય-વૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાયની છે. કેમકે ક્ષય વૃદ્ધિના પ્રસંગને માટે ક્ષયે પૂર્વાં બું આખું પ્રકરણજ આગળ એજ ગ્રંથમાં જણાવે છે. એટલે પર્વાતિયના ક્ષય વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં આ ગાથા અપાદિત (ખાધિત) ગણાય. એવી અપાદિત ગાથાએ અપવાદની ચર્ચામાં આપનારે નિરર્થક વસ્તુ સ્થિતમાં ગુંચવાડા ઉભા કરતા પહેલાં ઘણા વિચાર કરવાની જરૂર હતી. વળી 'ઉદયવાળીજ.' તિથિ લેવી અગર ઉદયવાળી તિથિ લેવીજ આ બન્નેમાંથી કાઇપણ પ્રકાર લેવામાં આવે તે તે વસ્તુ એ નવાવર્ગને કાઇ પણ પ્રકારે ઇષ્ટ નથી. કેમકે નવાવર્ગ અષ્ટમી આદિના ક્ષયની વખતે ઉદય વગરની એવી પણ અષ્ટમી આદિ કરે છે. એટલે પાતાના રજી કરેલા પાઠથી વિરુદ્ધ રીતિએજ ઉદય વગરની તિથિ માનીને તે વર્ગ પાતાની વ્યાખ્યા પ્રમાણે રજી કરેલા પાતાને ક્ષય-વૃદ્ધિ પ્રસંગ પણ માન્ય એવા આ ત્રવંમિનના પાઠથીજ મિશ્યાત્વ આદિ દાષાને પાત્ર પાતે પાતાનેજ હાથ અને છે.

વળી અષ્ટમી આદિ તિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પહેલે દિવસે અષ્ટમી આદિના સુર્યોદય હોય છે. છતાં ઉદયવાળી તિથિ લેવીજ એ નિયમને ફગાવી દર્ધ તે દિવસને અષ્ટમી આદિ તરીકે કહે છે છતાં એ વર્ગ માનતા નથીઃ માટે પણ તે વર્ગ પાતાનીજ વ્યાખ્યાથી મિથ્યાત્વ આદિ દાષને પામવાવાળા થાય છે.

"(3) પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિના દિવસે માનવામાં આવે, તો તેથી વિનષ્ટકાર્યનું ભાવિ કારણ માન્યાના દાષ પણ લાગે કે નહિ?"

બીજી વાત એ પણ અહિં વિચારવા જેવી છે કે જ્યારે ગણિત પ્રમાણે અષ્ટમી આદિ પર્વ તિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ આવે ત્યારે તે પર્વતિથિઓને અખે અને પરિસંખ્યાત રખાવા માટે 'ક્ષચે पૂર્વાં૦' ના અપવાદ લાગુ કરવામાં આવે છે

के अधितना आधारे आवेक्षी (क्षयप्टिखवाणी) पर्वातिधनी पूर्वे पण प्रधाषना आधारे पर्वातिधनी देर हानि के पृद्धि मानवाना प्रसंभ आवे ओटले के भे पूनम के भे अभास व भते भे बौहरा थवाना प्रसंभ आवे के पूनम के अभावास्थाना क्षये थीहराना क्षय करवाना प्रसंभ आवे तो ते अनिष्ठतम अधाय ते स्वालाविक के अने तेथी यावत्सम्भवस्ता विद्याः ना न्याये क्षयेण्तुं ओ विधान अने चुद्धौंण् ना भे नियम इरी क्षांश्र पादवाल कोठओ, अने तेथी पर्वानन्तर पर्वातिधिनी हानि पृद्धि व भते ते विधायक अने नियामक वाक्यनी पुनक्षित करवील पडे. ते न्याय अक्त ल अधाय. तेवी रीते शास्त्रवाक्य अने न्यायना आधारे थती सभावारीना विरोधमां उद्यंमिण्तुं हत्सर्भवाक्य आगण करेखुं ते न्याय समलण्नारने ते। शिक्षेण नहिः

ગણિતના આધારે પૂનમ અમાવાસ્થાની હાનિના પ્રસંગમાં ક્ષયે પૂર્વાંગ્ના પ્રધાયવર ચૌદરાનું નામ ખસેડવાના પ્રસંગ આવ્યા હોવા છતાં ચૌદરા પણ પર્વતિધિપણ હોવાથી અને પર્વતિધિના ક્ષય જૈન શાસ્ત્રકારીને ઇંધ્ર ન હોવાથી વાનત્સંમનસ્તાનફિધિઃ એ ન્યાયે ફેર પણ ક્ષયે પૂર્વાંગ ની પ્રવૃત્તિ કરીને ચૌદરાના નામના અભાવને બદલે તેરસના દિવસે તેરસના નામના અભાવને બદલે તેરસના દિવસે તેરસના નામના અભાવ કરી ચૌદરાની સંજ્ઞા પ્રવર્ત્તાવી જોઇએ, એટલે ગણિતના આધારે આવેલ પૂનમના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કરવા જોઇ એ.

એવીજ રીતે પૂનમની વૃદ્ધિ વખતે તેરશની વૃદ્ધિ, वृद्धौ कार्या तथोत्तरा એ ન્યાય પુનઃ પ્રવર્તાવીને કરવી જોઇએ. એટલે પૂનમની વૃદ્ધિએ બે તેરસ કરવી એ પણુ શાસ્ત્ર, ન્યાય અને પર પરાથી શુક્ત જ છે.

क्षये पूर्वा ने बृद्धौ उत्तराना અપવાદની વખતે પણ ઉદયતિથિના જ આગ્રહ શાસ્ત્રકારને ઇષ્ટ હોત અને ઉદય તિથિ ગ્રહણ નહિ કરનારને મિથ્યાત્વ આગ્રાભંગ વિગેરે દોષા શાસ્ત્રકાર ઇષ્ટ ગણતા હોત તા, ઉદયવાળી પૂનમને દિવસે અનુદયવાળી ચૌદશને કરનારા ખરતરોને માત્ર આ એક જ સિદ્ધાંતથી મિથ્યાત્વ આગ્રાભંગ આદિ કરનારા વિગેરે જણાવીને તેનું ખંડન કરત, પણ 83

૪૨ મા મુદ્દાના સંખંધમાં અમારૂં મન્તબ્ય એવું છે કે પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિના દિવસે માનવામાં આવે, તેા તેથી વિનિષ્ટકાર્યનું ભાવિકારણુ માન્યાના દોષ પણુ લાગેજ એવું જૈનશાસા કરમાવે છે. પૂર્ણમા, એ ચતુર્દશીનું કારણ નથીઃ કારણકે કારણ કાર્યનું પૂર્વભાવિજ હાય અને પૂર્ણમા એ અતુર્દશીની પૂર્વ આવનારી તિથિ નથી પણ અતુર્દશીની સમાપ્તિ થઇ ગયા પછીથીજ આવનારી તિથિ છે. આ વસ્તુને સ્પષ્ટ કરતાં શ્રીતત્ત્વતરંગિણીમાં જે ૧૦મી અને ૧૧મી ગાથા કહેવાઈ છે તે તેની વૃત્તિ સાથે આ નીચે આપવામાં આવે છે.

"जयिव हु जिणसमयंमि अ कालो सन्वस्स कारणं भणिओ । तहविअ चउदसीए नो जुज्जइ पुण्णिमा हेऊ ॥१०॥

यद्यपि हु निश्चितं जिनसमये—जिनशासने कालः, स्वभावादिचतुष्कसहकृत इत्यध्याहार्ये, सर्वस्यापि कारणं भणितस्तथापि पूर्णिमाभावश्चतुर्दश्या हेतुः—कारणं न युज्यते एवेति, अत्र चकार एवकारार्थः, कारणलक्षणाभावादिति गाथार्थः ॥१०॥

શાસકાર મહારાજને મતે ક્ષ્યે પૂર્વાંગા પ્રધાષની ઘટનામાં ઉદયના સિદ્ધાન્ત અપાદિત થતા હોવાથી, તેમ ન કરતાં અનુષ્ઠાનના લાપની આપત્તિ આવશે, મૃષાવાદ લાગશે, વિગેરે ચર્ચા કરીને શાસકારને તેનું નિરસન કરવું પડશું છે. કારણકે ખરતરી પણ 'ઉદય તિથિ'ને માને છે. 'उदइयतिष्ઠિ अप्पयरभुत्तावि घेतच्वा'' 'વિધિ પ્રપા'ના પાઠ તેનું સમર્થન કરે છે. આથી સ્પષ્ટ છે કે ઉદયના તે સિદ્ધાંત પર્વ ક્ષય-વૃદ્ધિના પ્રસ'ગ સિવાયના સ્થળે પ્રવર્તે છે અને પર્વના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસ'ગે ઉદય તિથિના સિદ્ધાંત અપાદિત થાય છે. એ વાત આ નવા વર્ગ સિવાય ખરતરોએ પણ માનેલ છે.

એ વર્ગે પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ પાઠ ૬ अ

जयविद्व जिणसमयंमि अ कालो सम्बस्स कारणं भणिओ । तहविअ चउ इसीए नो जुज्जह पुण्णिमा हेऊ ॥१०॥

यचिष हु-निश्चितं, जिनसमये-जिन-शासने काळः, स्वभावादिचतुष्कसह-कृत इत्यध्याहार्ये, सर्वस्यापि कारणं भ-णितस्तधापि पूर्णिमाभावश्चतुर्दश्या हेतुः-कारणं न युज्यते पवेति, अत्र चकार પાઠ ૬ નાે શુદ્ધ અર્થ વ

જોકે જિનશાસનમાં કાલને સર્વ તું કારણ કહેલ છે, તાે પણ પૂર્ણિમાએ ચૌદરાનું કારણ ગણાય નહિ (૧૦)

જોકે નિશ્ચયે જિન શાસનમાં સ્વભાવ આદિ ચતુષ્ક સહિત કાળ, સર્વનું કારણ કહેલા છે, તાપણ પૂર્ણિમાના બાવ એ ચૌદરાના હેતુ એટલે કારણ ગણાયનહિં. અહિં ચકાર એવકારના અર્થમાં છે કારણના લક્ષ-ણના અબાવ હોવાયી. એ પ્રમાણે ગાયાર્થ (૧•)

अथ कारणलक्षणाभावमेव दशयति—

"कज्जस्स पुन्वभावी नियमेणं कारणं जओ भणियं । तल्लक्खणरहिआविय भणाहि कह पुण्णिमा हेऊ ! ॥११॥

कार्यस्य नियमेन यत् पूर्वभावी, दीर्घत्वं चाऽत्र लिङ्गव्यत्ययेन प्राकृतत्वात् , तदेव कारणं भवति, तल्लक्षणरहिताऽपि च पौर्णमासी कथं चतुर्दश्या हेतुः कारणं स्यादिति मण-कथय, मां प्रतीति गम्यं, यदि विनष्टस्यापि कार्यस्य भावि कारणं स्यात्तर्हि जगद्वचवस्थाविष्लवः प्रसञ्येतेति गाथार्थः ॥११॥

૪૪ આ પાઠથી પણ એજ સ્ચિત થાય છે કે−પહેલી પૂનમ અગર પ**હેલી** અમાસે ચૌદશ માનવી, ઔદયિક ચૌદશે કલ્પિતપણે બીજી તેરશ માનવી અને ભા. સુ. પહેલો પાંચમે ભા. શુ. ૪ માનવી અને ઔદયિક ચાેથના દિવસે કલ્પિતપણે બીજી ત્રીજ માનવી એ વિનષ્ટ કાર્યનું ભાવિકારણ માનવાના દાેષને પાત્ર બનવાનુંજ કાર્ય છે.

૪૫ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્યલેદને અંગે નિર્જુય કરવા માટેના ૨૫ મુદ્દાઓ પૈકીના ચાથા મુદ્દો નીચે મુજળના છે:—

"(४) क्षये पूर्वा तिथिः कार्या "अगर" क्षये पूर्वा तिथिप्राध्या स्थे

पवकारार्थः, कारणलक्षणाभावादिति गाथार्थः ॥१०॥

अथ कारणलक्षणाभावमेव दर्शयति-कजरस पुट्यभावी नियमेणं कारणं जओ भणियं । तल्लक्खणरहिआविय भणाहि कह पुण्णिमा हेऊ ? ॥११॥

कार्यस्य नियमेन यत् पूर्वभावी, दीर्घत्वं चात्र लिङ्गव्यत्ययेन प्राकृतत्वात् , तदेव कारणं भवति, तल्लक्षणरहिताऽपि च पौर्णमासी कथं चतुर्दश्या हेतुः कारणं स्यादिति भण-कथय, मां प्रतीति गम्यं, यदि विनष्टस्यापि कार्यस्य भावि कारणं स्यात्तिं जगद्वयवस्थाविष्लवः प्रसल्ये-तेति गाथार्थः ॥ ११ ॥

(मुद्रित तस्वतरंगिण पृष्ठ ९)

હવે કારણના લક્ષણના અભાવજ દેખાડે છે. જે કારણ માટે કહ્યું છે કે-કારણ એ કાર્યની અવશ્ય પૂર્વે થવા-વાળું છે.

તા પછી તે લક્ષણથી રહિત એવી પૂર્ણિમા તે (ચૌદરા)ના હેત્ર કેવીરીતે થાય ? તે કહે છે. (૧૧)

કાર્યનું નિયમથી જે પૂર્વ શ્વાવાળું છે. (અને દીર્ધ પણું તા અહિં પ્રકૃત હોવાથી લિંગવ્યસ્થયી છે) તેજ કારણ થાય છે. તે [કાર્યથી પૂર્વ થવારૂપ] લક્ષણથી રહિત એવી પૂર્ણિમા કેવી રીતે ચીદશતા હેતુ એટલે કારણ થાય? તે કહા-એ પ્રમાણે સમજ ક્ષેતું. જે વિનષ્ટ એવા પણ કાર્યનું ભાવિ કારણ થાય તો પછી જગતની વ્યવસ્થાના નાશ થાય. આ પ્રમાણે ગાથાર્ય છે. (૧૧) આજ્ઞા, જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતીજ ન હોય તેવી પર્વતિથિની માન્યતા અને આરાધનાના દિવસ નક્કી કરવાને માટેજ છે કે ક્ષીણુ પર્વતિથિના ક્ષયના બદલામાં તે ક્ષીણુ પર્વતિથિના ક્ષયના બદલામાં તે ક્ષીણુ પર્વતિથિની પૂર્વે જે કાઈ પણુ પહેલી અપર્વતિથિ આવતી હાય, તેના ક્ષય કરવાને માટે છે?"

૪૬ — આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે–^હક્ષ<mark>યે पૂર્વા તિથિઃ कार्या</mark> ''અગ**ર**'' ^૮ક્ષ<mark>યે પૂર્વા તિથિશ્રાંદ્</mark>યા એ આજ્ઞા જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત

એ વર્ગના પાઠના અર્થાનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૬ क

આ પાઠ ખરતરગચ્છવાળાએ પાતાના આચાર્યાની ''વિધિ પ્રપા"માં કહેલું –ચૌદરાના ક્ષયે તેરશે કરવાનું વચન ઉદ્ઘં ધીને ચૌદરાના ક્ષયે પૂનમ માનીને પૂનમે પકખી કરે છે તેને અ'ગે છે. છતાં એ વચન અને પાઠના પ્રસંગના વિચાર કર્યા સિવાય જયાં ત્યાં એ પ્રસંગ એકાન્તથી લગાહવામાં આવે તેને જે દોષ બીજાને આપવામાં આવે છે, તે જ દેષ પોતાને કેમ ન લાગે ? કારણકે અષ્મી આદિ તિથિના દિવસે સુર્યાદયથી અમુક ઘડી થયા પછી નવમી વિગરે આવે છે, છતાં તે નવમીને જે અષ્મી આદિ માનીને આરાધાય તે નષ્ટ કાર્યનું ભાવિ કારણ કેમ નગણાય?

પર'તુ હ્રदयंमिं को निर्ણય આચારેઓ કર્યો છે, તેથી તે નવમી વિગેરેમાં અન્યમી વિગેરેનું આરાધન નષ્ટકાર્યનું ભાવિ કારણ ન ગણાય, કારણ કે ઉદ્ધ્યમાં નામ હોવા છતાં નામ ગણાતી નથી. તેા પછી તેમજ ક્ષ્મચે पूર્વા વિગેરે પણ સમર્થ આચાર્યોનાં વચના છે, અને તેથી તેના આધારે સંસ્કારપૂર્વક પહેલી પૂનમે ચતુર્દશીના આરાધનમાં નન્દ કાર્યનું લાવિ કારણરૂપ આપત્તિ કેમ ગણી શકાય ?

વળી જૈન શાસ્ત્રને માનનાર ભવિતબ્યતા કે તથાભબ્યત્વને ન માને એમતા ન જ ખને. અને જો માને તાે તેમાં નષ્ટકાર્યનું ભાવિ કારણપણ કેમ નથી?

એ વર્ગે પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ પાઠ ૭-૮-૧૫-૧૬-૧૯-૨૩-૨૪ ગ ક્ષયે પૂર્વા તિથિઃ કાર્યા (તિથિશીશા) વૃદ્ધો કાર્યા (શ્રાજ્ઞા) તથોત્તરા પાઠ ૭-૮-૧૫-૧**૬-૧૯-૨૩-૨૪** ના અર્થ^દ ∎

(પર્વાતિથિના) ક્ષયની વખતે પૂર્વ-ની તિથિ (પર્વાતિથિપણે) કરવી એડલે ગ્રહણ કરવી. અને (પર્વાતિથિની) વૃદ્ધિ હોય ત્યારે ઉત્તરતિથિને (પર્વાતિથિ-પણે) કરવી. એડલે ગ્રહણ કરવી. થતીજ ન હાય તેવી પર્વતિથિની માન્યતા અને આરાધનાના દિવસ નક્કી કરવાને માટેજ છે. પણ ક્ષીણ પર્વતિથિના ક્ષયના બદલામાં તે ક્ષીણ પર્વ-તિથિની પૂર્વે જે કાઇપણ પહેલી અપર્વ તિથિ આવતી હાય, તેના ક્ષય કર-વાને માટે નથીજ!

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૭-૮-૧૫-૧૬-૧૯-૨૩-૨૪ क

આ પ્રથાયનું ઉત્થાન તેઓ જ માની શકે કે જેઓ પર્વ તિથિઓનું પરિસંખ્યાન માને. પરિસંખ્યાન ન માનતાં જેઓ આરાધનાના આધારભૂત પર્વતિથિના ક્ષય માનવાને તૈયાર હોય, તેઓને આ વિધાયક અને નિયામક પ્રથાયની જરૂર જ નથી. આજે એ વર્ગ બાર પર્વ તિથિઓનું પરિસંખ્યાન નહિ માનીને ૧૧ કે ૧૩ પર્વ તિથિઓને કરે છે, તેને આ પ્રથાય નિરર્ધક છે. આ પ્રયાયમાં આરાધના વિધેય તરીકેજ નથી. કારણકે આરાધનાની અપ્રાપ્તિ થતીજ નથી. તેમજ આરાધનાની અધિકતા એટલે સદા કર્તવ્યતા જૈન શાસકારાને અનિષ્ટ નથી. તેથી નિયમ કરવાની પણ જરૂર રહેતી નથી. આ પ્રયાયની જરૂરિઆત પર્વતિથિના પરિસંખ્યાન માટે છે; જ્યારે ડીપ્પણાની રીતે પર્વતિથિના ક્ષય આવે ત્યારે પર્વતિથિની સંજ્ઞાની કઇ રીતે વ્યવસ્થા કરવી કે જેથી સર્વ પર્વતિથિઓ સચવાઇ રહે. એ માટે છે.

झये पूर्वा ना પ્રથમ પાદથી વિધાન અને બીજા પાદથી નિયમ કર-વામાં આવેલા છે, તે આરાધનાની ન્યૂનતા કે અધિક્તા ઢાળવા માટે નથી. પરંતુ પરિસ'ખ્યાત એવી પર્વતિથિઓની ન્યૂનતા કે અધિકતા ઢાળવા માટે છે.

આ પ્રધાવમાં પણ તિથિઃ काર્યા (તિથિદ્રાં દ્યા) એવું સ્પષ્ડ વિધેય છે, તે પર્વાતિથની ન્યૂનતા અને અધિકતાની આપત્તિ ટાળવા માટે છે, એટલે વિધેયતા અને નિયતતા પર્વાતિથનીજ રહેલી છે, અને તેથો જ અષ્ટમી બાદિના ક્ષયે તેનાથી પૂર્વે રહેલી સપ્તમી આદિ તિથિનેજ અષ્ટમી આદિ પર્વાતિથપણ ગણવાનું વિધાન થાય છે, તેમજ એ અષ્ટમી વિગેરે હાય ત્યારે બીજી અષ્ટમી વિગેરેને અષ્ટમી આદિરૂપ પર્વાતિથપણ ગણવાનું થાય છે, અને તેથીજ શ્રી તત્ત્વતર ગિણીકારે ચૌદરાના સ્થયની વખતે તેરશના ઉદય છતાં તેરશના વ્યપદેશના અભાવ જણાવીને ટીપણાની તેરશને તેરશ નહિંજ કહેવી એમ જણાવેલું છે. અને ચૌદરાના ઉદય નહિં છતાં પણ તે દિવસે ચૌદરાજ કહેવી એમ જણાવેલું છે. અમે ચૌદરાના દિધી છે, એટલે તેરશ ન માનવાનું જણાવ્યું તેમાં આશ્ચર્ય નથી.

श्रीतत्त्वतरं शिष्टीमां- ६ 'अथ तिथीनां हानौ बृद्धौ च का तिथिराराध्यत्वेन सम्मतेत्यपि दर्शयति ।" એમ કહીને નીચે મજબની ચાથી ગાયા કહેવામાં આવી છે.

જેવી રીતે એકાકી પર્વાતિથિની હાનિ વૃદ્ધિમાં વિધ અને નિયમના અળે પૂર્વની અપર્વાતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાનું પ્રાપ્ત થાય છે, તેવીજ રીતે પર્વાનન્તર પર્વાતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ વખતે પણ તે વિધાયક અને નિયામક વાકચની કરી પ્રવૃત્તિ કરવી પડે, અને તેથી પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાનું પ્રાપ્ત થાય છે.

એક વાત એ પણ ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે તેરશની તિથિ જો કે કહ્યા-શ્રક તિથિ તરીકે પર્વતિથિપણે આવે તાે પણ કરજયાત ચીકશ જેવી તિથિના ક્ષયની વખતે તેરશે તેરશ નહિ કહેવાનું સ્પષ્ટ વિધાન કહેલું છે, તેમજ સંપ્તની પણ વ્યપદેશમાંથી ઉડાવી દેતાં કરજવાત અબ્ડમીરૂપ પર્વતિથિતું રક્ષણ કરવું એ ધ્યેય નક્કીજ છે.

એટલે આ પાઠ સ્પષ્ટપણે પહેલી અપવૈતિશ્વિને વ્યવહારમાંથી કાઢી નાખીને તેની જગાએ પર્વતિથિને ગાઠવે છે.

એ વર્ગ પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ

પાઠ હ અ

तिधिराराध्यत्वेत सम्मतेत्यपि दर्शयति देणाउ छे.

પાઠ ૯ નાે અર્થ હ

હવે તિથિ (પર્વાતિથિ)એની હાનિ તથા વૃદ્ધિ વખતે કઈ તિથિ આરાધ્ય-अध तिथीनां हानौ वृद्धौ च का ५६९ (५५ तिथि५६) सम्भत छेते ५६

> એ વર્ગના પાઠનું શહ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૯ क

આ પા_{ર્ક}માં 'તિથીનાં' પદ જ સામાન્ય તિથિ એટલે અનારાધ્ય તિથિ માટે તા નથી જ, એમ એ નવા વર્ગને પણ ક્યુલ કરનું પહેશે. તેમ પ્રકરણ પણ ઉપરથી પર્વાતિથિન ચાલેલ છે. માટે તિશિ શબ્દના અર્થ પર્વાતિથિ એમ કરવા જ પડશે.

અને જ્યારે પર્વતિથિ એવા અર્થ કરવામાં આવે તા તે પર્વ તિથિની હ્વાનિવૃદ્ધિ જૈન શાસકારાને અનિષ્ટ છે. એમ માનવું જ જોઇએ. અને તેથી શાસકારા કાઈ પણ પ્રકારે અબ્લેના ક્ષય કે બે અબ્લે કી વ્યાસમાં હોય છતાં પણ કહેવા માનવા તૈયાર નથી એ ચાકપ્યું જ છે. વળી પર્વ તિથિની હ્યાનિ વખતે કઈ તિથિ આરાધ્યપણે-પવે તિથિપણે સમ્મત છે, એટલું વાક્ય 'ઉપરની વાતને પૂષ્ટ કરે છે. તે વાક્ય જણાવે છે કે દિપ્પણાની પર્વ તિથિની

^{१०}"तिहिवाए पुन्वतिही अहिआए उत्तरा य गहिअन्वा । हीणंपि पक्लियं पुण न पमाणं पुण्णिमादिवसे ॥४॥"

ક્ષય કે વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પર્વ તિથિન અખે રાખવા કઈ તિથિન પર્વ તિથિન પથે ગણવી ? અર્થાત્ દિપ્પણામાં પંચાંગની રીતિએ પર્વતિથિની ક્ષય વૃદ્ધિ લાવે પણ જૈનશાસ્ત્ર મુજબ આરાધનામાં તિથિ ઘટ વધે નહિં. માટે કઇ તિથિની વખતે પર્વ તિથિની સંજ્ઞા રાખવી ? એજ નક્કી કરવાનું છે. વળી 'વિશેષ કરીને વૃદ્ધિમાં કઇ તિથિ સમ્મત છે?' એ કહેવાની તા જરૂરજ નહાતી. કેમકે પર્વતિથિની વૃદ્ધિ માનવાથી આરાધનાની વૃદ્ધિ થવાની હતી આરાધના તો સર્વકાળ ઇષ્ટ હાવાથી પણ આ વાક્ય કાઈ પણ પ્રકારે આરાધનાની ન્યૂનતા કે અધિકતા ટાળવાને માટે છે એમ માની શકાય જ નહિ. પરંતુ પર્વ તિથિની ન્યૂનતા ને અધિકતા ટાળવા આ વાક્ય છે એમ માની શકાય.

વળી 'कस्यामाराधना' ન લખતાં આરાધ્યત્વેન કહીને ઇત્યં ભૂત લક્ષણની તૃતીયા જણાવીને પૂર્વની અપર્વ તિથિમાં આરાધ્યત્વની વ્યાપકતા જણાવ્યા સાથે તેમાં પર્વતિથિપણું દાખલ કરે છે, અને વૃદ્ધિની વખતે પહેલી અષ્ટમી આદિમાંથી આરાધ્યતાને એટલે પર્વતિથિપણાને ખસેડી જ છે. જે બન્ને વસ્તુ વિધિ અને નિયમના ખળે સ્હેજે થઈ શકે છે.

વળી बाराध्य શબ્દના અર્થ વિચારનાર ઘ્વળ પ્રત્યય જોઇને જરૂર તે તિધિને આરાધના કિયાનું એકલું કાર્ય ન માનતાં ધાગ્ય એવું કર્મ જ માને, અને તેથી જ ક્ષયની વખતે પૂર્વ તિથિમાં અને વૃદ્ધિની વખતે માત્ર ઉત્તર તિથિમાં જ પર્વતિથિપહું રહે એ સિધી વાત છે.

એ વર્ગ તરફથી સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી થયેલ પાઠ ૧૦–૧૧–૧૨–૧૩–૧૪ જ્ઞ પાઠ ૧૦

''तिहिवाप पुज्वतिही अहिआप उतरा य गहिअव्वा । हीर्णीप पक्सियं पुण न पमाणं पुण्णिमादिवसे ॥४॥

૧ પાઠ ૧૧ થી પાઠ ૧૨ સુધી જે પાઠ રામચંદ્રસૂરિજીએ છેાડી દીધા છે તેને અહિં ક્રોંસમાં આપ્યા છે, તિદ્વાપ થી उक्त-त्वाद्वा સુધીનું પાઠ ૧૦ થી ૧૪ સુધીનું તત્ત્વતરંગિણી પૃ. ૩ માં સળંગ લખાણ છે છતાં [] વાળું રામચંદ્રસૂરિજીએ છોડી દીધું છે. પાઠ ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, નાે શુદ્ધ અપથ[િ] વ પાઠ ૧૦

તિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વની તિથિ અને (તિથિની) અધિકતાની વખતે ઉત્તર તિથિ બ્રહ્ય કરવી. ક્ષીય્ એવી પક્ષી (ચૌકશ) પૂનમને દિવસે પ્રમાયુ ન કરવી. ૪૮ - આ ગાથાના પૂર્વાર્દ્ધની વૃત્તિમાં ગ્રંથકારશ્રીએ ફરમાવ્યું છે કે---

१६ "तिहिवाए तिथिपाते—तिथिक्षये पूर्वेव तिथिप्रीह्या, अधिकायां च वृद्धौ चोत्त-रैव प्राह्या—उपादेयेत्यर्थः, यदुक्तं—"क्षये पूर्वा तिथिप्रीह्या, वृद्धौ प्राह्या तथोत्तरा । श्रीमद्वीरस्य निर्वाणं, ज्ञेयं लोकानुसारतः ॥" एतचावयोरिप सम्मतमेव ।

પાઠ ૧૧

" तिहिवाप' तिथिपाते-तिथिक्षये पूर्वेव तिथित्राह्मा, अधिकायां च-वृद्धौ चोत्तरैव प्राह्मा, उपादेयेत्यर्थः, यदुक्तं-"क्षये पूर्वा तिथित्राह्मा, वृद्धौ ब्राह्मा तथोत्तरा । श्रीमक्कीरस्य निर्वाणं, होयं छोकानुसारतः ॥१॥ " पतच्चावयोरिय सम्मतमेव ॥

अथैवमङ्गीकृत्यापि कश्चिद् भ्रान्त्या खमतिमान्द्याचाष्टम्यादितिथि-क्षये सप्तम्यादिरूपा प्राचीना चतुर्दशीक्षये चोत्तरा पश्चदशी ग्राह्येत्ये-वंरूपमर्धजरतीयन्यायमन्त्रसरति तमेवा-थिकृत्योत्तरार्द्धमाह**−'**हीनमपि' (क्षीण-मिष पाक्षिकं-चतुर्दशीलक्षणं पूर्णिमायां त्रमाणं न कार्यं, तत्र तद्यभोगगन्धस्या-ष्यसंभवात , किंन्त त्रयोदश्यामेवे-त्यर्थः, दृष्टान्तनिबद्धा युक्तयश्रात्र पुरो वक्ष्यन्ते इति। नन्बौदयिकतिथिस्बीका-रान्यतिथितिरस्कारप्रवणयोरावयोः कथं त्रयोदश्या अपि चतुर्दशीत्वेन स्वीकारो युक्त इति चेत् , सत्यं, तत्र त्रयोदशीति-व्यपदेशस्याप्यसंभवात् , किन्तु प्रायश्चि-त्तादिविधौ चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमा-नत्वात् , यदुक्तं-

પાઢ ૧૧

તિથિના પાત એટલે તિથિના ક્ષય હોય ત્યારે પૂર્વ નીજ તિથિ ગ્રહણ કરવી. અને અધિકતામાં એટલે વૃદ્ધિમાં ઉત્તર જ ગ્રહણ કરવી. આરાધ્યપણ લેવી. એમ અર્થ છે જે માટે કહ્યું છે કે- ''(પર્વ તિથિ)ના ક્ષય હોય ત્યારે પૂર્વ ની તિથિ (પર્વ તિથિ)ને ક્ષય હોય ત્યારે પૂર્વ ની તિથિ (પર્વ તિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે તે ઉત્તર તિથિને જ (પર્વ તિથિપણ) ગ્રહણ કરવી. અને બાં તિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે તે ઉત્તર તિથિને અનુસારે જાણવં (૧)' તે

તા લાકને અનુસારે જાણવું (૧)' આ તા આપણે ખન્નેને સમ્મતજ છે.

[હવે આ પ્રમાણે અંગીકાર કરીને પણ કાઇક ભ્રમથી કે પાતાની અદ્ધિમન્દતાથી અષ્ટમી આદિ (પર્વ) તિથિના ક્ષયે તા સાતમવિગેરે પહેલાની તિથિઓને (આઠમ વિગેરે પર્વાતિથિપણે લે) અને ચૌદશના ક્ષયની વખતે ઉત્તર એવી પૂનમ ગ્રહણ કરે એમ અર્ધ-જરતીય ન્યાયને અનુસરે છે, તેવાને આશ્રયિને ઉત્તરાર્ધ કહે છે-(ક્ષીણ એવી પણ)

સીણુ એવી પણ પક્ષી (ચી-દશ)ને પૂનમે પ્રમાણ ન કરવી ત્યાં (પૂનમને દિવસે) તે (ચૌદશ) ના ભાગની ગંધના પણ અસંભવ હોવાથી પરંતુ તેરસને દિવસે જ જલ 'તિથિતા હાર્તિ-વૃિ માં કર્યા તિથે આરાધ્યપણાએ કરીને સમ્મત છે' અને 'તિથિતા ક્ષયે પૂર્વાતિથ જ તથા તિથિતી વૃદ્ધિમાં ઉતરા તિથિજ ત્રહણ કરવા જોઇએ'—એવાં સ્ત્રુચના અમાએ ઉપર જણાવેલા મન્તવ્યનેજ પુષ્ટ કરનાર છે. વળી, શ્રીતત્ત્વતર'ગિણિની ચાથી ગાથાની વૃત્તિમાં જે છે ગાથાએ સાક્ષી તરીકે મૂકવામાં આવી છે. તેમાંની બીજી ગાથાથી પણ એજ વાતને પુષ્ટિ મળે છે કે—ક્ષયે પૂર્વાવ વાળી આજ્ઞા પર્વતિથિના ક્ષયના બદલામાં તેની પૂર્વે જે કાઇપણ પહેલી અપર્વતિથિ આવતી હોય તેના ક્ષય કરવાને માટે નથી જ. તે બીજી ગાથા—

५० ^{१२}"अह ज**इ कहवि न लब्मंति, ताओ सूरुग्गमेण जुत्ताओं ।** ता अवरविद्ध अवरावि हुज्ज नहु पुन्व तिव्वद्धा ॥२॥"

संबच्छरचउमासे पक्ले अट्टाहियासु य तिहीसु । ताउ पमाणं भणिया जाओ सरो उदयमेइ ॥१॥] (કરવી) એ પ્રમાણે અર્થ છે. દષ્ટાન્ત સાથે યુકિતઓ હવે આગળ કહેવાશ.

ઉદયવાળી તિથિના સ્વીકાર અને અન્ય તિથિના તિરસ્કાર માનવામાં તત્પર આપણે બ'ન્નેને તેરસના ચૌદશપણે સ્વીકાર કેવી રીતે ચુક્ત છે?

(આ પ્રમાણું કાઇ શંકા કરે તા તેના સમાધાન માટે કહે છે કે) આ પ્રમાણું કહે છે તે સાચું છે, ત્યાં (દીપણાની તેરશે) તેરશ એવા વ્યપદેશના પણ અસંભવ હાવાથી, (અને) પ્રાશ્રશ્ચિત્ત આદિ વિધિમા 'ચૌદશજ' એ પ્રમાણું વ્ય-પદેશ કરાતા હાવાથી જે માટે કહ્યું છે કે-'સંવત્સરી, ચૌમાસી પક્ષ્મી અને અફાઇ વિગેરે તિથિ-આમાં તે તિથિઓ પ્રમાણુ ગણવી કે જે તિથિઓને સૂર્યાદયસ્પર્શ છે.]

જો કદાપિ સૂર્યોદયથી યુક્ત તે તિ-થિએન ન મલે તા ક્ષીણ (ચતુર્દશી

५८६ १२ **अ**ह जइ कहिंच न रूब्मंति ताओ स्रुरुगमेण जुत्ताओ। ता अवरविद्ध अव-रावि हुज्ज नहु पुच्च तिब्बद्धा॥२॥" પ૧ આ ગાથાની વૃત્તિ શ્રીતત્ત્વતર ગિણીની મુદ્રિત પ્રતમાં છપાએલી નથી, પણ હસ્ત લિખિત પ્રતમાં છે અને તે નીચે મુજબની છે:—

पर १ 3 "अथ यदि कथमपि 'ताः' पूर्वोक्ताः 'सूर्योद्गमेन युक्ताः' अवाप्तसूर्योदया इति यावत् , न लम्यते 'ता'—तिहं 'अवरविद्ध'ति अवरविद्धा क्षीणितिथिमिविद्धा—अर्था-त्र्याचीनास्तिथयः 'अपरा अपि'—क्षीणितिथिसंज्ञिका अपि, प्राकृतःचाद् बह्वर्थे एकव-चनं, 'हुज्ज'त्ति—भवेयुः । व्यतिरेकमाह 'नहु'ति—हुरेवार्थे व्यवहितः संबध्यते, तिद्ध-द्धाः सत्यो न पूर्वा एव—पूर्वातिथिनाम्न्य एव भवेयुः किन्तु उत्तरसंज्ञिका अपीति भावः।"

५३ भा पाठ पछी भुदित अत्मां नीचे भुळ्ळाने। पाठ छे—
१४"न च प्राक् चतुर्दश्येवेत्युक्तम्, अत्र तु 'अवसवी' त्यनेन अपि शब्दादन्य संज्ञाऽपि गृह्यते, तत्कथं न विरोध इति वाच्यं, प्रायश्चित्तादिविधावित्युक्तवान् , गौण- मुख्यभेदात् मुख्यतया विद्युक्तवा व्यपदेशो युक्त इत्यभिष्ठायेणोक्तत्वाद्वा"

પાઠ ૧૩-૧૪

"न च प्राक् चतुर्दश्येवेत्युक्तम् , अत्र तु 'अवरावी'त्यनेन अपि शब्दादन्य संक्षाऽपि गृह्यते, तत्कथं न विरोध इति वारुयं, प्रायश्चित्तादिविधायित्युक्तत्वात् , गौणमुख्यमेदात् मुख्यतया चतुर्दश्या [एव] व्यपदेशो युक्त इत्यभिष्ठायेणोकतत्वाद्वा"

[મુદ્રિત તત્ત્વતર ગિણી પૃષ્ટ ૩]

આ પાઠામાં વચમાં વચમાં પ્રસ્તુત ચર્ચામાં ઉપયાગી છતાં પણ [] કાેસમાં લખેલા પાઠા એવર્ગે જાણી જોઇને છાેડી દીધા છે. આદિ) પર્વતિથિને જ વિધાયેલી પણ ચૌકશ વિગરે પણ પર્વતિથિ લેવી. પર્વ-તિથિથી વિધાયેલી પૂર્વાએટલે પહે-લાંની અપર્વતિથિ કહેવાય જ નહિં.

પાંઠ ૧૩–૧૪

પહેલાં ચૌદશ જ કહેવાય એમ કહ્યું, અને હવે અહિં 'પણ' શખ્દ વરે અન્ય સંજ્ઞા પણ પ્રહણ કરાય એમ કહેશા તો કેમ વિરાધ નહિ આવે? (કારણ કે આગળ પર્વતિથિના ક્ષયે પૂર્વની અપર્વ તિથિના વ્યપદેશને ઉડાડી કેવળ પર્વતિથિપણ જ વ્યપદેશ કરવા તેમ જણાવ્યું અને અહિં 'અપિ' શખ્દથી અન્ય વ્યપદેશ પણ થાય તેના શું વાંધા નહિ આવે? તા શાસકાર કહે છે કે-એમ નહિ)

પ્રાયમ્થિતાદિ વિધિમાં ચલુષ્પવીંમાં નિશ્ચયે (ચલુર્દશીની જ સંગ્રા થાય તેમજ ગૌણ મુખ્ય ભેદથી મુખ્યપણાએ ચલુર્દશીના જ વ્યપદેશ યાગ્ય છે, એ પ્રમાણે અભિપ્રાય જણાવેલા હોવાથી.

૧ 'चतुर्दश्या एव વ્यपदेशो' સર્વ હસ્તક્ષિખિત અને મુદ્રિત પ્રતામાં છે છતાં અહિં 'एव' શબ્દ ઉડાડી મુકયા છે.

એ વર્ગના પાઠતું શુદ્ધ સ્પર્બ્ટીકરણ પાઠ ૧૦ થી ૧૪ ક

આ આખા પાઠને સળ'ગ રીતે વાંચનાર મતુષ્ય એમ કહ્યુલ કર્યા સિવાય રહી શકેજ નહિ કે પર્વાતિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ ટીપ્પણામાં હેાય ત્યારે તેનાથી પૂર્વ અપર્વ તિથિની હાનિવૃદ્ધિ કરવી જ જોઇએ.

આ આખા પાઠ ઉદયવાળી તેરશને પણ તેરશ કહેવાની મનાઇ સિદ્ધ કરનારા છે. અને ઉદય વગરની ચાદશને દીપણાની તેરશ છતાં પણ તે આખા દિવસ ચાદશજ છે એમ કહેવાનું સાબીત કરનારા છે. અને એ રીતે જ્યારે પર્વ તિથિના ક્ષયની અનિષ્ટતા દાળવા માટે અને પર્વતિથિના પરિસ'ખ્યાનના રક્ષણ માટે ઉદયવાલી પણ પૂર્વની અપર્વતિથિને એ અપર્વતિથિરૂપે કહેવાનું નિષ્ધે છે, તા પછી પર્વતિથિની દીપણામાં વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પણ પર્વતિથિની પરિસ'ખ્યાનનું રક્ષણ કરવાની જરૂર જ હાવાથી પહેલી તિથિમાંથી પર્વ તિથિપણ' કાઢી નાખ- વુંજ પડે.

એ વર્ગ તરફથી આ ખંહિત કરીને આપવામાં આવેલા પાઠ ઉપરથી સ્પષ્ટપણે સમજી માણુસ સમજી શકશે કે તે વર્ગની દાનત આવી રીતે પાઠ રજી કરીને સાચી વાત છૂપાવવી અને ડ્કઢા ડ્કડા રજી કરવાવડે ભ્રમ ઉત્પન્ન કરવા એ તેમના આશય દેખીતા જણાય છે.

આ આખા પાઠ સમજનાર મનુષ્ય રહેજે સમજ શકે કે આ પાઠ શ્રી દેવસર સંઘની જે સામાચારી પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિવૃદ્ધિ કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે તે સત્ય જ છે, તેમ જણાવે છે. ૧૯૯૧ થી નવા નીકળેલા એ વર્ગ જેવી રીતે શ્રી દેવસૂર સંઘની સમાચારીને ઉદ્ધાવનારા બન્યા છે, તેવી રીતે આ પાઢા રન્ન કરવામાં પણ આ શ્રન્થના વચલા વચલા લાગને જાણી જોઇને છાડી દઈ શ્રંથકારના આશ્રયને લાપવા પ્રયત્ન કરનાર બન્યા છે. આથી 'તત્ત્વતર'ગિણી' ગાથા ૪ અને તેની હીકાના સળ'ગ ભાગને વાંચનારા મનુષ્ય કાઈ દિવસ પણ આ નવા વર્ગની અસત્યતાને જાણ્યા માન્યા અને કહા સિવાય રહી શકે જ નહિં.

નહિ, ઉલ્ટું જેના ક્ષય ન હાય તેના ક્ષય કહેવા એ મૃષાવાદ છે. અહીં જે ક્ષીણુ પર્વતિથિની પૂર્વની અપર્વતિથિના વ્યપદેશ પણુ થઇ શકે છે એલું સિદ્ધ કરવામાં આવ્યું, તેથી તેરમા મુદ્દાના સંખ'ધમાં અમારૂં મન્તવ્ય કેલું છે અને તે જૈનશાસ્ત્રાધારને સમ્મત છે કે નહિ એના મુલાસા થઇજ જાય છે.

વળી પાઠ ૧૩ ના **અથ યદિ ક્રશમપિં અંગે** લખવાનું કે આખી તત્ત્વતરંગિ-ષ્યુનિ જોનારા મનુષ્ય જોઇ શકે છે કે પ્રથકારે પાતાની ગાયાનું વિવરણ કરતાં 'સ્પષ્ટ હાય' તા તે ગાયાને 'સ્પષ્ટા' તરીકે જણાવી છે. પરંતુ સાક્ષીના કાઇપણ ગદ્ય કે પદ્ય પાઠને સ્પષ્ટ તરીકે જણાવેલા જ નથી. તે સાક્ષીરૂપ ગદ્ય પદ્ય પાઠાની ટીકા પણ પાતે કરેલી હાતી જ નથી. એટલે તે વર્ગ તેરમા નંખરમાં આપેલું કથન એ પ્રન્થકારનું નહિ પરંતુ કાઇક ટીપ્પણમાં લખેલું છતાં કાઇક પ્રતમાં પેસી ગયેલું છે.

એથી એ પાઠ ઉપેક્ષણીય છે. તે તે ગ્રન્થની ખહાર હોવાથી ગ્રંથના નામે લઇ શકાય નહિ. જેથી મુદ્રિત પ્રતમાં તે ટિપ્પણી નથી.

વળા તે ટીપ્પણીકારે અન્વય અને વ્યતિરેક તરીકે વ્યાપ્યા કરવાનું જણાવ્યું છે. પરંતુ અન્વય વ્યતિરેક બન્ને ઠેકાણું 'અપિ' શબ્દ જણાવ્યા છે તેથી અન્વય કે વ્યક્તિ-રેક એક્રેય વ્યવસ્થિત થતા નથી.

વળી ગ્રંથકારે જે એ બાયતમાં સાહ્ષી આપવા માગી છે તે બન્ને બાયતા ટીપ્પ-હામાં અસ્તવ્યસ્ત થઈ ગઈ છે. તેમજ એ ગાથા પર વિરાધનું ઉત્પાદન ગ્રન્થકારે જુદું કર્યું છે, તે તેનું સમાધાન આપ્યું છે. તેથી જો તે ટીપ્પણી ગ્રંથકારની પોતાની હોત તા તેમ બનત નહિ. વળી વિરાધનું ઉદ્દભાવન સાક્ષીની સંપૂર્ણતા પછી કર્યું છે, એટલે આ કથન જો ગ્રંથકારનું હોત તા તે 'બ્રપિ' વિગેરે શબ્દની સાથે જ વિરાધનું ઉદ્દભાવન કરત.

એટલું છતાં પણ તે ટિપ્પણીનું વક્તવ્ય પણ શાસ્ત્રકારાએ વિરાધના પરિહાર કરતાં જડમળથી ઉખેડી નાંખેલું છે. અને સ્પષ્ટ કહેલું છે કે- ગોદશના ક્ષય હોય ત્યારે પ્રાથિક ત્યાદિ વિધિમાં ચોદશજ કહેવી. અને જગતમાં વ્યપદેશ મુખ્યપણાની અપેક્ષાએ થાય છે, માટે તે દિવસે ચોદશનોજ વ્યપદેશ કરવા યાગ્ય છે, એમ ત્યાં સ્પષ્ટ કહેલું છે. એટલે કહેવું જોઇએ કે પ્રાયશ્ચિત્તાદિવિધિમાં તેરસ કહેવાના શાસ્ત્રકાર સર્વથા નિષેધ જ કરે છે, પરંતુ પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિ સિવાય પણ સંધ આખામાં ચૌદશજ કહેવાય એમ નિશ્ચય પૂર્વક જણાવે છે.

એટલે અન નવા વર્ગ જે તેરસ માનીને ચૌદશની આરાધના કરાવવા માગે છે અર્થાત્ આખા દિવસ ચૌદશ માનવા તૈયાર નથી, તેવા મંતબ્યના તા આ (તત્ત્વતરંગિ-

१ तस्वतरं भिधी पृष्ठ 3 मां 'तिहिवाप' ये।थी भाषा आवेल छे. तेनी टीआमां 'अह जह कहिंव'ने। ઉલ્લेખ छे ते भाषानी टीआमां अंधअर 'प्रायिश्चत्तादिविधौ चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात्' लेभे छे એटले 'अध यदि कथमपि'नुं टीप्पण अंध अरनुं नथील. अरुणुं अंधअर अंधनी अतिपाहित वरतुथी विद्रह टिप्पणुं लंभे ते संख्वी शहे नहि.

પપ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તબ્યલેદને અંગેના નિર્ણ્ય કરવાને માટેના ૨૫ મુદ્દાએામાં પાંચમા મુદ્દો નીચે મુજબના છે.

થ્યુનિા ટીકા સહિત ચાથી ગાથાનેા) પાઠ જડમૂળથી નાશજ કરે છે. ઉલેટા એ પાઠ તેા શ્રી દેવસૂર સંધની જે સમાચઃરી છે, કે 'ટીપ્પણામાં પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વાતિથની હાનિ--વૃદ્ધિ હાૈય ત્યારે તેનાથી પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાતિથની હાનિવૃદ્ધિ કરવી.' તેને સંપૂર્ણપણે સત્ય ઠરાવી શાસ્ત્રાનુસારિણી ઠરાવે છે.

પાઠ-૧૦ ખરતર ગચ્છવાળાઓ ચૌદશના ક્ષયે પૂત્રમે પાક્ષિક કરે છે, તેને લઇને કહેવામાં આવ્યા છે, ત્યાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે-પર્વતિથિતા ક્ષય હોય ત્યારે પૂર્વની અપર્વતિથિ ખસેડીને તેને પર્વતિથિપણ કરવી. અધિક હોય ત્યારે ઉત્તરાને પર્વતિથિ તરીકે રાખવી. ને આમ થતું હોવાથી ચૌદ-શના ક્ષયે પૂત્રમે ચૌદશની આરાધના કે માન્યતા પ્રમાણિક નથી, તેને અંગે આ પાઠ અને ચર્ચા છે.

પાઠ-१२ पर्वतिथिना क्षये पूर्वतिथिने पर्वतिथिपण् अद्धण કरवी विभे रेभां अदि 'ग्राह्या' એવા સાધારण શખ્કના અર્થ 'उपादेया' એમ શાસ્ત્રકારે કર્યો, ને તે પછી इत्यर्थः કહીને ग्राह्या શખ્કના અર્થ 'પર્વતિથિ આદરપૂર્વક લેવી' એમ જણાવ્યું. આથી અપર્વતિથિને પર્વસંગ્રા આપીને પર્વપણે લેવા માટે 'उपादेया' જેવા આકરા શખ્ક શાસ્ત્રકારને લેવા પડયા છે. તેમજ सम्ये पूर्वा० પૂર્વાર્દ્ધ અને श्रीमद्वीरस्य निर्वाणं ઉત્તરાર્ધને વિચારનાર મતુષ્ય સહેજે સમજ શકે કે—

આ પૂર્વાર્લ પર્વતિથિની પરિસ'ખ્યાનના નિયમને જાળવવા માટેજ છે. કારણ કે ઉત્તરાર્ધમાં 'મહાવીર ભગવ'તતું નિર્વાણ લાેકને અતુસરી જાણવું' એમ જે કહ્યું છે તેથી સિદ્ધ થાય છે કે—

જો લોકે માનેલા ચંડાશુચંક પંચાંગના આધારે પર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ થતી હોત તા આ શ્લાકના ઉત્તરાર્દ્ધ કહેવા પડતજ નહિં. અને જો લાેક પ્રમાણે પર્વક્ષયવૃદ્ધિ માન્ય હાેત, તા લાેકને અનુસરીને એ પદ પણ પ્રથમ પૂર્વાર્દ્ધમાં લખત પણ તેમ નહિ હાેવાથી પૂર્વાર્દ્ધ જૈનસંસ્કાર મુજબ પર્વતિથિની વ્યવસ્થા માટે છે, ને ઉત્તરાર્દ્ધમાં લાેક પ્રમાણે કરતું તેમ જણાવ્યું છે.

પાઠ ૧૧ પછી [अથૈવमङ्गीकृत्यापि... उदयमेद] ત્યાં સુધીના કો સને ભાગ પ્રસ્તુત ચર્ચામાં ઉપયોગી છતાં જાણી છું છેને ઉઠાડી દેવામાં આવ્યા છે, કારણ કે તેમાં એ વર્ગ ને 'ત્રયો दशीव्यपदेशस्याऽप्यसंभवात' 'चतुर्दद्दयेवेति व्यपदिश्यमानत्वात' विशे शे શબ્દો પાતાને જ ઘાતક છે.

આ શખ્દા સ્પષ્ટ સિદ્ધ કરે છે કે–પર્વતિથિ ચૌદશના ક્ષયે દીપ્પણાની તેરશે તેરશના વ્યપદેશ પણ સ'ભવતા નથી. તેમજ દીપ્પણાની તેરશ ચૌદ-શપણેજ વ્યપદેશ પામે છે. આથી ચૌદશના ક્ષયે તેરસ-ચૌદશ માનનાર અને

"(५) "बृद्धौ कार्या तथोत्तरा अभर बृद्धौ ब्राह्मा तथोत्तरा से आज्ञा જે પર્વતિથિ બે સર્ચાદર્ચાને સ્પર્શનારી બનીને બીજા સર્ચોન દયવાળા દિવસે સમાપ્તિને પામેલી હોય, તે પર્વતિથિની આરાધના તે પર્વાતિથિના બીજા સૂર્યોદયવાળા દિવસે નક્કી કરવાને માટે છે કે વૃદ્ધા પર્વતિથિના બદલામાં તે વૃદ્ધા પર્વતિથિની પૂર્વે જે કાેઇ પણ પહેલી અપર્વ તિથિ આવતી હેાય તેની વૃદ્ધિ કરવાને માટે છે ?"

आ भुद्दाना संअंधमां अभाई मन्तव्य कोवुं छे हे-^{१ प}बृद्धी कार्या तथोत्तरा અગર १६वृद्धौ श्राह्मा तथोत्तरा એ આજ્ઞા, જે પર્વ'તિથિ એ સુર્યોદયાને સ્પર્શ-નારી અનીને બીજા સૂચેાદયવાળા દિવસે સમાપ્તિને પામેલી હાય તે પર્વતિથિની

તેરશ માની ચૌદશ આદરનાર તેએાએ ચર્ચામાં 'તત્ત્વતર'ગિણી' માનેલ હાવા છતાં તત્ત્વતર'ગિણીના પાઠ જ્યાં પાતાને બાધક લાગ્યા ત્યાં તેઓ એમળવવા અચકાયા નથી.

આ પછી પાઠ ૧૨-૧૩ કે જે તેમણે પાતાના પૂરાવામાં રજી કર્યા છે. તે પણ તેમને ભાધક છે. કારણ કે તે પાઠા પણ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે—

પર્વતિથિના ક્ષયે પૂર્વની અપર્વતિથિને ખસેડીને તે દિવસે પર્વતિથિપણે વ્યપદેશ કરવેા.

વળી પાઠ ૧૪ માં દુઃખદાયક વસ્તુસ્થિતિ એ છે કે~તમામ પ્રતામાં 'चतुर्दस्या एव व्यपदेशो युक्तः આમ સાફ પાઠ હેાવા છતાં चतुर्देश्या व्यपदेशो युक्तः એમ લખીને શાસ્ત્રપાઠામાં एव શબ્દ ઉડાવી દીધા છે.'

પાતાની માન્યતા માટે આવે! અણઘટતા પ્રયત્ન કરવા વ્યાજમી નથી.

'पवकार' રાખવાથી તાે સ્પષ્ટ સિદ્ધ થાય છે કે–ચતુર્દશીના ક્ષયે ટીપ્પ-ણાની તેરશે ચૌદ**શ**નાજ વ્યપદેશ કરવા ને તેમ સિદ્ધ થતાં આખી તેમની માન્યતા તેજ પાઠથી પડી ભાંગે છે.

એ વર્ગે પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ પાઠ ૧૫–૧૬–૧૭–૧૮ अ

ના અર્થક ૧૫-૧૬ (પર્વાતિથિની) વૃદ્ધિ વખતે

बर्को प्राष्ट्रा तथोत्तरा

१५-१६-बुद्धी कार्या तथोत्तरा અગર બીજ તિથિ (પર્વ તિથિપણે) કરવી એટલે ગહુણ કરવી.

પાઠ ૧૫–૧૬–૧૭–૧૮

આરાધના તે પર્વતિથિના બીજા સુર્યોદયવાળા દિવસે નક્કી કરવાને માટેજ છે, પણ વૃદ્ધા પર્વતિથિના બદલામાં તે વૃદ્ધા પર્વતિથિની પૂર્વ જે કાઇપણ પહેલી અપર્વતિથિ આવતી હોય, તેની વૃદ્ધિ કરવાને માટે નથી જ!

પા શ્રીતત્ત્વતરં ગિણીમાં સત્તરમી ગાથા મૂકતાં પૂર્વે અન્થકાર શ્રી કહે છે કે
^{૧ હ}"अथ च चृद्धौ या तिथिराराध्या तामाह-" હવે જો પર્વતિથિની વૃદ્ધિને બદલે
પૂર્વની અપર્વ તિથિતી વૃદ્ધિ કરવાની ઇષ્ટ હોત, તો વૃદ્ધિમાં કથી તિથિ આરા-ધવા યાગ્ય છે-એમ કહેવાને બદલે વૃદ્ધિમાં કર્ષ્ટ તિથિની વૃદ્ધિ કરવાની છે, એમ કહેવાત શ્રીતત્ત્વતરં ગિણીમાં ૧૭મી ગાથા અને તેની વૃત્તિ નીચે મુજબ છે.

भट १८५५संपुष्णत्ति अ काउं बृद्धिए घिष्पइ न पुन्वतिही । जं जा जंमि हु दिवसे समप्पई सा पमाणिति ॥१७॥

प्रकरणात् तिथेर्नृद्धौ सत्यामपि, चोऽप्यर्थे ह्रेयः, अद्य संपूर्णा तिथिरिति भ्रान्या कृत्वा-ऽऽराध्यत्वेन पूर्वा तिथिने गृहाते, किन्तृत्तेरव, यतः किमिदं तिथेर्नृद्धत्वं नाम १, प्राप्तद्विगुण-स्वरुपत्वं वा प्राप्ताधिकसूर्योदयत्वं वा प्राप्तसूर्योदयद्वयत्वं वा द्वितीयसूर्योदयमवाप्य समाप्तत्वं

१७-अथ च वृद्धौ या तिथिराराध्या तामाह—

१८-''संपुष्णित अ काउं श्रुङ्किए घिष्पइ न पुट्नतिहि। जं जा जंमि हु दिवसे समप्पइ सा पमाणंति॥१७॥

प्रकरणात् तिथेर्चृद्धौ सत्यामिष, चो-ऽप्यर्थे होयः, अद्य संपूर्णा तिथिरिति भ्रान्त्या कृत्वाऽऽराध्यत्वेन पूर्वा तिथिर्न गृह्यते, किन्त्त्तरैव, यतः किमिदं तिथे-र्वृद्धत्वं नाम ?,

प्राप्तद्विगुणस्वरूपत्वं वा प्राप्ताधिक-सूर्योद्यत्वं वा प्राप्तसूर्योद्यद्वयत्वं वा द्वितीयसूर्योद्यमवाष्य समाप्तत्वं वा ? (ડીપ્પણામાં પર્વતિથિની) વૃદ્ધિ હોંધ ત્યારે જે તિથિ આરાધન લાયક (બને) તેને કહે છે.

સંપૂર્ણુ છે એ હેતુથી વૃદ્ધિમાં પહેલી તિથિ ગ્રહણુ ન કરવી. જે માટે જે તિથિ જે દિવસે સમાપ્ત થાય તે (તમારા હિસાળે) પ્રમાણ કરવી. (૧૭)

પ્રકરણથી તિથિની વૃદ્ધિ છતાં પણ આજ સ'પૂર્ણ તિથિ છે એવી બ્રાન્તિ વડે કરીને આસધ્યપણે પહેલાની તિથિ ન લેવી. પરંતુ બીજીજ લેવી. જે માટે તિથિતું વધવું એ શું ?

શું. એવડી તિથિ થાય છે તે ? સુર્યોદયની અધિકતા થાય છે તે ? એ સુર્યોદય યુક્તપહ્યું થાય છે તે ? કે બીજા સુર્યોદયને પામીનેજ સમાપ્તપહ્યું થાય છે તે ?

આ ચાર વિકલ્પામાંથી કયા પ્રકારે તિથિતું વૃદ્ધિપણું માના છા ? वा ? आबोऽसंभवी, एकादिन्यूनाधिकविंशत्युत्तरशतसाध्यारिकामानप्रसंगात् , शेषेषु त्रिष्विप विकल्पेषु शेषितिध्यपेक्षयैकस्यामेव तिथौ एकादिघिकाभिराधिक्यमस्चि, तथा च यं सूर्योदयमवाप्य समाप्यते या तिथिः स एव सूर्योदयस्तस्यास्तिथेः प्रमाणं, शेषितथी नामिव, प्रयोगस्तु—प्राप्तसूर्योदयद्वयलक्षणायास्तिथेः समाप्तिसूचक उदयः प्रमाणं, विविक्षित्वस्तुसमाप्तिसूचकत्वात् , यथा शेषितथीनामुदयः, व्यितिरेके गगनकुसुमम् अथ तिथीनां चृद्धौ हानौ च का तिथिः स्वीकार्येत्यत्रोभयोः साधारणं लक्षणमुत्तरार्द्धेनाह—'जं जा जंमित्ति यद—यस्माद् या—तिथिर्यस्मिन्—आदित्यादिवास्लक्षणित्वसे समाप्यते स एव दिवसो—वास्लक्षणः प्रमाणमिति तिथिर्थित्वेनैव स्वीकार्यः, अत्र हु एवकारार्थे ज्ञातव्य इत्यर्थः अत एव 'क्षये पूर्वा तिथिर्प्राह्या' तिस्मिन्नेव दिवसे [तिथिः कार्या' इति

आद्योऽसंभवी, पकादिन्यूनाधिकर्वि-शत्युत्तरशतसाध्यारिकामानप्रसंगात्, शे-पेषु त्रिष्विप विकल्पेषु शेषतिथ्यपेक्षयैक-स्यामेव तिथौ पकादिघटिकाभिराधिक्य-मस्त्रि, तथा च यं स्योद्यमवाप्य समा-प्यते या तिथिः स पव स्योदयस्तस्या-स्तिथेः प्रमाणं, शेषतिथीनामिव,

प्रयोगस्तु-प्राप्तसूर्योदयद्वयळक्षणाया-स्तियेः समाप्तिस्चक उदयः प्रमाणं, वि-विक्षतवस्तुसमाप्तिस्चकत्वात्, यथा शेषतिथीनामुदयः, व्यतिरेके गगनकुसु-मम्। (એમ ખરતરગચ્છવાળાને પૂછ છે) આઘ વિકલ્પ સંભવતા નથી કંઈક ન્યૂન ૧૨૦ ઘડી જેટલી તિથિના પ્રસંગ હૈાવાથી (તે બને નહિ) માટે પહેલા વિકલ્પ અસંભવિત છે. ભાકીના ત્રણ વિકલ્પ અસંભવિત છે. ભાકીના ત્રણ વિકલ્પામાંથી બાકીની તિથિની અપેક્સાએ એકજ તિથિમાં એક આદિ ઘડીથી અધિકતા જણાય. એટલે જે સ્પેક્યને પામીને તિથિ સમાપ્ત થાય તેજ સ્પેક્ય તે તિથિના (વ્યવહારમાં) પ્રમાણ ગણાય.

જેમ ભાકીની તિથિઓ જિ સ્પોન્ક્યને પામીને સમાપ્ત થાય છે અને તે સ્પોક્ય તે તિથિને (ચાવીસે ક્લાક) જણાવનાર હોય છે.]

અનુમાન પ્રમાણના પ્રયાગ એવી રીતે છે કે-એ સ્પેક્યિને પામેલી તિથિની સમાપ્તિ જણાવનાર એવા સ્પ્રધીના ઉદય તે પ્રમાણ ગણાય ઇષ્ઠ વસ્તુની સમાપ્તિ સ્ચવનાર છે માટે. જેમ ખાકીની તિથિઓના ઉદય (સમાપ્તિને સ્ચક્ હોય તેજ પ્રમાણ ગણાય છે) ઉલડા રૂપે આકાશનું પુષ્પ તે સમાપ્તિસ્ચકથી શૂન્ય છે. તેથી પ્રમાણ પણ નથી. श्लोकः श्री उमास्वातिवाचककृत इति बृद्धवादः सम्यग् यतस्तिस्मन् दिवसे] द्वयो-रिप समाप्तत्वेन तस्या अपि समाप्तत्वात्, एतत्संवादकं च 'तिहिवाए पुक्वितही'ित्त गाथा व्याख्यावसरे प्रपंचितमिति गाथार्थः' ॥

अथ तिथीनां बृद्धौ हानौ च का तिथिः स्वीकार्येत्यत्रोभयोः साधारणं ठक्ष-णमुत्तराद्धेनाह-'जं जा जंमि'त्ति यद्-यस्माद् या-तिथिर्धस्मिन्-आदित्यादिवा-रलक्षणदिवसे समाप्यते स पव दिवसो-वारलक्षणः प्रमाणमिति-तत्तिथित्वेनैव स्वीकार्यः, अत्र हु पवकारार्थे ज्ञातव्य इत्यर्थः अत पव 'क्षये पूर्वा तिथित्रांह्या' तस्मिन्नेव दिवसे [द्वयोरिष समाप्तत्वेन तस्या अपि समाप्तत्वात्, पतत्संवादकं च 'तिहिवाप पुञ्चतिहोत्ति गाथा व्याख्याव-सरे प्रपंचितमिति गाथार्थः॥''] હવે તિથિની વૃદ્ધિ અને હાનિ હોય ત્યારે કઇ તિથિ લેવી ? એ વાતમાં બ'ને વસ્તુનું સાધારણ લક્ષણ ઉત્તરા-ર્જથી કહે છે. જે માટે જે તિથિ સૂર્યા-દિવાર લક્ષણે જે દિવસે સમાપ્તિ થાય તે દિવસ તે તિથિપણેજ માનવા.

આડલાજ માટે ક્ષયે પૂર્વા તિચિઃ काર્યાં પ્રધાષ ચાલે છે. તેજ દિવસે ખ'ને પણ તિથિઓનું સમાપ્તિપણું હાવાથી તે ઉત્તર તિથિનું પણ સમા-પ્તપણું છે. આજ વાતને મળતી હકી-કત તિદ્દિવાપ પુરવતિદ્દી જે માથાની બ્યાખ્યા વખતે જણાવેલી છે.

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરાયુ

भाऽ १५-१६-१७-१८ क

શ્રી જૈનશાસનનું ગહિત અને પ્રાચીન જ્યાતિષ ગહિત પ્રમાણે તિધિનું માન એકસરખી રીતે કંઈ અધિક પ૯ ઘડીનુંજ માનતા હતા. અને તેથી કાેઇ વખત પહ્યુ તિથિની વૃદ્ધિ આવતીજ ન હતી.

એજ કારણથી જેમ પર્વાતિથિની હાનિની વખતે પહેલાની તિથિન ક્ષીભ એવી પર્વાતિથિની સ'જ્ઞા આપવી જોઈએ. અને પર્વાતિથિની સ'જ્ઞા આપીને તે પ્રમાણે આરાધવી જોઇએ.

એ વિષયમાં જેમ શ્રી આચારદશાચૂર્ણ અને આચાર પ્રકલ્પચૂર્ણિના પાઠથી યુગના અ'તમાં બીજા આષાઢની પૂનમના ક્ષય હોવા છતાં તે દિવસ્તને ચામાસી પૂનમ તરીકે જણાવેલા છે. એમ જણાવીને પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વની અપર્વતિથિની સંજ્ઞા ન રખાય પણ પર્વતિથિની સંજ્ઞા રાખીને જ આરાધાય એ વસ્તુ જેમ પંચાંગી પ્રમાણથી સાખીત કરવામાં આવી છે તેવી રીતે તિથિવૃદ્ધિ જૈન ગણિતથી હતીજ નહિ. એટલે વૃદ્ધિની ચર્ચામાં પ'ચાંગીના પાઠ ન આપી શકાય એ તા સ્વાભાવિક છે. જો કે ક્ષયને અ'ગ જણાવેલી રિતિને માનનારા મનુષ્ય તા જરૂર માની શકે કે-ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાય જ ઉદયની તિથિ મનાય, પરંતુ ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાય જ ઉદયની તિથિ મનાય, પરંતુ ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગમાં ઉદયની તિથિ

- પ૯ (ઉપરના પાઠમાં જેટલા ભાગમાં નીચે લીટી દોરી છે તે ભાગ મુદ્રિત પ્રતમાંના છે અને તેની જગ્યાએ હસ્તલિખિત પ્રતમાં [] આવા કોંસમાં લખ્યા છે તેવા પાઠ છે.)
- ૬૦ ઉપરના પાઠમાં ગ્રન્થકારશ્રીએ વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં આરાધ્યપણાએ કરીને ઉત્તરા તિથિનાજ સ્વીકાર કરવા જોઈએ એ વાતનું પ્રતિપાદન કર્યું છે અને વૃદ્ધા તિથિને બે સુર્યોદયોને સ્પરીધિને સમાપ્તિને પામનારી તરીકે જણાવી છે, એ વિબેરે જેતાં પણ વૃદ્ધા તિથિને બદલે પૂર્વ અપર્વતિથિની વૃદ્ધિ કરવાની વાતને પણ અવકાશ મળતા નથી. વળી જે તિથિની વૃદ્ધિ ન હાય તેની વૃદ્ધિ કરવી એ મૃષાવાદ પણ છે.

માનવાની વાત અપાેદિત (બાધિત)જ થાય છે. છતાં કઈ સદીઓથી લોૈકિક પંચાંગને સ'સ્કાર પૂર્વક ક્ષેવાતું રાખેલું હોવાથી અને તેમાં અપર્વ કે પર્વ-તિથિની વૃદ્ધિ આવતી હોવાથી વૃદ્ધિની વખતે કઇ તિથિ લેવી ? એ ચર્ચા શાસ્ત્રપાઠના એક'પર્યને નહિ સમજનારા માટે જરૂર રહે

એક વાત જરૂર ધ્યાનમાં રાખવાની છે કે—શ્રી તપગચ્છવાળાએ ફર- જિયાત પર્વતિથિએ કરાતી પૌષધાદિની આરાધનાને પરિગણિત માનતા નથી. પરંતુ તે આરાધનાની સર્વ કાળ કર્ત્ત વ્યતા માને છે. એડલે તેઓને પર્વતિથિની વૃદ્ધિ થતાં આરાધનાની સર્વ કાળ કર્ત્ત વ્યતા માને છે. એડલે તેઓને પર્વતિથિની વૃદ્ધિ થતાં આરાધનાની વૃદ્ધિ થાય એ અનિષ્ટ નથી કેમકે તેઓ સર્વ્ય જાહારાત્ર અગર સર્વાતિથિઓ પૌષધ આદિ આરાધનાને માટે લાયક જ છેએમ માને છે. પરંતુ અષ્ટમી—ચતુદ્દેશી પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા એ ચાર પર્વતિથિઓને ફરજિયાત પર્વતિથિ તરીકે ગણે છે. અર્થાત્ વર્તધારી શ્રાવકે આ અષ્ટમી આદિ ચાર દિવસોએ જરૂરજ પૌષધ કરવા જોઇએ. અને જો તે અષ્ટમી આદિના પૌષધ ન થયા હોય તો વ્રત્ધારીને અતિચાર (દૂષણા) લાગે છે એમ માને છે. અને તેથીજ આ અષ્ટમી વિગેરે પર્વતિથિઓ ફરજિયાત પર્વતિથિઓ છે.

આ જ કારણથી અબ્ઠમી આદિ ચાર તિથિએાની હાનિ કે વૃદ્ધિ શાસનને પાલવે નહિંતે સ્વાભાવિક છે.

આ કારણથી પર્વતિથિની હાનિની વખતે જેમ પૂર્વની અપર્વતિથિની સંજ્ઞા ખસેડવાપૂર્વક પર્વતિથિની સંજ્ઞા કાયમ કરી, તેવી રીતે વૃદ્ધિની વખતે પણ પરિગણિતપણાના ખચાવને માટે એક જ ક્રજિયાત તિથિ રાખવી પડે.

ડી પ્પણામાં આવેલી પર્વાતિથિની વૃદ્ધિ વખતે શ્રી તપાગચ્છવાળાઓ જ્યારે બીજા દિવસની તિથિને જ પર્વાતિથિ તરીકે કહીને આરાધવાનું જણાવે છે. ત્યારે ખરતરગચ્છવાળાઓ તેવા વખતે પહેલા દિવસની તિથિ સંપૂર્ણ છે, એમ કહીને તેને આરાધવાનું જણાવે છે. 49 આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસ્તૃરિજી પર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિએ તે હીના કે વૃદ્ધા પર્વ તિથિની પૂર્વા અગર પૂર્વ તરા તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાનું કહે છે તે મૃષાવાદ आદિ દોષોને પાત્ર તો છેજ પણુ તેમ કરવામાં આવે તો પર્વ લાપના પાત્ર પણુ અનાય છે. કારણું કે ઉદયતિથિ તરી કે પ્રાપ્ત થયેલી પર્વ તિથિએ તેના પર્વ ને નથી મનાતું અગર તો ઉદયતિથિ તરી કે પ્રાપ્ત થયેલી પર્વ તિથિને અપર્વ તિથિ માની તેના વિરાધક અનાય છે. આથી પર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વ તર અપર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વ તર અપર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ માનવાની વાત શાસ્ત્રસમ્મત હોઇ શકેજ નહિ અને એથી ૧૯ ''सये पूર્વ तिथि: कार्या, वृद्धी कार्या तथात्तरा '' એ આગ્રામાંથી પણુ એ વાત નીકળી શકેજ નહિ.

આવીરીતે વૃદ્ધિના પ્રસ'ગમાં શ્રી 'તત્ત્વતર'ગિણી'માં અને શ્રી 'પ્રવ-ચન પરીક્ષા'માં દિન અગર માસની વૃદ્ધિને અ'ગે સ'પૂર્ણપણાને લીધે કે ભાગની અધિકતાને લીધે જે દૂષણા કે સાધના ખરતરગચ્છવાળાઓને અ'ગે લેવા દેવામાં આવ્યાં છે, તે માત્ર ખરતરગચ્છવાળાના પ્રતિઅ'ધી તરીકે છે એંડલું જ નહિંપર' શાસ્ત્રકાર અને શ્રી તપાગચ્છવાળાઓએ તા તિથિની સંજ્ઞા રાખવામાં ત્રણ વસ્તુ માન્ય રાખી છે.

- (૧) પર્વ'તિથિની હાનિ–વૃદ્ધિ ન હાય ત્યારે ઉદયને ક્રસનારી તિથિ પ્રમાણ ગણવી એટલે ચાવીસે કલાક તે તિથિ **લે**વી.
- (૨) પર્વતિથિના જ્યારે પણ ક્ષય આવે ત્યારે તે પર્વતિથિ ઉદયવાળી ન હાય અને તેથી તે વખતે તેનાથી પહેલાંની અપર્વ તિથિતું નામ પણ ન લેવું. પરંતુ ચાવીસે કલાક એટલે આખા અહારાત્રમાં ક્ષીણુ એવી પર્વતિથિની સંજ્ઞા રાખવી.
- (3) ટીપ્પણામાં જયારે પર્વા તિથિની વૃદ્ધિ હાય ત્યારે બીજા દિવસના ઉદયને જ પ્રમાણ ગણીને તે બીજા દિવસની તિથિને જ ઔદચિકી ગણવી અને તે પર્વતિથિની સંજ્ઞા તે બીજા દિવસને જ આપવી.

(પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે જેમ ઉદયવાળી અપર્વાતિથિ છતાં તેની સંજ્ઞા કરે છે, તેમ અધિક ઉદયંને વખતે પહેલા ઉદયને અપ્રમાણ ગણવા**થી** તે ઉદયની–અપેક્ષાએ તે અહેારાત્રને તે તે પર્વાતિથિની સંજ્ઞા મળી શક્તી નથી)

નવાવર્ગ અધિક માસની સાથે અધિક તિથિને સર્વધા સરખાવટમાં લેવા માગે છે, પરંતુ તેણે વિચારવું જોઇએ કે–માસની વૃદ્ધિ સંક્રાન્તિના ઉદયના અભાવને અંગે છે, જ્યારે તિથિની વૃદ્ધિ ઉદયની અધિકતાને લીધે છે.

ઉપર જણાવેલા વસ્તુતત્ત્વને નહિ સમજતાં જેઓ શ્રી દેવસૂર તપગ-ચ્છમાં હાેઇને પાતાની કલ્પનાથી તેની સમાચારીના લાેપ કરે છે. અને પ્રતિ-

૧૯ આ પાઠના અર્થ તથા વિવેચન આ પુરતક પૃષ્ઠ ૭૮-૭૯ માં આવી ગયેલ છે.

- કર "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સ'બંધી મન્ત∘ય લેદને અંગેના નિર્ણય કરવાને માટેના ૨૫ મુદ્દાએા પૈકી છઠ્ઠો મુદ્દો નીચે મુજબના છે.
 - (૬) ''તિથિક્ષય" એટલે ''તિથિનાશ" અને 'તિથિવૃદ્ધિ' એટલે બે અવયવાવાળી એકજ તિથિ નહિ, પણ એકમ બીજની જેમ એક બીજાથી ભિન્ન એવી બે તિથિએા એવા અર્થ થાય કે નહિ?
- ર આ મુદ્દો ઉપસ્થિત કરવાના હેતુ એ છે કે આચાર્ય શ્રી સાગરાનન્દસૂરિજી, પંચાંગમાં આવતી પર્વ તિથિઓની પણ હાનિ વૃદ્ધિને કબુલ રાખીને પર્વ તિથિઓની આમાં આવતી પર્વ તિથિઓની અને તિથિઓમાં હેરફેરી કરી નાખીને આમાલાંગ, પર્વલાપ આદિને પાત્ર નહિ અનનારાઓને મહિનામાં ખાર પર્વ તિથિઓને બદલે અગીઆર અને તેર પર્વ તિથિઓ માનનારા તરીકે સંબાધવામાં ખે'થી વસ્તુતત્ત્વને ન સમજતાં શબ્દમાત્રને આગળ કરે છે, તેઓએ નીચેના મુદ્દા જરૂર વિચારવા બોઇએ.
 - ૧. સમાપ્તિવાળાજ સુર્યોદય પ્રમાણ કરવામાં પર્વથી અનન્તર અપર્વ-તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે પર્વતિથિની સમાપ્તિવાળા સુર્યોદય નથી, એટલે શું તે પર્વના સુર્યોદય અપ્રમાણુ ગણે ! અર્થાત્ તે દિવસે પર્વતિથિ ન માને !
 - ર. નવમી આદિના ક્ષયની વખતે નવમી આદિની સમાપ્તિ અને ભાગની અધિકતા આઠમના સુર્યોદયવાળા દિવસે હોય છે તો શું આઠમ નહિ માનતાં તેમ માનશે ?
 - 3. ચોમાસી ચોદશ કે ભાદરવા શુદિ ચાથ જેવી અવધિવાળી તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે તેનાથી પહેલા એટલે તેરશ અને ત્રીજના દિવસે તેરશ અને ત્રીજ જ સમાસિયુક્ત ઉદયવાળી છે એટલે તે તે દિવસે તેરશ અને ત્રીજ માનીને ચૌમાસી અને સંવચ્છરી કરવા પડશે ? અને તેમ કરતાં ૫૦, ૭૦, અને ૧૨૦ દિવસની શાસ્ત્રકારાએ જણાવેલી મર્યાદાને ઉદ્ઘંઘન કરનાર થવું પડશે ? અને તે પ્રમાણુ થશે ?

જૈન શાસ કે પ્રાચીન ગણિતની અપેક્ષાએ તિથિની વૃદ્ધિ થતી ન હતી, અને લોકિક પંચાંગ આચાર્યાએ આધાર તરીકે લીધાં તેમાં તિથિની વૃદ્ધિ આવવા લાગી. એડલેજ મૂળ શાસ્ત્રોની અપેક્ષાએ પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે બીજી તિથિનેજ પર્વતિથિ તરી કે કહેવી અને માનવી એના ખુલાસા નથી. જો એમજ છે તા આચાર્યાએ તે બીજી તિથિને કયા મુદ્દાથી કબુલ કરી ? એવી શંકાના સમાધાનમાં એમ કહી શકાય કે મૂળ શાસ્ત્રોમાં પર્વતિથિની વૃદ્ધિજ ન માનેલી હોવાથી તેનું સાક્ષાત વિધાન ન હોય એ સ્વાભાવિક છે, પરંતુ જ્ઞાપકથી તે વાત સિદ્ધ થઈ શકે છે તે જ્ઞાપકા નીચે મુજબ—

૧ મૂળ શાસ્ત્રો પ્રમાણુ યુગના અન્તે અષાડની વૃદ્ધિ આવતી હતી અને

આનન્દ અનુભવે છે તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ કછુલ રાખવાથી ઓછી અધિક તિથિઓ માની કહેવાય જ નહિ. કારણુંકે તિથિક્ષય એટલે તિથિ નાશ અને તિથિવૃદ્ધિ એટલે બે અવયવાવાળી એકજ તિથિ નહિ, પણ એકમ બીજની જેમ એક બીજાથી લિન્ન એવી બે તિથિઓ' એવા અર્થ થતાજ નથી.

ધ્ય સત્તરમી સદીમાં થયેલા મહેાપાધ્યાય શ્રીમદ્ ધર્મસાગર**છએ શ્રી "પ્રવચન** પરીક્ષા" નામના ગ્રન્થમાં ક્રમાવ્યું છે કે—

६५ ^{२०}"न हि हीनत्वं नाम तिथेर्नाशः ।" अपने सूर्योदयद्वयस्पर्शिनी तिथिर्वृद्धा

તેમાં બીજા અષાડના છેલા દિવસનેજ ચામાસી કહેતા હતા. (પહેલા અષાડમાં જો કે શુક્લ પૂર્ણિમા ઉદયવાળી આવતી હતી તોપણ તે દિવસને ચામાસી પ્નમ કે ચામાસા કહેતા ન હતા પરંતુ બીજા અષાડની પ્નમ કે જે દરેક યુગના અંતમાં ક્ષીણ જ થતી હતી, છતાં પણ તે દિવસનેજ ચામાસી પ્નમનેજ ચામાસી કહેતા હતા અર્થાત્ ઉદય, ભાગ અને સમાસિવાળી પણ પ્નમ ચામાસી તરીકે ન ગણતાં ઉદય વગરની એવી પ્નમને દિવસે ચામાસી પ્નમ અને ચામાસી કહેતા હતા.)

- ૨. જૈન અને પ્રાચીન જ્યાતિષના ગૃિલ પ્રમાણે યુગના મધ્યમાં પાષ માસની અને યુગના અંતમાં અષાડ માસનીજ વૃદ્ધિ થતી હતી. છતાં તે પાષ અને અષાડ માસનાં કલ્યાણકા બીજા પાષ અને અષાડમાંજ થતાં હતાં.
- 3. જૈન અને પ્રાચીન ગણિત પ્રમાણે તિથિઓનું જે પ્રમાણ છે તે પ્રમાણનો ઘટાડા થવાથીજ ટીપ્પણામાં તિથિની વૃદ્ધિ આવે છે. એટલે એ તિથિના થયેલા ઘટાડા ન ગણવામાં આવે અને શાસ્ત્રગણિત પ્રમાણે માપ ગણવામાં આવે તે ટીપ્પણામાં તિથિની વૃદ્ધિ થયા છતાં પણ પર્વતિથિપણાના વખત બીજે દીવસે આવે.

જો કે દીપ્પણામાં પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે પણ તેનાથી પહેલાની તિથિઐાનું માન અધિક આવેજ છે, પરંતુ તે દરેક વર્ષે ભાર તિથિ ઘઢા-ડવાની અપેક્ષાએ છે. જો તિથિ વધારવી ન હોય અને છ તિથિજ માત્ર ઘઠાડવીજ હાય તાે કાઇ પણ પ્રકારે તિથિતું માન વધારવાતું હાયજ નહિ. એઠલે હાનિ કે વૃદ્ધિ ખન્નેમાં પૂર્વની તિથિ ઉપરજ ભાર રહે એ સ્વાભાવિક છે.

એ વર્ગે પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ

ेथार्ड २०/१ निह हीनत्वं नाम तिथेनीशः (प्रवचनपरीक्षा पृ. ४१३) પાઠ ર૦/૧ નાે શુદ્ધ અર્થ થ નિશ્ચયે કરીને હીનપ**ણ**' એટલે તિથિના નાશ (એવા અ**ર્થ**) ન**થી**. इत्युच्यते, तत्राद्यसूर्योदयावच्छिना तिथिः प्रथमोऽवयवो द्वितीयोदयाविच्छिना च द्विती-योऽवयवो भण्यते।"

[પૃ. ૪૦૮ અને ૪૧૩]

૬૬ ઉપર આપેલા છે પાઠાથી એ વાત પણ સિદ્ધ થાય છે કે પર્વ તિથિની હાનિ માનવાથી પર્વ તિથિનો નાશ મનાતા નથી અને એથી પર્વ તિથિની હાનિને કખુલ રાખીને હાનિના પ્રસંગમાં ક્ષીણુ પર્વ તિથિનું પૂર્વ ની તિથિમાં વિદ્યમાનપણું હાવાથી પર્વારાધન કરનારાઓને પર્વ લાપક કહેવા એ સર્વથા ખાટું જ છે. આ ઉપરાંત પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ ચોદશે ચીદશની અને બીજી પૂનમ અમાસે પૂનમ અમાસની આરાધના કરનારાઓને આચાર્ય શ્રી સાગરાનંદસૂરિજી ચોદશ અને પૂનમ અમાસની વચ્ચે આંતરૂં માનનારા કહે છે.

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ ૨૫૦૮ીકરણ

थाह २०/१ क

શાસ્ત્રકાર હીનપહ્યું એટલે તિથિના નાશ નહિ, એમ જે કહે છે તે ખરાખર સમજવું જોઇ એ. તિથિના નાશ નહિ, એમ જો એકાંતે માનવામાં આવે તાે, જૈનસત્રોમાં ઠેર ઠેર અવમરાત્ર જણાવેલ છે, તેના નિષેધ કર્યો ગણાય, ત્યારે શાસ્ત્રકારનાં વચનને કઇ રીતે સંગત કરવું ?

વાસ્તિવિકરીતિએ તિથિના વિદ્યમાનપણાને અ'ગે તિથિના નાશ નથી. પર'તુ સુર્યોદયને નહિ સ્પર્શવાવાળી જે તિથિ તે દિવસઆદિ વ્યવહારમાં નષ્ટ ગણાય છે. અને તેથીજ જેમ શાસકારા તે તિથિને નષ્ટા પતિતા ક્ષીણા વિગેરે શબ્દથી જણાવે છે, તેવીજ રીતે પંચાંગકારા પણ તે તિથિના ભાગ છતાં પણ નક્ષત્રાદિકમાં તેના આંક ભરતાજ નથી, ને તે ઠેકાણે મી'ડાજ મૂકે છે.

આથી ભાગ સમાપ્તિને લઇને તિથિના નાશ નથી, પરંતુ સૂચેદિય નહીં સ્પર્શવાથી વ્યપદેશના અભાવ રૂપ તથા પંચાંગમાં શ્રીણુ તરીકે જણાવવામાં આવેલ છે.

ુએટલે જે ખરતરગચ્છવાળાએા ભાગને અને સ'પૂર્ણતાને આધાર તરીકે લેતા હતા, તેવાએાને ક્ષીણતિથિના પણ ભાગ હોય અને સ'પૂર્ણતા હોય તેથી તિથિના નાશ નથી (એમ) શાસ્ત્રકારે કહી શકાય નહિ.

૧ ક્ષીશુ તિથિતા પશુ ભાગ અને સંપૂર્ણતા હોય તેથી તેના નાશ ન કહી શકાય. આ જણાવવાથી તિથિતા ક્ષય થતા નથી એમ ન કહેવાય કારણ કે એ ગ્રંથમાં **ચદ્દાદ્યાદિ** તિથિઃ पतित' જશાવેલ છે.

તિશિવૃદ્ધિ એટલે એકજ તિથિના એ અવયવા, એ વાતને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે તા તેમનાથી એવું કહી શકાયજ નહિ.

- રહ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્યલેદને અંગેનાે નિર્ણય કરવાને માટેના આ મુદ્દાએા પૈકીનાે સાતમાે આઠમાે અને નવમાે મુદ્દો નીચે મુજબ છે.
 - (૭) ''માસવૃદ્ધિ'' અને ''તિથિવૃદ્ધિ''ને અ'ગે આરાધનાના નિયમમાં સમાનતા છે કે નહિ ?
 - (૮) "**વૃદ્ધિ**ના પ્રથમ માસને તથા પ્રથમાતિથિને નપુંસક કહે-વાય કે નહિ." ?
 - (૯) જે નપુંસક તિથિ પાતાનું ફળ નિયજાવી શકવાને પણ અસમર્થ દ્વાય, તે અન્યના તેથી પણ વધારે સમર્થ ફળને નિય-જાવી શકે કે નહિ ?
- ૮ સાતમા મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિને અંગે આરાધનાના નિયમમાં સમાનતા છે. શ્રી જૈનશાસ્ત્રોમાં અનેક

तेभक श्रेक अ'धना श्रेक अधिशरना श्रेक पृष्ठमां क्षाव्य छ है-यदाऽष्टम्यादितिथिः पतित तदाऽष्टम्यादिसम्बन्धिकृत्यं सप्तम्यामष्टमीति चिया कियते ।

જ્યારે અષ્ટમી આદિ તિધિ ક્ષય પાત્રે ત્યારે અષ્ટમી આદિ **સંખ'ધી** કાર્ય દીપ્પણાની સપ્તમીમાં અષ્ટમી ધા**રીત**–અષ્ટમી છે, એ છુદ્ધિથી કરાય છે.

આ વાક્ય જો તેઓએ વિચાર્યું હોત તો ૭/૮ ૧૩/:૪ લેળા કહેવાની વાત છાડી દઇને શ્રી દેવસૂર સંઘ સમાચારી પ્રમાણે અષ્ટમીના ક્ષયે સપ્તમીને દિવસે અષ્ટમીજ છે એમ પ્રમાણિક રીતે માનવા તૈયાર થાત, અને જો તેમ કરવામાં આવે તા આખા વિવાદના નિર્ણય શ્રી દેવસૂર પક્ષેજ આવી જાય છે.

વળી ખરતરગચ્છવાળાઓ તિથિના નાશને નામે પૂનમને દિવસે પક્ષી કરવાને માટે (અનુષ્ઠાનના નાશ 'તિથિના નાશ' થઈ જાય છે) એમ માનવા મનાવા લાગ્યા હતા તેને અંગે તિથિના સય થયા એટલે તિથિના નાશ નથી, એમ શાસકાર તરફથી જણાનાયું છે, તેના અર્થ તિથિના ક્ષય થતા નથી એમ કહેવાયજ નહિ. છતાં જો એમ કહેવાય તા તત્ત્વતરંગિણીનું 'તિફ્રિવાર' વિગેરે પ્રકરણ નિરર્થક થઈ જાય. કારણ કે આપ્યું પ્રકરણ પર્વ- તિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વ અપર્વતિથિને પર્વતિથિ તરીકે મનાનવા માટેનું છે.

સ્થળાએ માસવૃદ્ધિની માફક તિથિવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિની માફક માસવૃદ્ધિ એવા ઉલ્લેખા પ્રાપ્ત થાય છે.

६૯ શ્રી પ્રવચન પરીક્ષામાં પણ કરમાવ્યું છે કૈ:— ^{२९}"बु**ક્કે** पढमोऽवयवो नपुंसओ निअयनामकजेसु I

जणां तकजकारो इअरो सन्वत्तमो सम्बो (1२०८॥"

એ વગે^લ પાતાના સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી કરેલ પાઢ ૨૦/૨ શ્ર

स्येदियद्वयस्पर्शिनी तिथिर्नृद्धा इत्युः च्यते. तत्राधसर्योदयाविच्छन्ना तिथिः प्रथमोऽवयवो द्वितीयोदयाविच्छन्ना च द्वितीयोऽवयवो भण्यते।

(प्रवयन परीक्षा पृष्ठ ४०८)

પાઠ ૨૦/૨ નાે શુદ્ધ અર્થ **થ** એ સુર્યોદયને સ્પર્શાવાળાં તિથિ વધી એમ કહેવાય છે. તેમાં પહેલા સુર્યોદયવાળાં તિથિ પહેલાે અવયવ

સૂર્યોદયવાળી તિથિ પહેલા અવયવ (કહેવાય) અને બીજા ઉદયવાળી તિથિ બીજો અવયવ કહેવાય છે

<mark>એ વર્ગ ના પાકના અર્થનું શુદ્ધ સ્પ</mark>ષ્ટીક**ર**ણ પાઠ ૨૦/૨ क

હિપ્પણાની પર્વવૃદ્ધિ વખતે ખરતરગચ્છવાળાઓ પહેલા દિવસને સંપૂર્ણ તિથિ તરીકે માને છે. તેમજ માસવૃદ્ધિ વખતે પહેલા માસને 'કાલચૂલા તરીકે માનતા નથી, પરંતુ તેને' શુદ્ધ માસ માનીને પર્વાશધન કરે છે. અર્થાત્ બીજી તિથિ અને બીજા માસને તેઓ અસ્થાન તરીકે ગણે છે. માટે અહિં અવયવની ઘટના કરાયેલ છે અને તે માત્ર પ્રતિબંધી તરીકેજ કરાયેલ છે. જો એમ ન હાય પસ્ત્રુ વાસ્તવિકજ અવયવ ઘટના હાય તા ગ્રન્થકારને અને આ નવીન વર્ગને ખંતે માસ અને ખન્ને તિથિઓ એક સરબી રીતિએ આરાધ્યા લાયક થાય. પરંતુ તે ગ્રન્થકારને ક્યુલ નથી.

પાક २१ अ

''बुक्के पढमोऽवयवो नपुंसओ निः अयनामकज्जेसु । जण्णं तक्कजकरो इअरो सञ्जुत्तमो सुमओ ॥२०८॥ પાઠ ર૧ ના શુદ્ધ અર્થ વ વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પહેલા અવ-યવ પાતાના નામથી થતાં કાર્યોમાં નપુંસક (કહેવાય) જે માટે સર્વો ત્તમ તાે તેનું કાર્ય કરનાર એવા બીજો અવયવ મનાયેલા છે. (૨૦૮)

वृद्धे-मासादौ वृद्धे सनि तदीयः प्रथमोऽवयवः, सूर्योदयद्वययस्पर्शिनी तिथिईदेत्युच्यते, तत्राषसूर्योदयावच्छिना तिथिः प्रथमोऽवयवो दितीयोदयावच्छिना च द्वितीयोऽययवः भण्यते. यदा चैकस्यां संक्रान्तौ मासद्वयस्योदयः स्याद प्रथममासोदयावच्छिना संक्रान्तिरेव प्रथमोऽवयवो मासवदिरुच्यते. तत्र सति तिथिमासयोराद्ययोरंशयोः प्रथमतिथ्यादि **द्वि**तीय इति. एवं च परस्त प्रथमातिथिर्मासो निजकनामकार्येष-आषाढादिमासेष संज्ञा स्यात . तत्र वा कर्त्तव्यादि हरेण प्रतिपदादितिथिष चेदं स्वस्वनामांकितकृत्येषु नपुंसको बोध्यः, यथा हि नपुंसकः स्वापत्योत्पत्तिमधिकृत्यासमर्थस्तथा तत्तनामाङ्कि-

वृद्ध-मासादी वृद्धे सित तदीयः
प्रथमोऽवयवेः, सूर्योद्यद्वयस्पर्धानो तिथिवृद्धेत्युच्यते, तश्राद्यस्योद्याविच्छन्ना
तिथिः प्रथमोऽवयवो द्वितीयोदयावचिछन्ना च द्वितीयोऽवयवो भण्यते, यदा
चैकस्यां संकान्तौ मासद्वयस्योदयः स्याचदा मासवृद्धिरुच्यते, तश्र प्रथममासोद्याविच्छना संक्रान्तिरेव प्रथमोऽवयवो
भण्यते, परस्तु द्वितीय इति,

पवं च सित तिथिमासयोराचयोरं-श्रयोः प्रथमतिथ्यादिसंशा स्यात्, तत्र प्रथमा तिथिमांसो वा निजकनामकार्येषु-जाषाढादिमासेषु प्रतिपदादितिथिषु चेदं कर्त्तव्यादिरूपेण स्वस्वनामाङ्कितकृत्येषु नषुंसक इव नषुंसको बोध्य:,

यथा हि नपुंसकः स्वापत्योत्पत्तिम-धिकृत्यासमर्थस्तथा तत्तन्नामाङ्कितकृत्ये-ध्वेव प्रथमा तिथिः प्रथमो मासो वा न समर्थः, न पुनः सर्वेध्विप कार्येषु, न हि 'વૃદ્ધિવખતે' એટલે માસ વિગેરેની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે તેના 'પહેલા અવયવ' એ સ્વેક્યિન સ્પર્શવાવાળી તિથિ વધી એમ કહેવાય છે. તેમાં પહેલા સ્વેક્યિયન વાળી તિથિ વધી એમ કહેવાય છે. તેમાં પહેલા સ્વેક્યિયન બાળી તિથિ પહેલા અવયવ (કહેવાય) અને બીજા ઉદયવાળી તિથિ બીજો અવયવ કહેવાય છે. વળી જ્યારે એફ સંક્રાન્તિમાં એ માસના ઉદય હોય ત્યારે માસની વૃદ્ધિ કહેવાય છે. તેમાં પહેલા માસના ઉદયવાળી સંક્રાન્તિજ પહેલા માસના ઉદયવાળી સંક્રાન્તિજ પહેલા અવયવ કહેવાય છે, અને બીજો ઉદય) તે બીજો અવયવ કહેવાય છે એ પ્રમાણે.

એમ હૈં!વાથી પહેલી તિથે અને માસના અંશની પહેલી તિથિ વિગેરે સંજ્ઞા થાય તેમાં પહેલી તિથિ અથવા મહીના પાતાના નામથી કરવાના-આષાઢ આદિ માસ અને પડવા આદિ નિધિઓમાં આ કરવું ઇત્યાદિ રૂપે પાત પાતાના નામવાળા કાર્યોમાં નપુ'સકની માફક નપુ'સક જાણવા.

જેવી રીતે નપુંસક પાતાના સ'તા-નની ઉત્પત્તિની અપેક્ષાએ અસમર્થ હોય, તેવી રીતે તે તે (માસ-તિધિના) નામથી કરાતા કાર્યોમાંજ પહેલી તિથિ કે પહેલા માસ સમર્થ નથી પણ ખધાય કાર્યોમાં (સમર્થ) નથી (એમ ન કહેવું). तकृत्येष्वेव प्रथमा तिथिः प्रथमो मासो वा न समर्थः, न पुनः सर्वेष्वपि कार्येषु, न हि नपुंसकोऽपि स्वापत्यं प्रत्यहेतुरपि मोजनादिकृत्यं प्रत्यप्यहेतुरेवेति, नपुंसकत्वे हेतुमाह 'जण्णं'णमित्यलङ्कारे यद् –यस्मादितरो द्वितीयोऽशो द्वितीयतिथ्यादि संज्ञित्तरतत्कार्यकरो—विवक्षितकार्यकरणसमर्थः सर्वोत्तमः पूर्वावयवापेक्षया प्रधानः सुमतः सर्वजनसम्मतः, अयं भावः—यथा किल विवक्षिता तिथिश्चतुर्दशी, सा च प्रवचने पाक्षिकपर्वलेनाभिमता, तस्याश्च कृत्यं

नपुंसकोऽपि स्वापत्यं प्रत्यद्वेतुरपि भोज नादिकृत्यं प्रत्यप्यद्वेतुरेवेति,

नपुंसकत्वे हेतुमाइ 'जण्णं' णमित्य-सङ्कारे यद् यस्मादितरो द्वितीयोऽशो द्वितीयतिथ्यादि संद्रितस्तत्कार्यकरो-वि-वक्षितकार्यकरणसमर्थः सर्वोत्तमः पूर्वाव-यवापेक्षया प्रधानः सुमतः सर्वेजनसम्मतः, भनादिपरंपरासिद्धोऽमे वक्ष्यमाण इत्यर्थः सर्वे भाषः-

यथा किल विवक्तिता तिथिश्चतुर्दशी, सा च प्रवचने पाक्षिकपर्यत्वेनाभिमता, तस्याश्च कृत्यं चतुर्धतपः पाक्षिकप्रति-क्रमणं चेत्यादि, तत्कृत्यकरो द्वितीय प्यांशो, न पुनः प्रथमोऽपि, तस्य तत्कृत्यमधिकृत्य नपुंसकबद्सामध्याद ।

पर्व विवक्षितो मासो भाद्रपदः, सो-ऽपि सम्प्रति चतुर्धाविच्छिन्नस्य श्रीसंघस्य पर्युषणापर्वत्वेन प्रवसने प्रतीतः, तस्यापि યાતાના પુત્રની (ઉત્પન્ન કરવાની અપેક્ષાએ) પ્રત્યે અહેતુ એવા નષું-સક ભાજન આદિ કાર્યો કરવામાં પણ અહેતુજ ભને એમ અનતુ જ નથી.

નપુંસકપણામાં હેતુ કહે છે કે-ગ્રાળ્ળં અહિં ળં એ અલ'કાર માટે છે. જે માટે બીજો અ'શ બીજી તિથિ વિગેરે નામવાળા અવયવ તે તે માસ અને તિથિના નામથી કરાતા કાર્યને કરવામાં સમર્થ, પહેલા અવયવની અપેક્ષાએ (બીજો અવયવ) પ્રધાન સારી રીતે મનાયેલા, સર્વજન સમ્મત ત્યને અનાદિ પર'પરાથી સિદ્ધ (એવા બીજો અવયવ છે) તે આગળ કહેવાના છે, આના ભાગ આ પ્રમાશ્યે—

જેમ નિશ્ચયે વિવક્ષા કરાએલી ચોકશની તિથિની વિવક્ષા કરી. (હવે) તે (ચોકશ) જેન સિદ્ધાન્તમાં પાક્ષિક પર્વપણે મનાયેલી છે; તે (પાક્ષિક-ચોકશ)નું કાર્ય ઉપવાસ, પક્ષીપ્રતિક-મણ વિગેરે (ઉપવાસાદિ) કાર્ય કરનારા બીજોજ અ'શ છે. તે (ઉપવાસઆદિ) બીજામાં કરે પણ પહેલામાં નહિ તે પહેલા અ'શનું તેના કાર્યની અપેક્ષાએ નપુંસકની પેઠે અસમર્થપ**ણ** હોવાથી.

એ પ્રમાણે વિવક્ષા કરાયેલા ભાદ-રવા માસ તે પણ હાલ ચારે પ્રકારના સંઘન પર્શુપણા પર્વપણાએ જૈનશાસ- बतुर्धतपः पाक्षिकप्रतिक्रमणं चेत्यादि तत्कृत्यकरो द्वितीय एवांशो, न पुनः प्रथमोऽपि, तस्य तत्कृत्यमधिकृत्य नपुंसकषदसामध्याद् , एवं विविधितो मासो भादपदः
सोऽपि सम्प्रीत चतुर्धाविन्छिनस्य श्रीसंघस्य पर्युषणापर्यत्वेन प्रवचने प्रतीतः, तस्यापि
कृत्यं सर्वसाधुचैत्यवन्दनालोचनाष्टमतपोलोचसांवत्सरिकप्रतिक्रमणलक्षणानि पञ्चकृत्यानि
नियतानि, तान्यधिकृत्य प्रथमो भादपदो नपुंसकवदसमर्थः, नपुंसकत्वं च ज्योतिविदां प्रतीतमेव, यदुक्तं—"यात्राविवाहमण्डनमन्यान्यपि शोभनानि कर्माणि । परिहर्तज्यानि बुधैः सर्वाणि नपुंसके मासि ॥१॥" इति, तस्मात् सर्वोत्तमो द्वितीय एव
भादपदोऽधिकर्त्तन्यः, एवमष्टम्यादयस्तिथयः कार्त्तिकादयश्च मासा अपि योजनीया
इति गाथार्थः ॥" (मु. प्र. पृ. ४०८—४०९)

૭૦ ઉપરના પાઠમાં જે વાત કહી છે તે માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિને એક સરખી રીતિએ **લા**ગુ કરવામાં આવી છે. જેમ એક તિથિ બે સ્**ર્યોદયાને સ્પર્શ**-નારી ખને છે એથી તિથિવૃદ્ધિ કહેવાય છે. તેમ એક સંક્રાન્તિમાં બે માસાદયા

कृत्यं सर्वसाधुचैत्यवन्दना १ लोचना २ ऽष्टमतपो ३ लोच ४ सांवस्तिरिकप्रति-क्रमण ५ लक्षणानि पञ्चक्रत्यानि निय-शानि, तान्यधिकृत्य प्रथमो भाद्रपदो न्युंसक्षदसमर्थः न्युंसकत्वं च ज्योति-विंदां प्रतीतमेष,

स्तुक्तं-" यात्राधिवाहमण्डनमन्यान्यः पि शोभवानि कर्माणि । परिहर्त्तंव्यानि बुधेः, सर्वाणि नपुंसके मासि॥१॥ इति, तस्मात् सर्वोत्तमो ब्रितीय पव भाद्रपः होऽधिकर्त्तव्यः, प्रवमष्टम्याद्यस्तिथयः काशिकाद्यश्च मासा अपि योजनीया इति गाथार्षः॥२०८॥

(भी प्रवस्तवपरीक्षा पू. ४०८-४०९)

નમાં પ્રસિદ્ધ છે. તે (પર્કુષણા) નું પણ કાર્ય સર્વસાધુવ'દન-સર્વ ચૈત્યવ'દન, આલાયણા લેવી, અક્ષમના તપ કરવા, લાચ કરવા અને સ'વચ્છરી પ્રતિક્રમણ કરવું વિગેરે પાંચ કૃત્યા નિયત છે. તેને આશ્રયિને પહેલા ભાદરવા નપુ'સકની પૈઠે અસમર્થ છે. તે પહેલા માસનું નપુંસકપણું તા જ્યાતિષ્શાસને જાણ-નારાઓને ખ્યાલમાંજ છે. જે માટે કર્ષ છે:—

યાત્રા, વિવાહ; મ'ડન અને બીજા ખધા પણ શુભ કાર્યા નહું સક માસમાં પ'ડિતાએ તજવા યાગ્ય છે (૧) એટલા માટે સર્વેત્તમ બીજાજ ભાદરવા માસ પર્યુ પણાદિ આદે અધિકાર કરવા યાગ્ય છે. એજ પ્રમાણે અષ્ટમ્યાદિ તિશ્વિઓ અને કાર્તિકાદિ માસોને પણ શાહી સેવા. તેથી સર્વેત્તમ એવા બીજોજ ભાદરવા પછાપણમાં સેવા. એવી રીતે અહમી વિગેર તિથિઓ તથા કાર્ત્તિક વિગેર મહિનાઓ પણ લેવા.

થાય છે તો તે માસવૃદ્ધિ કહેવાય છે. વૃદ્ધા તિથિમાં જેમ પ્રથમા તિથિને તે તિથિના નામથી અંકિત કાર્યોને માટે ગ્રહણ કરાય નહિ, તેમ માસવૃદ્ધિના પ્રસંગમાં પ્રથમ માસને પણ તે માસના નામથી અંકિત કાર્યોને માટે ગ્રહણ કરાય નહિ. આ વિગેરે બાળતાથી 'માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિને અંગે આરાધ્યના નિયમમાં સમાનતા છે' એ વાત સિદ્ધ થઇ જાય છે.

૭૧ ઉપરના પાઠમાં વૃદ્ધાતિથિ અને વૃદ્ધ માસના પ્રથમ અવયવરૂપ પ્રથમા તિથિને અને પ્રથમ માસને "નપુંસક" તરીકે જણાવીને પાતપાતાનાં નામાંકિત કાર્યોને માટે અસમર્થ જણાવેલ છે. આથી આઠમા મુદ્દામાં 'વૃદ્ધિના પ્રથમ માસને અને પ્રથમા તિથિને નપુંસક કહેવાય કે નહિ ?' એવા જે પ્રશ્ન છે તેના ઉત્તર પણ મળી રહે છે. અને નવમા મુદ્દામાં "જે નપુંસક તિથિ પાતાનું ફળ

એ વર્ગાના પાઠનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૨૧ વ

જો સંપૂર્ણપણે અવયવવાદ માની તેના ઉપર નિર્ભર રહેવામાં આવે તા સંપૂર્ણ પહેલી તિથિ અને પહેલા માસને નપુંસક ગણીને અસમર્થ ગણવું, (અર્થાત્ નપુંસક કહ્યા છતાં એકમાં માનવું ને બીજામાં ન માનવું) તે વ્યાજખી નહિ કહી શકાય. કાેઇપણ નપુંસક પુત્રની ઉત્પત્તિમાટે નપુંસક ગણાય અને પુત્રીની ઉત્પત્તિ માટે નપુંસક ન ગણાય તેમ કહી શકાય નહિ.

અર્થાત અવયવવાદીએ, બે સરખા અવયવ સિદ્ધ કર્યા પછી એક અવયવમાં નપુંસકતા કરાવવી તે પદાર્થ પ્રતિપાદન રાહીને અનુકુળ ન ગણાય. પ્રતિષ્યંધી ત્યાય અગર અભ્યુપગમ સિદ્ધાંત એ જીદી ચીજ છે.

⁴એ વર્ગ પૌષધ આદિને તિથિપ્રતિષ્મદ્ધ તે৷ માનેલાજ છે. અને તેથી તિથિવૃદ્ધિ વખતે તેઓની ક્રજ તેઓએ માનેલી પહેલી તિથિએ પૌષધ નિષધ કરવાની ન રહે, તેમજ માસવૃદ્ધિ વખતે પહેલા મહિના ચામાસી તપના મહિનાના ઉપવાસ વિગેરમાં ઉપયાગમાં લેવાના નિષધ કરવાની રહે.

વરસી છમાસી કે ચામાસી તપ કરનારને વચમાં માસવૃદ્ધિ આવે તેા પ્રથમમાસને નપુંસક ગણી તેને અવગણવાતું ખનતું નથી. અર્થાત્ તેમાં તેતું તપ અને ક્રિયા અનુષ્ઠાન કરવાજ પડે છે. તેમજ માસ અને પડવા આદિ તિથિપ્રતિભદ્ધકાર્યોમાં પણ નપુંસકતા ગણવામાં આવી નથી.

૧ જો એકાંતે અવયવવાદ માનવામાં આવે તે પર્વવૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિથિ પણ પર્વાતિથ હાઇ તે દાવસે તિથિ પ્રતિબદ્ધ નિયમવાળાએ પૌષધ આદિ કરવા જોઇએ. અને જો એકાંતે પ્રથમ માસને નપુંસક ગણવામાં આવે તો વરસી તમ વિગેરમાં માસ વૃદ્ધિ વખતે પ્રથમ માસની તપશ્ચર્ય જે થાય છે તે તે વર્ગ ન કરવી જોઇએ.

નિયજાવી શકવાને પણ અસમર્થ હાય તે અન્યના તેથી પણ વધારે સમર્થ ક્ળને નિયજાવી શકે કે નહિ?' એવા જે પ્રશ્ન છે તેના ઉત્તર પણ મળી રહે છે. અન્યકારશ્રીએ નપુંસક માસમાં શાલન કાર્યોના પરિહાર કરવાની સાક્ષી આપીને નપુંસક તિથિમાં પણ શાલન કાર્યોના ત્યાગ કરવાનું સ્ત્યન કર્યું છે આથી પૂનમ અમાસની વૃદ્ધિએ નપુંસક એવી પ્રથમા પૂનમ અમાસે પાશિક પર્વ અને સા. શુ. પ ની વૃદ્ધિએ નપુંસક એવી લા. શુ. પ્રથમા પંચમીએ સાંવત્સરિક પર્વ માનવા આરાધવાનું આચાર્યશ્રી સાગરાન દસ્ત્રિજીનું મન્તવ્ય શાસ્ત્રથી સર્વથા વિરુદ્ધજ પ્રવાર થાય છે. જે નપુંસક તિથિ પાતાનું નામાંકિત કાર્ય નિપજાવાને શકવાને અસમર્થ હાય તે નપુંસક તિથિ મહાપર્વના કાર્યને નિપજાવવાને સમથે અને, એ સર્વથા અસંભવિત વસ્તુ છે. જે નપુંસક પાતાના

અમુક વસ્તુ અમુક કાર્યને અંગે અસમર્થ હાય તાપણ તેજ વસ્તુ તેનાથી અધિક કાર્યને અંગે સમર્થ નજ શાય એવા નિયમ નથી. રસવે- ધથી તામ રૂપું ન બને તેથી સાતું પણ ન બને એમ તા નથીજ. તેમ નપું- સક પણ સંતાનની ઉત્પત્તિ અંગે અસમર્થ છતાં પણ યુદ્ધ જેવા મહાન કાર્યાને અંગે અસમર્થ હાય છે એમ નથી. એટલે વૃદ્ધિ પામેલી પૂર્ણિમા પાતાના કાર્યને અંગે અસમર્થ હાય તા પણ તેનાથી જીદા એવા પફખી અગર ચામાસીના કાર્ય માટે અસમર્થ ગણાય નહિ. અને તેથીજ શાસકાર તેના નામનાજ કાર્યમાં નપું સકતા કહી છે. જ્યારે આ નવા વર્ગ તા અન્ય કાર્યમાં પણ અસમર્થ ગણાવવા તૈયાર થાય છે આથી એ વર્ગ પાતાની આચરણા ઉપર ધ્યાન આપ્યા સિવાય પાતાના પુરાવામાં માત્ર પાઠ લખીને સંતાય ન માનવા જાઈ એ.

આ સ્થાને શાસ્ત્રકાર બીજા અવયવને પર્વતિથિના નામનું કાર્ય કરનાર ગણાવતાં અતાદિ સિદ્ધ પર પરા જણાવે છે. એડલે આ વર્ગને જે પર પરા છાડવાનું થયું છે, તે કાઇપણ પ્રકારે ઉચિત નથી એમ સ્પષ્ડ થાય છે. જો કે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ કરવાનું શાસ્ત્રના પાઠાથી પણ સિદ્ધ છે. અને સાથે પર પરાથી પણ સિદ્ધજ છે. માત્ર વિ. સં. ૧૯૯૧ પછી આ નવા વર્ગ પર પરા અને શાસ્ત્ર અને તિલાંજલિ આપીને આ નવા વર્ગ હેલા કર્યો છે.

આ આખા અધિકાર પહેલી આઠમ કે પહેલી ઓદશ વિગેરે તિથિઓમાં આઠમ કે ચૌદરાનું કાર્ય કરવાના નિષેધને માટે છે. અર્થાત અન્ય તિથિના કાર્યોના અહિં નિષેધજ નથી. અને આ નવા વર્ગ તા અન્ય પર્ગતિથિના કાર્યના પણ નિષેધ કરવા માટે આ પાઠન આગળ કરે છે. પરંતુ તેઓએ વૃદ્ધા પ્રથમા તિથિને માટે પાતાના કાર્યમાં કહેલું નપુંસકપણં-અસમર્થપણં વિચારવું જરૂરી છે. એટલે પૂનમ કે અમા-વાસ્યા વધેલી હાય તા તે પહેલી પૂનમ કે અમાવાસ્યાના કાર્યને અંગ નયું સકપણાને કારણે સ્વભાર્યાના વાંઝણીપણાને ટાળવાને અસમર્થ હાેય તે નયું-સક પરસ્તી સાથે વ્યભિચાર કરી શકે અને પરસ્તીને સંતાનવતી ખનાવી શકે એ માન્યતા કાેઇપણુ બુદ્ધિશાલિની તાે હાેઇ શકેજ નહિ.

9ર ઉપરના પાઠથી જેમ સાંતમા આઠમા અને નવમા મુદ્દાનું નિરાકરણુ મળે છે તેમ બારમા મુદ્દાનું નિરાકરણુ પણ મળે છે. બારમા મુદ્દામાં 'બે બીજ આદિ મનાય. લખાય અને બાલાય કે નહિ ?' એના નિર્ણય કરવાના છે અને ઉપરના પાઠમાં—ર "વં च सित तिथिमासयोराद्ययोरंद्ययोः प्रथमा तिथ्यादिसंझा स्यात्." એમ જણાવીને બીજ આદિની વૃદ્ધિએ બે બીજ આદિ મનાય લખાય અને બાલાય, એલું સ્પષ્ટપણે પ્રતિપાદન કરેલું છે.

નપુંસક થાય, પરંતુ ચૌદરા કે જે તેનાથી અન્ય છે તેનું કાર્ય જે પક્ષી તેને માટે અસમર્થ ન થાય. તેમાં અસમર્થ કરવામાં આ ગ્રંથ કાઇપણ પ્રકારે ઉપયાગી થઈ શકે તેમ નથી. એઠલે આ નવા વર્ગ આ પાઠ આપીને પાતાની અણસમજ જાહેર કરી છે.

શું તે વર્ગ એ ચાથ હોય તા પહેલી ચાથને દિવસે હાય આદિ કર-વાનું નહિ માને ? તેમજ તેમના મતે એ પૂનમ હાય ત્યારે પહેલી પૂનમે હ મેશાં પૂનમે થતા વિહાર કરવાનું નહિ માને ? અર્થાત નવા વર્ગને તા તે તિથિના નામના કાર્યને અંગે પણ નપુંસકપહ્યું રહેવાનું નથી.

`**પા**ઢ ૨૨/૧ અ

પાઠ રર/૧ તાે શુદ્ધ અથ° ब

ृष्यं च स्रति तिथिमासयोराधयोरं- ॐभ छै।वाथी तिथि अने भासना शयोः प्रथमतिथ्यादिसंका स्यात् , अथभना अ'शनी पढेली तिथि विगेरे (श्री प्रवचन परीक्षा पृ. ४०८) संज्ञा थायः

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પવ્ટીકરેષ્

પાઠ २२ क

અનેક વખત જણાવી ગયા, તે પ્રમાણે ખરતરગચ્છવાળાએા પહેલી તિથિ અને પહેલા માસને સંપૂર્ણ માને છે, તેનું ખંઢન કરવા માટે અહિં અશ'પણાની કલ્પના કે સિન્દિ કરવામાં આવી છે.

વાસ્તવિક રીતે બન્ને માસ અને ખ'ને તિથિઓ અ'શરૂપ નથી, પષ્ક અ'શી રૂપ છે. કેમકે જે આમ ન હોય તાે બે માસ અને બે તિથિ કાેં પ્રકારે કહેવાયજ નહિ.

૧ ખરીરીતે અત પાઠ પાઠ ૨૧ની અંતર્ગત સમાઈ જાય છે. કારણું દેની અંદરની આ પંક્તિ છે. પરંતુ તેના ઉપર રામચંદ્રસ્રિજીએ ભાર દીધેલ હાવાથી લાદું વિવરસ્ વિશેર કર્યું છે.

- 93 "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંઅંધી મન્તબ્ય<mark>લેદને અ'ગેના નિર્ણય</mark> કરવાને માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ મુદ્દાએા પૈકી <mark>દશમા અને અગિયારમા</mark> મુદ્દો નીચે મુજબના છે.
 - (૧૦) પક્ષના ૧૫ રાત્રી દિવસ અને ચતુર્માસ તથા વર્ષના અનુક્રમે ૧૨૦ અને ૩૬૦ રાત્રિ દિવસ ગણાય છે તે તથા પર્યુષ-ણાને અંગે વીશ રાત્રિ સહિત માસ અને સિત્તેર રાત્રિ દિવસ ગણાય છે તે વારની અપેક્ષાએ ગણાય છે કે તિથિ અને માસની અપેક્ષાએ ગણાય છે ?
- ૭૪ (૧૧) દિનગણનામાં જેમ એક ઉદયતિથિના એક રાત્રિ દિવસ ગણાય છે તેમ એક ક્ષીણુ તિથિના એક રાત્રિ દિવસ અને એક વૃદ્ધાતિથિના પણુ એક રાત્રિ દિવસ ગણાય છે કે નહિ ^૧
- ૭૫ આ બે મુદ્દાઓના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એલું છે કે પક્ષના ૧૫, ચતુર્માસના ૧૨૦ અને વર્ષના ૩૬૦ રાત્રિ દિવસ ગણાય છે તે તથા પર્યુષ થાને અંગે વીસ રાત્રિ સહિત માસ અને સીત્તેર રાત્રિ-દિવસ ગણાય છે તે તિથે અને માસની અપેક્ષાએજ ગણાય છે. ૧૪, ૧૫ કે ૧૬ રાત્રિ-દિવસના પક્ષ હાય તાપણ તેમાં તિથિઓ પંદરજ હાય છે. આવા બે પક્ષના માસ ગણાય છે. ચતુર્માસમાં વૃદ્ધિના કારણે પાંચ માસ આવ્યા હાય તાય તે ચતુર્માસજ ગણાય છે, એટલે કે વૃદ્ધ માસના પ્રથમાવયવસ્વરૂપ પ્રથમ માસની તિથિઓ તથા પ્રથમ માસની તિથિઓ તથા પ્રથમ માસના બે પદ્માને ગણનામાં લેવામાં આવતા નથી. વર્ષના જે ખાર માસ ચાવીસ પક્ષ અને ૩૬૦ રાત્રિ દિવસ ગણાય છે તે પણ આવીજ રીતિએ ગણાય છે. પક્ષમાં ગણાતા -પંદર રાત્રિ દિવસ તિથિઓની અપેક્ષાએ તે ગણાયજ છે પણ તેમાં એક ઉદય તિથિના જેમ એકરાત્રિ દિવસ ગણાય છે

વળી તિથિના નિયમવાળાને એય દિવસ તિથિના નિયમા અ'શપ**છું** હોય તાે તાે વાસ્તિવિક રીતે પાળવાજ પડે, પણ એ વર્ગ એ ચૌદરા હાેય ત્યારે એ દિવસ પક્ષ્મી કરવાને તૈયાર થતાે નથી.

વળી બેયનું જો અ'શપછું ગણવામાં આવે અને અન્ત્યાંશને પ્રમાણિક ગણવામાં આવે તેા અન્ત્યપ્રદેશીનિન્હવની દશા પ્રાપ્ત થાય.

વાસ્તિવિકરીતે શ્રી તપગચ્છવાળાઓ દિષ્પણામાં પર્વતિથિ વધેલી હોય, ત્યારે પહેલા દિવસને તે પર્વતિથિ તરીકે કહેતા, માનતા કે આરાધતા જ નથી, પરંતુ 'चुद्धौ उत्तरા'ના પ્રધાષવઉ પ્રથમ દિવસમાંથી પર્વપણાને દુર કરીને બીજા દિવસનેજ પર્વતિથિ તરીકે કહે છે, માને છે અને આરાધે છે; એ નક્કર વાતને અ'શે પણ ખાધ કરે તેવું શાસ્ત્ર કે પર'પરાત્નુ' વચન એ વર્ગ આપી શક્યા નથી.

તેમ સુર્યોદય સ્પર્શને પામ્યા વિનાજ સમાપ્તિ થઇ ગયેલી ક્ષીદ્યુતિથિના પણ એકરાત્રિ દિવસ ગણાય છે અને બે સૂર્યોદયાને સ્પર્શ્યા પછીથીજ સમાપ્તિને પામતી વૃદ્ધા તિથિના પણ એક રાત્રિદિવસ ગણાય છે આ સંબંધમાં, શ્રી પ્રવચન પરીક્ષા નામના ગ્રન્થની છાપેલી પ્રતમાં પૃ૦ ૪૧૦ અને પૃ૦ ૪૧૧ ઉપર નીચે મુજબના પાઠ છે.—

१६ २२ यत्कृत्यं प्रतिमासं नामग्राहं नियत्कृत्यं तत् तिसमन्नेव मासं विधेयं, नान्यः त्रेति, विवक्षया तिथिवन्त्यूनाधिकमासोऽप्युपेक्षणीयः, अन्यत्र तु गण्यतेऽपि, तथाहि विवक्षितं हि पाक्षिकप्रतिक्रमणं तचतुर्दश्यां नियतं, सा च यथिमविद्धिता तदा प्रथमां पित्यज्य द्वितीयाऽपि कर्त्तव्या. दिनगणानायां त्वस्था अन्यासां वा बृद्धौ संभवन्तोऽपि पोडशिदनाः पञ्चदशैव भण्यन्ते, एवं क्षीणायां चतुर्दशापि दिना पञ्चदशैवित बोध्यं, तद्वदत्रापि विवक्षितं कृत्यं सांवत्सिरिकप्रतिकृमणादि, तच्च मासमिधकृत्य भावपदे नियतं, स च यद्यभिवद्धितस्तदा प्रथमं भादपदं पित्यज्य द्वितीयोऽधिकर्तव्यः, दिनगणनायां त्वस्थान्यस्य वा मासस्य वृद्धौ संभवन्तोऽप्यशीति दिनाः पञ्चाशदेव गण्यन्ते, यथा परस्याप्यभिमता पञ्चमास्यिप चतुर्मासीतयेति ।"

પાઠ ૨૨/૨ (ચાલુ) अ

यत्कृत्यं प्रतिमासं नामग्राहं नियत-कृत्यं तत् तस्मिन्नच मासे विधेयं, नाम्य-त्रेति विवक्षया तिथिवन्म्यूनाधिकमा-सोऽप्युपेक्षणीयः अन्यत्र तु गण्यतेऽपि, तथाह्य-

विविधितं हि पाक्षिकप्रतिक्रमणं तः च्यतुर्द्श्यां नियतं, सा च यद्यभिवर्द्धिता तदा प्रथमां परित्यज्य 'द्वितीयाऽपि कः सद्या, दिनगणनायां त्वस्या अन्यासां वा वृद्धौ संभवन्तोऽपि षोडशदिनाः पञ्चदः श्रीव गण्यन्ते,

यवं श्रीणायां चतुर्वेशापि दिनाः पञ्च-द्दीवेति बोध्यं, तद्वद्वशिप विवक्षितं इत्य सांवत्सरिकप्रतिक्रमणादि, तच्च मासमधि-इत्य भादपदे नियतं, स च यपभिवर्षिः પાઠ २२/२ ने। શુદ્ધ અર્થ ब

જે કૃત્ય દરેક મહિને નામ લઇને નિયમિત કર્યું હોય તે તે (માસ)માંજ કરવું; બીજા (માસ)માં નહીં (કરવું) એ વિવક્ષાએ તિથિની માફક ન્યૂન કે અધિક માસ પણ ઉપેક્ષા કરવા લાયક છે, બીજે તાે ગણાય પણ છે. તે આ પ્રમાણે.

વિવક્ષિત પક્ષ્મી પ્રતિક્રમણ છે, તે ચૌદશમાં નિયત છે. હવે તે (ચૌદશ) જો વધી તા પહેલી છાડીને બીજ લેવી દિવસાની ગણત્રીમાં તા ચૌદ-શની કે બીજ કાઈ પણ તિથિની રહિ થવાથી સાળ દિવસ થાય તા પણ પંદરજ કહેવાય

એવીરીતે ચૌદરા કે બીજ કાઇ પણ તિથિના ક્ષય થવાથી ચૌદ દિવસ હોય તા પણ પંદરજ કહેવાય. તેવી રીતે મહિં પણ સંવચ્છરી પહિક્રમહં વિગેરે ૭૭ ''તિથિદિન'' અને ''પર્વારાધન'' સંઅંધી મન્તબ્ય <mark>લેદને અંગેના નિર્ણય</mark> કરવાને માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ મુદ્દાએામાં આ**રમા મુદ્દો નીચે** મુજબના છે.—

(૧૨) "બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગીયારશ ચોદશ પૂનમ અમાસ લા. સુ. ૪ અને કલ્યાણુક તિથિએા પૈકી જે કાઇપણ પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હોય. તેને માટે બે બીજ આદિ મનાય લખાય અને બાલાય તા તેથી વિરાધનાને પાત્ર થવાય કે તેમ માનવા આદિને બદલે તે વૃદ્ધાતિથિની પહેલાં જે પહેલી અપર્વતિથિ હોય તેને બે એકમ આદિ રૂપે મનાય, બાલાય, અને લખાય તા મૃષા-વાદ આદિ દોષાના પાત્ર બનાય ?

૭૮ આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એલું છે કે–શ્રી જૈન શાસનમાં જેટલી તિથિઓને પર્વતિથિઓ તરીકે માનવાની આજ્ઞા કરમાવવામાં આવી છે. તે તિથિઓમાંની કાઇપણ તિથિની વૃદ્ધિ આવી હાય ત્યારે તે વૃદ્ધા તિથિના પ્રથમાવયવ સ્વરૂપના અને દ્વિતીયાવયવ સ્વરૂપના ખ્યાલ રાખીને એક તિથિના ગણાતા બે દિવસામાં પહેલા દિવસે વૃદ્ધા તિથિની પ્રથમા તિથિ અને બીજ દિવસે વૃદ્ધા તિથિની દ્વિતીયા તિથિ એવી સંજ્ઞા થાયજ અર્થાત્ બીજ આદિની વૃદ્ધિએ બે બીજ આદિ માની શકાય, લખી શકાય અને બાલી શકાય, માત્ર તેના નામાંકિત કાર્યને માટે પહેલી બીજને અવગણીને બીજ બીજના સ્વીકાર

तस्तदा प्रथमं भाद्रपदं परित्यज्य द्विती-योऽधिकर्त्तव्यः, दिनगणनायां त्वस्यान्यस्य वा मासस्य वृद्धौ संभवन्तोऽष्यशीति-दिनाः पञ्चाशदेव गण्यन्ते, यथा परस्या-प्यभिमता पञ्चमास्यपि चतुर्माक्षीतयेति । (श्री प्रयचनपरीक्षा पृ. ४१०-४११)

વિવક્ષિત કાર્ય છે તે માસને આશ્રિયિને ભાદરવામાં નક્કી થયેલું છે, તે ભાદરવા વધ્યા તે પહેલા ભાદરવાને છાડીને બીજો લેવા. દિવસની ગણત્રીમાં તા આ માસની કે ખીજા કાઇ પણ માસની દૃષ્ટિ થવાથી એ'શી દિવસ થાય તા પણ પચાસજ ગણવા. જેમ બીજાઓએ પણ પાંચ માસ થવાછતાં પણ ચામા-સીજ માનેલી છે.

એ વર્ગ ના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પળ્ટીકરણુ પાઠ ૨૨/૨ क

ખરતરગચ્છવાળાએ અધિક મહિનામાં પ્રથમ માસને અને અધિકૃતિિશમાં પ્રથમા તિથિને સ્વીકારવાનું જણાવે છે, તેના પ્રત્યુ-ત્તરરૂપે આ બધા અધિકાર અધિકૃતિશ્વ અને અધિકૃ માસને તેમજ કરાય, આ સંઅંધમાં મુદ્દા ૭–૮–૯ના વિવેચન પ્રસંગે શાસ્ત્રપાઠ મૂકીને સ્પષ્ટતા કરેલી છે. બે બીજને બે બીજઆદિ રૂપે માનવા, લખવા કે બાલવાથી વિરાધનાને થવાય, એવું તો વૃદ્ધા તિથિના સ્વરૂપને અને પર્વારાધનની આજ્ઞાને યથાર્થપણે નહિ સમજનારજ કહી શકે. પ્રત્યુત્ત આચાર્યશ્રી સાગરાનન્દસ્ત્રરિષ્ટ બે બીજ આદિ આવી હોય તે છતાં પણ તેને બે એકમઆદિ અને બે પૂનમ—અમાસ આવી હાય તે છતાં પણ તેને અદલે મે તેરશઆદિ માનવાનું, લખવાનું અને બાલવાનું જે કહે છે, તેને અનુસરાય તા મૃષાવાદ આદિ દાષાના પાત્ર અનવાની આપત્તિમાંજ મુકાઈ જવું પડે.

- **૭૯ "તિથિદિન" અને ''**પર્વારાધન" સંળંધી મન્તવ્યલેદને અંગેના નિર્ણુન્ યને માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ સુદ્દાએામાં તેરમા સુદ્દો નીચે સુજળના છે—
 - (૧૩) જે પર્વાતિથિનો ક્ષય થયા હાય, તે પર્વાતિથિના પૂર્વાની તિથિ અપર્વાતિથિ હાય તાે તે અપર્વાતિથિના એકજ દિવસે ગોણુ–મુખ્ય રીતિએ બન્નેય તિથિઓના વ્યપદેશ થઈ શકે કે નહિ?
- ૮૦ આ મુદ્દાના સંઅંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે–જે પર્વ તિથિના ક્ષય આવ્યા હાય, તે પર્વાતિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વ તિથિ હાય તાપણ તે અપર્વ તિથિના એકજ દિવસે ગૌણ મુખ્ય રીતિએ અપર્વ તિથિ અને પર્વ ત્રાસ્ત્રપાઠથી સિદ્ધ કરવામાં આવી છે એટલે અત્રે વિસ્તાર કરતા નથી.

હીનતિથિને નહિ ગણવાને માટેના છે. એટલે પહેલા મહિના કે પહેલી તિથિ તે મહિના કે તે તિથિના કાર્યને નહિ કરવાનું જણાવે છે.

ચાલુ પ્રશ્ન તા આથી જીદીજ રીતના છે. કેમકે શ્રી દેવસ્રગચ્છની સમાચારીવાળાએ જે તિથિ કે જે માસ વધ્યા હોય તે તિથિ કે માસનું તે કાર્ય બીજા માસમાં અને બીજી તિથિમાંજ કરે છે અને પ્રસ્તુત ચર્ચા તા પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિની હાનિવૃદ્ધિ વખને કઇ પર્વતિથિ શાસાધારે કહેવી અને આરાધવી, એને અ'ને છે. એટલે આ આખા પાઠના અધિકાર પ્રસ્તુત ચર્ચામાં ઉપયોગી નથી.

રજી કરાયેલા પાઠમાં द्वितीयाऽपि कर्त्तच्या' એ પાઠ અશુદ્ધ છે. કેમકે 'લિપ' શબ્દ લઇએ તે৷ ત્યાં પહેલીના પણ સમાવેશ થઈ જાય, અને તે કાઈ પણ પ્રકારે શાસકારને ઇષ્ટ નથી તે તેના અધિકારથી સમજાય છે માટે દ્વિતીયાऽધिकर्त्तच्या' પાઠ લેવા. જે બીજી પ્રતિમાં મળે છે. તેના અર્થ બીજીને આદરથી એવા થાય છે.

- ૮૧ ''તિથિદિન" અને ''પર્વારાધન" સંગંધી મન્તવ્યભેદને અંગેના નિર્ણય માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ મુદ્દાએામાં ચૌદમા મુદ્દો નીચે મુજબનો છે.
 - (૧૪) જે પર્વતિથિના ક્ષય થયા હાય, તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ જો પર્વતિથિ હોય તા પૂર્વની તે પર્વતિથિના દિવસે બન્નેય પર્વતિથિઓના આરાધક બની શકાય કે નહિ? તેમજ એક દિવસે બે કે બેથી વધુ પર્વાના યાગ થઇ જતા હાય તા તે સર્વ પર્વાના તે એકજ દિવસે આરાધક બની શકાય કે નહિ?"
- ટર આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે-જે પર્વતિથિનો ક્ષય આવ્યા હાય, તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ જો પર્વતિથિ હાય તો પૂર્વની તે પર્વતિથિના દિવસે બન્નેય પર્વતિથિઓના આરાધક બની શકાય અને એજ રીતિએ જે એક દિવસે જેટલાં પર્વીનો યાેગ થઇ જતાે હાય તે સર્વ પર્વીના પણ તે જ એક દિવસે આરાધક બની શકાય, બીજા મુદ્દાના વિવેચનમાં આ વાતને શાસ્ત્રપાઠથી સિદ્ધ કરવામાં આવી છે, એટલે અત્રે વિસ્તાર કરતા નથી.
- ૮૩ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્યલેદને અંગેના નિર્ણુયને માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ મુદ્દાએામાં પંદરમાં મુદ્દો નીચે મુજબના છે:—
 - (૧૫) ચૌમાસી તપમાં પાક્ષિકનાતપના અને ચાૈમાસી પ્રતિ-ક્રમણમાં પાક્ષિક પ્રતિક્રમણના સમાવેશ થાય છે કે નહિ ?
- ૮૪ આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મંત્રભ્ય એવું છે કે-ચામાસી તપમાં પાક્ષિકના તપના અને ચામાસી પ્રતિક્રમણુમાં પાક્ષિક પ્રતિક્રમણુના સમાવેશ થાય છે, શ્રી જૈન શાસનમાં પાક્ષિકના એક ઉપવાસ અને ચૌમાસીના એ ઉપવાસ રૂપ છઠ્ઠ કરવાની ખાસ આજ્ઞા કરેલી છે અને તે નહિ કરનારને પ્રાયશ્ચિત્ત કહેલું છે. યુગપ્રધાન આચાર્ય ભગવાન શ્રીમત્ કાલિકસ્ત્રીધરજી મહારાજાએ તેવા પ્રકારનું કારણ ઉપસ્થિત થયેથી, શાસ્ત્રની આજ્ઞાને અનુસરતી રીતિએ, વાર્ષિક પર્વ જે ભા. શુ. પ માં હતું તે ભા. શુ. ૪ માં આષ્યું એમ કરવાના

જ્યાતિષ્કર'ડક વિગેરે શાસકારા કર્મમાસની જરૂર વ્યવદ્ધારને અ'ગ

જો કે જૈન શાસ્ત્રોમાં પાંચ પ્રકારના વર્ષ, પાંચ પ્રકારના મહિના અને પાંચ પ્રકારની તિથિઓ જણાવવામાં આવેલી છે, પરંતુ કર્મમાસ એકજ એવા માસ છે કે જે પૂર્ણ અંશવાળા છે. એથી એક કર્મમાસનેજ વ્યવહારના અંગ તરીકે ગણવામાં આવેલા છે, અને તે અપક્ષાએજ સર્વત્ર પંદર દિવસના પક્ષ, એ પક્ષના માસ, ચાર માસની ઋતુ (વર્ષાદિ) અને ત્રણ ઋતુનું વર્ષ એમ ગણત્રી કરાઇ છે. અને તે કર્મમાસ અને વર્ષને ખરાબર રાખવા માટેજ તિથિ અને દિવસની હાનિવૃદ્ધિ કરાય છે.

કારણે ચૌમાસી જે અષાઢ અને કાર્તિક અને ફાગણની પૂર્ણિમા એ હતી તે અષાઢ કાર્તિક અને ફાગણની શુકલા ચતુઈશીએ નિશ્ચિત કરવી પડી આ થવા પૂર્વે આષાઢ કાર્તિક અને ફાગણુની શુક્લા અતુદ'શીએ પાક્ષિકાનુષ્ઠાન આચરાતું હતું તથા આષાઢ કાર્તિક અને ફાલ્યુનની પૃર્ણિમાએ ચામાસી અનુષ્ઠાન આચરાતું હતું આમ છતાં વર્ષિક પર્વને ભા. ક્ષુ. પ માંથી ભા. શુ. ૪માં આણતા ચૌમાસી. પૂનમને ખદલે ચૌદરો આણી. પણ આષાઢ, કાર્તિક અને ફાલ્સુનની પાક્ષિકને તેરશે નિશ્ચિત કર્યું નહિ આર્થી તે વખતથી આષાઢ, કાર્તિંક અને ફાલ્ગુનની શુકુલા ચતુર્દ શીએ જે પાક્ષિકાનુષ્ઠાન પૃથક્ આચરાતું હતું તે બંધ થયું. જો ચોમાસી તપમાં પાક્ષિકના તપના અને ચૌમાસી પ્રતિક્રમણમાં પાક્ષિકના પ્રતિક્રમણુના સમાવેશ ન થઇ શકતા હાત તો વાર્ષિક પૂર્વ અને ચામાસીપવેરિન પૂર્વની તિથિએ નિશ્ચિત કરતી વેળાએ અષાઢ, કાર્તિક અને ફાલ્યુનના શુક્લ પક્ષના પાક્ષિકને પણ શુકલા તેરશે નિશ્ચિત કરવુંજ પડત, પણ તેમ કર્શું નથીજ એથી પણ સમજી શકાય તેમ છે કે એક દિવસે એ પર્વ તિથિએ! આવી જવા પામી હાથ અગર એકથી વધુ પર્વીના યાગ થઇ જવા પામ્યા હાય તા મુખ્ય પર્વના અનુષ્ઠાનમાં તેની અપેક્ષાએ ગૌણ પર્વાનાં અનુષ્ઠાનાના પણ સમાવેશ શામીજ જાય.

૮૫ - તિથિદિન" અને પર્વારાધન" સંબંધી મન્તબ્યલેદને અંગેના નિર્ણય કર વાને માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ સુદાએક પૈકીના સાલમા સુદો નીચે મુજબના છે~

''(૧૬)'' પહેલી પૂનમે કે અમાસે ચતુર્દશીના આરાપદ્વારા પાક્ષિક કે ચામાસી માનવામાં આવે તાે અનુક્રમે ૧'૫–૧૨૦ રાત્રિ– દિવસનું ઉલ્લંઘન તથા લા. શુ. પહેલી પાંચમે આરાપદ્વારા લા. શુ. ૪ માની સંવત્સરી કરવામાં આવે તાે ૩૬૦ રાત્રિ–દિવસનું

જણાવે છે. જગતના વ્યવહાર પણ એમજ છે. એકમને દિવસે જન્મેલા બાળકને બીજા પખવાડીઆની એકમે તેને આવ્યાને પંદર દિવસ થયા એમજ લોકા કહે છે. પછી ભલે તે પક્ષમાં તેરથી માંડીને સાળ દિવસ સુધી થયા હાય. તેવી રીતે વ્યવહારથી એક કાર્તિકથી બીજા કાર્તિક મહીને બાર મહિનાજ થયા ગથે છે, પછી ભલે તે વર્ષ અધિક મહીનાવાળું હાય, જેમ વ્યવહારમાં ઉપર પ્રમાથે થાય છે, તેમ ધર્મની ક્રિયાઓમાં પણ પક્ષ, ચામાસું અને વર્ષ એ ત્રથેને અંગ ૧૫, ૧૨૦, ૩૬૦ દિવસા ગથવા, કહેવા અને માનવામાં આવે છે.

આ વસ્તુસ્થિતિ માત્ર સમજવામાટે છે. ચાલુ ચર્ચાને અ'ગે આ વસ્તુને અવકાશ નથી. આગળ આપેલા પાઠામાં એ વર્ગ તરફથી જેવીરીતે વિષ-થતું <mark>લક્ષ રખાયું નથી, તેવીરીતે અહિં પણ</mark> વિષયતું <mark>લક્ષ</mark> રખાયું નથી. ઉલ્લંઘન થાય કે નહિં? અને તેને જો ઉલ્લંઘન કર્યું કહેવાય તા તેવા ઉલ્લંઘનને દાષપાત્ર કહેવાય કે નહિ ?

૮૬ આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારું મન્તાત્ર્ય એવું છે કે-શ્રી જૈનશાસનમાં આરોપદારા કોઇ પણ પર્વતિથિના દિવસને નક્કો કરવાનું વિધાન છેજ નહિ અને આરોપના નિષેધ સ્પષ્ટરૂપે કરાએલા છે. બીજા મુદ્દાના વિવેચનમાં આરોપના નિષેધની વાત શાસ્ત્રપાઠની સાક્ષીપૂર્વક કહેવાઇ છે. આથી સિદ્ધ થાય છે કે-પહેલી પૂનમે કે અમાસે ચતુર્દશી વિદ્યાન નહિં હાવાથી અને તે પૂર્વ તે વ્યતીત થઈ ગયેલી હાવાથી પહેલી પૂનમે કે અમાસે ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને પણ પાક્ષિક કે ચામાસી માનવામાં આવે તો પણ અનુક્રમે ૧૫ અને ૧૨૦ રાત્રિ દિવસનું ઉદ્ઘાદન કર્યું એમજ કહેવાય, એજ રીતિએ લા. શુ. પહેલી પાંચમે લા. શુ. ૪ ના આરાપ કરીને વાર્ષિક પર્વનું અનુષ્ઠાન કરવામાં આવે તો પણ ૩૬૦ રાત્રિ દિવસનું ઉદ્ઘાદાન કર્યું કહેવાય, પંદર રાત્રિ દિવસ આદિના ઉદ્ઘાદાનથી પ્રત્યાખ્યાનાવરણીયાદિ કથાયોમાં આવી જવાનું થતું હોવાથી પંદર રાત્રિ-દિવસ આદિના ઉદ્ઘાદાને દેશપાત્ર ગણાય તે પણ સ્વાલાવિકજ છે.

૮૭ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્યલેદને અંગેના નિર્ણય કરવાને માટેના ૨૫ મુદ્દાએા પૈકીના સત્તરમા મુદ્દો નીચે મુજબના છે:—

(૧૭) આરાધનાને અંગે ક્ષયના પ્રસ'ગે ક્ષીણુ તિથિના **લે**ાગ-વટાની સમાપ્તિ પૂર્વની તિથિના દીવસે હોય છે. અને વૃદ્ધિના

એવા એક પણ પાઠ હજી રજી થયા નથી, કે જેને આધારે પર્વાતિથના ક્ષયની વખતે અપર્વાતિથ માનીને અને અપર્વાતિથ કહીને પર્વાતિથની આરાધના કરવી' એવું સાભિત કરનારા કે તેવી સૂચના કરનારા પણ હોય. તેમજ એવા એકેય પાઠ રજી કરવામાં નથી આવ્યા, કે જેને આધારે પર્વાતિથની વૃદ્ધિ વખતે પહેલા દિવસને પર્વાતિથિ તરીકે કહેવી અને માનવી અને એ રીતે પર્વાતિથિ તરીકે માન્ય છતાં ને શાસમાં કરજિયાત પર્વાતિથિ ન આરાધ તા પ્રાયક્ષિત્ત આવે તેમ ઠેર ઠેર જણાવ્યા છતાં પર્વાતિથિના નામે લીધેલા નિયમા ન પાળવા તે પ્રતિજ્ઞા ભ'ગ કેમ ન ગણાય?

આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે ક્ષયની વખત આખા દિવસ પર્વતિથિ ન માન્યા છતાં નવા વર્ગ ન નિયમભ'ગમાં નિયમભ'ગ ગણીને પ્રાયશ્ચિત્ત ગણે છે. અને વૃદ્ધિની વખતે પર્વતિથિ કહેવા અને માનવા છતાં તિથિના નામે લીધેલા નિયમા ન પાળવાનું વિધાન કરે છે.

પ્રસ'ો વૃદ્ધાતિથિના ભાગવટાની સમાપ્તિ ઉત્તરાતિથિના દિવસે है। अ के के के के हे हेतुथी-२३"क्षये पूर्वा तिथिमांहा-(तिथिः कार्या), वृद्धी ब्राह्म (कार्या) तथोत्तरा' स्थेवा ५शन द्वारा क्षयना असं ने पूर्वातिथि અને વૃદ્ધિના પ્રસ'ગે ઉત્તરાતિથિ ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા કરાઈ છે કે તેવી આગ્રા કરવામાં ભાગવઠાની સમાપ્તિ સિવાયનો કાેઇ હેત્ રહેલા છે ?"

આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે ક્ષયના પ્રસંગમાં **LL** ક્ષીછ તીથિના લાગવટાની સમાપ્તિ પૂર્વાતિથિના દિવસે હાય છે અને વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં સમાપ્તિ વૃદ્ધાતિથિના દ્વિતીયાવયવસ્વરૂપ ઉત્તરાતિથિના દિવસે હોય છે એજ એક હેતુથી આરાધનાને અ'ગે-^{રપ્તા}'श्रये पूर्वा तिथिप्रांह्या (तिथि:कार्या),वृद्धौ ब्राह्मा (कार्या) तथोत्तरा' એવા કથન દ્વારા ક્ષયના પ્રસંગે પૂર્વાતિથિ અને વૃદ્ધિના પ્રસંગે ઉત્તરાતિથિ ગહુણ કરવી એવી આજ્ઞા કરવામાં આવી છે શ્રી તત્ત્વતર ગિશીની છાપેલી પ્રતના પ. ૧૨ માં નીચે મુજબના પાઠ છે તેથી પણ આ વાતને પૃષ્ટિ મળે છે:-

''अथ तिथिनां हानौ वृद्धौ च का तिथिः स्वीकार्येत्यत्रोभयोः साधारणं उक्ष-णमत्तरार्द्धेनाह-'जं जा जंमि'ति यद-यस्माद् या तिथियेहिमन् आदित्यादिवारलक्षण-दिवसे समाप्यते स एव दिवसो-वारलक्षणः प्रमाणमिति तत्तिथित्वेनैव स्वीकार्यः।"

भार २५ अ

अथ तिथीनां वृद्धौ हानौ स का तिथिः स्वीकार्येत्यत्रोभयोः साधारणं लक्ष-णमूत्तरार्ज्जेनाह 'जंजा जिम' ति यद-यस्माद् या तिथिर्यस्मिन् आदित्यादिवार लक्षणदिवसे समाध्यते, स पव दिवसो-प्रमाणमिति-तत्तिथित्वेनैय-वारलक्षणः स्वीकार्यः.

પાંઠ રેપ નાે શુદ્ધ અર્થ થ

તિથિઓની દૃદ્ધિમાં અને હાનિમાં કઈ તિથિ લેવી, એ માટે (ખરતરગ-ચ્છવાળાના પ્રક્ષમાં) બેયતું સાધારણ લક્ષણ ઉત્તરાર્ધથી કહે છે જે માટે જે સ્વીવાર આદિ દિવસે સમાપ્ત થાય તે વાર તે તિથિપણે માનવા.

(श्री तत्वतरंगिणी मुन्यू १२)

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ ૨૫૦૮ીકરણ थाः २५ क

આ પાઠ ખરતરગચ્છવાળાએા ચૌદશના ક્ષયે પૂનમ માને છે, તેના નિષેધ માટે છે; તથા બેવડી તિથિ હાય ત્યારે પહેલી તિથિ

ર ૩–૨૪ અના નંબરના પાઠાનું સ્પષ્ટીકરસ્યુ આગળ પૃ. ૭૮ માં આવી ગયેલ છે.

૯૦ "તિથિદિન" અને "પર્લારાધન" સંબંધી મન્યતબ્ય ભેદને અંગેના નિર્ણ્ય કરવાને માટેના ૨૫ મુદ્દાઓ પૈકીના અઢારમા મુદ્દો નીચે મુજમના છે—

"(૧૮)" કલ્યાણુક તિ**થિએન એ પર્વાતિથિએન ગણાય કે નહિ ?** ૯૧ આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે શ્રી જૈન શાસનમાં કલ્યાણુક તિથિએને પણ પર્વતિથિએન તરીકે જણાવેલી છે. વિ સં. ૧૭૩૧ માં પાઠકપ્રવર શ્રીમાન્ માનવિજયજી ગણિવરે રચેલા શ્રીધર્મસંગ્રહ નામના લંથની છાપેલી પ્રતિમાં પૃ. ૨૩૯માં ઉપર નીચે મુજળના પાઠ છે—

५२ "तैँथा वर्षामच्येऽश्विनचैत्रचातुर्मासिकवार्षिकाष्टाहिका चतुर्मासकत्रयसांक्तसरपर्वादि दिवसा अर्हजन्मादिपंचकल्याणकदिवसाश्चापि पर्वतिथित्वेन विज्ञेयाः ॥''

માને છે તેના નિવેધને માટે છે. અર્થાત મીમાંસકને અ'ગે કાંચનાપલ સ'યાગતું ક્ષ્ટાન્ત અપાય અથવા તેા નાસ્તિકને અ'ગે પૃથ્વી આદિતું કઠીન પથું આદિ લઈને સમજાવાય, તેવી રીતે માત્ર ખરતરાની માન્યતાએ ખર-તરાને સન્માર્ગ લાવવામાં આ વસ્તુ કહેવામાં આવી છે.

જો આ વસ્તુને સ્વતંત્ર સિદ્ધાંત તરીકે લઇએ તાે, આજ થ્રન્થકાર આજ થ્રન્થમાં સમાપ્તિવાળા ઉદયને તિથિતા વ્યવહારનું કારણ ગણવા માગે છે, વળી સમાપ્તિને પણ કારણ ગણવા માગે છે તે વ્યાપક તરીકે ખન્નેમાંથી એકપણ લઇ શકાય નહિ.

પાઠ ૨૬ अ

तथा वर्षामध्येऽश्विनचैत्रचातुर्मासि-कवार्षिकाष्टाहिकाचतुर्मासकत्रयसांवत्सर-पर्वाविविवसा अर्द्वज्जनमादिपञ्चकस्याणक-विवसाश्चापि पर्वतिथित्वेन विश्लेयाः (धर्म-संप्रद्व. मु. पृ. २३९) પાઠ **ર**૬ નાે શુદ્ધ અર્થ **ર** વર્ષ ની અંદર આસાે –ચૈત્ર (ની-ઓળી) ચાેમાસી તથા સ'વચ્છ**રીની** અફાઇઓ ત્રણ ચાેમા**સી અને સ**'વ-ત્સરી પર્વ આદિના દિવસાે તેમજ અરિહ'ત ભગવાનના જન્મ આદિ પાંચ કલ્યાણકના દિવસાે પર્વતિથિપણે જાણવા.

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરહ્યુ પાઠ २६ क.

શાસ્ત્રકારાેએ જેમ તિથિએા બે પ્રકારની ગણી છે. '૧ પર્વતિથિ, ૨ અપર્વતિથિ' તેમ પર્વતિથિ ષણ બે પ્રકારે ગણી છે. ૧ ફરજિયાત ૨ મરજિયાત.

તેમાં અષ્ટમી, ચહર્કશી, પૂર્ણિમાં અને અમાવાસ્યા એ તિથિએા ફર-જિયાત છે. અર્થાત્ અધિકાર પ્રમાણે સાધુ અથવા શ્રાવક તે અષ્ટમી આદિ તિથિની આરાધના ન કરે તા પ્રાયશ્ચિત્ત આવે. અને તેથીજ તેને ફરજિયાત તિથિ તરીકે કહીએ છીએ. **૯૩ ''**તિશાદન'' અને ''પર્વાશધન'' સંબંધી મન્તવ્ય<mark>લેદને અંગેનાે નિર્</mark>ણય કરવાને માટેના ૨૫ મુદ્દાએા પૈકીના એાગશીસમા મુદ્દો નીચે મુજબનાે છે.

"(૧૯)" ઉદય ક્ષય અને વૃદ્ધિ સંભ'ધીના જે નિયમા ચતુષ્પર્વી પ'ચપર્વી અને ષદ્પર્વી'ને લાગુ થાય, તેજ નિયમા અન્ય સર્વ પર્વ-તિથિઓને પણ લાગુ થાય કે નહિ ?

લ્જ આ મુદ્દાના સંઅંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે-ઉદય ક્ષય અને વૃદ્ધિ સંઅંધીના જે નિયમા શ્રી જૈનશાસનમાં છે, તે નિયમા સર્વ પર્વતિથિઓને લાશુ થાય છે. આ વાતનું સમર્થન શાસ્ત્રપાઠની સાક્ષી સાથે બીજા મુદ્દાના વિવરશુમાં કહેલું હોવાના કારણે અંત્રે વિસ્તાર કરતા નથી.

લ્પ "તિ<mark>થિદિન" અને "</mark>પર્વારાધન" સર્બાધી મન્તવ્ય ભેદને અંગેના નિર્ણય કરવાને માટેના ૨૫ મુદ્દાએા પૈકીના ૨૦મા મુદ્દો નીચે મુજબના છે.

''(ર૦)'' પૂર્ણિમા અને કલ્યાણુકતિથિએા-એ બેમાં અવિશે-ષતા છે કે વિશેષતા ?

૯૬ આ સુદ્વાના સંઅંધમાં અમારૂં મંતવ્ય એવું છે કે–પૂર્ણિમા અને કલ્યાણક તિથિએા–એ બેમાં આરાધ્યપણાને અંગે વિશેષતા નથી પણ અવિશેષતા છે. શ્રી તત્ત્વતરંગિણીમાં ચાથી ગાથાની વૃત્તિમાં કહ્યું છે કે—

ત્યારે બીજી કલ્યાણકઆદિ તિથિઓ આરાધ્ય છતાં પણ ક્રજિયાત નથી, પરંતુ મરજિયાત છે, કારણ કે તે ન આરાધાય તે પ્રાયશ્ચિત્ત નથી.

વળી અષ્ટમી ચતુર્દશી વિગેરે પર્વાતિધિઓને સંઘમાં ઘણા ભાગ આરા-ધવા લાયક(આરાધનાર) હાૈય છે, અને તેથી તેને માટે વ્યવહારની નિયતતા કરવાની જરૂર હાૈય છે. જ્યારે કલ્યાણક આદિ તિધિ આરાધનારા વર્ગ જીજ હાૈય છે. અને તેથી તેને માટે વ્યવહારનું પરાવર્ત્તન કરવાનું ભાગ્યેજ હાય છે.

આજ કારેલું આગળ રાખીને શાસ્ત્રકારાએ ચહુર્દશીના ક્ષયે તેરશના વ્યપદેશના અભાવ અને અષ્ટમીના ક્ષયે સપ્તમીને દિવસે અષ્ટમી માનવાનું જણાવ્યું છે. (પછી ભલે તે તે અપર્વતિથિ કલ્યાણકપર્વરૂપ પણ હોય.)

એ વાત તા રહેજે સમજાય તેવી છે કે સપ્તમી અને તેરશની તિથિ એ કલ્યાણક નથી એમ તા નથી જ. પ્રસિદ્ધ કલ્યાણક તિથિ સંઘના ઘણા ભાગને આરાધવાની હોય, તેથી તેની હાનિ વૃદ્ધિ વ્યવહારમાં પ્રયાજિકા અને પરંતુ કરજિયાત અષ્ટમી આદિ પર્વતિથિઓને અગે તા નિયમિત વ્યવહાર કરવાજ પડે. એટલે કલ્યાણુક તિથિઓને પર્વતિથિ કહેવાના એક નીચે ફરજિયાત પર્વતિથિઓના વ્યવહારને ઉઠાવવાનું કાર્ય એ વર્ષ સાધી શકે તેમ નથી.

५७ ^{२ ७}"आराध्यत्वे च पञ्चदशीकल्याणकतिथ्योरप्यविशेषः ।"

૯૮ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન સંબંધી મન્તવ્યલેદને અંગેના નિર્ણય કર-વાને માટેના ૨૫ મુદ્દાઓ પૈકીના એકવીસમા મુદ્દો નીચે મુજબના છે—

(૨૧) બીજ, પાંચમ, આડમ અગિયારશ, અને ચૌદશે પર-ભવના આયુષ્યના બંધ પડવાની જેટલી અને જેવી સંભવિતતા છે તેટલી અને તેવી સંભવિતતા પૂર્ણિમા અમાવાસ્યા કે અન્ય કલ્યાણક તિથિઓ આદિએ ખરી કે નહિ?

૯૯ આ મુદ્દાના સંબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે–બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિઆરશ અને ચોદશે પરભવના આયુષ્યના બંધ પડવાની જેટલી અને જેવી સંભવિતતા છે, તેટલી અને તેવી સંભવિતતા પૂર્ણિમા અમાવાસ્થા કે અન્ય કલ્યાણક તિથિએા આદિએ નથીજ. પૂજ્યપાદ આચાર્ય ભગવાન શ્રીમદ્ રત્ન-

પાઠ ૨૭ अ

પાઠ ૨૭ નાે શુદ્ધ અર્થ **ર** આરાધ્યષ્ણામાં પ્રસાદકી સ

भाराध्यत्वे च पञ्चदशीकस्याणक- आशाध्यपश्चामां पंचहशी अने तिथ्योरप्यविशेषः [श्री तस्वतरंगिणी. ५६याशु५ तिथिना ६२५ नथी. मु. पृ. ५.]

> એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૨૭ ક

આ વચનથી નવા વર્ગ ફરજિયાત પર્વતિથિને મરજીઆત પર્વતિથિ જેવી ગણાવવા માંગે છે, 'પરંતુ તે વર્ગ ધ્યાન રાખવું જોઇએ કે-શાસકારાએ જગા જગા પર અબ્દમી, ચતુર્દશી આદિને ચતુષ્પર્વી આદિ તરીકે ફરજિયાત તિથિ જણાવી છે, જ્યારે બીજ વિગેરે તિથિએા અને કલ્યાણુક તિથિએા તે ચતુષ્પવી તરીકે તેમજ દરજિયાત તરીકે નથી જણાવી.

વળી સોતું અને લાહ એ બેમાં ધાતુપણાના ફરક નથી, એટલું માત્ર દેખાડીને અન્નેની કોંમત સરખી કરાવવા માંગ, તેવીરીતે અહિં ફરજિયાત અને મરજિયાતપણાના-(આરાધ્યપણાને લઇને તા ફરજિયાત તથા મરજિયાત ખન્ને સરખા છે પણ ફરજિયાત પર્વતિથિની આરાધના ન થાય તા પ્રાયશ્વિત્ત લાગે. અને મરજિયાતમાં તે ન લાગે તેના) ફરક છતાં આરાધ્યપણા માત્રને અ'ગે જણાવેલી સરખાવટ આગળ કરી ફરજિયાત પર્વ તિથિઓના વ્યવહારને ઉડાવવાને તૈયાર થવાનું કાર્ય નવા વર્ગ તૈયાર કર્યું છે, એ ફાઈ-પણ પ્રકારે શાલતું નથી.

શેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજાએ વિ. સં. ૧૫૦૬ માં રચેલા સ્વાપજ્ઞ વૃત્તિવાળા શ્રી શ્રાદ્ધવિધિ ,નામના ગ્રન્થના 'પર્વકૃત્ય પ્રકાશ' નામક ત્રીજા પ્રકાશમાં ક્રમાવેલું છે કૈ:—

loo रट "पर्वतिश्विपालनं च महाफलं ग्रुमायुर्वन्धहेतुत्वादिना । यदागमः 'भयवं ! बीअप-मुहासु पंचसु तिहीसु विहिञ्जं धम्माणुट्ठाणं किं फलं होइ ! । गोयमा बहु फलं होइ । जम्हा एआसु तिहीसु पाएणं जीबो परभवाउं समज्जिणइ, तम्हा तयोविहाणाइं धम्मा-णुट्ठाणं कायञ्वं । जम्हा सुहाउकं समज्जिणइति' । आयुषि बद्धे तु दृढधर्माराधनेऽपि बद्धायुर्ने टलति ।"

પાઠ २८ अ

पर्वतिथिपालनं स महाफलं शुभायु-वैन्धहेतुत्वादिना । यदागमः- "भयवं ! बीअपमुहासु पंचसु तिहीसु विहिञं घम्मा-णुट्ठाणं कि फलं होइ ! गोयमा ! बहुफलं होइ । जम्हा प्रशासु तिहीसु पापणं जीवो परभवाउञं समन्जिणइ, तम्हा तवोविहा-णाइ घम्माणुट्ठाणं कायव्वं । जम्हा सुहा-स्त्रं समन्जिणइत्ति" । आयुषि बद्धे तु हृदधमीराधनेऽपि बद्धायुनं दलति ।" (श्रीश्राद्धविधि पृ. १५३)

પાઠ २८ ने। शुद्ध अर्थं न

પર્વાતિથિનું પાલન શુભાયુષ્ય આંધવાના કારણપણા આદિથી મહા ફળદાયી છે. જે માટે શાસમાં કહ્યું છે કે:--

હે ભગવાન ! બીજ વગેરે પાંચ તિથિમાં કરેલું ધર્માતુષ્ઠાન કથા ફળને આપનારૂં થાય ?

હે ગૌતમ ! ઘણા ફળવાળું થાય. જે માટે એ તિથિમાં પ્રાયઃ કરીને જીવ પરભવતું આયુષ્ય બાંધે. તેઠલા માટે તપસ્યા વિગેરે ધર્માતુષ્ઠાન કરવું જેથી શુભઆયુષ્ય ઉપાર્જન થાય.

આયુષ્ય બંધાઈ ગયા પછી તાે દેલ-ધર્મારાધન કર્યું હાેય તાે પણ બંધાયે**લં** આયુષ્ય ન ઢળે.

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ २८ क

શાસાકારાએ કેવળજ્ઞાનીઓના કહેલા આરાધના જે દર્શાવ્યાં છે, તેને અંગે હેલદર્શનની જરૂર નથીજ હેાતી. કેમકે-સર્વજ્ઞના વચનની પ્રામાણિકતા એજ તે અનુષ્ઠાનની પ્રામાણિકતા હોય છે. પરંતુ જે બાબતમાં શાસામાં સ્પષ્ટ વાકયા હોતાં નથી, તેવી બાબતાને માટે હેતુની કલ્પનાને સ્થાન રહે છે. અને તેથીજ અષ્ટમી, ચતુર્દશી, પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા કે જે ક્રજિયાત પર્વતિથિઓ છે, તેને અંગે મતલેદ પણ નથી. અને તેથી તેની આરાધ્યતા તા સર્વથા સિદ્ધજ છે, પરંતુ બીજ આદિ તિથિઓની આરાધના કેઇ ગચ્છ

૧૦૧ ઉપરના પાઠમાં સાક્ષી રૂપે આપેલા શ્રીજિનાગમમાંના પ્રશ્નોત્તરમાં જે બીજ આદિ પાંચ તિથિએા કહી છે, તેમાં બીજ સિવાયની ચાર તિથિએા પાંચમ, આઠમ, અગિયારશ અને ચોદશજ છે તે જાણુવાને માટે શ્રી શ્રાહ્મવિધિકાર આદિ મહાપુરૂષોએ સંગ્રહિત કરેલી નીચેની ગાથા પણ ઉપયોગી નીવઉ તેમ છે.

१०२ २५''बीआ पंचमी अइमी, एगारसी चउदसी पण तिहीओ । एआओ सुस्रतिहिओ, गोसमगणहारिणा भणिआ ॥१॥"

વાળાઓને વિષાદાસ્પદ છે. માટે અદગ્ધદહન ન્યાયથી એ મરજિયાત પર્વ-તિથિની આરાધનાની સિહિ માટે આ આયુષ્યવાળું પ્રમાણ છે.

આ વસ્તુ ન સમજતાં જેઓ બીજ આદિ મરજિયાત પર્વ-તિથિએા આયુષ્યબ'ધનું કારણ છે, પણ પૂનમ વિગેરે તિથિએા તેવા કશાય શુભ લાભનું કારણ નથી, એમ કહેવા જાય તેના જેવા તા જગતમાં મૂળ સિંચવાનું છાેડીને પાંદડાને સિંચનારાજ હાેય.

કાઇ પણ જગાપર કાઇપણ શાસમાં અધ્યમી, ચંદ્રદેશી આદિની માધ્ક બીજ આદિમાં ઉપવાસ આદિ કે પૌષધઆદિ ન કરવામાં આવે તા પ્રાય-શ્રિત્ત જણાવવામાં આવેલુંજ નથી, એટલે સ્પષ્ટ છે કે મરજિયાત પર્વ-તિથિની સિન્દિને માટેજ આ ગ્રન્થના અધિકાર છે.

જો કે આ અધિકાર આયુષ્યના ત્રીજા ભાગને અરૂત્વતી ન્યાયે આગળ કરીને કહેવામાં આવેલા છે, એટલે નિર્મુળ નથી. પરંતુ તેથી તે ફરજિયાત પર્વતિથિઓ કહેવાય નહિ. અને તેથી તેના નામે ફરજિયાત પર્વતિથિને ઘક્કો લગાડાય નહિ.

આ પાઠ રજી કરવાના એ વર્ગના આશય પૂનમની આરાધના ઉડાડવાના છે. પણ તેમણે ખ્યાલ રાખવા જોઇએ કે ફરજિયાત પર્વતિથિઆની આરાધના તા મુખ્ય છે, પણ બીજ આદિ તિથિને ન માનનાર ઈતરગચ્છીઓને આયુષ્યળધનું કારણ દર્શાવીને તે તિથિઓ પણ આરાધવા લાયક છે, તે જણાવવા માટે છે.

ચ્યાથી પૂતમની ફરજિયાત આરાધનામાં જરાપણ ફરક પડતા નથી.

પાઠ २૯ अ

बीआ पंचमी अहमी, एगारसी पण-तिहीओ। एआओ सुअतिहीओ, गोयमग-णहारिणा भणिआ ॥१॥'' (श्रीश्राद्ध-विधि. पृ. १५२)

પાંઠ રહ નાે શુદ્ધ અર્થ **વ** બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિયા-રશ અને ચૌદશ, આ પાંચ તિથિઓ ગૌતમ ગણધર મહારાજે શુભ તિથિઓ ત્રરીકે કહેલી છે.

- ૧૦૩ ''તિથિદિન" અને ''પર્વારાધન" સંઅંધી મન્તવ્યલેદને અંગેના નિર્ણય કરવાનેમાટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ મુદ્દાઓ પૈકીના આવીસમા અને તેવીસમા મુદ્દો નીચે મુજબ છે.
 - (૨૨) તિથિદિન માસ અને વર્ષ આદિના નિર્ણયને માટે જૈન ડિપ્પનક વ્યવચ્છિન્ન થવાના કારણે, સેંકડા વર્ષ થયાં લૌકિક પંચાંગજ મનાય છે અને તે માટે હાલ પણ આપણે લૌકિક પંચાંગજ માનવું જોઇએ, એવું કરમાન છે કે નહિ?
- ૧૦૪ (૨૩) અમુક દિવસે અમુક તિથિ ઉદયતિથિ, ક્ષયતિથિ કે વૃદ્ધાતિથિ છે એ વિગેરેના નિર્ણુયને માટે હાલ શ્રી જૈનશાસનમાં ''ચ'ડાશુચ'ડુ" નામનું ક્ષાકિક પ'ચાંગજ આધારભૂત મનાય છે કે નહિ ?
- ૧૦૫ આ બે મુદ્દાએશના સંબંધમાં અમારૂં માનલું એલું છે કે–િતિથિદિન, માસ અને વર્ષ આદિના નિર્ણુયને માટે, જૈન ટિપ્પનક વ્યવસ્થિનન થવાના કારણે, સેંકડા વર્ષો થયાં લૌકિક પંચાંગજ મનાય છે અને હાલ પણ લૌકિક ટિપ્પનક

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ

पाठ २५ क

અષ્ટમી, ચતુર્દશી, પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યાની તિથિઓને તેર ફરજીઆત પર્વતિથિઓ શ્રી સુયગડાંગ વિગેરમાં જણાવેલી હાવાથી તેને માટે જિનાકતપણાનું વિધાન સાક્ષાત હતું. અને તેથી તેને અંગે કંઇપણ સિદ્ધિ કરવાની જરૂર ન હતી. પરંતુ બીજ વિગેરે બે બે તિથિના આંતરે આવતી ત્રીજી તિથિની આરાધના માટે જ્ઞાપક સિદ્ધપણું જણાવનાર આ વચન છે.

'આચારાપદેશ'કાર પણ આયુષ્યના ત્રીજા ત્રીજા ભાગે આયુષ્યના બંધને આગળ કરીનેજ આ બીજ આદિકની આરાધના જણાવે છે. અર્ધાત્ આ બીજ આદિની આરાધનાને આયુષ્યભ'ધના વિભાગની સાથે સંખ'ધ જોડ-વામાં આવ્યા છે. અને તે ફારાએ તેનું પર્વતિથિપણું જણાવાયું છે. અને તેથી ક્રજિયાત અને સર્વ અશુભક્મેની નિર્જરાનું કારણ એવી અષ્ટમી આદિ' ક્રજિયાત પર્વતિથિઓની આરાધના બાધિત થતી નથી, ગૌણ થતી નથી; તેમજ અલ્પફળવાળી પણ થતી નથી અર્થાત્ મરજિયાત પર્વતિથિના નામે અષ્યી આદિ ક્રજિયાત પર્વતિથિના નામે અષ્યી આદિ ક્રજિયાત પર્વતિથિના સંદ્રા અને વિધાનમાં બાધકતા ઉભી કરીને પરિસ'ખ્યાન આદિની અવ્યવસ્થા કરવી, એ કાેઇપણ પ્રકારે શાસા અને ધર્મની શ્રદ્ધાવાળાને શાસાનું નથી.

માનવાની જૈન શાસ્ત્રકાર મહાપુરૂષાની આજ્ઞા છેજ. એથીજ હાલ શ્રી જૈનશાસનમાં અમુક દિવસે અમુક તિથિ ઉદયતિથિ, ક્ષયતિથિ કે વૃદ્ધાતિથિ છે એ વિગેરેના નિર્ણયને માટે "ચંડાશુચંડૂ" નામનું લીકિક પંચાંગજ આધારભુત મનાય છે. જૈન ટિપ્પનક વ્યવિકન થયાના, જૈનિટિપ્પનક વ્યવચ્છિન્ન થયાના કારણે લીકિક ટિપ્પનક સ્વીકાર્યાના અને લીકિક ટિપ્પનક સ્વીકાર્યાના અને લીકિક ટિપ્પનક સ્વીકાર્યાના અને લીકિક ટિપ્પનક સ્વીકાર્યાના ચાલે તેમ નથી એવું સૂચવનારા ઘણા ઉલ્લેખા જૈનશાસ્ત્રોના છે. તેમાંથી આ નીચે ત્રણ ઉલ્લેખા ટાંડીએ છીએ.

१०६ ^{३०}"हौिकिकटिप्पनामिष्रायेण दीक्षोपस्थापनादिषु तिथि-बवादिकरण-संध्यागतादिनक्ष-त्र प्रथमादिनक्षत्र-चंद्रप्रहचारादि शुद्धमुहूर्त्तादानं पर्युषणापर्वकरणं च' [श्रीविचारामृतसंप्रह मु. प्र. १६]

તેમજ એ પણ એ વર્ષે વિચાર્યું હોત કે 'સ્યગડાંગ વિગેરેમાં જણાવેલ અષ્ટમી, ચતુર્દ્દશી પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા વિગેરે તિથિએા ન આરાધ- વામાં આવે તો પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે તેવી તિથિઓને આ ગાથામાં કેમ રજી કરી નથી ? તો તે વર્ગ આપાઆપ તેના ખુલાસા પામી શકત. 'સ્યગડાંગ' મૂલ સૃત્ર પ્ર'થ છે. તેની સાથે આ શીજા પંજામી ગાથાના શા સમન્વય છે તે તેમણે વિચારવું જોઇતું હતું, ને તેના વિચાર થતાં એ વર્ગને આપાઆપ સમજાત કે આયુષ્ય બંધને આગળ કરીનેજ આ બીજ આદિકની આરાધના માટે જણાવ્યું છે. નહિ કે ફરજિયાત આરાધના યાગ્ય ચતુષ્પવીના બાધ માટે આ વચન છે.

શાસ્ત્રના પૂર્વાપર પરામર્શ કર્યા વિના શ'કા ઉઠાવનાર ખરેખર શાસ્ત્રની અબ્યવસ્થા કરવા સાથે વિરાધક અને છે.

એ વર્ગ તરફથી સ્પષ્ટીકરણમાં અવળી રીતે રજી થયેલ પાત ૩૦ ગ્ર

ळीकिकटिप्पनाभित्रायेण दीक्षोपस्था-पनादिषु तिथि-यवादिकरण-संध्यागता-दिनक्षत्र-प्रथमादिनक्षत्र-चन्द्रग्रहचारादि-शुद्धमुद्दृतीदानं पर्युषणापर्वकरणं च

(श्री विचारामृतसंब्रह मु. पृ. १६)

પાઠ ૩૦ ના શુદ્ધ અર્થ **થ** લૌકિક દીપ્પણાના અનુસારે દીક્ષા, વડી દીક્ષા વિગેરેની તિથિ, બવ વિગેરે કરણ, સ^{પ્}ધાગતાદિ નક્ષત્ર, પ્રથમાદિ નક્ષત્ર, ચંદ્ર અને પ્રહચાર આદિ શુદ્ધ મુહુર્ત લેવું. અને પર્શપણાપર્વનું કરવું (થાય છે).

એ વર્ગના પાઠનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણુ

પાંડ 30

આ પાઠ ખરતરગચ્છવાળા કે જેઓ પર'પરા માનવાને તૈયાર નથી, પણ માત્ર જૈન સુત્રાના વાક્યાને પૂર્વાપર પરામર્શ વિના માનવા તૈયાર છે; ૧૦૭ આ ગ્રન્થ યુગપ્રધાનાત્તમ આગાર્ય ભગવાન શ્રી દેવસુંદરસૂરિવરના શિષ્ય આગાર્ય ભગવાન શ્રીમત્ કુલમણ્ડન સૂરિવરે સં. ૧૪૭૩ માં રચેલા છે.

તેવાઓને આપત્તિ તરીકે જણાવવામાં આવે તા ઠીક છે. અને આ વર્ગ તા શાસ્ત્રક્ષેખા અને પર પરા બન્નેને ઉદાવવા તૈયાર થયેલા છે. તેને આ પાઠ કાેઈ પણ પ્રકારે ઉપયાગી નથી.

વળી આ પાઠ તેા તેની સામેજ ધરી શકાય કે જેંએા તિથિ આદિના વ્યવહારને માટે લૌકિક ટીપણાને આધાર તરીકે પણ લેતા ન હાય.

શ્રી દેવસ્ત્રસંઘ, પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વ તિથિઓની હાનિ-વૃદ્ધિનું જ્ઞાન તો લીકિક હિપ્પણાને આધારે જ કરે છે, અને જેમ અન્યમતવાળા પણ ગણિત રીતિથી થયેલ તિથિ ઉપર આરાધના માટે સંસ્કાર કરીને કથન અને આરાધના કરે છે, તેવીજ રીતે શ્રી દેવસુર તપાગચ્છમાં પણ સંસ્કાર કરીને આરાધના કરાય છે. કાઇ પણ મનુષ્ય જન્માષ્ટમીને કે દેવશયની એકાદશીને દીપણામાં એવડાયેલી દેખીને જન્માષ્ટમી એ દહાડે કે દેવશયની એકાદશીએ દહાડે છે, એમ કહેવા કે માનવા તૈયાર થઇ શકેજ નહિ. તેમજ અષ્ટમીના શ્રય હોય તા પણ સપ્તમીને દહાડે સપ્તમી કહીને જન્માષ્ટમીનું વ્રત કરવા કે દરામી કહીને એકાદશીનું વ્રત કરવા તૈયાર થતા નથી, અને થાય પણ નહિ. ફંક્સ એ નવા વર્ષથી જુદા પડી કરવા લાગ્યા છે.

તેમજ એ પણ વિચારવું આવશ્યક છે કે, એ વર્ગને ખરેખર લોકિક ડિપ્પણ સંસ્કાર વગરજ કબુલ હોય તા તેમાં કંઇ પણ કેરફાર કર્યા વિના માનવું જોઇએ. અને તેમણે લોકિક ડિપ્પણાના તેર અને પાંચ મહિના વખતે સંવત્સરી પડિક્રમણામાં તેર મહિના અને ચોમાસીમાં પંચળ્દંમાલાળં વિગેરે કહેવું બાલવું જોઇએ. પણ તેમ કરતા નથી. જો લોકિક ડિપ્પણાને સંસ્કાર વગર તેઓ માનતા હોય તા તેમ કરવું જોઇએ. આમ સંસ્કાર કરીને કેડલીક જગ્યાએ માનવું અને કેડલીક જગ્યાએ સંસ્કાર કરીને ન માનવું એમ બે લથ્થું નીતિ પર્વારાધનમાં કામ ન આવે.

આથી ઉપરતું વિધાન આધાર રૂપે લોકિક દિપ્પછું લેવું, પણ તેમાં જૈનશાસ વિદ્ધિત સ'સ્કાર કરી તેતું આરાધન કરવું. તે તેની સાથે સંગત કરવું. ને તે સંગત ન કરા તા તિથિ અને પર્વ સંખ'ધીના બીજા બધા વિધાના 'લોકિક દિપ્પણાનેજ મુખ્ય લા તા નિરથ'ક છે' તે વિચારવું જોઇએ. અને તે શાસ્રોના વિધાના નિર્થક તા કદ્દી શકાશેજ નહિ.

"अत एव छौकिकलोकोत्तरे च टिप्पनकब्यवहारप्रवृत्तिरपि प्रतिपदादितिथिकमेणैव व्यु^{चि}ळन्नेऽपि जैनटिप्पनके संप्रतिटिप्पनकप्रवृत्तिरेव तत्साक्षिणी । [श्रीप्रवचन प० ए. १९०]

Loe "यत्तु जैनिटिपनकानुसारेण श्रावणभादपदवृद्धाविष आषाढवृद्धिरेव गण्यन्ते इति तन्न युक्तं, जैनिटिपनकस्य व्युव्छिन्नत्वात् संप्रति शैविटिप्पनकेनैव व्यवहारप्रवृत्तिः तदनङ्गी-कारे दीक्षाप्रतिष्ठादिमुहूर्तपरिज्ञानं दूरे, मासवृद्धिरिष कथं ज्ञायते? तस्माच्छ्रावणभादपद-वृद्धिर्नाषाढतया व्यवहर्त्तव्या, किन्तु श्रावणादितयैवेति।" [श्रीप्रवचनपरीक्षा मु-प्र० पृ. ४४१]

પાઠ ૩૧/૧ अ

अत पव होकिके होकोत्तरे च टिप्पनकव्यवहारप्रवृत्तिरिय प्रतिपदादि तिथिकमेणैव व्युच्छिन्नेऽपि जैनटिप्पनके संप्रति टिप्पनकप्रवृतिरेव तत्साक्षिणी (श्री प्रवचन परीक्षा पृ.१९०) પાઠ ૩૧/૧ ના શુદ્ધ અર્થ **વ** આથીજ લૌકિક અને લાેકાત્તરમાં દિપ્પણાના વ્યવહારની પ્રવૃત્તિ પણ પડવા અહિ તિથિના ક્રમેજ થાય છે. જૈનશાસ્ત્રનું દિપ્પણું વિચ્છેદ થયા છતાં પણ વર્તમાનકાળની દિપ્પણાની પ્રવૃત્તિ તેની સાક્ષી છે.

એ વર્ગના પાઠના અર્થનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૩૧ क

પડવા આદિ તિથિના ક્રમ જે ન માનતા હોય તેની સામાજ આ પાઠ કામ લાગે એવા છે, પરંતુ સંસ્કાર કરવા માટે લૌકિક હિપ્પણાના ઉપયોગ કરનારા માટે આ અંશે પણ વિરોધ કરનારા નથી.

યાઠ ૩૧/२ अ

यत्तु जैनटिप्पनकानुसारेण श्रावण-भाद्रपदवृद्धायपि आषाढवृद्धिरेय गण्यन्ते इति तस्र युक्तं, जैनटिप्पनकस्य ब्युच्छि-स्रत्वात् , संप्रति शैयटिप्पनकेनैव ब्यय-हारप्रवृत्तिः, तदनङ्गीकारे दीक्षा-प्रतिष्ठा-विमुह्नर्सपरिक्षानं दूरे, मासनुद्धिरिप कथं शायते ? तस्माच्छावणभाद्रपदवृद्धिर्नाषा-

 ૧૧૦ "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્ય ભેદનેઅંગેના નિર્ણયને માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ મુદ્દાઓમાંના ચાવીસમા મુદ્દો નીચે મુજબના છે—

(૨૪) પૃર્શિમા અને અમાવાસ્યા કરતાં અતુદ શી અને લા. શુ. ૫ના કરતાં લા. શુ. ૪ એ પ્રધાન પર્વતિથિ છે કે નહિ?

૧૧૧ આ મુદ્દાના સબંધમાં અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે— પૃર્ણિમા અને અમા- વાસ્યા કરતાં ચતુદ'શી અને ભા શુ. ૫ ના કરતાં ભા સુ. ૪ કેઇ ગુણી રીતિએ પ્રધાન પર્વતિથિ છે કારણું એ છે કે-ચતુર્દશી એ પાક્ષિક અને આતુર્માસિક પર્વની તિથિ છે વળી ચતુર્દશીએ આસુવ્યબંધની જેવી સંભાવના છે તેવી સંભાવના પૃનમ અમાસે નથી. ભા શુ. ૪ ના શ્રી સંવત્સરી પર્વ હોવાના કારણે એ તો સારાય વર્ષની પર્વતિથિઓમાં પ્રધાનતા ભાગવે છે એટલે ભા શુ. ૫ કરતાં એની પ્રધાનતા હોય તે સ્વાભાવિક છે. આ મુદ્દો ખાસ કરીને એટલા માટેજ ઉપસ્થિત કરવામાં આવ્યો છે કે આચાર્યશ્રી સાગરાનન્દસ્તૃરિજી પૃનમ અમાસ અને ભા શુ. ૫ ને ઉભી રાખવાના તથા તે ત્રણને એક એકજ દિવસે રાખવાના નામે પખ્ખી તથા ચામાસીની ચૌદશની અને સાંવત્સરિક પર્વતિથિની વિરાધના આદિ દોષાની પાત્રતાને ઉભી કરતાં પણ અટકતા નથી.

हतया व्यवहर्त्तव्या किन्तु श्रावणादित- १५६ते। व्यवहार ५२वे। स्पर्धात्-श्रावण यैवेति"। साहरवानी १५६ हे।य ते। स्पर्धादपणे

(श्री प्रवचनपरोक्षा मु. पृ. ४४१.)

વૃદ્ધિના વ્યવહાર કરવા. અર્થાત્-શ્રાવણ ભાદરવાની વૃદ્ધિ હોય તા અષાઢપણે વ્યવહાર ન કરવા. કિન્તુ શ્રાવણ આદિ (ભાદરવા) પણેજ વ્યવહાર કરવા.

એ વર્ગાના પાઠના અર્થાનું શુદ્ધ સ્પષ્ટીકરણ પાઠ ૩૧ क

આ પાઠ તો તેઓનેજ ભાધક છે કે ઓ શ્રાવણુ સાદરવા વધ્યા હોય છતાં બે અષાં માનતા હોય અને તેમાં જૈન શાસ્ત્રના કારણુને આગળ કરતા હોય. પરંતુ ક્ષયે પૂર્વાંગ્ના સંસ્કારથી શ્રી દેવસ્ર તપાગચ્છવાળાઓ, જે પર્વ કે પર્વાનન્તર અપર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વંતર અપર્વ તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ માનીને પર્વતિથિના વ્યપદેશ કરે, માને અને આરાધે છે, તેને તો અ'શ માત્ર પણ આ પાઠ બાલાકારક નથી.

તત્ત્વમાં કહેવું જોઈએ કે ક્ષ્મે पૂર્વાંગ્ના પ્રધાષને આધારે અષ્ટમી આદિ તિથિની હાનિ વખતે સપ્તમી આદિ ન માનતાં અષ્ટમી આદિ માનીનેજ આરાધના કરાય તેમજ અષ્ટમી આદિની વૃદ્ધિની વખતે બેય સપ્તમી વિગેરે માનીનેજ બીજે દિવસે અષ્ટમીની આરાધના કરાય એ શાસ્ત્ર અને પરંપ-રાથી સંગત થવા સાથે ન્યાય અને યુક્તિથી સંગતજ છે. અને તેવીજ રીતે ૧૧૨ "તિથિદિન" અને પર્વાશધન સ્રહ્મ'ધી મન્તવ્ય **લેકને અંગેના નિર્ણયને** માટે તારવવામાં આવેલા ૨૫ સુદ્દાએા પૈકીના ૨૫ **મા સુદ્દો નીચે સુજબ છે.** "(૨૫)" કાર્તિક પૃશ્ચિમાના ક્ષયે કાર્તિક પૃશ્ચિમાની યાત્રા ચ**તુદ[્]રશીના** હદયવાળા દિવસે થાય કે અન્ય કાેઇ ક્રિવર્સ થાય ?

૧૧૩ આ મુદ્દાના સબંધી અમારૂં મન્તવ્ય એવું છે કે~પૃર્ણિમા<mark>ના ક્ષયે ચતુ</mark>-ઈર્શીએજ ચતુર્દશી અને પૃર્ણિમા વિદ્યમાન હેાય છે એટલે તે એકજ દિવસે અન્તેના આરાધક અનાય પૂર્ણિમાની યાત્રા તે દિવસે કરવી એ વ્યાજળી પ્રણાય.

વિ. સં. ૧૯૯૯ના માગશર શુ. ૬ રવિ. શ્રી જૈન સાહિત્ય મેદિર પાલીતાણા }

> આ પ્રમાણે પર્વવ્યપદેશ મન્તવ્ય**લે**કની **લિ**ખિત ચર્ચામાં પૂ. આ. વિજયરામચ'ક્સરિજીએ રજી કરેલ સ્વપક્ષ સ્થાપન **સ'પૂ**ર્ણ

પૂર્ષ્ધિમા કે અમાવાસ્યા કે ભાદરવા શુદ્ર પાંચમ જેવી તિથિ કે જે પર્વાનન્તર પર્વની તિથિ છે, તેની હાનિ છુદ્ધિ વખતે તેનાથી પૂર્વતર ઐંઘલે તેરશ કે ત્રીજની હાનિ–વૃદ્ધિ કરીને પર્વતિથિ કહેવી, માનવી અને આરાધવી એ પર'પરા–શાસ્ત્રસ'મત અને યુક્તિયુક્તજ છે.

એટલે આ નવા વર્ગને એવું જ્ઞાન ઝળકે અને સત્ય માર્ગમાં આવે એવા રસ્તાે તેઓને મળે. એમ ઈચ્છવું સર્વ પ્રકારે ચાેગ્ય છે.

આ પ્રમાણે પર્વવ્યપદેશ મંતવ્યભેદની લિખિત ચર્ચામાં પૂ. આ. સાગરાન'દસ્રીશ્વરજીએ રજી કરેલ આચાર્ય રામચંદ્રસ્રિજીના ૧ પાઠ ર તેના ગુજરાતી શુદ્ધ અર્થઃ ૩ તેતું સ્પષ્ટીકરણ. ૪ અને આ. રામચંદ્રસ્રિજીના ભાવાર્થદ્રપ ચાર કાલમવાળું લખાણ સંપૂર્ણ.

'પ^રચીસ **મુ**દ્દાના સાર

યાને

આ. વિજયરામચંદ્રસૃરિજી મહારાજના મૂળ મુદ્દાએ৷ સંબંધી તેમની માન્યતા

આ. રામચંદ્રસુરિજીએ પોતાના નિરૂપણમાં આ સાગરાન દસૃરિજી અને તેમના મંતવ્યલેદની રજી કરેલ વિગત તેમના શળ્દામાં ૧ પર્વ ક્ષય વિશ્વ પ્રસંગની માન્યતા—

આ. સાગરાનંદસૂરિજીની માન્યતા.

આઠમના ક્ષયના બદલામાં સાતમના ક્ષય કરવા તો દીવસે જે સાતમપણું છે. તેને ઉડાવી દઇને માત્ર આઠમપણું કાયમ કરવું ને તો પછીજ તો દીવસે અષ્ટમીની આરાધના કરવી. (આ. રા. પૃ. ૩૮)

પર્વાતિથિની વૃદ્ધિને અદલે પૂર્વની અપર્વાતિથિની વૃદ્ધિ કરવી. પૂર્વની અપર્વાતિથિની તથા વૃદ્ધા પર્વાતિથિની સંજ્ઞા પણ આવા ફેરફાર કરીને કરવી અને તે પછીજ વૃદ્ધા પર્વાતિથિના ઓજ દીવસે પર્વારાધન કરવું. અર્થાત્ એ આઠમ આવી હાય તો તેને અદલે એ સાતમ કરવી એટલે કે પહેલી આઠમની પણ બોજ સાતમ એવી સંજ્ઞા કરવી અને તે પછી બોજી આઠમના દીવસ માત્રનેજ આઠમ કહીને આઠમની આરાધના કરવી.

(આ. સ. પૃ. ૩૮)

--પાતાની માન્યતા-

આઠમના ક્ષયના પ્રસંગમાં ક્ષીણાષ્ટમી યુક્ત સપ્તમીમાં ક્ષીણાષ્ટમીની આરાધના કરવાનું તથા એ દીવસે સપ્તમી અષ્ટમી અન્તેના ગૌણ મુખ્યલેદે વ્યપદેશ કરવાનું અને સાતમના સ્ટ્યેદિયને સાતમના સ્ટ્રોદિય માનવા સાથે અપ્ટમીના પણ સમાપ્તિસ્ટ્રાક સ્ટ્રોદય માનવાનું અમારૂં મંતવ્ય છે. (આ. શ. પૃ. ૩૮)

જે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વ તિથિ હોય એવી પર્વતિથિની જયારે વૃદ્ધિ આવી હોય ત્યારે અમા વૃદ્ધાતિ-થિના પ્રથમ અવચવ સ્વરૂપ પ્રથમાતિથિને પર્વાશધનને અંગે અવગણવાનું અને વૃદ્ધા-તિથિના બીજા અવચવસ્વરૂપ દ્વિતીયાતિથિએ પર્વાશધન કરવાનું અને સંજ્ઞાતા તેની જે હોય તેજ કાયમ રાખવાનું માનીએ છીએ. માના કે સાતમ એ અપર્વતિથિ છે. અને તેની પછીની પર્વતિથિ સ્વરૂપ આઠમ વૃદ્ધિને પામેલી છે. આવા પ્રસં-ગમાં અમા પ્રથમા અષ્ટમી અને દ્વિતીયા

૧ આ લખાણુ આ. રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજના પ્રક્ષાર્થ પ**ેચીસ** મૃળ**મુદ્દા સં**ળંધી તેમને સંમત **હકારાત્મક શું છે** તે સમજવા મુકેલ છે.

અષ્ટમી એવી સંજ્ઞાને કાયમ રાખીનેજ પવારાધનને અંગે પ્રથમાષ્ટમીને અવગ-ણુવાનું અને દ્વિતીયાષ્ટમીએ અષ્ટમીનું આરાધન કરવાનું માત્તીએ છીએ.

(આ. રા. પૃ. ૩૮)

ઉપરતા બન્ને મંતર્ભો ફિપ્ટિએ ફેર છતાં પર્વાતિથિના ક્ષય અને વૃદ્ધિ પ્રસંગે પર્વાતિથિની આરાધના અમારે બન્નેને એકજ દીવસે થાય છે જે દિવસે પર્વારાધન થાય છે તે દીવસે આરાધનાની પર્વાતિથિનું હોવાપહ્યું છે એમ પથ્યું અમા બન્ને માનીએ છીએ.

પર્વાન્તર પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગની માન્યતા

પૂનમના ક્ષયને પ્રસંગે ચૌદરો ચૌદરા-પૂનમ એ બન્નેય પર્વતિથિઓના આરાધક પણ બની શકાય નહિ. અને તે બન્ને પર્વતિથિઓની તે એક દીવસે સંગ્રા પણ થઇ શકે નહિ, પૂનમના ક્ષયે પૂનમના ક્ષયના બદલામાં તેરશનાજ ક્ષય કરવા જોઇએ પ્નમના ક્ષયના બદલે તેર શના ક્ષય કરીને ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થયેલી ચતુર્દશીમાં ફેરફાર કરવા જોઇએ અને ઉદયતિથિ ચૌદરા માનવી જોઇએ અને ઉદયતિથિ ચૌદરા માનવી જોઇએ માનેજ ઉદયતિથિરૂપ બનાવીને માનવી જોઇએ આવું અમાસના ક્ષયે તથા ભા. સુ. પ ક્ષયે પણ સમજ લેવાનું છે.

પૂનમની વૃદ્ધિના પ્રસંગે પ્રથમા
પૂશ્ચિમા અને દિતીયા પૂશ્ચિમા એવી
સંજ્ઞા થઇ શકેજ નહિં પૂનમની વૃદ્ધિના
બદલે તેરસની વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ અને
તેમ કરીને ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થયેલી ચૌદશને બોજ તેરમ બનાવી પ્રથમા
પૃર્શ્વિમાએ ચૌદશ બનાવી પ્રથમા પૂર્શ્વિ પૃત્તમના ક્ષયના પ્રસંગે ચૌદરોજ ચૌદરાતા અને પૃત્તમના એમ બન્નેય પર્વ- તિથિઓના એકજ દીવસે આરાધક બની શકાય છે. અને જરૂર મુજબ મુખ્ય ગૌણ રીતિએ તે દોવસે ચૌદશની તથા પૃત્તમની પણ સંજ્ઞા થઇ શકે છે. પૃત્તમે તપ કરવાના હાય તેવા પ્રસંગમાં પ્તમે કરવાના તપ તેરસે અને તેરસે રહી જવા પામે તા વદ એકમે પણ થઇ શકે છે. આવં અમારૂં મંતવ્ય છે. (આ. રા. પૃ. ૩૯)

પૂનમની વૃદ્ધિના પ્રસંગે પ્રથમા પૂર્ણિમા અને દ્વિતીયા પૂર્ણિમા એવી સંજ્ઞા કાયમ રાખીને પર્વારાધનને અંગે પ્રથમા પૂર્ણિમાની અવગણના કરીને દ્વિતીયા પૂર્ણિમાએ અને પૂર્ણિમાનું પર્વા-રાધન કરેલું જોઇએ.

(આ. રા. પૃ. ૩૯)

માએ ચૌદશની અને દિતીયા પૃર્ણિમાએ પુનમની આરાધના કરવી જોઇએ. (અ. રા. પૃ. ૩૯)

કલ્યાણક પર્વાતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગની માન્યતા

કલ્યાણક પર્વતિથિઓને પર્વતિથિ તરીકે માનીને કલ્યાણક પર્વતિથિના ક્ષય આવ્યા હાય તા પૂર્વની તિધિએ અને કલ્યાણક પર્વતિથિની વૃદ્ધિ આવી હાય તા પર્વારાધનને અંગે પ્રથમાને અવગણીને દ્વિતીયા (ઉત્તરા)તિથિએ પર્વા-રાધનને માને છે. (આ. રા. પૃષ્ઠ ૪૦)

કલ્યાણક પર્વતિથિએનને પણ અપ-ર્વાતિથિ કહેવાય. મનાયજ નહિં. તેમજ ઉદય, ક્ષય, તથા વૃદ્ધિસંબંધીના નિયમા જેમ ચતુષ્પર્વી પંચપર્વા ષટપવી અને વાર્ષિકપર્વ ભા. સુ. ૪ ને લાગુ પડે છે તેમજ કલ્યાણક પર્વતિથિએાને પણ લાગુ પડે છે.

(આ. રા. પૃષ્ટ ૪૦)

મુદ્દો. ૧ પર્વતિચિએાની આરાધના માટે મળે ત્યાં સુધી ઉદય તિચિનેજ ચહુણ કરવાની જૈન શાસ્ત્રકાર પરમર્ષિઓની આજ્ઞા છે. (પૃ. ૪૧)

શ્રાહવિધિ અને ધર્મ સંગ્રહના 'તિથિશ્વ'વાળા પાઠ તેના સમર્થ'ન માટે આપવામાં આવ્યા છે.

મુદ્દો ૨ જે દીવસે જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય તે દીવસે તે પર્વાતિથિ માનવી. તેમજ તે પર્વાતિથિ એવા દીવસે ન મનાય કે જે દીવસે તે પર્વતિથિના લાેગવટાના અંશજ ન હાેય અગર લાેગવટાના લાગ હાેય તાે પણ તે સૂર્યોદય સ્પર્શ પૃવેધના લાગવટા હાય. છતાં તે ઠીવસે પર્વાતિથિ માન વામાં આવે તા આરાપ, પર્વલાપ, મુષાવાદ આજ્ઞાભંગાદિ દાષાના પાત્ર અનાય.

તત્ત્વતર ગિણીના પાઠની ખરતરગચ્છની ચર્ચામાંથી જે કૃક્ષિતાર્થ નીકળે છે તેથી ઉપરતી વસ્તુ સાબિત થઈ શકે છે તેવી માન્યતાથી પૃ. ૩-૬ ના કેટલ્રાક ભાગ આપ-વામાં આવ્યા છે.

મુદ્દો ૩ 'પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિના દીવસે માનવામાં આવે તા તેથી વિનષ્ટ કાર્યનું ભાવિકરણ માન્યાના દેાષ પણ લાગે. (પૃષ્ઠ ૭૬)

ચ્યાના સમર્થાનમાં તત્ત્વતરંગિણીની ગા. ૧٠ અને ગા. ૧૧ ટીકા કરવામાં અાવી છે.

अही. ४ क्षये पूर्वा तिथिः कार्या अगर क्षये पूर्वा तिथिप्राह्या से आहा જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિરૂપે પ્રાપ્ત થ**તીજ** ન હોય તેવી પર્વતિ**થિ**ની માન્યતા અને આરાધનાના દીવસ નક્કી કરવાને માટેજ છે પણ ક્ષીણ પર્વતિથિના ક્ષયના

અદલામાં તે ક્ષીણ પર્વતિથિની પૂર્વે જે કાેઇપણ પહેલી અપર્વતિથિ આવતી હાેય તેના ક્ષય કરવાને માટે નથી જ. (પૃષ્ઠ ૭૯)

આના સમર્થ નમાં તત્ત્વતર ગિણી મા. ૪ અને તેની કેટલીક ટીકા રજી કરવામાં આવી છે.

सुदी. प बृद्धी कार्या तथोत्तरा અગર बृद्धी ब्राह्मा तथोत्तरा એ आज्ञा જે पर्वतिथि ले सूर्योद्दयोने स्पर्शनारी लनीने लीज सूर्योद्दयवाणा दीवसे समा-सिने पामेली હाथ ते पर्वतिथिनी आराधना ते पर्वतिथिना लीज सूर्योदय-वाणा दिवसे नक्षी કरवाने माटेज છે. पण् वृद्धा पर्वतिथिना लद्दलामां ते वृद्धा पर्वतिथिना लूदे के डे। धंपण्य पहेली अपर्वतिथि आवती है। य तेनी वृद्धि करवाने साटे नथीज. (पृ. ८६)

તત્ત્વતરંગિણી ગા. ૧૭ અને તેની ટીકા આ વસ્તુના સમર્થન માટે આપવામાં આવી છે.

મુદ્દો. દ તિથિક્ષય એટલે તિથિનાશ અને તિથિવૃદ્ધિ એટલે બે અવયવા-વાળી એકજ તિથિ નહિ પણ એકમ બીજની જેમ એક બીજથી ભિન્ન એવી બે તિથિઓ એવા અર્થ થતોજ નથી. (પૃ. ૯૫) અર્થાત્ 'તિથિક્ષય' એટલે તિથિનાશ નહિ અને તિથિવૃદ્ધિ એટલે બે તિથિઓ નહિં. આના સમર્થનમાં પ્રવચન પરીક્ષાના પૃષ્ઠ ૪૦૮ ની બે પંકિતઓ આપવામાં આવી છે.

સુદ્દો. ૭ માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિને અંગે આરાધનાના નિયમમાં સમાનતા છે. (પૃ. ૯૭)

મુદ્દો. ૮ વૃદ્ધિના પ્રથમ માસને તથા પ્રથમ તિથિને નપુંસક કહેવાય.

મુદ્દો. ૯ જે નપુંસક તિથિ પોતાનું ફળ નિપજાવી શકવાને પણ અસમર્થ હાય તે નપુંસક તિથિ મહાપર્વના કાર્યને નિપજાવવાને સમર્થ બને એ સર્વથા અસંભવિત વસ્તુ છે. (પૃ. ૧૦૩)

પ્રવચન પરીક્ષાની ૨∙૮ મો ગાયા ટીકા સાથે આ ત્રભ્યુ ૭−૮**−૯ મુદ્દાના** સમર્થનમાં આપવામાં આવી છે.

મુદ્દો. ૧૦ પક્ષના ૧૫ ચાતુર્માસના ૧૨૦ અને વર્ષના ૩૬૦ રાત્રિ દીવસ ગણાય છે તે તથા પર્યુષણાને અગે વીસ શત્રિ સહિત માસ અને સિત્તેર રાત્રિ દીવસ ગણાય છે, તે તિથિ અને માસની અપેક્ષાએજ ગણાય છે. (પૃ. ૧૦૫)

મુદ્દો. ૧૧ દિનગણુનામાં જેમ એક ઉદયતિથિના એક રાત્રિ દીવસ ગણાય છે તેમ એક ક્ષીણૃતિથિના એક રાત્રિ દિવસ અને એક વૃદ્ધાતિથિના પણ એક રાત્રિ દિવસ ગણાય છે.

પ્રવચન પરીક્ષા પૃ. ૪૧•~૧૧ તો પાઠ આ વસ્તુના સમર્થ નમાં આપવામાં આવ્યો છે.

મુદ્દો. ૧૨ બીજ પાંચમ આઠમ અગિઆરસ ચૌદસ પૂનમ અમાસ લા. સુ. ૪ અને કલ્યાણુક તિથિઓ પૈકી જે કાેઈપણુ પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હાેય તેને માટે બે બીજ આદિ મનાય લખાય અને બાલાય તાે તેથી વિરાધનાને પાત્ર ન થવાય. પરંતુ તેમ માનવા આદિને બદલે બે એકમ આદિરૂપે મનાય બાલાય અને લખાય તાે મૃષવાદ આદિ દોષાપાત્ર બનાય.

મુદ્દા ૭-૮-૯ના સમર્થનમાં આપેલ પાઠ આના સમર્થનમાં પણ સમજવા.

મુદ્દો. ૧૩ જે પર્વતીથિનો ક્ષય આવ્યા હાય તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ અપર્વતિથિ હાય તા પણ તે અપર્વતિથિના એક્જ દીવસે ગૌણ મુખ્યરીતિએ અપર્વતિથિ અને પર્વતિથિ અનેચ તિથિએોનો વ્યપદેશ થઇ શકે. (પૃ. ૧૦૮)

ચોથા મુદ્દાના સમર્થનમાં મુકાયેલ તત્ત્વતરંગિ**શી**ની મા. ૪ ચ્યાના સમર્થનમાં **પણ જા**ણવી.

મુદ્દો. ૧૪ જે પર્વતિથિનો ક્ષય આવ્યા હાય તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ જો પર્વતિથિ હાય તા પૂર્વની તે પર્વતિથિના દીવસે અન્નેય પર્વતિથિ-ઓના આરાધક અની શકાય અને એજ રીતિએ જે એક દીવસે જેટલાં પર્વાનો યાગ થઈ જતા હાય તે સર્વ પર્વાના પણ તેજ એક દીવસે આરાધક અની શકાય. (પૃ. ૧૦૯)

બીજા મુદ્દાના સમર્થનમાં રજી થયેલ શાસ્ત્રપાદ આના સમર્થનમાં પણ જાણવા.

મુદ્દો. ૧૫ ચૌમાસી તપમાં પાક્ષિકના તપનો અને ચૌમાસી પ્રતિક્રમણમાં પાક્ષિક પ્રતિક્રમણનો સમાવેશ થાય છે. (પૃ. ૧૦૯)

મુદ્દો. ૧૬ પહેલી પૂનમે કે અમાસે ચતુર્દશીનું આરાપણ કરીને પણ પાક્ષિક કે ચોમાસી માનવામાં આવે તો પણ અનુક્રમે ૧૫ અને ૧૨૦ રાત્રિ-દિવસનું ઉલ્લંઘન કર્યું એમજ કહેવાય, એજરીતિએ લા. સુ પહેલી પાંચમે આરાપદ્વારા લા. સુ. ૪ માનીને વાર્ષિક પર્વનું અનુષ્ઠાન કરવામાં આવે તાે પણ ૩૬૦ રાત્રિદીવસનું ઉલ્લંઘન કર્યું કહેવાય.

મુદ્દો. ૧૭ આરાધનાને અંગે ક્ષયના પ્રસંગે ક્ષીણિતિથિના ભાગવડાની સમાપ્તિ પૂર્વની તિથિના દીવસે હાય છે અને વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં વૃદ્ધાતિથિના ભાગવડાની સમાપ્તિ ઉત્તરાતિથિના દીવસે હાય છે એજ એક હેતુથી 'ક્ષયે પૂર્વા તિથિ પ્રાંદ્યા (તિથિ: कार्या) वृद्धौ प्राह्या (कार्या) तथोत्तरા' એવા કથનદારા ક્ષયના પ્રસંગે પૂર્વાતિથિ અને વૃદ્ધિના પ્રસંગે ઉત્તરાતિથિ ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા કરવામાં આવો છે અને તે આજ્ઞા કરવામાં ભાગવડાની સમાપ્તિ સિવાય બીજો કાઈ હેતુ રહેલા નથી,

આના સમર્થ નમાં તત્ત્વતર ગિણી પૃ. ૧૨ નાે પાઠ આપવામાં આવ્યા છે.

સુદો. ૧૮ કલ્યાણુક તિથિઓને પણ પર્વતિથિઓ તરીકે જણાવે<mark>લી છે.</mark> [પૃ. ૧૧૩]

આના સમર્થનમાં ધર્મસંગ્રહના પાઠ આપવામાં આવ્યા છે.

સુદ્દો. ૧૯ ઉદય, ક્ષય, અને વૃદ્ધિ સંખંધીના જે નિયમા ચતુષ્પવી પંચ-પવી અને ષટ્પવીને લાગુ થાય તેજ નિયમા અન્ય સર્વ પર્વતિથિઓને પણ લાગુ થાય.

બીજા મુદ્દાના શાસ્ત્ર પાઠ આવા સમર્થ તમાં સમજવા.

સુદ્દો. ૨૦ પૂર્ણિમા અને કલ્યાણકતિથિએ એ બેમાં અવિશેષતા છે. [પુ. ૧૧૪]

તત્ત્વ ગા. ૪ ની કૃત્તિ આ વાતને સમર્થન આપે છે.

મુદ્દો. ૨૧ બીજ, પાંચમ, અગિઆરસ અને ચૌદ્દશે પરભવના આયુષ્યના બંધ પડવાની જેટલી અને જેવી સંભવિતતા છે તેટલી અને તેવી સંભવિતતા પૂર્ણિમા અમાવાસ્યા કે અન્ય કલ્યાણુક તિથિઓ આદિએ નથીજ. પૃ, ૧૧૫

આના સમર્થ નમાં શ્રાહવિધિના પૃ. ૧૫૩ તા પાઠ આપવામાં આવ્યા છે.

સુદ્દો. ૨૨ તિથિદિન માસ અને વર્ષ આદિના નિર્ણંયને માટે જૈનિટિપ્પન્ નક વ્યવચ્છિન્ન થવાના કારણે સેંક્ડાે વર્ષ થયાં લોકિક પંચાંગજ મનાય છે અને હાલ પણ લોકિક ટિપ્પનક માનવાની જૈનશાસ્ત્રકાર મહાપુરૂષાની આજ્ઞા છે પૃ. ૧૧૮

મુદ્દો. ૨૩ હાલ શ્રી જૈન શાસનમાં અમુક દીવસે અમુક તિથિ ઉદયતિથિ, ક્ષયતિથિ કે વૃદ્ધાતિથિ છે તે વિગેરેના નિર્ણયને માટે 'ચંડાંશુગંડૂ' નામનું લોકિક પંચાંગજ આધારભૂત મનાય છે. [પૃ. ૧૧૯]

અતા સમર્થન માટે વિચારામૃતક્ષંત્રહ અને પ્રવચન પરીક્ષાના પાઠ આપવામાં આવ્યા છે.

મુદ્દો. ૨૪ પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા કરતાં ચતુર્દશી અને ભા. શુ. ૫ ના કરતાં ભા. સુ. ૪ એ કેાર્ક ગુણી રીતિએ પ્રધાન પર્વતિથિ છે. [પૃ.]

આના સમર્થન માઢે શાસ્ત્રપાંઠ મુકવામાં નથા આવ્યાે.

સુદ્દો. ૨૫ કાર્તિક પૃર્ણિમાના ક્ષયે કાર્તિક પૃર્ણિમાની યાત્રા ચતુદેશીના ઉદયવાળા દિવસે થાય.

આના સમર્થન માટે શાસ્ત્રપાઠ નથી મુકવામાં આવ્યાે.

પચ્ચીસ મુદ્દાના પૂ. આ. સાગરાનંદસૂરિ સંમત સંક્ષિપ્ત પ્રતિકાર

મુદ્દો ૧-૫વ કે પર્વાન્તર પર્વાતિથિની હાનિ વૃદ્ધિના પ્રસંગ ન હાય ત્યારે પ્રવર્તવાવાળા આ ઉદયતિથિના ઉત્સર્ગ માર્ગ છે. ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગે તે સિદ્ધાંત શાસ્ત્રકારાએ 'ક્ષયે પૂર્વાં૦' ના વચનથી બાધિત ગણ્યા છે. ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પર્વાતિથિ નક્કી કરવાની અર્ચામાં આ ઉત્સર્ગ વાક્યવાળા મુદ્દાની જરૂર ન ગણાય.

પાઠ ૧-મા રજી કરેલ પાઠ તેમણે અપૂર્ણ આપ્યો છે, આખા પાઠમાં તિથિની સંજ્ઞા, ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગ ન હોય ત્યારે પ્રવર્તવાવાળા ઉદયના ઉત્સર્ગ માર્ગ અને ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પ્રવર્તનાર ઉત્સર્ગ માર્ગ અને ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પ્રવર્તનાર ઉત્સર્ગને બાધિત કરનાર 'ક્ષયે પૂર્વા ૰' ના પાઠવાળા અપવાદમાર્ગ છે. ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પર્વતિથિ નક્કી કરવાની ચર્ચામાં ઉત્સર્ગ અને અપવાદ બન્ને જણાવનાર પાઠમાંથી ત્યાં આગળ જરૂરી અપવાદ વચનને દૂર કરી ઉત્સર્ગવચન આગળ કરવું તે વ્યાજબી નથી.

સુદ્દો. ર–પર્વાતિથિતું પરિસંખ્યાન જાળવવા માટે શાસ્ત્રકારાએ જણાવેલા સંસ્કાર માર્ગ થી પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વાતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વ-તર અપર્વાતિથિની સંજ્ઞા દ્વર કરી પર્વાતિથિતું પરિસંખ્યાન જાળવનારાઓને આરોપાદિ દોષો લાથતા નથી.

પાઠ ર–આ પાઠ તો આઠમના ક્ષય વખતે સાતમ આદિને આઠમ આદિરૂપે બનાવે છે. અને ચોદશના ક્ષયની વખતે પક્ષ્મી તરીકે પૂનમ હેવી તેવું કહેનાર ખરતર ગચ્છવાળાને તેરસને પક્ષ્મી તરીકે હેવી તે જણાવવા માટે છે. ભાગની બહુલતાકૃપી હેતુ 'વિધિ પ્રયા' વિગેરમાં આપેલ છે. તે અહિં ઘટતા નથી કારણકે તે પ્રતિવાદીની માન્યતાની અપેક્ષાએ છે. આથી તપામચ્છમાં ભાગ કે સમાપ્તિના નામે તિથિ મનાય તે નક્કી થતું નથી.

પાઠ ૩–આ પાઠ ચૌદશના ક્ષયે પૂનમના દીવસે પૂનમ બાલી ચૌદશ પાક્ષિકની આરાધના કરવામાં આવે તો તે આરાધના ન થાય અને પૂનમ ચૌદશ બન્ને સ્વતંત્ર ક્રસ્છયાત પર્વાતિથિ માનવાનું જણાવે છે. અર્થાત્ ૧ એક દોવસે બે પર્વાતિથિ આરાધી શકાય તે અને અપર્વાતિથિની સંજ્ઞા ખસેડયા વિના પર્વાતિથિ આરાધાય તે બે માન્યતાને આ પાઠ દૂર કરનાર છે.

૧ આ. સાગરાનં કસ્રિજી મહારાજે આ. રામચંદ્રસરિજીના પચ્ચીસ મુદ્દાના જે જવાય આપ્યા છે તેના આ સંક્ષેપ છે. વાંચકાની સુગમતા માટે રજી કર્યો છે.

પાઠ ૪–પૂતમના ક્ષયે ચૌદશના દ્વીવસે ચૌદશ પૂનમને। વ્યપદેશ થતાે હોત ते। 'ननु पौर्णमासीक्षये' એ પ્રશ્નના અવકાશજ ન હેત કારણુદ્દ ચૌદશ પૂનમ બે માનતા હોત તા પૂનમના ક્ષયે તમે ચૌદશે ચૌદશ નથાે માનતા એમ કેમજ કહેત.?

મુદ્દો ૩-પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિના દીવસે બીજા નામથી તિથિ તરીકે માની હેત્ય અને બીજી તિથિનું કાર્ય થાય તેા કારણકાર્યભાવનું અસંગત-પણું થાય. અને દેાલ લાગે અન્યથા નહિં.

ટિપ્પણાની પહેલી પૂનમે ચૌદશ કરવાનું ઉત્સત્રખંડનના પાઠથી સિદ્ધ છે. આ સુદ્દાના સમર્થનમાં આપેલ આ પાઠ ખરતરમચ્છવાળા ચૌદશના ક્ષયે પૂનમને દીવસે ચૌદશની આરાધના કરે છે તેને દાષ આપવા માટે છે. અહિં પ્રથમા પૂર્ણિમાએ પૂર્ણિમાના વ્યપદેશ પૂર્વક ચતુર્દશીની આરાધના થતી હોત તો આ પાઠનું સાકલ્ય ટકી શકતે પરંતુ આપેલ પાઠનું અહિં સામ્ય નથી.

મુદ્દો. ૪-ક્ષયે પૂર્વા તિથિ कાર્યા એ વિધિ વાક્ય છે. અને તો ક્ષીણ પામેલી પર્વાલિયને પૂર્વ અપવૈતિથિના દીવસે આખા અહારાત્રમાં કાયમ રાખનાર છે. આથી ક્ષયે પૂર્વાં ની આજ્ઞા પર્વાલિયની માન્યતાના દીવસ નક્કી કરનાર અને તે નક્કી દીવસ પૂર્વની અપવૈતિથિને ખસેડીને થતા હાવાથી ક્ષીણ પર્વાલિયની પૂર્વે જે કાઇ પણ અપવૈતિથિ આવતી હોય તેના ક્ષય કરનાર છે.

આ મુદ્દાના સમર્થનમાં આપવામાં આવેલ તેમના તત્ત્વતરંગિણીના પાઠા પર્વ કે પર્વાન્તર પર્વાતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાના ક્ષયને ભાષક નથી. કારણ કે તેજ ગાથાઓમાં ચૌદર ! ક્ષયે તેરસે ચૌદશ કરવાની તપાગચ્છની રીતિ સામે ખરતર ગચ્છવાળાએ પ્રશ્ન કર્યો કે ઉદયતિથિની આપણે માન્સીએ છીએ અને તમે ઉદયવતી તેરસે ચૌદશ કેમ કરા છા ત્યારે શાસ્ત્રકારે જવાળ આપ્યા કે 'किन्तु प्रायिश्वत्तादिविद्यौ च-तुर्वश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात्' तेरसना વ્યપદેશના અસંભવ છે અને પ્રાયચ્છિત્તાદિ વિધિમાં ચૌદશજ મોલાય છે. આથી 'ક્ષયે પૂર્વાન' વિગેરના વયનાને પણ શાસ્ત્રકારે સ્પષ્ટ કર્યો છે. અને તે રપષ્ટતા પ્રમાણેજ પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિના ક્ષયની પ્રવૃત્તિ છે.

મુદ્દો. ૫-वृद्धी कार्या तथोत्तरा એ નિયમ વાકય છે. અને તેથી પર્વતિ-ચિની વૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિચિતું પર્વતિચિપણાનું નામ ઉડી જાય છે અને તેમ ચતાં પ્રથમ તિચિ અપર્વતિચિ અને એટલે વૃદ્ધી નું વચન વૃદ્ધા પર્વતિચિની પૂર્વે જે કાેઇપણ પહેલી અપર્વતિચિ આવતી હાેય તેની વૃદ્ધિ કરવા માટે અને પર્વતિચિઓની પરિસંખ્યાતની સિદ્ધિ માટે છે પરંતુ પહેલી, બીજી કહી બીજા દીવસે આરાધના નક્કી કરવા માટે નથી.

ઉત્સત્ર ખંડન, દેવસુરપઠક અને શાસ્ત્રાનુકક્ષી સેંકડાે વર્ષની આચરણા દૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાતિથતી વૃદ્ધિ થાય છે તેને સમર્થન આપે છે.

ંવિધિ પ્રમા' પ્રથમાં સંપૂર્ણ અને ભાગની વાતા લાવીને ઇહિ વખતે પહેલી તિથિ-ને આરાધવાનું જણાવ્યું હારે તત્ત્વતર મિણીકારે વૃદ્ધિ તિથિની સંપૂર્ણતા બોજે દીવસેજ અન્ય તિ<mark>થિના દષ્ટાન્તથી</mark> સિંહ કરી છે. અને જણાવ્યું કે વૃદ્ધિમાં ભીજી તિ<mark>થિજ પ</mark>ર્વ તિથિ ગણાય, ચર્ચા પ્રસંગમાં એ ચૈદશ વિગેરે જે લખાય છે. તે પ્રંથકારને માન્ય છે તે રીતે નહિ પણ ટિપ્પણાની અપેક્ષાએ છે.

મુદ્દો. ૬–સૂર્યોદયને નહિ સ્પર્શવાથી હાનિ અને બે વખત સૂર્યોદય સ્પર્શ-વાથી વૃદ્ધિ થાય છે. પરંતુ બે અવયવાવાળી એક તિથિ તે વૃદ્ધિ તિથિ વિગેરે કહેવું અરાબર નથી.

આના સમર્થનમાં આવેલ પાઠ ભરાભર સમજવા જોઇએ અને 'તિથિના નાશ નહિ' એ ભરાભર સમજવું જોઇએ. તિથિના વિદ્યમાનપણાને અંગે તિથિના નાશ નથી પરંતુ સર્ચોદયને નહિ સ્પર્શવાવાળી તિથિ વ્યવહારમાં નષ્ટ પ્રણાય છે. આ ચર્ચા ખરતર ગચ્છને ઉદ્દેશીને છે. 'તિથિના નાશ નહિ' એ એકાંતે હોત તો તિદ્વિદ્યાપ એ પાઠ ક્રેમ જણાવત?

અહિં કરવામાં આવેલ અવયવ ઘટના જે ખરતરગચ્છવાળા પ્રથમ તિર્થિ અને પ્રથમ માસને શુદ્ધ તિથિ અને શુદ્ધ માસ માને છે અને બીજાને અસ્થાને ગણે છે તેને માટે છે. વાસ્તવિક અવયવ ઘટના હોત તેા બન્ને તિથિઓ એક સરખી રીતે આરાધવા લાયક ચાત.

મુદ્દો. ૭-તિથિને માટે 'ક્ષચે पूर्वा તિથિઃ कार्या, बृद्धौ कार्या तथोत्तरा' એવા વિધિ અને નિયમનાં વાકયા છે. તેવાં વાકયા માસને માટે શાસ્ત્રકારે કાઇ સ્થળે કહ્યાં નથી. તેમજ માસ અનુષ્ઠાન તિથિની માફક પરિસંખ્યાત નથી. આથી માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિ અંગે આરાધનાના નિયમમાં સમાનતા છે એમ કહી શકાય નહિ.

તિશિવૃદ્ધિ અને માસવૃદ્ધિને સમાન માનવામાં આવે તેા વરસીતપ, ચૌમાસી અને છમાસી વિગેરમાં પ્રથમ માસને નધુસક ગણી અવગણવી જોઇએ પણ તે નથી બનતું.

મુદ્દી. ૮–વૃદ્ધિના પ્રથમ માસને કે પ્રથમ તિથિને તે માસ અને તે તિથિની અપેક્ષાએ નપુંસક ગણાય છતાં અન્યની અપેક્ષાએ નપુંસક ન ગણાય.

નપુંસક સંતાનની ઉત્પત્તિની અપેક્ષાએ અસમર્થ હેાય છતાં પણ યુદ્ધ જેવા મહાન્ કાર્યોને અંગે સમર્થ હેાય છે.

મુદ્દો. ૯-પોતાને માટે અસમર્થ પણ બીજાને અંગે વધારે ફળ નિપજાવી શકે. ટિપ્પણામાં ભા. સુ. બીજ કે ત્રીજના ક્ષય હાય અને અમાસ બે હાેય તાે પ્રથમ અમાસે કલ્પધર જેવું સમર્થ કાર્ય થાય છે.

રસવેધથી તાંભુ રૂપું ન બને તેથી સોતું પણ ન બને તેમ ન કહી શકાય.

મુદ્દા. ७-८-૯ ના સમર્થનમાં મુકવામાં આવેલ પાઠ ખરતરમ જ્લાળા જે પહેલી તિથિ અને પહેલા મામને કાર્ય કરનાર તરીકે માને છે તેને અંગે ગ્રંથકારે તિથિહિકાં પહેલી તિથિને અને માસહિકાં પ્રથમ માસને તે તે તિથિ એને માસના કાર્યને માટે (निअयनामक उत्तेसु) લખો નપુંસક ગણાવ્યો છે. પરંતુ તે તિથિ કે માસને સર્વ કાર્યો માટે નપુંસક ગણાવેલ નથી. સુરો. ૧૦-દીવસ, રાત્રિ, પક્ષ ચતુર્માસ અને વર્ષના રાત્રિદીવસોના વ્યવ-હાર કમેમાસની અપેક્ષાએ છે અને તેથી પક્ષ, ચાતુર્માસ વર્ષ વિગેરેના અનુક્રમે ૧૫–૧૨૦–૩૬૦ની ગણના માસ અને તિથિના નામની અપેક્ષાએ છે.

મુદ્દો. ૧૧–૦યવહારનું અંગ કર્મમાસ અને કર્મવર્ષ છે, અને તેમાં નિરં-શપણું હાવાથી વૃદ્ધિ, હાનિ ગણાતી નથી. ખરીરીતે તિથિના નામાની અપેક્ષાએ દિન ગણના છે.

અાના સમર્થનમાં મુકાયેલ પાઠ વરતુરિથતિ સમજવા માટે ઉપયોગી છે. ચાલુ ચર્ચાને અંગે ઉપયોગી નથી.

મુદ્દો. ૧૨--એ આઠમ વિગેરેને પ્રાયચ્છિત્તાદિવિધિમાં એાલનાર વિરાધકજ થાય, શાસ્ત્રકારાએ સ્થાપેલા વ્યવહારની અપેક્ષાએ વૃદ્ધિપામેલી પર્વાતિથિની પહેલાંની અપર્વતિથિને એવડી એાલવાવાળાજ સાચા આરાધક ગણાય.

તેમની માન્યતા માટે પાર્ક નથી આપ્યા. અને અમારી જે માન્યતા છે તેને સેંકડા વર્ષની ગીતાર્થ પરંપરા અને શાસ્ત્ર આજ્ઞાનું બળ છે.

મુદ્દો. ૧૩–શાસ્ત્રકારાએ પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વની અપર્વતિથિની સંજ્ઞાનો નિષેધ કર્યો છે. અને તે દીવસે પર્વતિથિની સંજ્ઞાથીજ વ્યવહાર કર-વાના કહ્યો છે. આથી એકજ દીવસે અપર્વતિથિ અને પર્વતિથિ એમ અન્નેય તિથિઓના વ્યપદેશ થઇ શકે નહિ વ્યપદેશ મૂખ્યપણે થાય ગૌભુપણે વ્યપદેશ સંભવે નહિં.

'मुख्यतया चतुर्दश्या एव व्यपदेशो युक्त' આ તત્ત્વતરં ત્રિણીના પાઠથી તિથિના વ્યપદેશ મૂખ્યપછે થાય. એટલે ગૌણુપણે વ્યપદેશ ન થાય તેમજ શ્રાહ્કલિધિના 'તિથિક્સ' પાઠ તિથિસંજ્ઞા સર્યોદયને અનુસરીને કરે છે. પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિના અપવાદ પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વની સંજ્ઞાને ખસેડી પર્વસંજ્ઞા સ્થાપે છે. છતાં એક દીવસે બે તિથિના વ્યપદેશ થાય તેવા સ્પષ્ટ પાઠ રજુ કરવે! જોઇએ તેવા પાઠ રજુ કરાયા નથી.

મુદ્દો. ૧૪-પરિસ ખ્યાન પર્વતિથિએોમાં એક દીવસે છે પર્વતિથિએોના આરાધક બની શકાય નહિં. કારણુંકે અષ્ટમી ચતુર્દશી આદિ પર્વતિથિએો અહારાત્રથી નિયત હાવાને લીધે છે પર્વતિથિ એકીદીવસે બાલાય પણુ નહિં અને આરાધાય પણુ નહિં. કલ્યાણુકપર્વ માટે આનાથી જીઠી વ્યવસ્થા છે.

'સતુર્વર્જ્ઞી પૌર્णमासी चेत्युमे' આ પાઠથી બનને પર્વતિથિઓ ઉભી રાખવાનું જણાવ્યું છે. આથી એક દીવસે બે પર્વનું આરાધન શાય નહિ કે બે પર્વનો વ્યપદેશ ન બની શકે. છતાં કરજીયાત બે પર્વતિથિની એક દીવસે આરાધના થાય તેવા સ્પષ્ટ પાઠ રજુ કરવા જોઇએ તેવા પાઠ હજુ સુધી રજુ કરાયા નથી.

મુદ્દો. ૧૫–ચોમાસી તપમાં પાક્ષિક તપના અને ચોમાસી પ્રતિક્રમણુમાં

પાક્ષિક પ્રતિક્રમણના સમાવેશ થાય નહિં. કારણકે પક્ષ્મી ચૌમાસી આદિ પ્રતિક્રમણના આદ્યંતમાં દેવસી પ્રતિક્રમણ કરવું પડે છે. તેમજ પ્રાથચ્છિત્તના કાઉસ્સગ્ય પણ જીદા જીદા કરવા પડે છે.

યક્ષ્મીમાં પણ અતે દેવસીપ્રતિક્રમણ કરવું પહે છે. આથી કાઇ દીવસ તપ કે પ્રતિક્રમણના એક બીજામાં સમાવેશ થાય નહિં અને એક બીજામાં પ્રતિક્રમણના અને તપના સમાવેશ થાય તેના આધાર આપવામાં આવ્યા નથી.

સુદ્દો. ૧૬-પહેલી પૂનમ અમાસ કે પાંચમની પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધમાં તે નામે સંજ્ઞા નહિં રહેતાં ચોદશ અને ચાથની સજ્ઞા હેલાથી ૩૬૦ રાત્રિદીવસનું ઉદ્ઘાલન થાય નહિં કારણકે દીનગણના તિથિના નામની અપેક્ષાએ છે. પણ ચૌદશ કે ચાથના ક્ષયે તેરસ અને ત્રીજના વ્યપદેશ પૂર્વ કરનાર તેઓને ૧૬-૧૨૧ અને ૩૬૧ દીવસ થતા હોવાથી ૧૫-૧૨૦ અને ૩૬૦નું ઉદાલન થશે.

દિન મહાના એકમ બીજ વિગેરે તિચિના નામની અપેક્ષાએ છે. ચૌદરા આદિના ક્ષયે તેરસ બાેલી ચૌદરાની આરાધના કરતાર તેમતે ૧૫−૧૨∙–૩૬૦ની દીનગણુના નહિ સચવાઇ રહે. પરંતુ પર્વ ક્ષયદહિ પ્રસંગે તે તે તિથિના તામાચ્ચારપૂર્વક આરાધના કરનાર દેવસુરસંઘની દિનગણુનામાં વાંધા નહિ આવે.

મુદ્દો. ૧૭-"**શ્વર્ય પૂર્વા તિથિઃ कાર્યા મૃ**દ્ધૌ **कાર્યા તથોત્તરા**" એ બે વાકરો ક્ષયમાં પૂર્વતિથિ અને વૃદ્ધિ પ્રસંગે ઉત્તરતિથિ લેવામાં ભાગ કે સમાપ્તિના હેતુ નથી જણાવતાં. પરંતુ અપર્વના સૂચેદિયને પર્વના સૂચેદિય ગણવા અને વૃદ્ધિના પહેલા સૂચેદિયને પર્વના સૂચેદિય નહિ ગણવા માટે છે.

અહિં આપેલ પાઠમાં સમાપ્તિ માટેનું સચન ખરતરગચ્છવાળા ચોદરાના ક્ષયે પૂનમે ચૌદરા માને છે તેના નિષેધ માટે છે. કારણુકે પૃતમે ચૌદરા કરવામાં નથી ચાદરાના ભાગ કે નથી સમાપ્તિ. અથી શ્રંચકાર સમાપ્તિ કે ભાગથી તિથિ વ્યવદેશ માને છે એમ નહિ પણ ખરતરા બીજે ભાગ સમાપ્તિને આગળ ધરે છે. ને અહિં તે વિસરી જાય છે તે વતાવવા માટે છે.

મુદ્દો. ૧૮–૫વિતિથિઓ મરજીયાત કરજીયાત બે પ્રકારે છે તેમાં કલ્યાણક-તિથિઓ મરજીયાત પર્વતિથિઓ છે.

કલ્યાણુક તિથિએ: સામાન્ય પર્વાતિથિએ। છે. તેમાં વાંધા નથી. કલ્યાણુકતિથિએ! ક્રજીયાન પર્વાતિથિ સમાન છે તેવા પાઠ રજી કરવા જોઇએ તે રજી કરાયા નથી.

મુદ્દી. ૧૯-શાસ્ત્રકારાએ પર્વાતિથિના ક્ષય વખતે પૂર્વની અપર્વાતિથિની સંજ્ઞાના અલાવ કરીને આખા દીવસ માટે તે ક્ષીણ પર્વાતિથિનીજ સંજ્ઞા કાયમ કરી છે. તેવીરીતે કલ્યાણકા માટેના ઉલ્લેખનથી. આથી તે નિયમા સર્વ પર્વ- તિથિ એાને લાગુ ન થાય.

ત્રાહિવિધિ વિગેરે ગ્રંથમાં 'ક્ષમે પૂર્વાં 'ના પાઠ પછી કલ્યાણકની વાત છે આથી **સચે** પૂર્વાં બો નિયમ કલ્યાણકાદિ માટે નથી.

મુદ્દો. ૨૦–પૂર્ણિમાએ ક્રસ્જયાત ચતુષ્પર્વી પૈકીની પર્વ**તિથિ છે અને** કલ્યાણક ક્રસ્જયાત પર્વતિથિમાં નથી. આ રીતે કલ્યાણક અને પૂર્ણિમામાં વિશેષતા છે.

સોનું અતે લેહું ધાતુ છે માટે સરખા છે તેમ પૂતમ અતે કલ્યાણકતિથિ પર્વાતિથિ પણાએ સમાત હોવા હતાં એક ફરજીયાત છે અને બીજી મરજીયાત છે તે બેદ ન બૂલવા જોઇએ. અહિં આપેલ પાઠ તેહ બન્નેનું પર્વતિથિપણાનું સામ્ય બતાવનાર છે.

મુદ્દો. ૨૧-બીજ વિગેરે પર્વાતિથિએ આયુષ્ય બંધનું વિધાન પ્રાયિક છે. તેમજ પાંચ પર્વાતિથિ સિવાય આયુષ્ય બંધ નથી એવું એક પણ શાસ્ત્રવચન નથી. પરભવના આયુષ્ય બાંધવા સંબંધી ફરમાન કરનાર જ્ઞાની પુરૂષો વખતે તિથિની કે પર્વાતિથિની વૃદ્ધિજ નહેાલી.

આ મુદ્દાના સમર્થનમાં આપેલ તેમના પાઠ પૂનમને કરજીયાત પર્વપણાથી દ્વર કરી શકતા નથી. આ પાઠ તા બીજ આદિ તિથિને ન માનનાર ઇતરગચ્છીઓને આયુષ્ય"ધતું કારણ દર્શાંવીને તે તિથિઓ પણ આરાધવા લાયક છે તે જણાવાવા માટે છે. કારણકે શાસ્ત્રકારોએ બતાવેલ દરેક સ્પષ્ટ ક્રમાનેશ્માં હેતુ દર્શનની આવશ્યકતા નથી.

સુદ્દો. ૨૨--પૂર્વકાળમાં જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે સંસ્કાર કરીને <mark>ખીજાં લ</mark>ૌકિક પંચાંગ મનાતાં હતાં.

મુદ્દો. ૨૩-જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે સંસ્કાર કરીને ૬૦–૭૦ વર્ષથી ચંડાંશુચંડુ પંચાંગ આજે મનાય છે. સંસ્કાર વિના માત્ર જયાતિષગણિત પ્રમાણેજ પર્વતિથિ માનવાની હોત તો **૩૬ચંમિ**૦ અને **સચે પ્ર્વાં**૦નાં કથના શાસ્ત્રકારોને કરવાં પડતજ નહિ.

આ મુદ્દાના સમર્થ નમાં રજા કરાયેલ પાઠ તિથિ આદિના વ્યવહાર માટે લાકિક ટિપ્પણાને ન માનતા હોય તેને ઉપાલંબ માટે ખને પણ તેથી સરકારવિના લાકિક ટિપ્પણું લેવું તે સિદ્ધ થતું નથી. જો સરકારવિનાજ ટિપ્પણું લેવામાં આવે તેમ ચામાના પ્રતિક્રમણમાં માસવૃદ્ધિ વખતે પંત્રાળકું માસાળં વિગેર જ જણાવવું પડે.

મુદ્દો. ૨૪–પૂર્ણિમાં, અમાવાસ્યા, અષ્ટમી અને ચતુર્દશી એ ક્રજીયાત પર્વતિથિમાં પ્રધાન અપ્રધાનપણાના ઉલ્લેખ વિના એકને પ્રધાન અપ્રધાન કેમ કહેવાય ? અર્થાત્ ચારે સમાન–ક્રજીયાત પર્વતિથિ ગ**ણ**ાય

૧ હીર પ્રક્ષ પૃ. ૧૫ ૨ પ્રવચન સારાે∘ પૃ. ૧૩ ૩ આચારમય સમાચારી પૃ. ૧૮ ૪ સેન પ્રક્ષ પૃ. ૧૮–૧૯ ૫ આવશ્યક ચૂર્ણિ પૃ. ૨૪ ૬ શાસ્ત્રાનુલક્ષી પરંપરા અને તેમણે પણ સં. ૧૯૯૨ સુધી પ્રધાન અપ્રધાન **સેદ** પાડયાે નથી. મુદ્દો. ૨૫–કાર્તિક પૂર્ણિમાના ક્ષયે પૂર્ણિમાની યાત્રા ટિ^પણાની તેરશે ચૌદશ કરીને તેને બીજે દીવસે ટિપ્પણાની ચૌદશે પૂનમ કરીને કરવાની શાસ્ત્રાજ્ઞા છે.

૧૧ દીષવિજયજીના પત્ર ૨ પં. રૂપવિજયજી મહારાજના પત્ર ૩ દેવસૂર પઠ્ક પૃ. ૧૬ ૪ હીરપ્રશ્ન પૃ. ૧૫ પ સેંકડા વર્ષની શાસ્ત્રાનુલક્ષી આચરણા.

ર ૧ સમર્થનના પાઠ નથી. ૨ સ. ૧૯૯૨ પહેલાંની પાતાની ને પાતાના ગુર દાદાગુરની આચરણાની માન્યતાથી આ વિરદ્ધ છે.

શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈના મુસદ્દા–લવાદનામાને અનુસરીને રજુ થયેલા મુદ્દાએા કયા કયા ચર્ચાના બીજને અનુસરે છે તે દેખાડનાર

યંત્ર.

ચર્ચાકાર	પર્વ ક્ષયવૃદ્ધિ	પર્વાન તર ક્ષયવૃદ્ધિ	પર્વ પર્વા તર ક્ષયવ િદ	સમર્થન માટેના
પૂજ્ય આચાર્ય સાગરાનંદ- સુરીશ્વરજી મહારાજ	3	X£	૧૫	२-७-८-೬
આ. રામચંદ્ર- સ્ર્રિજી મહારાજ	\$ 9२-93-99	₹~3 ~ ረ~&~१४ १भ~१६~२४~∢५	γ−¥	७–१•–११ १८–१ ५–२० –२१

પરપક્ષ ખંડન

٩

[આચાર્ય રામચંદ્રસૂરિજી મહારાજના મૂળ પવ્ચીસ મુદ્દાની પૂ. આચાર્ય સાગરાન દસ્રીશ્વરજી મહારાજે કરેલ સમા**લાચના.**] આરાધનામાં પર્વતિથિની સંજ્ઞાના અભાવ કે સંજ્ઞાનું બેવડાપણું મનાય ન**હિં**. શેઠ શ્રી કસ્તુરભાઈની હાજરીમાં તિથિની હાની વૃદ્ધિની વખતે પર્વતિથિ નક્કી કરવાના ઘઢાયેલા મુસદ્દાને અંગે એ વર્ગે આપેલા મુદ્દાએા અને તેની ઉપર

સમાલાેચના

શીર્ષક મુદ્દો—''તિથિકિન" અને ''પર્વારાધન'' સંખ'ધી મ'ત<mark>દયહોદને</mark> અ'ગે નિર્જ્ય કરવા માટેના ખાસ મુદ્દાઓઃ

સમાલાેચના—તિથિદિનમાં મંતવ્યભેદ નથી પરંતુ પર્વ-તિથિની હાનિવૃદ્ધિ વખતે તિથિસ ગ્રામાં મતભેદ છે.

મુદ્દો ૧—૫વેલિથિઓની આરાધનાને માટે મળી શકે ત્યાં સુધી, ઉદ્દય તિથિનેજ ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા છે કે નહિં?

સમાક્ષાચના—ઉદયવાળીજ પર્વાતિથિ માનવી એવા એકાંત નથી, કેમકે પર્વાતિથિના ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તે સિદ્ધાંત બાધિત થાય છે.

ઉદયતિથિના ઉત્સર્ગ માર્ગ છે 'ક્ષયે પૂર્વા તિથિઃ કાર્યા' એ પ્રદેાષ તેના અપવાદ છે એટલે—ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે તિથિ નક્કી કરવાની ચર્ચામાં આ મુદ્દેાજ વ્યર્થ છે.

ઉદયતિથિની વાત પણ નિષેધ, અનુવાદ અને અપ્રાપ્તિવિ<mark>ધાન કરે છે.</mark> જેમકે∶—

૧ ઉદયપૂર્વે તે તિથિ જેટલાે ભાગ હાય તેટલા અધાય તે તિથિના ભાગને તે તિથિ તરીકે માનવાની મનાઇ કરે છે અને પૂર્વાહ્નાદિબ્યાસિના કે ક્રિયાકાલ બ્યાસિનો નિષેધ કરે છે.

ર ઉદયને સ્પર્શલી વખતે જે તિથિભાગ હેાય તે સીધા હાવાથી અનુવાદ કરે છે.

૩ અને તે આખા અહારાત્રમાં ખીછ તિથિના ભાગ હાય કે સમાપ્તિ હાય તા પણ તેને તે ખીજ તિથિ તરીકે કહેવાની મનાઇ કરે છે.

મુહૂર્ત્તાદિકમાં તિથિઓની વિદ્યમાનતાએ તિથિ લેવાય છે. ઉદય માત્રથી આખા દિવસ તિથિ લેવાનું તાે આરાધનાદિમાંજ હાેય છે. ૧૮ આ ઉપરથી ઉદયતિથિને માનનાર મનુષ્ય આરાધનામાં એક દિવસે બે તિથિ માની શકેજ નહિં, એ વાત સ્પષ્ટ થાય છે. કેમકે 'ઉદયતિથિ લેવી' એ વાતના અર્થજ 'ઉદયવાળી ચાવીશ કલાકની તિથિ' એવા છે અને તેથીજ તિથિનો આરંભ પણ પ્રત્યાખ્યાનની વખતે થાય અને સમાપ્તિ પણ બીજા દિવસના પચ્ચક્રુપાણના વખતની અનંતર પૂર્વેજ થાય.

પર્વ કે પર્વાનન્તરની તિથિરૂપ પર્વાતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિના પ્રસંગ ન હાેય ત્યારે પ્રવર્તવાળા આ માર્ગ છે, અને તેથી પર્વ-તિથિની હાનિ–વૃદ્ધિની ચર્ચામાં તે 'ઉદયવાળીજ તિથિ માનવી' એ વાત બાધિત છે.

૪ ઉદયનીજ તિથિ લેવી એમ કહે તો ઉદય વિનાની-વ્યવહારથી ઉદયયુક્ત ગણાએલી ક્ષીણુ પર્વતિથિને માનીને મિલિત પર્વતિથિ માનનાર વર્ગ સ્વવચનથી આગ્રાભંગાદિ દોષવાળા થાય. અર્થાત્ સામા પક્ષ જો ઉદયયુક્તજ પર્વતિથિ લેવી, એમ એ ઉદયવાળી વાતથી કહેવા માગતા હોય તો તે વર્ગ આઠમના ક્ષયની વખતે સાતમને દિવસે અનુદયવાળી પણુ આઠમ પર્વતિથિ તરીકે ગણીને આરાધે છે તે સ્વમંતવ્યથી વિરુદ્ધ હોવાંથી આગ્રાભંગાદિ દોષવાળા થાય.

જો ઉદયવાળી તિથિ લેવી જ એમ કહે તો વૃદ્ધિની વખતે અંને તિથિ ઉદય યુક્ત હોવાથી તે એ દિવસ તે એ પર્વાતિથિ નહિં માનનાર તે વર્ગ સ્વવચન વિરુદ્ધ ગણાય. અર્થાત એ પક્ષ જો ઉદય યુક્ત પર્વાતિથિ લેવીજ, એમ પણ કહેવા માગે તા ડીપ્પણામાં આવેલી પર્વાતિથિની વૃદ્ધિ વખતે અંને પર્વાતિથિએ ઉદયવાળી હોવાથી તે વર્ગતે અંને દિવસ પર્વાતિથિ કહેવી અને માનવી જોઇએ. પણ તેમ તેઓ નહિ કરતા હોવાથી સ્વવચન વિરુદ્ધ ગણાય.

વાસ્તવિકરીતે ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પર્વાતિથિ નક્કી કરવાની ચર્ચામાં આવા ઉત્સર્ગ વાકયવાળા મુદ્દાની જરૂરજ ન ગણાય.

મુદ્દો ર—જે દિવસે જે પર્વાતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતી હોય, તે દિવસે તે પર્વાતિથિ ન મનાય તેમજ તે પર્વાતિથિ એવા દિવસે મનાય કે જે દિવસે તે પર્વાતિથિ ન મનાય તેમજ તે પર્વાતિથિ એવા દિવસે મનાય કે જે દિવસે તે પર્વાતિથિના ભાગવડાના આધાર જે ન હોય, અગર ભાગવડાના ભાગ હોય તા પણ તે સ્પ્રેદિય સ્પર્શ પૂર્વોના ભાગવડા હોય, તા તેમ કરવાથી આરાપ, પર્વાલાય, મુષાવાદ અને આજ્ઞાભ'ગાદિ દાષાના પાત્ર ખનાય કેનહિ?

સમાલાચના—પર્વતિથિનું પરિસંખ્યાન જાળવવા માટે શાસ્ત્ર કારાએ જણાવેલા સંસ્કારમાર્ગમાં આરાપાદિક દાવા લાગતા નથી. પર્વતિથિ જ્યારે ઉદયને સ્પર્શનારી ન હાય ત્યારે તેનાથી પહેલાંની અપર્વતિથિમાં તે અપર્વતિથિની સંજ્ઞા રખાયજ નહિ, પરંતુ તે આખા અહારાત્રને પ્રાયક્ષિત્તાદિ વિધિમાં તે ક્ષીણુ પર્વતિથિનીજ સંજ્ઞા અપાય, એવું શાસ્ત્રકારનું સ્પષ્ટ ક્રમાન હાવાથી મિથ્યાત્વથી હરવાવાળા અને માર્ગને માનવાવાળા સુજ્ઞા તેા આરાપ, પર્વલાપ આદિ દાષામાં આવેજ નહિ; પરંતુ ચાવીશે કલાક એકજ ઉદયવાળી તિથિનો વ્યવહાર કરવાનું નિશ્ચિત છતાં અને તેમ માન્યા છતાં જેઓ ઉદય વગરની તિથિને ભેળવીને માને, તેઓ તા શાસ્ત્ર અને પાતાના વચનથી વિરૂદ્ધવાળા ગણાવાને અંગે તે આરાપાદિ દાષામાં જરૂર આવે. ઉદયતિથિ માનનારાએ આઠમ આદિ દિવસે અમુક ઘડી બાદ નોમ વિગેરે બીજી તિથિ આવે તો પણ તે આખા અહારાત્રને આઠમ આદિ તરીકે માનવામાં 'પાતાનું શાસ્ત્રથી નિરપેક્ષપણું સ્વીકારવાની સાથે' આરાપ વિગેરે દોષા પાતાને માટે કણલ કરવા જ જોઇએ.

ભાગવટાને નામે કે સમાપ્તિના નામે તિથિના વ્યવહાર કર-નારે ઉદયતિથિના સિદ્ધાંતને, પૂર્વ પુરૂષાના સંજ્ઞાનિદે^લશના વચનને તેમજ તેવી પર પરાને માનેલજ નથી એમ કહેલું ખાેદ્વ' નહિ ગણાય.

મુદ્દો ૩—પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિના દિવસે માનવામાં આવે તેા તેથી વિનષ્ટકાર્યનું ભાવિકારણ માન્યાના દેવષ પણ લાગે કે નહિ!

સમાલાચના—પૂર્વની તિથિને પછીની તિથિતા દિવસે બીજા નામથી તિથિ તરીકે માની હાય અને બીજી તિથિનું કાર્ય થાય તાે કારણુ કાર્યભાવનું અસંગતપણું થાય અને દાેષ લાગે. અન્યથા નહિ.

સૂર્યોદયની વખતે અમુક ઘડી સુધી આઠમ વિગેરે તિથિ હોય અને પછી નામ વિગેરે તિથિ બેસી જતી હોય છતાં તે નામ વિગેરેના ભાગવડાની વખતે આઠમ વિગેરે તિથિ માનનાર મનુષ્ય વિનિષ્ટ કાર્યનું ભાવિકારણું નામને માને છે એમ નહિ. તેમજ ભવ્યત્વ, તથાભવ્યત્વ, ભવિતવ્યતા જેવા પદાર્થી કે દગ્ધદંડને પણ ઘટનું કારણ માનનાર જૈનવર્ગ હાય છે. અને તે ભવ્યત્વ તથાભવ્યત્વ અને ભવિતવ્યતાને, 'ભૂતકાલીન છે' એમ માનવાને કાઇપણું જૈન તૈયાર થઇ શકે નહિં.

વળી જેએ ચતુર્દશી તિથિ અને પાક્ષિક (પૂર્ણિમા) એકરૂપે માને તેઓજ વિનષ્ટ કાર્ય અને ભાવિ કારણ જેવા શબ્દો લગાડી શકે.

પરંતુ જેઓ પર્વાની પ્રથક્ પ્રથક્ વ્યવસ્થા કરીને આસધનાને પૂર્વ કર્ત્તવ્ય માને છે તેવા સુર્ફ્ષાને તેા નષ્ટ કાર્ય પણ નથી અને ભવિષ્યની કાર-ણતા પણ નથી. જો કે—આરાધનામાં પણ પર્વાતિથિની ક્ષયવૃદ્ધિને માનનારા આ વર્ગ પર્વાતિથિના ક્ષય માનીને ઉદયને અંગે થએલ અખંડ એવી અપર્વાતિથિના પણ ઉદયથી નિર્મૂલ એવી પર્વાતિથિની આરાધના કરે છે; માટે તેણે તા પર્વાતિથિની આરાધનાને અંગે કાર્ય-કારણભાવ ખતાવવા રહેતાજ નહિં હાવાથી આ મુદ્દાજ વ્યર્થ છે.

મુદ્દો ४—"क्षये पूर्वा तिधि: कार्या" અગર ક્ષયે પૂર્વા તિચિત્રાંજ્ઞા એ અાજ્ઞા જે પર્વાતિથિ ઉદયતિથિ રૂપે પ્રાપ્ત થતીજ ન હોય તેવી પર્વાતિથિની માન્યતા અને આરાધનાના દિવસ નક્ષી કરવાને માટેજ છે કે ક્ષીણ પર્વાતિથિના ક્ષયના અદલામાં તે ક્ષીણ પર્વાતિથિની પૂર્વે જે કાઇપણ અપર્વાતિથિ આવતી હોય તેના ક્ષય કરવાને માટે છે?

સમાલાસના—'ક્ષયે પૂર્વા તિથિઃ कાર્યા' એ વિધિ વાકય છે, અને તે ક્ષીણુ પામેલી પર્વાતિથિને પૂર્વ અપર્વાતિથિના દિવસે આખા અહારાત્રમાં કાયમ કરનાર છે.

સંતાષની વાત છે કે-એ વર્ગ પણ झયે પૂર્વાં ના વાકયથી ઉપર મુજબ પર્વતિથિના ક્ષય વખતે, પ્રથમ દિવસે-પૂર્વંની અપર્વતિથિના દિવસે તે ક્ષીલુ પર્વતિથિપાલાની (નહિં કે આરાધનાની) માન્યતા ધરાવવાનું કખુલ કરે છે. શ્રાહ્વિધિ શ્રંથમાં પર્વકૃત્ય વિભાગમાં આવેલા તે. ક્ષયે પૂર્વા ના પદાર્ધની ઉત્પત્તિ શા માટે થઇ છે, એ વિચારવાની ઘણીજ જરૂર છે. 'ક્ષય' શખ્દ, એ 'સંઅંધી' શખ્દ છે. અને તેથી તેની સાથે સંઅંધ રાખનારા બીજો શખ્દ લેવાજ પડે, આ વાતને અનુલક્ષીને (શ્રીશાહ્વિધિશ્રંશના પર્વ સંખંધીના એ આખાએ વિભાગનું નામ પર્વ'કૃત્યપ્રકાશ હાવાથી તથા ક્ષયે પૂર્વાં પદાર્ધ તિથિક્ય પ્રાતઃ એવા પદથી શરૂ થયેલા પ્રકરલુમાં હાવાથી) માનનું પડશે કે ક્ષયે પૂર્વાનો આ જ્યાં પર્વા તિથિકો શ્રાત હોવાથી તથા શ્રયે પૂર્વાં હાવાથી તથા શ્રયે પૂર્વાં હોવાથી તથા શ્રયે પર્વા ત્યા સાથે સ્થયે હોય તો ' એમજ થાય.

આ ચર્ચાના મુખ્ય આધાર ક્ષયે પૂર્વા ના આ પ્રદેાષ ઉપરજ હાેલાથી તે બાબત ઉપર અત્ર નીચે પ્રમાણે વિસ્તારથી વિવેચન આવશ્યક બને છે.

હવે જયારે સૂર્યઉદયને નહિં સ્પર્શનારી પર્વતિથિ હોય અને તેથી લાક લોકોત્તર અને રીતિએ તેના ક્ષય ગણાતા હાય તેવા વખતે તે પર્વ-તિથિના ક્ષયજ જો ઇષ્ટ હાય તા ક્ષયે પૂર્વાં પદ્માર્ધના આ પહેલાપાદની જરૂરજ નહાતી. અર્થાત્ જેઓ તિથિની સંખ્યામાં ન્યૂનતા માનવાને તૈયાર થાય તેઓને આ પાદની નિષ્પ્રયોજનતા સ્વીકારવીજ પહે. વળી પાદમાં જણા- ववामां आवे छे हे ते -'पूर्वा तिथिः कार्या' (तिथिश्राह्या)' से पहाने। शास्त्रने समुद्धारी सिधी मुद्धिसे विद्यार हरनारने ते। स्पष्ट समलाय तेम छे हे ते-क्षय पामेक्षी पर्वतिथिनं स्थान पूरवा माठे क 'पूर्वा तिथिः कार्या (तिथिश्राह्या)' से पहा रचवां पडे. सेटेक्षे सामूहायिह से पदार्धने। स्था न्यायद्दिसे सेक्ष हरवे। पडे हे लयारे पायु टीपशुमां पर्वतिथिने। क्षय है।वाथी पर्वतिथि शन्यताने पामे त्यारे पहेक्षांनी तिथिनेक प्वतिथि पश्चे हहेवी समार हैवी.

આ વાતનેજ અનુલક્ષીને શાસ્ત્રકારાેએ 'ક્ષીણ પર્વંતિથિની પહેલાં જે અપર્વંતિથિની 'ઉદયને લીધે આખા અહેારાત્ર' સંજ્ઞા હતી તેના અભાવ કરીને તે અપર્વંતિથિના આખા દિવસને તે ક્ષીણ પર્વંતિથિની સંજ્ઞા આપવી' એમ કહેલું છે.

જેઓ અજ્ઞાન આદિ કાઇપણ કારણથી पૂર્વા તિથાં' એ પદના અર્ધ 'પૂર્વની તિથિમાં 'એવા કરે છે,' અગર 'પૂર્વની તિથિમાં આરાધના કરવી' એવા અર્થ કરે છે—તેઓ ઉદયના અભાવે આવેલી પર્વાતિથિની શૂન્યતાને અને પૂર્વો ના તિથિના અધિકારને સમજતા નથી એમ માનનું જોઇએ. અગર સમજ્યા છતાં કાઇ અગમ્ય કારણથી બીજી રીતે બાલે છે એમ ગણનું જોઇએ.

श्रये पूर्वांग्ना પાઠથી જયારે ઉદયના અભાવથી ક્ષીણુ થયેલી પર્વાતિથિને પણ પર્વાતિથિની સંજ્ઞા આપીને ઉભી રાખવી એજ વાત શાસ્ત્રકારોને ઇંબ્ડ છે. તો પછી તેમ સંસ્કાર કરીને તે ક્ષીણુ પર્વાતિથિનેજ ઉભી રાખવા જતાં તે ક્ષીણુ પર્વાતિથિની પૂર્વવતી પણ ક્લાચ કાઇ અપર્વને બદલે પર્વાતિથિ હાય અને તે પૂર્વવતી પર્વાતિથિજ નબ્ડ થઇ જતી હાય તો તેમ થવા દેવું એ તા શાસ્ત્ર-કારોને કાઇપણ વાતે ઇંબ્ડ ન હાય એ તા સહજ છે.

એટલે પર્વાનંતર પર્વના ક્ષયની વખતે ક્ષયો पૂર્વા. ના વિધિ-સંસ્કાર તેવા સ્થળે ફરી પણ પ્રવર્તાવવાજ પડે. અને તેથી શ્રી. દેવસ્તુરતપાગચ્છના સમગ્ર સંપ્રદાય પૂર્વાનન્તર પર્વના ક્ષયની વખતે પૂર્વતર અપર્વતિથિના ક્ષય કરતા આવ્યો છે અને કરે છે, તે યુક્તિયુક્તજ છે. કારણકે એમ કરવા- થીજ શાસકારાએ કબ્ડ માનેલી એવી પર્વસંખ્યા ક્ષય-વૃદ્ધિ પ્રસંગે પણ નિયત રહે છે.

પૂર્ણિ'મા કે અમાવાસ્યા કે જે પર્વાનન્તર પર્વાતિથિઓ છે. તેના ક્ષયે ચૌદરા પૂનમ કે ચૌદરા અમાવાસ્યા એકઠા કરવાનું જે એ વર્ગે પાંચ સાત વર્ષથી પ્રવર્તાવેલું છે તે યાગ્ય છે એમ દર્શાવનાર એક પણ વચન હજુ સુધી એ વર્ગ તરફથી આખા વિષયમાં જણાવવામાં આવેલુંજ નથી.

કાઇ મનુષ્ય 'हरी अत्र' વાકય દેખીને–' અહિં સંધિ નહિ કરનારે ભૂલ કરી છે ' એમ કહેવા તૈયાર થાય અર્થાત્ અસંધિ સંબંધિના અપવાદને ન સમજ શકે અને એમ બાેલે; તેવી રીતે પર્વતિથિની પર્વસંખ્યા નિયત કરવા માટે શાસ્ત્રકારાએ કરેલા અપવાદને ન સમજતાં જેઓ એકલા ઉદયને આગળ કરે તેની દશાસ્થિતિ પણ વિદ્વાનામાં તેવીજ ગણાય.

भुद्दी ५—"बुद्धी कार्या तथोत्तरा" અગર 'बुद्धी ब्राह्मा तथोत्तरा" એ અફ્ફા જે પર્વાતિથ એ સૂર્યોક્યને સ્પર્શનારી બનીને બીજા સુર્યોક્યવાળા દીવસે સમાપ્તિને પામેલી હોય, તે પર્વાતિથિની આરાધના તે પર્વાતિથિના બીજા સૂર્યોક્યવાળા દિવસે નક્કી કરવાને માટે છે કે વૃદ્ધા પર્વાતિથિના બદલામાં તે વૃદ્ધા પર્વાતિથિની પૂર્વે જે કાઇપણ પહેલી અપર્વાતિથિ આવતી હોય તેની વૃદ્ધિ કરવાને માટે છે?

સમાલાચના—' वृद्धौ (कार्या) तथोत्तरा' એ નિયમ વાકય છે અને તેથી પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિથિતું પર્વતિથિપણાતું નામ ઉડી જાય છે.

'तृद्धी कार्या तथोत्तरा' એ વાકય ત્યારે જ જરૂર ગણાય કે-જયારે પર્વ-તિથિની શાસ્ત્રકારાને અધિકતા ઇષ્ટ ન હોય. જો તિથિને બદલે આરાધનાને અંગે જ આ વાકય લેવામાં આવે તો આરાધનાની અધિકતા કાઇપણુ દિવસે શાસ્ત્રકારાએ અનિષ્ટ ગણી નથી કે જેથી આરાધનાનું બેવડાપણું થતું નિવારવા માટે આ વાકય કહેવું પડે. આરાધના માટે તો 'सब्बेस कालपब्बेसु' એમ કહીને હંમેશાં આરાધના કરવાનું શાસ્ત્રકારો ઉચિતપણું જ માને છે. વળી શ્રી તત્ત્વાઈ ભાષ્યકાર શ્રી ઉમાસ્ત્રાતિજી મહારાજ વિગેરે તો ક્રજીયાત પર્વતિથિ સિવાયની પડવા આદિ તિથિમાં પણ પૌષધ વિગેરે આરાધવાનું ફરમાવીને સર્વ-કાળે પૌષધાદિ આરાધનાની ચાગ્યતાજ માને છે.

ટ્રીપ્પણાની પર્વાતિથિની વૃદ્ધિ પ્રમાણેજ આરાધનામાં પણ વૃદ્ધિ માનનારેષ વર્ગ પણ એવા કાઇપણ લેખ જણાવતા નથી કે "અષ્ટમી આદિ પર્વાતિથિએ કરાતા પૌષધાદિ પર્વકૃત્યા અપર્વ તિથિમાં કરે કે અધિકપણે કરે તા અમૃક શાસ્ત્રકારા અમૃક પ્રાથશ્ચિત્ત જણાવે છે!"

વસ્તુત: "वृद्धौ कार्या" એ વાક્ય આરાધનાની અધિકતાના નિવા-રણ માટે છે જ નહિ, પરંતુ પરિસંખ્યાત પર્વતિથિઓની સિદ્ધિ માટેજ છે. એટલે સ્પષ્ટ કહેવું જોઇએ કે વૃદ્ધૌ એટલે પર્વતિથિની લૌકિક ડીપ્પણમાં વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પર્વતિથિતું પરિસંખ્યાન ચલિત થઇ જાય છે. તેથી તે ચલિત ન થવા દેવા માટે-ઉત્તરની તિથિજ પર્વતિથિ -પર્વતિથિપણે કરવી કે ગ્રહણ કરવી.

આ કારણથીજ શ્રીહીરસ્વિજી મહારાજ અને શ્રી સેનસ્વરિજી મહારાજ અપ્ટમી-એકાદશી પૃર્ણિમા અને અમાવાસ્યા જેવી પરિસ'ખ્યાન કરવામાં આવેલી પવેલિથિની ટીપ્પણાની વૃદ્ધિનો વખતે બીજા દિવસની તિથિને જ 'પર્વતિથિ કહેવી' ઔદયિકી ગણીને ચાવીશે કલાક ઉદયને લીધે થતી પર્વત્વિથિની સંજ્ઞા તે દિવસેજ કાયમ કરે છે.

એટલે સ્પષ્ટ સમજાય તેવી વાત છે કે–તેઓશ્રીએ તેવી પર્વવૃદ્ધિ વખતે પહેલી અષ્ટમી આદિને તેા તે પર્વતિથિ તરીકે ઉદયને સ્પર્શનારી જ નહિ ગણી, તેા પછી તેને અષ્ટમી તરીકે કહી શકાયજ કેમ?

અને ન કહેવાય ત્યારે સૂચોંદયને સ્પર્શનારી ગણેલી તે બીજા દિવસની અષ્ટમી આદિની પહેલાના કાળ સપ્તમી આદિ તરીકે જ મનાય એ તાે એક વ્યવહારસિંદ્ધ હઠીકત છે. અને તેથી તેવા અવસરે સાતમ આદિ અપર્વત્તિથિનીજ વૃદ્ધિ માનવી, તે પ્રદેશ-પર્વતિથિના નિયમ-આરાધના અને ગ્રંથકારાનાં વચનને અનુકલ છે, એમ કહેવાય.

આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે-આ વર્ગ આઠમની પર્વતિથિ (એવી વૃદ્ધિના વખતે) પહેલે દિવસે પણ છે, એમં માનવા તૈયાર થાય છે. અને આઠમ આદિ પર્વતિથિના નામે લીધેલા નિયમોરૂપ આરાધના કરવાના તો તે દિવસે નિષેધજ કરે છે. અથવા તે દિવસે તે તિથિના નામે લીધેલા નિયમાથી વિરુદ્ધ વર્તનનું પ્રાયશ્ચિત્ત સાનવા કે કરવા એવર્ગ તૈયાર થતા નથી.

એટલે કહેવું જોઇએ કે-એ વર્ગને દત્તક લીધાની તો કબુલાત છે. પરંતુ વારસાને માટે હક્કદાર (તે દત્તકને) માનવા નથી, એના જેવું જ એ થાય છે.

પર્વતિથિઓનું પરિસંખ્યાન જ્યારે ઇષ્ટ છે, અને એને અંગે ઉપરાકત રીતિએ જે ટીપ્પણામાં આવેલી પર્વાનન્તર પર્વતિથિની વૃદ્ધિ ન મનાય તો પછી ''દ્યુદ્ધી काર્યો''ના પ્રયાગને લીધે થયેલી પૂર્વવર્તિ પર્વતિથિની થવા પામતી વૃદ્ધિ, એ તો મનાય જ કેમ ? અને જો માનવામાં આવે તો તેમ માનનારની 'અકરૂં કાઢતાં ઉંટ પેઠા' જેવી સ્થિતિ કેમ ન થાય ? એટલે જેમ એક પર્વની વૃદ્ધિમાં પૂર્વના અપર્વનીજ વૃદ્ધિ કરવી પડે તેમ પર્વાનન્તર પર્વની ટીપ્પણામાં વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પર્વની પૂર્વવર્તિ પર્વતિથિની પહેલાની અપર્વ તિથિની જ વૃદ્ધિ કરવી પડે. અને તેથીજ શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છવાળાઓ પૂર્ણ્યા અમાવાસ્થાની વૃદ્ધિએ હંમેશાં તેરસની વૃદ્ધિ કરતા હતા, અને એજ કારણથી

વિ. સંવત ૧૬૬૫ માં 'ઉત્સૂત્ર ખંડન ' શ્રંથકાર ખરતરગચ્છવાળાએ એવી વૃદ્ધિ વખતે પહેલી પૃૃષ્ણિમાએ કે પહેલી અમાસે પક્ષ્મી ચૌદશ કરનાર તપા-ગચ્છને એાળંભા આપવા પડયા છે. અર્થાત્ તપાગચ્છવાળાએ પૃષ્ણિમા કે અમાવાસ્થાની વૃદ્ધિએ તેરશનીજ વૃદ્ધિ કરીને જે પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાસે ચૌદશ ન કરતા હાત તા ખરતરગચ્છવાળાએ 'वृद्धी पाक्षिकं कियते इदं किं' એ એાળંભાજ ન આપી શકે.

શ્રી તપાગચ્છની એ સમાચારીથી પાંચ સાત વર્ષથી જીદી રીતે વર્તનારા વર્ગ, પર્વાનન્તર પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વતર અપર્વતિથિ તેરસ આદિની થતી વૃદ્ધિના આધક તરીકે એક પણ વાક્ય શાસ્ત્રમાંથી આપી શકેલ નથી.

મુદ્દો ૬—'તિથિક્ષય' એટલે 'તિથિનાશ' અને 'તિથિવૃદ્ધિ' એટલે 'બે અવયવાવાળી એકજ તિથિ નહિ, પણ એકમ બીજની જેમ એક બીજથી ભિન્ન એવી બે તિથિઓ એવા અર્થ થાય કે નહિ?

સમાલાેચના-–સૂર્યાદયને નહિ સ્પર્શવાથી કે બે વખત સ્પ-શુંવાથી તિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ થાય છે.

જૈન જ્યાતિષ અને પ્રાચીન જ્યાતિષ પ્રમાણે જે તિથિ જે દહાડે સૂર્યો-દયને ન સ્પર્શતી હોય તે તિથિ તે દિવસે ઘણા ભાગવાળી હાય કે સમાપ્તિ-વાળી હાય તા પણ તે ક્ષીણ થયેલીજ ગણાતી હતી અને વર્તમાન પંચાંગામાં પણ તેમજ ગણાય છે. પરંતુ પ્રાચીન જ્યાતિષ કે જૈનજ્યાતિષમાં તિથિતું પ્રમાણ એકસરખું ૬૧/૬૨ અંશ હાવાથી કાઇ દિવસ પણ પર્વતિથિતી વૃદ્ધિ થતીજ ન હતી, પરંતુ વર્ત્તમાન લોકિક ટીપ્પણાએમાં તિથિની વૃદ્ધિ થાય છે.

વર્ત્ત માન ટીપ્પણામાંજ થતી એ તિથિવૃદ્ધિ બે સ્પ્રેકિયને સ્પર્શવાને લીધેજ શાય છે. સ્પ્રેકિયના સ્પર્શના આધારે ગણાતી તિથિ પણ તે દિવસના ચાવીશ કલાક નિયત થવાથી તે વૃદ્ધિ પામેલી તિથિને બે દિવસની બે તિથિઓજ માનવી પડે, અને તેથી ભિન્ન ભિન્ન માનવીજ પડે. કદાચ તિથિઓની સંખ્યા 'પંદર' નિયત હોવાથી નામ માત્રની અપેક્ષાએ અવયવ મનાય તાપણ અયોગ્ય કહેવાય નહિ.

મુદ્દો ૭—માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિને અંગે આસધનાના નિયમમાં સમાનતા છ કે નહિ ?

સમાલા અના—તિથિને માટે 'झये पूर्वा तिथिः कार्या, बृद्धौ कार्या तथोत्तरा' એવા વિધિ અને નિયમનાં વાક્યા છે, તેવાં વાક્યા માસને અ'ગે શાસ્ત્રકારે કાઇ સ્થળે કહ્યાં નથી. તેમજ માસ અનુષ્ઠાન તિથિની માફક પરિસંખ્યાત નથી.

તિથિતું પ્રકરણ શરૂ કરીને શાસ્ત્રકારાએ <mark>ક્ષયે પૂર્વા</mark> વિગેરે કહ્યું છે, માટે તે નિયમ તિથિનેજ લાશ કરી શકાય **માસને માટે તો જો તેને મહિ** નાના નામે નિયમા લીધેલા હોય તો તે બન્ને મહિના પાળવાજ પડે. જેમકે ચામાસી, છમાસિ અને વાર્ષિક તપમાં અધિક મહીનામાં તપસ્યા કરવીજ પડે છે. વધેલા મહીનામાં 'સ્વીકૃત' નિયમ ન પાળે તા તુટયાજ ગણાય, પણ લીધેલ નિયમ અધિક તિથિમાં ન પાળે તા તુટતા નથી.

સંવત્સરો પર્વ એ મહિનારૂપ નથી પણ મ<mark>હિનામાંની</mark> તિથિરૂપ છે.

સુક્ષે ૮--- વૃદ્ધિના પ્રથમ માસને તથા પ્રથમ તિથિને નપુ સક કહેવાય કે નહિ ?

સમાલાેચના—વૃદ્ધિના પ્રથમ માસ કે પ્રથમ તિથિતું સર્વધા જ નપુંસકપણું નથી.

જે તિથિ વૃદ્ધિ પામેલી હોય તે તિથિ તેની અપેક્ષાએ નપુંસક ગણવા છતાં અન્યની અપેક્ષાએ નપુંસક ન ગણાય, જો અન્યની અપેક્ષાએ પણ નપુંસક ગણીએ તો દિવસના નિયમા પણ તેમાં કરવા જોઇએ નહિ જેમ વધેલા શ્રાવણ કે ભાદ્રપદ માસ સંવચ્છરીની અપેક્ષાએ નપુંસક હાય છતાં તેમાં પક્ષ્મી વિગેરે પર્વાતિથિઓ નપુંસક ગણાતી નથી.

કલ્યાણક તિથિઓને અંગે અધિક મહિના આખાય નપું-સક છતાં કલ્યાણક પર્વ કરતાં પણ અધિક એવું પાક્ષિકાદિ તિથિનું કાર્ય તે મહિનામાં કરાય છે.

મુદ્દી ૯—જે નપુંસક તિથિ પાતાનું ફલ નીપજાવી શકવાને પણ અસમર્થ હોય, તે અન્યના તેથી પણ વધારે સમર્થ ફલને નીપજાવી શકે કે ન**હ** ?

સમાલાેચના—પાતાને માટે અસમર્થ પણ બીજાને અંગે વધારે ફળ નીપજાવી શકે.

પુત્રાત્પાદનની અપેક્ષાએ અસમર્થ ગણાતા નપુંસકા પણ યુદ્ધ વિગેરમાં કિતર પુરૂષાથી પણ અસાધ્ય એવાં કાર્યા કરી શકે છે, તેમ વૃદ્ધિ તિથિ પાતાને માટે અસમર્થ હાય તેટલા માત્રથી બીજાને માટે પણ અસમર્થ હાય એમ કહી શકાય નહિ. જો એમ ન લઇએ તા લીકિક ટીપ્પણ પ્રમાણે અમાસ આદિની વૃદ્ધિ વખતે આરાધનામાં પણ બે અમાસ આદિ માનનાર વર્ળને પર્શુષણમાં 'ટીપ્પણાનુસાર બે અમાસ હાય અને ભા-શુ-ખીજ કે ત્રીજના ક્ષય હાય તા' તે વર્ળ તરફથી કહેવાતી પહેલી 'નપુંસક' અમાસે શું કલ્પધર જેનું અસમર્થ કાર્ય નહિ થાય? નથી થતું ? અર્થાત્ થાયજ છે.

મુદ્દી ૧૦—૫ક્ષના (૫'દર) ૧૫ રાત્રિ દિવસ અને ચા**તુર્માસ તથા વર્ષના** અતુક્રમે ૧૨૦ અને ૩૬૦ રાત્રિદિવસ ગણાય છે, તે તથા પર્ધુ**ષણાને અ'ગ** ૧૯ વીસ રાત્રિ સહિત માસ અને સીત્તેર રાત્રિકિવસ ગણાય છે, તે વારની અપે-ક્ષાએ ગણાય છે કે તિથિ અને માસની અપેક્ષાએ ગણાય છે ?

સમાક્ષાચના—દિવસ, રાત્રિ, પક્ષ, ચતુર્માસ અને વર્ષના રાત્રિ દિવસાના વ્યવહાર કર્મમાસની અપેક્ષાએ છે.

માસ અને વિધિના નામાની અપેક્ષાએ પક્ષ્મીના ૧૫, ચતુર્માસીના ૧૨૦ અને વર્ષના ૩૬૦ દિવસા બાહાય છે.

મુદ્દો ૧૧ – દિન ગણવામાં જેમ એક ઉદયતિથિના એક રાત્રિદિવસ ગણાય છે, તેમ એક ક્ષીણ તિથિના પણ એક રાત્રિદિવસ અને એક વહા-તિથિના પણ એક રાત્રિદિવસ ગણાય છે કે નહિ ?

સમાલાેચના—કર્મમાસની અપેક્ષાએ ગણવીમાં નિરંશપણ હાેય છે અને તેથી વૃદ્ધિહાનિ ગણાતી નથી.

તિથિના નામાની અપેક્ષાએ તે ગણુત્રી છે. કેમકે વ્યવહારનું અંગ કર્મમાસ છે અને કર્મવર્ષ છે. અને તેના દિવસા અનુક્રમે ૩૦ અને ૩૬૦ નિર-અંશ હાવાથી ૩૦ અને ૩૬૦ ગણાય તેમજ પક્ષના પણ ૧૫ ગણાય. માસમાં તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે પણ ૩૦ અને વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પણ ૩૦ અહારાત્ર કાઇ દિવસ મળેજ નહિ.

મુદ્દી ૧૨—બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગીયારસ, ચૌદરા, પૂતમ, અમાસ ભાદરવા સુદિ ચાથ અને કલ્યાણકતિથિઓ પૈકી જે કાેઇપણ પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હોય, તેને માટે બે બીજ આદિ મનાય, લખાય અને બાલાય તાં તેથી વિરાધનાને પાત્ર; થવાય કે તેમ માનવા આદિને બદલે તે વૃદ્ધાતિથિની પહેલાં જે પહેલી અપર્વતિથિ હોય તેને બે એકમ આદિ રૂપે મનાય, લખાય અને બાલાય તાં મુષાવાદ આદિ દાષાના પાત્ર અનાય ?

સમાક્ષાચના—પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં આઠમ વિગેરે નહિ બાલનાર કે બે આઠમ વિગેરે બાલનાર શાસાજ્ઞાના લાેપક ગણાય.

'बृद्धौ कार्या तथोत्तरा' એ વાકય પર્વતિચિની સંજ્ઞાનું નિયામક હેલાથી એ આઠમ વિગેરે 'પ્રાયશ્ચિતાદિ વિધિમાં' બાલનાર વર્ગ શાસ્ત્ર અને પરંપરાના વિરાધકજ થાય. જ્યારે વ્યવહારની સત્યતા હોવાથી શાસ્ત્રકારોએ સ્થાપેલા વ્યવહારની અપેક્ષાએ–વૃદ્ધિ પામેલી પર્વતિચિની પહેલાંની અપર્વતિચિને એવડી બાલવાવાળાજ સાચા અને આરાધક ગણાય. ભમરામાં ધોળા વિગેરે રંગ હાવાને લઇનેજ ભમરાને ધોળા કહેવા લાંગે તે શાસ્ત્ર અને લીકિક એમ અન્ને રીતિએ લુદ્દાજ કરે, અને વિરાધકજ ગણાય'.

મુદ્દો ૧૩—જે પર્વાતિથિના ક્ષય થયા હોય, તે પર્વાતિથિની પૂર્વાની તિથિ અપર્વાતિથિ હોય તા તે અપર્વાતિથિના એકજ દિવસે ગૌણ મુખ્ય રીતિએ અન્તેય તિથિઓના વ્યપદેશ થઇ શકે કે નહિ ?

સમાક્ષાચના—યવાં કુરન્યાચે અપર્વ ને દિવસે પણ આખા દિવસ શ્લીણ એવી પર્વતિથિનાજ વ્યપદેશ થાય

પ્રાયક્ષિત્તાદિ વિધિમાં શાસ્ત્રકારાએ પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વની અપર્વતિથિની સંજ્ઞાના નિષેધ કર્યો છે, અને તે દિવસે પર્વતિથિની સંજ્ઞાથીજ વ્યવહાર કરવાના કહ્યો છે, માટે અપર્વતિથિના વ્યપદેશ કરનાર અને મિશ્ર પર્વતિથિ કહેતાર વર્ગ શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધજ ગણાય વળી ઘઉંના આંકુરાને જો કાઈ હવાના આંકુરા કે પાણીના આંકુરા કહે તો તે જેટલા સાચા ગણાય તેટલા ગૌણપણાના વ્યપદેશને કરનારા સાચા ગણાય. અર્થાત્ પૃથ્વી આદિક કારણા છતાં પણ આંકુરના વ્યપદેશ મુખ્ય ગાધુમાદિક થીજ કરાય છે. અને તે ગોધુમાંકૂરાદિ કહેવાય છે, તેવી રીતે પર્વતિથિની ક્ષય વખતે પૂર્વ અપર્વ તિથિમાં મુખ્યતા હોવાથી તે આખા દિવસને પર્વતિથિ તરીકેજ વ્યવહાર કરાય.

મુદ્દો ૧૪—જે પર્વતિથિના ક્ષય થયા હોય તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ પણ જો પર્વતિથિ હોય તાે તે પૂર્વની તે પર્વતિથિના દિવસે અન્નેય પર્વ-તિથિઓના આરાધક અની શકાય કે નહિ, તેમજ એક દિવસે બે કે બેથી વધુ પર્વતા યાગ થઇ જતાે હોય તાે તે સર્વ પર્વોના તે એકજ દિવસે આરાધક અની શકાય કે નહિ ?

સમાલાચના—પરિસંખ્યાત પર્વાતિથિઓમાં એક દિવસે બે પર્વાતિથિ મનાયજ નહિ, અબ્દમી, ચતુર્દશી આદિ પર્વાતિથિઓ અહારાત્રથી નિયત હાેવાને લીધે બે પર્વાતિથિ એકી દિવસે બાેલાય પણ નહિ, તેમજ આરાધાય પણ નહિ.

ૈમુદ્દી ૧૫—ચામાસી તપમાં પાર્ક્ષિકના તપના અને ચામાસી પ્રતિક્રમ-

ણમાં પાક્ષિક પ્રતિક્રમણના સમાવેશ થાય છે કે નહિ ?

સમાલાચના—પક્ષી ચામાસી અને સંવત્સરી એ ત્રણે પ્રતિક્રમણોમાં દૈવસિક પ્રતિક્રમણ જીદું કરવું પહે છે, તેમજ દિવસ સંબ'ધી પ્રાથિશ્વત્તના કાઉસ્સગ્ગ પણ જીદો કરવાજ પહે છે, માટે એક બીજાના તપકે પ્રતિક્રમણેના એક બીજામાં સમાવેશ થાય નહિં.

જો ચામાસી પ્રતિક્રમણમાં પાક્ષિક પ્રતિક્રમણના સમાવેશ કરવા ઇદ હાય તો પછી પક્ષી ચામાસી અને સંવચ્છરીને દહાઉ આદાંતમાં જે દેવસી પ્રતિ-ક્રમણ કરવું પહે છે તે કરવુંજ ન પડત. તેમજ પક્ષી, ચોમાસી અને સંવ-ચ્છરીને દહાઉ તે તે દિવસના પ્રાયક્ષિત્તના અનુક્રમે ૧૨–૨૦ અને ૪૦ લાગ-રસના કાઉસગ્ગ કરવામાં આવે છે, તદુપરાંત તે તે દિવસે તે તે દિવસ સંગંધીના પ્રાયક્ષિત્તના પણ કાઉરસગ્ગ જોદા કરવાજ પહે છે, એટલે એક બીજાના તપના પણ એક બીજામાં સમાવેશ કરવા તે સપ્રમાણ ગણાયજ નહિ. કેટલાક પૂર્વા- ચાર્ચીની માન્યતા તેા પક્ષ્મી પણ પહેલાં પૃર્ણિમાની હતી, એ શાસ્ત્રેલેખાથી સ્પષ્ટ છે.

મુદ્દો ૧૬—પહેલી પૂનમે કે અમાસે ચતુર્દશીના આરાપ દ્રારા પાક્ષિક કે ચામાસી માનવામાં આવે તાે અનુક્રમે ૧૫ અને ૧૨૦ રાત્રિદિવસનું ઉલ્લ'થન તથા ભાદરવા શુદ્ધિ પહેલી પાંચમે આરાપદ્વારા ભા. શુદ્ધિ ચાથ માની સંવ-ત્સરી કરવામાં આવે તાે ૩૬૦ રાત્રિદિવસનું ઉલ્લ'ઘન થાય કે નહિ ?

સમાલાચના--તેરશ માનીને ચાેમાસી કરે અને ત્રીજ માનીને સંવત્સરી કરે તેવા નવા વર્ગને તે તે દિન સંખ્યાનું ઉલ્લાંઘન થાય અને તેથી અનંતાનુબાંધિ અને મિથ્યાત્વમાં જાય.

ટીપ્પણાંની પહેલી પૂનમ, અમાસ કે પાંચમની પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં તે તે નામે સંજ્ઞાજ નહિં રહેતાં અનુક્રમે ચૌદશ અને ચાથનીજ સંજ્ઞા હેાવાથી તે તે સંખ્યા પ્રમાણ રાત્રિ–દિવસનું ઉદ્ધાંઘન થતું નથી; પરંતુ ચૌમાસી ચઉદ શના ક્ષયના વખતે ઉદયવાળી તેરશ ગણીને જેઓ તે તેરશમાંજ ચામાસી ચૌદશ માનનાર છે, તેને તે પ૦ અને ૭૦ દિવસની 'શ્રી સંવચ્છરીને અંગે આગળ પાછળની' મર્યાદાનું ઉદ્ઘાંઘન થાય છે; અને પક્ષી ૧૬ મા દિવસે તેમજ ચામાસી ૧૨૧મા દિવસે થવાથી પક્ષ્મી અને ચામાસીની મર્યાદાનું પણ ઉદ્ઘાંઘન થાય છે.

એવીજ રીતે ભાદ્રપદ સુંદિ ચાથના ક્ષયે સૂર્યોદયવાળી ત્રીજ માનીને તે ત્રીજને દીવસે ચાથ–સંવત્સરી કરનાર વર્ગને આગામી સંવત્સરીએ પણ ૩૬૧ દિવસજ થતા હોવાથી મિથ્યાત્વાદિક દાષામાં જવુંજ પડે છે.

મુદ્દો ૧૭— આરાધનાને અંગ, ક્ષયના પ્રસંગ ક્ષીણિતિધિના ભાગવડાની સમાપ્તિ પૂર્વની તિથિના દિવસે હોય છે, અને દૃદ્ધિના પ્રસંગ વૃદ્ધાતિથિના ભાગવડાની સમાપ્તિ ઉત્તરા તિથિનાદિવસે હોય છે એજ એક હેતુથી "ક્ષયે પૂર્વા તિથિનાદ્વા (તિથિઃ काર્यા) વૃદ્ધી પ્રાજ્ઞા (कાર્યા) તથોત્તરા" એવા કથન દ્વારા ક્ષયના પ્રસંગ પૂર્વાતિથિ, અને વૃદ્ધિના પ્રસંગ ઉત્તરાતિથિ ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા કરાઈ છે કે તેવી આજ્ઞા કરવામાં ભાગવડાની સમાપ્તિ સિવાયના કાઇ હેતુ રહેલા છે?

સમાક્ષાચના—ક્ષયમાં પૂર્વતિથિ અને વૃદ્ધિ પ્રસંગે ઉત્તરતિથિ ક્ષેવામાં ભાગ કે સમાધિના હેતુજ નથી.

'શ્રચે पूર્વાં નાં ખે વાકરો તિથિ માગ અને સમાપ્તિને અંગે નથી, પરંતુ અપર્વના સૂર્યોદયને પર્વના સૂર્યોદયને પર્વના સૂર્યોદય ગણવા અને વૃદ્ધિના પહેલા સૂર્યોદયને નહિ ગણવા માટે છે. જો એમ 'લેવામાં ન આવે અને ભાગવડાની કે સમામિની વાત લેવામાં આવે તે! નવમી-પ્રતિપદ વિગેરના ક્ષય હાય ત્યારે અષ્ટમી અને પૂર્ણિમાને (ચૌદશના ક્ષયે એ વર્ગ

અલ્પ ભાગવાળી તેરશની સમાપ્તિ લેખામાં નહિં લેતા હાવાથી તેરશને સમાપ્તિ વગરની ગણી લે છે તેમ) અલ્પભાગ અને સમાપ્તિ વગરના ગણીને પર્વાતિથિના બાધ કરવા પડે એટલે કે નવમીના ક્ષયે અન્ટમીને અને પડવાના ક્ષયે પૂર્ણિનમાને એ વર્જથી માની શકાયજ નહિં. તેમજ જો એ ક્ષયે પૂર્વા વાકયા ભાગવટા અને સમાપ્તિને લીધે હાય તા એ વર્જને જો પર્વતિથિઓ પ્રથમ દિવસે અધિક ભાગવાળી હાય તા તે દિવસે તે પર્વતિથિઓજ આખા દિવસ માનવી પહે.

મુદ્દો ૧૮—કલ્યાણક તિથિઓ એ પર્વતિથિએ ગણાય કે નહિ ? ઋમાલાચના—કલ્યાણકતિથિએા એ ફરજીઆત પર્વાતિ-થિએા નથી.

અષ્ટમી આદિતિથિઓ કરજીયાત પર્વતિથિઓ છે, અને તે મુખ્યતાએ પોષધ અદિકથી આરાધ્ય છે. કલ્યાણુક તિથિઓ મરજીયાત છે, અને તે મુખ્યત્તાએ તપાદિકથી આરાધ્ય છે. એક દિવસે ઘણા કલ્યાણુકો હોય છે પણુ એકી દિવસે ઘણી પર્વતિથિઓ હોતી નથી. વળી કલ્યાણુકોમાં ત્રણ–ચાર તિથિ સુધીજ પાછળ હઠવાનું પારંપરિક વિધાન પણ છે.

ું મુદ્દો ૧૯ – ઉદયં, ક્ષય અને વૃદ્ધિ સંખ'ઘીના જે નિયમા ચતુર્જાથીં, પ'ચપવીં અને ષદ્પવીંને લાગુ થાય તેજ નિયમા અન્ય સર્વ પર્વતિથિઓને પણ લાગુ થાય કે નહિ ?

સમાલાચના—ઉદયાદિકના નિયમા કરજયાત પર્વાતિથિ સિવા-યની પર્વાતિથિઓને ત્રણ કે ચાર વખત લાગુ પડે.

પ્રાથિશત્તાદિવિધિમાં પર્વાતિધિના ક્ષય વખતે પૂર્વની અપ વૈતિથિની સંજ્ઞાના અભાવ કરીને આખા દિવસ માટે શાસકારાએ તે ક્ષીણુ પર્વાતિથિનીજ સંજ્ઞા કાયમ કરી છે, તેવી રીતે કલ્યાણુ-કાને માટે રપષ્ટ લેખ હોય તો તે જાહેર કરવા જોઈએ. એવા કાઇ પણ જણાવ્યા વિનાના સર્વ પર્વાતિથિઓને માટેના આ જાહેર કરાતા મુદ્દા માત્ર સાચી વાતને ગુંચવવા માટે ગણાય.

મુદ્દી ૨૦—પૂર્ણિમા અને કલ્યાણક તિથિએ એ બેમાં અવિશેષતા છે કે વિશેષતા છે ?

સમાલોચના—પૂર્ણિમા એ ફરજયાત ચતુષ્પર્વીમાંહેની પર્વતિથિ છે, અને કલ્યાણક ફરજયાત પર્વતિથિમાં નથી.

મુદ્દો ર૧—બીજ, પાંચમ, આઠમ, અગિયારશ અને ચૌદક્ષે પરભવના આયુષ્યના ખંધ પડવાની જેટલી અને જેવી સંભવિતતા છે, તેટલી અને તેવી સંભવિતતા પૂર્ણિમા, અમાવાસ્યા કે અન્ય કલ્યાણક તિથિઓ આદિએ ખ**રી કે નહિ** ? સમાલાચના—પર્વાતિથિએ આયુષ્યના ખધના નિયમ જૈન જ્યાતિષ્ના પ્રચાર વખતે ગણાયા હાય તે પ્રાયક છે અને તે મૂળ શાસ્ત્રામાં ઉલ્લેખિત નથી.

પરભવનું આયુષ્ય બાધવા સંબંધી કરમાન કરનારા જ્ઞાની પુરૂષોની વખતે કાઇપણ તિશ્વિનીજ વૃદ્ધિ થતી ન હેત્હી તો પર્વતિથિની વૃદ્ધિ તો થાયજ કયાંથી ? હોયજ કયાંથી ? અને જો એમ હોય તો પછી આયુષ્યન ખ્હાને સાચા વિષયને મરડી નાંખનારા આવા મુદ્દાથી કાયદો પણ શું ?

અજિ વિગેરે પાંચ પર્વતિથિએ પ્રથમ તો આયુષ્યળંધ પ્રાયિક છે. તે પાંચ પર્વતિથિઓ સિવાય આયુષ્યળંધ નથી એવું એક પણ શાસવાન નથી. વળી આગમાકત વચન તો અષ્ટમી, ચતુર્દશી, પૃશ્ચિમા અને અમાવાસ્યા માટેજ છે, અને ક્રજીયાત આરાધના પણ તેનીજ છે, તે આરે તિથિઓ ક્રજીયાત આરાધ્ય હાવાયીજ તેનાં ફળને જણાવવાની જરૂર ન પડી. બીજ વિગેરે તિથિઓ અરાધનામાં વિવાદસ્થાન હાવાથી તેના ફળને જણાવવાની શાસ્ત્રકારોને ફરજ પડી છે.

શ્રાહ્મવિધિ વિગેરેમાં સ્પષ્ટ શબ્દોથી પૂર્ણિમા અને અમાવા સ્યાને પણ તે તિથિઓની સાથેજ પર્વમાં જોડેલી છે. અને પૂર્ણિમા વિગેરેમાં આરાધન ન કરવાથી પ્રાયશ્ચિત જણાવ્યું છે. તેલું બીજ વિગેરે તિથિઓમાં આરાધના ન કરાય તા પ્રાયશ્ચિત છેજ નહિ.

મુદ્દો રર—તિથિદિન, માસ અને વર્ષ આદિના નિર્ણયને માટે જેન હિપ્પનક વ્યવસ્થિત થવાના કારણે સે'કડા વર્ષો થયા લૌકિક પ'ચાંગજ મનાય છે અને તે માટે હાલ પણ આપણે લૌકિક પ'ચાંગજ માનવું જોકએ, એવું ક્રમાન છે કે નહિ?

ુકો ૨૩—અમુક દિવસે અમુક તિથિ, ઉદયતિથિ, ક્ષયતિથિ કે વૃદ્ધિતિથિ છે; એ વિગેરેના નિર્ણયને માટે હાલ શ્રી જૈન શાસનમાં 'ચ'ડાંશચ'ક' નામનું લૌક્કિ પંચાંગજ આધારભૂત મનાય છે કે નહિં?

સમાલાચના—તિથિના નિર્ણુય માટે સંસ્કાર પૂર્વકજ 'ચંડાંશુ ચંડુ' આજે મનાય છે.

તિથિઓ આદિ માનવા પૂર્વક પર્વતિથિની હાની-વૃદ્ધિ વખતં જેનશાસ્ત્ર પ્રમાણે સંસ્કાર કરીને ડિપ્પણાની સીણુ અને વૃદ્ધિ તિથિને સંજ્ઞા આપીને નક્કી કરવા માટે ૧૦-૭૦ વર્ષથી 'અંડાંશુ અંડુ' મનાય છે, તે પહેલાંના પૂર્વકાળમાં બીજાંજ લૌકિક પંચાંગ એ માટે મનાતાં હતાં. જયો-તિષ ત્રણિત પ્રમાણેજ જો પર્વતિથિ માનવાનો હોત તો ' उदयंमि जा तिहि' 'श्रये पूર્વાં વૃદ્ધાં ત્રથોત્તરાં' વિગેર નિયમા શાસકારાને કરવા પડતજ નહિં. લોકિક પણ તથાવિધ યોગે સપ્તમીને અન્દર્મા તરીકે અને દશમીને એકાદશી તરીકે કહે છે અને આશ્રાધ છે! જેમકે:—

રાૈહિણીના મધ્યરાત્રીયાેગ હાેય તાે બોજે દિવસે ઉદ્દયયુક્ત અષ્ટમી હાેવા છતાં પણ સાતમના દિવસે અષ્ટમી કહે છે અને આરાધે છે.

સુક્ષે ૨૪—પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા કરતાં ચતુર્દશી, અને ભાદરવા શુક્ર પાંચમના કરતાં ભા. શુદ્ર ચાેેેે એ પ્રધાન પર્વતિથિ છે કે નહિ ?

સમાલાચના—ચતુદ[°]શી અને ચાેથ સ્વસ્થાને અધિક છતાં પૂર્ણિમા વિગેરેનાં બાધને સહન કરી શકે નહિ.

'કરજીયાત તિથિઓમાં પ્રધાન અપ્રધાનપણું શાસકારાએ જણાવેલું છે', એ પ્રમાણે લેખ દેખાડયા સિવાય આ મુદ્દો વ્યર્થ છે. ફરજીઆત દરેક તિથિઓમાં પ્રધાનપણું છે. ચઉદરા અને પૂર્ણિમા આદિ ફરજીયાત તિથિઓના પણ અનુક્રમે ક્ષય વખતે એ વર્ગ લોગ અને સમાપ્તિના આને પૂર્વતિથિમાં તે તિથિને એક વખત આરાધે છે. અને એક વખત આરાધતા નથી. અર્થાત્ ચોદશના ક્ષયે ઉદયયુક્ત તેરશ ઉભી રાખીને તે વર્ગ તે તેરશમાં ચઉદશ આરાધી લેવાનું કહે છે. અને પૂર્ણિમાના ક્ષય વખતે 'એ ન્યાયે ચોદશ ઉભી રાખીને ચોદશે તે ક્ષીણ પૂર્ણિમા આરાધવાને બદલે ઉદયયુક્ત ચોદશમાં ચોદ શજ આરાધે છે. પૂર્ણિમાની તો એ વખતે આરાધનાજ કરતા નથી'.

એ રીતે ટીપ્પણાની લા-શુ-૪ ના ક્ષયે પણ એ વર્ગ ઉદયયુક્ત ત્રીજમાં ચાય માને છે અને કરે છે. છતાં લા-શુ-૫ ના ક્ષયે તો ઉદયયુક્ત લા-શુ-૪ નુંજ તે દિવસે આરાધન કરે છે. પાંચમના આરાધનને તો અંજલીજ આપે છે.

પૃર્શિમા અને અમાવાસ્યા કરતાં અતુર્દશીનું અને ભા. શુ. ૫ કરતાં ભા-શુ-૪ નું એ રીતે મનસ્વીપણેજ પ્રધાનપણ કહેનાર એ વર્ગ પૃનમ, અમા-વાસ્યા અને ભા-શુ-૫ ના ક્ષયે એવી કરજીયાત તિથિના અને તેના આરાધનો એવા વખતે જે ક્ષય કરી નાંખે છે તે ન કરે, અને તેની માન્યતા અનુસારની ક્ષય વખતે લોગ અને સમાપ્તિવાળીજ તિથિ માનવાની વાતને અનુસરે તો સ્પષ્ટ છે, કે-એ વર્ગને ઉદયયુક્ત ચૌદશને દિવસેજ પૃશ્ચિમા કે અમા-વાસ્યાને તથા બા-શુ-૪ના દિવસેજ ભા-શુ-૫ માનવી અને કરવી પહે. અને એમ થાય એટલે એ વર્ગને ચૌદશ અને ચાય રૂપ કહેવાતી પ્રધાન તિથિએ! પ્વૈદિને કરવી પહે. અને એમ થાય એટલે એ વર્ગને સારે પ્રધાન અપ્રધાનપણાની વાત સ્વયં પહેલી મૂકીને આરાધકપણામાં આવીજ જનું પહે.

સુદ્દો--૨૫ કાર્ત્તિક પૂર્ણિમાના ક્ષયે કાર્ત્તિક પૂર્ણિમાની યાત્રા ચતુર્દશીના ઉદયવાળા દિવસે થાય કે અન્ય કાઈપણ દિવસે થાય ?

સમાક્ષાચના—કાર્તિ કી પૂર્ણિ માની યાત્રા ટીપ્પણાની પૂર્ણિ માના ક્ષયે તેરશે ચૌદશ કરીને તેને બીજે દીવસે કરવાની શાસાજ્ઞા છે.

આણુસૂરગચ્છ, કે જે તપગચ્છની ચાલતી પરંપરાથી જુદાે પડી પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિએ પડવાની વૃદ્ધિ માનવા લાગ્યાે હતાે, તે પણ ડીપ્પણાની તે પૂર્ણિમાના ક્ષયે તો તેરશના ક્ષયજ માનનાર હતો, એટલે જૈનશાસનને માનનાર કાઇ પણ મનુષ્ય પૂર્ણિ માના ક્ષયે ચૌદરા-પૂનમ લેળાં તો આ વર્ગની જેમ માનતોજ ન હોતો. વર્તમાનમાં પણ શાસનવર્તિ સમય લોકો ટીપ્પણાની પૂર્ણિમાના ક્ષયે પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં તેરશના ક્ષય માનતા હોવાથી તેમને તો તે ક્ષીણ પણ પૂર્ણિમા અખંડ રહે છે. અને તેથી તેમને 'કયે દિવસે યાત્રા શાય અને કયે દિવસે યાત્રા ન થાય ?' એમ એ વર્ગની માફક વિચારવાનું રહેતુંજ નથી 'યાત્રા' એ ચોમાસી પછીનું કર્તવ્ય હાય તો તેની પૂર્ણિમાના દિવસની નિયતતા રહે અને ચૌદશના દિવસે નજ થાય. અને તેમ ન હાય તો પણ ચૌદશે યાત્રા કરનારને પીકેટીંગ કરીને કે છા રાકવા છે સે છે ?

એ કે આ મુદ્દાને ચાલુ ચર્ચા સાથે કાેંઇપણ જતના સંબંધ છેજ નહિં, છતાં અહિં એ વર્ગે લખ્યા છે માટે સમાલાચના કરી છે.

ઉપસંહાર

- ૧. એ વર્ગ સં. ૧૯૯૧ સુધી ટીપ્પણામાં આવતી પવેતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિની વખતે જૈનશાસ્ત્ર અને પરંપરાને આધારે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ માનનારા, કહેનારા અને આરાધનારા હતા અને પછી એ વર્ગ ટીપ્પણા પ્રમાણેજ પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિને કહેનારા, માનનારા અને આચ-રનારા થયા છે.
- ર. હવે જ્યારે તેઓને એમજ ઇષ્ટ છે તો પછી તે વર્ગે પાતાના ઇશ્યુઓ–મુદ્દાઓમાં 'શાસ્ત્રકારા પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિએ પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ કરીને પર્વતિથિ કહેવાનું અને માનવાનું કહે છે કે કેમ ? અને કહે છે તો તે સાચું છે કે કેમ ? એ બાબતના ખુલાસા કરવા જોઇતા હતા, પરંતુ એ વર્ગના આ ૨૫ ઇશ્યુ–મુદ્દામાંથી એક પણ ઇશ્યુ એ વાતને સીધી રીતે સ્પર્શનારાજ નથી.
- 3. એ વર્ગે આપેલા આ ૨૫ ઇશ્યુ–મુદ્દાએને પણ અનુકુળ ન હાેઇ ને આલુ વિવાદ જે 'પર્વતિથિની ટીપ્પણામાં આવતી હાનિ–વૃદ્ધિને અંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની હાનિ–વૃદ્ધિ કરીને પર્વતિથિની સંજ્ઞા અને માન્યતા કરવી ચાેગ્ય નથી, એ બાબત સાબીત થાય તેવા પુરાવા આપ્યાજ નથી.
- ૪. એટલે એ સવે પુરાવાએ મુળ મુદ્દાને અડકયા સિવાય જ ચાલ્યા છે એમ માનવું જોઇએ.

આનન્દસાગર સહી દ. પાેતે તા. પ-૧~૪૩

પરપક્ષ ખંડન-ર

[આચાર્ય શ્રી વિજય રામચંદ્રસૂરિજીના સ્વપક્ષ સ્થાપનમાં રજી થયેલ શાસ્ત્રપાઢાની પૂ. આચાર્ય શ્રી સાગરાન દસૂરી ધરજમહાજે કરેલ સમાલાચના].

શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છમાં કઈ સદીએાની પરંપરાથી પંચાંગમાં આવતી પર્વતિથિ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના હાનિ–વૃદ્ધિના પ્રસંગે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિવૃદ્ધિ થતી હતી અને થાય છે તેનાથી વિરુદ્ધ થયેલા એ વર્ગે આપેલા

શાસ્ત્રપાઠાની સમાલાચના

ચંડાશુચંડુ નામના લાૈકિક પંચાંગમાં પર્વ કે પર્વાન-તર પર્વાતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ આવે છે, ત્યારે શ્રી દેવસુર તપાગચ્છસંઘ પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ કરતા આવ્યા છે અને કરે છે તેનાથી એ વર્ગ વિ. સં. ૧૯૯૧ પછી જીદા પડેયા છે અને તે વર્ગ—

- (૧) ટીપ્પણામાં આવતા પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે એક અપર્વન્ તિથિતે દિવસે કે એક પર્વતિથિને દિવસે બે તિથિ કે બે પર્વતિથિ માનવા અને આરાધવાનું કહેવા માનવા લાગ્યા છે, તેમજ
- (ર) વૃદ્ધિતી વખતે શાસ્ત્રકારાએ જણાવેલા 'પર્વાનન્તર પર્વાને અનન્તરપણે રાખવાના, **ફાયે પૂર્વા**ં ના નિયમ નહિ માનતાં એ વર્ગ હવેથી અનુષ્ઠાન વિશેષે છઠ્ઠ કરવાના સ્થાનરૂપ એ પર્વતિથિના નિરન્તરપણાને માનવાની ના પાડે છે.

આમ છતાં પાતાના તેવા પણ મંતવ્યને સાબીત કરવા માટે તે વર્ગ પાતાના પશ્ચીસ મુદ્દાએકના આ પુરાવાએકમાં શાસ્ત્રના જે પાઠે આપ્યા છે તે પાઠેકમાંના એક પણ પાઠ તે બેમાંથી એક પણ વસ્તુને સાબીત કરતા નથી.

આ વસ્તુ સવિસ્તર જણાવવા માટે એ વર્ગે આપેલા અર્ચા-ગ્રન્થાનાજ પણ કહેવાતા આ પૂરાવા ઉપર સ્વતંત્ર દ્રષ્ટિપાત કરવાની જરૂર ઘણી છે. અને તેથી તે વર્ગના આપેલા પૂરાવાએ માંના નંબર-વાર પાઠા અને તેનું સ્પષ્ટીકરણ નીચે મુજબ અત્ર અનુક્રમસર અપાય છે—૧એ વર્ગના પૂરાવાના પાઠ-૧

૧ આચાર્ય રામચંદ્રસ્રિજીએ પાતાના પક્ષ સ્થાપનમાં જે પાંડા પાતાની માન્યતાની ૨૦

तिथिश्च प्रातः प्रत्याख्यानवेळायां यः स्यात् सः प्रमाणं सूर्योदयानुसारेणैव ळोकेऽपि दिवसादिव्यवहारात् । आहुरपि—

चाउमासिअवरिसे, पिक्लयपश्चहमीसु नायव्या ।
ताओ तिहिओ जासि, उदेई स्रो न अण्णाओ ॥ १ ॥
पूआ प्रवक्ताणं, पिक्कमणं तहय नियमग्गहणं च ।
जीय उदेई स्रो, तीई तिहिए उ कायव्यं ॥ २ ॥
उद्यंमि जा तिही सा पमाणमिअरीई कीरमाणीए ।
आणाभंगणवत्था मिच्छत्तविराहणं पावे ॥ ३ ॥

(શ્રાદ્ધવિધિ મુદ્ધિતપ્રત પૃ.૧૫૨ એ વર્ગના આપેલા પ્રાવા પાનું ૮ આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૪૨) **૨૫૪/ કરણ**–૧

આ પાઠ-પ્રત્યાખ્યાન વખત અને સ્પેંદિયની વખતેજ તિથિના આરંભ થાય તેમ જણાવે છે. તો પછી એક દિવસે બે સ્પેંદિય કે બે પ્રત્યાખ્યાનના વખતાે હાય જ નહિં. અને તેથી એક દિવસે બે તિથિ મનાય ્નહિ અને તેના વ્યવહાર પણ થાય જ નહિ એ સાફ સમજાય તેમ હાવાથી આ પાઠા એ વર્ષની માન્યતાને સીધા ધાતક છે.

વળી આ પાઠની આગળ જ એ શ્રીશ્રાહિવિધમાં નીચે પ્રમાણેના પાઠ છે, જે તે વર્ગે એ સ્થળે આપ્યા નથી, તે નીચે મુજબ છે— એ વર્ગે પૂરાવામાં નહિં રજી કરેલા પાઠ

उमास्वातिवचः प्रघोषश्चैवं श्रूयतेः-'क्षये पूर्वा तिथिः कार्या, वृद्धौ कार्या तथोत्तरा ' [भु. श्राद्धविधि ए. १५२]

અર્થાત્ પર્વાતિથિના ક્ષય હાય ત્યારે પર્વાતિથિપણે પહેલાની તિથિ કરવી, અને પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હાય ત્યારે બીજ તિથિને જ પર્વાતિથિપણે કરવી.

આ પ્રધોષ ઉપલા પાઠના અપવાદ છે. અને અપવાદ એ ઉત્સર્ગ કરતાં પહેલા પ્રવર્તે છે માટે ક્ષય વૃદ્ધિના પ્રસંગમાં આ અપવાદ પાઠ નહિં આપતાં તે બાધિત પાઠ આપવામાં એ વર્ગે સમજણ વાપરવી જેઈતી હતી.

(આ પાઠ સમજે તેા એ વર્ગ 'સાતમ આઠમ' 'તેરશ ચીક્શ' 'ચૌદશ પૂનમ' કે ચૌદશ અમાવાસ્યાને હવે ભેળા કરવાનું કહે છે તે કાેઇ દિવસ કહેવા તૈયાર થાય નહિં.)

એ વર્ગે આપેલા પણ ઉપરના શ્રાફ્રિવિધિના પાઠામાં શાસકારે स्योदयातु-સિદ્ધિ માટે રજી કર્યા છે તે પાંકા દેવસુર સમાચારીનેજ સાળીત કરે છે પરંતુ તેથી વિરૂદ્ધ રામચંદ્રસરિજીની માન્યતાને સાળીત કરતા નથી તે જણાવવા માટે તેમના દરેક પાઠાની ક્રમવાર સમાલાચના આચાર્ય શ્રી સાગરાનં દસરીશ્વરજી તરફથી અપાય છે. सारेजैव लोकेऽपि० એ પાઠથી લાેકને અનુસારે દિવસના વ્યવહાર ઉદયના આધારે લીધા છે. માટે પણ એક દિવસમાં બે તિથિ માની શકાય નહિ. એ વર્ષના પ્રાવા પાઠ-૨.

स्रोणमपि पाक्षिकं चतुर्दशीलक्षणं पूर्णिमायां प्रमाणं न कार्य, तत्र तङ्कोगगन्ध-स्याप्यसंभवात् (तत्त्वतरंगिणीमुद्भित पृष्ठ ३; એ वर्शना आपेक्षा पूरावा पातुं १० आ पुरत्र ५४ ४८.)

સ્પબ્દીકરણુ-ર

ચતુર્દશીના ક્ષયે ખરતરગચ્છવાળાઓ ' પૂનમને દિવસે પૂનમ માને છે અને ચૌદશનું કાર્ય કરે છે. તેને અંગે શ્રીતત્ત્વતરંગિણીકારનું એ કથન છે એટલું જ નહિં, પરન્તુ તેઓ ખરતર ગચ્છવાળાએ તિથિ માનવામાં ભાગની બહુલતા-રૂપી હેતુ 'વિધિપ્રપા' વિગેરે શ્રન્થામાં આપે છે. માટે તત્ત્રતરંગિણીકારે એ ખરતરગચ્છવાળાને એ સ્થળે તિથિ બાબત ભાગના અસંભવ જણાવ્યા છે, વસ્તુત: તિથિના ભાગ એ તિથિના વ્યપદેશનું કારણજ નથી. કેમકે સાતમ વિગેરે તિથિઓમાં આઠમ વિગેરે પર્વતિથિના ભાગા ઘણી વખત માટા પ્રમાણમાં હાય છે; વળી અષ્ટમી આદિને દિવસે પણ નવમી આદિના ભાગા ઘણી વખત ઘણા મોટા પ્રમાણમાં હાય છે. એથી એ ઘણા ભાગવાળી જ તિથિને તિથિ તરીકે માનવામાં આવે તો ઉદયયુક્ત સાતમે આઠમ અને આઠમે નામજ માનવી પડે. એ તો એ વર્ગને માન્ય નથી.

માટેજ શ્રોતત્ત્વતર ગિણીકારે અત્ર આપેલા ભાગના હેતુ માત્ર પ્રતિવાદીની માન્યતાની અપેક્ષાએ લેવામાં આવેલા છે, તે સ્પષ્ટ સમજાય તેવું છે.

(જેમ જૈના કાંકપણ પુદ્દગલના સંધાગને અનાદિકાલીન માનતા નથી, છતાં જૈના તરફથી માક્ષને નહિ માનનારા મીમાં માકાને માક્ષની સિદ્ધિને માટે 'क्રાજીનો પહાલંથો 1'નું ક્રષ્ટાન્ત કાંચન અને ઉપલના સંધાગને અનાદિ ગણીને કહેવામાં આવે છે (કેમકે મીમાં રાકો તેમ માને છે) તેમ ભાગવાળી તિથિન નહિ માનનારા તપગચ્છવાળાઓ અત્ર ભાગવાળી તિથિને માનવાવાળા ખરતરને તિથિના ભાગની વાત કહે છે; નહિં કે પાતાની પણ તેવી માન્યતા છે એમ રજી કરે છે.) એ વર્ગના પ્રરાવા પાઠ-3

चतुर्दशीर्योर्णमासी चेत्युमे अप्याराध्यत्वेन सम्मतेस्तस्तद्यदि मवदुक्तरीतिरा-श्रीयते तिर्हे पौर्णमास्येवाराधिता, चतुर्दश्यांश्चाराधनं दत्तांजळीव भवेत् (तत्वतरंगिणी मुद्रित प्रत ए. ५; એ वभे ना पुशवा पा. ११ आ शुस्तक पृष्ठ पश् स्पर्धीकश्य-3

આ પાઠના પરાવા તેઓ જ આપી શકે કે જેઓ ખંતે પર્વને પૃથકમાનીને

ખંને પર્વતિયિની આરાધના પૃથક્જ માનતા હાેય, એ વર્ગ દીપ્પણાની પૂનમના ક્ષયે ચાદશ અને પૂનમને ભેળા માનીને જે એકજ દિવસે ખંને પર્વતિથિની આરાધના કરવા માગે છે તે આ પાઠ વિચારે અને માને તા પાતાનું મન્તવ્ય ભૂલ ભરેલું છે એમ એમને જ સ્પષ્ટ માલમ પડે તેમ છે.

(ભ'ને પર્વાતિથિઓની સ્વતંત્ર અને લાગલાગઢ આરાધના કરવા માટે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ પર્વાન-તર પર્વાની તિધિની હાનિ–વૃદ્ધિ વખત પૂર્વાતર અપર્વાતિથિ (તેરશ)ની હાનિ–વૃદ્ધિ કહે છે અને કરે છે તે આ પાઠથી પણ વ્યાજબી જ થાય છે.)

એ વર્ગના પૂરાવા પાઠ-૪

नन्वेवं पौर्णमासीक्षये भवतामित का गतिरिति चेत्

अहो विचारचातुरी, यतस्तत्र चतुर्दश्यां ह्योरिप विद्यमानत्वेन तस्याऽप्याराधनं जातमेषेति जानताऽपि पुनर्नाद्यते? । न च तत्रारोपिता सती पूर्णिमाऽऽराध्यते, यतः स्त्रुटितत्वेन चतुर्दश्यां पौर्णमास्या वास्तव्येव स्थितिः, युक्तिस्तु तत्रोक्ता वक्ष्यते च क्षीणितिथिवृद्धितिथिसाधारणलक्षणावसरे इति । भवता तु बृद्धितचतुर्दशी-पूर्णिमायां बुद्धवाऽऽरोप्याऽऽराध्यते, तस्यां तद्भोगागन्धाभावेऽपि तस्वेन स्वीकिय-माणत्वात्, आरोपस्तु मिथ्याज्ञानं,

यदुकं......तत्राद्य एकस्मिन् दिने द्वयोरिष कल्याणकतिथ्योविद्यमानत्वेन तदाराधकोऽषि सञ्चनंतरोत्तरितनमादायैव तपःपूरको भवति, नान्यथा, यथा पूर्णिमापाते पाक्षिकचातुर्मासिकषष्ठतयोऽभित्रहीति, द्वितीयस्तु भविष्यद्वर्षं तत्कल्याणक-तिथियुक्तदिनमादायैवेति नात्र शङ्कावकाश इति, युक्तिरिक्तत्वात् न च खस्रवित्वमेव शङ्काज्वरनाशौषधीति गाथार्थः ॥

[यथा पूर्णिमापाते चातुर्मासिकपष्ठतपोऽभित्रही अपरदिनमादायेच तपः पुरकः द्वितीयस्तु भविष्यद्वषेतकल्याणकतिथियुक्तं दिनमादायेवेति न किंचिद्तुप-पन्नम् अत्र तथ तावद्यक्तिरिक्तत्वात् खसुचित्वमेव राङ्काष्ट्यरनारोषधाति गाथार्थः]

(तस्वतरंगिणि) मुद्रित पृष्ठ ५-६: એ વર્ગ ના આપેલા પૂરાવા પાનું ૧૧-૧૨. આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ५६-६०.

સ્પર્શકરણ ૪.

ઉપર જણાવેલા પાઠોના એ વર્ગે ભાવ કે અર્થ પૃથક આપ્યા જ નથી, અને આ પાઠના અર્થ સારા વિસ્તાર રૂપે અગાઉ અનેકવાર આપ્યા છતાં એ વર્ગ તરફથી 'ભાવ'ના નામે કેમ આગળ થવાય છે; એ આ લખાણુ સમાજનારને રહેજે સમજાય તેમ છે.

१(अ) ननु० (पौर्णिमाक्षये भवतामपि का गतिरिति चेत्।)

એ અવયવથી જે શ'કા શરૂ કરવામાં આવે તે શ'કા શા કારેલુથી કરવામાં આવી છે? એ વસ્તુને એ વર્ગ વિચાર એ ઘણું જરૂરી છે. સામાન્ય નિયમ છે કે-' या या शंका स्यात सा सा पूर्वप्रन्थस्य उपिर ' અર્થાત્ જે કાંઇ પણ શંકા કરવામાં આવે તે પહેલાના વિધિ નિષેધ વિકલ્પ કે નિયમાદિ ઉપરજ હાય એટલે આ શંકાની પહેલાના પાઠ એવા છે કે-

र्कि किमण्यष्टम्या रहोवृत्या समर्पितं यञ्चष्टाऽप्यष्टमी परावृत्त्याभिमन्यते, पाक्षि-केण च किमपरादं यत्तस्य नामापि न सहाते इति (तत्त्वतरंगिणी. मु० पृ. ५).

શાસ્ત્રકાર ખરતરગચ્છવાળાઓને કહે છે કે "આઠમની પર્વતિથિએ તમને શું ખાનગીપણે (લાંચ તરીકે) કંઈ આપ્યું છે, કે જેથી ક્ષય પામેલી અષ્ટમીને (સાતમનું) પક્ષટાવલું કરીને પણુ માના છા ? (અને જો ત્યાં ફેરવીને પશુક્ષીણુ પર્વતિથિ માના છા) તા પછી પાક્ષિક એટલે ચાદશે તમારા અપરાધ કર્યો છે કે જેથી તેનું (ચૌદશનું) નામ પણ સહન કરતા નથી ?"

આ વસ્તુ જો એ વર્ગ વિચારે તો તેને સ્પષ્ટ માલમ પડે કે શાસ્ત્રકાર પર્વ-તિથિના ક્ષય વખતે પર્વતિથિને શ્રીણ માનીને એકલી આરાધનાને વળગતાજ નથી. અર્થાત્ એવા વખતે શાસ્ત્રકારા પ્રથમ તા પર્વતિથિજ નક્કી કરે છે.

કેમકે ખરતરા ચૌદશના ક્ષયે પૃનમે, પ્નમને દિવસે ચતુર્દશીનું કર્તવ્ય જે પાક્ષિક પ્રતિકમણાદિ આરાધના છે તેને તો તેઓ કરેજ છે. માત્ર તે દિવસે ચતુર્દશીની આરાધના કર્યા છતાં તે દિવસને ખરતરા ચાદશ નહિ માનતાં પૃતમ માને છે, તેનાજ શાસ્ત્રકારે અત્ર વિરાધ ઉઠાવ્યા છે,

અર્થાત ક્ષીલુ ચતુર્દશી વખતે ખરતરા તેરસને બીજે દિવસેજ પૂનમ માનીને તે પૂનમને દિવસે ચાદશની આરાધના કરે છે. અને તેરસ અને પૂનમ વચ્ચેની ચાદશ પર્વતિથિને ઉડાવી દેછે તેનાજ વાંધા ઉઠાવ્યા છે.

આ વાત સંપૂર્ણ તયા લક્ષમાં લઇને એ વર્ગે વિચારલું જોઇએ કે તિથિની ક્ષયવૃદ્ધિ વખતે પણ શાસ્ત્રકારાનું ધ્યેય પ્રથમ પર્વતિથિજ નક્કી કરવા ઉપર છે. કારણકે તેને અંગેજ આરાધનાના નિયમ છે.

આ વસ્તુ ભૂલીને એ વર્ગ તા તિથિના નિયમને ખસેડે છે અને આરાધનાના

૧. આ પાઠ ખૂબ જ વિચારણીય હોવાથી તેનું સવિસ્તર વિવરણ આપ્યું છે. જામાં શંકાના ઉત્યાનની પૂર્વભૂમિકા છે. જામાં તત્ત્વતરંત્રિણીની શંકાનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે. દ્વમાં આ શંકા દેવસ્રસમાચારીને પોષક જ છે. તેને માટે બીજા પ્રન્થાના આધાર આપ્યા છે. ફ્રેમાં તપાગ-જીની માન્યતાના ઉપસંહાર છે.

નિયમમાં આવે છે. આમ ઉલટું થતું હોવાથી એ વર્ગે જણાવેલી શંકાના મૂલરૂપ આ ગ્રંથને ખૂબ મનન કરવા જોઈએ.

(आ) ઉપરના સંય ઉપર વાદી તરફથી એ સંથમાં नतु० વિગેરે અવયવથી શંકા કરવામાં આવે છે.

એટલે अंथકार प्रनमना क्षयनी वणते बैंदिशना दिवसे बैंदिश नहेाता करता भेम नक्षी थाय छे. अने तेथील शास्त्रकारने 'पौर्णमासीक्षये भवतामपि का गतिः' केम कहीने अत्र वाही आपत्ति आपे छे.

(ગ્રન્થકાર જો પૂનમના ક્ષયે નવા વર્ગાની માફક ચાૈદરા પૂનમની પર્વાતિથિતે ભેળા કરતા હોત તો-ચાૈદરાના દિવસે ચાૈદરાના નામને નહિ સહન કરવાની આપત્તિ ખરતરા તરફથી તેઓને આપવામાં આવતજ નહિ).

એ વર્ગે પોતાના પ્રાવાઓમાં આવા પાઠાના અર્થ કરવાને બદલે માત્ર કહેવાતા ભાવ જણાવતાં પણ તત્વતર ગિણી પૃ. પ માં આવેલા कि किमप्यष्टक्य रहोत्तरया समर्पितं यञ्जषाऽप्यष्टमी०' વાળા ઉપર (ઝ)માં જણાવેલા ભાગ અભિપ્રાય પૂર્વ કજ એડયા નથી એમ કહેવામાં કાઈપણ પ્રકારે ભૂલ થતી હાય તેમ લાગતું નથી.

વળી પૃર્ણિમાના ક્ષયે ઉદયસુકત ચાદશને દિવસે ચાદશનું નામ ન સહન થવાને લીધેજ તે ઠેકાણે ખરતરા તરફથી એ શંકા થઇ છે એ વાત સ્પષ્ટ છતાં તે શંકાને આ વર્ગ પુનમની સાથે લટકાવી દે છે, એ આશ્ચર્ય છે.

આખા તે તત્ત્વતરંગિણી ગ્રંથમાં કાેઇપણ જગા પર 'શાસ્ત્રકાર પૂર્ણિમાના **કાયે** પૂર્ણિમા માનતા ન હાેતા' એ વાતની ગંધ સરખી પણ એ વર્ગ પાેતાના આખા સમર્થ-નમાં જણાવી પણ નથી, તેમ સાબીત પણ કરી નથી.

વળી એ વર્ગની રીતિ પ્રમાણે તો પૂનમના ક્ષયે ચાદશના દહાઉ ચાદશ ને પૂનમ બન્નેની આરાધના કરાય છે. તો તેમાં પક્ષ્મીના કે પૂનમના નામ સહન ન થવાની આપત્તિજ ક્યાં રહે છે?

(१) શ્રી તત્ત્વતરં ગિણીકાર જેઓને પોતાના મહાપુર્ધ તરીકે આચાર્ય કહીને જણાવે છે તેવા શ્રી હીરસૂરી ધરજી મહારાજ પોતાના હીરપ્રશ્ન નામના મુદ્રિત શ્રન્થ પૃષ્ટ કરમાં પૂનમના ક્ષયે (અનુક્રમે) તેરસ અને ચૌદશને દિવસે ચૌદશ અને પ્નમની આરાધના કરવાનું સ્પષ્ટ શબ્દોશી જણાવે છે કેમકે પૂનમના ક્ષયે પૂનમના તપ (આરાધના)ના પ્રશ્નમાં શ્રી હીરપ્રશ્ન મુદ્રિત પૃષ્ઠ કરમાં ' त्रयोदशिचतुर्दश्योः ' એમ દિવચન સ્પષ્ટ શબ્દોશી વાપરે છે, જે આ નવા વર્ષના કહેવા પ્રમાણે શ્રીહીરસૂરિજી કે બીજા કાઇ તપાગચ્છીય, દીપ્પણાની પૂનમના ક્ષયે આરાધના માટે જે ચૌદશ પૂનમ લેગા કરતા હોત તો જેમ તે

પૃષ્ઠ ૩૨ ના તેજ પ્રશ્નમાં પ્રથમ પંચમીના ક્ષયને અંગે તપ (આરાધના)ના પ્રશ્ન 'આ પૃતમના ક્ષયના પ્રશ્નની સાથેજ' થયા છે તેમાં તેની આરાધના, પૂર્વસ્યાં તિથી એમ એક વચન વાપરીને પહેલાની તિથિમાં જણાવ્યું છે તેમ અહિં પણ પૂર્વસ્યાં તિથી એક વચનથી જણાવત, પણ 'ત્રયોદરાचિત્રદ્વરયોઃ' એમ દિવચનથી જણાવત નહિ એટલું જ નહિ, પરંતુ પાંચમ અને પ્નમના ઉત્તર જીદા હોવાની પણ જરૂર રહેત નહિ.

ટીપ્યણાની પૂનમના ક્ષય વખતે, એકલા તે પૂનમનાજ તય (આરાધના)ના પ્રશ્નમાં શ્રીહીરસુરિજી મહારાજે જ્યારે 'શ્રયોदશીचતુર્વસ્યોઃ' એમ દ્વિવચન કેમ વાપરવું પડ્યું છે? એ વાત એ વર્ગ વિચારે તો તેને બે તિથિ બેળી કરવાની અહ્યુસમજથી તુરત જ વિરમવું પડે તેમ છે.

ખરી રીતે તેા શ્રીતત્ત્વતર ગિણીમાં ખરતરાએ કરેલી આ 'શંકા' દીપ્પણાની પ્નમના ક્ષય વખતે ચાદશના દિવસે ચાદશના નામને નહિ સહન કરવા પ્રતી છે.

છતાં એ વર્ગ કઈ બુદ્ધિથી એ વાત પૂનમને જોડે છે તે વિજ્ઞાને સમજનું મુશ્કેલ નથી.

- (ક) શ્રી તપગચ્છવાળાએ તિથિના ભાગ કે સમાપ્તિને અંગે કાઇપણ દિવસ તિથિ માનવાને તૈયાર થયેલા નથી. તેઓ તો 'ટીપ્પણાનો ઉદય કે શ્રયે પૂર્વા આદિના ન્યાયને લઇનેજ તિથિ અહારાત્ર પ્રમાસ માને છે.
 - (જો એમ લેવામાં ન આવે તો નામ અને પડવાના ક્ષયે આઠમ અને પૂર્ણિમાએ 'આઠમ અને પૂર્ણિમા માનવાના વખત ન રહેતાં' તામ અને પડવા માનવાના વખત આવે. કેમકે તે તે દિવસે નામ અને પડવા વિગેરેના ભાગ અને સમાપ્તિ છે.)
 - (૩) ગ્રન્થકાર द्वयोरिष विद्यमानत्वेन० એ પાઠ કહીને હેતુ તરીકે (ખરતરે માનેલા ભાગની અપેક્ષાએ) તે ક્ષીણુ પૂનમની ઉદયયુક્ત ચૌદશમાં વિદ્યમાનતા જણાવીને સાધ્યમાં તે ઉદયયુક્ત ચતુદ શીને દિવસે ક્ષીણુ એવી પણુ પૂનમનું આરાધન કહે છે છતાં એ વર્ગ 'तस्यા अपि'ના અર્થ દ્વયોરિષ એવા કરવા જાય છે અર્થાત્ अपि શળદ ક્ષીણુ એવા વિશેષણુને જણાવવા માટે હતો છતાં તે અપિ શબ્દને સમુચ્ચય એવા અર્થમાં લેવા જાય છે, પરંતુ વાસ્તવિક નથી કેમકે

શાસ્ત્રકારને એ પ્રસંગે પૂર્વ તિથિમાં બન્ને તિથિતું આરાધન માન્ય હાત તે। तस्याऽप्याराधनंની જગા પર द्वयोरप्याराधनम् એમજ કહેલું પડત પણ એમ નહિ કહેતાં જ तस्या अपि કહ્યું છે તે સ્પષ્ટ જણાવે છે કે ચાદશને દિવસે પૂનમ માનેલી હોવાથી તે ક્ષીણ એવી પણ પૂનમનું આરાધન ચાદરો થયું અને તેથી ચાદરાનું નામ પણ ચાદરાને દિવસે એ વખતે રહ્યું નહિ. આથીજ ખરતરાએ શાસકારને વોર્ળमासी-ક્ષયે મવતામવિ का गित: એમ કહીને આપત્તિ આપી છે.

(એ રીતે ચાૈદરો ચાૈદરાનું નામ ઉડયું, પરંતુ તેનું આરાધન તેરસે થયેલું છે. કારણ કે તેરસમાં પણ ચાૈદરાની વિઘમાનતા હોવાથી તેરસે ચાૈદરા થાય છે).

અન્થકાર જો ચૌદશે પૂનમ ન માનતા હોત અને એ વર્ગે જણાવ્યું છે અને માન્યું છે તેમ જો પૂનમના ક્ષયને અંગે પૂનમના પ્રશ્ન હોત તો અન્થકાદ શ્રીની પાસે ચૌદશના દિવસે પૂનમના ભાગ અને પૂનમની સમાપ્તિ કહેવા રૂપ કહેલા ઉત્તરા હતા. પણ તેમ અપાયા નથી.

(ऊ) यतस्त्रुटितत्वेन चतुर्दश्यां पौर्णमास्या वास्तव्येव स्थितिः

આ પંક્તિમાં ગ્રંથકાર સ્પષ્ટ કહે છે કે પૂર્ણિમાના ક્ષચની વખતે ચાહ્યને દિવસે વાસ્તિવિક રીતે પૂનમનું જસાન છે અને તેમાં હેતુ તરીકે પૂનમના ક્ષચને જણાવે છે. અર્થાત પૂનમના ક્ષચ હાય ત્યારે ચાદશે પૂનમજ થાય. નવા મંગના કહેવા પ્રમાણે લઇએ તો તે ઉદયસુકત ચાદશને દિવસે શાસ્ત્રકારના કહેવા મુજબ એકલી ક્ષીણ પૂનમની વાસ્તિવિક સ્થિતિ ન રહે, પરંતુ ચૌદશ અને પૂનમ બન્નેની વાસ્તિવિક સ્થિતિ શાય. વળી નવા વર્ગ તો પૂનમ કરતાં ગાદશને પ્રધાનિતિય કહે છે માટે નવા વર્ગના હિસાએ તો પૂનમના ક્ષયે ચૌદશને દિવસે ચૌદશનીજ વાસ્તિવિક સ્થિતિ ગ્રન્થકારે કહેવી એઇએને? તે તો કહી નથી તેમજ એ નવામતે એવા વખતે માનેલા સમાપ્તિના સિદ્ધાંતને આગળ કરીએ તો તો ચૌદશે સમાપ્તિવાળી પૂનમ હોવાથી એ વર્ગને હિસાએ પણ પૂર્ણિમાનીજ આરાધના થાય એટલે સમાપ્તિના સિદ્ધાન્તથી ચૌદશની આરાધનાને પૂર્ણિમાના ક્ષય વખતે નિરાધારજ રહેવું પહે.

(ऋ) પૂર્ણિમાના ક્ષયની વખતે ચાદશને દિવસે આખા દિવસ પૂનમ મનાતી હતી અને ચાદશના ઉદય હતા છતાં ચાદશ મનાતી ન હતી, અર્થાત્ તે ચાદશ તેરશે મનાતી હતી તેને અંગેજ તપાગચ્છવાળાઓ પક્ષ્મીના નામને સહન કરતા નથી એ પ્રતિબંધી ખરતરાએ શાસ્ત્રકારને આપી હતી.

પૂનમના ક્ષય વખતે ચાદશમાં ચાદશ પૂનમ ઉભયનું વિદ્યમાનપાં હોવાથી તે ઉભય પર્વતિથિ માનવાની હોત તો તે વાત તત્ત્વતર ગિણીમાં આત્રળ તેરસ અને ચાદશની ચર્ચા વખતે, તામ્ર અને રત્નના દાયન્તથી ચર્ચાણી છે, ત્યાં જણાવાઇ હોત વળી એ રીતે પૂનમના ક્ષયે ચાદશ ત્રાંબા જેવી અને પૂનમ જ

રત્ન જેવી રહે. અને તેરસે તેરસનું નામ નહિ ક્ષેવાની માફક **ચાદશનું** નામ ક્ષેવાનું પણ રહે નહિં. એ વાત આ વર્ગ અહિં કેમ યાદ નહિ કરતા હાય?

વૃદ્ધિની વખતે પણ પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાવાસ્યાએ પક્ષ્મી કરવાના के એાળ લે। ખરતરાએ તપગચ્છવાળાને 'ઉત્સ્ત્રખંડન' નામના अન્થમાં चृद्धौ पाक्षिकं कियते इदं किं? એમ કહીને આપ્યા છે તે એ ડીપ્પણાની પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાસે તપાગચ્છવાળાએ चृद्धौ कार्या तथोत्तरा એ પ્રधाप ખીછ વખત પ્રવર્તાવીને ચાદશ નજ કરતા હાતતા ન જ આપત.

વસ્તુતઃ આ મુદ્દો જ પૂનમ કે અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ માટેના નથી અને તે વગે આ સ્થળે નિરર્થક જ વૃદ્ધિના પ્ર**સ**ંગ પ**ણ** ચચ્ચે છે.

શ્રી તત્ત્વતરંગીહિમાં ચાલેલું આ **નનુ**૦વાળું પ્રકરણ <mark>પૂનમના</mark> ક્ષુચે પૂનમે ચાદશ માનીને પૂનમે પક્ખી કરનાર ખરતરાના નિષેધ માટે છે.

ચાદશની પર્વતિથિને સાચવવા માટે તત્ત્વતર ગિણી પૃષ્ઠ-3માં જેમ 'ટીપ્પ-હ્યાની ચાદશના ક્ષયે ટીપણાની તેરસે તેરસના ઉદય તેરસની સંજ્ઞાનું કાર**લુ ન** અન્યા અને ચાદશની જ સંજ્ઞાનું કારલુ અન્યા, તેમ પૂર્ણિમા પર્વતિથિના ક્ષય વખતે પૂર્ણિમા પર્વતિથિના અચાવ માટે ટીપ્પણાની ચાદશના ઉદય પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં ચાદશનું કારલુ ન અને પણ પૂર્ણિમાનું જ કારલુ અને, તેમાં પ્રશ્ન જ રહેતા નથી.

હવેથી આ વર્ગ એ ટીપ્પણાની જ ક્ષયવૃદ્ધિને પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં પણ કાયમ જ રાખવા માગે તાપણ એ ટીપ્પણા અનુસાર પણ એ વર્ગને પૂનમ કે અમાવાસ્થાના ક્ષયે પૂર્વતર અપર્વતિથિ તેરસને ઉત્તરની પર્વતિથિ ચાદશની સંજ્ઞા અને ચાદશને પૂનમ કે અમાસની સંજ્ઞા જ આપવી પડે તેમ છે.

જીઓ સં. ૨૦૦૦ ની સાલના ચંડાશુચંહુ પંચાંગની ^૧ફાગણ વદી અમાસના સ્થનું દર્શાન્ત, તે રથળે દીપ્પણાકારે ફાંગણ વદિ અમાસના શ્ર્યે વદિ તેરસના દિને (વદિ ૧૪ નિયત) મહાશિવ-રાત્રિની અને ચાદશને દિને ચાદશને અમાસનીજ સંજ્ઞા આપી છે. શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છવાળાઓ પણ એ રીતના પર્વાન્તર પર્વના સ્થની વખતે એ રીતિએજ પૂર્વતર અપર્વ તિથિ તેરસને ચાદશ અને ચાદશને પૂનમની કે અમાસની સંજ્ઞા આપે છે.

ટીપ્પણાની પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાવાસ્યાએ ચાદશ માનીને કરાતી

૧ ગુજરાતી મહા વદી અમાસ.

પક્ષીના પ્રશ્ન ૧૬૬૫ પહેલાં ખરતરાએ નહિં કર્યો હાય એમ ગણીએ તો પણ ૧૬૬૫ માં ખરતરાએ રચેલા 'ઉત્સ્ત્ર ખંડન'માં કહેલા જ છે, એટલે ઉત્સ્ત્ર-ખંડનના પહેલી પૃનમે પક્ષ્મી કરવાના તપાગચ્છને આપેલા એલાં ભાશી, શ્રી હીરસૂરિજી મહારાજના પ્રશ્નોત્તર ચન્થના વચનથી, શ્રી વિજયદેવસુરિજીના સંઘના પટ્કથી તથા અત્યાર સુધી શ્રીદેવસ્ત્રસંઘની સમાચારીથી એ પૂનમ કે અમાવાસ્યાએ કે અમાવાસ્યા હોય ત્યારે દીષ્પણાની પહેલી પૂનમ કે અમાવાસ્યાએ ચાદશ માનીને પક્ષ્મી થતી હતી તે વાત નિર્વેવાદ જ છે, આખી પર્વતિયિને ઉડાવવી અને પર્વતિયિને જણાવવા માટે કહેવાતાં વચનાને આગળ કરવાં તે દ્વણાલાસ નથી એમ કેમ કહેવાય?

(ऋ) ખરતરા પૂનમની પર્વતિથિ માનીને તેમાં ચતુર્દશી પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન કરે છે તેથી તેને તત્ત્વતરગિણીકારે જેમ પૂનમના અનુષ્ઠાનના લાેપની આપત્તિ આપી તેવીજ રીતે જો બન્થકાર પૂનમના ક્ષયે આ વર્ગની માફક દીપ્પણાની ચતુર્દશીને દિવસે ચાદશ માનતા હાત અને અને પૂનમનું પર્વાનુષ્ઠાન ચાદશે કરતા હાત તા જરૂર ખરતરવાળાઓ બન્થકારને ચાદશના અનુષ્ઠાનના લાેપની આપત્તિ આપતા પરંતુ પૂનમના ક્ષય વખતે બન્થકાર ચાદશે ચાદશ માનવી અને પૂનમ કરવી, તેમ કરતા જ ન હતા. એટલે બન્થકારને તે આપત્તિ હતી પણ નહિ અને તેથીજ ખરતરાઓ આપી પણ નહિ.

વળી આ વર્ગ જેમ ચાદરાને દહા દે પૂનમ કે અમાવાસ્યાની લેળો આરાધના માને છે, તેમ જો તે વખત ખરતગચ્છવાળા કે તપગચ્છવાળા એક દિવસે બે પર્વતિથિ લેળી આરાધવાનું માનતા હોત તા પરસ્પર આપત્તિ આપવાનું રહેત જ નહિ. અર્થાત્ બેમાંથી કાઇપણ ગચ્છવાળા આપત્તિની આપલે કરત જ નહિ કારણકે પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાના ક્ષયની વખતે તો તેરસે ચાદરાના અને ચાદરો પૂનમ કે અમાવાસ્યાના લેગવેટા ઘણા હાય તેથી તે દિવસે તેની વિદ્યમાનતા હાય તેમાં ખરતરને તા બાલવાનું રહેતજ નહિ.

(૫) પૂર્ણિમા અમાવાસ્થાના ક્ષયની વખતે તપગ છવાળાઓ ચતુ દેશીને દિવસે ચર્તુ દશી અને પૂર્ણિમા એ બન્નેનું એકઠું આરાધન કરતા જ નહોતા અને એ વાત શ્રીહીરસ્ રિજી મહારાજના 'ત્રયો दशी च તુર્દેશ્યો:' એ દિવચનવાળા પદથી સ્પષ્ટ છે એમ ઘણી વખત અગાઉ પણ સ્ચવવામાં આવ્યું છે.

(સંવત^૧ ૧૮૯૬ ના માગશર મહિને રાજનગરથી વડાદરા શ્રી સંઘ ઉપર લખેલા શ્રી રૂપવિજયજી 'મહારાજના કાગળ કે જેની અસલ નક્ક**લ** પાટણમાં

૧ રૂપવિજયજી મહારાજના કાગળની નકલ બ્લાેક સાથે સામે આપવામાં આવેલ છે.

સાહિત્યપ્રેમી મુનિવર્યાશ્રી પૂષ્યવિજયજ' પાસે છે તેમાં પણ ચાક્પું લખાણ છે કે–પૂનમના ક્ષયે વ્યારસ તેરસ ભેગા કરવા એટલે બારસને બીજે દિવસે ચાદશ અને તેને બીજે દિવસે પૂનમ કરવી.)

વળી સં. ૧૮૭૧ માં વહાદરાથી પંહિત શ્રી દીપવિજયજીએ જે કહાનમ પ્રગણાના સાધુઓ ઉપર કાગળ લખ્યા છે (અને જે કાગળની નક્કલ આચાર્ય શ્રા વિજયઉદયસૃરિજી પાસે વિદ્યમાન છે તથા જેના કેટલાક લાગ શાસ્ત્રીય પૂરાવાની ચાપડીમાં છપાયેલા પણ છે. તેમાં પણ સ્પષ્ટ જણાવે છે કે-' અમાવાશ્યા કે પૂનમ ત્રૂટતી હાય ત્યારે શ્રીદેવસૂરગચ્છવાળા તેરશને ઘટાઉ છે' આ બધી વસ્તુને જોનાર જાણનાર અને માનનાર મનુષ્ય કાઇ દિવસ પણ એમ ન કહી શકે કે-શ્રી તપાગચ્છવાળાએ પૂનમ-અમાવાસ્યાના ક્ષયે ચાદશ પૂત્રમ કે ચાદશ અમાવાસ્યાને એકજ દિવસે લેગા કરીને માનતા હતા.

(શે) રએ વર્ગ પોતાના લખાણનો ભાવ લખતાં એમ કળુલે છે કે-પૂનમને દિવસે પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન ખરતરા કરે છે, તો પણ તેને એદિશના અનુષ્ઠાનના લાપની આપત્તિ અન્થકાર પૂનમ માનવાને લાધે આપે છે. તો પછી એ વર્ગ અપ્ટમી અને ચતુર્દશી આદિના ક્ષયની વખતે સાતમ અને તેરશની ઉદયતિથ (અહારાત્ર) માના જે અપ્ટમી અને ચતુર્દશીની આરાધના કરે તા પણ અપ્ટમી અને ચતુર્દશી આદિ પર્વતિથિઓ (તે દિવસે ચાવાસે કલાક સંદ્યા આપીને) નહિ માનેલી હાવાથી પાતાને અપ્ટમી અને ચતુર્દશી આદિના અનુષ્ઠાનાની લાપની આપત્તિ, વિનાધારં ચ નાધેયં (તિથિરૂપ આધાર વિના આરાધનારૂપ આધેય નહીં)ની માક્ક કેમ ન સ્ત્રી ?

યળી જેમ તે દિવસે અહારાત્રની પૂનમ માનેલી હાવાથી પાતાની માન્યતાની અપેક્ષાએ પણ ખરતરા જો મૃષાવાદી થાય છે, તો પછી જેઓ આઠમના ક્ષયે સાતમ આદિ માની તે તે સાતમમાં આઠમ આદિની આરાધના કરે તેઓ તે દાષથી કેમ છટકતા હશે? તે કહેવું મુશ્કેલ છે.

૧ દીપવિજવજના કાગળની નક્કલતા કેટલાક ભાગ અહીં અપીએ છીએ.

स्ततः श्री भड़अच, सुरत=कहानम परगणे श्री विजयनन्दस्रिगच्छिया समस्त संप्रदाय प्रति श्री वडोदरेथी लि. पं. दीपविजयना वंदना. बीजु तिथि बाबतः तमारो खेपीयो आच्यो हतो ते साये पत्र मोकल्युं ते पहोतु हस्य (वी.। अमांस पून्यम त्रुउती ह्यूं ते उपर देवस्र्रिजी वाला तेरस घटाडे छे तमे पड़वे घटाडो छो। ए तमारे कजीओ.

ર પૃષ્ઠ ૬૫ પેરા ૩૦ તી સમાલાશ્વના છે.

વાસ્તવિક રીતિએ કાેઇપણ પર્વની બાધા સિવાય શ્રીઉમાસ્વાતિવાચક્રજીના સચે પૂર્વા ના પ્રદેશની અર્ધજ્ઞરતીય ન્યાયે અવગશુના કરીને ખરતરાએ કરેલી પ્રવૃત્તિને અંગે આ સર્વ કથન છે. એ વાત ચન્થકારે શરૂઆતથી જ કહેલી હોવા છતાં એ વર્ગના મગજમાં કેમ નથી આવી ? એ સમજતું સુજ્ઞાને માટે કઠણ નથી.

ચાૈદશ માનવામાં પૂનમના અનુષ્ઠાનના લાેપની આપત્તિ કેમ નથી આપ-વામાં આવી અર્થાત્ ત્યાં મુધાવાદની આપત્તિ કેમ નથી આપી ? એવું કહેવામાં એ વર્ગ શ્રી તત્ત્વતર ગિણીમાં એ સ્થળે 'પાક્ષિક પ્રકરણ શરૂ થયું છે ' એ વાત કેમ ભૂલી ગયા ?

વળી અનુષ્ઠાન લાેપ કરતાં પણ મૃષાભાષાના માટા દાષ છે એ વાત પાંચ મહાવતધારી એ વર્ગ ન સમજ શકે એમ તાે સંભવિત નથી.

વળી આ આપું વાકય એ તો સ્પષ્ટજ કરે છે કે-એક તિથિએ બે અનુષ્ઠાન નહીંજ થાય. જે આમજ છે તેા પછી એ વર્ગને ચાદશ પૂનમ કે ચાદશ અમા-વાસ્યા જેવી ફરજિયાત તિથિઓને એક દિવસે એકઠી માનવાની ધારણાઓ કઇ નજરે ઉદ્દસવી હશે ?

એ વર્જ પ્તમના દિવસે ખરતરા પક્ષ્મી કરે તેમાં પણ પૃર્ણિમાના અનુ-શાનના સમાવેશ કરવા તૈયાર થાય છે. જયારે શાસ્ત્રકાર તો તે ચાદશ પૂત્તમ બને દિવસાએ બે ઉપકાસરૂપી છઠ્ઠ કરવાથી તે બને પર્વ-તિથિની આરાધના થાય અને તે કરવી જ જોઇએ એમ ફરજ તરીકે જણાવે છે.

(એ) શ્રીઉમારવાતિ વાચકજના 'बृद्धौ कार्या तथोत्तरा'ના વચનને અનુસરીને જ શ્રી દેવસ્રિજના પટ્ટકના આધારે શ્રી તપાગચ્છવાળાએ પૂર્ણિમા ને અમાનાસ્થાની વૃદ્ધિએ તેરસની વૃદ્ધિ કરે તેમાં દોષના લેશ પણ ન ગણાય. અને એમ ન ગણીએ તો ઉદયવાળી તેરસ છતાં ચતુર્દશીના ક્ષય હાય તો તેરસનું નામ નહિ લેવામાં અને ચાદશનું જ નામ લેવામાં સમ્મત થયેલા શાસકારને ખરતર ગચ્છવાળાએ મુષાવાદના પ્રસંગ આપ્યા વગર રહે નહિ એમજ માનનું પડે. અર્થાત્ પૂર્વાચાર્યોએ પ્રવર્તાવેલા વ્યવહારને અંગે વ્યપદેશ કરનારાઓને માટે ખરતરગચ્છ સરખા વિરાધિઓએ પણ આરોપ, મુષાવાદ જેવા દોષા આપવાની હિંમત નથી કરી ત્યારે એ વર્ગે મોનું કરનારના ઉપર દોષાના કુંગર ઠાલવવામાં બાકી રાખી નથી.

૧ 'પાક્ષિકતું અતુષ્ઠાન કહેનારને પૂર્ણિમાના અનુષ્ઠાનના વિલાપની આપત્તિ જણાવી નહિ'' [આ પુસ્તક પૃ. ૬૬, પેરા ૩૧]ની આ સમાલાચના છે.

એટલે કહેવું જોઈએ કે-વિરાધિ ગચ્છવાળાઓને જેટલી પૂર્વાચાર્યીના વચનની મગજમાં કંઇક પણ અસર હશે તેટલી પણ આ વર્ગના મગજમાં ન હોય, એ ન ખનવાજોગ નથી.

(औ) પૃશ્ચિમાના ક્ષયની વખતે જો એ વર્ગના કહેવા પ્રમાણે ચતુ દેશો અને પૃશ્ચિમા બન્ને પર્વતિથિઓનું એકજ દિવસે આરાધન કરી શકાતું હોત તો અનન્તરસ્થિત બે ત્રણુ આદિ કલ્યાણું કાના પ્રશ્નનો અવકાશજ નહોતો. તેમજ ઉત્તરમાં પણ શાસ્ત્રકારને उमयतः पाशारज्ञानी આપત્તિ આપવાના પણ પ્રસંગ ન હતો, એટલુંજ નહિ પરંતુ શ્રન્થકારને તે સ્થળે 'કલ્યાણું કના આરાધક તપસ્યા કરનારજ હાય છે' એમ કહીને પૃશ્ચિમા આદિ ફરજિયાત તિથિઓ કરતાં કલ્યા- ણુકની મરજિયાત પર્વતિથિઓ માટેની આરાધના જુદી રીતે કરવાનું પણ કહેવું પડત નહિં. તેમજ એવા વખતે અનંતર દિવસે તપ કરી લેવા એમ ઉત્તર દેવા પડત નહિં. છતાં એમ કહ્યું છે તથા ઉત્તર આપ્યા છે તેથી સ્પન્ટ થાય છે કે પૃનમના ક્ષયે તેઓ તેરરાના ક્ષય કરીને તેરશે ચાદશ ને ચાદશે પૃનમ કરતા હતા.

અને તેથીજ કયાં સુધી તિથિઓ ફેરવશો ? એમ સામા પક્ષવાળાને બ્રન્થકારની સામે આ પ્રશ્ન ઉલા કરવા પડયા. અર્થાત્ એક દિવસે નવા વર્ષ્યની માફક અનેક પર્વાની આરાધના થતી હાત તા ન તા ખરતરાને अथानन्तर• સ્થિતાસ ફિલ્યાવિकस्याणकतिथिषु• એમ જણાવીને ત્રણ કલ્યાણકાના પ્રશ્ન કરવા પડત કે ન'તા શાસાકારને તેના અનન્તર દિન લઇને તપ પ્રવાની વાત જણાવવી પડત.

- (क) અષ્ટમી ચતુદર્શી આદિ-પર્વતિ થિએ કરતાં કેલ્યા ખુકની પર્વતિ થિએ નું લિજ પણું હવેજ નહીં માનનાર એ વર્ગ જો અન્તઃ કરણથી સાચી રીતિએ આ પક્તિએ ને ઉકેલે તો તેને કરજીયાત ચતુષ્પર્યીના અનુષ્ઠાન અને મરજીયાત કલ્યા ખુક પર્વાની આરાધના માં કેટલું બધું પ્રખળ અંતર છે એ વાત રહેજે સમજી શકાય તેમ છે. એ વર્ગને આ વસ્તુ યથાર્થ સમજાઇ હોત તો તેઓ હવે 'જે શાસ્ત્ર અને તપાગમ્છની આચરણા વિરુદ્ધ' કલ્યાણક તિથિઓના નામે ચતુષ્પર્યી તથા પટ્પર્યી તિથિઓને લેળી કરવાનું લેળી અરાધવાનું અને લેળી કહેવાનું કાર્ય કરે છે, પર્પે છે અને આ થરે છે તે સ્વર્પને પણ કરત, પ્રરૂપત કે આ ચરત નહિં.
- (स) र पृर्शिभाना क्षये आ नवा वर्णनी भाइड को अन्धडारने शिहशने हिवसे अन्ने तिथिकोतुं आराधन धर्ध अधुं केम अधुवातुं होत तो पछी लेजी आवेदी

૧ રામચંદ્રસરિજીતા પૃષ્ઠ ૬૬ પેરા ૩૩ તા 'પૂનમના ક્ષયે…'ની સમાલાચના છે.

૧. રામચંદ્રસરિજીના પૃષ્ઠ ૬૭ પેરા ૩૭ ની સમાલેશ્યના.

કલ્યાબુક તિથિઓ માટે પહ્યુ 'उत्तरित्तमादायैच तपः पूरको भवति' (त. मु. पू. ६) એમ કહીને ઉત્તરિદન લેવાની અને તે લેળી તિથિનો અલગ તપ કરી આપવાની વાત બ્રન્થકારને કહેવાનું સ્વપ્ને પહ્યુ રહેત નહિં એટલુંજ નહીં, પરન્તુ ખરતરાને આપત્તિ આપી છે કે (તમા ચાદશના ક્ષયે તા પૂનમના દિવસે પકૃષ્મી કે ચામાસીના એક ઉપવાસ કરી લા પરન્તુ 'यथा पूर्णिमापाते पाक्षिकचातुर्मासिक षष्टतपोऽभित्रहोति' (त० मु० पृ० ६.)

જયારે પૂનમના ક્ષય હાય અને ચાદશ પૂનમ બે તિથિના છદ્દતપ (બે ઉપવાસ લાગલાગટ) ના અલિગ્રહ હાય ત્યારે તમે આગળના દિવસ (પડવા) લઇ નેજ જેમ તપ પૂરા કરા છો (તેવીરીતે કદયાણકની આરાધના કરનાર, નહિ કે ફરજિયાત ચતુષ્પર્વીની આરાધના કરનાર આગળના દિવસને લઇ જે તપને પુરનારા થાય) એમ જણાવ્યું છે, તે જણાવત નહીં.

આ રીતે એક દિવસે બે તિથિનું આરાધન કાઇ દિવસ લેળું નહિ થવાની શાસ્ત્રમાં સ્પષ્ટ વાતા હોવા છતાં એ વર્ગ એ ગ્રંથકારની પાંક્તએના આ રીતે સીધા અર્થ નાંહ કરતા લાવ કહેવાને નામે કેટલું બધું ખાંટી રીતે ચીતરે છે તે સુજ્ઞાને સમજવું મુશ્કેલ નથી. એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-પ હત્યંમિ (श्राद्धविध मुद्दित पृष्ठ १५२. આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૩.) સ્પષ્ટીકરશ્યુ-પ

ખુલાસો—આ સમાલાચના (એ વર્ગના પુરાવા પાઠ ૧. તથા સ્પષ્ટી-કરણુ ૧ આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૫૪) માં થઈ ગયેલ છે. એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-६ जद्दवि हु जिजसमयंमि अ काळो सन्वस्स कारणं० (तत्त्वतरंगिण्डी सु. પृ. ८ આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ७६.)

સ્પષ્ટીકરણુ–૬

ખરતરગચ્છના જિનપ્રભસૂરિએ તો વિધિપ્રપા નામના શ્રન્થમાં ચાદશના ક્ષયની વખતે તેરશને દિવસેજ ચાદશ કરવાનું જણાવેલું હોવાથી (સ્પષ્ટ છે કે એ ખરતરગ્રન્થકાર પછી) સત્તરમી સદીઓના ખરતરગચ્છવાળાઓએ જ્યારે ચાદશના ક્ષયે પ્નમના દિવસે પક્ષ્મી-ચાદશ કરવાનું રાખ્યું ત્યારે તે ખરતર ગચ્છવાળાઓને પાતાના પૂર્વાચાર્યના કાંઇ વચનનું સમર્થન લભ્ય ન હોવાથી તે ખરતરાને ભવિષ્ય અને ભૂતકાળના કાર્યકારણની વાત પકડવી પડી, અને તેથી જ ગ્રન્થકારને પણુ અત્ર આ જાદવ દુવ ગાથાથી ભવિષ્ય અને ભતકાળના કાર્યકારણની વાત ખરતરગચ્છ

આગળ ધરવી પડી, નહિ કે ગ્રન્થકારની પાતાની તેવી માન્યતા છે, તે માટે આ ગાથા ધરી છે.

આ વસ્તુ ખારીકાઇથી લક્ષમાં લીધા વિના આ વાત પકડીને પર્વાનન્તર પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે એ વર્ગ આડી ધરે એ કાઇ વાતે સંગત નથી, પર્વાનન્તર પર્વાતિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વતર અપર્વાતિથિના ક્ષય કરવાની અને વૃદ્ધિની વખતે વૃદ્ધિ કરવાની અસલની રીતિને છત આચારનું પણ ખળ હોવાથી એ સામે એ વાત લઇને એ વર્ગથી કંઇ કહી શકાય નહિ.

આમ છતાં એ વર્ગ અત્ર એજ વાતને વળગી રહે તો તેને અષ્ટમી ચતુદ શી, પૃર્ણિમા કે અમાવાસ્યના દિવસે માત્ર અમુક ઘડી જ તે તિથિઓ હોય અને પછી અનુકમે નવમી, પૃનમ કે પડવા ચાલુ થતા હાય તો તે દિવસે તે તે તિથિના બાકીના વખતને અષ્ટમી આદિ તરીકે કહેવા અને આરાધવામાં વિનષ્ટ કાર્યનું ભવિષ્ય કારણ કેમ નહીં થાય? તેવા પ્રસંગે એ વર્ગ તરફથી કદાચ ઉદયનું આલં બન લેવામાં આવે તો જેમ તે તિથિના થાડી ઘડીના પણ ઉદય, તે આખા દિવસની સાઠેય ઘડીને માટે નિયત કરવા, તે માત્ર સંપ્રદાયની પરિભાષા છે; અને તે પ્રમાણે વર્ત્ત વું અયાગ્ય નથી. તેવીજ રીતે પર્વના પરિસંખ્યાતને નુકશાન આવે તે વખતે ઉદયને પણ વ્યવસ્થિત કરવા એ કંઇ અયાગ્ય નથી.

એ વર્ગના પૂરાવા પાઠે ૭-૮ क्षये पूर्वा तिथिः कार्या અગર क्षये पूर्वा तिथिय्रांद्या । (આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૮) સ્પષ્ટીકરણુ ૭-૮

આ પાઠમાં નિષેધ અનુવાદ અને વિધાનદ્વારાએ તેમજ વિધિ અને નિયમદ્વારાએ ખૂલાસા કરવામાં આવેલા છે. અષ્ટમીઆદિના સુર્યોદય પહેલાં અષ્ટમીઆદિકની તિથિ વિદ્યમાન છતાં તેના નિયમા ન પાળવામાં પ્રાયશ્વિત્ત નહીં તેમજ અપ્ટમી આદિને દિવસે નવમીઆદિ તિથિએ! બેસી ગઇ હાય છતાં અપ્ટમીઆદિના નિયમા પાળવાની કરજ રખાય છે, અને ન પાળે તા પ્રાયશ્વિત્ત છે. તો એ વર્ષને એ વખતે વિનષ્ટકાર્યનું ભાવિકારણ નહિં પ્રણાય? તત્ત્વ એ છે કે—પ્રદેશય અને હર્વામિશ્ના વિધાનાની પ્રવૃત્તિમાં સિદ્ધાન્ત આડે લાવીને દેશ દેવાયજ નહીં કેમકે ઉદયના સિદ્ધાન્ત સ્વીકારનારે ઉદયની પહેલાં તિથિભાગની અમાન્યતા કરવી જોઇએ અને ઉદયવાળી તિથિના દિવસે ભવિષ્ય તિથિમાં ભૂતના આરોપ કરવો જોઇએ. એટલે પૂર્વકાળે નિષેધ, વર્ષમાનકાળે અનુવાદ, અને ભવિષ્યકાળે ભાવિતિથિમાં આરોપ માન્યા સિવાય ઉદયતિથિ માની શકાય જ નહિ.

જેમ પૂર્વાચાર્યોના વચનથી તે નિષેધ અને આરાયને ગણુકાર્યા વગર

ઉદયના ઉપલક્ષણથી આખા અહારાત્ર તિથિ માનવામાં આવે તો આચાર્ય મહારાજના વચન પ્રમાણે તિથિસંજ્ઞાના વિપર્યાસ કરીને પરિસંખ્યાત પર્વતિથિનું નિયમિતપણું કરવામાં કાઇપણ વિચક્ષણ દાષ માનીને એથી વિપરીત કંઇ કહી શકે નહીં.

અને તેથી આધાર તરીકે લેવાતા ટીપ્પણાથી આવેલી પરિસંખ્યાત પર્વ-તિથિની હાનિવૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વતિથિની હાનિ–વૃદ્ધિ કરવામાં સર્વ પ્રકારે યાગ્યતાજ રહી શકે છે. પર્વતિથિની ટીપણામાં હાનિ હાય તે વખતે આધાર તિથિપણે તિથિઓ જણાવાય.

એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-૯-૧૦-૧૧.

पाठ-९ अथ तिथीनां हानौ बृद्धौ च का तिथिराराध्यत्वेन सम्मतेत्त्यपि दर्शयति। पाठ-१० तिहिवाप युव्वतिहि अहिआप उत्तराय गहियव्वा०

पाठ-११ 'तिहिवाय' तिथिपाते तिथिक्षये पूर्वैव तिथिग्रांह्या उपादेयेत्यर्थः..... (तस्वतरंगिणि पृष्ठ ३ आ पुस्तक पृष्ठ ८१ थी).

સ્પષ્ટીકરહ્યુ~૯–૧૦–૧૧

પૂર્વની અપર્વતિથિનું પર્વપણું વિહિત થાય છે અને વૃદ્ધિની વખતે પહેલીમાંથી પર્વપણું નીકળી જાય અને ઉત્તરમાં પર્વપણું કાયમ થાય છે. એ વખત કાઇ વખત પણુ કાઇ સપ્તમી આદિ અપર્વતિથિને આરાધ્યા તિથિ તો કહી શકેજ નહિ એટલે અષ્ટમીઆદિ પર્વતિથિ હાય ત્યારે આરાધ્યપણાના અર્થપર્વ તિથિપણું એમ કરવાજ પડે, આજ કારણું 'ब्राह्मा' એવા સાધારણ શખદના પર્યાયના અર્થ શાસકારે 'उपादेવા' એમ કર્યો એટલુંજ નહિ પણુ 'इत्यर्थः ' કહીને 'ब्राह्मा' શખદના અર્થ 'પર્વતિથિને આદરપૂર્વક લેવી' એમ જણાવવા પડયા. અર્થત્ અપર્વતિથિને પર્વ સંગ્રા આપીને પર્વપણું લેવા માટે 'उपादेવા' જેવા આકરા શખદ શાસકારને લેવા પડયા.

तिहिवाय पुर्वितिहि० એ વાક ય પર્વ તિથિનો ક્ષય હાય તા પહેલાની તિથિ (પર્વ થિપણે) લેવી, એમ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે. એટલે અષ્ટમી- આદિના ક્ષયે સપ્તમી આદિને અષ્ટમી આદિ તરીકેજ લેવી પડે. જો એવા અર્થ કરવામાં ન આવે અને એ વર્ગ કહે છે તેમ (પર્વ તિથિના) ક્ષયે પૂર્વની તિથિમાં આરાધના કરવી એવા અર્થ લેવામાં આવે, તા પ્રથમ તા એ અર્થ વૈયાકરણાને હાંસીપાત્ર લાગે.

કેમકે તેમ અર્થ કરતાં આરાધનાયદ આકાશમાંથીજ લાવવું પહે એટલુંજ નહિં, પરંતુ આપત્તિ પર્વ'તિથિના ક્ષયની 'શૂન્યતા' ને છે અને એ વખતે (તે તિથિનુંજ વિધાન છેહીને) આરાધનાનું વિધાન કરવામાં આવે તો તેમાં કેટલી અધી અયાગ્યતા રહે તે વાકયાર્થ સમજનારાઓને પણ સમજવી મુશ્કેલ નથી. વળી क्षये पूर्वा तिथिः कार्या એ પદાહિથી ' પર્વ તિથિના ક્ષયનું સ્થાન પૂરવામાટે પૂર્વની અપર્વ તિથિનું સ્થાન ન લેવું અને તેના 'અપર્વ તિથિમાં આરાધના કરવી' એવા અર્થ કરવામાં આવે તો તેમાં તિથિઃ એ શખ્દ પ્રથમા છે તે જેના પર તિથી એમ સખ્તમી કરવાની અજ્ઞાનતા આવવા સાથે તિથિજ્ઞા૦ વહે કરીને શ્રાહ્કવિધમાં શરૂ કરેલું તિથિ પ્રકરણ પણ આધિત થાય, તે વાત ઓછી વિચારવા જેવી નથી. યાદ રાખવું કે પર્વ તિથિના ટીપણામાં ક્ષય હાય ત્યારે 'પહેલી અપર્વ તિથિના ક્ષય કરવા ' એવા આ ક્ષયે પૂર્વા૦ પાદના વાક્યાર્થ છે, એમ કાઈપણ કહે નહિં પરંતુ તાત્પર્યાર્થ જરૂર એ આવે કે-પૂર્વની અપર્વ તિથિના 'સંજ્ઞા' એટલે '૦યવહાર' હડી જવાથી તે પૂર્વની અપર્વ તિથિના ક્ષયનાજ ૦યવહાર થાય.

चृद्धौ श्राह्या तथोत्तरा એ પાઠના અર્થ પણ 'પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હાય તાં તે પર્વતિથિથી આગળની તિથિ લેવી', એવા અર્થ તા અણુસમજી કરે પરંતુ શાસ અને પરંપરા સમજનારા વિદ્ય પુરૂષા તા ડીપ્પણામાં આવેલી પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે બીજ તિથિને જ પર્વતિથિ તરીકે કહેવી એવા અર્થ કરે છે.

તત્ત્વ એ છે કે-શાસનને અનુસરનારા ખુદ્ધિમાના તો પહેલા વાકયને અપ્રાપ્ત વિધાન કરનાર ગણીને વિધિવાકય તરીકે ગણે અને બીજાપાદને સિદ્ધ છતાં આરંભ કરવાથી નિયમવાકય ગણે અને તેથીજ સ્વયે પૂર્વા પ્રધાયના આખાય પૂર્વાદ થી દીપ્પણામાં આવતા પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વની અપર્વ તિથિમાં ૨૪ કલાક માટે પર્વતિથિનું વિધાન અને દીપ્પણામાં પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે બીજા દિવસે જ ચાવીસ કલાક માટે પર્વતિથિપણાના નિયમ શણે છે અને તેજ વાત તત્ત્વતર ગિણીમાં દીકાકારે સ્પષ્ટ શખ્દામાં 'ચાદશના ક્ષયે તેરશનું નામ લેવાના અભાવ અને ચાદશ જ કહેવાનું થાય છે. એમ કહીને સ્પષ્ટ કરી છે.

જૈનધર્મને અનુસરતા કાઇપણ મનુષ્ય અજ્ઞાનતાથી કદાચ અવળે માર્ગે અઢી જાય તે અસંભવિત નથી. પરંતુ જેના હૃદયમાં વાસ્તવિકરીતિએ જૈનધર્મ વસ્યા હાય તે જાણીબુજને તા માર્ગથી વિપરીત બાલે જ નહિ. પરંતુ દુષમ-કાળના પ્રભાવે એથી વિચિત્ર વર્તન દેખાય તા શાસનપ્રેમીઓને તા ખરેખર ધૃશ્વા જ થાય.

વસ્તુ એ છે કે–જે બ્રન્થમાંથી અને જે ગાથાના વિવરણુમાંથી આ પાઠ એ વર્ગ તરફથી આપવામાં આવ્યા છે, તે શ્રી તત્ત્વતરંગિણી બ્રન્થ અને વિવરણુમાંજ શાસ્ત્રકારે આપેલા ખુલાસા નનુ હવયતિથિસ્વીकारान्यतिथितिरस्कारप्रवणयोरावयोः त्रयोद्दश्या अपि चतुर्दशीत्वेन० એ પાઠથી 'પર્વતિથિના ક્ષયની બાબતના' પ્રશ્નોત્તર પૂર્વક કરેલા છે. અને જે તે એ વર્ગે આપેલા ઉપર મુજબના પાઠાની જોડે જ છે તે છતાં તેને જાણી જોઇને એ વર્ગ તરફથી અહિં આપ-વામાં આવ્યા નથી.

[એ વર્ગના પૂરાવા પાઠ−૧૨−૧૩–૧૪.

१२ अह जइ कहिंबि०

१३ अथ यदि कथमपि०

१४ न च प्राकृ० तत्त्व० भृष्ठ ३-४ व्या भुस्तः भृष्ठ ८३-८४]

સ્પષ્ટી કરણ-૧૨-૧૩-૧૪

णारमा नं जरमां अह जह कहिवि० को गाथा छे. तेरमा नं जरमां के गाथा उपर अन्यकार सिवाय अन्य के कि के करे ही अब यदि कथमित ताः...... हुज्जित भवेयु:...... व्यतिरेकमाह ० विगेरे वाक्ष्योवाणी शिक्ष छे. १ ते शिक्ष मां अपि शिक्ष हिथा जिस्स तिथिनी साज्ञानी व्याप्या करवा छतां ते स्थणे तेमां ते शिक्ष का व्यतिरेक कथा के ते के कि पण्या अकारे येग्य तेमां ते शिक्ष का व्यतिरेक कथा के ते के कि पण्या अकारे येग्य भणाय निर्ध कारणे अन्यय सिवाय व्यतिरेक घरे क्यांथी १ र. भूण गाथामां 'अयरा' शिक्ष अद्यान कर छे छतां शिक्ष के अधि 'प्राक्ष तत्वात् बहुयें पक्ष वचने' कि ने के क्यान मां गण्या सीधुं. ३. वणी साक्षी गाथानी व्याप्या करवाना ते अन्यक्ष हिना रिवाक नथी, ४. तेमक अपि शिक्ष हैं । के कि विशेष तेन समाधान ते। अन्यकार पेति लाहुं करे के छे. आम छतां आ गाथानी व्याप्याने। उपयोग के वण का कि के के विशेष के योग विशेष के कि व्याप्याने। अपयोग के वण का कि के के के विशेष के विशेष के पर ते व्याप्याने। साव,

(ટીપણામાં આવતી પર્વતિથિની હાનિની વખતે પૂર્વની અપર્વ તિથિતા વ્યવહાર થાયજ નહીં. અને પ્રાયશ્ચિત્ત લાયક 'જે ન કરવાથી પ્રાયશ્ચિત્ત આવે એવા' વિધાના પર્વતિથિના નામેજ તે દિવસે કહેવાના સંઘમાં વ્યવહાર છે એમ તે વખત એટલે વિ. સં. ૧૬૧૫ ની વખત એ શ્રન્થમાં જણાવવામાં આવ્યું છે).

તે વચનની સાથે સખ્ત વિરોધ ધરાવે છે. દ કાઇપણ ગ્રન્થકાર પાતાના વકતવ્યના વિરોધ કરતી સાક્ષી ગાથા આપે કે તેવી વ્યાખ્યા આપે એ આકાશ કુસુમવત્ છે. શાસ્ત્રકારની આ વસ્તુ સ્પષ્ટ રીતે સમજાય તેથી તે ગાથા અને તેની આ ભાવ પૂરતી વ્યાખ્યા નીચે આપી છે.

तिथिपाते तिथिक्षये पूर्वैव तिथिश्राद्या अधिकायां.....तथा......किन्तु प्रायश्चित्तादिविधौ चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात् ।

(तत्त्वतरं गिधी भुद्रित भृष्ठ. ३)

અર્થ:—¹તિથિયાત વખતે (ટીપ્પણામાં પર્વતિથિના) ક્ષય હાય ત્યારે તેનાથી પહેલાની તિથિ (પર્વતિથિપણે) શ્રહણ કરવી એઇએ. અને (ટીપ્પણામાં પર્વતિથિ) અધિક હાય એટલે એ હાય ત્યારે બીજી જ (પર્વતિથિપણે) લેવી એઇએ.

અહિં જો પર્વતિથિને સામાન્યરીતે ગ્રહણ કરવાનું કહે તા પૂર્વની તિથિનું તે દિવસે અપર્વતિથિપણું ખસે નહિ માટે તે અપર્વપણું ખસેડીને જ પર્વતિથિપણું લેવા માટે તા જ્રાજ્ઞા શબ્દના અર્થ સ્હેલા છતાં 'ઉપાદેયા'-પર્વ તિથિપણું લેવા. એમ કરીને જ્રાજ્યાં કહીને શાસકારે તે લાવ જણાવ્યા છે.

પર્વતિથિના ક્ષય હાય ત્યારે પહેલાંની તિથિ (પર્વતિથિપણે) લેવી અને વૃદ્ધિ હાય ત્યારે તેવી જ રીતે (પર્વતિથિપણે) આગળની તિથિ લેવી અને શ્રી મહાવીર મહારાજના જ્ઞાનનિર્વાણુ એટલે દિવાળી તેા લાેકાને અનુસારે કરવી.

(પર્વ તિથિની વૃદ્ધિ હાનિ જો લોકે માનેલા ચંડાશુચંડુ પંચાંગના આધારે જ કરવાની હોય તો આ શ્લેકના ઉત્તરાર્ધ રશ્નીવોરજ્ઞાન જાર્ય છોજાના આધારે જ કરવાની હોય તો આ શ્લેકના ઉત્તરાર્ધ રશ્નીવોરજ્ઞાન જાર્ય છે કહેવા પડત જ નહિં. અર્થાત્ એ વાકય પૂર્વા હેમાં જ કહી દેત. તેમજ તે શ્લેકના પૂર્વા હેના સૂચન કરતાં જીદી રીતનું સૂચન જણાવનારા ઉત્તરાર્ધ પણ કહેવા પડત જ નહિં.)

(उदयतिथिस्वोकारान्यतिथितिरस्कारप्रवणयोरावयो० ३ ओ पाठथी आ

૧. આચાર્ય રામચંદ્રસૂરિજીએ પોતાના પક્ષસ્થાપનમાં જે ૧૦-૧૧-૧૨-૧૪ શાસ્ત્રપાઠો રજી કર્યા છે તે સર્વે તત્ત્વતરંત્રિણી ગા. ૪ અને તેની ટીકા પૈકીના છે. તેમાં પાઠ ૧૧ પછી અમુક ભાગ છોડીને બારમા પાઠ રજી કર્યો છે અને તેરમા પાઠ તરીકે 'સદ जદ कहिंव'ની વ્યાપ્યા રૂપે 'अશ यदि कथमपि 'ના જે પાઠ રજી કર્યો છે તે મુદ્રિત પ્રતમાં નથી. તત્ત્વતરંત્રિણીની ગા. ૪ ની ટીકામાંજ 'અદ जદ कहिंव' ગાયા આવે છે. આ ગાયાની વ્યાપ્યા પ્રાથકાર જે ટીકામાં લખે તેથી વિરુદ્ધ અને અસંબદ્ધ લખે તે સંભવી શકે નહિ. તત્ત્વતરંત્રિણીની ગા. ૪ અને તેની ટીકા તો દેવસુરસમાચારીને શાસ્ત્રાન્તુસારિ ઠેરાવે છે. આથી ગા. ૪ની ટીકાના અર્થ આ અને આ પછીના ત્રણ પેરેપ્રાફમાં આપ્યો છે. આ અર્થના સપષ્ટ પ્યાલ આવે તેટલા માટે ગા. ૪ અને તેની સળ'ગ ટીકા આપીએ છીએ.

[&]quot;तिहिवाप पुञ्वितही अहिआप उत्तरा य गहिअन्वा। हीणंपी पिक्खयं पुण न पमाणं पुण्णिमादिवसे ॥४॥" तिहिवाप तिथिपाते-तिथिक्षये पूर्वेव तिथिप्रांह्या, अधिकायां च-युद्धों चोत्तरैव प्राह्या, उपादेयेत्यर्थः, यदुक्तं-" क्षये पूर्वा तिथिप्रांह्या, वृद्धौं श्राह्या तथोत्तरा। श्रीमद्वीरस्य निर्वाणं, क्षेयं छोकानुसारतः॥१॥"

र क्षये पूर्वा तिथिः कार्या बृद्धौ कार्या तथोत्तरा। श्रीवीरक्षानिर्वाणं कार्य लोकानुगैरिद्ध ॥१॥ આ પાઠને લક્ષમાં લઇ અહિં અર્થ લખાયા છે. જે પાઠ પણ ઉમા-સ્વાતિ મહારાજના પ્રધાવના નામે પ્રસિદ્ધ છે.

૩ માઠ-૧૧ પછી રામચંદ્રસરિજીએ જે ભાગ છોડી દર્ધને પાઠ ૧૨ અને પાઠ ૧૩

વસ્તુ આપણે બન્ને (ખરતરગચ્છ અને તપગચ્છવાળા) ને માન્ય છે એ વાતને અંગીકાર કરીને પણ કાઇક (ખરતરગચ્છવાળા) ભ્રાંતિથી અગર પાતાની બુદ્ધિની મંદતાથી અપ્રનીઆદિક પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે તો સપ્તમી આદિક અપ્રનીઆદિ પર્વતિથિમણે ક્ષેવી, પણ ચાદશના ક્ષયે તો આગળની પૂનમ (ચાદશને પૂનમે પક્ષ્મી તરીકે કહેવી, ક્ષેવી) એવી રીતે અર્ધ જરતીયન્યાયને જે અનુસરે છે તેને આશ્રીને શાસ્ત્રકાર ઉત્તરાર્ધ કહે છે દ્વીનમવિ ક્ષય પામેલી ચતુદ શી એટલે પક્ષ્મી પૂનમના દિવસે પ્રમાણ કરવી નહિ. કારણકે ખરતરા સાતમને દિવસે આઠમ કરવામાં લોગ વિગેર હેતુ આપે છે (માટે તેમને અહિં શાસ્ત્રકાર તેજ હેતુ દઇને કહે છે કે) પૂનમે ચાદશના લોગના ગંધના પણ અલાવ છે. (માટે તમારાથી પૂનમે ચાદશ થાય જ નહિં.)

પરંતુ ટીપ્પણાની તેરસને દિવસે જ ચાદશ એટલે પાક્ષિક કરવું જોઇએ. ક્રષ્ટાન્તની સાથે જોડાએલી ચુક્તિએ આ બ્રન્થમાં આગળ કહેવાશે. (ખરતર ગચ્છવાળાએ બ્રન્થકારે તેરસના દિવસે ચાદશ માનવાનું જણાવ્યું તેથી શંકા કરે છે કે) ઉદયવાળી તિથિને માનવી અને ઉદય વગરની તિથિને ન માનવી એમ માનવાવાળા આપણે બન્ને છીએ. તો પછી (ટીપ્પણામાં જે તેરશના ઉદયવાળી) તેરશ છે છતાં તેના (ટીપ્પણામાં જેના ઉદય નથી કેમકે ક્ષીણ થયેલી છે તેથી તેવી) ચાદશપણે સ્વીકાર કરવા ચાવ્ય કેમ ગણાય? ખરતર ગચ્છવાળાની આવી શંકાના ઉત્તરમાં શાસ્ત્રકાર કહે છે કે તેવા પ્રસંગે (ટીપ્પણામાં ચતુર્દશીના ક્ષય હાય ત્યારે તે ટીપ્પણાની તેરશના દહાઢે) તેરસના વ્યપદેશ એટલે વ્યવહાર કે સંજ્ઞાના પણ સંભવ નથી, તેથી (તેને તેરશ કહેવાય જ નહીં) પરંતુ પર્વન્તિથિ નિયત તપ ચૈત્યવન્દન સાધુવન્દન વિગેરે વિધિ કે જે પર્વતિથિને દિવસે ન કરવાથી પ્રાયશ્વિત્ત આવે છે તેવી વિધિઓમાં (ટીપ્પણાની ઉદયવાળી તેરશ છતાં પણ તે આખે! દિવસ) ચાદશ જ છે એમ વ્યવહાર એટલે વ્યપદેશ થાય છે.

ઉપરનાે પાઠ પ્રમાણિકપણાથી જેનાર સમજી માણુસ સ્વ^રને પણ **ડાં**પ્પણામાં

पतशावयोरिष सम्मतमेव ॥ [अथैषमङ्गीकृत्यापि कश्चिद् आन्त्या स्थमितमान्द्याश्चाग्रम्यादितिथिक्षये सप्तम्यादिरूपा प्राचीना तिथिः चतुर्दशीक्षये चोत्तरा
पश्चदशी प्राह्येत्येवंरूपमर्धजरतीयन्यायमनुसरित तमेषाधिकृत्योत्तरार्द्धमाहः 'हीनमिष']
श्लीणमिष पश्चिकं चतुर्दशीलक्षणं पूर्णिमायां प्रमाणं न कार्यं, तत्र तद्भोगगन्धस्याप्यसंभवात्) [र्किन्तु त्रयोदश्यामेवेत्यर्थः, दृष्टान्तिनिषद्धा युक्तयश्चात्र पुरो वश्यन्ते
इति । नन्वौदयिकतिथिस्वीकारान्यतिथितिरस्कारप्रवणयोरावयोः कथं त्रयोदश्या
अषि चतुर्दशीत्वेन स्वीकारो युक्त इति चेत्, सत्यं, तत्र त्रयोदशीति न्ययदेशस्माध्यसंभवात् , किन्तु प्रायश्चित्तादिविधौ चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात् , यदुक्तं —

સ્માપ્યા છે તેમાં છાડી દીધેલ ભાગ તત્ત્વતરંગિણી પૃષ્ઠ ૩ માં નીચે મુજબ છે.

આવતા પવૈતિથિના ક્ષયની વખતે પૂર્વની અપર્વતિથિના દિવસે તે અપર્વ તિથિતું સંઘમાં નામ લેવાતું કહેશે નહિ. નામ તો લેવાય જ નહિ પરંતુ તે આખો દિવસ (ટીપ્પણામાં ક્ષય પામેલી એવી) પર્વતિથિની સંદ્યા જ રાખવી પરે એમ માન્યા સિવાય કાઇપણ સુદ્ય પુરૂષ રહી શકે જ નહિ. આવી વિપરીત-સિદ્ધિ થવાના ભયથી એ વગે અહિં અધુરા પાઠ આપીને ભ્રમ પેદા કરવાના રસ્તા લીધા છે, પરંતુ તે ભ્રમનું પેદા થવું એ સદિક અદ્યાન વર્ષમાં જ અને.

આ કરતાં પણ નંબર ૧૪ના પાઠ અને તેનું તાત્પર્થ બતાવવામાં તો એ વર્ગ કાઇપણ સાક્ષરને ન છાજે એવું જ વલણ લીધું છે. તેઓએ આપેલા એ પાઠ મુદ્રિત પ્રતમાં નીચે પ્રમાણે છે:—

ैन च प्राक् चतुर्दश्येवेत्युक्तम्, अत्र तु 'अवरावो' त्यनेन अपिशब्दादन्य-संक्षाऽपि गृह्यते तत्कथं न विरोध इति वाच्यं, प्रायिश्चत्तादिविधावित्युक्तत्वात्, गौणमुख्यमेदात् मुख्यतया चतुर्दश्या एव व्यपदेशो युक्त इत्यभिष्रायेण उक्तत्वाद्वा. (तत्त्व० पृष्ठ ३-४)

અર્થ:—ખરતર ગચ્છવાળાઓ તરફથી વિરોધ ઉઠાવવામાં આવે છે કે પહેલાં ઉપર તો (તમે) 'ચાદશ જ' એમ (શ્રી સંઘમાં કહેવાય છે) એમ કહ્યું હતું (એટલે ટીપ્પણામાં જ્યારે ચાદશ જે એમ (શ્રી સંઘમાં કહેવાય છે) એમ કહ્યું હતું (એટલે ટીપ્પણામાં જ્યારે ચાદશનો ક્ષય હાય ત્યારે ટીપ્પણામાં આવેલી તેરશના તેરશ તરીકેના વ્યવહાર સંભવિત નથી, પરંતુ આખા સંઘમાં ચાદશજ થાય છે. એવા વ્યવહાર છે.) પરંતુ અહિં તમારા કથનના પાષણ માટે તમાએ આપેલી ગાથામાં તો 'અવતા એ જેગા પર કહેલા 'અપિ' શબ્દથી બીજી પણ સંજ્ઞાવાળી તિથિ (એટલે તેરશની સંગ્રા પણ) બ્રહ્યુ થાય એટલે કે અહિં શાસ્ત્રકારને ખરતર-ગચ્છવાળા કહે છે કે—પહેલાં તેરશ નહીં કહેતાં ચાદશજ કહેવાનું કહ્યું અને અને અહિં તો 'ચાદશ પણ' કહેવાથી 'પણ' શબ્દથી કહેવાતી તેરશની પણ સંગ્રા રહે છે. માટે તમારા કથનના તમને જ વિરાધ કેમ નહિ આવે?' આવી રીતે (ખરતરગચ્છવાળાઓએ ' અપિ ' શબ્દથી તેરશની સંગ્રા આવવાથી વિરાધ આવે છે એમ જયારે શાસ્ત્રકારને જણાવ્યું છે ત્યારે તેમના ઉત્તરમાં શાસ્ત્રકાર કહે છે કે) અમે 'પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં' (તેરશ ન કહેવી પણ ચાદશજ કહેવી) એમ કહેલું છે. માટે (માત્ર ચાદશજ છે, એમ પ્રથમ કહેલા વચનને વિરાધ આવતો નથી.)

('तुष्यन्तु दुर्जनाः' એ ન્યાયે કદાચિત ખરતરની શંકા પ્રમાણે ગૌણપણે

[ા] રામચંદ્રસરિજીએ 'चतुर्दश्या एव व्यवदेशो 'ते બદલે ' चतुर्दश्या व्यवदेशो ' જહ્યાવેલ છે. આથી આ પાદના વાસ્તવિક અર્થ પણ અર્હિ આપ્યો છે. તે આની પછીથી રામચંદ્રસરિજીએ રજી કરેલ પાદ તેમના શબ્દોમાં ભાવાર્ય સાથે આપ્યા છે.

તેરશ કહેવાના વખત આવે તો પણ ગૌણપણાને કખુલ કરીને પણ શાસકાર ઉત્તર દે છે કે) વ્યવહારના જગતમાં 'મોધૂમાં દુંદર'ન્યાયે મૂખ્ય અને ગૌણુ એવા એ કારણો હાય છે, (તેમાં અંકુરને માટે જેમ મૂખ્યપણે કારણ ગોધૂમ અને ગાણપણે કારણ પૃથ્વી, પાણી હવા, વિગેરે છે, છતાં કાંઇપણ મનુષ્ય તેને પૃથ્વી-અંકુર, પાણીઅંકુર કે હવા અંકુર કહી શકે નહિ પણ તેનું મૂખ્ય કારણ ગોધૂમ હાંવાથી ગોધ્મ અંકુરજ કહે તેવી રીતે) અહિં ચાદશના ક્ષયે તેરશમાં ચાદશનું મૂખ્યપણું હાવાથી તે ટીપ્પણાની તેરશના દિવસે ચાદશની પવંતિથિનાજ વ્યવહાર થાય, (અર્થાત્ ગાણપણે તેરશના વ્યવહાર થાયજ નહિ) તેજ યાગ્ય છે (કારણ કે ગાણના વ્યવહારજ થતા નથી.) એ અભિપ્રાયે અમે તે દિવસે ચાદશજ કહેવાય એમ કહેલું છે માટે (ટીપ્પણાની ચાદશના ક્ષયની વખતે તેરસના દિવસે તેરશ ન કહેવી પણ ચાદશજ કહેવી એમ જે કહેલું છે તેના વિરાધ આવતા નથી.)

આવી રીતે ઉપરના પાઠ સ્પષ્ટપણે 'ટીપ્પણામાં ચાદશના ક્ષય હાય ત્યારે તેરશને દિવસે ચાદશના નિશ્ચય' જણાવે છે અને આખા દિવસ ચાદશજ કહેવાનું નક્કો કરે છે. છતાં એ વર્ષ 'દિનકર' શબ્દને નિશાકર સમજવાની માફક નીચે પ્રમાણે ખાટા પાઠ આપીને તેણે આપેલ પૂરાવાના પાના નં. ૨૦ [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૮૪] માં ખાડું લખે છે.

['न च प्राक् चतुर्दश्येवेत्युक्तम्, अत्र तु 'अवरावी' इत्यनेन अपि शब्दा-दम्यसंक्षाऽपि गृष्टाते तत्कथं न विरोध इति वाच्ये, प्रायश्चित्तादिविधावित्युक्तत्वाद् गौणमुख्यभेदात् मुख्यतया चतुर्दश्या व्यपदेशो युक्त इत्यभिप्रायेणोक्तत्वाद्वा"]

[ઉપરના પાર્કોમાં ' અન્યસંત્રા પણ થાય છે અને ગૌણમુખ્ય ભેદથી મુખ્યતયા ચતુદ શીના વ્યપદેશ યાગ્ય છે ' એવાં જે સ્થના કરવામાં આવ્યાં છે તેથી પણ એજ સિદ્ધ થાય છે કે પર્વિતિથિના ક્ષયે તેની પૂર્વ તિથિના ક્ષય કરી શકાયજ નહિ ઉલ્ટું જેના ક્ષય ન હોય તેના ક્ષય કહેવા એ મુષાવાદ છે. અહિં જે ક્ષોણ પર્વિતિથિની પૂર્વની અપર-તિથિના વ્યપદેશ પણ થઇ શકે છે એવું સિદ્ધ કરવામાં આવ્યું તેથી ૧૩ મા મુદ્દાના સખધમાં અમાર્ક કેવું મંતવ્ય છે અને જે જૈન શાસ્ત્રાધારને સંમત છે કે નહિ તેના પુલાસો થઇજ જાય છે].

(એ રીતે એ વર્ગે પોતાના પુરાવામાં આપેલા પાઠ [] કાેંસમાં મૂકીને તેમજ તે પાઠના તે વર્ગે કરેલા અર્થ પણ [] કાેંસમાં જણાવીને તે પ્રતિ કહેલું સાંપ્રત થાય છે કે)—

લિખિત અને મુદ્રિત બન્ને પ્રતેામાં 'चतुर्दश्या पव व्यवदेशो युक्तः ' એવા સાફ પાઠ છે, છતાં એ વર્ગે પાતાના પર'પરાથી વિરુદ્ધ એવા આગ્રહને પાષવા માટે ઉપરના પાઠમાંથી 'વવ કાર' જાણી છુછને કાઢી નાંખ્યા છે! (કેવી સ્થિતિ?) કેમકે તે પાઠથી તેરશને હિવસે ચાૈકશનાજ વ્યપદેશ (સંગ્રા) કરવા એવા સીધા અર્થ થતા હાવાથી એવા વખતે તેરશ ચાૈદશ લેળા કરનાર એ વર્ગને ટીપ્પણાની તેરસને દિવસે તેરસ કહેવાનું સ્થાન ગાૈણપણે પણ રહેતું નથી. ખાસ ધ્યાનમાં લેવા જેવી વાત છે કે--

ા ટીપ્પણાની પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિની વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર તિથિને જે અપર્વતિથિ તરીકે ગણવામાં આવે છે તે કરજીયાત પર્વતિથિની અપેક્ષાએ છે. અને તેથીજ કાઇપણ ચાદરાના ક્ષયે કાઇપણ તેરસની સંગ્રાના અસાવ શાસકારાએ જણાવ્યા છે. અર્થાત્ કરજિયાત પર્વતિથિઓના ક્ષય વખતે તેવી પર્વતિથિઓનું પરિસંખ્યાતપણું જાળવવા માટે પૂર્વની અપર્વ તિથિ (હાય છતાં) 'તે કલ્યાણકપર્વ જેવી મરજિયાત પર્વતિથિ હાય તાં' તેની પણ સંગ્રાના અસાવ શાસકારાએ જણાવ્યા છે.

ર પર્વાતિથિના ટીપ્પણામાં ક્ષય હોય ત્યારે પૂર્વ તિથિનું નામ ન લેવું એ વાત એક્લા તત્ત્વતર ગિણીકારજ કહે છે તેમ નહિં, પરંતુ આગમગ્રન્થમાં શ્રી. ચૂર્ણિકાર મહારાજ પણ અષાડ શુદી ૧૫ ના ક્ષય હોવા છતાં તે દિવસે અષાડ શુદ ૧૫ના નામેજ જણાવે છે, નહિ કે ચાદશના નામે કે ચાદશ પૂનમના નામે જણાવે છે. એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-૧૫-૧૬.

'बृद्धं कार्या तथोत्तरा ^{अगर} वृद्धी प्राह्या तथोत्तरा' **२.५**%%रुख्-१.५-१६

જિનશાસને માનનાર મનુષ્ય આરાધનાની કર્ત વ્યતા હંમેશને માટે માનનારા હાય છે એટલે તિથિની માફક આરાધના માટે પરિસંખ્યાતની જરૂર હાયજ નહીં.

જો આરાધનાની પરિસંખ્યા હાયજ નહિ તા ડીપ્પણાની પર્વ તિથિની વૃદ્ધિ વખતે થતા 'તિથિની અધિકતા ડાળાવાના આ वृद्धौ० ના નિયમ અનુસાર આરાધનાની અધિકતા ડાળવામાટે નિયમ કરવાના તા હાય જ કયાંથી?

એટલે કહેવું જોઇએ કે આ વાક્ય આરાધના (તપ, પાષ્યુક્ષ-ચર્ય)ના અધિકાર ટાળવા માટે નથી, પણ પરિસ'ખ્યાત એવી પર્વાતિશ્રિઓની અધિકતા ટાળવા માટે જ છે. પ્રાયશ્ચિત્ત લાયક પર્વ-તિથિનું પરિસંખ્યાતપણ હાવાથી પર્વતિથિઓની 'ન્યૂનતાની માફક' અધિકતા શાસકારોને ઇષ્ટ ન હાય તે સ્વાભાવિક છે.

લાૈકિક પંચાંગ પ્રમાણુે જ પર્વતિથિ માનવા જતાં **અષ્ટમી આદિ પર્વ**ન

તિથિઓ તેમાં બેવડી આવે તે વખત પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં તિથિનું પરિસંખાત-પણું બાધિત થાય, માટે बृद्धौ कार्यां વાકયથી પર્વતિથિનું નિયમન કરીને શાસ્ત્રકાર જગ્રાવે છે કે 'લાકિક પંચાંગમાં જ્યારે પર્વ'તિથિની અધિકતા, એટલે બે દિવસ રહેવાવાળી એક નામની બે પર્વતિથિઓ દાય ત્યારે બીજા સૂર્યોદય-વાળી તિથિને જ (પર્વતિથિપશે) કરવી અગર લેવી.'

આ સ્પષ્ટતાથી સ્પષ્ટ છે કે—ટીપ્પણાની પહેલી આઠમ અગર પહેલી ચાદશ વિગેરેમાંથી આઠમ ચાદશપણું નિષિદ્ધ છે, અને આઠમ પહેલાની અગર ચાદશ પહેલાની તિથિ 'સાતમ અગર તેરશ જ હાય' એ પણ તેટલું જ નક્કી છે. માટે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છની સમાચારી મુજળ ટીપ્પણામાં અષ્ટમી, ચતુ દરાી આદિની વૃદ્ધિ આવે ત્યારે જે એ સાતમ અથવા એ તેરસ કરવામાં આવે છે, તે વ્યાજબી છે; અને તે વિધિ તપને કરવાવાળા તા સમજયા માન્યા વગર રહેશે નહિં.

[એ વગ⁶ના પુરાવા પાઠ–૧૬–૧૭

१६ अथ च वृद्धौ या तिथिराराध्या तामाह-

१७ संपूर्णित् अ काउं० (श्री तत्त्व० मु. पृ. १२. आ पुस्तक पृ. ८९)] २५४) ५२७ -११-१७

अथ च वृद्धौ या तिथिराराध्या तामाह—

એ પાઠ તથા સંપૂજાતિ अ काउं बुड्डीप तत्त्व० ગાથા. ૧૭ ની ટીકા ભરમાં 'आराध्या' શબ્દ તરફ નજર રાખનાર મનુષ્ય સ્હેજે સમજી શકે કે-'आराध्या' શબ્દથી 'તે દિવસે આરાધના કરવી' એવા અર્થ જે એ વર્ગ કરે છે તે બની શકે તેવા નથી. 'પરંતુ 'આરાધવા ચાગ્ય તિથિ અર્થાત્ 'પર્વ'તિથિ', એમ અર્થ લેવા તે સુસંગત છે, એટલે કે આઠમ ચાદશ આદિના ક્ષય હાય ત્યારે અષ્ટમી કે ચતુદ'શી કઇ ? તે વાત જ બ્રન્થકારે आराध્યા શબ્દથી નક્કી જણાવી છે.

આ પાઠમાં તિથિનું બેવડાપાશું જણાવતાં જે ^૧ '**૫कાવિન્યૂનાધિકવિંદાત્યુત્તરદાત** ના પાઠથી ' એકાદિથી અધિક ૧૨૦ ઘડી પ્રમાણ તિથિષણું આપત્તિ તરીકે કહેવામાં આવેલું છે તે ઉપરથી એ વાત માનવી જોઇશે કે **૨૦ ઘડીથી ઓછી** તિથિ તો મનાય જ નહિ.

આ અર્થ સ્પષ્ટ છે કે−–એક દિવસે એ તિથિ માનવાનું કહેલું તે જેમ ઉદયના સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ અને જુઠું છે. તેમ આ વાકયથી પણ વિરુદ્ધ રીતે તિથિના માનને વ્યવહારથી ખાંડન કરનારું છે.

भरतरभन्छवाणाकोको ठी॰पण्डानी पर्वतिथिनी वृद्धि वभते आ 'पक्सिय-चाउमासिय अहमीपश्चमीकछाणयाइतिहिसु तवपूराइए उदइर्यतिहि अप्पयरभूत्तावि

૧ આ પદ '**સંયૂખ્ળત્તિ**' આ ગાયાની ટીકામાં આવેલ છે.

घेतव्वा न बहुतरभूत्ता वि इयरा। जयाय पल्लियाइ पव्वतिही पडइ तया पुव्वतिही चेव तन्भुत्तिबहुला पञ्चल्लाणपूर्याइसु घिष्पइ न उत्तरा। तन्भोगे गंधस्स वि अभावाओ। पञ्चतिहिबुड्डीप पुण पढमा चेव पमाणं संपुष्णति काउं॥६॥१

'વિધિપ્રમાં' મુદ્રિત પૃ. ૧૧૮ વિગેરે પાઠથી તિથિ માનવામાં 'સંપૂર્લું' અને 'લાગ'ની વાતા લાવીને વૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિથિને 'સંપૂર્લું'ના ખ્ઢાને તેમજ ઘણા લાગના ખ્ઢાને ખરતરાએ આરાધવા જણાબ્યું ત્યારે તત્ત્વતર' ગિણીશાસાકારે પણ તેની પ્રતિઅંદી (એના હવાલા એને સાંપવા) તરીકે તે વૃદ્ધિ તિથિની સંપૂર્લુ તાની બીજે દિવસેજ 'અન્ય તિથિઓના દ્રષ્ટાન્તથી' સિદ્ધ કરીને ઉત્તરની તિથિનેજ પવે તિથિ તરીકે માનવાનું—આરાધ્ય તિથિ તરીકે માનવાનું સાબીત કર્યું છે. શાસાકારા ખરતરાની સાથે ચર્ચા કરતાં એ ચાદશ વિગેરે જે લખે છે તે ડીપ્પણાની અપેક્ષાએ છે, ખરતરાચ્છવાળાએ તેવા વખતે પહેલે દિવસે પવે તિથિપણું માનીને આરાધવાનું રાખે છે તેના નિષેધને માટે ચર વૃદ્ધીના પાઠ છે. એટલે વૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિથિમાં તે પવે તિથિપણું માનીને તેને આરાધવાના નિષેધ માટે (આ વચન) છે, પરંતુ એથી તે વધેલી તિથિમાં તપગચ્છવાળાએ જે અપર્વતિથિના વચને છે, પરંતુ એથી તે વધેલી તિથિમાં તપગચ્છવાળાએ જે અપર્વતિથિના વચને છે, પરંતુ એથી તે વધેલી તિથિમાં તપગચ્છવાળાએ જે અપર્વતિથિના વચને છે, પરંતુ એથી તે વધેલી તિથિમાં તપગચ્છવાળાએ જે અપર્વતિથિના વચને છે, પરંતુ એથી તે વધેલી તિથિમાં તપગચ્છવાળાએ જે અપર્વતિથિના વચને છે, પરંતુ એથી તે વધેલી તિથિમાં તપગચ્છવાળાએ જે અપર્વતિથિના વચને પર્વતિથિના નામે બાલવું તે કાઇ વાતે સંગત નથી.

આ સ્થાને સમાપ્તિને, ઉદયના સૂચક તરીકેના તિથિપણાની કારણતામાં લીધો છે અને તેથી અષ્ટમી આદિકના ક્ષયની વખતે સપ્તમી આદિના ઉદયજ સમાપ્તિ સૂચક હાવાથી તે આખા દિવસ અષ્ટમી ન માનીને માત્ર તે સપ્તમીમાં અષ્ટમીની આરાધના કરવી, તે અપ્રમાણ કેમ ન ગણવી?

સચે પૂર્વાં ના અર્થથી તિથિની વિધાયકતા કરે તેને તો અષ્ટ-મીનાજ ઉદય ગણવાના છે, પરંતુ એ પદ્માર્જના અર્થ 'પૂર્વની તિથિમાં આરાધના કરવી' એવા કરાનારને તો તે આખા દિવસ સપ્તમીપણજ માને છૂટકા છે. અને તેમ થતાં તે દિવસે અષ્ટમીની આરાધના કરે તેને તા આરાપ મુષાવાદ વિગેરે દોષ લાગવા સાથે અજ્ઞાનતાના ડુંગર પણ માથે લેવા પડે.

૧ અથ च કૃદ્ધોં એ પાઠેથી તત્ત્વતરંગિણીકારના વખતમાં પર્વતિથિની વૃદ્ધિ બોલાતી હતી એમ જે રામચંદ્રસરિજી મહારાજ જણાવે છે તેના સંબંધમાં સાગરાનંદસરિજી મહારાજ પાઠેના અર્થ જણાવતાં જણાવે છે કે ખરતરગ-જવાળાઓએ સંપૂર્ણ અને લોગના બાને 'વશ્વતિદ્ધિ શુક્રીય પુળ પઢમા चેવ પમાળં' જણાવ્યું તેમને લોગ અને સંપૂર્ણતાના બીજ દાખલાએ આપી પર્વતિથિની વૃદ્ધિએ ઉત્તર તિથિજ પર્વતિથિ કહેવાય તે સાબીત કરી આપ્યું છે અને તેમાં 'અથ च વૃદ્ધો' વિગેર જે લખ્યું તે હિપ્પણાની અપેક્ષાએ છે નહિં કે જૈનશાસનની સમાચારીની અપેક્ષાએ.

શ્રન્થકારે तत्तिथित्वेन० યાઠવડે એક દિવસે એ તિથિની સમાપ્તિ કહી હોય તો પણ ત્યાં ઉદયસુક્ત તિથિનીજ મુખ્યત્વે સમાપ્તિ ગણી છે. અને તેથી આઠમ આદિના ક્ષયે 'આચાર્યો'ના વચનાથી વિરુદ્ધપણુ વર્તી'ને પણ દિષ્પણાની સાતમને દિવસે સાતમ આદિકને ગણીને ક્રેરી વળી આઠમની સમાપ્તિને આગળ કરે તે મનુષ્ય આ શ્રન્થના રહસ્યને સમજ્યોજ નથી એમ સ્પષ્ટપણે કહી શકાય

तिहिवाप० नी आथा એક हिवसे એકજ 'तिथिसंज्ञा' राभवानुं नाड़ी डरे छे अने तेथीक शास्त्रकारे शैहशना क्षयनी यर्था वणते तत्त्व पृत् उमां ' त्रयोदशीति व्यपदेशस्याऽप्यतंभवात्' तेरशनी संज्ञाने अक्षावक छे એम डढीने 'किन्तु प्रायश्चित्तादिविधो चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात्' शैहशनीक संज्ञा थाय छे अमक साइ कण्डाव्युं छे अने तेथीक शास्त्रकारे अदि आजण 'तत्तिथित्वेन' એम निंदु इंदेतां तत्तिथित्वेदीव' એम इह्युं छे એटबे क्षय वणते इहयना सिद्धांतने आध इरीने क्षीणु એवी पवंतिथिनी संज्ञा नाड़ी इरेबी छे छे अम से वातथी अदीं सूचवे छे.

એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-૧૯

क्षये पूर्वा०

સ્પષ્ટીકરણુ--૧૯

આ શ્લાકાર્થ, ક્ષીણ પર્વાતિથિના વખતે પહેલી અપર્વાતિથિને પર્વપણે માનવાનું વિધાન કરે છે, અને વૃદ્ધિને વખતે ઉત્તરની તિથિને માનવાના નિયમ કરે છે. આમ હાવાછતાં તેના સપ્તમી વિલ-ક્તિથી અર્થ કરતારા અને આરાધનાપદ ઘુસાડનારા તો આકાશકુસુમનાજ આધાર લે છે.

એ વર્ષના પુરાવા પાઠ-૨૦.

निह हीनत्वं नाम तिथेनीशः (प्रच० परीक्षा पृ. ४१३ आ पुस्तक पृष्ठ ५५) स्योदयहयस्पत्तिनी तिथिर्वृद्धेत्युच्यते०(प्रच० परीक्षा पृ.४०८आ पु.पृ.६५-६६) २५४ ४२७ -२०.

ભાગની અપેક્ષાએ તિથિના નાશ ન કહેવાય, પરંતુ ઉદયના આધારે તિથિને માનનારમાટે તો તિથિના ઉદય ન હાય તે દિવસે તિથિના નાશ કહેવાય. વળી શાસ્ત્રકારાએ ડિપ્પણામાં પર્વતિથિના ક્ષય છતાં પણ પૂર્વ અપવને દિવસે તે ક્ષીણુ પર્વતિથિની સંજ્ઞા કાયમ કરેલી છે. છતાં જેઓ તે દિવસે આખા અહારાત્ર પર્વતિથિની સંજ્ઞા ન માને અને તે પર્વતિથિની આશાધના કરે તેઓ પર્વતિથિના નામે ઠગ છે એટલુંજ નહિ પણ

પૂનમ અને અમાવાસ્યા જેવી ફરજિયાત અને સ્વતંત્ર તિથિઓને ચાદશની સાથે (તે તે તિથિઓના ક્ષયની વખતે) એકડી કરી નાંખનાર એ વર્ગ તા બાર તિથિના જગાએ અગિઆર તિથિના માનનાર થઇ પર્વતિથિના બાધક બને છે એવા પર્વતિથિને બાધક થનાર વર્ગથી ચમકનું જોઇએ નહિં.

જે ટીપ્પણામાં પર્વતિથિની થયેલી વૃદ્ધિને વખતે એ અન્ને તિથિઓ પર્વના અવયવ તરીકે માન્ય હાય તો (સામાન્ય રીતે ચાવીસ (૨૪) કલાક સુધી તિથિની આરાધના ગણાએલી છે. એ રીતે) આ નવાવર્ગ એ અવયવરૂપ અન્ને દિવસ તે તિથિની તે ૪૮ કલાક આરાધના કેમ કરતા નથી? વૃદ્ધિ વખતે ખન્ને દિવસે તે તિથિના અવયવ માનનારે તો ૪૮ કલાકની આ-રાધના રાખવી જોઈ એ અને તે ન રાખે તો તેનાજ હીસાએ એ વર્ગ તિથિના એક અવયવને લાપનારા થાય.

' અરતરગચ્છવાળાઓ તેવી વૃદ્ધિ વખતે પહેલે દિવસે સંપૂર્ણ 'તિથિ' માને છે અને બીજે દીવસે સુદ્દલ તિથિપશું માનતા નથી, જેથી તેનામાટે બીજે દિવસે અવયવપશું કહેવું તે સંભવિત નથી. અને આ નવાવળ માટે અસંભવિત નથી.

से वर्भना पुरावा भाठ-२१. हुड़े पढमोऽवयवो नपुंसओ निअयनामकज्ञेसु०

(પ્રવચન પરીક્ષા સુદ્રિત પૃ. ૪૦૮–૪૦૯ આ પુસ્તક રા૦ પક્ષ૦ પેરા ૬૯) સ્પ**્રીકર**ણ–૨૧

ખરતરગચ્છવાળાએ માસ અને તિથિ-વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પહેલા માસ અને પહેલી તિથિને કાર્ય કરનાર તરીકે માને છે તેથી તેના અંગે ગ્રન્થકાર તરફથી તિથિની વૃદ્ધિને વખતે પહેલી તિથિને તથા માસની વૃદ્ધિ વખતે પહેલા માસને નપુંસક તરીકે સાળીત કરવામાં આવ્યા છે, પરંતુ શ્રી કેવસૂર તપાગચ્છવાળાએ પહેલા માસ અને પહેલી તિથિને 'તેના કાર્ય કરનાર' તરીકે માનતાજ નથી, તેમાં

૧ ખરતરગચ્છવાળા ટિપ્પણામાં પર્વાતિથની વૃદ્ધિ દ્વાય તા પહેલા દિવસને પર્વાતિથિ માને છે અને બીજા દીવસે પર્વાતિથિપણું માનતા નથી. આથી પર્વાતિથિના છે અવયવ તેમને પણ થતા નથી. પરંતુ રામચંદ્રસરિજી મહારાજ પર્વાતિથિની વૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિથિને પ્રથમ અવયવ અને બીજી તિથિને બીજો અવયવ માને છે, અને આ રીતે એક તિથિના એ અવયવ માન્યા છતાં એકને પર્વાકાર્યથી વચિત રાખે છે. આવીરીતે અવયવ તરીક માનનાર કાઇપણ ગચ્છ આજસુધી નથી.

પણ તેવી નયું સકતિથિને સર્વકાર્યને માટે નયું સક કહેવી હોત તો પ્રવચન-પરીક્ષાના તે પાઠમાંના 'तत्कज्ञાં 'તે વાકયમાં 'તત્ત્' શખ્દ આપતજ નહિ. એટલે સ્પષ્ટ થાય છે કે શાસ્ત્રકાર તેવી તિથિ કે માસને તેને પાતાના કાર્ય માટેજ નયું સક કહે છે. એટલે અન્યકાર્યમાટે—'અન્ય કે તેનાથી અઢીયાતું કાય કરવાને માટે' તે પ્રથમ પર્વતિથિ અને પ્રથમ માસને નયું સક ગણનાર મનુષ્ય શાસ્ત્રકારે આપેલા હેતુના 'તત્ ' શખ્દને કયાં મેલતો હશે ? કેમ મેલતો હશે ? તે તો સમર્થા જ જાણી શકે. આસો વદી છે અમાસ વખતે તો એ વર્ષ પણ તેણે માનેલી નયું સક એવી પહેલી અમાસેજ વાર્ષિક પર્વરૂપ દિવાળી પર્વ કરે છે. છતાં પણ પહેલી તિથિ દરેક કાર્યોમાટે નયું સક ગણનાર એ વર્ષને શું કહેવું ?

"તિશિની અધિકતામાં સૂર્યોદયની અધિકતા સ્પષ્ટપણે લીધી છે. અને માસવૃધ્ધિમાં કારણુર્ય કાળની અધિકતા લીધી છે." એ વસ્તુને સમજનાર મનુષ્ય કાઇ દિવસ માસવૃદ્ધિને તિથિની વૃદ્ધિના સર-ખાપણામાં ગણી શકે નહિ કેમકે એકમાં (તિથિ–વૃદ્ધિમાં) સૂર્યના ઉદયની અધિકતા કારણુ છે. ત્યારે બીજામાં (માસવૃદ્ધિમાં) સૂર્યના ઉદયની એ કારણુ છે.

વળી એ વર્ગ દીપ્પણામાં પર્યુષણા પર્વને અંગે ભાદરવા માસમાં શાદિ થાય સુધીમાં એકમથી માંડીને કાેઇપણ તિથિના ક્ષય હાેય અને શ્રાવણ અમા-વાસ્યાની વૃદ્ધિ હાેય તાે પહેલી અમાવાસ્યા કે જે તેવર્ગને નપુંસક તિથિ છે તે અમાવાસ્યાને દિવસે આવતાે કલ્પધરનાે મહાન પર્વદિવસ એ વર્ગ તે દિવસે શી રીતે કરી શકે ?

આ પ્રકરેશ ડીપ્પણામાં ચાદશના ક્ષય હાય ત્યારે નવા ખરતરા પાતાના આચાર્યાના ચાદશના ક્ષયે તેરસે ચાદશ કરવાનાં ' जयाय पिकसाइ पञ्चितिही पड़ तया पञ्चितिही तन्भुत्तिबहुळा पश्चक्खाणपूयाइसु विष्पद्द न उत्तरा ' (વિધિપ્રયા મુ. પૃ. ૧૧૮) એ વચનથી વિરુદ્ધ થઇને પણ પૃનમે પૃનમ માનીને ચાદશની કિયા કરે છે તેના નિષેધને અંગે હાઇને અત્રે શાસકારે ભાગવગેર હેતુઓ તપાગચ્છવાળાને નહી સમ્મત છતાં આપ્યા છે. તેવીરીતે પવ તિથિની વૃદ્ધિ વખતે તે ખરતરા પહેલી પવ તિથિનો ગૃદ્ધિ ગણતા હતા, તેના નિષધનેમાટે ખરતરાની સાથે તે બાબતની ચર્ચા કરતાં અનેક ગ્રન્થકારોએ પહેલી તિથિ અને પહેલા માસ નિરર્ધ જણાવવા તેને આપેલું જે નયું સકપાશું છે તે માત્ર ખરતરાના નિરાસ પુરતું જ છે.

નાસ્તિકાની સામા છવની સિદ્ધિ કરતી વખતે જેમ સ્તનાભિલાષ વિગેરે હેતુઓ આપવામાં આવે, પરંતુ તેથી જેમ સિદ્ધ છવતું છવપણું આસ્તિકાને સામાન્ય હાતું નથી તેમ આ પણુ છે. એમ વિજ્ઞપુર્વા સ્હેજે સમછ શકે, અને તેથી શ્રીદેવસૂરતપાગચ્છવાળાને એ અષ્ટમી બે ચતુઈશી બે પૂનમ કે બે અમાવાસ્યા માનવી થતી હતી એમ સમજવું નિર્થક અને.

વસ્તુત: ટીપ્પણાની તિથિ કે માસની વૃદ્ધિ વખતે જેઓ (ખરતરા) પ્રથમા તિથિ કે પ્રથમ માસને સંપૂર્ણ તથા આશધ્ય માને છે તેને માટે જ આ અધિકાર છે અને તેથી તે અધિકાર શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છની 'ટીપ્પણાની પર્વ'તિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની હાનિ–વૃદ્ધિ કરવાની ' પ્રમાણિકરીતિને જરાએ બાધક નથી.

તિથિ કે માસની વૃદ્ધિ વખતે પહેલી તિથિ કે પહેલા માસના માનને કાર્યસાધક માનનારા ખરતરોને માટે આ અવયવતા સિદ્ધ છે પણુ તેથી જો એ માસ અને અવયવતાના સ્વીકાર થાય તા સમાપ્તિનું વચન અન્ત્યપ્રદેશી નિદ્ધવ જેવું નથી?

(શ્રી દેવસુર તપાગચ્છત્રાળાઓને તો 'પંચાંગમાં પૂનમ અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે તેરસની વૃદ્ધિ થાય છે' અને તેથી દીપ્પણાની તે પહેલી અમાવાસ્યાએ ચાદરા આવે અને તેથી કલ્પધરના દિવસ પણ તે ચાદરા જ થાય છે, પરંતુ એ બે અમાવાસ્યાવાળા વર્ગ પહેલી અમાવાસ્યાને નપુંસક માને એને અંગે તેને તા આ કલ્પધરના વિરોધ જરૂર આવે.)

શાસાકારોએ તે માસ અને તે તે તિથિના નામને આશ્રિયને થતા કાર્યને અંગે નપુંસકપણું સ્પષ્ટ જણાવેલું છે એટલે 'અન્યના'- અન્યમાસ અને અન્યતિથિના નામના કાર્ય કરવાના બાધ આવતા નથી. અને તેથી ડીપ્પણાની પહેલી પૂનમ કે અમાવાસ્યાએ ચાદશના પાક્ષિક પ્રતિક્રમણના કાર્યને કરનારાએ કાઈ દાષના બાગી થતા નથી. આ વસ્તુ નહિ સમજનારા એ વર્ગ બીજી શું સમજને આ ગાથા કે પાઠ આરાધકવર્ગની સામે આગળ કરતા હશે?

ગ્રન્થકાર મહાપુરૂષે ઉત્તરતિથિના અવયવતું પરંપરાથી સાધકપણું કહ્યું છે, તો પછી આ વગે પણ તે સાધકતા માનવીજ જોઈ એ. આ વર્ગ બ્રીદેવસૂર ગમ્છની પરંપરાના હાવા છતાં હવે તે વર્ગ સાધકતા ન માને અને કેટલીય સદીઓથી ચાલી આવેલી સુવિશુદ્ધ પરંપરાને ઉઠાવનારા થાય એ ઓછા ખેદના વિષય નથી.

જેવીરીતે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વની તિથિના ક્ષયની વખતે

શાસ્ત્રકારા સ્થાને સ્થાન સંજ્ઞાની પરાવત્તિ જણાવે છે, તેવીરીતે માસના નામની પરાવિત જણાવતા હોય તેવા કાઇપણ પાઠ એ વર્ગે હજી સુધી રજી કરેલા નથી, ક્ષવે પૂર્વાં એ પદાહિતિથિને માટે છે, નહિ કે માસને માટે.

એ વર્ગના પૂરાવા પાઠ રર

यत्कृत्यं प्रतिमासं नामग्राहं नियतकृत्यं ॰

(પ્રવચન પરીક્ષા સુ. પૃ. ૪૧૦–૪૧૧, આ પુસ્તક રા**૦ પક્ષ૦ પેરા ૭૬**) **૨પછીકરણ–૨૨**

જेवी रीते के वर्षे श्री तस्वरुभां 'तस्य मामाऽपि न सहाते।' के पाठथी इंडेवायेंद्रा पाक्षित्रना नामने निंड संडन करवाना अधिक्षारमां शास्त्रकारे शिष्पण्यानी श्रीदेशना क्षये शिष्पण्यानी तेरसे बेहिश मानेद्री डेविशी, तस्वतरं माना 'तस्यापि' के पाठधी 'क्षीण्य केवी पश्च पूनमनुं कमारे तो बेहिशे काराधन श्रुष्ठं के पाठधी 'क्षीण्य केवी पश्च पूनमनी मात्र विशेषता कण्यान्वता ते पाठमां अपि शण्ड कंडेद्री हे, हतां ते वर्णे के वात निंड मानीने कने 'द्वयोरिव विद्यमानत्वेन' के 'डेतु' कने 'तस्या अपि' आपेद्र साध्यमां डेतु कने साध्यनी कैक्यता धर्म क्षय तेना पण्य विद्यार क्रिविना 'अपि' शण्डधी की पूनम साथ बेहिश दर्भ दिशे हे, ते। पश्च प्रवयनपरिक्षाना आप्रपाठमां के 'द्वितीया अपि' केम कह्यं हे, केश्वेद शुं आ 'अपि' शण्डधी पडेही बीहश विशेरे भरतरे। माने हे, ते आ वर्ण थे। मानशे भरे। 'वस्तुतः द्वितीयाऽचिकर्त्तव्या हे)

એ વર્ગના પુરાવા પાઠ–૨૩–૨૪

स्रये पूर्वो तिथित्रांद्याः [आ पुस्तक २१० ५६० पेश ८८]

સ્પાહીકરણે ૨૩-૨૪

એ પ્રદેશ ખરતરની ચર્ચાના પ્રકરણ સિવાય લાગ અને સમાપ્તિને સ્પર્શતાજ નથી. જો લાગ અને સમાપ્તિને કબુલ કરવા જાય તા નવમી દ્રાદશી આદિના ક્ષયપ્રસંગે અષ્ટમી એકાદશો આદિનું અપલાપ્ય થાય.

વસ્તુતઃ આ પ્રધાષ પહેલી અપર્વ તિથિના નિષેધ કરી તેને સ્થાને પર્વતિથિને કાયમ રાખવા માટે અને વૃદ્ધિને વખતે પહેલી-માંથી પર્વપણું કાઢી નાખવા માટે છે.

(^૧ વૃદ્ધિના વખતે પહેલે દિવસે ઉદય, ભે ગવટા અને સમાપ્તિ એ ત્રણે રહેલા છે, જો પહેલે દિવસે સમાપ્તિ ન ગણાય તેા તિથિની વૃદ્ધિજ કહેવાય ન**હિં**.)

૧ વૃદ્ધિની વખતે પ્રથમાતિથિના ઉદય ભેગ અને સમાપ્તિને આશ્રયિનેજ પ્રથમાતિથિના વ્યપદેશ અને તેજપ્રમાણે દ્વિતાયાતાધના વ્યપદેશ કરાય છે. પરંતુ પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે 'વૃદ્ધી કાર્યા'ના પ્રધાષધા દ્વિતાયા તિથિનેજ ઔદયિકી માની છે.

એ વર્ગના પુરાવા પાઠ–૨૫

अथ तिथीनां हानी वृद्धी च...'जं जा जंमि' त्ति...तित्विथित्वेन स्वीकार्यः (मु. तत्वतरं पृ. १२, आ पुस्तक २१० ५६० पे२१० ८६)

સ્પષ્ટીકરણ-૨૫

આ પ્રકરણ એક દિવસે એકજ તિશ્વ ચાર્વાસ કલાકમાટે નક્કી કરવાનું કહે છે એટલે એક દિવસે બે તિથિ કહેનાર અને આરાધનાર જેમ પર પરાના લાપ કરે છે તેમ શાસ્ત્રના પણ લાપક ઠરે એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-૨૬

तथा वर्षमध्येऽऽश्विनवैत्रचातुर्मासिकवार्षिकाष्टाह्निकाचतुर्मासिक त्रय० (धर्मसंग्रह मुद्रित पृ. २३९, व्या पुस्तक २१० ५६० ५२१ ७३) २५४। ४२७। ४२७ - २६

જૈનશાસ્ત્ર અને જૈનધર્મના રીવાજને સમજનાર મનુષ્ય તો અષ્ટમી ચતુર્દશીઆદિને કરજિયાત તિથિ તરીકે સમજી શકે, અને કલ્યાણકાદિ તિથિ-ઓને મરજિયાત તિથિ તરીકે સમજી શકે, જો કે ખંને તિથિને પર્વતિથિતું નામ અપાય છે પણ તેમાં આરાધના વિષયક તારતમ્યતા રહેલી છે અને તે એકે એક દિવસે ઘણા કલ્યાણકાની પર્વતા હાય છે. પર તુ ફરજિયાત તિથિઓ એક દિવસે ઘણી હોતી નથી. વળી કલ્યાણકતિથિઓની હાનિ- યુદ્ધિને અંગે 3-૪ તિથિ સુધી પાછળ ઘઢવધ કરતા જવાનું સાંપ્રદાયક જે વિધાન છે તે ફરજિયાત પર્વતિથિને સ્પર્શતું નથી.

એ વર્ગના પુરાવા પાઠ-૨૭

आराभ्यत्वे च पञ्चदशी कल्याणकतिश्योरपि अविशेषः

મતુષ્યત્વ એ આર્ય અને અનાર્યમાં અવિશિષ્ટ હોય તેથી આર્ય અનાર્ય જેમ સરખા ન થાય, તેમ ક્રજિયાત અને મરજિયાત પર્વતિથિએ આરાષ્ય હૈાય તેથી બન્ને સરખી તે નજ કહેવાય. અષ્ટમી ચતુર્દશી પૂનમ અને અમાવાસ્યા એ ક્રજિયાત આરાષ્ય તિથિઓ છે.

🎒 વર્ગના પુરાવા પાઠ ૨૮–૨૯.

पर्वतिथिपालनं च महाफलं शुभायुर्वन्धहेतुत्वादिना० ॥२८॥

बीआपश्चमी० ॥२९॥ (શ્રાહિવિધિ 'પ્રકાશ' ૩ પર્વ તિથિ પ્રકારણુ પૃ. ૧૫૨ આ પુસ્તક રા૦ પક્ષ૦ પેરા ૧૦૦-૧૦૨)

સ્પષ્ટીકરણ ૨૮-૨૯

તે આઠમ આદિ તિથિઓ તો આઠે પ્રકારના કર્મના શુભપણાના અને

ગુણના ઉપાદાનના કારગુભૂત છે. અને તેથી સુયગડાંગ આદિ સ્ત્રોમાં જગા જગાપર તેનીજ આરાધનાના ઉલ્લેખ છે. એટલે બીજ વિગેરેને પરભવના આયુષ્યના હેતુ તરીકે જો ગણાવે તાે તેમાં પૂનમ જેવી ક્રજિયાત તિથિઓ તેની લેળી થતો નથી.

(આયુષ્યબન્ધને માટે કાઇપણ માસ, તિથિ, કલાક, મિનિટ, કે સમય સુદ્રાં નિયત નથી. એટલે આયુષ્યબંધની આ વાત પ્રાયિક છે, અને તેથી રવળસંદ્વરી વિગેરેમાં એ વાતમાં પ્રાયઃ શબ્દ મેલ્યા છે. એટલુંજ નહીં, પરન્તુ ત્યાં શ્રુતિધિઓ જણાવી છે. પૂર્ણિમા વિગેરે સારિત્ર તિથિઓ છે અને તેથી બીજ વિગેરેના કરતાં ઘણીજ ઉંચા નંબરની તિથિ છે. આચારાપદરામાં આયુષ્યના બીજ ત્રીજ ભાગ પરભવના આયુષ્યના બન્ધ જણાવીને તેને તિથિની સાથે જોડલા છે એટલે આયુષ્ય બન્ધની માત્ર ઘટનાજ છે, અને તેથીજ પર્વ તિથિએજ આયુષ્ય બંધાય અને બીજી તિથિએ ન બંધાય એમ કાઇ સૃદ્ધ કહી શકે નહિ. વળી તે ત્રીજ ભાગની ઘટના કમંમાસની અપેક્ષાએ હાઇને તિથિની હાનિવૃદ્ધિ વખતે તા તે ઘટનાને સ્થાન રહેજ નહીં.

लौकिकटिण्पनाभिप्रायेण दीक्षोपस्थापनादिषु०

(વિચારામૃતસંગ્રહ મુ. પૃ. ૧૬ આ પુસ્તક રા૦ પક્ષ**૦ પેરા ૧૦**૬) **૨પષ્ટીકરણ પા**ઠ ૩૦

જો કે થ્રી દેવસૂર ગચ્છમાં વર્ત માન સમયે તિથિએા પણ ચંડાશુચંડુ લાૈકિક પંચાંગને આધારે સંસ્કાર કરવા પૂર્વ ક લેવાય છે, પરંતુ એવર્ગના આપેલા વિચારામૃતસંગ્રહના પાઠ પ્રસ્તુત તિથિ સંજ્ઞા અને આરાધનાને માટે આપવા તે વ્યર્થ છે. એ વર્ગના પુરાવા પાઠ ૩૧

अत पव लौकिके लोकोत्तरे च टिप्पनकव्यवहारप्रवृत्तिरिप प्रतिपदादि० (प्रवयनभरीक्षा भुद्रित भृ. १६० आ पुस्तक रा० पक्ष० भेरा १०८) यत्तु जैनटिप्पनकानुसारेण श्रावण० (प्रवयनभरीक्षा भुद्रित भृ. ४४१ आ पुस्तक रा० पक्ष० भेरा १०६)

સ્પષ્ટીકરણ ૩૧

સ'સ્કાર કર્યા વગર જો લાકિક ડીપ્પાશું માનવામાં આવે તા उदयंगि जा तिहि॰ तिथिश्च॰ તેમજ ક્ષયે પૂર્વા॰ વિગેરે વાક્યાને તિલાંજલિ દેવી જોઈ એ. એટલુંજ નહીં પરંતુ પંચાંગમાં જ્યારથી તિથિના આરંભ થાય અને જ્યાં સુધી તે તિથિના લાેગવટા રહે તે કાળમાંજ એ વર્ગે તે તિથિની આરાધના કરવી જોઇએ. (એમ કાર્તિ'ક પૂનમના ક્ષય હેાય ત્યારે ટીપ્પણામાં તે ક્ષીણ પૂનમના સવારના પડિક્રમણાના સૃપેદિય પહેલાના વખત પૂર્ણિમાના હેાય નહિ, એટલે તે વખતે અગર તેની નજીકના વખતને પૂનમ માનીને પૂનમની યાત્રા કરનારા લીકિક પંચાંગને માને છે એમ કહી શકાય નહીં.)

વળી શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છવાળાઓ તો પૂર્ણિમાના ક્ષયે તેરસના ક્ષય કરતા હોવાથી તેઓએ તે આ મુદ્દાને આકાશકુસમ જેવોજ ગણ્યા છે, પરંતુ એ નવા વર્ગને દરેક વર્ષે ચામાસી પહિકમણું કર્યા પછી કરાતી પૂનમની જે યાત્રા તે પાતાના નવા માર્ગને લીધે ચામાસી પ્રતિક્રમણુ કર્યા પહેલાંજ કરવી પડે. વાસ્તવિક રીતિએ તા આ મુદ્દાને અને ચાલુ ચર્ચાને કંઇજ સંખધ નથી.

પર્વતિથિની સંજ્ઞાને અંગે શાસ્ત્રકારાએ પ્રભાતના પચ્ચક્ષ્માણુના વખતજ સૂર્યને સ્પર્શનારા લીધા છે. હવે જે સંજ્ઞાને અંગે ઉદય—ભાગ અને સમાપ્તિ—એ ત્રણ લેવામાં આવે તો અપર્વના ઉદયે પર્વન થઇ શકે અને તે દિવસે જે પર્વતિથિને અંગે ભાગ અને સમાપ્તિની અળવત્તરતા ગણવામાં આવે તો પર્વાનન્તર અપર્વ તિથિના ક્ષયની વખતે પર્વતિથિના ક્ષયનીજ આપત્તિ થાય અને જે ક્ષયે પૂર્વાવના વચનને આગળ કરવામાં આવે તો પછી ક્ષય—વૃદ્ધિ લખતે આચાર્ય ભગવન્તના વચનો અને તેમની પરંપરાનેજ આગળ કરવાનું તત્ત્વ રહે. જો તેમ થાય તો પછી કઈ સદીઓથી ચાલતી પરંપરા પ્રમાણે પર્વતિથિ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના હાનિ—વૃદ્ધિના પ્રસંગે જે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ-તિથિની હાનિ—વૃદ્ધિ કરાય છે તે સ્વરસથી ક્ષ્યુલ કરવી જોઇએ.

સુસદામાં તિથિ સંજ્ઞા નક્કી કરવાનું જણાવાયું છે અને મત-ભેદ પણ તિથિસ જ્ઞાને અંગે છે. તિથિદિન અને આરાધનાને અંગે મતલેદ જ કયાં છે?

ાં⊃≺⊱ા ઉપસંહાર

પર્વાતિથિની હાનિ–વૃદ્ધિ માનનારાએાએ તેમની માન્યતા સુજબ (માેકલેલ પુરાવાથી) નીચેના મુદ્દા સાબિત કરવા ઘંટે છતાં સાબીત કર્યા નથી.

- ૧ શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છની સામાચારી કરનારાએો, ટીપ્પલ્લુામાં જ્યારે પર્વ-તિથિની હાનિવૃદ્ધિ હાય ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વતર તિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ નથી કરતા અને ન્હાતા કરતા.
- ર પાતે શ્રી દેવસૂરની સામાચારી કરનારી પરંપરામાં નથી. ૨૪

- 3 પર્વતિથિની આરાધના તરીકે પર્વતિથિ એાછી થાય અગર અધિક થાય એ બન્નેમાં દેહ નથી.
- ૪ સૂર્યાેદયવાળી તિથિના વ્યવહારસાથે અનુદયવાળી તિથિના પણુ વ્યવહાર કરાય.
- પ ચૌદશ સાથે પૂનમ કે અમાવાસ્યાનું સંલગ્નપણું જરૂરી નથી.
- દ પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં તિથિની સંજ્ઞાના ક્ષય થાય અગર વધે તે બ્યાજળી છે.
- એાદશ આદિની સંજ્ઞાએ પક્ષ્મી આદિની વ્યવસ્થા કરેલી છે છતાં તિથિની પરાવૃત્તિ તિથિ થાય છે અને તેરશ અને ત્રીજની તિથિની સંજ્ઞા માનીને પક્ષ્મી ચામાસી સંવચ્છરી કર્યા છતાં તિથિનું પરાવર્ત્તન નથી.

શ્રી દેવસૂર ગચ્છની સમાચારીવાળાએાને ટીપ્પણામાં જ્યારે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિની હાનિ કે વૃદ્ધિ આવે ત્યારે જે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ સાબિત કરવાની છે તે સાબીત થઇ છે.

- ૧ ચાૈદશના ક્ષયે તેરશે તેરશ કહેવાય નહીં પણ ચાૈદશજ કહેવાય એ વિગેર પાઠાથી તેમજ અષ્ટમી આદિની વૃદ્ધિ વખતે એકનેજ ઔદયિકી-એકજ પવૈતિથિ ગણવા જણાવ્યું છે એ વિગેરે પાઠાથી એક પવૈની હાનિ-વૃદ્ધિએ પૂર્વ અપવૈતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ સાબિત થઇ છે.
- ર પર્વાનન્તર પર્વ તિથિની હાનિવૃદ્ધિની વખતે શ્રી હીરસૂરિજીના 'श्रयोदशीचतुर्दश्यो' એ દ્રિવચનવાળા પાઠ વિગેરેથી પૂર્વ તર અપર્વ તિથિની હાનિ તેમજ પહેલી પૂર્વમે ખરતર તરફથી ' શૃદ્ધૌ પાક્ષિક कियते इदं कि ?' એ પાઠથી અપા-યેલા એાલ લો, શ્રી દેવસૂરપટ્ક આદિ પાઠાથી પર્વાનન્તર પર્વ તિથિની વૃદ્ધિ હોય ત્યારે પૂર્વતર અપર્વ તિથિની વૃદ્ધિ કરવાનું સાબીત થયું છે.
- 3 અનેક પુરૂષ પર પરાએ ચાલેલા જે રિવાજ હાય તેને શાસ્ત્રકારા છતકલ્પ કહે છે. અને તેને આગમ કથિત અનુષ્ઠાનાની માક્કજ પ્રમાણ ગણવામાં આવે છે તે જીતકલ્પથી અબ્યાહતપણે, ટીપ્પણામાં જ્યારે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વાની હાનિ કે વૃદ્ધિ આવે છે ત્યારે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વાતિથિનીજ હાનિવૃદ્ધિ થાય છે એ વાત સાઝીત કરવામાં આવી છે.
- ૪ લાૈકિક ટીપ્પણામાં પણુ એવા અવસરે પૂર્વતર અપર્વને પર્વની સંજ્ઞા અપાય છે. એ વાત પણુ વિ. સં. ૨૦૦૦ની સાલના ચંડાંશુચંડુ પંચાગમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ ફાગણુ વદ અમાસના ક્ષયે ફાગણુ વદી ૧૩ ને આપેલ મહાશિવરાત્રિની સંજ્ઞાથી તથા ચાૈદશને આપેલી અમાસની સંજ્ઞા જણાવીને સાબીત કરવામાં આવી છે.

જૈન આગમશાસ્ત્રોમાં પૂર્ણિમાના ક્ષયે પણ તે દિવસે પૂનમ ક**હે**લીજ છે. અને તત્ત્વતર ગિણી આદિ ચર્ચાગ્રન્થમાં પણ એજ વાતનું સાફ સમર્થન છે. તાણી તૂણીને પણ ચર્ચા ગ્રન્થામાંથીજ કહેવાતા પણ પાડા આપનાર એ વર્ગ જો આપેલ આગમશાસ્ત્રોના પાડાને માને તાજ તેઓ એવા ચર્ચાગ્રન્થા પણ સીધા લગાવી શકે. તા. ૫-૧-૪૩ આનંદસાગર દઃ પાતે.

[આ પ્રમાણે લિખિત ચર્ચામાં આચાર્ય રામચંદ્ર સૂરિજીએ પાતાનાં સ્વપક્ષ સ્થાપનમાં જે શાસ્ત્ર પાઠા રજી કર્યા હતા તેની પૂ. આચાર્ય સાગરાનંદ સૂરીશ્વરજી મહારાજે કરેલ સમાલાયના સંપૃર્ણું.]

પરપક્ષ ખંડન– ૩

[આચાર્ય વિજયરામચંદ્રસૂરિજીના સ્વપક્ષસ્થાપનામાં રજી થયેલ ૨૫ મુદ્દાના વિવરણની પૂ. આચાર્યશ્રી સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજે કરેલી સમાલાચનાઃ]

> વ∳જ્જા∳ શ્રી ગાતમસ્વામિને નમ:

રોઠશ્રી કસ્તુરભાઈ સમક્ષ રજી થયેલા મુસદ્દેા અને એ ઠરાવને અંગે નવા વર્ગે આપેલા ૨૫ મુદ્દા ઉપરના

સંક્ષિપ્ત જવાબ.

શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ સમક્ષ રજા થયેલ–ઘડાયેલા મૂળ મુસદ્દો 'પર્વાતિથિની આરાધનાને અંગે, ચંડાશુચંડુ પંચાંગમાં જ્યારે પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ક્ષય હાય કે વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પર્વની તિથિની કે પર્વાનન્તર પર્વની તિથિની ક્ષય કે વૃદ્ધિ આળતમાં જૈનશાસ્ત્રના આધારે કઇ તિથિને પર્વતિથિ તરીકે કહેવી અને માનવી."

આ મુસદ્દા ઉપર નવા વર્ગના ૨૫ મુદ્દાના વિવરણ ઉપરનું શીર્ષક લખાણ **પૃષ્ઠ ૩૬ 'પેરા**–૧

"તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" સંબંધી મન્તવ્ય ભેદને અંગના નિર્જુય

આચાર્ય સાગરાન દસ્ત્રિ ધરજીએ કરેલ સમાલાચનામાં રજી થયેલ પેરા પૃ. ૩૬
 થી જ્યાયેલ રામચંદ્રસ્તિજીના નિરૂપલુમાં ૧–૨ નંબરા દ્વારા પેરેપ્રાફા જલાવ્યા છે. જ્યાં અમારા મુકેલા પેરેપ્રાફ નંબર અને સમાલાચનાના નંબરમાં ફેર હશે ત્યાં ડિપ્પલુમાં તે મંબરા આપ્યા છે જેથી વાંચકને સરળતા થાય.

માટે અમાએ તારવેલા ૨૫ મુદ્દાએા પૈકીના પહેલા મુદ્દા— પૈરા–૧ ની સમાલાચના

ખરીરીતે શ્રી દેવસુર તપાગચ્છ અને એ વર્ગ વચ્ચે તિથિદિન અને પર્વાશધન એ બે સંબંધી મૃતવ્યલેદ નથી.

"શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ અને નવા વર્ગ" એ અન્તે "તિથિદિન" અને "પર્વારાધન" માને જ છે. લેદ માત્ર ત્યાંજ છે કે-"ટીપ્પણામાં આવતી પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વેતિથિના હાનિ–વૃદ્ધિ પ્રસંગે કરે દિવસે તે પર્વતિથિની સંજ્ઞા કરવી અને તે પછી તે પર્વતિથિને માનવી" મુદ્દો પણ એજવાત નક્કી કરવાનું જણાવે છે.

પે**શ**−ર ની સામાક્ષાચના

એ વર્ગના પ્રથમ મુદૃો હાનિ–વૃદ્ધિના પ્રસંગ વગરના અને હાનિ–વૃદ્ધિ પ્રસંગના અપવાદથી બાધિત થયેલ હોવાથી શેઠપ્રી કરતુરલાઇ સમગ્ન થયેલ મુસદ્દાની મર્યાદાથી બહાર છે. કારણેકે એ વગે તેમના પ્રથમ મુદ્દામાં હાનિ વૃદ્ધિના મુદ્દલ પ્રસંગ અતાવ્યોજ નથી.

અમે મૂળ ૨૫ મુદ્દાની સમાલાેચના અને તેમણે પાતાના મુદ્દાના સમર્થ-નમાં–(વિવરણમાં) આપેલા પાઠાની સમાલાેચના કરી ગયા છીએ.

છતાં તેમનું વિવરણ કે જે એકજ વાતનું ઘણીવાર પુનરાવર્ત્ત કરે છે, અને શાસ્ત્રપાઠના અર્થથી રહિત અને વાસ્તવિક અર્થથી વિરુદ્ધ એવા માત્ર ભાવને જણાવે છે. તેમજ પાતાના મ'તવ્યને સમર્થ'ન આપનાર એક પણ શાસ્ત્રીય પાઠ કે પર પરાને સાબિત કરી શક્યું નથી, તે બતાવવા એ વર્ગના વિવરણની (નિરૂપણની) અમે કાંઇક સમાક્ષાચના રજી કરીએ છીએ.

એ વર્ગ પાતાના વિવરણમાં પ્રથમ મુદ્દાનું સમર્થન કરતાં અગાઉ શરૂ-આતના (લખેલાં) પાના-૭–૮ સુધી પાતાનું મંતવ્ય કે જે શ્રી દેવસૂર તપા-ગચ્છની સમાચારીથી અને શાસ્ત્રપાઠાની વિરુદ્ધ છે. અને જેને ખાંટી રીતના પ્રમાણુની છાયા આપીને રજી કર્યું છે. જ્યારે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છની સામાચારી પ્રમાણુનું મંતવ્ય રજી કરતાં જે જાહેર અને વાસ્તવિક પ્રમાણું છે, તેની છાયા સરખી પણ એ વર્ગે બતાવી નથી. માટે સાત પાના સુધીનું ઉપાદ્ધાતનું લખાણુ કાઇ પણ સુજ્ઞ મનુષ્યે વાસ્તવિક છે એમ ન માનવું જોઇએ. વળી તે કરેલા સંશ્રહ એ વર્ગ પુનરૂક્તિરૂપે આગળ રજી કરવાનું જણાવે છે તેથી પણ પાના

૧ ચ્યા પુસ્તક રા૦ પક્ષ૦ પૃષ્ઠ ૩૬–૪૧ પેરા ૭ સુધી.

-૭ સુધીના એ વગે કરેલા સંગ્રહ શાસાધારથી નિરપેક્ષ હાવાથી અહિં લક્ષ્યમાં લેવા યાગ્ય નથી. તથા શરૂઆતના સાત પાના સુધી જગા જગા પર એ વર્ગ મારી માન્યતાને મારા (આ. સાગરાનન્દ....ના) મંતવ્ય તરીકે જણાવે છે તે મારૂં મંતવ્ય નથી, પણ આખા દેવસૂરસંઘનું મન્તવ્ય છે. અને એએાનું પણ સં. ૧૯૯૧ સુધી એજ મંતવ્ય હતું.

આથી અમે અમારે માટે 'દેવસુર સંઘ' કે 'તપાગચ્છ' આપીએ છીએ અને એમને માટે અમે 'એવર્ગ' એ રીતે લખીએ છીએ. પૈશ–૩ જાની સમાલાચના

પેરા ત્રણમાં પ્રથમ મુદ્દો ઉપસ્થિત કરવાનાં એ વર્ગ જે કારણો બતાવ્યાં છે તે પણ બરાબર નથી. કારણકે પ્રથમ મુદ્દોજ મ'તવ્યલેદની અર્ચાના વિષયની બહાર છે, અને અમા તો શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છની સામાચારી મુજબ અસલથી સેંકડા વર્ષથી જે રીતે થતું હતું તે રીતે જ થાય છે ને કરીએ છીએ. ખરી રીતે પ્રથમ મુદ્દો પર્વ કે પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ક્ષય-વૃદ્ધિ પ્રસંગે અપવાદને નહિ સમજવાથીજ ઉત્પન્ન થવા પામ્યો છે.

પેશ-૪ની સમાલાચના

પેરા ચારમાં જણાવેલી વાત અરાબર નથી. કારણુંકે તેમણે જે મુખ્ય મુખ્ય બીનાઓ સંગ્રહિત કરી છે, તે બીનાઓમાં પણ જે વસ્તુ અમે શાસાધારે અને પર પરાએ માનીએ છીએ, તેને મચડીને અને ભ્રમ ઉત્પન્ન કરે તેવી રીતે રજી કરી છે. જે તડસ્થ નિરૂપકને વસ્તુ સ્થિતિના સરળતાથી અલ્યાસ થવા દેવામાં આડી દીવાલ રૂપે છે.

જેમકે તે વર્ગે તેમના વિવરભુમાં પૃષ્ઠ 3 [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ 30] પેરા દ પેટા પેરા-3માં 'સામાપક્ષે ૦૦૦૦ સાગરાન દ ૦૦૦નું આ વિષયમાં એવું મંત્રવ્ય છે કે'- એમ જે લખ્શું છે તે બરાબર નથી. કારભુકે ઉપર જણાવ્યા મુજબ અમારૂં મંત્રવ્ય કે આચરભુ જે છે તે કાંઈ તે વર્ગ ની માક્ક સ્વતંત્ર નવું મંત્રવ્ય કે નવા આચરભુરૂપ નથી. પરંતુ શ્રી દેવસુર તપાગચ્છની પરંપરામાં અસલથી ગાલતું આવેલું અને ચાલે છે તેજ છે. તેમજ એ વર્ગે પણ સં. ૧૯૯૧ સુધી એ પ્રમાણજ આચરેલું છે તે મંત્રવ્ય છે. મારા તરફથી તા ફક્ત તેનું અહિં માત્ર પ્રતિપાદનજ થાય છે.

પેરા–૫ ની સમાલાેચના

પેરા પાંચમાં જણાવવામાં આવ્યું છે 'પુનરૂક્તિએ વધી જવા પામે.... ટાળી શકાય' એ પણ ખરાબર નથી. કારણુકે પુનરૂક્તિ ટાળવા શરૂઆતના સાત પાનાં રાક્યાં છતાં એ વગ⁸ના વિવરણુમાં પુનરુક્તિ અસ્પષ્ટતા અને પુરાવા વિનાના કહિપત વિધાના તેા તેમના તેમજ રહેવા પામ્યાં છે જે અમે પ્રસંગે જણાવીશું. પૂ. ૩૭ પેરા–૬ ની સમાલાચના.

પેરા ૬ માં જણાવેલ વિગત બરાબર નથી. કારણુકે તે પક્ષના હેતુ વિગત જણાવવાના નથી. પરંતુ વિગતના હહાને 'શ્રો દેવસુર તપાગચ્છ સામાચારી મુજબ સે કહા વર્ષથી અવિચ્છિજ્ઞ રીતે આચરણા કરનાર અમારી રીતિને ઉલદી રીતે રજી કરીને પાતાને આગળ જે વસ્તુ રજી કરવી છે તેને માટે લૂમિકા તૈયાર કરવાના છે.'

પેરાં ૬ પેટા પેરા–૧ ની સમોલાચના.

' ચંડાશુચંડુ પ'ચાંગમાં……

એ પેરા ૬ના પેટા પેરા ૧ માં જણાવેલી વિગત સત્યથી વેગળી છે.

તેઓ ટીપ્પણામાં નામના ક્ષયે સ્પીંદયને કપર્શનારી અષ્ટમી હોવા છતાં લોગ સમાપ્તિવાળી નામના પણ વ્યપદેશ (ટીપ્પણાની આઠમના ક્ષયે સાતમ આઠમની પેઠે) આઠમ નામ કહીને સ્વીકારે છે, તે વસ્તુ 'શ્રી દેવસૂરગચ્છ સમાચારીવાળાઓને જૈનશાસ્ત્ર અને પર પરા મુજબ' માન્ય રહી શકે તેવા કાઇ પણ આધાર એ વર્ગ આજ સુધી આપી શકેલ નથી. તેમ એ વર્ગ આ વિવરણમાં પણ આપ્યા નથી,

શાસ્ત્રકારાએ અને તપાગચ્છ સમાચારીવાળાઓએ પવ તિથિની હાનિવૃદ્ધિન વખતે અનુક્રમે જે પૂર્વની અપવ તિથિના ત્યપદેશના અસાવ અને પૂર્વ તિથિમાં પર્વ તિથિપણાના વ્યપદેશના અસાવ ગણ્યા છે, તે તે તિથિ કે પર્વ તિથિના ઉદયના અપ્રમાણને લઇને ગણ્યા છે. એટલે લાગ સમાપ્તિના નામે કાઇપણ જગ્યાએ તપાગચ્છ શાસ્ત્રકારાએ અને તેની સમાચારીવાળાઓએ લાગ અને સમાપ્તિની માન્યતાના ગંધ સરખા પણ લીધા નથી.

આથી સ્પષ્ટ સમજાશે કે એ વર્ગ ને આ પ્રકારના શ્રી. દેવસૂર તપાગચ્છના અને તેવર્ગના મ'તવ્યલેદના ખ્યાલ હોવા છતાં એ વર્ગે પાતાના વિવરણમાં 'ચંડાશુચંડુ પંચાંગમાં જ્યાં સુધી x x x x x x x x કેશાજ લેદ પડતા નથી.' તે વાક્ય ઇરાદાપૂર્વક ભ્રમ ઉત્પન્ન કરવા રજી કેશું છે. તેવુંજ બીજે લગભગ દરેક ઠેકાણે બનવા પામ્યું છે.

[આ પુસ્તક પૃ. ૩૭–૩૮] પેરા ક પેડા પેરા ૨–૩ સમા**લાચના**. પેરા ક ના પેડા પેરા ૨–૩નું લખાણુ પણ સત્ય નથી.

તેમાનું લખાણ શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ સામાચારીને અનુસરનારા એવા મારાનામે ખાટી રીતે રજી કર્યું છે અર્થાતુ આ ચર્ચા વિષે હું જે કંઈ માનું છું અને આચર્ફ છું તે મારા મત કે ત્યાચરણા નથી. પણ

શ્રી. તપાગચ્છાધિપતિ શ્રી વિજયદેવસૂરિજીની માન્યતા આચરણા છે. છતાં તેએા દરેક **બાબતમાં મારી માન્યતા** તરી^{કે} ખાેટીરીતે જણાવે છે.

[આ પુસ્તક પૃ. ૩૮] પેટા પેરા ત્રણમાં એ વર્ગ જણાવે છે કે—

'' સામાપક્ષે ૦૦૦૦ સાગરાનંદ સરિજીનું આ વિષયમાં એવું મંતગ્ય છે કે 'આડમના ક્ષયના વ્યદલામાં સાતમના ક્ષય કરવા તે દિવસે જે સાતમપણું છે તેને ઉડાવી દર્ધને માત્ર આઠમપાણું કાયમજ કરવું, અને તે પછીજ તે દિવસે અષ્ટમીની આરાધના કરવી. ' વિગેર વિગેરે.

એ વર્ગ તું એમ કહેવું તે સત્ય નથી. કારણકે એ વર્ગે લખ્યું તેમ અમે તિથિસં ળંધી કાઇ વાત નિર્ધાર કહેતા કે માનતા નથી. પણ શાસ્ત્રાજ્ઞા મુજબના **કરવે પૂર્વા**૦ ના વાકચાધારે સંસ્કારપૂર્વક માનીએ છીએ, મુજબના સંસ્કાર કર્યા વગર ડીપ્પણામાં જણાવેલ વાતને સિદ્ધ ગણીને એ વર્ગ તરફથી વિવરણમાં જે કહેવામાં આવ્યું છે તે જૈન શાસ્ત્રકારાએ ક**હેલા** સંસ્કારની અપેક્ષાએ જુઠું અને વિરાધિ છે. જેમ ટીપ્પણમાં ચાદશના ક્ષય હાય त्यारे तत्त्वतरंभिश्रीता 'तत्र त्रयोदशीति व्यपदेशस्याऽप्यसंभवात् किन्तु प्रायश्चित्ता-दिविधी चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात्' विशेरे ४थनथी शास्त्रशरीको तेरशने દિવસે તેરશ કહેવીજ નહિ, પર'ત ચાદશજ કહેવી. એવા (क्षये पूर्वा० नियम અનુસાર સંસ્કાર કરવામાટે) સ્પષ્ટ આદેશ કર્યો છે. તેમ તેજરીતિ આઠમ અદિના ક્ષયે એકજ સરખી ઘટે છે. **ટીપ્પણાની આઠમના ક્ષયે સાતમે** આઠમનીજ સંજ્ઞા કરવાને બદલે તે દિવસે 'સાતમપા છે સાતમ-પહ્યું હતું.' એવા શખ્દા શ્રી દેવસૂર સંઘમાં રજી કેરવા તે શ્રી દેવસૂર સમાચારીમાં જાણી છુજને ભ્રમ ઉત્પન્ન કરવાના પ્રયાસ

તેમજ તેજ પૃષ્ઠ-૩ ના (આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૩૭ ના) પેરા- ધના પેટા પેરા ક્રમાં આગળ લખતાં એ વર્ગ જણાવે છે કે—

" સાતમના સુર્યોદયને સાતમના સુર્યોદય માનવા સાથે અષ્ટમીના પણ સમાપ્તિ સૂચક સૂર્યોદય માનવાનું અમારૂં મંતવ્ય છે. ''

આથી ટિપ્પહાની અષ્ટમીના ક્ષયની વખતે જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે સાતમે માઠમ માન્યા વિના સાતમના દિવસે પણ 'સૂર્યોદયને સ્પર્શાનારી સાતમજ હાય છે.' એમ ઉપરના વાક્યમાં કબુલ કરીને 'તે દીવસે અષ્ટમીનાે પણ સમાપ્તિ સૂચક સૂર્યોદય માનવાનું અમારૂં મંતવ્ય છે' એમ કહેવું તે चदतो व्याघात છે. કારણકે અષ્ટમીના પણ સમાપ્તિ સૂચક સૂર્યોદય હાય તો ડીપ્પણામાં આઠમના ક્ષય શી રીતે કહેવાય ? તેમજ એક દિવસે બે સૂર્યોદય હાવાનું વચન અબુધજનગાદ્ય પણ ખની શકે નહિ. સમાપ્તિ સૂચક સૂર્યોદયવાળી તિથિ તેા તેને કહેવાય કે સૂર્યોદયને સ્પર્શનારી તિથિ તે દિવસે સમાપ્તિ થયેલી હોય તે દિવસે તેવી તિથિ તા

(સાતમ) સમાષ્તિવાળીજ છે. એટલે સ્પષ્ટ છે કે સમાષ્ત્રિ સચ્ચક સૂર્યોદય અષ્ટમીના છેજ નહિ. અષ્ટમીના ક્ષય પ્રસંગે ઉદય અને સમાષ્ત્રિ ચુક્ત સપ્તમીમાં અષ્ટમીની માત્ર ભાગ સમાષ્ત્રિ છે ને ભાગસમાષ્ત્રિને તિથિના વ્યપદેશમાં કારણરૂપે(ખરતર-ગમ્છવાળા સિવાય) તપાગચ્છ સંઘમાં કોઇ શાસ્ત્રકારે માની નથી.

श्री तत्त्वतरं शिखीं हारे सुद्रित प्रत पृष्ठ-१२ मां के जं जा जंमि शाधा १७ ना विवरखुमां या तिथि धिमन् आदित्यादियारलक्षणे दिवसे समाप्यते स पव दिवसो वारलक्षणः प्रमाणमिति तिचिथित्वेनैव स्वोकार्यः ' स्मेम क्ष्यावीने के समाप्ति स्वाद्य कि कि समाप्ति कि समाप्ति तिचिथित्वेनैव स्वोकार्यः ' स्मेम क्ष्यावीने के समाप्ति स्वाद्य कि साम कि प्रमाणि स्वाद्य कि साम कि प्रमाणि स्वाद्य कि साम मानि प्रमाणि स्वाद्य के ते दिवसे सामने। या सूर्योद्य के साम पण् मानवानं क्ष्याव्य के ते दिवसे सामने। पण् सूर्योद्य के साम पण् मानवानं रहे हे, निह के ते दिवसे सामने। पण् सूर्योद्य मानवानं रहे हे. स्वाप समाप्तिने कि ते विवसे सामने। पण् सूर्योद्य मानवानं रहे हे. स्वाप समाप्तिने कि ते विवसे सामने। पण् सूर्योद्य मानवानं रहे हे. स्वाप समाप्तिने कि ने स्वाद सामने। पण् सूर्योद्य मानवानं रहे हे. स्वाप समाप्तिने कि ने स्वाद सामने। पण् सूर्योद्य मानवानं रहे हे. स्वाप समाप्तिने कि ने स्वाद सामने। के तिथिने। व्यप्देश मानवानं नवा वर्ण सिवाय स्वाक सुर्धी है। ही शास्त्रकारे हहां नथी.

આથી આઠમના ક્ષય વખતે झરે पूર્વાં નિયમ લગાડીને તે ટીપ્પણાની સાતમના સૂર્યોદયને અષ્ટમીના સૂર્યોદય ગણીને સપ્તમીના સૂર્યોદયપણાના બાધ કરવામાં આવ્યા છે. શ્રી તત્ત્વતર ગિણી આદિ કાઈ પણ શાસ્ત્રકારાએ કે પંચાંગકારાએ બે જુદા નામની બે તિથિ એકી વખતે કે એક દિવસે સૂર્યોદયને સ્પર્શતી હોય એવા કાઈ સૂર્યેદિય કાઇ તિથિઓ માટે માન્યા નથી. એ વર્ગે (સાતમના સૂર્યોદય માનવા સાથે અષ્ટમીના પણ સમાપ્તિ સૂચક સૂર્યોદય માનવાનું અમારૂં મંતવ્ય છે) એમ જણાવવાવડે જૈન શાસ્ત્રકાર અને પંચાંગકાર બન્નેથી કાઇ નવીજ વાત ઉભી કરી છે.

પૃ. ૩૮ [આ પુસ્તક] **પેરા ક પેટા પેરા ૪ ની સમાક્ષાચના**. પેરા ૬ ના પેટા પેરા ૪ તું લખાણ પણ સત્ય નથી.

એક અખંડ વસ્તુના બે અવયવને એ વસ્તુસ્વરૂપે માનવામાં આવે અને તેમાંના એક અવયવ અવગણીને પણુ એ સાથે બીજા અવયવના પણુ સ્વીકાર કરવામાં આવે તો એમ માનનારને તે અખંડ વસ્તુનું આરાધન થયું ન ગણાય. એક વસ્તુ બે અવયવમાં વહેંચાણી હોય તે વખતે અંત્યમાં અખંડ વસ્તુને સ્વીકારનાર વર્ગને તો જૈનશાસ્ત્રકારોએ ઉત્તરાધ્યયનાદિ સ્ત્રીમાં અંત્ય પ્રદેશી નિન્હવ ગણાવ્યા છે, તથા શાસ્ત્રકારે ખતાવેલા 'बृद्धौ कार्या तथोत्तरा' એ નિયમ પણુ બે અવયવ સ્વરૂપ તિથિને માનનાર વર્ગમાટે નકામા થઈ પડે. કારણુંકે એ નિયમ પર્વ તિથિની સંજ્ઞાની વ્યવસ્થા કરવા માટે છે. નહિ કે

એ અવયવર્પ તિથમાટે છે. વૃદ્ધિવખતે શ્રીદેવસૂર •તપાગચ્છવાળાએ તો ઉત્તર દિવસનેજ એક અખંડ પર્વતિથિ તરીકે માનીને આરાધતા હાવાથી તેને તેવી ક્રોઇ આપત્તિ નથી.

પું. ૩૮ પેરા–૬ પેટા પેરા પ ની સમાલાેચના.

પૈરા ૬ ના પેટા પૈરા ૫ નું લખાણ પણ સત્ય નથી.

પૂર્વે અપવૈતિથિ હાય તેવી પર્વતિથિની હાનિ પ્રસંગ શ્રી દેવસૂર તપા-ગચ્છવાળાઓને તથા નવાવગ ને આરાધના એક દિવસે થાય છે.

પરંતુ (શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ દિપ્પણાની આઠમ આદિના ક્ષય પ્રસંગે સાતમના દિવસે આખા દિવસ આઠમ પર્વતિથિ માનીને આઠમ વિગેરેની આશ્રધના કરે છે એટલે પર્વતિથિ જે આરાધનાના આધારરૂપ છે તેને રાખીને આશ્રધનારૂપ 'આધેય' રાખવામાં આવે છે. જ્યારે આ નવાવર્ગ એ પ્રસંગે આઠમરૂપી આધારને ક્ષીણ માનીને અને આઠમની આરાધનારૂપ આધેયને રાખવામાટે સાતમને 'આધાર' કરીને તે સાતમમાં આઠમ વિગેરેની આરાધનારૂપ આધેય રાખે છે.)

આટલાે જખ્ખર તફાવત છે અને તેથી તે વર્ગને આરાધના કરતાં છતાં પ**ર્વ**તિથિના લાેપક થતું પડે છે.

અને તેવીજ રીતે ટિપ્પણાની વૃદ્ધાપર્વ તિથિમાં ' मृद्धौ कार्या तथोत्तरा 'ની ઘટનાપૂર્વક અખંડ પર્વ તિથિનું આરાધન અમે કરીએ છીએ. જ્યારે એ વર્ગ વૃદ્ધાતિથિ વખતે એક દિવસે [તિથિએ] બે અવયવ માનીને અને પૂર્વ અવયવ છાડીને ઉત્તર અવયવે પર્વ તિથિની આરાધના કર્યા છતાં અખંડ તિથિના આરાધનથી રહિત રહે છે.

પૃષ્ઠ ૩૯ પેરા-૬ પેટાપેરા ૬-૭ **ની** સમાલાેચના.

પેરા ૬ ના પેટા પેરા ૬–૭ તું લખાણુ પણ બરાબર નથી.

અમે અહિં દરેક વસ્તુનું અમારૂં માંડન એટલા માટે નથી કરતા કે આગળ આની આ વસ્તુ વારે ઘડીએ આવે છે અને એટલાજ માટે માત્ર અમારે નામે ખાટી રીતે જે વસ્તુ એ વર્ગ રજ્ય કરે છે તેનાજ અમે નિષેધ કરીએ છીએ.

પેરા ૭ માં એ વર્ગે લખેલી "ચૌદરોજ ચૌદશના અને પૂનમના એમ બન્નેય પર્વાતિથિઓના એકજ દિવસે આરાધક બની શકાય છે." વિગેરે. [પૃ. ૩૯, પં. ૧પ]

આ અને આના પછી લખેલી સર્વ વસ્તુ સત્યથી વેગળી છે. જૈનશાસોમાં પર્વતિથિએ ફરજીયાત અને મરજીયાત એમ બે પ્રકારની કહી છે. અષ્ટમી ચતુદેશી આદિ ચતુષ્પર્વી કે જે પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં ફરજીયાત પર્વતિથિએ છે. અને કલ્યાણકાદિ પર્વતિથિએ મરજીયાત પર્વતિથિએ છે. ફરજીયાત પર્વતિથિએ એને કલ્યાણકાદિ પર્વતિથિએ ન તો તેની હાનિ પાલવે કે ન તો તેની વૃદ્ધિ

पासवे, जेभड़े इरळवात तिथिकानुं पासन न थाय ते। "अमुना प्रकारेण पासिक-चातुमांसिकसांवत्सिरिकलक्षणितथीनामाराध्यत्वेन तत्तपः, उपलक्षणादन्यद्यि तिकि-यतानुष्ठानं तस्य नियमो-मर्यादा, तत्तपः चतुर्थादिलक्षणं इत्यर्थः, स च कथितो बीतरागेण, केन स्वरूपेण? नियमेन-निश्चयेन नतु भजनया इत्यर्थः, शेषतिथिषु च भजना-नियामाभावः अकरणे प्रायश्चित्ताभावादिति जिनवचनविद्वद्भिर्भया" (तत्त्वतरं शिखी पृ. २६)ना को पाठ आदिथी प्रायश्चित्त क्षणाचे छे. तेभ अस्थाखुडाहि भरळ्यात पर्वतिथिकानुं ते ते तिथिना हिवसे आराधन डरे ते। को ठीड क्षने न डरे ते। को ठीड कोम कखावीने ते तिहिवसे ते ते तिथिनुं आराधन न थाय ते। प्रायश्चित्त कखावता नथी. क्ष्यांत् प्रायश्चित्त नथी कोम साइ कखावे छे.

અને તેજ કારણથી સચે पूર્વાંગ્ના પ્રદેશને જન્મ મત્યો છે. અને તેથી એક દિવસે એ ક્રજીયાત તિથિ માનવાનું શાસ્ત્રકારે કાઇ પણ સ્થાને જેમ કહ્યું નથી તેમ ક્રજીઆત એ પર્વતિથિનું એક દિવસે આરાધન થાય તેમ પણ કાઇ સ્થાને કહ્યું નથી. તથા તેમણે આગળ રજી કરેલા પાઠામાં એક પણ પાઠ તેનું સમર્થન આપતા નથી.

તેમજ તે પેઠા પેરા ૭ માં એ વર્ગ જણાવે છે કે "અને જરૂર મુજબ મુખ્ય ગાલુ રીતિએ તે દિવસે ચૌદશની તથા પૂનમની પહ્યુ સંદ્રા થઇ શકે છે. " [પૃ. ૩૯, પં. ૧૬]

તે લખાછુ પછુ બરાબર નથી. અત્રે એ વર્ગ 'એક દિવસે બે તિથિની સંગ્રા થઇ શકે છે' એ વાત સાબીત કરવી જોઇએ પછુ તે કરી નથી. તેઓના આ કથનમાટે આગળ પણુ તેઓ એકેય પુરાવે! આપી શકયા નથી. તત્વ-તરંગિણી પૃ. 3 માં 'गौणमुख्यमेदात् मुख्यतया चतुर्दश्या एष व्यएदेशे युक्तः' આ પાઠથી શાસ્ત્રકારે ગૌણુપણે પણુ અપર્વતિથિને કહેવાના નિષેધ કર્મો છે. અને હંમેશાં વ્યપદેશ પણુ મૂખ્યપણે જ થાય છે. અને એટલામાટે તો તેરશે ચાદશ જ કહેવામાટે શાસ્ત્રકારે એ પાઠમાં 'વા 'કાર પણુ મુક્યો છે. એકજ દિવસે 'ગૌણુ મૂખ્ય' એમ બે રીતે વ્યપદેશ થઈ શકે જ નહિં અને જો તેમ થાય તો ગોષૂમાં કર ન્યાયે મૂખ્ય જે ગાધૂમ છે તે છાડી દઇને પૃચ્વ્યાંકર આદિની પણુ સંગ્રા થઈ જાય. પણુ તેમ થતું નથી. આથી એ વર્ગની "ગૌણુ મૂખ્ય રીતિએ તે દિવસે ચાદશ તથા પ્નમની પણુ સંગ્રા થઈ શકે છે." તે વાત તદ્દન ગલત છે. તેથી જ એ વૃગે પેરા ૭ માંની તેમની આ ગૌણુ મુખ્ય-વાળી વાત પછીની ત્રીજીજ પંક્તિમાં 'આલું અમારૂં મંતવ્ય છે' એમ જણાવેલ છે. નહિં કે કાઇ શાસ્ત્રકારનું તેલું મંતવ્ય છે એમ જણાવ્યું છે. આશ્ચર્યની વાત છે કે એ વર્ગ તેની આ 'ગૌણુ—મુખ્યવાળી' વાત પછીની જ પંક્તમાં પૃનમના

ક્ષયે પૂનમના તપ તેરશે કરવાનું કહે છે અને તેરશે બ્લાય તા પડવે કરવાનું કહે છે. પણ એ તપમાટે પકડેલી આ ગાણુ મૂખ્યની વાતને પકડી રાખીને એ વર્ગ ચાદશેજ ચાદશ પૂનમ બન્નેની સંજ્ઞા કરવાનું કહેતા નથી.

ખરી રીતે તે દિવસે પૂનમનીજ સંજ્ઞા થાય છે. અને ચાદશની સંજ્ઞા તેના આગળના દિવસે થાય છે.

તેજ પૃ. ૩૯ પેટા પેરા ૭ માં " પૂનમે તપ કરવાના હોય તેવા પ્રસંગમાં પૂનમે કરવાના તપ તેરસે અને તેરસે રહી જવા પામે તા વદી એકમે પહ્યુ થઇ શકે છે. ' [પૃ. ૩૯, પં. ૧૭]

આ વસ્તુ સ્વીકારનાર માણુસને 'ઉદયતિથિ ઉદયતિથિ 'એવી ખૂમ શું કામ પાડવી પડતી હશે ? કારણુંકે ઉદય લોગ કે સમાપ્તિમાંથી એક પણ નિયમ એ વર્ગના કહેવા અનુસાર તેરશે અથવા એકમે પૂનમના તપ કરીને પૂનમની આરાધના કરનાર એ વર્ગને ઘટી શકશેજ નહિ.

ખરેખર અહિં એ વગે[°] ચતુષ્પર્વીમાંના એ બે પ**ર્વાના એક** દિવસે વ્યપદેશ પાકારીને શાસ્ત્રકારના વચન અને પર'પરા છેાડવા સાથે પાતાના ઉદયના સિદ્ધાંતને પણ ફગાવી દીધા છે.

ખરીરીતે શ્રી હીરપ્રશ્નમાં શ્રી હીરસ્રિજી મહારાજે તો પૂનમના ક્ષય વખતે 'श्रयोदशीचतुर्द्दशोः' એમ કહીને ટિપ્પણાની તેરશે ચાદશની સંજ્ઞા આપીને અને ચાદશને દિવસે પૂનમની સંજ્ઞા આપીને ક્ષીણુ પૂનમના તપ ટિપ્પણાની ચાદશે કરવાનું કહેલું છે. તેમાં વળી તેરશે ચાદશ કરવી બૂલી જાય અને ટિપ્પણાની ચાદશે ચાદશ કરવી પહે તોજ ક્ષીણુ પૂનમનું તપ એકમે કરવાનું શાસકારે જણાવ્યું છે. આવી ચાખ્ખી વાતને જેઓ આમ ખાટી રીતે ગાઠવે છે તેઓ તરફથી શુદ્ધ કથનની આશા શી રીતે રખાય શશી દેવસૂર તપાગચ્છની સમાચારી મુજબ અનુસરવાવાળા પૂનમના ક્ષયે ક્ષયે પૂર્વાંગના સિદ્ધાંનને અઠગઢ દહન ન્યાયે પ્રવર્તાવીને તેરશે ચાદશ અને ચાદશે પૂનમ કરે છે અને જો ટિપ્પણામાં પૂનમની વૃદ્ધિના પ્રસંગ હાય તો બે તેરશ કરે છે ત્યારે એજ ન્યાયે चृद्ધો ક્ષાયાંગ વાકયની ફેર પ્રવૃત્તિ કરવાવડે પહેલી પૂનમે ચાદશ અને છીજી પૂનમે સંજ્ઞા કરી તે બંને ફરજાયત પર્વતિથિની સંલગ્ન આરા- ધના કરે છે.

આ નવા વર્ગ ને તેા પૂનમના ક્ષયે તેના ઉપરના કથન મુજબ તેરશે પૂનમ કરવાથી અને તે પૂનમ પછી ચાદરા કરવાથી શાસ પર પરા, ક્રાકેન્યવહાર, ગહ્યિત કે પાતાનું વચન વિગેરમાંનું એકેય અનુકુલ બનતું નથી પૂ. ૩૯ માં તેજ પેટા પેરા ૭માં આગળ 'એટલે કે તેરશે ચૌદશ માનવી જોઇએ અને ઉદયતિથિ ચૌદશે માત્ર ક્ષીહ્ય પૂર્ણિમાને જ ઉદયતિથિ રૂપ ખનાવવી જોઇએ. '

[પૃ. ઢ૯, પં. ૨૫]

આ લખાણું એ વર્ષ તરફથી અમારે નામ જે રજી કરવામાં આવ્યું છે તે ભ્રામક છે. અમે શ્રી દેવસૂરતપાગ છે સમાચારીને મનનારા કાઈ પણ ડિપ્પણાની પ્નમના ક્ષયે ઉદયતિથિ તેરસે કે ચૌદશે તેરસ કે ચૌદશ માનીને ડિપ્પણાની તેરશ કે ચૌદશે અનુક્રમે ચાદશ કે પૂનમ માનતા નથી પણ ડિપ્પણાની તેરશના ઉદયને શાસ્ત્રકારના વચનથી અને શ્રીદેવસૂરિજીના પટ્ક સુજબ સંસ્કાર કરીને તેરશે ચૌદશનાજ સૂર્યોદય માનીને ચૌદશની સંજ્ઞા અને ડિપ્પણાની ચૌદશે પૂનમનાજ સુર્યોદય માનીને પ્નમની સંજ્ઞા રાખીને ચતુર્દશીના અને પૂર્ણમાના પ્રત્યાપ્યાનાદિ કરીએ છીએ. તેમજ 'तत्र त्रयोदशीति व्यपदेशस्याऽप्यसंभवात् 'એ પ્રમાણે તત્ત્વતરંગિણીકાર શ્રીમાન્ ધર્મસાગરજી મહારાજ ડિપ્પણાની તેરશના સુર્યોદયવાળી તેરશના વ્યપદેશ કરવાના પણ અસંભવ જણાવે છે.

આશીજ શાસ અને પરંપરા મુજબ અમે તેરશના સ્પેદિયને ચોદરાના સ્પેદિય માની ચાદરા સંજ્ઞા રાખીને ચાદરાની આરાધના કરીએ છાએ. છતાં એ વર્ગ 'તેરશે ચાદરા માનવી' તેવું અમારે નામે જે લખ્યું છે તે તદ્દન ભ્રમ ઉત્પન્ન કરનાર છે. એમ અમારે સખેદ કહેવું પડે છે. તેમજ પૂનમના ક્ષયના પ્રસંગમાં પણ झचે पૂર્વાલ્લગાડીને દિષ્પણાની ચાદરાને પૂનમના વ્યપદેશ કરીનેજ પૂનમ તરીકે માનીએ છીએ અને આરાધીએ છીએ. નહિ કે એ વર્ગ અમારા માટે જણાવ્યું તેમ ચાદરા પૂનમ માનીએ છીએ અને આરાધીએ છીએ. અહ સંખરાધીએ છીએ. આ સંખધીતું વિસ્તૃત નિરૂપણ તા એ વર્ગના મુદ્દાનું અમાએ કરેલ સ્પષ્ટીકરણમાં જણાવેલ છે.

પ્ર. ૩૯ પેરા ક પેઠા પેરા ૮ ની સમાલાચના.

પેટા પેરા ૮નું લખાણ પર'પરા અને શાસ્ત્રસમ્મત નથી.

એ વર્ગ લખે છે કે 'પૂનમની વૃદ્ધિના પ્રસંગે પ્રથમા પૂર્ણિ'મા અને દિતીયા પૂર્ણિ'માં એવી સંજ્ઞા કાયમ રાખીને પર્વારાધનને અંગે પ્રથમા પૂર્ણિ' પ્રાની અવગણુના કરીને દિતીયા પૂર્ણિ'માએ પૂર્ણિમાનું પર્વારાધન કરતું જોઇએ. [પૃ. ૩૯, પં. કર]

એ વસ્તુ સત્ય નથી. પ્રથમા પૂર્ણિમા જો કહેવામાં આવે તો તે પ્રથમા પૂર્ણિમા બીજી પૂર્ણિમાના સૂર્યોદય અગાઉ પૂર્ણ થાય અને એમ છતાંય તે ઉદય સમાપ્તિવાળી પ્રથમા પૂર્ણિમાને નપુંસક ફલ્શુઆદિ કહીને અવગણવામાં આવે તો એ વર્ગને પૂર્ણિમારૂપ કરજીયાત પર્વની વિરાધના પણ થાય.

હવે જો શ્રાહ્મવિધિમાં જણાવેલા **વૃદ્ધી જાર્યા**ગ્વાળા પ્રદેશ લગાડવામાં આવે તા ટિપ્પણાની બીજી પ્**નમજ પ્**નમ પર્વતિથિ ગણાય. પહેલી પ્**નમ બીજી**

પૂનમ' એમ રહી શકેજ નહિં. પહેલી પૂનમ એમ કહીને પૂનમ માનવી અને તે આરાધવા લાયક નથી એમ બાલવું એ તો 'હું મુગા છું 'એવું બોલનારની માફક **વરતો** વ્યાঘાત ગણાય.

આગળ એજ પેરા કના પેટા પેરા ૮ માં એવર્ગ તેવી અમારી માન્યતા હોવાનું જણાવીને અમાને લખે છે કે

' પૂનમની વૃદ્ધિને બદલે તેરશની વૃદ્ધિ કરવી જોઇએ અને તેમ કરીને ઉદયતિચિર્ધે પ્રાપ્ત થયેલી ચૌદશને બીજી તેરશ બનાવી પ્રથમા પૂર્જિમાને ચૌદશ બનાવી પ્રથમા પૂર્જિમા-એ ચૌદશની અને દિતીયા પૂર્જિમાએ પૂનમની આરાધના કરવી જોઇએ. [પૃ. ૪૦ પં. ૩]

આ વસ્તુ પણ એ વર્ગે અમારે નામે ખાટી રીતે રજૂ કરી છે. ખરી રીતે જૈનશાસ્ત્રોમાં અષ્ટમી ચતુક શી પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા એ ચારે તિથિએા ચતુ- ષ્પર્વી ગણાય છે. અને તે કરજીયાત આરાધનીય છે. એ કારણથી એની જેમ હાનિ શાસકારાએ ન માનવાની હાવાથી સચે पूર્વ તિથિ: काર્ય એવું વિધાન કરીને પહેલાની અપર્વતિથિની સંજ્ઞા ખસેડીને તેને જેમ પર્વતિથિની સંજ્ઞા આપવામાં આવી અને પરિસંખ્યાન જાળવ્યું, તેવીજ રીતે ટિપ્પણાની વૃદ્ધિ વખતે પણ ઉત્તરની તિથિનેજ પર્વતિથિ માનીને શાસકારાએ પર્વતિથિતું પરિસંખ્યાન જાળવ્યું છે.

वृद्धिवणते थती आराधनानी अधिकता शास्त्रकारोने अनिष्ट नथी. हेमके शास्त्रकारो आराधनाने ते। सर्वकाण कर्त्तव्य तरीके भाने छे. अर्थात् शास्त्रकारोने स्रिक्शत पर्वितिथिनी अधिकता ध्रष्ट नथी भाटेक शास्त्रकारोने टिप्पण्डानी पर्वितिथिनी क्षानि वणते अये पूर्वांव ना विधाननी भाक्षक वृद्धिनी वणते बृद्धौ कार्या तथोत्तरा अवुं नियमवाक्ष्य पण्ड कंद्रेवुं पद्धं छे. तेने। अर्थ केक थाय के टिप्पण्डामां पर्वितिथिनी वृद्धि द्वाय त्यारे टिप्पण्डानी और तिथिनेक पर्वितिथिप्रो कंद्रेवी आम अने केट्रेसे पूर्वंनी तिथि आपीआप अपर्व अनी काय छे.

সারু ধারত্বথী সাত প্রী ধ্রীবমুবিপ্রতী বথা সাত প্রী বিক্রথমীনমুবিপ্রতী એકાદશી પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યાની વૃદ્ધિ વખતે ટિપ્પણામાં બન્ને સુર્ય હાવાથી તિથિએ: તિથિએ ઉદ્ય ઔદયિકી ં એ ખને છતાં તિથિસંજ્ઞાના કારણભૂત એવા ઉદયમાર્ગ બીજી તિથિમાંજ ગુણીને ટિપ્પણાની તે બીજા દીવસની તિથિનેજ ઔદયિકી પર્વતિથિ તરીકે વ્યવહાર કરવાનું જણાવ્યું છે. એ વગે પોતાના સુદાઓમાં અનેક જગા પર એ વાત જણાવી છે કે-'ઉદયને ફરસવાવાળી તિથિની સંજ્ઞા આખા દિવસ રહે ' અને એ માન્યતાનુસાર ટિપ્પણાની વૃદ્ધિતિથિ વખતે તે વર્ગ પહેલી તિથિન પશ્ચ જે પર્વતિથિ કહે છે તે શ્રી હીરસૂરિજી અને શ્રી સેનસૂરિજી મહારાજના વચન અનુસાર વૃદ્ધિ વખતે પહેલા દિવસનાે ઉદયજ તે તિથિના ઉદય તરીકે પ્રમાણ ગણવામાં નથી આવતો તો પછી તે દિવસની ટિપ્પણાની પહેલી તિથિને પર્વ તિથિ તરીકેની સંજ્ઞા ન પડવાથી એ વર્ગથી પર્વ તિથિ કહેવાયજ કેમ? છતાં એ વર્ગ શાસ્ત્રવચના અને શ્રીદેવસ્પૂરસંઘની રીતિથી થાડી સુદતથી એ તિથિ વિગેરે જુદ્દ એાલવા તથા માનવા માંડયા છે.

એ વર્ગ આરાધનામાં પણ જ્યારે વધેલી તિથિને એકજ તિથિના છે અવયવ રૂપ માને છે, તો પછી પહેલા અવયવમાં આરાધના ન કરવી અને ખીજા અવયવમાં આરાધના કરવાનું કહેવું એ કાઇ રીતિએ વ્યાજળી ગણાઇ શકે તેમ નથી. એમ કરવાથી તો એ વર્ગના મતે પર્વાતિથની અખંડ આરાધનાજ ન રહે.

શ્રી પ્રવચનપરીક્ષામાં અવયવપાશું સૂચવવામાં આવ્યું છે તે તો ખરતરા ટિપ્પણાની તિથિની વૃદ્ધિની વખતે બીજીને પર્વતિથિ તરીકે કહેતા કે આરાધતા નથી તેને માટે કહેવામાં આવેલ છે. પરંતુ તેથી શ્રી હીરસ્રિજી અને શ્રી સેન-સૃરિજીના વચના તથા દેવસ્ર્રસંઘના પટુકથી સિદ્ધ થયેલી ' બેવડી પર્વતિથિ ન માનવાની વાત' કાઇપણ પ્રકારે ખમી શકે નહિ. बृद्धौ कार्या એ નિયમ- વાક્ય હાવાથી એકજ તિથિને આઠમ આદિ પર્વતિથિ કહેવાય અને તેથી પહેલાના ઉદય સાતમ આદિના જ ગણાય એ સ્વાભાવિક છે.

અમે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ સમાચારી મુજબ વર્તનારા 'શ્રી દેવસૂરસંઘ પટ્ક મુજબ તથા ઉત્સૂત્ર ખંડનમાં चृद्धौ पाक्षिकं कियते इदं कि ? એ પદ પણ પૂર્વે પ્નમની વૃદ્ધિએ પંચાંગની પ્રથમ પૂર્ણિમાએ પાક્ષિક થતું હતું તે જણાવે છે તેથી પૂનમની વૃદ્ધિએ બે તેરસ કરીને સેંકડા વર્ષથી એક પણ અપવાદ સિવાય જે રીતે આરાધના થતી હતી અને થાય છે તે રીતે કરીએ છીએ. માત્ર ૧૯૯૧ પછી એ વર્ગ બુદા પડયા છે.

૧૯૯૧ સુધી તાે એ વર્ગ પણ દિપ્પણાની બે પૂનમ કે બે અમાવાસ્યા વખતે પહેલી પૂનમ કે પહેલી અમાવાસ્યાને ચૌદશની સંદ્રા આપીને અને બે તેરશ કરીનેજ તે ચૌદશે પફિપ્પ કરતાે હતાે.

આથી પેટા પેરા આઠનું પણ લખાણ સ_{ત્}ય **નથી**.

પૃ. ૪૦ પેરા **૬ પેટા પેરા ૯ ની સમા**લાેચના.

પૈટા પેરા ૯ માં જણાવેલ લખા**ણ** સત્ય નથી અને અમાને કમુલ <mark>નથી.</mark>

કલ્યાણુક પર્વાતિથિએનુ આરાધન સે કડા વર્ષોથી શ્રી જૈન તપાગચ્છમાં જે રીતે પ્રચલિત છે તે રીતેજ અસ્પ્રલિતપણે અધાપિ સક્ક સંઘ આરાધે છે. એ રીતે સેંક્ડા વર્ષથી અસ્ખલિતપણે આરાધાતી પ્રચલિત આચરણામાં તે વર્ગ પાતાના જણાવ્યા સુજ-ખના જે જે ફેરફારા કર્યા છે તે તેમણે પુરાવા આપીને સાબીત કરવા જોઇએ. તેમ કરવાને બદલે તે વર્ગે બીજ બીજજ વાતા રજી કરી છે તે અપાસંગિક છે. એ વર્ગ કહે છે કે-

ઉદય ક્ષય તથા વૃદ્ધિ સભંધીના નિયમેા જેમ ચતુષ્પર્વી પંચપર્વી વર્પવી અને વાર્ષિક પર્વ ભા∽શુ–૪~ને લાગુ પડે છે તેમજ કલ્યાણ પર્વતિથિને પણ લાગુ પડે છે. [પૃ. ૪૦ પંડ~૯]

આ વિધાન તેમણે શાસાધારાથી પુરવાર કરવું જોઇએ. આગળ કાઇપણ જગ્યાએ તેમના એવા કથનનું તેઓએ શાસ્ત્રપાઠ આપીને કદાપિ સમર્થન કર્શું નથી. જેવીરોતે ચતુષ્પર્વીના ક્ષય આદિ પ્રસંગે સંજ્ઞા ફેરવવા માટે શાસ્ત્રીય વિધાન અને પરંપરા છે, તેવી રીતે કલ્યાણુક પર્વ માટેનું વિધાન તેઓએ પૂરવાર કરવું જોઇતું હતું પણ તેઓ તે કરી શકયા નથી.

પૈરા ૯ માં આગળ એવર્ગ લખે છે કે–

'પૂર્વની તિથિ કે જે ષડ્પર્વી પૈકીની પર્વતિથિ ક્ષીલુ કલ્યાલુક પર્વતિથિ સુક્રત છે તે તિથિએજ બન્નેય પર્વનું આરાધન થાય છે. ' [પૃ. ૪૦, પં. ૩૩.]

આ વિધાનમાટે પણ તેઓ શાસ્ત્રીય પાઠ કે પુરાવા આપી શકયા નથી. એવગે અમારે નામે કલ્યાણુક પર્વઆરાધનામાં પણ જે જે જણાવ્યું છે, તે પણુ બહુ ઉધી રીતે જણાવ્યું હોવાને લઇ વસ્તુસ્થિતિથી લગભગ પર છે.

भगवान िनिध्य महाराजना हत्याधुंह हिना पर्व हिन नथी. अभ अवलीइ आत्मा हहें है माने नहि, परंतु पर्वतिथिओ के प्रहारनी है. (१) इर्थ्यात पर्वतिथि (२) मर्थ्यात पर्वतिथि प्रायम्ब्याह तपिष्मां नियत हरायें अध्याह इर्वियात पर्वतिथि । अयम्ब्याह इर्वियात पर्वतिथि । अयम्बर्ध अने हत्याधुंहाहितिथिओ भर्थ्यात पर्वतिथि हे अहमीय चंदर्थ पिक्षिय चंदर्थ चंद्रमासिय छहं संवच्छिरिय अहमं न करोति पच्छितं (महानिशिथ)

અર્થ:-આઠમે ઉપવાસ, ચઉદશે ઉપવાસ, ચામાસીએ છુટ અને સંવચ્છરિએ અદમ ન કરે તા પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે.

આ પ્રકારે તિથિની આરાધના ન કરવામાં આવે તો પ્રાયક્ષિત્ત હાએ તે તિથિઓ ક્રજીયાત પર્વતિથિઓ છે અને 'તપ આદિ ન કરે તો મહ્યુ ન પ્રાયક્ષિત્ત લાએ 'તે પર્વતિથિઓ મરજીયાત છે. આ વાત શ્રી તત્ત્વતર ગિણીકારે પશુ ગાથા ૧૭ ની ટીકામાં સાફ જણાવી છે. એ તત્ત્વતર ગિણીકારે ટિપ્પણાની પર્વ- હાનિ વખતે સંગ્રાનું પરાવર્ત્ત કરવાનું પશુ ક્રજીયાત તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ માટેજ નક્કી કર્યું છે, નહિં કે કલ્યાણકાદિ મરજીઆત પર્વતિથિઓને માટે.

(આ દરેક વાતા અમારે પુનરૂક્તિ દાષની પરવા તજને પણ <mark>ફરી ફરી એંગ્લા</mark> માટે રજી કરવી પડે છે કે એ વર્ગ નિરર્થક અતે નિરુધાર એવી વાતા<mark>નું પણ</mark> ફેર ફેર પુનરાવર્ત્તન કરીને ભ્રમમાં પાડવાનાજ પ્રયાસ સેવ્યા છે.)

જેમ "શાસ્ત્રકારાએ જેવી રીતે અષ્ટમ્યાદિક તિથિએામાં તપ આદિ ન કરે તો પ્રાયચ્છિત્ત બતાવ્યું છે, અગર નિયતકર્ત્ત વ્યતા બતાવી છે. તેવી રીતે કલ્યાણુક પર્વતિથિમાં તપ આદિ ન કરે તો પ્રાયચ્છિત્ત કે નિયત કર્ત્ત વ્યપણું ખતાવેલ નથી." તેમજ તત્ત્વતર ગિણીકાર વિગેરે શાસ્ત્રકારાએ પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિવાળી તિથિઓા તરીકે અષ્ટમ્યાદિને ગણી છે અને તેને માટે વિધાન જણાવ્યું છે પણ કલ્યાણુકાદિ પર્વતિથિએા માટે તેવું વિધાન જણાવ્યું નથી.

જો પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિવાળી તિથિઓની પેઠે યાવત્કલ્ય પર્વ'તિથિને અંગે શાસ્ત્રકારે કોઇ પણ વિધાન કર્યું હોત તા શ્રી દેવસૂર તપાગ છે, તે માન્યા સિવાય રહેતજ નહિં.

ખરી રીતે અષ્ટમી આદિ વિગેરે દિવસ પ્રતિનિયત હોવા સાથે પક્ષ અને માસ માત્રને અંગે પ્રતિનિયત છે, એટલું જ નહિ પરંતુ તે ફરજીઆત હોવા સાથે દેશવિરતિવાળા શ્રાવકવર્જને પાષધાદિથી અને સાધુવર્જને ઉપવાસ ચૈત્ય-વંદનાદિથી નિયત થઇને પરિગણિત કરવામાં આવેલ છે. આ રીતે કલ્યાણક તિથિઓ પર્વતિથિઓ છે, પરંતુ તે પ્રતિમાસે કે પ્રતિપક્ષે પરિગણિત નથી.

વળી કરયાણુકાદિ પર્વતિથિઓ મુખ્યતાએ માત્ર તપસ્યાથી જ આરાધ્ય હોય છે અને તપસ્યામાં સાથે ઉચ્ચાર, અતીત અનાગત કર્ત્તવ્યતાના ભુદા ભુદા વિભાગા, અને કર્ત્તવ્યતાના સરવાળા કરીને પણ આરાધાય છે. કારણુંકે ત્યાં અનેક કરયાણુંકાનું તપ એકીસાથે અને એકી દિવસે આરાધી શકાય છે, તેમજ આરાધાના રહી જવા પામે તા અનાગત—આવતા વર્ષે પણ આરાધાય છે. કલ્યાણુંક પર્વતિથિઓ આવતા વર્ષે આરાધાય છે તે વાત તે વર્ગે પણ આગળ પાતાના નિવેદન મુદ્દા ર પાના-૧૨ (પૃ. ६૦) ઉપર જણાવતાં શાસ્ત્રીયપાઠમાં જણાવ્યું છે કે....... મવિષ્યદ્ભવત્તિહ્યાળક તિચ્ચુત્ત્વનિમાવાયૈવેતિ '

ક્રજીઆત પર્વતિથિએ। એ રીતે આરાધાવી નથી.

આ રીતે કલ્યાલુક તિથિએ આવતા વર્ષે તપ કરીને આરાધી લેવાય તે કેમુલ કરીને કલ્યાલુક પર્વતિથિને ચતુષ્પર્વી સાથે સમાન ઘટના કરનાર તે વર્ષે ઉપરાક્ત શાસ્ત્રીય કથન મુજબ ચતુષ્પર્વીને પણ આગામી વર્ષે આશાધી શકશે ખરા ? નહિંજ.

આથી કલ્યાણક તિથિએ ફરજયાત પર્વાતિથિ નથી, પણ મરજયાત પર્વાતિથિ છે અને તેની ફરજયાત તિથિઓની જેમ આરાધના હોતી નથા એ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ. શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છમાં 'ક્ષચેં दृद्धીંં' ના પ્રદેશયને જ હ્યુવનારા અધિકાર અષ્ટમી આદિ ક્રજીયાત પર્વતિથિ વિગેરને માટે જ હ્યુવનારો છે અને તેથી શ્રાહ્કવિધ આદિમાં ક્ષચેં અને વૃદ્ધીં ના પ્રદેશયના પાઠ જ હ્યાંથીને એ એકજ શ્લાકથી વધા અને નિયમ બન્ને જ હ્યાંગ્યા છે. અને એ આખા અધિકાર થઇ ગયા બાદ જ કલ્યાહ્યુકના પર્વદિના પશુ પર્વતિથપહે જ હ્યાંથી અતિદેશ કર્યો છે. એટલે સ્પષ્ટ છે કે સામાન્ય અતિદેશ વિશેષવિધાનકને બાધા કરનાર હાય નહિ. सामान्याऽतिदिष्टो विधिर्न विशेषवाचकः એ ન્યાય પહ્યુ કથં-ચિત્ એજ વાત કહે છે.

સચે પૂર્વા અને વૃદ્ધો उत्तरા ના અપવાદ પર્વ તિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ પ્રસંગે એટલા માટે ઘટાવવા પહે છે કે કાઈપણ પવ'તિથિ એવડાય નહિ કે એાછી થાય નહિ. તેમજ પર્વ તિથિ સંગ્રા કાયમ રાખીને જ પર્વારાધન થાય. હવે જે નવા વર્ગના મંત્ર ગ્રેમાણે પર્વ તિથિ એવડાય કે એકમાં એ પર્વારાધન થાય તા તેમાં સચે ના પ્રદેશ નિર્દ્ય કથઇ પહે. એ વર્ગે એક દિવસે એ તિથિના વ્યપદેશ સ્વીકારીને 'ચતુષ્પર્વી પૈકીના એ પર્વાનું પણ આરાધન એક દિવસે થાય,' તેવું વિધાન કર્યા છતાં તેને સમર્થન આપનાર એકેય પૂરાવા આજ સુધી આપ્યા નથી, તેમજ આ લાંબા લખાણમાં પણ આપ્યા નથી. માત્ર તત્ત્વતરં ગિણીના શાસ્ત્ર-પાઠમાં આવેલ ચર્ચા પ્રસંગને વિચાર્યા કે સમજ્યા વગર 'હાય' 'થાય' તેવા તરંગા બાંધીને અનુમાંનાજ દાર્યા છે.

જયાં એક દિવસે વધુ પર્વાતું આરાધન થાય ત્યાં ક્ષયે पूર્વાં પ્રદેશાયનું સાફ્રેલ્ય નથી. કલ્યાલુક પર્વાને માટે તો એક દિવસે વધુ આરાધી શકાય છે, તેવા સ્પષ્ટ પાઠા છે. ખરીરીતે આ સંખંધીના પાઠ તેમણે રજી કરવા જોઈતા હતા. છતાં નીચે મુજબ અમારે રજી કરવા પડે છે.

च्यवनं जननं दीक्षा ज्ञानं निर्वाणिमत्यहो अर्हतां कल्याणकानि सुधीराराधयेत् तथा ॥ १३ ॥ पकस्मिन्नेकाशनकं द्वयोनिविक्ततेस्तपिक्षण्वाचाम्ळं सपूर्वार्द्ध चतुर्ष्पोषितं सुजेत् ॥१४॥ सपूर्वार्द्धमुपवासं पुनः पंचसु तेष्विति पंचिमः वासरैः कुर्यात् तानि चोपोषितैः सुधीः ॥ १५ ॥ (आचारोपदेश मु० पृ० १३)

તિથિપ્રતિઅદ્ધ વિશ્રુત કલ્યાણુક સિવાય કલ્યાણુક પર્વમાં ક્ષયવૃદ્ધિ પ્રસંગે તપસ્યાની મુખ્યતાએ આરાધના રૂપ કલ્યાણુકામાં એક દિને બે ત્રણ કે તેથી વધુ પણ કલ્યાણુક પર્વોનું આરાધન આચારાપદેશના ઉપરનાં કથનથી થાય છે, તેથી ડિપ્પણાની કલ્યાણુક પર્વની હાનિ વખતે કલ્યાણુક પર્વામાં વિશ્રત કલ્યાણુક સિવાય ક્ષયે પૂર્વાંબ નિયમ ઘડતા નથી.

ખરી રીતે એ વર્ગના અહિં પા-૭ [આ પુરતક પૃષ્ઠ ૩૬–૪૧] સુધીમાં એ વર્ગે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છની માન્યતામાં ભ્રમ ઉપજે તેવીરીતે રન્નુકરવાપૂર્વક પાતાની વસ્તુને રન્નુ કરી હાય તા પણ તેમાંથી ખરી રીતે રન્નુ કરાતા નિમ્ના- કત ત્રણ વસ્તુના તારવણને ટેકા મળે એવા એકય શાસ્ત્રાધાર એવર્ગે એ લાંબા લખાશ્રમાં રન્નુ કર્યો નથી.

- નીચેની આ ત્રણ વસ્તુ જ એ વગે નક્કી કરી ખતાવવાની હતી.
- (૧) હિપ્પણામાં પર્વતિથિની હાનિ-વૃદ્ધિ હોય ત્યારે જૈનશાસ પ્રમાણે કઈ તિથિએ તે પર્વતિથિની સંજ્ઞા રાખવી ? અને તે તાિથને પર્વ પણે માનવી અને આરાધવી ?
- (ર) દિપ્પણામાં જ્યારે પર્વતિથિની હાનિવૃદ્ધિ આવે અને તે પર્વતિથિની પૂર્વની તિથિ પણ પર્વતિથિ હોાય ત્યારે કઈ તિથિએ પર્વતિથિની સંગ્રા રાખવી સ્પને તેને પર્વતિથિ તરીકે માનવી અને આરાધવી ?
- (૩) ઋક્યાલુક પર્વતિથિમાં ક્ષયવૃદ્ધિના પ્રસંગે કેમ વર્તનું ?

પારસ્પરના વિવાદાસ્પદ આ ત્રણ મુદ્દાના નિર્ણય માટે મુસદ્દા અનુસાર એ લે કે ડિપ્પણાની પર્વતિથિની હાનિ વૃદ્ધિ વખતે 'જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે કઇ તિથિને પર્વતિથિ કહેવી અને માનવી' એ વાતજ નક્કી કરી અતાવવાની રહેતી હતી. પણ એ વર્ગ અહીં એ ત્રણ મુદ્દા ચર્ચીને પણ તેમ કરી અતાવેલ નથી. અને ઘણાય સ્થાને 'અમાર્ક્ર મંતવ્ય અમાર્ક્ર મંતવ્ય' નહિ કે જૈનશાસ્ત્ર-કારનું મંતવ્ય એમ કહીને પાતાની એકની એક વાત પુન:પુન: આલે ખી અતાવેલ છે.

એ વર્ગના ૨૫ મુદ્દાના વિવરણમાં એ રીતિની એકને એક વાત ઘણીયવાર આવવાથી અમારે પણ એ વર્ગ એ રીતના આપેલા પ્રસંગા પામીને એ વર્ગની એની એ પણ ઘણીવાર ચીતરાયેલી એકને એક વાતનું ઘણીયેવાર પુનરૂક્તિ દાષ વહારીને પણ અમારે એકની એક વાતનું દુઃખદ દીલે નિરાકરણ આપવું પઠયું છે, અને આપવું પડે તેમ છે. પેશ ૭–૮ ની સમાલાચના.

પેરા ૭–૮ તું લખાણુ અરાબર નથી. કારણુકે એમાં શાસ્ત્રાધાર જેવું કશું છેજ નહિ. માત્ર પાઠના અર્થ ઉલટી રીતે કરવાથી ભ્રમ ઉત્પન્ન કર્યો છે. પેરા ૯ ની સમાલાચના.

પેરા હમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે-

'પર્વ'તિશિઓની આરાધનાને માટે મળે ત્યાં સુધી ઉદયતિથિને જ ગ્રહણ કરવાની જૈનશાસ્ત્રકાર પરમર્વિઓની આત્રા છે. ' [આ પુરતક પૃ ૪૧. પં. ૨૨–૨૩]

આ વસ્તુ અરાબર સમજવી જોઇએ, ઉદયના સિદ્ધાંત પરમર્વિઓએ ક્રેરમાવતાં એ વાત સ્પષ્ટપણે સૂચવી છે કે–

- ૧. ઉદયની પહેલાં ભાગવટામાં ગમે તેટલા ભાગ તે પવે તિથિ હાય અને તેમાં પવે ના નિયમાનું પાલન ન કરે તા તેનું અંશે પણ પ્રાયશ્ચિત્ત હાય નહિ. એટલે કહેવું જોઇએ કે માત્ર આચાર્ય ભગવંતાના વચનથી પર્વતિથિના ઘણા મીટા ભાગવે જાતા એટલું જ નહિ, પરંતુ
- ર. ઉદયના સ્પર્શના દિવસે થાડી ઘડી તે પર્વતિથ રહે અને પછી આકીના અહારાત્રના બધા વખત અપર્વતિથિ અર્થાત્ તે દિવસે અપર્વતિથિ નષ્ટ પછ્યું થઇ હાય તો પણ તે અપર્વતિથિના લાગને તે પર્વતિથિ રૂપે ગણુવા અને તેને લઇ ને જ અહારાત્ર નિયત પર્વાનુષ્ઠાનનું પાલન ઘડી શકે છે. આથી સ્પેદિય પછી પર્વતિથિના લાગવેડા સમાપ્ત થયા પછી તે દીવસે અપર્વના લાગવેડા હાવા છતાં પણ તે સર્વ અપર્વની લાગ સમાપ્તિને તે પર્વતિથિ તરીકેજ ગણાય છે અને તેને લઇને જ સાય પ્રતિક્રમણાદિ સર્વકિયા પર્વદિનનીજ ગણાય છે.

એ વર્ગ કહે છે કે-' જે દિવસે જે તિચિના ભાગવટા સૂર્યોદયને રપર્શતા ન હાય અને તેમ છતાં પણ સમાપ્તિ પામતા હાય તા પણ તે દિવસે તે તિથિ હાવાનું માનવું જોઇએ. [આ પુરતક પ્ર. ૪૪ પં. ૧૪–૧૫].

આથી અષ્ટમ્યાદિ પર્વતિથિના નિયમ [વાળાને] સવારમાં ડિપ્પણામાં નવમીના ક્ષયે પ્રત્યાખ્યાનાદિ હોતી વખતે અષ્ટમી પછી નામના ભાગથી સાંજના પ્રતિક્રમણ વખતે તેમના મતે નવમી માનવી જોઈએ, અને તે વખતે પ્રતિક્રમણાદિ નામના વ્યપદેશથી કરવામાં આવે તે એ વર્ષને આઢમતું આરાધન કઈ રીતે થશે ? આથી એ વર્ષના કહેવા મુજબ માનવામાં અગર કરવામાં આવે તો અપ્રાયશ્ચિત્તના સ્થાને પ્રાયશ્ચિત્ત અને પ્રાયશ્ચિત્તના સ્થાને અપ્રાયશ્ચિત્ત જેલું જ અને. ખરીરીતે વાતજ એ છે કે ઉદય ઉદયના પાકાર કરનાર એ વર્ષે ઉદયની વસ્તુસ્થિત સમજવી જોઇએ.

એજ પેરા હમાં એ વર્ગ કહે છે કે-

'જે પર્વતિથિ ઉદયતિથિ તરીકે પ્રાપ્ત થતી હોય તે પર્વતિથિની આરાધનાને માટે કાઇપહ્યુ સંયોગામાં તે ઉદયતિથિયી લિન્ન એવો તિથિને પ્રહ્યુ કરવાનું જૈનશાસ્ત્રકાર પરમર્ષિએોએ કરમાવ્યું નથી. [આ પ્રસ્તક પૃ. ૪૧ માં પં. ૨૪–૨૬].

ઉत्सूत्र अंउनमां 'अन्यच्च बुद्धौ पाक्षिकं कियते इदं कि ?' श्री विश्य-देवसूरिल महाराजना पट्ट 'कथं त्रयोदस्या अपि चतुर्दशीत्वेन स्वीकारो युक्तः' विगेरे विगेरे शास्त्रीय विधानामां शास्त्रकारा टिप्पश्चानी ઉदयवाणी तेरशे बौहश अने टिप्पश्चानी उदयवाणी बैहशे पूनम करवानुं क्रहेता है।वाशी से वर्जनुं उपरनुं क्थन सत्य नथी. ઉદય તિથિ તેરશને ક્ષયે પૂર્વાં ના સંસ્કારથી ચતુ દેશીના ઉદયની સંજ્ઞા આપીને ગ્રહણ કરવાનું કહેવાયું છે કે નહિ ? તેમજ ૧૯૯૧ સુધી સકળ શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ સાથે રહીને એ વર્ગે પણ એવા પ્રસંગે ઉદય તિથિથી ભિન્ન એવી તિથિને પર્વ તિથિની આરાધના માટે ગ્રહણ કરી છે તે કયા જૈનશાસ્ત્રકાર પરમર્વિએના કરમાનથી ગ્રહણ કરી છે?

દેવસૂરતપાગચ્છ સમાચારી મુજબ વર્ત નારા અમે ટિપ્પણાની આઠમ વિગેરેના ક્ષયે પૂર્વની અપર્વ તિથિ સાતમના સૂર્યોદયને ખસેડી ક્ષયે પૂર્વાના નિયમને લગાડીએ છીએ. અને તે દીવસે આઠમના સૂર્યોદયને માનીને એ આખા અહારાત્ર અખંડ આઠમ માનીએ છીએ. તેમા આરાપ કે બીજાં કાંઈ નથી. પરંતુ એ રીતે નહિ માનનાર એવર્ગ સ્પ્રીદય સમાપ્તિ અને લાગ સમાપ્તિને હવે માને છે તા તેમના મતે ટિપ્પણાની આઠમના ક્ષયે સાતમના સૂર્યોદય પછી જ્યાં સુધી આઠમના લાગની શરૂઆત થાય નહિ ત્યાં સુધી આઠમની વિરાધના કરનાર વિરાધક નહિ ગણી શકાય અને આરાધના કરનાર આરાધક નહિ ગણી શકાય અને આરાધના કરનાર આરાધક નહિ ગણી શકાય. અર્થત્ સાતમના સૂર્યોદય વખતે જે પ્રાતઃ પ્રત્યાખ્યાન ગ્રહણ કરવામાં આવશે તે એ વર્ગને તે દિવસની સાતમની જેટલી ઘડીએ હોય તેમાં આઠમની લોગ સમાપ્તિ નહિ હોવાથી સાતમની જેટલી ઘડીએ હોય તેમાં આઠમની

તેમજ નામના ક્ષયે પણ આઠમના સૂર્યોદય સમાપ્તિ બાદ આઠમને દિવસે રહેલી નામની ભાગ સમાપ્તિમાં એ વર્ગને નામ ગણાશે. એટલે ૧. આઠમના દિવસે આઠમના સૂર્યોદયની સમાપ્તિ પછીના નામના ભાગ સમાપ્તિના સમયમાં આઠમના પ્રત્યાખ્યાનાદિના ભાગ કરનાર આઠમના વિરાધક નહિ ગણાય, ૨. તેમજ સાયપ્રતિક્રમણાદિ અનુષ્ઠાના પણ આઠમના નહિ ગણાતાં નામનાં ગણાશે. આ દરેક આપત્તિના એ વર્ગની પાસે શું જવાબ છે? માત્ર ઉદયન્તિથિ ઉદયતિથિ એમ પોકાર કરવાથી શું વળે? વસ્તુ સમજવી જોઈએ.

પૈરા ૧૦ની સમાલાેચના.

પેશ ૧૦ માં લખાયેલ લખાણુ જે રીતે રજુ કરવામાં આવ્યું છે તે રીતિ બરાબર નથી.

સ્વીદિય સિવાયની તિથિ પૂજા પચ્ચક્રખાણુ વિગેરમાં ન ક્ષેવી. અને ક્ષે તો આજ્ઞાલંગાદિ દેષો આવે એ વાત જો નિરપવાદ હોય તો ૧ અષ્ટમી આદિ પર્વ'તિથિના ક્ષયે સષ્તમી આદિના દિવસે સષ્તમી આદિજ માનીને એ વર્ગ અષ્ટમી આદિકના પૂજા પચ્ચખાણુ વિગેરે કરે છે. તેથી તેઓને આજ્ઞાલંગ, મિશ્યાત્વ અનવસ્થા અને વિરાધના જરૂર લાગે. ર અને તેવીજ રીતે ટિપ્પ- ણામાં જે દિવસે પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હાય ત્યારે પહેલે દિવસે સૂર્યોદયને સ્પર્શનારી પર્વતિથિ હાય છે. અને એ નવા વર્ગ તે દિવસે અષ્ટમીઆદિ પર્વતિથિજ કહે છે. અને તેમ છતાં અષ્ટમીઆદિ પર્વતિથિના પૂજા પચ્ચક્ષ્પાણ વિગેર કાર્યા નથી કરતા તેથી પણ એ નવાવર્ગને આજ્ઞાલંગ અનવસ્થા મિશ્યાત્વ વિગેર લાગે છે.

સ્વયે પૂર્વા એ પ્રદેશ રૂપ અપવાદ પર્વતિથિની સંજ્ઞા માટે માન્ય કરાય છે, જેથી એ દેશો અમારા માટે ટકી શકે નહિ, કારણ કે "પહેલે દિવસે તે તે તિથિના ઉદય ભાગ અને સમાપ્તિ હાવા છતાં એ પ્રદેશ પર્વતિથિ સંજ્ઞા કાયમ કરે છે, અને નિષેધે છે." પણ તે નવા વર્ગને માટે તા વજલેપ સમાન જ એ દાેષ રહેવાના. ઉદયના સિદ્ધાંતના લાંગ થતાં જે મિશ્યાત્વ વિગેરે દાેષા એ વર્ગ તરફથી અમાને કહેવામાં આવ્યા છે, તે દાેષા શું ક્ષીણ પર્વતિથિને પૂર્વની અપર્વતિથિમાં કરી હેવાનું કહેનાર એ વર્ગને નહિ લાંગે એમ ખરૂં?

એ નવાવર્ગ પણ આ વાત કણલ નહિંકરે ત્યારે કહેવું જોઇએ કે **સચે પૂર્વા**૦ તું આ વાકય તિથિના **હોાગવટાને અંગે નથી. પણ જે**એ**ા પર્વા**તિથિની **હાની** વખતે પ્રત્યાખ્યાનના આરંભ કાળ સિવાય પર્વતિથિ માનીને પ્રત્યાખ્યાન શરૂ કરે તેમજ પ્રત્યાખ્યાનની સંપૂર્ણતા સિવાય તિથિની સંપૂર્ણતા માનીને પચ્ચ-ખ્ખાણ છોડી દે તેવાએાના નિષેધને માટે છે. ભાગવટા વિગેરેને અંગેજ તિથિ માનનારને અહાેરાત્ર સંબંધીના પૌષધ અને ઉપવાસાદિક અનુષ્ઠાના અ**હાે**રાત્ર ન પાળી શકાતાં હેાવાથી, તેના નિયમાના ભંગા સ્પષ્ટપણે થાય. અને તેથી માર્ગ શ્રદ્ધાની હાનિ વિગેરે લઇને તે વર્ગને મિથ્યાત્વાદિ દેષો લાગે તે સ્વ-ભાવિક છે. એવી રીતે પૂર્વાહ્ન ત્યાપિની સ[ા]ધ્યાદ્ભવ્યાપિની આદિથી તિથિ માને તો પણ તેને મિથ્યાત્વાદિક લાગે છે. એટલે સ્પષ્ટ છે કે આ ઉદયના સિદ્ધાંત "ક્ષયની વખતે પૂર્વની અપર્વ તિથિને દિવસે સવારથીજ પુર્વાતેથિ માનનારને અને વૃદ્ધિના વખતે બીજા દિવસે પુર્વાતીથ માનનારને " બાધક નથી, પરંતુ ક્ષય વખતે પૂર્વના અપર્વ દિવસે સવારથી પર્વાતિથિ માનનાર અને વૃદ્ધિના વખતે બન્ને દિવસે પર્વાતિથિ માનનાર એવા નવા વર્ગને બાધક છે. કારણ કે મિથ્યા-ત્વાદિ દોષા લાગે છે.

<mark>પેરા ૧૧–૧૨ ની સમાક્ષાચના.</mark> પેરા ૧૧–૧૨ તું લખા**ણ પણ જે રીતે રજી કર્યું છે તે વાસ્તવિક નથી.** ^૧સ્ત્રોकેડિવ दिवसादिव्य**વદ્વારાત્** એ યાઠમાંના આદિ શબ્દથી લોકોના

૧ અહિંથી તેમણે તેમના વિવરણમાં જે શાસ્ત્રપાઠે આપ્યા છે તેનું વ્યવસ્થિત નિરસન શાસ્ત્રપાઠાની સમાલાયના આ પુસ્તક પૂ.૧૫૩ થી ૧૮૭ સુધી કરેલ છે એથી વધુ લંખાણુ કર્યું નથી.

વિજયાદશમી વગેરે પર્વો લેવા પડે. અને વિજયાદશમીના ક્ષય હાય ત્યારે લોકો પણ આ નવા વર્ગની જેમ 'નવમી વિજયાદશમી ' એમ લેગી નહિ કહેતાં આખો દિવસ જેમ વિજયાદશમીજ ગણે છે, તેમ આ નવા વર્ગે પણ પર તિ- થિને સ્વતંત્ર બાલવી જોઇએ. જો તેમ ન બાલે તો 'લાકવ્યવહાર' કે જેનું શ્રી રત્નશેખરસૂરિજીએ આલં અન લીધું છે તેને પણ તે વર્ગ સમજ્યા નથી, એમ માન્યા સિવાય ચાલે નહિ. એમ એ વર્ગ ન માનીને ક્ષય વૃદ્ધિ વખતે પણ ઉદયનીજ તિથિ માનવાની વાત કર્યા કરે છે, તેવા સૂર્યોદય વ્યવહાર- વાળા તે વર્ગ જ વાસ્તિલક રીતે ક્ષય—વૃદ્ધિ પ્રસંગે આરોપિત તિથિઓ માને છે, અને શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છવાળાએને આરોપ્તિ તિથિ માનવાના ભાઈો આરોપ કરે છે.

પેરા ૧૩ની સમાલાચના

પેરા ૧૩ નું લખાણ ઉપયોગી નથી. આગળના સંબંધ તેમાં જેડવામાં આવ્યા નથી. કારણકે તેજ ધર્મસંગ્રહ નામના ગ્રન્થમાં આગળ **સંઘે પૂર્વા** બું જે લખાણ છે તે પર્વતિથિના ક્ષય વૃદ્ધિ વખતે વ્યવસ્થા કરનાર છે અને તે અપવાદ હોવાથી પૂર્વ કરતાં અળવાન છે. આથી પાઠ રજા કરવા છતાં એ વર્ગ ધર્મસંગ્રહમાં જણાવેલ વસ્તુનું પાતાને અજ્ઞાન હોવાનું સૂચવે છે.

પેરા ૧૪–૧૫ અને ૧૬ ની સમાક્ષાેચના.

પૃષ્ટ ૯ [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૪૪] પેરા ૧૪–૧૫–૧૬ આ પેરેગ્રાફા મુજબ જે દિવસે જે તિચિના ભાગવટા સુર્યોદયને ૨૫શીંને સમાપ્તિને પામતા હાય અગર સમાપ્તિને ન પામતા હાય તા પણ તે તિથિ હાવાનું માનવુંજ જોઇએ. [પૃ. ૪૪. ૫. ૧૨]

ખરીરીતે આ વાતના સમર્થ નમાં તેમણે એક પણ શાસ્ત્રીય પાઠ આપ્યો નથી. પાતે જે વસ્તુનું વિધાન કરે છે તે કયા પ્રમાણથી કરે છે? તે આપલુંજ જોઇએ. એ વર્ગ માત્ર શબ્દથી બાલે છે પણ પ્રમાણ આપતા નથી. વિજય-દેવસૂર તપાગચ્છનું કે તેનાથી પ્રાચીન કાઇ પણ શાસ્ત્રનું પ્રમાણતેમના સમર્થ નમાં તેઓ આપે એ જરૂરી છે.

પૈરા ૧૭ની સમાલાચના.

પેરા ૧૭ " જે દિષસે " વગેરે છે. ત્યાં એ ઉદયતિથિ તેમને માન્ય હાય તા પંચાંગમાં જે પર્વતિથિની વૃદ્ધિ આવે છે તેને એ માની એ પર્વતિથિ તરીકે આરાધવી એઇએ. એ વર્ગ આવી રીતે નથી કરતા તે ઉચિત નથી. એ પૂનમ હાય ત્યારે પહેલી પૂનમ ઉદયમાં છેજ અને તે તિથિની આપેક્ષાએ ઉદય ભાગવટા અને સમાપ્તિ છે તા તે કેમ નથી માનતા? તેમજ પર્વતિથિના ક્ષયની વખતે પણ પર્વતિથિની આરાધના પૂર્વતિથિમાં કરવી ન એઇએ પણ ખરીરીતે ઉદયતિથિની માન્યતાવાળા એ-

વર્ગે અપર્વતિથિની સંજ્ઞાના વ્યવહાર કરવા એઇએ. તે દરેક વાત ઉઠાવવા માટેજ તેમના આ પ્રયત્ન છે:

હવે આગળ ઉપર પંચાંગમાં છે પૂર્ણિમાએ આવે ત્યારે પહેલી પૂર્ણિમાને શાસકારાએ જણાવેલી પર્વતિથિએકનું પરિસંખ્યાન જળવવા માટે ચાદશ માનનાર અમારા શાસ્ત્રીય પક્ષને (શ્રી વિજયદેવસૂર સંઘને) એ વર્ગ દાષ આપે છે. પરંતુ એ દોષો આપતા પહેલાં તેમણે નીચેના સુદ્દાઓના શાસ્ત્રીય પ્રમાણેથી જવાળ આપવા જોઇતા હતા.

- १. कैनशास्त्रभां विधान छ हे व्यासधनःभां पर्वतिथि न वधे हे घटे. लुक्ता पाठ प्रथमतो जैनागमानुसारेण एकाऽपि पर्वतिथिने होयते न च वर्धते (शास्त्रीय पुरावा पृष्ठ प.)
 - ર. શ્રી વિજય દેવસુર પટ્ટની આજ્ઞા છે કે પૂનમ વધે ત્યારે તેરશ વધારે.
- 3. સંવત ૧૬૬૫ ના ખરતરગચ્છના ઉત્સૂત્ર ખંડનમાં જણાવ્યું છે કે "પૂનમ વર્ધ છે ત્યારે પહેલી પૂર્ણિમાર્એ ચૌદરા કેમ કરા છા?"

આ ઉપરથી સિદ્ધ થયું કે પૂનમ વધે ત્યારે શ્રી વિજયદેવસૂર ગમ્છવાળા તેરશ વધારીને ટિપ્પણાની પહેલી પૂનમે ચૌદશ (પશ્ચિમ) કરતા હતા.

જૈન શાસ્ત્રાધારે જ્યારે કાઈ પણ તિથિ વધતીજ નથી ત્યારે પંચાંગમાં આવેલી પહેલી પૂનમે અમે ચાદશ કરીએ છીએ તેનું મુખ્ય કારણ જૈન ગણિત પ્રમાણે પહેલી પૂર્ણિમાએ સૂર્યોદય સમયે ચતુદ શીનીજ ઘડીઓ છે. જૈન શાસ્ત્ર પ્રમાણે તિથિ દ૧–દર હાય. જો એમજ છે તો જ્યારે ટિપ્પણામાં વૃદ્ધિ તિથિ દ૪ યા દપ ઘડીની થાય છે ત્યારે તે વધારાની ત્રણ ઘડી આવી કયાંથી? તેને તે પૂર્વની તિથિની ઘડીઓ આવી છે. પહેલી પૂર્ણિમાએ તેની પહેલાંની તિથિ ચાદશની ઘડીઓની અધિકતાથી અનેલી છે એટલે સૂર્યોદય સમયની બથી ત્રણ ઘડી ચાદશનીજ છે. એવી રીતે ચાદશમાં પણ તેરશની ઘડીઓ વધી છે માટે એ તેરશ કરી છે તે યુક્ત છે. પર્વતિથિની સંખ્યા નિયત હોવાથી તેની રક્ષામાટે ગણિતને આધારે થએલા પંચાંગમાં ફેરફાર કરવા પડે છે. એટલે આ પ્રમાણે તો અમને નથી તો કાઇ પર્વલાપનો દોષ આવતો કે નથી તો કાઇ મૃષાવાદનો કે દત્તાજે લિનો દોષ આવતો.

પેરા ૧૮–૧૯–૨૦ ની સમાક્ષાચના.

૧૮-૧૯–૨૦ આ ત્રણે પેરામાં તત્ત્વતરંગિણીના હવાલા આપ્યા છે પણ આ ગ્રંથના પાઠા તેમના પક્ષને સિદ્ધ નથી કરતા.

१. " ह्रोणमपि " આ પાઠ તા ખરતરગચ્છને ઉદ્દેશાંને છે. ખરતરા ચાદશના ક્ષર્ય પૂર્ણિમાએ પૂનમ માનીને ચાદશ કરતા તે ઠીક નથી એમ કહેવાયું છે. દેવસરસંઘ એ રીતે એવા વખતે પૂતમ માનીને પૂત્રમે ચાદરા નથી કરતા માટે તે દાષ ન લાગે.

र. चतुर्दशी० આ પાઠ ચૌદરાના ક્ષયે પૂર્તમના દિવસે પૂર્ણિમાની અપરાધના થઈ જ ણાવ્યું છે અને ચતુર્દશીના આરાધનને દત્તાંજલિ કહી છે.

આ બન્ને પાઠા સામાપક્ષનું સમર્થન ન કરતાં શાસ્ત્રીય પક્ષનુંજ સમર્થન કરે છે. જાઓ તે પહેલા પાઠ અને બીજો પાઠ. તે બંને પાઠા એક વસ્તુ સિદ્ધ કરે છે કે તે વખતે ૧૪/૧૫ મિશ્ર લખાતા કે બાલાતા ન હતા, તેમ ચાદશ પૂનમ બંનેનું એક દિવસે જાદું જાદું આરાધન નહાતું થતું. ચાદશ પૂનમ બન્ને જાદી જાદી આરાધવાની છે. એક બીજામાં એક બીજી તિથિનું આરાધનજ નહાતું થતું. અને તે તિથિઓ લેગીજ નહાતી બાલાતી, લખાતી કે ન્હાતી આચરાતી. કારણુંકે ઉત્તય તિથિના આરાધનના વિકલ્પ નથી તા પ્રશ્નમાં કે નથી તા ઉત્તરમાં.

પેરા ૨૧ થી ૨૭ ની સમાક્ષાચના.

પૈરા ૨૧ 'જૈન શાસ્ત્રમાં આરાપ કરવા દ્વારા'

આ લખીને એ વર્ગે જે શાસ્ત્રીય પાઠ આપ્યા છે તે પાઠના એ વર્ગે અર્થ નથી આપ્યા. આ પાઠમાં તેમની વિરુદ્ધ પાઠા છે એટલેજ અર્થ ન આપતાં ફાવે એમ હાંકે રાખ્યું છે.

પૂનમના ક્ષયે તમારી શું ગતિ થાશે? આ પ્રશ્નના જવાબમાં ह्योरपि विद्यमानत्वेन तस्याऽप्याराधनं जातमेच...पूर्णिमाऽऽराध्यते...पौर्णमास्य। वास्तव्येव स्थितः (તત્ત્વતરંગિણી પૃષ્ઠ ૫)

આ પાઠ તો સાક સાક સમજાવે છે કે પૂનમના ક્ષયે ચાદશે અન્તે તિશિઓ છે; પણ આરાધન તો તે દિવસે પૂનમ માનીને પૂનમનું જ થાય છે. અને વાસ્તિલક સ્થિતિ પૂનમનીજ છે. જે માણુસ વ્યવહાર આચરે છે તેને આરાપ દાષ દેવાય નહિં. જેમકે લગવાનની પ્રતિમાને લગવાન કહે અને લગવાન માને તેમાં આરાપ દોષ કહી શકાય નહિ. પરંતુ પત્થર કહીને લગવાન કહે તેનેજ આરાપ દોષ લાગે, તેવી રીતે ટિપ્પણાની ચાદશના ક્ષયે જેઓ તેરશ આદિ માનીને તે દિવસે ચાદશ આદિ કરે તેનેજ આરાપ દોષ લાગે. પરંતુ પ્રદેશના આધારે સંસ્કાર કરનારને આરાપ દોષ નજ લાગે. પૂનમના ક્ષયે તેરશે ચાદશ લઈ ગયા હાવાથી તે દિવસે પૂનમનીજ વાસ્તિલક સ્થિતિ છે. અર્થાત્ એ વર્ગની માન્યતા મુજબ ૧ 'પૂનમના ક્ષયે ૧૪/૧૫ લેગાં લખી ચાદશની આરાધના કરે છે ' તેવું આ ગ્રંથ નથીજ કહેતો, પૂનમની આરાધનાનું કહે છે. અને ૨ પુનમના ક્ષયે ચાદશના દિવસે વાસ્તિલક પૂનમ છે, એમજ કહે છે. વળી ૩ ચાદશના ક્ષયે પૂનમે પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન કરવા છતાં શાસકાર ખરતરગચ્છવાળાને પાક્ષિક અનુષ્ઠાનના

લોપની આપત્તિ આપે છે. તે પ્રમાણું આ વર્ગ પણ તેરશને દિવસે અખંડ ચાદશ ન માનતા હોવાથી તે તેરશે ચાદશનું અખંડ આરાધન કરે તા પણ તેમને પાક્ષિક અનુષ્ઠાનના લાપના દોષ કેમ ન લાગે? કેમકે શાસ્ત્રકારાએ તિથિસંજ્ઞાપૂર્વકનું અનુષ્ઠાનજ પ્રામાણિક ગણ્યું છે.

આ ત્રણે મુદ્દા દેવસૂર પક્ષનુંજ સમર્થ ન કરનારા છે, પછી નવીન પક્ષના સાધક કેમ મનાય? પૈરા ૨૭ થી ૩૦ ની સમાક્ષાચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૬૫–૬૬].

એ વર્ગ પણ અમારૂં માન્યું છે. જુઆ પૃથ્ઠ ૧૩. [પૃ. ૧૫]

" ચતુદૈશીમાં પૂનમનું આરાધન પણ થઈ જ ગયું. "

(ત્યારે તેમના મતે ૧૪/૧૫નું ભેગું આરાધન નહિ. પણ અમારા મત મુજબ પૂર્ણિમાનું આરાધન થયું. પંચાંગની પૂર્ણિમાના ક્ષયે આ આજ્ઞા પ્રમાણેજ અમે ચાદરો પૂર્ણિમાનું આરાધન કરીએ છીએ. તેમજ અહીં પણ એ વર્ગની માન્યતા મુજમ એ વર્ગ પણ મિશ્ર આરાધન નથી જણાવ્યું).

" ચતુર્દશીમાં પૂર્ણિમાની વાસ્તવિક સ્થિતિ છે. " [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ કપ પં. ક].

અહિં તેમણે સુદ્રિત પ્રતતા જે પાર્ક આપ્યા છે તેમાં 'पव' કાર છે છતાંએ અથ માં તેને ઉડાવ્યા છે. તે ઉચિત નથી જ તેમજ લેખક તે ઉડાવેલા 'વવ'કારના અર્થજ નથી આપતા. આ એ વર્ગની કેવી સમ્યાઇ? છતાં એ ચાદરો વાસ્તવિક પૂનમજ છે. આમ તો એ વર્ગ પણ કાયુલજ કરે છે, તો પછી તેઓ અમારી સામે ૧૪/૧૫ લેગા લખવાનું મિશ્ર-તિથિ આરાધવાનું કયા પ્રમાણાથી કહે છે? તે સમજાતું નથી. અમે તેમને કહીએ છીએ કે તેઓએ આ વચના જે લખ્યાં છે તેનું જ તેઓ પાળે.

બીજું એ વર્ગવાળા કહી ગયા છે કે 'જુએ ^૧પેરા ૧૮–૧૯ માં "તિથિના લોગવટા અને સમાપ્તિ હોય તે તિથિ આરાધવી જોઇએ." પૂનમના ક્ષયે ચાદશના પ્રાપ્ત માં પૂનમના લોગવટા અને સમાપ્તિ છે, તો પછી પૂનમના ક્ષયે ચાદશના દિવસે એ વર્ગ એક્લી પૂનમ કેમ નથા આરાધતા ? શું ચાદશમાં પૂનમના લોગવટા અને સમાપ્તિ નથી? –

પેસ ૩૧ ની સમાલાયના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ६६].

પૃ. ૧૪ [પૃ. ૬૫]માં એ વગે ઉપરના મંતવ્યનેજ વારંવાર જ**ણા**વ્યું છે અને તેઓ પેરા ત્રીજામાં વાત ક્ષયની છે અને દેાષ વૃદ્ધિના આપે છે. પ્**નમના ક્ષયે** તમારી શું સ્થિતિ થશે ? આ પ્રશ્નોત્તરી છે. પણ છેલ્લે ઉપસંહારમાં સામા પક્ષ લખે છે કે—ર"… સાગરાન'દ…માફક પૂર્ણિમાની વૃદ્ધિએ…"

૧. આ પુરતક પૃ. ૪૫ પેરા ૧૬-૧૭.

[ે] ર. આ પુસ્તક પૃ. ૬૬ પંક્તિ ૧૨–૧૫ પેરા ૩૧. ખરતરગ≃છવાળા ચૌદશના ક્ષયે. ૨૭

આ વાકય તદ્દન અસ્થાને છે તેમણે ક્ષયના મુદ્દો ઉડાવી જવામ વૃદ્ધિના મુદ્દાના આપ્યા તે એ વર્ગને શાક્ષે છે? નથીજ શાલતું. પૃ. ૧૫ પિ. ૬૭]માં પશ્ચ સામા પક્ષે એજ ભૂલ ચાલુ રાખી છે. વારંવાર એની એજ ભૂલ હું જથાતું તા આ નિળધનું કદ વધી જાય અને પિષ્ટપેષણ થાય.

આ આખા પ્રક્ષ ખરતરાએ તેરશે ચાદશનું નામ ન લેવાથી, અને પૂનમે ચાદશનું નામ લીધા સિવાય પાક્ષિકનું અનુષ્ઠાન કરવાથીજ ઉપસ્થિત થયા છે, એટલે સ્પષ્ટ છે કે અહિં શાસ્ત્રકારે વાસ્તવિક રીતે તેરશે ચાદશનું નામ આપ્યું અને ચાદશે પૂનમનું નામ આપ્યું. કારણુંકે ટીપ્પણાની પૂનમના ક્ષયે ચાદશે ચાદશે પ્નમ લેગી ન માનીને એકલી સ્વતંત્ર પૂનમ કરી તેથીજ " मन्वेवं पीर्ण- માલીક્ષયે મવતામપિ का गतिः" એમ કહીને તમારે પણુ ચાદશે ચાદશનું નામ સહન નથી થતું તેવા પ્રક્ષ ખરતરાએ ઉઠાવ્યા છે. એટલે એ વગે અમને જે દાષ આપ્યા છે, તેના અદલે આ દાષ એ વર્ગને જ લાગુ પડે છે. પેરા 3ર–33 ની સમાલાચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૬].

પૃ. ૧૫ પેરા બીજો-ખરતરગચ્છવાળાએ પ્રશ્ન કર્યો કે-

🥄 પૂનમના ક્ષયે તમે ચૌદરો ચૌદશ અને પૂનમ બન્તેનું આરાધન થવાનું કહેા છાં."

मे वर्ग महीं अन्यक्षरना मेहिमां हैवा लुढ़ा शण्हे। सुक्षवे छे, तेनिये विभार नथी करता में हु: भनी वात छे. अन्यक्षर ते। पूनमना क्षये शिष्पण्वानी महिशे 'तस्याः-पूर्णिमायाः आराधनं जातं कहिते पृष्टिमानीक स्थिति मने आराधना कण्वावी छे. [छतां] मे वर्गने आवं लुढ़ं भेहितं ते हरणीक नथी शिलतुं. मे वर्गने आवं लुढ़ां भेशिक छत मेणववी हिश्य ते। तेमने। प्रयत्न हवामां भायका सरवा करेवाक छे.

પેરા ૩૪ ની સમાલાેચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૬૭].

પૂ.૧૫ [પૂ.૬૬] પેરા ત્રીજો-ત્રીજ પેરામાં પણ એ વંગે પિષ્ટપેષણ કહી છે. અને તપાગ એ વંગે પિષ્ટપેષણ કહી છે. અને તપાગ એ સમાજને નામે ભુઠાણું જ હાંકરે રાખ્યું છે. એ વર્ગ લખે છે કે—
ર " શ્રી તપાગ અલ્લા કરતા હતા.

વાહ ! એ વર્ષનાં આવાં જીઠાં લખાલુની અલિહારી છે! તુપાગચ્છ ચાૈદ-પૂનમને દિવસે ચૌદશનું આરાધન કરતા તેના પરિહાર શાસ્ત્રકારે કર્યો તેના જવાબમાં ખરતરગચ્છવાળાએ પૂનમના ક્ષયે તમે શું કરશા ! તે પ્રશ્ન કર્યો તેની ચર્ચા છે આ શાસ્ત્ર-પાઠાને એક બાજા રહેવા દઇ જેમાં દૃદ્ધિના ઉલ્લેખ નથી ત્યાં દૃદ્ધિની વાત જણાવી છે.

- -૧. પૂ. ૬૬, પં. ૨૧ પેરા ૩૩.
- ર. આ પુસ્તક પૃ. ૧૭ પંક્તિ ૧-૮ પેરા ૩૪.

શાના કાર્ય માહિશ પૂનમ ખંનેની આરાધના કરતા તેનું એક પણ પ્રમાણ કે બન્મકારનું ફાઈ પણ લાક્ય પાતે આટલા લાંબા વિવરણમાં ટાંકી શક્યા નથી, કે જેને આધારે એકજ તિથિએ એ ફરજીયાત પર્વ તિથિની સંગ્રા કરાય અને ભારાધાય. ઉલદું એ વગે પાતેજ એક તિથિને દિવસે એ ફરજીયાત પર્વ તિથિની આરાધના નજ થાય એમ કબુલ કરીને પૂનમના ક્ષયે તેની આરાધના તેરશેજ આગર એકમે કરવી તેમ સ્પષ્ટ જણાવેલ છે. એ રીતે એ વર્ગે ક્ષિણ પૂનમનું અનુષ્ઠાન તેરશે કરવાનું કખુલ્યું, છતાં ઉપર જે લેશું કરવાનું લખ્યું છે તે આપા તપામચ્છ ઉપર જુઠા આક્ષેપ મુકવા સાથે પાતાના વચનના પશ્યુ આઘાતજ કરી છે.

એ વગે આગળ ઉપર વળી મૂળપાઠમાંથી 'પવ' કાર ઉદાન્યા છે, એટલું જ નહિં પરંતુ "યदि લ અને યન્નણડવ્યછમાં પરાવૃત્ત્વામિમન્યતે" આ આખું તત્ત્વતરં ગિણીનું શાસ્ત્રીય વાકય પાલુ ઉદાવી દીધું છે. શું એ વર્ગ એમ માને છે કે શાસ્ત્રીય સાચા પાઠા ઉદાવવાથી અમે છતી જઇશું? જો તેમ છે તો તેમની ધારણા તદ્દન જીઠી અને રેતમાં ઇમારત ચણવા જેવી પાયા વિનાનીજ છે એટલું એ વર્ગ યાદ રાખી હયે, આગળ ઉપર પણ આવું જ જાઠાશું ચલાવ્યું છે.

પેરા ૩૫ થી ૩૮ ની સમાલાચના. [આ પુસ્તક મૃષ્ઠ ૬૮--૭૦].

આવી જ રીતે ^૧પૃ. ૧૬ અને ૧૭માં કલ્યાલુક પર્વારાધનની વાર્તની ચર્ચામાં પણ નર્શુ અસંગતપણું અને પિષ્ટપેષણ કર્શું છે. જેના જવાબ તો અમે શાસ્ત્રીય જવાબમાં આપ્યા છે.

પૈરા ૩૯ ની સમાક્ષાચના.[આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૧ થી ૭૩].

પહ્યુ તેમહે, પૃષ્ઠ ૧૭માં . િઆ યુસ્તક ૧૭૭૦માં ે જે ઉપસંહાર કર્યો છે, તેના જવાબ આપવા જરૂરી હાેવાથી અત્રે નીંચે અપાય છે. તે વગે તે ઉપ-સંહારમાં છ સુદ્દાઓ આપ્યા છે. તેમાંના પ્રથમ સુદ્દો ૧–સામાન્ય છે કે–

" જે દિવસે જે પર્વાતિથિ ઉદયતિથિ તરીકે મળતી દ્વાય તે દિવસે તે પર્વાતિથિ ન મનામ તા પર્વાલાપના દાવને પાત્ર બનાય." [આ પુસ્તક પૃ. ૭૧ પં. ૧૧–૧૨].

ખરીરીતે એ વર્ગ ઉદયના આશય સમજવા જ નથી. સામાન્ય રીતે સ્થય અને વૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાય ઉદયતિથિ મળે ત્યાંસુધી તે લેવી એ વાત ખરાબર છે. પણ ક્ષય અને વૃદ્ધિમાં 'ક્ષયે પૂર્વાં અને શૃદ્ધી ઉત્તરાં 'ના અપવાદને તેઓ ભુલી જાય છે. યદિ તેમને ઉદયના જ આશ્રહ હોય તે એ પૂર્ણિમા હોય ત્યારે પહેલી પૂનમ ઉદયવતી જ છે, તો તેઓ ૧. આ પુરતક પૂ. ૧૮-૧૯-૯૦ પેરા ૩૫-૩૮.

તેને આરાધ્યપણે કેમ નથી માનતા? ઉદયનું વાકય उदयं मि એ સ્યુ વૃદ્ધિના પ્રસંગ સિવાય ઉપયોગી છે, અને સચે પૂર્વાં વાકય સ્યના પ્રસંગે ચાવિસે કલાક એક તિથિની સંજ્ઞા માટે છે. અને તે સંજ્ઞા પછીજ તેની જ આરાધના થાય એટલા માટે જ છે, નહિ કે 'સચે પૂર્વાં 'ના પ્રધાષને ન માને અને ઉદયના નામે વિપરીત આચરણ કરે તે માટે. ઉદયની વખતે આઠમના ક્ષયે સાતમના ઉદય લાગ અને સમાપ્તિ હાવા છતાં શું આઠમનું આરાધન તેઓ નહીં કરે? ખરી રીતે ટીપણાની વૃદ્ધિ વખતે તેમણે તેમની ઉદયની માન્યતા પ્રમાણે પહેલીને આરાધ્યા માનવી જોઈએ. એ વર્ગ છે પૂનમ માને અને પહેલીને ન આરાધે તે ઉચિત નથી. તેમના મતે તો પહેલી પૂનમ પણ ઉદયવતીજ છે. જો એમ ન માનતા હાય તો પહેલી પૂનમને પૂનમ શા આધારે કહે છે તે જણાવશે ખરા? કહેવી પૂનમની સંજ્ઞા અને આરાધના ન કરવી તેનું પ્રમાણ આપશે ખરા?

સૂર્યોદય સમયે અને આખા દિવસ પૂનમ છે એમ કહેવું છે પણ આરાધના નથી કરવી આ કયાંના ન્યાય છે? કાંતા તે દિવસને પૂનમ છે એમ કહેવું છાડી દાો, કાંતા તેને આરાધવા માંડા અને કાંતા ઉદયના આબહ છાડી દ્યો.

ઉપસંહારના સુદ્દા ર−૩ [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ હર]માં એ વગે^દ આરાેપ અને મૃષાવાદપણાના દેષો જણાવ્યા છે.

અમે તેમને પૂછીએ છીએ કે તેમને જો ભાગવડાના જ આગ્રહ હાય તો નામના ક્ષયે ૮/૯ ભેગાં લખીને આઠમના દિવસે નામ માને તો વાંધા શા છે? એકમના ક્ષયે ૧૫/૧, ૦))/૧ ભેગાં લખી એકમ આરાધે તો શું વાંધા છે? પર્વ તિથિના ક્ષયમાં તો એ વર્ગ ચાદશના ક્ષયે ૧૩/૧૪ ભેગા લખીને તેરશમાં ચાદશની આરાધના કરે છે, પણુ પૂનમના ક્ષયે તેમ કરતા નથી. અર્થાત ત્યારે તો પૂનમના ક્ષયે ૧૪/૧૫ ભેગાં લખીને સ્વવચનથી વિરૃદ્ધ થઈને ચાદશના દિવસે ચાદશજ આરાધે છે. પૂનમને તો ઉડાડીજ દે છે. તે શું તેઓ દાષપાત્ર નથી અનતા ? ભાગવડા અને સમામિ માનનારા તે વર્ગને તે દિવસે ભાગવડા અને સમામિ માનનારા તે વર્ગને તે દિવસે ભાગવડા અને સમામિ તો પૂર્ણિમાની જ છે પછી ચૌદશ શા આધારે આરાધે છે? તે વર્ગ જે નિયમ બાંધે છે, તે પાળે તો તો હજીયે ઠીક. પાળવા નહિ અને નિયમ બાંધવા તેના શા અર્થ છે? એ વર્ગ દરેક મહિનાની પાંચમના ક્ષયે ૪/૫ લખીને ચાથ આરાધે છે તે ક્યાંના ન્યાય છે, તે જણાવશે ખરા?

ઉપસંહારતા સુદ્દા ૪ ની સમાલાચના:—અમે દેવસૂર તપાત્રચ્છ-વાળાઓ પૂનમ કે અમાસની ક્ષય-વૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષય વૃદ્ધિ કરીએ છીએ. તે શ્રી દ્વીરિવજયસુરિજીના વચન અને વિજયદેવસુરિજીના પટુકના આધારે જ કરીએ છીએ. બીજાં પણ છૂટક પાનામાં શાસ્ત્રીય પ્રમાણા છે, જે પુરાવામાં આપ્યા છે. તેમાં સાફ લખ્યું છે કે—પૂનમ કે અમાસની ક્ષય વૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષય વૃદ્ધિ કરવી. અને એજ ન્યાય અમે લા. સુ.પ માં લગાડીએ છીએ. આવી. હેરફેરીની 'સાળમી, સત્તરમી, અઢારમી અને આગણીસમી સઢી 'ના પૂરાવા શાસ્ત્રીયપ્રમાણામાં અમે આપ્યા છે, તે જોઇ લેવા લલામણુ છે. વળી 'પં રૂપ વિગ્તથા' પં દીપ. વિગ્ના પત્રાના હવાલા જે ૧૮૯૫ તથા ૧૮૯૬ ના છે તે જેવા. એટલે બરાબર સાળમી સદીથી શ્રી દે. સુ. સંઘના પુરાવાએ માજીદ છે, જેમાં પૂનમ કે અમાસની ક્ષયવૃદ્ધિએ તેરશની ક્ષયવૃદ્ધિ કરવી, એમ સાફ વાત છે. ઉપસંહારના સુદ્દા પ ની સમાલાચના.

આ મુદ્દાના સમર્થનમાં કાઇ પાઠ કે પ્રમાણુ એ વગે આપ્યા જ નથી. ઉલડુ તે વર્ગની વિરુદ્ધ પાઠા તત્ત્વતર ગિહ્યુમાં છે, જે આપણુ એઇ ગયા છીએ. તેમાં ચીદશના ક્ષયે તેરશના વ્યપદેશના સાફ અસંભવ જણાવીને તે દિવસે ચાદર્શના ત્યપદેશનેજ જણાવ્યા છે.

ઉપસંહારના સુદ્દો દ.

ઉદય આદિના નિયમા પર્વાતિથિને જેમ લાગુ પડે છે તેમ કલ્યાણક તિથિઓને લામ કરવા જોઇએ. [પૂ. ૭૩]

આ વિધાનને પુરવાર કરનાર એક પણ શાસ્ત્રીય પાઠ એ વર્ગ' આપ્યા નથી.

પર્વા છે પ્રકારના છે. ૧ એક ફરજીયાત અને ૨ બીનાં મરજીયાત. ચતુષ્પર્વી ફરજીયાત પર્વ છે, તે દિવસે પાલધ, ઉપવાસ અને ચૈત્યવંદનાદિ મૃતિ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે. જયારે મરજીયાત પર્વતિથિ, તપસ્યાથી આરાધવાની છે અને તેમાં પહ્યુ આરાધે તો સારૂં, પહ્યુ ન આરાધે તો પ્રાયશ્ચિત્ત નથી. તંદનુસાર કલ્યાહ્યુક પર્વતિથિઓ પહ્યુ મરજીયાત પર્વતિથિઓ છે, તે ન આરાધે તો પ્રાયશ્ચિત્તનું વિધાન નથી. (જુઓ તત્ત્વ. ની ગાથા 33 મી) એટલે શ્વર્ષ પૂર્વાં નું વિધાન તેને લગાડલું જ જોઇએ, તેવા એકાંત નિયમ નથી, કારહા તેને માટે લજના-વિકલપ છે.

શાસ્ત્રકારે તેા ચાંદશના ક્ષયં તેરશે તેરશના વ્યપદેશના અભાવ કહ્યો અને તે દિવસે ચાંદશ જ માનવાની જણાવી છે. માના કે હવે તેરશે કલ્યાણુક પર્વ પણુ આવે છે. છતાં તેરશના વ્યપદેશના શાસ્ત્રકારે અભાવ કહ્યો છે, તેમજ તત્ત્વ. તરં પૃષ્ઠ પ ઉપર આઠમના ક્ષયે સાતમનું 'पराशृत्यः ' કહીને સાતમ ખસેડીને આઠમ કરવાનું જણાવ્યું છે. સાતમે કલ્યાણુકા આવે છે છતાંયે આઠમના ક્ષયે

સાતમનું પરાવર્ત્ત કરી આઠમ માનવાનું જણાવ્યું છે એ શું સૂચવે છે ? એક જ વાલ જણાવે છે કે-ફરજીયાત તિથિનું પરિસંખ્યાન છે. અને તે પરિસંખ્યાન મરજીયાતને ખસેડીનેય જળવવાનું છે. આથી ફરજીયાત અને મરજીયાત પર્વાનું જગ્મર અંતરપણું સ્પષ્ટ થાય છે. સાતમે તપાગચ્છ અને ખરતરગચ્છવાળા અન્તેએ આઠમ જ માની છે અને અદ્યાવધિ અવિછિત્ર રીતે માને છે. પેરા ૪૦-૪૪ ની સમાલાચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૪-૭૭]

"પૂર્વ'ની તિથિને" [આ પુસ્તક પૃ. ૭૫ મં. ૧].

આ સુદ્દામાં તેમણે પંચાગમાં વધેલી પૂર્ણિમાએ (પ્રથમાએ) ગ્રાહશ કરનાર તપાગ²છ સંઘને દેાવ આપ્યા છે કે--

'વિનષ્ટ કાર્યનું ભાવિ કારણુ માન્યાના દેાષ પણ લાગે જ, એવું જૈન શાસ્ત્ર કરમાવે છે' [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૬ ૫ં. ૨].

એ વગે આપેલી આ દોષાયત્તિ દેવસર તપાગચ્છ સઘને નહી પણ એવર્ગને જ સંગત થાય છે. કેમકે શ્રું काર્યા તથોત્તરા ના પ્રદેશ મુજબ દીપણાની બીજી પૃષ્ટિ માજ આશંધનીય છે. જયારે એમ જ છે ત્યારે હવે પ્રથમા પૃષ્ટિ માએ શું કહેવું ? આ પ્રશ્નનો જવાબ પહેલાં પણ જણાવાયા છે અને અત્ર પણ એ છે કે–જૈન શાસાધારે [તિથિ કે] પર્વતિથિ વધે જ નહીં. કારણ કે દરેક તિથિઓ ગણિતની ગણનાથી પરિમિત હાય છે. સામાન્ય રીતે તિથિ દ્૧/દર હાય છે. એ વર્ગ નામના ક્ષયે ૮/૯ લેળી લખીને પણ એ આઠમ જ આરાધે છે, ત્યારે તો એ વર્ગ જેટલી ઘડી આઠમ હાય અને તે પછીની શરૂ થતી ' નામને વિનષ્ટ એવી અષ્ટમીનું સાવિ કારણ માને જ છે! તા પછી આવી શક્તિ અમને શા માટે આપે છે!

હવે ટીપણાનુસાર પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે જે તિથિ વધારાની આવી છે, તે તેની પહેલાંની ઘડીઓમાંથી જ આવી હોવાથી તે વધારાની તિથિ એ પૂર્વનીજ તિથિ છે. જેમાંકે ચંડાશુચંડુ પંચાગમાં (હિન્દિ) માર્ગશીષ મુખ્ય પક્ષમાં જ' ગુરૂ અને શુક્રવારે એમ બે દિવસ છે. હવે તેમાં માગશર વદિ એકમ ૪૯ ઘડી અને ૪ પળ છે; બીજ પર ઘડી અને પર પળ છે, ત્રીજ પ૯ ઘડી અને ૧ પળ છે. પહેલી ચાથ ૧૦ ઘડી છે. અને બીજી ચાથ ૪ ઘડી અને ૨૫ પળ છે. એટલે ચાથ છે થઇ છે. અહિં તેનું કારણ પણ ૨૫૯ જોઈ શકાય તેમ છે કે એકમ આદિ તિથિઓને એછી એછી ઘડીઓ આવતાં છેવટે ચાથ વધી ગઈ છે. જૈન ગણિતના હિસાએ ૧૧/૧૨ ઘડીવાળી તિથિ હોય છે. જયારે આ ટીપણામાં ૧૪ ઘડીની ચાય છે. વસ્તુ સ્થિતિ આમ છે. ત્યારે તે ચાથની વધારાની ઘડીઓ પૂર્વતિશ્વિમાં લઇ લેવાથી ચાય

એકજ દિવસે શુક્રવારે જ આવશે. અને પહેલી ચાંચ સૂર્યોદય સમયે ત્રીજની જ લડીઓ આવે છે. આવી જ રીતે પંચાગમાં છે પૃશ્વિ મા આવે ત્યારે અગીયારશે પ• ઘડી. ભારશે પર ઘડી, તેરશે પર, ચાંદશે પ૯, પ્રથમ પૃનમે ૬૦, અને બીજી પૃનમે ૪ ઘડી ને પલ પળ છે. હવે પ્નમની જે ૬૪ ઘડી અને પલ પળ થઇ છે તે તેની પૂર્વની તિથિને લઇને જ થઇ છે. એટલે પહેલી પૃનમે સૂર્યોદય સમયે વાસ્તવિક ચાંદશ જ છે. હવે એમ ગણતાં જ્યારે છે ચાંદશ થાય છે, ત્યારે પહેલી ચાંદશ થાય છે, ત્યારે પહેલી ચાંદશ શાય છે, ત્યારે પહેલી ચાંદશ શાય છે, ત્યારે પહેલી ચાંદશે તેરશની જ ઘડીએ છે. આથી સાફ વાત છે કે શ્રી વિજય દેવસૂર સંવવાળા જે છે પૂર્ણિમાએ છે તેરસ કરે છે, તે તદ્દન સંગત અને જૈન-શાસાધારે જ છે.

હવે તે વર્ગે વૃદ્ધિના વિષય લઇને જે શાસ્ત્રપાઠ આપ્યા છે તે પાઠનું સચાટ નિરસન અમે શાસ્ત્રીય પ્રમાણમાં [પાઠાની સમાલાચનામાં] કર્શું છે. અને એટલે જ તેની અત્ર પુનરાવૃત્તિ ન કરતાં એટલું જ કહેવું ઠીક થઇ પડશે કે તેમણે આપેલ શાસ્ત્રીય પાઠ તેમના મતને લગારે સાધક નથી જ.

એ તેા શ્રીતત્ત્વ. કાર તરફથી માત્ર ખરતરગચ્છવાળાના પ્રશ્નના સમાધાન-રૂપે જ લખાશું છે. તેના ઉપયાગ ઉલટી રીતે કરીને બીજાને દાેષ ન જ અપાય પેરા ૪૫–૫૪ ની સમાસાચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૭–૮૭].

પૃ. ૧૯ [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૭૭] મુદ્દા ચાથાની સમાલાયના---

આ સુદ્દામાં ' क्षये पूर्वा॰ ' વિગેરે લખીને એ વગે વિષય ઉઠાવ્યા છે કે આ પાઠ 'જે પર્વતિથિ ઉદય તિથિરૂપે પ્રાપ્ત થતી જ નહોય તેવી પર્વતિથિની માન્યતા અને આરાધનાના દિવસ નક્કી કરવાને માટે જ છે. આ પુરતક મુષ્ઠ ૭૮ ૫', ૧].

આ પાઠ પર્વ તિથિની સંજ્ઞાનો નિશ્ચય કરવા માટે જ છે. નહિં કે પર્વાશધન ના નિશ્ચય કરવા માટે. "શ્રાદ્ધવિધિમાં '' જ્યાં ઉપર્શુક્ત પાઠની સ્વના આપી છે, ત્યાં શરૂઆતમાં તિથિજી લાખીને 'તિથિ કયારે માનવી' તેનું જ પ્રકરણ ચક્ષા• છે, તે સ્થળે આરાધનાનું પ્રકરણ જ નથી. आदित्योदय વિગેરે પાઠાથી તિથિની સંજ્ઞા જ નિશ્ચિત કરી છે. અહીં આપેલા પાઠમાં પણ ' क्षये पूर्वा तिथि: कार्या' એવી વાત છે. અને ' इन्हों कार्या तयोत्तर।' એ વાત પણ તિથિ નિશ્ચય માટે છે. અર્થાત્ આ પાઠમાં તો આરાધનાનું નામ જ નથી, તિથિનું જ નામ છે. અર્થાત્ આ પાઠમાં તો આરાધનાનું નામ જ નથી, તિથિનું જ નામ છે. અહિં પુનરાવૃત્તિ દેષ વહારીને પણ પ્રસંગે કહીએ છીએ કે-તિથિને અંગે આરાધના છે. આરાધનામાટે તિથિ છે જ નહિ. કારણકે આરાધના તો નિત્ય કરે તો પણ વાંધા નથી. પરંતુ નિયત પર્વતિથિએ નિયત અનુષ્ઠાન ન કરાય તેના જ વાંધા છે અને એટલામાટે તિથિની સંજ્ઞા વ્યવસ્થિત કરવા જ ઉપર્શુક્ત પ્રયોપ અપાયો છે. આશ્રી નક્કો છે કે આ પ્રદેશ જ્યારે જયારે ટીપણામાં

પર્વતિશિની હાનિવૃદ્ધિ આવે ત્યારે ત્યારે તેને કઇ સંજ્ઞાથી બા<mark>લવી કહેવી, કે</mark> આચરવી તેને માટે જ છે. નહિ કે પર્વારાધનની નિશ્ચિતતા કરવા માટે.

હવે પૃ. ૨૦ માંના દેદલા પૈરામાં [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૮૪ પૈરા પર] એ વગે 'ત च प्राक् ' લખીને ગાલુ મુખ્યના લેદનું વિવેચન કર્યું છે; અને પૃ. ૨૧ માં [પૃષ્ઠ ૮૫–૮૬માં]પણ એ જ વસ્તુનું નિરૂપણ કર્યું છે, પરંતુ એ વગે આપેલા પાઠ આપણું અને ગુદિત છે. આહિ આ પાઠ તે વર્ગ ને જ બાધિત થતા હતા એટલે જાણી જોઈ ને ઇરાદા પૂર્વ ક સત્ય ગાપાવવા ' मुख्यतया चतुर्दश्या पव व्यपदेशो युक्तः' પાઠમાંથી 'पव' કાર ઉડાવી દીધા છે. આ વાતાવરણ ધર્મ પ્રિયને લગારે શાલતું જ નથી. હવે તે પાઠના અર્થ 'ગાલુ મુખ્ય લેદથી મુખ્ય લેદવે અતુર્દશી જ એવા વ્યવહાર વ્યપદેશયુક્ત છે.' એમ જ છે. આજ પૃષ્ઠમાં આગળ ઉપર એ વગે 'પર્વતિયિના ક્ષયે તેના પૂર્વતિયિના

આજ પુષ્ઠમાં આગળ ઉપર એ વર્ગ 'પરીતાયના ક્ષય તેના પૂર્વાતાયના ક્ષય તેના પૂર્વાતાયના ક્ષય તેના પૂર્વાતાયના ક્ષય કરી શકાય જ નહિ ' [આ પુસ્તક પૃ. ૮૫ પં. ૩ પેરા પ૪] એમ લખ્યું છે, પણુ આ વાકય તદ્દન અસત્ય અને અશાસ્ત્રીય છે. ' ક્ષયે પૂર્વાતિષ્ટિઃ कાર્યા ' આ શાસ્ત્રીય પ્રવેષ તેમના વચનને અસત્ય ઠરાવવા પ્રબલ છે. છતાંએ ચૌદશના ક્ષયે તેરશે તેરશના વ્યપદેશના જ અભાવ છે, અને ' चતુર્વચ્યેય' આ પાઠાનું એ વર્ગ મનન કરીને કંઇક લખે તા સારૂં.

તેઓ પાતે તેરશના વ્યપદેશના અભાવની વાત લખે છે અને બીજી બાજુ લખે છે કે 'જેના ક્ષય ન હાય તેના ક્ષય કહેવા એ મૃષાવાદ છે ' યદિ તેમનું લખાલુ સત્ય જ હાય તા તેઓ સિન્દ કરે કે 'શ્રયે पूર્વા તિથાઃ काર્યાં 'માં આરાધન શખ્દ કયાંથી લાવ્યા છે. યદિ તેમનું કથન સત્ય હાય તા 'શ્રયે પૂર્વા' ના પ્રદેશની જરૂર જ શી છે ? તે સમજાવશે ખરા ? આરાધના શખ્દ મૂળપાઠમાં નથી અને 'તિથાઃ कાર્યા' છે. પછી એમાંથી આરાધના શી રીતે માનવી? એના અર્થ સમજાવશે ખરા ?

સુદ્દો પ પેરા પપ થી દ્ર૧ ની સમાલાંચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૮૭ થી હર.] આગળ પૃ. ૨૧-૨૨ માં [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૮૮-૯૦] પાંચમા સુદ્દાનું વિવેચન છે તેમાં ' बृद्धौ कार्या तथोत्तरા' સંબંધી વિવેચન એ વર્ગે આપ્યું છે, પણ એ સંગત નથી. આ વાત ઉપર જૈન શાસ્ત્રાધારે તિથિ નથી જ વધતી એ વાત હું આગળ સિદ્ધ કરી ગયા છું. એટલે પિષ્ટપેષણ ન કરતાં તે જ જોવાની ભલામણ કરૂં છું. છતાં એ સંક્ષેપમાં જવાબ આપું છું—

ટીપણાની વૃદ્ધાતિથિને શાસ્ત્રકારે એ સૂર્યોદયવાળી જણાવી છે. તે ટીપણાનુસારે જ જણાવી છે. નહિં કે જૈન શાસ્ત્રાનુસારે જણાવી છે. જૈનશાસ્ત્રાનુસારે જગદ્દશરૂ આ. શ્રી. હીરવિજય સ્. તથા આ. શ્રી. વિજયસેનસ્રીજી મ. ટીપ્પણામાં આવેલી પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે બીજી તિથિને જ ઔદયિકી કહેતા હાવાથી પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં ટીપ્પણાની પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે 'શ્રુજ્રી काર્યા તથોત્તરા 'એ પ્રદેશ

અનુસાર બીજી તિથિનેજ પર્વાતિથિ તરીકે રવીકારી છે. હવે જ્યારે બીજીને જ પવૈતિથિ માની ત્યારે પૂર્વની તિથિ આપાઆપ અપર્વ થઇ જતી હેવાથી ટીમણાની એ ચાદશ વખતે આપાઆપ એ તેરશજ થાય છે. અને તેથીજ <mark>શ્રી દેવસૂર</mark> તપાગચ્છની આચરણાથી શ્રી સ'ઘમાં ટીપણાની પર્વતિથિની વૃદ્ધિ વખતે પૂર્વ કે પૂર્વતર અપર્વ તિથિનીજ વૃદ્ધિ કરાય છે તે તદ્દન વ્યાજળીજ છે. ટીપણાની પર્વતિથિની વૃદ્ધિને એમજ રહેવા દઇને જો તત્ત્વતર ગિણીકારના મા સમાપ્તિના વચનથી બ્રમિત થઇને બીજ તિથિને આરાધી **લેવી એવે**। અર્થ સાચાજ માનવા આગ્રહ હાય તે। પ્રથમ શ્રી ઉમાસ્વાતિવાચક મહારાજને ' चृद्धौ कार्या तथोत्तरा 'ने। प्रदेशव शा भाटे जनाववे। पडे १ ते विवास्वानी अइर छे. કારણુંકે ટિપ્પણામાં તાે એ પર્વાતિથિ હતી જ પછી વળી ઉત્તરા કરવી એમ કહેવાની જરૂર જે શી પડી? અહીં ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે તત્ત્વતર ગિણીકારે આ વૃદ્ધાતિથિના પ્રસંગ જે ઉઠાવ્યા છે, તેના અર્થ એટલા જ છે કે ટિપ્પ-**ણામાં પર્વતિથિ વધે,** કે ઘટે ત્યારે કઇ તિથિ માનવી [?] તે નક્કી કરવું અર્થાત્ તેમના પ્રયાસ તા પર્વ તિથિ ટિપ્પણામાં વધે કે ઘટે ત્યારે કર્ઇ પર્વ તિથિ માનવી તેની **૦યવસ્થા કરવા માટે છે, ન**િંહ કે ક્ષય કે વૃદ્ધિ વખતે પવ⁸ કે પર્વાન'તર યુર્વ તિચિના ક્ષય કે વૃદ્ધિની આરાધનાની વ્યવસ્થા કરવા માટે છે.

મુદ્દેા ૬ પેરા ૬૨ થી ૬૬ ની સમાક્ષાચના. [આ પુસ્તક પૃ. ૯૪-૯૭]. પૃ. ૨૨. [પૃ. ૯૪]માં આગળ ઉપર મુદ્દો ૬ રજી કર્યો છે કે—

આમાં તિથિક્ષય એટલે કે તિથિનાશ અને તિથિવૃદ્ધિ એટલે બે અવયવ-વાળી એક તિથિ કે ભિન્ન અવયવવાળી તિથિ.

તિથિક્ષય એટલે તિથિનાશજ એમ નહીં. કારણુકે જયારે તિથિના ક્ષય ટીપ્પણામાં આવે ત્યારે તે તિથિ કયારે માનવી તેની વ્યવસ્થા રાખવા જ ક્ષયે પૂર્વાંગ્ના પ્રદેશ ઉમાસ્વાતિજીને કરવા પડયા છે. યદિ તિથિક્ષયના અર્થ તિથિ-નાશજ કરવા હોત તા ક્ષયે પૂર્વાંગ પ્રદેશધનું કામજ ન હતું.

આવી જ રીતે વૃદ્ધાતિથિ એટલે એકજ તિથિના છે અવયવ નહિ, પરંતુ લુદીજ તિથિ છે. કારણુંકે જે તિથિ સ્પેકિયને સ્પર્શે તે આખી એકજ તિથિ મનાય છે. या तिथिः प्रातः प्रत्याख्यानवेळायां स्यास् सा संपूर्णा इति. આ વાકય એજ સિદ્ધ કરે છે કે પ્રાતઃ પ્રત્યાખ્યાન સમયે હાય તે તિથિ જ સંપૂર્ણ અહાશત્ર મનાય. આથી સ્પષ્ટ છે કે હવે છે સ્પેકિયને એક તિથિ સ્પર્શે તો તે લુદી બુદીજ ગણાય. આટલા માટે જ ટીપ્પણામાં છે પર્વ તિથિ આવી ત્યારે પહેલી તિથિને પર્વ તિથિ તરી કે નથી માની. કારણું કે સ્પેકિય સમયે તો તેમાં (સિ-હાતિકરીતે) અપર્વ તિથિની જ ઘડીયા છે. અર્થાત્ ટીપ્પણામાં આવેલી છે આઠમ વખતે પહેલી આઠમે સ્પેકિય સમયે સાતમની જ ઘડીયા છે. એટલે જ

ખીજી આઠમ ઔદયિકી આઠમ મનાણી છે. અને તેથી (વાસ્તવિક આઠમ ઔદયિકી) તે ખીજી આઠમજ વાસ્તવિક આઠમ છે એમ મનાયું છે અને એટલે જ वृद्धी कार्या तथोत्तरा। સૂત્ર મુજબ ટીપ્પણાની બે આઠમમાં બીજી ઉત્તરાજ આઠમ માનવાની આફા અપાયેલ છે.

સુદ્દા ૭-૮-૯ પેરા ૬૭-૭૨ ની સમાલાચના.

[આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૯૭–૧૦૪]

પૃ. ૨૩ પેરા ૫૮ (પૃષ્ઠ ૯૭ પેરા ૧૭) માસવૃદ્ધિ અને- તિથિવૃદ્ધિ વિગેરે ત્રણે મુદ્દાના સમાધાનમાં જણાવવું રહે છે કે માસવૃદ્ધિ અને તિથિ– વૃદ્ધિની સમાનતા છે જ નહી. આ વાત હું આગળ જણાવી ગયા છું એટલે અહિં પિષ્ટપેષણ નથી કર્યું છતાંએ સંશેષમાં જાઓ.

વૃદ્ધિતિથિ પાતાનું નિયત કાર્ય કરવા અસમર્થ છે પણુ બીજાનું કાર્ય કરવા શક્તિમાન છે તિથિની હાનિ વૃદ્ધિ અંગેના નિયમ આપણુને જેવી રીતે મળે છે તેવીજ રીતે માસની હાનિ વૃદ્ધિના કાર્ક નિયમપાઠ ઉપલબ્ધ નથી. છેજ નહિ. તેમજ બે માસ હાય ત્યારે પ્રથમ માસની ગણુના નથી ગણી એ સાચું છે છતાં એ વર્ષી તપ-ચામાસીતપ છમાસી તપ વિગેરે તપમાં એ વૃદ્ધમાસને લેળા જ ગણવા પડે છે. આ બધું વિચારતાં માસવૃદ્ધિ અને તિથિવૃદ્ધિની એકાન્તે સમાનતા નજ કહેવાય. 'એ વર્ગ'ને તિથિને માસની જેમ 'નપુંસક' અને કાર્યમાં અસમર્થ છે. એમ બાલવું છે અને એ રીતે મનસ્વીપણું બે પવ'તિથિ બાલી આરાધનામાં તા બીજનેજ લેવી છે. માટે જ આ મુદ્દા ઉભા કર્યા છે.

ખરી રીતે આ ત્રણે મુદ્દાને એકમાંજ સમાવેશ થર્ષ શકે તેમ છે. એ વર્ષના પચીસ મુદ્દામાં એવા મુદ્દા ઘણા છે કે જેના આથી અડધા મુદ્દાઓમાં જરૂર સમાવેશ થઇ શકે તેમ છે. માત્ર લેખનું કલેવર વધારવા જ અસ્થાને મુદ્દા ઉભા કરેલા છે. તેમજ તેમણે આપેલા પાઠા પણ ખરતરગચ્છના જવાબ રૂપે છે. એટલે તે પાઠા અહિં ઉપયોગી કે મહત્વતાવાળા નથી. છેલ્લે એ વર્ષે પ્રનમ અમાસની વૃદ્ધિએ અને ભા. સુ. ૫ ની ટિપ્પણાની વૃદ્ધિએ સંવત્સરી પક્ષી અને ચામાસી આદિનું કર્ત્ત વ્યાસ વિરૂદ્ધજ જણાવ્યું છે. પરંતુ અમે તે દિવસે પહેલી પ્નમ કે પહેલી અમાસ કે પહેલી પંચમી કહેતા કે માનતા નથી અમા તો તેને ચાદશ અને ચાથ જ કરીને અને બાલીને તે તે તિથિનું પર્વાનુષ્ઠાન આરાધીએ છીએ. ખરી રીતે અહીં દાષાપત્તિ તેમને આવે છે. ભા. સુ. ૫ માં ઉદય પંચમી પહેલાની ચાથે સંવત્સરી કરવાનું જણાવ્યું છે.

૧ તે વર્ગે પ્રથમ માસ જેમ નપુંસક છે તેમ ટિપ્પણાની તિથિ વૃદ્ધિ વખતે પ્રથમતિથિ નપુંસક છે એમ કહેવું છે પરંતુ ચૌમાસી અને વરસી તપ વખતે નપુંસક માસમાં તે તપ કરાય છે તેમ તિથિની વૃદ્ધિમાં પ્રથમ તિથિમાં તે તિથિ ભલે ઉપયોગી ન હાય પણ બીજી પર્વતિથિમાં ઉપયોગી છે તે વિચારવું જોઇએ.

"મદ્વય जुह पंचमीप" એ પાઠથી ચાથના સંવત્સરીની અનંતર પંચમી બોઇએ. આ બધા પાઠા એ જ સ્વચને છે કે-ઉદય પંચમી પહેલાં સંવત્સરી બોઇએ. હવે એ વર્ગ ટિપ્પણાની વૃદ્ધિ વખતે એ પાંચમ માને છે. એટલે સંવત્સરી અને ઉદય પાંચમ વચ્ચે તેમની માનેલી ફલ્શુ સુ. પાંચમ તે વર્ગને આડી આવશે. મૂળ વાત એ છે કે એ વર્ગ આડા ધરેલા જે શાસ્ત્રપાઠ છે તે તો પહેલી તિથિ અને પહેલા માસ આરાધનાર ખરતરગચ્છવાળાને જવાખ આપવા માટે છે. એ પાઠા અહિં આપવા ઉચિત ગણાય જ નહિં એટલે તે પાઠા અહિં સંગત થાય જ નહિ.

સુદા ૧૦–૧૧, પેરા ૭૩–૭૬ ની સમાલાચના.

[આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૦૫ -૧૦૬]

પેરા ૧૦-૧૨ પૃ. ૧૧ (પૃ. ૧૦૫ પેરા ૭૩-૭૪) અહીં આપેલા મુદ્દા ૧૦ અને ૧૧ અન્ને મુદ્દા વિષયાંતર રૂપે છે. એ વર્ગ પર્વતિથિ કયારે કરવી ? એ જ મુદ્દો ચર્ચાવાના હતા. તેના અદલે આવી ચર્ચા-પાલિક તથા દિન ગણનાની ચર્ચા કરી અતાવી છે, તે તદ્દન અસ્થાને જ હાઇને તેના જવાબ જ ઉચિત નથી ધાર્યા. છતાંએ શાસ્ત્રીય વિવરણમાં તેના જવાબ આપ્યા છે અને અહિં પણ સંક્ષિમ જવાબ આપીએ છીએ.

આ બન્ને સુદ્દાઓના આધાર કર્મમાસ અને કર્મ વર્ષમાં તિથિ વૃદ્ધિ નથી આવતી. ચાંદ્રમાસમાં તિથિહાનિ અને ચાંદ્રવર્ષમાં માસ વૃદ્ધિ આવે છે. તેમાં દીપ્પણાનુસારે તિથિની વૃદ્ધિ આવે કે હાનિ આવે, પક્ષ, માસ, ચાતુર્માસ અને વર્ષના અનુક્રમે ૧૫–૩૦–૧૨૦–૩૬૦ દિવસ આવે છતાં પણ તે નિરંશ હોવાથી અનુક્રમે ૧૫ અહારાત્રો, ૩૦ અહારાત્રો, ૧૨૦ અહારાત્રો કે ૩૬૦ અહારાત્રો તો નજ આવે. પણ આવા સુદ્દા ચર્ચીને એ વર્ષને શું સિદ્ધિ કરવી છે? તેજ નથી સમજતું. શાસ્ત્રમાં જે સુદ્દાઓ નિશ્ચિતરૂપે નિર્પેક્ષા છે તેનું પિષ્ટપેષણ કરવાથી શું હાલ સમજતા હશે?

સુદ્દો ૧૨-૧૩–૧૪–૧૫ પેરા ૭૭–૮૪ ની સમાલોચના.

[આ યુસ્તક મુષ્ઠ ૧૦૭–૧૧૦]

પૃ. ૨६–૨૭ (પૃ. ૧૦૭–૧૦૮)માં એ વગે સુદ્દા અરમાતું વિધાન કર્યું છે. એમાં એ બીજ વિગેરે લખવા બાલવાની અને તેમ ન કરે તેને મૃષાવાદની આપત્તિ આપી છે.

આ વર્ગે 'જૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે તિથિ વધતી નથી 'એ નિયમના અભ્યાસ કરવાની જરૂર છે. પ્રાયશ્ચિત્તાદિવિધિમાં એ પવ[®]તિથિના કે પવ[®]તિથિના ક્ષયના પાઠ તેમને ઉપ**લ**ળ્ધ થયા હાય તા રજી કરે. એક બાજી ઉદયના જ આગહ રાખવા છે; અર્થાત્ ઉદયતિથ જ આરાધાય તેમ બાલવું છે, અને બીજી બાજા ટિપ્પણાની વધેલી પ્રથમા પર્વતિથિને 'ઉદય અને લાગવટા' અને હાવા છતાં આરાધવી નથી! એ તા સ્પષ્ટરીતે સ્વવચન વિરાધ જ છે. આગળ આજ 'પૃષ્ઠના ૧૩ અને ૧૪ મા સુદ્દામાં પણ લગલગ સમાનતા' છે. માત્ર વ્યપદેશ થઇ શકે કે નહિ ? અને આરાધક થઇ શકે કે નહિ ? આટલા લેદ છે.

ચાદશના ક્ષયે—' त्रयोदशीत व्यपदेशस्याण्यसंभवात्' આ પાઠથી ચાદશના ક્ષયે તેરશ ન જ કહેવાય. તેમ જ ' पराचृत्याभिमन्यते' આ પાઠથી પણુ
આઠમના ક્ષયે સાતમનું પરાવર્તન કરી આઠમ જ કહેવાય. વળી ચાદસના ક્ષયે
તેરશે ' चतुर्दश्येच' ચાદશ જ કહેવાય. આ બધા પાઠા એ વર્ષની વિરૃદ્ધના જ
છે. તેમ જ પ્રાયશ્વિત્તાદિ વિધિમાં કરજીયાત એ પર્વતિથિ એકી સાથે
આરાધવાનું કયાંય વિધાન જ નથી. પર્વાનન્તર પર્વતિથિના ક્ષય પ્રસંગે
પૂર્વની પર્વતિથિમાં ઉત્તર ક્ષીલુ પર્વતિથિને લેળી આરાધી લેવાની વિચિત્ર વાતો
કરનાર આ વર્ગ, ચૈત્ર અને આસા માસની આયંબિલની એલ્લીની અફાઇના
દિવસામાં પ્રનમના ક્ષય વખતે ચાદશ લેળી પ્રનમ માનીને એક દિવસે છે
આયંબિલ, બે દીનનું પ્રદ્માચર્યપાલન કેવી રીતે કરાવશે ? મરફેવાતપ આદિમાં
ક્ષય વખતે તે વર્ગને એક દિવસે બે તપાનુષ્ઠાનાદિ કાઈ વાતે થઇ શકતાં નથી,
અને નિરર્થક જ લાઠી વાત રજા કરે છે. કારણકે લા. સુ. પ ની હાનિ વખતે
એકલી લા. સુ. ચાથજ એ વર્ગ સાંજ સુધી આરાધે છે તેમજ ચામાસી આદિની
પૂનમના ક્ષય વખતે તેઓ ચાદશ જ સાંજ સુધી આરાધે છે.

પૃ. ૨૯–૩૦ (પૃ. ૧૦૯)ના તેમના ૧૫ મા સુદ્દાના વિવેચન વાકથા પછુ તેમની વિરુદ્ધનાં છે, જુઓ એ વર્ગ કહે છે કે–

" શ્રી જૈન શાસનમાં પાક્ષિકના એક ઉપવાસ અને ચૌમાસીના એ **ઉપવાસ રૂપ છઠ્ઠ** કરવાની ખાસ આદા કરેલી છે અને તે નહિ કરનારને પ્રાયશ્વિત્ત કહેલું છે.

[આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૦૯]

હવે તેમના આ વચનના પણ ઉપરના મુદ્દાનાં વાકયા સાથે વિરાધ આવે છે કે નહિ ? એ વર્ગ ચામાસી પૂનમના ક્ષયે ૧૪/૧૫ મિશ્ર—લેગાં લખીને એકજ દિવસે છે પર્વ-પર્વતિથિની આરાધના માને છે, પછી ૧૪ અને ૧૫ ના છક કયાંથી કરશે ? કદાચ જગદ્દગુરૂજીના વચન મુજબજ સ્વોવદ્યી હતુંવ્યોઃ વચનના મનગમતી રીતે અમલ કરીને પણ તેરશ ચાદ્રશના છઠ કરે તા પછી ૧૪/૧૫ની લેગી આરાધના થઇ ગઇ એમ કેમ કહી—કે માની શકે ? માટે શાસાધારે

પર્વતિથિના ક્ષયે પૂર્વની અપર્વતિથિના ક્ષય કરવાનું અને જોડીયા પર્વતિથિમાં પૂર્િયુમાઆદિના ક્ષય આવે ત્યારે શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ સંઘની માક્ક પૂર્વતર અપર્વતિથિ તેરશઆદિના ક્ષય કરે અને એ જ પ્રમાણે પર્વતિથિ આરાધે તેજ ઉચિત છે.

પેરા ૧૫–૧૧ [પૃ. ૧૦૯ પેરા ૮૧–૮૨] નું લખાશ પુનર્કિતવાળું છે. કારણુકે તે વાત પહેલાં ચચાઈ ગયેલ છે. અર્થાત્ 'એકજ દિવસે બ'ને તિથિના વ્યપદેશ થાય તા પર્વના અખાંડ આરાધન માટે કરાયેલા ઉપવાસ પ્રતિક્રમણાદિ સર્વમાં સુશ્કેલી રહેશે, તેમજ એક દિવસે બંનેનું આરાધન સમાયેલું માનતાં પર્વસંખ્યાનું ખાંડન થશે વિગેરે આગળ ચર્ચાઈ ગયેલ છે.

પેરા ૧૭ [૮૩–૮૪]તું લખાણુ સત્ય નથી ચતુષ્પર્વી પર્વ એક દિવસે બે આરાધાય તેવા શાસ્ત્રપાઠ કે પરંપરા એ વર્ગ નથી આપી શક્યા. માત્ર નિર્મૂલ કલ્પના કર્યા કરવાથી વસ્તુની સત્યતા જણાવી ન ગણાય. સુદા ૧૬ પેરા ૮૫–૮૬ ની સમાસાચના.

[આ પુરતક પૃષ્ઠ ૧૧૦ થી ૧૧૧].

પેરા ૬૮ [પૃષ્ઠ ૧૧૦ પેરા ૮૫] તું લખાણુ સમજવિના ભ્રામક રીતે લખાયેલ છે. એ વર્ષ આરોપને ખરી રીતે સમજી શકયા નથા. જેમ જિનેશ્વર લગવંતની પ્રતિમાને પત્થર માનીને લગવંત તરીકે પૃજે તા આરોપ ઘટાવાય. તેમ ચાદશના ક્ષયે તેરશે તેરશ માનીને તે દિવસે ચાદશ પર્વ તરીકે માને તા આરોપ ગણાય, પણુ શાસ્ત્રકારના વચનથી તેરશે અતુદ શીના વ્યપદેશ પૂર્વકજ ચતુદ શીની આરાધના કરાય છે ત્યાં આરોપ કઇ રીતે એ વર્ષ કહી શકે? એ વર્ષને શાસ્ત્રકારે જે ' आरोपोऽसत्' એમ જણાવ્યું છે તે આ વાત જાણ્યા પછી જ સમજાશે.

મુદ્દો. ૧૭ પેરા ૮૭ થી ૮૯ ની સમાલાેચના.

[આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૧૧–૧૧૨].

પેરા ૧૯–૭૦ [પૃષ્ઠ ૧૧૨ પેરા ૮૭–૮૯] તું લખાણ પણ ઉલટી રીતે રજી કરાશું છે. તેમજ પુનરૂક્તિ રૂપે છે. એ વર્ગ ને ' ક્ષયે પૂર્વા 'ની વસ્તુ બરાબર સમજાઇ નથી, તેથી જ આ થવા પામ્યું છે. તે વસ્તુ માટે એ વર્ગના શાસ્ત્ર-પાઠાની અમાએ આપેલી સમાલાયના જુઓ.

પેરા ૯૦-૯૪ ની સમાલાચના. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૧૩-૧૧૪].

પેરા ૭૧ [૯૦–૯૧–૯૨] તું લખાણ ઉંડી વિચારણા નહિ કરવાથી થયું છે. આના સંબંધનું વિસ્તૃત વિવેચન આગળ અપાર્ધ ગયું છે. કલ્યાણુક પર્વ મરજીયાત પર્વ છે. પૈરા **૭૨** [પૈરા ૯૩–**૨૪**] તું લખાલુ પુનરૂક્તિ દેાષવાળું છે. તે વસ્તુ આગળ ચર્ચાઇ ગયેલ છે.

<mark>પેરા ૯૫ થી ૯૭ ની સમાલાેચના.</mark> [આ પુસ્તક પુષ્ઠ ૧**૧**૪].

પેરા ૭૩ [૯૫–૯૬–૯૭] તું લખાણ બરાબર નથી.

ચતુષ્પવી'ના સરખું કલ્યાથુ પર્વ હાેત તાે તત્ત્વતર'ગિથીકાર પર્વાના ફર-જયાત મરજીયાતના લેંદ કેમ પાડત ? પ્રાયશ્ચિત્તવિધિયાગ્ય કલ્યાથુક પર્વા ગણાય ખરા ? તેના ખુલાસા તેમણે મુદ્દલ આપ્યા નથી.

<mark>પેરા ૯</mark>૮ થી **૧૦૨ ની સમાલેહ્યના**. [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૧૫–૧૧૭].

પેરા ૭૪–૭૫–૭६ [પેરા ૯૮–૧૦૨] તું લખાણ બરાબર નથી કારણ કે આયુષ્યનાે બંધ એકાંતે અમુકજ દિવસે હોય તેમ નિયમ ન રખાય.

આતું વિવરણ અમે એ વર્ગના શાસ્ત્રપાઠની સમાલાચનામાં તથા એ વર્ગના મુદ્દાની સમાલાચનામાં આપી ગયા છીએ.

પેરા. ૧૦૩થી૧૦૯ ની સમાલાચના [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૧૮–૧૨૦]

પેરા ૭૭-૭૮ પિરા ૧૦૩-૧૦૯]નું લખાણુ ખરાખર નથી. કારણુંકે તે વસ્તુ એ વગે લેલડી રીતે રજી કરી છે. લાકિક ડિપ્પણુ મનાય છે. પણુ જૈન શાસકારાની મર્યાદા પૂર્વક સંસ્કારથી મનાય છે.

પેરા ૧૧૦-૧૧૧ ની સમાલાચના [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૨૨]

પેરા ૭૯–૮૦ [૧૧૦–૧૧૧] તું લખાણુ બરાબર નથી. આ સંબધીના સ્ફાેટ મુદ્દાની સમાલાેચનામાં આવી ગયેલ છે.

પેરા ૧૧૨–૧૧૩ ની સમાલાચના [આ પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૨૨]

પેરા ૮૧ [૧૧૨--૧૧૩]મા માં જણાવ્યા મુજબ પૂર્ણિમાના ક્ષયે પૂર્ણિમા-ની યાત્રા ચામાસીના દિવસે થાય તો ૧ હવે એ વર્ગ ચામાસાના પ્રતિક્રમણ પહેલા યાત્રા કરી શકશે?

ર કાર્તિકી ચામાસી ચાદશે ઉકાળેલ પાશ્ચીના કાળ ત્રણ પ્રહર છે. અને પૂનમે ચાર પ્રહર છે તેથી ૧૪/૧૫ ભેળાં કરીને ઉકાળેલ પાણી ત્રણ પ્રહર પછી રાખનાર એ વર્ગને તે ચાદશે પૂનમ પણ હાવાથી એ વર્ગ આલાયણ પામશે કે આપી શકાશે ?

3 પૂનમના ક્ષયે ચામાસાની ચાૈદશના દહારે 'પૂનમની લાેગ સમાપ્તિને લઇને 'પૂનમના વ્યપદેશ કરનાર એ વર્ગના મતે ચાૈમાસી ચાૈદશે લાજપાલાે વાપરી શકાશે ?

૪ તેમજ ચામાસી પ્રતિક્રમણ પણ સાંજે પૂનમ હાવાથી નહી કરે તા ચાલશે?

પ પૂનમના ક્ષયે ચામાસી ચાદશના દિવસે પૂનમ માનીને ચામાસી પ્રતિક્રમણું અગાઉ વિહાર કરી શકશે ? આ બધાના જવાબ તેમણું આપવા જોઇએ. આ રીતે તેમણે રજી કરેલા મુદ્દા ખરીરીતે શ્રીયુત્ શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ સમક્ષ તૈયાર થયેલા મુસદ્દાને સ્પર્શતાજ નથી! તેમજ આ ચર્ચા પ્રસંગમાં તેમણે જે જે નવાં વિધાના રજી કર્યા છે, તે સર્વવિધાના સં. ૧૯૯૧ પહેલાં નહેલાં, અને જેમ સમગ્ર શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ એકજ સરખી રીતે પર્વાશધન કરતા હતા, તેમ એ વર્ગ પણ વર્તતાજ હતા. આમાં કેટલાક વિધાના એ વર્ગ પુરાવા વિના એમને એમજ કર્યા છે. અને કેટલાંક વિધાનાના સમર્થનમાં રજી કરવામાં આવેલ પાઠા અર્થ સંગત કર્યા વિના માત્ર માનેલા ભાવાર્થ કે અનુમાનની ઇમારત ઉપર ઉભા કર્યા છે.

આ દરેક વસ્તુ તે વર્ગે સમર્થનમાં આપેલા પાઠના વાસ્તવિક અર્થી ધ્યાનમાં લેવાથી સાફ સમજાશે. અંતે અમારે પુનરિપ સખેદ કહેવું પડે છે કે— એ વર્ગે રજી કરેલાં ઘણાં વિધાનામાં પુનરૂક્તિ દોષા વારંવાર હોવાથી અમારે પણ હરપળે તેના નિરસનમાં એકની એક વાત રજી કરવા રૂપ પુનરૂક્તિ કરવી પડી છે. ''ખરી રીતે એ વર્ગના પચ્ચીસ મૂળ મુદ્દાની સમાલાચનાથી અને એ વર્ગના શાસ્ત્રીય પાઠાની સમાલાચનાથી જ તે વર્ગની માન્યતાનું નિરસન થાય છે. છતાં તેમનું લાં પુ વિવરણ પ્રતિકાર વિનાનું ન રહી જાય માટેજ અહીં તેના યતિક ચિત્ પ્રતિકાર કરવામાં આવ્યો છે.

શ્રી દેવસૂર તપાગ²છ અને એ વર્ગ વચ્ચે જે મતલેદ તિથિચર્ચાને આંગે છે તેની

> સંશ્ચિપ્ત તારવણી. (૧)

જયારે ટીપણામાં કાઇ પણ પર્વતિથિના ક્ષય આવે ત્યારે તે પર્વતિથિના ક્ષય ત કરતાં પૂર્વતિથિના ક્ષય કરી, તે પૂર્વ અપર્વતિથિને પર્વતિથિ તરીકે જ માનીને તે દિવસે પર્વતિથિનું આશંધન અમે કરીએ છીએ જેમકે—અષ્ટમીના ક્ષય ટીપ્પણામાં આવ્યો હાય ત્યારે અમે તે અષ્ટમીની પહેલાની અપર્વતિથિ સપ્તમીના ક્ષય કરીને અનુષ્ઠાનમાં આઠમજ માનીને અષ્ટમી પર્વતિથિનું આરાધન કરીએ છીએ. એ વર્ગ પણ અહિં અમારા માંન્તવ્યને કાંઇક મળતા છે પરંતુ એ વર્ગ સાતમને એક્લી આઠમની સંજ્ઞા આપવામાં આનાકાની કરે છે, અને કહી પણ કાઇપણ શાસને કદી નહિ માનેલ રીતે ૭/૮ બાલીને અને લખીને સાતમમાં અષ્ટમી તિથિને આરાધે છે.

એ રીતે તો ટીપ્પણામાં પણ ૭/૮ લેગાં નથી લખાતાં. તેમજ ૧૧ ના ક્ષયે અગીયારશના ખાનામાં તો ૦૦૦ લખે છે અને

૧ અહિં એમ સુચવ્યું છે કે આ ગરામચંદ્રસૂરિજીના પક્ષ રથાપનનું ખરેખરૂં ખંડન તો મુદ્દાની અને શાસ્ત્રીય પાંઠાના સમાલાયનામાં આવી જાય છે. વિવરણના સમાલાયના તેમણે તેમના પક્ષ સ્થાપન વિવરણમાં કેટલુંક નિરાધાર લખેલ તેના જવાળ માટે કરાયેલ છે.

દશમને જ અગીયારશ કહે છે. આઠમના ક્ષયે પણ સાતમના દિવસે જ કાલાષ્ટમી—જન્માષ્ટમી લખે છે. એટલે એ વર્ગ તો ટીપ્પણાથીય વિરુદ્ધ લખે છે અને બાેલે છે વસ્તુસ્થિતિ આ પ્રમાણે હાવાથી અમે જે દિવસે અધ્યો પાળાએ છીએ તે જ દિવસે તે વર્ગ અષ્ટમી પાળાવા છતાંયે શુદ્ધ આઠમ ન કહેતાં મિશ્રતિથિ કહે છે, તે તદ્દન અનુચિત છે અને અશાસ્ત્રીય છે.

' **ક્ષયે પૂર્વા તિથિઃ काર્યા' એ સૂત્ર** એ વર્ગને પ**ણુ માન્ય છે,** છતાં તે પ્રમાણે તે વર્ગ આચરતા નથી.

9 જુએ તેતું વિવેચન 'श्रये पूर्वा तिथि: कार्या इति पर्वतिथेः श्रये पूर्वा या अपर्वतिथिः तस्या पव क्षयः कार्यः, यदि पूर्णिमामायास्ययोः क्षयो भवति तवाऽनया रित्या त्रयोद्दयाः क्षयः कार्यः आ અને આના સમર્થનના બીજા પણ પાઠા છુટક શાસ્ત્રીય પાનામાં મહે છે.

ર તેમજ તત્ત્વતરંગિણી નામક પ્રસિદ્ધ ચર્ચાશ્રંથ કે જેનાં પ્રમાણા એ વર્ગે માન્ય રાખ્યાં છે. છતાં તેજ શ્રંથના નીચેના પાઠા તરફ એ વર્ગે લક્ષ્ય આપ્યું નથી. જેમકે 'તિથિવાતે-તિથિક્ષયે पૂર્વેંચ તિથિશ્રાંશા ' તિથિના ક્ષય હાય ત્યારે પૂર્વતિથિજ લેવી. અર્થાત પર્વતિથિના ક્ષય આવે ત્યારે પૂર્વની અપર્વ-તિથિનેજ પર્વતિથિ ગણવી. પરંતુ એ વર્ગની માન્યતા મુજબ મિશ્રતિથિ ગણવાનું કયાંય વિધાન મળતું નથી.

3 આજ ગ્રંથનું ખીજા પ્રમાણ આયું છું. જેમકે ટીપ્પણામાં ચાંકશના ક્ષય આપ્યા છે. હવે શું કરલું ? શાસ્ત્રાધારે તા ક્ષયે पૂર્વા ના નિયમ લાગવાના, એટલે કે તેરશની તિથિને ચાંદશ કહેવાય, જ્યારે એ વર્ગ ૧૩–૧૪ લખે છે. હવે તેમની આવાત અશાસ્ત્રીય છે. જુઓ — 'तत्र त्रयोदशीति व्यपदेस्याप्यसंभवात् किन्तु प्रायश्चित्तादिविधो चतुर्दश्येवेति व्यपदिश्यमानत्वात् ' (तत्त्वतंशिणु पृष्ट 3.) પ્રાયશ્चित्तादि विધिમાં ૧૪ ના ક્ષયે તેરશ એવા વ્યવહાર કરાયજ નહિ, પરંતુ પ્રાયશ્વિત્તાદિવિધિમાં ચાંદશજ કહેવાય. આ શાસ્ત્રીય વચનાનુસારે પંચાંગમાં ૧૪ ના ક્ષય આવેલ હાય ત્યારે તેરશને ચઉદશજ કહેવાય તેરશ નજ કહેવાય. અમે એથી જ આ આજ્ઞા મુજબ તેરશને તેરશ ન કહેતાં ચઉદશ જ કહેવાય. છે છોએ.

४ आवं ४ आहंभना क्षयंने भाटे पणु ४थन छेते लुओ। "अन्यथाश्लीणा-ष्टमीकृत्यं सतस्यां क्रियमाणमण्डमीकृत्यव्यपदेशं न लभेत, न च इष्टापितः <u>आबा-</u> लगोपालप्रतीतमेव अद्याष्टम्याः पौषधोऽस्माकिति, पतद्वचनवन्तपुरुषानुष्ठीयमाः नानुष्ठानापलापित्वेनौनमत्त्यप्रसंगात्" (तत्त्वतरंगिणी पृ. ४)

' આજે આઠમના પાષધ અમે કર્યા છે, એમ કહેવાય છે તે કાઇથી અજાર્યું નથી. આ બાલગાપાલ પ્રસિદ્ધ છે.' આઠમના પાષધ સાતમે માના કે સાતમ આઠમ લેળી માના અને શુદ્ધ આઠમ નહિ માના તા એ વર્ગને આઠમના અનુષ્ઠાનના **હો**ાપ થવાના પ્રસંગ આવશે, એમ શાસ્ત્રકાર અહિંસાફ જણાવે છે. એટલે અમે જે ટીપ્પણાની પર્વાતિથિના ક્ષયે પૂર્વની અપર્વાતિથિના ક્ષય કરીએ છીએ, તે તદ્દન વ્યાજબી અને શાસ્ત્રીય છે.

એટલે કે જ્યારે બીજ-પાંચમ-આઠમ અગીઆરશ અને ચાદશના દીપ્પ-ણામાં ક્ષય આવે ત્યારે જૈન શાસ્ત્રાધારે તેં એકમ, ચાય, સાતમ, દશમ, અને તેરશના જ ક્ષય થાય અને તે તે ઉદયવતી ટીપ્પણાની અપવૈતિથિઓને બીજ આદિજ કહેવાય. અને ત્યારે જ નીચેની આજ્ઞા મુજબ પણ તિથિની આરાધના થઇ ગણાય. બુઓ તે આશા " बीयા पंचमी अद्दमी पगारती च चडद्शी तासां खओ पुचितिहिए अमाधासापेचि तेरसी" બીજાદિના ક્ષયે પૂર્વની (અપવૈ) તિથિના ક્ષય કરવા તેમજ અમાવાસ્થાના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કરવા. અહિ ફર-ભયાત પવૈતિથિ સાથે જ મયાદિત છે.

પૂનમ કે અમાસના ક્ષય આવે ત્યારે શું કરવું ? આ સંબધી પણ મતભેદ છે. શ્રી દેવસુર તપાગવ્છ તા જૈનશાસના આધારે અને પ્રાચીન પરંપરાના આધારે પૂનમ કે અમાસના ક્ષયે તેરશના જ ક્ષય કરે છે. ' ક્ષયે પૂર્વાં ' સૂત્રાધારે પૂનમ અમાસના ક્ષયે ચાદશના ક્ષય કરવાનું એવર્ગ સૂચવી શકે તેમ નથી. કારણું શાદશ પર્વાતથિ છે. હવે દેવસૂર સંઘના સમર્થનના પૂનમ અમાસના ક્ષયે તેરશના ક્ષય કરવા જોઈએ તેના પાઠ નીચે મુજબ છે.

- ૧ " પૂનમ અમાવાસ્યાના ક્ષયે તેરશના ક્ષય થાય" (૧૭૯૨ના પાઠ.)
- २ "अमावासाय वि तेरिस, तथा च जम्हा पुण्णिमा खप तेरिसी खओ अभावास्थाना क्षये तेरशना क्षय थाय केम पूर्णिमाना क्षये तेम......(१५६३ने। देवावयह जुना भाठ २)
- 3 " अत एव पूर्णिमायाः क्षये त्रयोदश्याः क्षयो युक्तियुक्तः क्रियते " આવા અનેક પાઠા છુટક શાસ્ત્રીય પાનામાં છે કે પૃષ્કિમા અને અમાવાસ્યાના ક્ષયે તેરશના જ ક્ષય થાય. એ વર્ષ પણ સં. ૧૯૯૧ સુધી શ્રી વિજયદેવસૂર સંઘની એ પર પરા મુજબ જ અને તેવીજ શાસ્ત્રીય આગ્રા પ્રમાણુજ તિથિ-ક્ષયે હેરફેરી માનતા હતા. હમણાં થાહા વર્ષથી જ એ વર્ષે તે આચરણાથી વિરુદ્ધ બાલવું શરૂ કર્યું છે.

જેમ ક્ષયમાટે એક ગયા તેમ તિથિ વૃદ્ધિના પ્રશ્ન પણ એટલા જ વિવાદાશ્પદ છે. જેમકે ટીપ્પણામાં બે આઠમાદિ હાય ત્યારે શું કરતું ? અમે (શ્રી દેવસ્ર તપાગચ્છસંઘ) તા 'बृद्ધौ कार्या तथोत्तरા' આ સૂચન મુજબ જ્યારે જયારે ટીપ્પણામાં બે પર્વતિથિઓ આવે છે ત્યારે ઉત્તરતિથિને જ પર્વતિથિ માનીએ છીએ, અને ઉત્તરતિથિતું પર્વતિથિ રૂપે આરાધન કરીએ છીએ.

જેમકે ટીપ્પણમાં બે આઠમ આવી હોય ત્યારે બીજી આઠમને જ પર્વતિથિ તરીકે માનવી. કારણુંકે તિથિના વ્યવહારના કારણુલૂત ઉદયવાળી ગણીને બીજી તિથિને જ 'આદયિકી' કહી છે. એ રીતે શાસ્ત્રકારોએ પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં ટીપ્પણાની પહેલી આઠમના ઉદયને પહેલી આઠમના ઉદય ન માનેલા અને ગણેલા હોવાથા ઉત્તરની વાસ્તવિક આઠમની પૂર્વના સૂચાદય તે સાતમના જ સૂચાદય ગણાય અને કહેવાય, આવું આજે જ નહિંપણ તે વખતે પણ પ્રચલિત હતું અને એ વંગે પણ સં. ૧૯૯૧ સુધી તેમ કહેલું, માનેલું અને આચરેલું છે.

જ્યારે એ વર્ગ હવેથી એ ખંને આઠમ પર્વતિથિના નામાં બાલવાનું કાયમ રાખે છે અને બીજી આઠમને આઠમ માનીને પર્વતિથિ તરીકે આરાધે છે. શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ તે વર્ગને કહે છે કે પ્રાયશ્ચિત્તાદિ વિધિમાં બે આઠમ, બે અગીઆરશ, બે ચાદશાદિ બાલવું તે ઉચિત નથી જ. ખરીરીતે તો જૈન જ્યાતિષ તેમજ પ્રાચીન જ્યાતિષપ્રમાણે તિથિઓ વધતી જ નથી.

જૈનશાસમાં તિથિના નામેજ નિયમા લેવાય છે. અને પછી તિથિ બાલવી અને નિયમ ન પાળવા તે સ્વવચન-આગમ અને પરંપરાથી અસંગત છે. હવે જૈન શાસ્ત્રાધારે તિથિ જ વધતી નથી, પછી પર્વતિથિ કેમ જ વધારાય અને કેમ જ એાલાય ? આમ છતાં એ વર્ગ તરફથી બાલાય છે તેા તેમણે પાળવી એઇએ. એ આઠમ એ ચાૈદશ એ પૂનમ આદિ લખાય છતાં તે વર્ગ તરફ**થી** ન પળાય તા તે વર્ગને માટા દાષ આવશે. અને તે એ કે જો પહેલી આઠમ લખાઇ અને તે દિવસે તેનું વ્રતારાધન-તપ-જપ પાષધાદિ ન કર્યાં તા એક દિવસ એવા પણ આવશે કે જે બીજી આઠમે પણ વ્રતારાધન પાષધાદિ ન કર્યાં તાે શું વાંધા છે ? એવા નિધ્વેસપરિણામ થશે, એ વર્ગને પચાંગાનુસાર બે આઠમાદિ બાલવા છે પ**ણુ આરાધન તાે દેવસુર સંઘ કરે છે તે** પ્રમાણે જ કર**નું છે. અર્થા**ત્ યહેલી આઠમે તા સાતમનું જ કર્ત્તવ્ય કરવું છે. પછી બે આઠમ આદિ બાલવાના અર્થ શા છે ? નામ હીરા આપવું છે અને કાચના મૂલ્યે વેચવું છે. એ**. વર્**મ સં.૧૯૯૧ સુધી તેા એ આઠમ આવતી હતી ત્યારે એ સાતમ આદિ જ કહેતા હતા અને માનતા હતા. એ બુની રીતિને બૂલી આજે આમ ઉલદું કરે છે. આવી રીતે પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્થામાં પણ માટા મતસેદ છે: શ્રી દેવસૂર તપાગચ્છ તેા પૂનમ અમાવાસ્થાની વૃદ્ધિએ તેરશની જ વૃદ્ધિ કરે છે. જયારે એ વર્ગ, બે પૂનમ અમાસ વિગેરે કરે છે. આશ્ચર્યની વાત છે કે આમ છતાં પણ તે વર્ગ એનું સમર્થનનું એક પણ પ્રમાણ આપી શક્યા નથી. નિર્ણયાત્મક વાતા

૧ 'જૈન શાસ્ત્રાધારે તિથિ વધે જ નહિ.' (આ વાત એ વર્ગને કબુલ રાખવી પડે તેથી શાસ્ત્રો સામે આંખા મીંચીને ટીપ્પણાની તિથિ વૃદ્ધિ માને છે. પહુ તે અનુચિત છે.)

- ર લાકિક ટીપ્પણામાં તિથિવૃદ્ધિ આવી જાય તો દેવસૂર સંઘવાળાને બોજી પર્વાતિથિજ માન્ય છે. (એ વર્ગ આ અમારી વાત માને છે છતાંચે બે તિથિ બાલે છે, તે ઠીક નથી. જુઓ હીરપ્રશ્ન બે અગીયારશ હાય તો શું કરવું ? ઉત્તર–આદિયકને જ માનવી. જૈન શાસ્ત્રાધારે બીજી તિથિને જ ઔદાયિકી મનાય છે. જગદ્ગુરૂજીએ અહિં બે તિથિ માનવાનું ન લખ્યું પણ આદિયકીને જ માનવાનું લખ્યું તે પણ તે વર્ગને ખુબ મનન કરવા યાગ્ય છે.) પૂનમ કે અમાસની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધિ કરવાનું જ જણાવ્યું છે. જુઓ અમારા શાસ્ત્રીય પ્રમાણા:—
 - १ "पूर्णिमानुद्धौ त्रयोदशीवर्द्धनं " पूनम वधे ते। तेरश वधारवी.
- २ "पूर्णिमामावास्यो कदापि जैनागमाभिषायेण न वर्दते परंतु लोकिक-शासाभिष्रायेण तु वर्द्धता दश्यते परं अस्तृतत्वेन तद्विषयो नांगीकृतः " "पूनम अने अभासनी वृद्धि कैनागमानुसारे इहापि थाय क निर्ध परंतु दे। विषय शास्त्रानु-सारे वधे छे तेवुं देणाय छे पणु ते सत्य न है। वाथी ते विषय स्वीकार्थ नथी. "
 - उ "पूर्णिमाभिवृद्धो त्रयोदशीवृद्धिर्जायते " (पृष्ठ ५.)
- ४ " जम्हा पूण्णिमाखप तेरसीखओ तम्हा पूण्णिमा बुह्विपवि तेरसी बुह्वि जायह हह स्यणं पृथ्वसूरिहि भणियं " केम पूनमना क्षये तेरशने। क्षय थाय तेम पूनमनी वृद्धिओ तेरशनी वृद्धि अरवी ओवुं पूर्वायार्थीओ अहुं छे.
- प " जर पुण्णिमाबुद्धि तो आरङ्घा अपव्यक्त्वा अतो तेरसीए तुमं आणि-यथ्वाः तत्यदिणे तेरसी करिज्ञा, तयनंतरं चउदसी पिक्खयतवं चेरयसाहुवंदणं च पिक्खयपडिक्रमणाइसव्वं कुणंतु गीयत्था प्वमेव अम्हंपि करेमु रचार "

(१५६३ हेववायक पृष्ठ. ६)

ભાવાય:—એ પ્નમ વધે તો અપર્વ રૂપ તેરશ વધારવી, તે પછી ચાદશ કરવી, પક્ષ્મીતપ, ચૈત્ય અને સાધુવંદન તથા પક્ષ્મિપ્રતિક્રમણાદિ સર્વકિયાઓ તે દિવસે ગીતાથી કરે છે અને અમે પણ કરીએ છીએ.

દ આવીજ રીતે પં. દીપવિજયજી મહારાજના પત્ર, ૭. પં. રૂપવિજયજી મહારાજના પત્ર અને ૮ ધરણે દ્રસ્રિતું ૧૯૩૦ તું જાહેરનામું પણ એ જ સિંદ્ધ કરે છે કે પૂનમની વૃદ્ધિએ તેરશની વૃદ્ધ કરવી.

જૈનશાઓમાં ચાદશ અને પૃર્શ્વિમાનું યુગલપર્વ માન્યું છે. એ વર્ગની માન્યતા મુજબ તે યુગલપર્વ બરાબર જ સચવાતું નથી. કેમકે:—-પુનમના ક્ષયે તેઓ ૧૪/૧૫ લેગાં લખે છે અને એમ કરીને એ વર્ગ એક જ દિવસે ક્રસ્જયાત છે પવતિથિનું આરાધન માને છે. એટલે એ વર્ગના મતે ક્રસ્જયાત બે પર્વ નુકાં તેવીજ રીતે પૂનમની વૃદ્ધિ માને તો ઉદય પૂનમ પહેલાં એ વર્ગને ચાદશ નથી રહેતી. તેથી 'ખાસ કરીને ચામસી ચાદશની પૂનમે

તો છઠ છે ઉપવાસ લાગટ કરવાનું કહ્યું છે" તે એ વર્ગના મતે નહિ અને. જેમકે ટીપ્પણાની ચાદશના ઉપવાસ પછી તેમની પહેલી પૂનમે પારશું અને ખીજી પૂનમે ઉપવાસ. એટલે એ વર્ગને ચાદશ અને પૂનમના છે ઉપવાસનું યુગલ એક સાથે ન રહ્યું. શ્રાવકની પ્રતિમામાં ચાદશ પૂનમ કે ચાદશ અમા-વાસ્યાએ તો ચાવિહાર છઠ્ઠ કરીને અંને દિવસ એક સાથે પૌષધ કરવાના નિયમ છે. એટલે એ પર્વતિથિઓ સાથેજ રાખવી જોઇએ જે એવર્ગને રહેતી નથી. ચામસાની પૂર્ણિમાની ક્ષયવૃદ્ધિ આવે ત્યારે તેરશની ક્ષય વૃદ્ધિ કરવાની નીચેની પ્રાચીન શાસ્ત્રીય ગાથાને પણ એ વર્ગ અવગણી નહિ શકે.

असाढ कत्तिय फग्गुणमासे (जइ) खओ पूनिमा होइ तासं खओ तेरसीए भणिओ जिणवरिदेहिं जम्हा ॥ पूणिमा खप तेरसी खओ तम्हा पुण्णिमा बुड़ाप वि तेरसी बुड़ी जायइ इइ पूब्बस्रिहिं भणियं. आधाढ अति ५ हे आधुनी. पृधिभाने। क्षय छे।य त्यारे तेरशने।क्षय ५२वानुं छनेश्वरोक्षे ४ ह्युं छे. तथा केम पूनमे तेरसने। क्षय थाय छे तेम पूनमनी वृद्धिके तेरसनी वृद्धि ५२वानुं पूर्वायोशिके ४ ह्युं छे.

આવીજ રીતે દશાશ્રુતચૂર્શિમાં પાઠ છે કે યુગાન્ત અષાઢ મહિનાની વૃદ્ધિ થાય છે. એ વૃદ્ધિમાસની પૃર્શિમાના અવશ્ય ક્ષય થાય છે, છતાં પૃર્શિમાથી વીસમા દિવસે સાધુ વસતિરૂપ પર્યુષણાની સ્થિરતા કરીને અમે રહ્યા છીએ. એમ કહે એવું શાસ્ત્રકાર કહે છે.

હવે એ વર્ગની માન્યતા તે વખતે હોત તો પૂનમના ક્ષય થયા છે છતાં પૃિલું માથી વીસમા દિવસના પાઠ ન હોત અર્થાત્ ૧૪/૧૫ મિશ્રતિથિથી વસતિ, રહ્યાના કથનના ઉલ્લેખ કરત. આ ઉપરથી એટલું તો સાક સાક સિદ્ધ થાય છે કે ૧૫ના ક્ષય ૧૪/૧૫ લેગાં મિશ્ર ન્હાતાં જ મનાતાં, તેમજ પૂનમના ક્ષય પણ નહોતો જ મનાતો, પરંતુ પૂનમના ક્ષયે પૂર્વતર તિથિના જ ક્ષય મનાતો. હવે ઉત્તરાધ્યયન, સૂપ્રદાર્થિત, જ્યાતિષ કરંડકઆદિમાં અષાઢાદિલી કિક ઋતુઓને લઇને શ્રાવણાદિમાં અવમરાત્ર (તિથિના ક્ષય) જણાવાય છે. પરંતુ જૈનરીતિની અપેક્ષાએ શ્રાવણાદિ ઋતુ હોવાથી એકમથી એકસઠમે એકસઠમે દિવસે બાસઠમી બાસઠમી તિથિના ક્ષય થાય, અને શ્રાવણવદિ આસોવદિ આદિમાં અવમરાત્ર આવે છે. આ વસ્તુ ખુબ ધ્યાન રાખીને સમજવા જેવી છે.

યદ્યપિ અતિરાત્ર શબ્દ દેખીને કેટલાકા તેના તિથિવૃદ્ધિ થાય એવા અર્થ કરે છે, પણ શાસ્ત્રકારા તા "અવમરાત્ર " શબ્દની વ્યાપ્યા કરતાં રાત્રિના અર્થ તિથિ રાખે છે. અને 'અતિરાત્ર 'ની જગાપરના 'રાત્રિ ' શબ્દના અર્થ 'અહા-રાત્ર ' કરે છે. એટલે કમેવર્ષ કરતાં ચંદ્ર વર્ષ છ તિથિ જેટલું એાલું છે. જ્યારે કમેવર્ષ કરતાં સૂર્યવર્ષ છ દિવસ અધિક છે. નહિં કે છ તિથિ. આ શાસ્ત્રીય વચન મુજબ શ્રી દેવસૂર સંઘ ચાલે છે. આ શાસ્ત્રીય

વચનાથી વિરુદ્ધ એ વર્ગ પાસેથી કાેઇપણુ શાસ્ત્રીય પ્રમાણુ ઉપલબ્ધ નથી પછી તેમણુ નવું શરૂ કરેલું છે એમ કેમ ન કહેવાય ?

(B)

આવા જ ત્રીજો મુદ્દો કલ્યાણક તિથિના છે. એ વર્ગ કલ્યાણક તિથિઓને કરજયાત પર્વતિથિ જેવી પર્વતિથિ જ માને છે. અહિં અમારા મતલેદ એ છે કે—અમે કલ્યાણક તિથિઓને પર્વતિથિ માનીએ છીએ, પણ કરજયાત નહિ. જ્યારે આઠમ—ચાદશ અને પૂનમ અમાસને કરજયાત પર્વતિથિ તરીકે શાસમાં જણાવી છે. આ તિથિઓએ તપ, પાષધ, મુનિવંદન ચૈત્યવંદનાદિકાર્યો કરજયાત કરવાનું કહ્યું છે અને ન કરે તા પ્રાયક્ષિત્ત લાગે આમ જણાવ્યું છે. જુઓ તેના પાઠ:—

संते बले बीरियपुरिसयारपक्षभे अहमी चउइसी नाणपंचमो परजोसवणा चाउमासीद चउत्यहमछहं न करेइ पच्छित "मित महानिशिधे" तथा च अहमीर चउत्यं पिक्खर चउत्यं चाउमासीर छहं संवच्छरिर अहमं न करोति पच्छितं " व्यवहारपीठचूणीं."

હવે કલ્યાણુક તિથિઓ માટે કરજીયાત વિધાન તેમજ તે દિવસે તપ આદિ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત વિગેરે છે જ નહિ. (જીઓ તત્ત્વતર ગિણીગાથા 33 અને તેની ટીકા) ખીજી કલ્યાણુકા તો એક તિથિએ અનેક લેગાં પણુ આવે છે. અને આરાધાય પણુ છે. જીઓ આચારાપદેશ ગાથા ૧૩–૧૪. પરંતુ ફરજિયાત પર્વતિથિ અક દિવસે એકથી વધારે મનાય કે આરાધાય તેવા કયાંય પણુ શાસ્ત્રીય પાઠ નથી તેમજ પરંપરા પણુ નથી અને હાય તો એ વર્ગ રજી કરે.

હવે એ વગે ઉદયતિથિ માન્ય કરવા માટે જે લખ્યું છે તે માટે જુઓ તેમના પેટા ઇશ્યુ ૧–૨–૩.

એ વર્ગની માક્ક અમને ઉદયતિથિ માન્ય છે. પરંતુ ટીપ્પ**લની ક્ષ**ય વૃદ્ધિ વખતે **ક્ષયે પૂર્વા** એ અપવાદ છે. યદિ અપવાદ ન હોત તો **ક્ષયે પૂર્વા** ને પ્રદેશ જ ન ચાલત. ક્ષયમાં અમે જે અપવાદ માનીએ છીએ તે અપવાદ એ વર્ગને તો બાલવા પ્રતો જ રહે છે. કારણુંકે પર્વતિથિ—આઠમ આદિના ક્ષયે તેઓ ઉદયવાળી પૂર્વ અપર્વતિથિમાં જ પર્વતિથિ માનીને સંતોષ પામે છે.

અર્થાત્ ક્ષય વખતે તેઓ ઉદયવાળી તિથિ આરાધતા જ નથી.

ક્ષયના અર્થ જ એ છે કે સ્વેદિયને ન સ્પર્શતી તિથિ. આઠમના ક્ષય પ્રસંગે સ્વેદિય સમયે આઠમ નથી. કેમકે પૂર્વની સાતમ આદિના સ્વેદિય છે તે દિવસે ચાર ઘડી પછી આઠમ બેઠી અને તે બીજા દિવસના સ્વેદિય પહેલાં ખતમ થઇ ગઇ. એટલે 'ઉદયતિથિ જ માનવી અને બીજી ન માનવી ' આ તે વર્ગના આશ્રહ એ પ્રસંગે તેઓ પણ નથી જ પાળતા, જો તેઓ પાતાને ક્ષય પ્રસંગે પણ ઉદયના આશ્રહને વળગવામાં સાચા જ મનાવતા હાય તો તેમણે ક્ષીણ પર્વન

તિથિના આરાધનના લાયક મનાવવામાં સંકાચ માન્યા ન ગણાય. કારથકે પર્વાતિથિના ક્ષય વખતે અ વર્ગને એમના જ મતે આરાધવા યાંગ્ય તા પૂર્વની ઉદય સુકત અપર્વાતિથિ જ રહે છે. આવું જ વૃદ્ધિમાં પણ તે વર્ગને દાવારાપણ થાય છે. દીપ્પણમાં છે પૂનમ છે. છે દિવસ સ્પેદિયને સ્પર્શાનારી એવી વૃદ્ધિતિથિ છે. પહેલે દિવસે—સામવારે પૂનમ સ્પેદિયને સ્પર્શી છે. મંગળવારે પણ સ્પર્શી છે. તો તેમણે છેય દિવસ પર્વ સમાન માનવા એઇએ. ત્યારે ' हृद्धौ उत्तरा 'નો નિયમ—' અપવાદસૂત્ર ' તેઓને પણ પ્રથમા ઉદયતિથિને અવગણીને અમારી માફક જ લગાડવું પહે છે. એટલા માટે અમે કહ્યું છે કે ' ઉદયતિથિ જ માનવી' એવું એકાંતે કથન તે વર્ગને પણ માન્ય નથી જ. અને અમને તો આગ્રહ જ નથી. અર્થાત્ એ ઉદયની વાત તો પર્વતિથિની વૃદ્ધિ હાનિ સિવાય માન્યજ છે.

અમે દેવસૂરગચ્છની માન્યતા, અને એ વર્ગના મન્તવ્યનો લેદ અને તેમના જૈનશાસ્ત્રો સાથે વિરોધ પણ દર્શાવ્યો છે. હવે અજૈના સાથે પણ તેમને વિરોધ આવે છે. જુઓ બે હજરની સાલનું ચંડાશુચંડુ પંચાગ, કે જેને એ વર્ગ પૂર્ણ વિશ્વાસથી માને છે. તેમાં ફાગણ (હિન્દ) વિદ ૦)) ના ક્ષય છે. હવે તેમાં ક્ષીણ અમાસ પૂર્યતિથ છે, એમ જણાવ્યું છે; અને ચાદરો શિવરાત્રિ આવે છે. ત્યારે આ દીપણાના કાંકામાં લખ્યું છે કે–તેરશે 'શિવરાત્રિ'–ચાદરો 'અમા–પૂર્યમ્' અને અમાસના ક્ષય એડલે ૧૦૦૦૦ મીંડા લખાયાં છે. એડલે આ દૃષ્ટિએ પણ અમારા શાસ્ત્રીય પક્ષ સાચા જ છે. અર્થાત્ કેવસૂરતપાગચ્છની આચરણાની માફક દીપ્પણકારે પણ અમાસના ક્ષયે તેરશના જ ક્ષય માન્યો છે. બીજું ફાગણ સુદિ પૃશ્ધિમાના ક્ષય આવે ત્યારે ચોદરો જ હાળી મનાય છે, વેશાખ સુદિ ત્રીજના ક્ષય આવે ત્યારે બીજને દિવસે જ અખાત્રીજ મનાય છે. આસા સુદિ દશમના ક્ષય હોય છે ત્યારે વિજયાદશમી નવમીએ જ લખાય છે. લાકિક દીષ્પણનાં આ પ્રમાણનાં વિધાના પણ અમારા પક્ષનાં જ સાધક છે.

આ પ્રમાણે આ રામચંદ્રસરિજ મહારાજના નિરૂપણની પૂ. આ. સાગરાનદસ્ત્રીધરજ મહારાજે કરેલ સમાલોથના સંપૂર્ણ

[આ પ્રમાણે 'પવવ્યપદેશ મ'તવ્યભેદની લિખિત ચર્ચામાં પૂ. આ. સાગરાન દસુરીશ્વરજી મહારાજે રજી કરેલ આચાર્ય રામચ'દ્રસૂરિજીના પક્ષ સ્થાપનની સમાલાેચના સંપૂર્ણ.]

